

Et
De los libros de D. Pedro So
ler de Harcon

1005
m

Utrum sine damno a vicinis fieri non possit
in miseris vicia multa contumelia et
nil innoxium ducit quod mutari possit
Secundum vero est quod quilibet natus est mori
mori necesse est sed non quocumque voluntate
Et inter miserum qui sui animi gerit
male vivunt qui se semper victuros putant
Ostia miseris longa felicitate dabo
Bona mori est quae contingit in malis
de denegata vita exitum est non
nil agere nunquam infeliciter et non timere
Sed a rogatur qui miseriam non potest

Libri R. 9571 OMNIVM PETRI

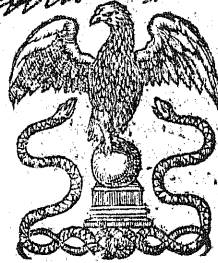
OMNIVM PETRI
NE DOCTORVM, QUI
CUM IN THEOLOGIA, TUM IN
Philosophia haectenus claruerunt: sedulo
collecti per Thomam Hibernicum, &

Solex Alphabeticò ordine digesti: ex-
ctiore verò iam fide & ani- *Marcion*
maduerione, quam
vsquam antea
castigati. *Marcion*
**

*Autores, ex quibus de prompta gnologia, in
ipsa Operis fronte praefixi sunt.*

Marcion *Marcion*
anno 1719:

IN VIRTUTE

LYG DYNI,
APUD GVLIELMVM ROMANUM
sub sacro Veneto.
1566.

BIBLIOPOLA CANDI-
do lectori S.

62

Amblogiam habes à nobis, can-
dide Lector, vel, vt Serè dicam
non modo Theologia, sed etiam
totius Philosophia thesaurum:
ex quo tibi est integrum, & cul-
tum ingenij, morum elegantiam, & Site in-
tegritatem ac dignitatẽ colligere & serue-
re. Breue quidem opus, sed iamcn tale, da quo
tibi possis idem polliceri, quod Homerus iactat
de Menelao:

Παυροι μὲν ἀλλὰ μάλα λυγέως.

Hoc quantulumcunque est, quod certe maxi-
mum est, ex lectissimis Autoribus colligit se-
ditulo Thomas Hibernicus, vir facundia, &
eruditione clarus: id ipsum in capita, seu com-
munes locos constrinxit, ordine Alphabetico
& munerariis elementis in fronte cuiusque
gnoma præfixis suis: vt vel obtuitu quoque pri-
mo Philologum aliqui laborantem & sape
vagantem leuaret. Quid autem nos hac re-
centi editione præstiterimus, lectio faciet tibi
fidem, non nostra vel ambitiosa vel elabora-
ta commendatio. Innumeri certe loci sunt &
castigati & restituti. Bene vale.

INDEX LOCORVM

communium huius

operis.

*

A bstinentia	Beneficia, seu benefi- cium.	pag. 1 128
Abusio	Benignitas, vide mã	8
Acceptio	Acceptio	1
personarum.	cod. Blasphemia.	136
Acedia.	Bonũ, bonitas.	11 137
Adiutorium.	Haritas.	14 138
Aduetus Domini.	Caro, siue cor	17 C
Adulatio.	pus.	19 144
Aduocati.	Castitas, siue conti-	27
Ambitio.	nentia.	32 150
Amicitia.	Christianus.	39 154
Amissio rerum.	Christus.	57 155
Amor.	Clericus.	60 161
Angelus.	Coactio, vide violẽ	69
Anima.	tia.	74
Antichristus.	Cogitatio.	80 166
Apostoli.	Compassio.	86 169
Ascensio.	Cõmunitas, siue cõ	94
Auaritia.	gregatio.	98 172
Auditor.	Concupiscẽtia.	111 174
B aptismus.	Confessio.	113 175
Beatitudo.	Confidentia.	115 180
Bellum.	Coniugium.	118 181

I N D E X.

Conscientia.	188	Decima.	eod.
Cóſideratio ſui.	193	Delitiæ.	291
Conſilium.	201	Deſiderium.	294
Conſolatio.	206	Deſpectus, vide con-	
Conſuetudo.	210	temptus ſiue deri-	
Contemplatio.	215	ſio.	
Contemptus.	222	Deſperatio.	295
Contectio, vide diſ-		Detractio.	296
cordia.		Deus.	302
Continẽtia, vide ca-		Deuotio.	307
ſtitas.		Diabolus.	309
Contritio.	225	Dilectio.	312
Conuerſatio.	227	Diſcere.	317
Conuerſio.	238	Diſciplina.	324
Conuicium.	245	Diſcordia.	325
Cor ſiue mens.	249	Diſcretio.	327
Corpus, vide caro.		Diuitiæ.	331
Correctio.	251	Doctrina, ſiue do-	
Creatio, ſiue crea-		tor.	342
tor.	269	Dolor.	352
Crudelitas.	270	E Brietas.	354
Crux.	271	E Eccleſia.	361
Cupiditas.	275	E lectio.	266
Curioſitas.	280	Eleemoſyna.	371
D Amnũ ſiue da-		Eloquentia.	380
mnatio.	289	Episcopuſ, vide Pre-	
Dare, vide liberali-		latus.	
tas.		Error.	384
Debitum.	290	Euchariftia.	387
		Exactio.	

I N D E X.

Exactio.	392	tiarum actio.	451
Exercitatio.	393	Gula.	455
Excómmunicatio.	395	H Aerelis.	464
Excufatio.	396	H omicidium.	
Exemplum.	400	465	
F Abula.	406	Homo.	466
F ama.	409	Honor.	474
Fauor.	412	Honeſtas.	478
Festum, vide ſolen-		Hofpitalitas.	480
nitas.		Humilitas.	481
Fides, ſiue fideli-		Hypocriſis.	531
tas.	413	I Actantia.	490
Fiducia, vide confidẽ-		I eiunium.	491
tia.		Ignorantia.	497
Fornicatio, vide lu-		Impietas, vide Pie-	
xuria.		tas & Malitia.	
Fortuna, vide Pro-		Impatiẽtia, vide pa-	
ſperitas.		tientia.	
Fortitudo.	419	Incaruatio.	492
Fraternitas.	424	Indulgentia, vide ve-	
Fraus & dolus.	426	nia.	
Furtũ, vide Rapina.		Infidelitas, vide fide-	
G Audium.	428	litas.	
G loria bona.	430	Infernus.	504
G loria vana.	432	Infirmitas.	507
G loria æterna.	438	Inimicitia.	509
G ratia.	448	Ingenium.	511
G ratitudo, ſiue gra-		Ingratitudo.	513
		Iniuria.	515

I N D E X.

Innocentia. 519 Mandatum. 609
 Instabilitas. 521 Mansuetudo. 611
 Intentio. 523 Maria. 613
 Inuidia. 525 Martyrium. 629
 Ira. 540 Matrimonium, vide
 Index, siue iudiciũ. coniugium.
 549 Maturitas, vide mo
 Iuramentum. 557 lectia & Instabili-
 Iustitia & iustus. 558 tas.
 Iuuentus. 563 Medicina. 631
Labor. 566 Meditatio, vide con
 Lachrymare. templatio.
 567 Mendacium. 633
 Lasciuia. 570 Mercatio. 636
 Laus. 572 Meritum. 638
 Læritia, vide Gau- Militia. 642
 dium. Mirabile siue Mira-
 Lex. 579 culum. 648
 Liberalitas. 580 Miseria. 653
 Libertas. 588 Misericordia. 657
 Libido. 590 Modestia. 665
 Loquacitas. 591 Monachus. 668
 Ludus, vide consola Mors. 674
 tio & lasciuia. Mulier. 690
 Luxuria. 596 Mundus. 700
Magister. 601 Munus. 704
 Magnanimi Murmur. 706
 ras. 602 **N**atiuitas. 707
 Malitia. 605 **N**atura. 711
 Negli

I N D E X.

Negligentia. 712 Pœna siue punitio.
 Nobilitas. 713 pag. 790
 Nocumentum. 717 Pœnitentia. 796
Obedientia. 718 Perfectio. 807
 Opprobriũ, vi Periculum. 811
 de conuicium. Periurium, vide iura
 mentum.
 Obstinatorio. 723 Perseuerantia. 811
 Otiositas. 723 Perseuerantia. 811
 Occupatio, vide soli Peritio. 813
 citudo. Philosophia. 814
 Odium. 227 Pietas. 819
 Oppressio, vide exa Pigritia, vide Ace-
 ctio. dia.
 Opus. 729 Placere, vide adula-
 Oratio. 731 tio, contemptus
 Ordo. 743 & fauor.
 Ornatus. 744 Potestas. 821
Patientia. 748 Præceptũ, vide Man
 Parentes. 756 datum.
 Passio. 760 Prædestinatio siue
 Patria. 768 prouidentia diui-
 Paupertas. 770 na. 826
 Pax. 776 Prædicatio. 828
 Peccatum. 783 Prælatio. 838
 Peccandi necessitas, Præmium, vide glo-
 vide consuetudo. ria æterna; honor,
 Peccandi recidiua- & remuneratio.
 tio, vide Recidi- Præsumptio. 858
 uatio. Proditio. 862

I N D E X.

Profectus.	863	Salus.	943
Promissio.	864	Sanctitas vel san-	
Proximus.	865	ctus.	944
Prosperitas.	866	Sanitas.	950
Providèntia siue pru-		Sapientia vel scien-	
dentia.	874	tia.	951
Pudicitia, vide casti-		Satisfactio.	960
tas.		Scandalum.	961
Pugna, vide Bellum.		Scriptura.	962
Puſſanimitas.	878	Secularis.	976
Q		Secularitas.	977
Verere Deum.	879	Senectus.	979
R		Servus.	985
Reconciliatio.		Servitium.	989
884		Silentium, vide taci-	
Regimen siue rege-		turnitas.	
re.	886	Simplicitas.	991
Religio.	892	Simonia.	993
Relinquerè.	909	Sobrietas.	995
Remuneratio.	918	Societas.	998
Reprehensio, vide		Solennitas.	1002
conuicium & cor-		Sollicitudo.	1004
rectio.		Solitudo & tumult-	
Recidivatio.	920	us.	1008
Restitutio.	921	Sorilegium & diui-	
Resurrectio.	922	natio.	1013
Reuerentia.	929	Spes.	1016
S		Spiritus sanctus.	1019
Acerdos.	931	Studium.	1025
Sacramentum.	942		

Scul

I N D E X.

Scultitia.	1033	V	Enia.	1087
Subiectio.	1034	V	Verbum.	1094
Suffragium.	1036	V	Verecundia.	1096
Superbia.	1038	V	Veritas.	1100
Superfluitas.	1048	V	Victoria.	1104
Suspicio.	1049	V	Vitium.	1105
T		V	Violentia.	1109
Aciturnitas.	1049	V	Virginitas.	1110
Temperantia.	1053	V	Virtus.	1113
Tentatio.	1055	V	Vita humana præ-	
Tempus siue tem-		V	porale.	1118
porale.	1064	V	Vita æterna, vide	
Testimonium,		V	gloria æterna.	
1066		V	Voluntas.	1124
Timor.	1068	V	Voluptas.	1132
Tribulatio.	1074	V	Votum.	1134
Trinitas.	1083	V	Vtilitas.	1136
Tristitia.	1087	V	Vsura.	1137
Tumultus, vide So-		V	Vxor, vide Coniu-	
litudò.		V	gium, & mulier.	

F E N I S.

a 5

AVTORES, EX QVI.

EVS HIFLORES

sententiæve excer.
ptæ sunt.

* *
*

Hebrai, vel Aegyptij.

Rabi Moses Aegyptius.

Arabes.

Auicenna.

Christiani Græci Theologi.

Dionysius Areopagita.

Basilii magnus.

Origenes Adamantius.

Chrysoftomus.

Damascenus.

Gregorius Nazanzenus.

Latini christiani & Theologi.

Hieronimus.

Augustinus.

Ambrosius.

Gregorius manus.

Cyprianus.

Hylarius.

Isidorus.

Maximus.

Ioan. Cassianus.

Fulgentius.

Bernardus.

Cassiodorus.

Rabanus.

Leo magnus.

Beda presbyter.

Prosper.

Aurelius.

Boëcius.

Richardus.

Hugo Victorini.

Alanus de Rupe.

Alcuinus.

Petrus Blefensis.

Petrus Chryfologus.

Effrem Diaconus.

Aymo.

Grego

Metho

Methodius in preputiis.
 Valerius episcopus. J. 0568 1/2
 Nestor abbas. P. 113 >
 Innocentius. L 0029
 Remigius. L 0033
 Cæsarius.
 Petrus Damiani.

Autores humanitatis Latini.

Plinius.
 Solinus.
 Valer. Max.
 M. T. Cicero.
 Seneca Philosophus.
 Sydonius.
 Vegetius de re militari.
 Aulus Gellius, quem ipse Gellium
 vocat.

ABSTINENTIA. I

Bonum est in cibo, cum gra-
 tiarū actione percipere quic *diffinitio.*
 quid Deus edendum præce *recte si-*
 pit: Abstinere autem ab ali *dei.*

quibus non quasi malis, sed quasi non ne-
 cessariis, est malum.

b Non interest omnino scilicet ad verita-
 tem, quid alimentorum vel quantū quis *de quasi.*
 accipiat: dummodo id faciat pro cōgruen-
 tia hominum, cum quibus vivit, & per-
 sonæ suæ, & pro valetudinis suæ necessi-
 tate, sed quanta facilitate & serenitate
 animi his valeat, quum oportet, vel neces-
 se est carere.

e Quam suaue mihi subito factum est, à *Aug. 9. cō*
 suavitatibus nugarum abstinere, & quas *sessionū,*
 amittere metus fuerat, iam dimittere gau-
 diū est. Eiiciebas enim eas à metu: tu verò
 summa suauitas intrabas pro eis, omni vo-
 luptate dulcior, sed nō carni & sanguini:
 omni luce clarior, & omni secreto inte-
 rior, omni honore sublimior, sed nō sub-
 limibus in se.

d Utantur diuites consuetudine infirmi-
 tatis suæ, sed doleāt se aliter nō posse. Me-
 lius enim possent, si aliter possent. Si er-
 go non extollitur pauper de medicitate: *dinuita-*
 tu quare extolleris de infirmitate? *Ut ere vū super-*
 cibus electis, pretiosis, quia sic consueuisti, *stua-*
 alit.

aliter non potes: quia in consuetudinem mutas, ægrotas: conceditur tibi: utere superfluis, da pauperibus superflua. Utere pretiosis, da pauperibus.

Augu. in e Qui sic se à carnibus temperant, ut a-
fer de do lias escas difficilius præparationis & præ-
minica. tij maioris inquirant, multū errant. Non
4. in ad- enim est hoc suscipere abstinentiam, sed
uentu. imitari luxuriam.

Hic. in ep. f. Abstinentia tua atque ieiunium tuum
ad Deme. eò magis Deo gratia sunt, quò cum mori
Singinè. bus sanctis offeruntur: ut quæ in aliis sunt
umbracula vitiorum, in te sint ornamen-
ta virtutum.

Hiero. in g Nonnulli vitam pudicam appetentes:
epi. ad Eu in medio itinere corruerunt, dum solam
riam. abstinentiam carniū putant, & legumi-
nibus onerant stomachum, quæ moderatè parcèq; innoxia sunt: & ut quod sentio, loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillar membra genitalia, sicut indigestus cibus victusque conuulsus.

Hiero. in h Mater sanitatis est abstinentia, mater
quadæp. ægritudinis voluptas: sine enim carne & vino citò friget Venus: & à patre Libero, ad in concessam Venerem est proximus

Hero. ad gradus intemperantiæ.
usticum Modicus ac temperatus cibus carni &
monachū. animæ utilis est.

Ante

k. Ante annos robustæ ætatis periculosa *Hiero. ad*
est teneris abstinentia grauis. *I. atam.*

l. Quid prodest tenuari corpus abstinentia, si animus intumescit superbia? Quid *Celantiæ.*
virtutis habet vinum nõ bibere, & ira & odio inebriari.

m. Abstinentiæ virtus nulla est, si tantum *Gre. l. 20.*
quisque corpus non edomat, quantum va *moral.*
let, aut valde inordinata est, si atterit plus
quàm valet.

n. Per abstinentiam carnis vitia extin- *Gre. libr.*
guenda sunt, non caro. Sic necesse est, ut *30. moral.*
apertè continentia quisq; teneat, quare
nus non carnem, sed vitia occidat. Sæpe
enim dum in illa hostem insequimur, etiã
ciuem quem diligimus trucidamus, & sæpe
dum quasi conciuī parcimus, ad præliū
hostem nutrimus.

o. Eisdè alimētis vitia superbiunt, quibus *Ibidem.*
nutritæ virtutes viuunt: & cum virtus ali-
tur, plerūque vires vitis augmētatur, quū
verò immensa abstinentia vitiorum vires
extenuat, etiam virtus deficiens anhelat.
p. In cassum per abstinentiam corpus at- *Gre. i. pa.*
teritur, si inordinatis moribus dimissa
mens vitis dissipatur.

o. Qui à paradisi gaudiis per cibum ceci- *Gre. i. l. 20.*
dimus, ad hæc in quantum possumus, per
abstinentiam resurgamus.

Pler

Grego. in r Plerunque dum plus iusto caro restritur
ho. 30. gitur, etiam ab exercitatione boni operis
moral. enervatur, ut ad orationem vel prædicationem non sufficiat, dum incentriua viti-
torum in se funditus suffocare festinat.

Greg. su- l Per sermonē, qui signatur, nisi abstinentes, qui foris carnem afficiunt, interius tamen frustum abstinentiæ non acquirunt.
per euāg. parte. 5. Crucē igitur Domini Simon in angaria portat: quia cum ad bonū opus sine bona voluntate ducitur, rem bonam sine fructu operatur. Simon ergo crucem portat, sed in cruce nō moritur: quia abstinentes exterius per abstinentiam corpus afficiunt: sed interius per desiderium mundo viuunt.

Greg. 5. li. t Solus in illicitis non cadit, qui se ali-
moral. quando & à licitis cautē restringit.

ibidem. v Abstinentia est, quando quis pro amore Dei & salutē propria, non ab illicitis tantum, imò interdum & à licitis atque concessis se cohibet.

Grego. in x Abstinentia est, quæ edendi horam nō
ho. præuenit: ut fecit Ionat has in fano mellis: non lautiora quærit edere, ut Israëlita in deserto: non accuratiùs parare, ut filij He-ly in Sylo: non ad superfluitatem, ut Sodomitæ: non vile quodlibet, ut Esau edulium in fame concupit.

Grego. 15. y. Chorda in cithara firmius tēditur, nō
sonat.

sonat: quia nimirum tantò quisq; sibimet *mors. su. il.*
debet moderamine præesse, ut ad culpam *Verfa est*
caro non superbiat: & inde ad effectū re- *in lulum*
cētudinis in operatione subsistat. *cithara*

& Magnus discretionis labor est exactori, *mea.*
& aliquid impendere, & aliquid denega- *Gr. g. 30.*
re: & non dando gloriam restringere, & *lib. mora.*
dando naturam nutrire.

& Cogitādū summopere est, ut qui se il- *Grego. ho.*
licita meminit cōmisisse, à quibusdā & et 35 *super*
licitis studeat abstinere, quatenus per hoc *euang.*
conditori suo satisfaciatur, ut qui commisit
phibita, sibimet ipsi abscindere debet &
concessa, & se reprehendat in minimis,
quem meminit in maximis deliquisse.

a a Sic abstinere vel ieiunare debemus, *Prosper*
ut non nos necessitati ieiunandi subda- *li. de Si*
mus, ne iam non deuoti, sed inuiti rem vo- *ta cōtem.*
luntariam faciamus.

a b Qui cibis abstinent, & mala agunt, *Isido. sup.*
dæmones imitantur, quibus culpa adest, *Amos pro*
& cibus deest. *phetam.*

a c Ciborum saturitas, carnis luxuriam *Isi. 2. li. so-*
fuscitat: edacitatis vitio crescit carnis ten- *liloqnor.*
ratio. Saturitati semper libido adiuncta
est. At contrā, ieiunio libido restringitur:
ieiunio luxuria superatur.

ad Nihil sic iucundum est, ut cibus bene *Chry. sup.*
digestus ac decoctus. Nihil sic ad salutem *epi. ad he.*
fer. 2 y.

nihil sic sensu acumen operatur, nihil sic ægritudinē fugat, vt moderata refectio. Sufficiētia quippe cū nutrimēto & sospitate, simul etiā procreat voluptatē, exundantia verò morbū facit, & molestias ingerit, & ægritudines generat. Quod etiā facit fames: hoc etiā facit plenitudo ciborum, magis autem peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat ex hac vita pœnali: excessus verò ciborū cōsumit, & putrescere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diurna, & tunc eum morte crudeli consumit.

Mu. de S. Victor. a e Moderantia est, nimium ciborum appetitum rationis imperio reuocare.

Leo Papa a f Semper virtuti cibus ieiunium fuit, de *infer. de* abstinentia quoque prodeunt casta cogitationes, rationabiles virtutes, salubria *ei. mensis.* consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, & virtutibus spiritus innouatur.

Ioan. Caspian. de inst. mon. lib. 5. a g Melior est rationabilis quotidiana cū moderatione refectio, q̄ per interualla arduū longūq; ieiuniū. Nouit immoderata inedia non solum mentis labefactare constantiam, sed etiā orationum efficaciam reddere lassitudine corporis eneruatam.

Cass. sup. psal. 130. a h Ipsis. a. fit grauior cōsuetudo subtrahendi cibi, qui te escis aliis nesciunt cōsolari. Dirup

a i Diruptum ganea stomachum nulla *Cass. in* sarcire res meli⁹, quā parsimonia solet. *quadr. ep.* a k Multis tormentum est vino carere, & *Senec. in* prima luce excitari. Non est summa felicitatis nostræ in carne ponenda. *epist. 75.*

a l Molestum est iniquis carere assuetis *Se. 59. ep.* voluptatib⁹, abstinere cibo, sitire, esurire, hæc primò abstinentiæ grauiasunt, de inde cupiditas relāguēscit. Ipsis p se cupiditatibus fatigatis ac deficiētib⁹ antè mortus est stomachus, inde quibus fuit auiditas, cibus odium est, desideria ipsa moriunt.

Vide etiā in tit. Caro, litera e, & r. In titulo, Cōingiu, litera c. In tit. Cōsuetudo, litera c. In tit. Discretio, litera m, & n. In tit. Eleemosyna, litera l. In titulo, Gula, Ieiunium, & Infirmitas, litera b. In titulo, Seruitium litera c, & m. titulo, Sobrietas & Temperantia, per totum.

Abusio.

a **M**agna abusio, parcitas putat aua *Berna. in* ritia, sobrietas austeritas credit, *apologia.* silentium tristitia reputatur. E contra, remissio, discretio creditur, tristitia silentiū reputatur. Loquacitas affabilitas, cachinnatio, iocūditas, mollities vestimētorum & æquorum fastus, honestas, lectorum superfluus cultus, inuidia.

b Magna abusio est, vt corpus induatur, *Ibidem.*

& contra regulam suis vestibus anima nuda deferatur.

Ber. in ep. c Mira abusio, domus ardet, ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egrēdi, & hoc ab his, qui in incendio positi sunt.

Hug. li. 2. d. Duodecim sunt abusiones claustrī, quibus tota religionis summa corrumpitur: anima.

scilicet praelatus negligēs, discipulus inobediens, iuuenis otiosus, senex obstinat⁹, monachus curialis, religiosus caudicus, habitus pretiosus, cib⁹ exquisitus, rumor in claustrō, lis in capitolio, dissolutio in choro, irreuerentia iuxta altare.

Au. de 12. abusio. e Duodecim sunt abusiones seculi, scilicet sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obedientia, diues sine elemosyna, fœmina sine pudicitia,

dominus sine virtute, Christianus cōtentiosus, pauper superbus, rex iniquus, episcopus negligēs, plebs sine disciplina, populus sine lege.

Gilbert. f Ridicula res est, aut magis periculosa speculator cœc⁹, doctor inscius, præcursor claudus, praelat⁹ negligens, præco mutus.

Vide etiam in ti. Caro, ltera m. In titulo, Prælatio, ltera b. v. & a. z.

Acceptio personarum.

Au. 8. est a **S** I hanc distantiam sedendi & standi, in gl. Iaco. **S** ad honores ecclesiasticos referam⁹, non

non est putandū leue esse peccatū in personarū acceptance habere fidem Domini illud. *Fræ gloria.* Quis enim ferat, eligi diuitem ad tres met sedem honoris ecclesiæ, cōtempo paupe nolite in re instructiore & sanctiore?

persona b Absit Domine, vt in tabernaculo tuo rum accipiat pauperibus accipiantur personæ diui *piet. Eccl.* tum, aut præ ignobilib⁹ nobiles, quando *Augus. in* pouus infirma mundi elegisti, vt confundes fortia.

c Inter omnia peccata sacerdotum est maximum, quod non causas, sed personas *Malach.* cōsiderant, & despecto iusto paupere, iniustos diuites honorant.

d Non sanguinis nequitudo, sed virtutis cognatio proximos facit.

e Quicumq; consanguinitate aut amicitia, vel econuerso hostili odio vel inimicitijs in iudicando ducitur, peruertit iudicium Dei Christi, qui est iustitia.

f Multa nos facere cogit affectus, dum *Hie. in ep.* ppinq̄uitatem respicimus corporum, & ad Fabio corporis & animæ offendim⁹ Creatore.

g Nec bonis aduersariorum si honestum quod habuerint detrahendū, nec amicorum laudanda sunt vitia, & vnūquodq; nō personarū, sed rerū pondere iudicandum est.

h Personam hominis accipere, est hominem non quia homo, sed propter aliquid

quod circa ipsum est, honorare.

Grego. in homil. i Iudicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis, non mèrita, sed odiùm vel gratiam consequuntur.

Isido. 3. de sum. bon. k Iudices iniqui errant à veritate sententia, dum intendunt qualitatem personarum, & exulcerant sæpè iustos, dum improbè defendunt iniquos.

Isid. ibid. l Diues citò muneribus corrumpit iudicium, pauper autem dum non habet quid offerat, nõ solum auditu contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur.

Hugo. m Acceptio personarum, est quedam fatua reuerentia exhibita alicui, nõ causa debita, sed propter timorem vel vtilitatem.

Ian lib. 2. de utilitate cõditio nis humana. n Vos non attenditis mèrita causarum, sed personarum, nõ iura, sed munera, non quod ratio dicit, sed quod voluntas assensum daret, non quod sentiat, sed quod mens cupiat, nõ quod liceat, sed quod libeat, nõquam in vobis est ita simplex oculus, vt totum corpus sit lucidum; sed aliquid semper admittis fermenti, quo totam massam corrumpitis.

Ibidem. o Pauperum causam cù mora negligitis, diuitem causam cù instàtia promouetis. In illis rigorem ostendatis, in istis ex mænificentià dispensatis. Illos cum difficultate respicitis, istos cù facinore tractatis.

Illos

Illos negligenter auditis, istos subtiliter auscultatis.

p Si forte pauperum causam suscipitis, *Ibidem.* illos remissè fouetis, cum autem diuitem causam suscipitis, illos pertinaciter adiuuatis, pauperes despicitis, diuites honoratis, istis reuerenter assurgitis, illis despicabiliter communicatis.

q Clamat pauper, & nullus exaudit, loquitur diues, & quilibet applaudit, diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbu illius vsque ad nubes perducit. Pauper locutus est, & dicunt quis est hic? & si offenderit, subuertent eum, clamat vim patiens, & nullus exaudit, vociferatur, & non est q iudicet. Diuiti dicunt, tu sede hic bene, pauperi verò, tu sta illic, vel sede sub scabbello pedum meorum.

Vide etiam in tit. Electio. litera a. in ti. Eleemosyna, lit. b g. in ti. Gloria eterna, lit. x. in tit. Iudex, lit. m. a. h. a. m. a. r. in tit. Pietas, litera h. *Acedia.*

a **A**cedia, est de virtutum laudabili exercitio vtriusque hominis languida deiectio. *Greg. in ho.*

b Acedia, est animi quidam languor, cù legete non libet, orare non delectat, meditationes sollicitè non sentiuntur.

c Cum te acediã vel tadio affici sentis, *Ber. ibid.*

noli propterea diffidere atque desistere à studio spirituali: sed iuuantis require manum, trahi te post eum obsecrans.

Be. in ser. d Acedia, est quidam animi torpor, quo quis negligit aliqua bona inchoare, aut fastidit perficere.

Bev. ibid. e O homo imprudens, milia milium ministrant ei, & decies centena milia adstant ei, & tu sedere præsumis?

Beda sup. f Vult & non vult piger, pigri vocabulo pro. lib. 2. denotatur qui vult regnare cum Deo, & non laborare pro Deo. Delectant præmia, quum pollicentur, deterrent certamina, cum iubentur.

Leo Papa g Non dormientibus provenit regnum cælorum, nec otio & desidia torpentibus paritioe. beatitudo æternitatis repromittitur.

Ioan. Ca. h Acedia circa horã sextã maximè mollior, & inquitur, ut quædam febris insidit. mo. gruetis tempore præstituto, ardentissimos æstus accensionum suarum solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti.

Idè in eodem lib. i Experimento probatum est, acedię impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam.

Ibidem. k Acedia est solitariis magis experta, & in eremo commorantibus infestior hostis ac frequens.

Aug. in li. l Torpor & ignavia dicunt, silectioni con

continuato studio semper insistis, oculo- *de consilia*
rum caliginem incurris. Si indefinenter la- *tu visio-*
chrymas fundis, ipsos etiam oculos amit- *tu & vir-*
tis. Si protelatis vigilijs psalmodum cen- *tutum. 9.*
sum persoluis, insaniam capitis acquisis.

Si quotidiano labore te conficis, ad opus spirituale quando consurgis?

m Pigritia, est animi inertia vel fatiga- *Tullum de*
tio, qua quis bonum inchoatum consumit *Tusculana-*
mare fastidit. *nis quæst.*

n Luxurioso frugalitas pœna est, pigro *Senec. 72.*
supplicij loco labor est, desidioso studere, *epist.*
torqueri est.

o Non putant desidiosi posse fieri quic- *ibidem.*
quam, quod facere nõ possunt, ex infirmi-
tate sua de virtute ferunt sententiã. Nam
hæc, ad quæ imbecilles sumus, dura atq;
intoleranda credimus, tormẽta reputan-
tes, vino carere, aut prima luce excitari,
non ista difficilia sunt, sed nos fluidi &
enerues sumus.

p Malè mihi esse malo, quàm molliter. *Senec. 33.*
Si mollis es, paulatim effœminatur ani- *epist.*
mus, atq; in similitudinem otij sui & pi-
griatæ, in qua iacet, soluitur, dormio mi-
nimũ, & brevissimo somno vtor, satis est
mihi vigilare desisse. Aliquando me dor-
misse scio, aliquando suspicor. *Seneca in*

q Nihil agere, semp infelici est optimũ. *proverb.*

Adiutorium.

Augu. de doctrina Christi. na lib. 1. **H**omines omnes æquè diligendī sunt sed omnibus si prodesse non possis, his potissimū subueniendū est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus cōstrictis, tibi quasi quadam sorte vniuntur.

Augu. de vera reli. **H**æc lex est diuinæ providentiæ, vt nemo à superioribus adiuuet ad cognoscendam gratiam Dei, qui nō ad eandem puro affectū inferiores adiuuerit.

Augu. de se. li. 1. **C**onstantius consilium est, vt qui se à potentiore vult adiuuari, adiuuet & inferiorē, si est ipse potentior.

Augu. de ver. apo. stoli. 120. **N**ihil sic probat amicum, sicut onera amici portare.

Augu. in quādā ep. ad Hie. **E**leganter dictum est, cū quis in putreum cecidisset, & aqua eū suffocaret, acq̄nādā ep. celsit alius, & eo visū admirans ait, quomodo huc cecidisti? Obsecro inquit, cogita quomodo hinc me liberēs, non quomodo huc ceciderim, quæras.

Au. i. ser. f. **N**on facillè inueniuntur in aduersitate præsidia, quæ nō fuerunt in pace quæsitā.

Aubr. de offic. **N**ecessitates aliorum quantum possumus, iuuemus, & plus interdū, quàm possumus. Nihil tam secūdam naturam est,

Aubr. de offic. lib. 3. **H** Si nō potest alteri subueniri, nisi alter læd

lædatur, commodius est neutrum iuari, quam grauari alterum.

I Vult enim Deus vnumquemque alterius angustias, vt proprias sentire, & quomodo sibi in tribulatione, si esset, subueniri cuperet, ita ipse alteri propter Deū subuenire non postonat.

K Impudens postulatio tempore necessitatis & angustiarum ab eo querere auxiliū, quem in prosperitate contempseris.

L Habens loquendi locum apud diuitem, in tempore damnationem pro revento talē timeat, si non apud eum, sicut valet, pro pauperibus intercedat.

M Habens intellectum, curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam, à misericordia nō torpescat, habens artē, qua regitur, vsū illius cum proximo partiat, habēs loquendi locum apud diuitem, pro pauperibus intercedat: talē enim non timine cuiuslibet reputabitur quod etiam minimum accepit.

N Qui potest emendare & negligit, participem se proculdubio constituit: qui aliterius bonum adiuuat, suum facit.

O Minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in necessitate illius, quæ sunt sibi necessaria, partitur.

P Tunc amor tuus ad te ipsum temperas

erit

ligendo Deo. erit, & iustus, si quod propriis subtrahitur voluptatibus, fratris necessitatibus non negetur: sic amor socialis efficitur, quum in commune protrahitur.

Cas. i qua dā epist. q Oleum pietatis & miserationis vnguentum, quanto copiosius in fraternas necessitates effunditur, tantò donis potioribus augmentatur.

Ibidem. r Age sic aliud, vt tuum non obliuiscaris negotium, amicis ita enim prodesse debemus, vt nobis non noceamus.

Cas. super psal. 55. s Quid tibi fidelissimè opus sunt arma, qui habere talia pbaris auxilia: ipse enim pro te pugnat, cui nullus resistit, ipse insequitur, quem nullus declinat.

Cas. i qua dā epist. r Gratium debet esse subsidium, cuius solum magis soluenti crescit incommodum, quàm suscipiēti proficiat in augmentum: & quod dantem iuuat, & accipientē pro temporis necessitate iustificat: vt sic in vna mercatione quod rarò solet emergere, vterque videatur desiderata commoda percepisse.

Auwe. in v quodā sermo. v Satis ibi vacillat humanum studium, vbi non requiritur Dei auxilium.

mo. Sen. de beneficiis. x Homini iucundo & probò miserrimū est, si eū adiuuare oportet, què non iuuat. y Habet in aduersis auxilia, qui in prosperis commodat.

Qui

a b Qui succurrere periculo potest, quū *Ibidem.* non succurrit, occidit.

a c Nemo non quum alteri prodest, sibi *Senec. 82.* profuit, virtutum omnium pretiū in ipsis *epist.* est, rectè fecisse, facti merces est.

a d Succurrere paupertati amicorum stude, imò potius occurrere. *Senec. in li. de moribus.*

a e Penā à quo merueris, frustra petis au *Ibidem.* xiliū. Ab alio expecta, alteri quod feceris.

a f Fructus ingenij & virtutis omniūque *Tul. de a-* præstantiæ tunc maximus capitur, quum *mic.* in proximum quenque confertur.

Vide etiā in tit. Desperatio, litera e. in tit. Dilectio, litera g. in tit. Misericordia, litera d. in tit. Tribulatio, litera h.

Aduentus Domini,

a **N** Vlla causa veniendi Christo *Aug. sup. Iou. Et in re. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla glos. Ti-* mino, nisi peccatores saluos face *causa est medicina. Venit ergo de celo moth. 5.* re. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla *causa est medicina. Venit ergo de celo* causa est medicina. Venit ergo de celo *magis magis.* magis medicus, quia per totum vbi que iacebat ægrotus. Genus ergo humanum totum perierat, ex quo peccauit vnus, in quo totum erat, ideo venit vnus sine peccato, qui saluos faceret omnes sine peccato. Non enim eam de celo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt.

b Pater & filius & spiritus veniunt ad *An. super nos, dum venimus ad eos: veniunt subueni-* endo *Iouan. m.*

niendo, veniunt illuminando: veniunt obediendo, venimus metuendo, veniunt implendo, venimus capiendo.

Amb. sup. per Lucā c Hoc tempus non sine causa Domini aduentus vocatur: ideo enim sancti partes celebrare ceperunt aduentum, vt se vnusquisq; præparet fidelis & emendet, vt dignè Dei sui natiuitatem valeat celebrare.

Amb. ibi d Ille iustus venit ad nos peccatores, vt ex peccatoribus faceret iustos: pius venit ad impios, vt nos pios: humilis venit ad superbos, vt ex superbis faceret humiles.

Am. sup. i. Thessa. lo. i. e Non prius veniet Dominus, quàm regni Romani defectio fiat, & appareat Antichristus, qui interficiat sanctos, reddita Romanis libertate sub suo tantum nomine.

Hic super Matth. f Signum aduentus dominici est, in toto orbe euangelium prædicari, vt nullus sit excusabilis, quòd aut iam completum est, aut in breui credo complendum; non enim puto aliquam remansisse gentem, quæ Christi nomen ignoret.

Ber. in sermone de aduentu. g Dignum est fratres vt tota deuotione Domini celebremus aduentum, delectati tanta consolatione, superfacti tanta dignatione inflammati tanta dilectione, nec solum cogitemus aduentum quo venit; & quare, quia saluum faceret quod perierat, sed & illum nihilominus quo veniet, & assumet

nos

nos ad seipsum, vt circa hos duos aduentus iugi meditatione versetur; ruminantes in cordibus nostris quantum in priore præstiterit, quantum promiserit in secundo.

h Venio vt errantes corrigam; & infru- *Bedā sup. c. i. lib. 3.* mantes adiue, & dubitantes in fide confirmem, & bene agentium fructibus perfectis quasi suauissimis pascam, & certates ab hostium defenda in fidiis, vt victores hostium, in orbem perpetuæ visionis meæ corona munerem. *meum.*

Vide etiam in tit. Antichristus litera k, & m. in tit. Incarnatio, & in tit. Iudex. litera d, e, n, o, s, x, y, a, b, a, c, a, e. in tit. Mors. litera i in tit. Resurrectio. h, & k.

Adulatio.

a Adulatio est fallaci laude seductio. *Aug. sub b* Duo sunt genera persecutorum, sci licet vituperantium & adulantium: sed adulantium plus persequitur lingua adulatoris, quàm per manus persequentis. *69.*

c Falla laus adulatoris & simulata dilectio mentes à rigore veritatis emollit. *Aug. ibi. de doctrina* d Sicut sumenda sunt amara salubria, ita semper vitanda est perniciofa dulcedo. *Christia.*

e Sicut adulantes amici peruertunt, sic inimici litigantes plerunque corrigunt. *confessio. An. super peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non solum non meruitur repreh-*

for

for, sed etiam laudatur operator.

Aug. 2. de g Magis oprabo à quolibet reprehendi,
trinita. quàm ab adulante laudari. Nullus enim
reprehenfor formidandus est amatorive
ritatis. Laudator verò errat, & confirmat
errorem.

Amb. li. 7. h Emolliri adulationibus non solùm for
de offic. titudinis nò esse, sed etiã ignauis videtur.
Hic. in e. i Beata mens quæ nec adulatur aliquan-
pist. ad De do, nec adulanti credit, quæ nec decipit
metri ad. alterum, nec ipsa decipitur, denique nec
malum facit, aliquando nec patitur.

Hiero. ad k Isto maximè tempore regnat vitium
Celantiã. adulationis, quòdque est grauissimũ: quia
humilitatis ac beneuolentiæ loco ducitur,
& ita fit, vt qui adulari nescit, aut inuidus
aut superbus reputetur.

Hic. ibid. l Rumusculos & gulosos & palpates a-
dulatores quasi hostes fuge.

Hic. 3. epi. m Natali ducimur malo, & adulatori-
12. ad Sa bus nostris libenter fauemus, & quanquã
binianũ. respondemus nos indignos, & calidus ru-
bor ora perfundat, tamen ad laudem suã
anima intrinsecus lætatur.

Hic. super n Nihil est quod tam facile corrumpat
psal. mentes hominũ, sicut adulatio, plus enim
nocet lingua adulatoris, quã gladius per-

Hic super secutoris.

Isa. lib. 7. o Non sic adulandum est principibus, vt
sanct

sanctarum scripturarum veritas negligatur,
nec generalis increpatio, vnius per-
sonæ iniuria est.

p Ne credas laudatoribus tuis, imò irri *Hic. in e-*
soribus aures ne libenter accomodes, *pl. ad Ru*
qui, quum te adulationibus fouerint, & *sicũ mo-*
quum te impotentem mentis effecerint, *nachum.*
si subito respexeris, deprehendes post te,
colla incuruari, aut manu auriculas agita-
ri asini, aut æstuatẽ canis protẽdi linguã.

q Nos ad patriam festinantes, mortife- *Hieromy.*
ros Syrenarum cantus surda aure transi- *in quadã*
re debemus. *epist.*

r Impinguat caput oleum peccatoris, *Greg. ho.*
quum demulcet mentem fauor adulãtis. *12. super*
s. Quisquis malè viuentibus adulatur, *euang.*
puluillum sub capite iactis ponit, vt qui *Greg. su-*
corripi ex culpa debuerat, in ea fulcitur *per Ex. cc.*
laude quiescat. *hom. 1. 10.*

t Adulatio si ad tẽpus patienter suscipi- *Greg. ibi.*
tur, augetur, & paulisper demulcet ani- *super Exe*
mũ vt angore suæ certitudinis inoleseat *chieh.*

v Qui auditis blanditiis in altum se ex- *Greg. ibi.*
tollit, quid aliud, quàm aurum reprobũ
fuit, quod fornax igne consumpsit?

x Qui de amore non venit honor, non *Bern. su-*
honor, sed adulatio est. *per cant*

Chrysin y Adulator omnis virtutis inimicus est
Polyerati & quasi clauum figit in oculo illius, cum
co de Vesp quo sermonem conferit: eoque magis ca-
giss philo- uendus est, quo sub amantis specie nocere
lib. 3. non desinit, donec rationis obrundat acu-
 me, & modicum illud luminis, quod ad-
 esse videbatur, extinguat.

Chrysoz. z Sicut finis Oratoris est, dictione per-
 suasisse, & Medici, medicina curasse: sic a-
 dulatoris est finis, suauiloquio deceptisse,

Origen. t. & Cum aliquis actus mori huius populi,
homi. su- vt placeat eis, quibus aures pruriunt loqui
per Exc. tur, quæ gratanter accipiunt, loquitur quæ
 vicina sunt voluptati, talis magister con-
 sultit cervicalia sub omni cubito manus.

Origen. a a Qui ad voluntatem meditata depor-
ibid. tant, & illa semper inquirunt, quæ delectent
 potius audientes, quam conuertant
 à vitiiis, faciunt velamina super caput.

Beda su- a b Ipsa peccati nutrix adulatio, quæ si-
per Lucā. cut oleum flammis in culpa ardentibus
lib. 2. solet administrare fomentum.

a c Adulator est, qui tacet & dat consen-
 sum, ne offendant illum, quem credit habere
 propitium.

Hug. de a d Adulator amicus in obsequio, hostis
sin. Fid. in animo, comptus in verbo, turpis in factis,
 letus ad prospera, fragilis ad aduersa,
 inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria

bria, immoderatus ad gaudia, facilis ad
 humana, difficilis ad honesta.

a e Oleum peccatoris, est dilectio simul- *Cassio. su-*
 lata verborum, quæ adulationibus & blan- *per illud*
 dimentis nostras mentes velut olei pin- *psalm.*

guedo, libenter ingrediens, rigorem verita- *Oleum pec-*
 tem emollit, & ad noxias cogitationes amo- *catoris no-*
 ris ficti, vel potius ostentationis perducit. *imping.*

a f Ficti adultores quæ cœnas diuitem *Cassio. in*
 captant, nihil prius meditatur, quàm il- *quadam*
 lud quod putant gratissimum auditoribus *epist.*

fore: nam nec aliter impetrahunt quod pe-
 tunt, nisi quasdam infidias auribus fecerint.

a g Adulatio blanda omnibus applaudit, *Cassio. in*
 omnibus salua dicit, prodigos vocat libe- *quadam*
 rales, auaros parcos & sapientes, lasciuos *epist.*

curiales, garrulos affabiles, obstinatos con-
 stantes, pigros maturos & graues. hæc sa-
 gitta leuiter volat, & citò infigitur.

a h Vitiis semper feruunt blandimenta, *Pet. ra. in*
 lenocinantur dulcia delictis, virtutibus quodam *quodam*
 verò austera & fortia sunt amica. *sermon.*

a i Eliminat à palatiis adulatio verita- *Pet. ra. in*
 tem, illi soli in magistratum gratiam admit- *quadam*
 titur, qui palpant blanditiis, & aures sa- *epist.*

ma bibulas, calice Babylonis inebriant.
 Bene cum magistratibus ageretur, si sciret
 inter adulationem & laudem distinguere.
 Sed cæca laudis ambitio plus credens alijs

de seipſo, quàm ſibi, vtrunq; recipit indiſtinctè, ampliãt eos beneficiis, quos torquere debuerunt, & à præſumptione adu-
landi ſuppliciiſ deterrere. Mordaciſſimus detractor in abſentia nihil principaliter proponit, niſi quod placere exiſtimat. Verba oris eius, iniquitas & dolus. Cùm enim ſal correctionis in omni ſacrificio acceptetur à domino, mel in omni ſacrificio reprobatur.

Alanus a k Huius peſtis peſtilentia percutiunt de com
plūctu ſi- principium laterales, palatini canes, adu-
ne de com- lationis artifices, fabri laudis, figuli falſi-
queſt. na- tatis. Hi ſunt, qui magniloqua cōmenda-
iur a. tionis tuba in diuitū auribus cithariſant,
qui mellicæ adulationis fauos foras eru-
ctāt, qui vt emungāt munera, caput diui-
tis oleo adulationis inungūt, prælatorum
auribus puluinaria laudū ſubiiciūt, qui ab
eorū palliis, aut fictitiū puluerē excutiūt:
aut veſtem fictitiè deplumāt implumem.

Alanus a l Iſti penes munera, laudes, penes do-
ibi. na, fauores, penes pretium, præconia fa-
mæ blandimentis conſtituunt.

Alanus a m Quid ergo adulationis vñctio, niſi
ibidem. domorum emunctio? Quid cōmendatio-
nis alluſio, niſi prælatorū deluſio? Quid
laudis arrifio, niſi eorundem deriſio?

Alanus a n Adulatores à voluntate vultum, ab
ibidem. animo

animo verbum, à mēte linguā, ab intelle-
ctu loquelam amplo diſſentionis interual-
lo diſſibulant, plerunq; enim exterius
plauſibiliter applaudēdo collaudāt, quos
interius contradictoria deriſione defraudant,
foris vultu applaudūt virgineo, in-
tus ſcorpionis pungunt aculeo, foris adu-
lationis mellicos compluunt imbres, in-
tus detractioſis euomunt tempeſtates.

a o Diogenes Syracuſis cum olera ei la- *Valer. ma*
uāti Ariſtippus dixiſſet, ſi Dionyſio adu- *xi lib. 4.*
lari velles, iſta nō ederes. imò inquit, ſi tu *de mode-*
iſta edere velles, Dionyſio non adulareris. *ratio. ro.*
hæc veridicus veritatis annuntiator, ma-
lens oleribus ſuſtentari, quàm magiſtrati-
bus adulari.

a p A turba quātum potes te ſepara, ne *Seneca de*
adulatoribus latus præbeas, Artifices ſunt *Tuſcul.*
ad capiendos ſuperiores, par illis etiam ſi *queſtio.*
bene caueris, nō eris. Sed mihi crede, ſi ca- *lib. 8.*

piaris, ipſe te trades. Habet hoc in ſe natū
raliter blanditiæ, etiam quū reiciuntur,
placēt, ſepe excluſe nouiſſimè recipiūtur.
hoc enim ipſum imputant quod repellūt,
& ſubiici quidē nec contumelia poſſunt.

a q Cito nobis placemus, ſi inuenimus, *Seneca*
qui nos bonos viros dicāt, qui prudētes, *60. epist.*
qui ſanctos. Nō ſumus modica laudatio-
ne cōtenti, quicquid in nos adulatio ſine

pudore congeffit, tanquam debitū pre-
 didimus, optimos nos eſſe & ſanctiſſimos
 affirmantibus aſſentimur, cum ſciamus
 ſepe illos mentiri. Adeo quoq; indulge-
 mus nobis, vt laudari velimus in id, cui
 contraria tamen maxime facimus.

Senec. ibi. a r Alexander cum in obſidione cuiusdā
 vrbis circuiſſet muros, icū ſagittæ per-
 cuſſus, cum reſpreſſo ſanguine ſicci vulne-
 ris dolor creſceret, & crus obſtupuiſſet,
 coactus abſiſtere, Omnes, inquit, iurant
 me eſſe filiū Iouis; ſed vulnus hoc hominē
 me eſſe clamat. Idem nos faciamus, dica-
 mūſque: Vos quidem dicitis me eſſe pru-
 dentem, ego autem video quā multa
 inutilia concupiſcam, noſciturā optem.

Senec. 77. a f. Intus teipſum conſidera, non qua-
 epiſt. lis ſis aliis credas. Plerunquē boni inepti
& inertes vocantur: mihi contingat iſte
 deſuſus. Aequo animo audienda ſunt im-
 peritorum conuicia, & ad honeſta vaden-
 ti continendus eſt iſte contemptus.

Senec. 43. a r Adulatio apertis & propitijs aurib⁹
 epiſt. recipitur, in præcordia ima deſcendit, ve-
 nit ad me pro amico, blandus inimicus.

Senec. 27. a v O te felicem hominem, ſi nihil ha-
 epiſt. bes, propter quod quiſquam tibi menti-
 tur, niſi quū iam etiā cauſa ſublata eſt,
 mentitur conſuetudinē cauſa, adulator
 blandus

blandus conſilium dabit, quod delibera-
 ti gratius fore ſuſpicabitur. Caſſæ fidei
 ſunt qui iugiter blandiuntur.

a x Adulatio quā ſimilis eſt amicitia? *Senec. in*
 non imiratur tantū illam, ſed vincit & *epiſt.*
 præcedit, eo ipſo gratioſos facit, quo læ-
 dit. Vitia nobis ſub virtutū nomine obre-
 punt: remeritas ſub titulo fortitudinis læ-
 tet, moderatio vocatur ignauia: pro cau-
 go timidus accipitur, in his magno pericu-
 lo erramus.

a y Monſtrato tibi cuius rei inopia la- *Senec. in*
 borant magna ſaſtidia, quid omnia poſſi *epiſt.*
 dentibus deſit, vnū ſcilicet verum dicat,
 dum nemo ex animi ſui ſententia dicit &
 ſuadet: ſed adulandi certamen eſt vnū
 amicorum omnium officiū.

a z Malum hominem blandè loquen- *Senec. in*
 tem, agnoſce tuum laqueum eſſe. Habet *epiſt.*
 enim ſuum venenum blanda oratio. Dio-
 genes cuiſdam laudandi dixit: Adulator
 deſine vtrunq; facere, nihil proficis, cum
 te intelligam.

Vide etiā in tit. A micitia, b k. ci corre-
 ctio, m b g. error b. laus. a. f. prædicatio, o
 veritas i k, Chriſtus m.

Advocati. *Augu in*
 a **N**on ideo debet iudex vendere in *epiſt. ad*
 ſtum iudiciū, aut teſtis verū teſti *Maced-*

monium quia vedit aduocatus iustum patrociniū, aut peritus verum consiliū: Illi enim inter vtrāq; partē ad examen adhibentur, isti ex vna consistunt.

Aug. in b Nihil impudentius arrogantia aduocatorum, qui garrulitatem, auctoritatem putant, & parati ad lites, in subiectos tumidē intonant.

Ambr. in c sermo. Iustē aduocato dicitur: Redde quod accepisti, quoniam contra veritatem fecisti, iniquitati adfuisisti, iudicē fefellisti, iustā causam oppressisti, de falsitate vicisti.

Greg. in d per Eze. Iustus aduocatus a nullo iniustas causas accipit, nec verba dare pro iustitia sustinet.

Bern. de e Verbosum aduocatum & studentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, non aliud, quàm iustitiæ hostem reputes.

Ber. ibid. f Hi sunt, qui docuerunt linguas loqui grandia, quum operantur exigua, largissimi promissores, paucissimi exhibitores, diserti aduersus iustitiā, eruditi pro falsitate, sapientes sunt vt faciant malum, bene autem facere nesciunt.

Ber. ibid. g Verbosus aduocatus aut rūpetur, aut loquetur, plenus est sermonibus, coarctatus est spiritus vteri sui, esurit & sitit auditores, quibus iactitet vanitates, & habitata opportunitate loquendi, si de literis agitur

tur noua profert & vetera, volant sententiæ, resonāt verba ampullosa, interrogantem præuenit, & quæretī non respondet. h Miror nanq; quomodo religiosæ aures tuæ audire sustinent huiusmodi dispersiones aduocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad subuersionem, quàm ad inuentionem proficiunt veritatis. Nihil enim ita absq; labore manifestam facit veritatem, sicut breuis & pura narratio. Præscinde ergo linguas vaniloquas, & labia dolosa claude. Hi sunt, qui docuerunt linguas suas loqui mendaciū, diserti aduersus iustitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt, vt faciant malū, eloquentes vt impugnent verum.

Ori. super i Ranæ significant clamorosas aduocatorum allegationes, quæ inani & inflata modulatione velut ranarū sonis & cantibus mundo deceptionis fabulas intulerunt. Ad nihil enim aliud vtilis, nisi quod sonum vocis improbis & importunis clamoribus reddunt.

k Antiqui forēsem eloquentiam, caninā facundiam nuncupabāt, eō quod caudis

ci in certaminibus causarum, omissis quæ agunt, veluti canes alterutrum lacerant. Irritare, a canibus tractū est, quorum latratibus r sonat plurimum.

Irritat ad uersarius uerfarius uerfarius.
 Hi sunt, qui causas potendunt adhiberi, impediunt prætermisi, fastidiunt admoniti, obliuiscuntur locupletati. Hi sunt, qui emunt lites, uidentur intercessiones, deputant arbitros. iudicanda dictant, dictata conuellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes.

Cass. ibi.

Hi sunt, qui negant ciuitatibus inducias, mercatoribus nundinas, emporibus mensuras, reuerentiam clericis, originem nobilibus, locum prioribus, cunctis iura, distinctis priuilegia, quibus nullum genus hominum, ordinum, temporum cordi est.

Cassiod.

Hi sunt in conuiuio scurræ, in exactio- nibus harpyiæ, in collocutionibus bestiarum, in quaestionibus statuarum, ad intelligendum saxei, ad iudicandum lignei, ad ignoscendum ferrei, ad amicitias pardii, ad facetias uersi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum tauri, & ad consumendum minotauri.

Cass. ibi.

Hi sunt, quorum sineres afflauerit cuiusquam rubiginosi aura marsupij confestim uidebis illic oculos Argi, & manus Briarei, & spyngatum unguis cum eo, & periuria Laomedontis, & Vlyxis argutias, & Sinonias fallacias, & fidem Pelimnestoris, & pietatem pigri Leonis adhiberi.

Cass. ibi.

Quomodo inter armatos, argutos, tum multuosos, uirtute, numero, contubernio pote

poterit ex æquo & bono solui inermis, abiectus, peregrinus pauper, audiri? ubi est gurges de iutoribus fabularum, de concinatoribus carminum, de publicatoribus sinistrarum opinionum, qui cum non habeant opera pro pomis, spargunt uerba pro foliis, & cum non adsit medulla sensuum, abundant spuma uerborum.
 Apud caudicos etiam ipsum filitium uenale est, ac lingua eorum damnifica, nisi funibus argenteis ligetur.

Si quis armatur pecunia, tanquam loriceis argenteis, torrentis impetum Tulliani, fulgur incursum Hæctori, robor uirtutis Herculeæ, uersipelles Vlyxis uilipendit astutias. In tantum enim habedi fames incanduit, ut dialecticæ muta sit subtilitas, Rhetorice languescat ciuilitas, ubi numerum perorat pluralitas.

Si in aure iudicis uel aduocati susurret pecunia, Orpheuylira, carmen Amphionis, musa Virgilij, uoce pecunie suffocantur. Quid plura? ubi numus loquitur, Tulliani eloquij tuba raucescit, ubi numus militat, Hæctoræ militiæ fulgura compescuntur: ubi pugnat pecunia, uirtus expugnat. Herculeæ: numus uincit, numus regnat, numus imperat uniuersis.

Nunquam deerit multiplex conuictus falso

Cassio. ib.

Alanus de conquestione natura.

Alanus ibidem.

Alanus ibidem.

fallorū, si tantū præsentia fuerit numerū.

Tullius x Postquam cōmoditas quædam praua
in prologo virtutis imitatrix, sine rationabili officio
rhetori. dicendi copiam confecuta est, tunc ingenio freta, malitia peruertere vrbes, ac vitas hominum labefactare consuevit.

Inno. de y Sæpe causas tantum differunt, quod ligi-
gilitate ritatibus plus quàm totum auferūt, quia
cōditionis maior est expensarū sumptus, quàm sen-
humana. tentiæ fructus: nec terminantur negotia pauperū cœpra, quousq; eorū mansupia sint euacuata, cū tamē scriptum sit: Gratis accepistis, gratis date. Ipsi verò nec gratiam gratis dant, nec iustitiam iuste reddunt. Lucrum in arca, damnum in conscientia. Sed quid prodest homini, si totū mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?

Vide etiā in tit. adiutorij, l. m, in tit. cōsiliū, e, in tit. eloquentia, in tit. Iudex, m a f, in tit. loquacitas, f, in tit. tribulatio, a q.

Ambitio.

Aug. su- a
per psal.

Noluit Christus regnū terrenum cum superbia, quæ cathedra pestilentia ideo recte dicitur, quia non fere quisquam est, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam.

Aug. ibi. b

Quoties hominibus præesse desidero, toties Deo meo præire contendo.

c Aerugo

c Aerugo mentis est appetētia dignitatum, si in his suprema spes vitæ præsentis per *Luc.* locetur. Resipiscat vnusquisque furore se *lib 3.* cularium dignitatū & cupiditatum, quæ mentem animūque perturbāt, vt compositū esse non possit.

d Hoc ipso perniciosior ambitio, quod *Amb. ibi.* blāda est cōsolatricula dignitatū: & sæpe quos vita nulla delectat, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subruere, facit ambitio criminosos: habet enim forensē gratiam domesticum periculum, & vt dominetur aliis prius seruit, curuatur obsequio, vt honore donetur, & dum vult esse sublimior, fit remissior.

e Propē omnium criminum fontes, hæc *ibidem.* tria monstrantur esse genera vitiorum: scilicet gula, iactantia & ambitio. Causæ autē cupiditatis sunt carnis delectatio, spes gulæ & auiditas potentiæ.

f Sicut is qui inuitatus reuinit, quæsitus *Greg. in* refugit, sacris est altaribus ad mouēdus, sic *regi.* qui vltro ambit vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus, nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi vt crescēdo decrescat: & ascendendo exterius, interius in profunda descendat? g Ordinatè ad ordines accedendum est, *Greg. ibi.* nam casum appetit qui ad summa loci fa-

stigia

stigia postpositis gradibus per abrupta ascensum quærit.

Greg. ibi. h Quisquis sacerdotium non ad elationis culpam sed ad utilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quidē subiturus onere metiatur, vt & impar abstinere, & ad id cū metu cui se sufficere existimat, accedat.

Grego. in pastorali. i Locus regiminis desiderantibus negandus est, fugientibus offerendus. Virtutibus ergo pollens coactus ad regimen veniat.

Grego. in re. k Sicut toto desiderio debemus occupationē fugere, ita si desit qui præsidet, occupationis onus libenti necesse est animo subuenire.

Ber. in ep. ad hē. sc̄m. l Multi non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si & se sentirēt onere grauari, metuerent, nec cū tanto labore & periculo quarūlibet affectarent infulas dignitatum. Nūc verò quia sola attenditur gloria, & non pœna, purum esse clericum erubescitur in ecclesia, sese viles æstimant, & inquit in nos, qui quocunque eminentiori loco non fuerint sublimati.

Ber. de cōm sideratio- ne ad Eu- ge. lib. 3. m An non limina apostolorum amplius ambitio, quàm deuotio terret? an nō vocibus eius nostrum tota die resultat palatiū? an nō quæstionibus eius tota legum canonūque disciplina insudat? an non sp̄o

spoliis eius tota Italia inhiat inexplibili auiditate? nō quòd valde Romani curent, quo fineres terminetur, sed quia diligit munera, sequuntur retributiones, nudè nuda loquat, non detego verenda, sed inuerecunda confuto.

Ber. de cōm s̄de. lib. 3. n O ambitio, ambientium crux, quomodo omnes torques? omnibus places, nil acrius cruciat, nil molestius inquietat, nil tamen apud miseros mortales celebrius negotiis eius.

Diaboli et mundi a- o Ambitio futile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parēs, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans.

numata. Bern. in ser. qua- p Potestatis ambitio angelum felicitate angelica priuauit sciētiae appetitus hominem immortalitatis gloria spoliavit. Nō Euam cibus deflexerat, non mandatorū destituerat obliuio, sed promissi honoris ambitio illecebrosa decepit.

Orige su- q Omnis ad eundi honoris ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se iudicados potius, quàm iudicatos, hi qui præesse volunt populis, cogitarent.

Pet. r̄auē. in ser. r Ambitio est quædam Simia charitatis, charitas enim patiens est pro æternis, ambitio

tio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio diuitibus. Charitas omnia suffert pro veritate, ambitio pro vanitate: vtraque omnia credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo.

Inno. de
Gililate
conditio.
humana.
f Ambitiosus semper est pauidus, semper attentus ne dicat quod displiceat, humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur & obsequitur, cunctos honorat, vniuersis inclinatur, frequenter curias, visitat optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adularur. Vnde nouit istud poeticum: Et si nullus erit puluis, puluerem tamen excute nullum.

Idem.
t Ambitiosus promptus & feruidus, vbi placere cognouerit, remissus & tepidus vbi putauerit displicere. Improbat mala, detestatur iniqua, sed alia cum aliis probat & improbat vt iudicetur idoneus, vt reputetur acceptus, vt laudetur ab omnibus, vt à singulis approbetur. Sed ecce graue intra se sustinet pugnam difficilèque conflictum, dum iniquitas pulsatur animam, ambitio continet manum, & quod illa suggerit, hæc fieri non permittit. Colludunt adiuuicem mater & filia iniquitas & ambitio: hæc vendicat sibi publicum, illa secretum.

v Amb

v Ambitiosus statim vt est ad honorem *Inno. ibi.* promotus, in superbiâ extollitur, in iactantiam effrænatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quia cernit se superiorè, priores dedignatur amicos, notos ignorat, externos comitatur, contemnit antiquos, vultu auerit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditat, subesse non patitur, præesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus, præceps, molestus, arrogans, grauis & importunus.

x Ambitiosus multos mortales falsos fieri *Tullius in* coëgit, aliud clausum in pectore, aliud in *rhetoric.* lingua præoptum habere, amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo æstimare, magisque vultum quam ingenium bonum habere. Est autem in hoc genere hoc molestum, quod in magnanimis & munificis, sæpius incidit potentie cupiditas.
y Dulcedine gloriæ, gloriosum Alexandri pectus insatiabilis laudis amor accipit, qui Anaxarcho comiti suo ex auctoritate Democriti præceptoris sui innumerabiles mundos esse referenti, Heu me inquit, miserum, qui ne vno quidem adhuc sum potitus. Angusta homini possessio gloriæ fuit, quæ deorum omnium domilio sufficit.

Vale Ma
xi. lib. I.

d

Senec. 88. z Grauiſſimum genus egeſtatis, in diuitiis inopia. Relinque ambitionē timida res eſt, vana, vêtôſa, nullū habet terminū tam ſolicita ne quenquam ante ſe videat, quā̄m ne ſe, laborat inuidia. Vides autem quā̄m miſer ſit is cui inuidetur & inuidet, & acrior eſt cupiditas, quo illam ampliōris rei ſpes euocat.

Senec. in a a Aequē ambitio nō patitur quēquam *epiſt.* in ea mēſura beatorum conquieſcere, qua quondam fuit eius impudēs votū: nemo agit de tribunatus, gratias, ſed cōqueritur quōd non eſt ad præturam vſque perductus. Si deſit cōſulatus, nec hoc quidē ſufficit ſi vnus eſt vltra, cupiditas enim non vnde venerit reſpicit: ſed quōd tendit.

Se. de be. a b Nūquā improbæ ſpei quod datur ſatis eſt, omnia meruiſſe ſe exiſtimat, nec ſatis pretio æſtimatū putat. Maiora em̄ cupimus quōd maiora venerint, intentiōque concitator eſt. Ambitio ſiue cupiditas in magnarum opum congeſtu collocata vt flammæ infinita vis acrior eſt, quo ex maiore incendio emicuit.

Senec. 23. a c Sic eſt de ambitione, quomodo de *epiſt.* amica conquerūtur homines. Si verum aſſectū inſpicias nō odiūt ſed litigāt. videntis voluntariam eſſe illis in eo moram, quōd ægrè ferre ipſos & miſerè loquūtur, pec

peccatores enim conquerentur de moleſtijs amicæ, nec tamen dimittunt, & ambitionis, nec tamen eam dimittunt.

Vide etiā in tit. cupiditas a ſ. a. g. in tit. diſcretio e, in tit. gloria vana z a. b. a. h. al. al. in titu. honor, pax o, in tit. prælatio ad. ag. ai. a. q. b. r. b. s. cm. cn.

Amicitia.

a **N** Eſcio vtrū Chriſtianæ amicitia pu *Augu. in* tandæ ſint, in quibus magis valet *epiſt. ad* vulgare puerbiū: Obſequiū amicos, veritas odium parit. quā̄m eccleſiaſticū: Me *Hierony.* liora ſunt vulnera diligentis, quā̄m fraudulenta oſcula odientis.

b Si voluntatem Dei quiſque noſſe deſiderat, fiat amicus Deo, quia ſi voluntatem *Aug. contra Ma-* hominis noſſe quiſquā vellet, cuius amicus *nic. li. 1.* nō eſſet, omnes eius impudentiā deriderent, non autem quiſquā efficitur amicus Dei, niſi purgatiffimis moribus.

c Eſto ſimilis medico: medicus nō amat *Augu. in* ægrotantem, ſi non odit ægritudinem, vt *quodam* liberet ægrotum, febrem perſequitur. *ſer.* Nolite amare vitia amicorum veſtrorū, ſi amatis amicos veſtros.

d Hæc eſt perfectæ amicitia, qua potius *Augu. de* potiora & min⁹ minora diligimus. Sapiē *Sera. reli.* tem animam & perfectā talē diligat, quā̄lē videt. Illam ſtultā, non talem, ſed quia

esse perfecta & sapiens potest, quia nec se ipsum debet quis stultū diligere, nam qui se diligit stultum, non proficiet ad sapientiam, nec fiet quisquam qualis cupit esse, nisi se oderit qualis est.

*Aug. lib. 82. quaestio-
stionum.* e Nullius repudiāda est amicitia sese ingerentis ad amicitia copulandā, nō vt statim recipiatur, sed vt recipiendus, optetur, atque ita tractetur vt recipi possit. Illum enim in amicitia recipere debemus, cui omnia nostra cōsilia refūdere audeamus.

Aug. ibid. f Nihil sic probat amicum, quemadmodum oneris amici supportatio. Nemo nisi per amicitiam cognoscitur: & ideo amicorum mala firmiter sustinemus, quia bona eorum nos delectant & tenent.

*Aug. 9. cō-
fessionū.* g Sicut amici adulares peruertunt, sic inimici litigantes plerunque corrigunt.

Aug. ibid. h Non omnis, qui parcat, amicus est, nec oīs q̄ verberat, inimic⁹. Melius est cū seueritate diligere, quā cū lenitate decipere.

*Aug. in
quodam
ser.* i Sunt quidam amici amicitia mala quæ nec amicitia dicēda est, quia mala consciētia facit. Sunt enim homines, qui pariter mala committūt, & idē vidēt sibi iūcti, quia cōscentia mala ligati sunt. Excepta ista nefaria amicitia, est quædā amicitia carnalis per similitudinem habitādi, colloquēdi, simul conuersādi, vt tristetur vnus

vnus, quum deseritur ab amico, cum quo solet colloqui & habere coniunctionem, conueniunt duo, ambulāt secū triduo, & iam nolunt a se recedere, & ista quidem amicitia est honesta, sed est consuetudinis non rationis, habent enim illā & pecora. Duo equi manducant simul, desiderant se ad aliā diem, præcedit vnus, festinat alter desiderās quasi amicū suum, vix regitur à possessore, & tādū se impetu suo prouocat, quousq; ad aliū perueniat. Et est alia amicitia superior non consuetudinis, sed rationis, qua diligimus hominē propter fidē, & mutuam beneuolētiā in ista vita mortali, ac superius quicquid inuenimus diuinum esse, incipiat homo amare & non amabit in homine, nisi Deum.

Aug. ibid. k Non enim propterea debes amare amicū vt aliquid tibi præstet, vt pecuniam vel aliquid commodi temporalis, non illū amas, sed id quod tibi præstet, amic⁹ gratis amandus est, propter se, nō propter aliud. Si autem coarctat te amicitia regula, vt gratis diligas, quā gratis amandus est Deus, qui iubet vt hominem diligas? Nihil delectabilius Deo.

l Solatiū huius vitæ est, vt habeas cui peccatus tuum aperias, cui arcana communi-ces, cui secreta tui pectoris cōmittas, vt

colloques tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatitur, in persecutionibus adhorretur, faciliis vox & communis, tuus sum totus, sed paucioris est effectus.

Idem. m Virtus est amicitia, non quæstus, quia non pecunia paratur, sed gratia, nec cōceratione beneuolentiæ. Meliores amicitia sunt in opum plerunq; quàm diuitum, & frequenter diuites sine amicis sunt, quibus abundat pauperes. Non est vera amicitia, ubi est fallax adulatio.

Ambr. de offic. mo. na. libr. 3. n Obiurgat amicus amicū, non iactantiæ studio, sed affectu charitatis, neq; admonitio aspera sit, nec obiurgatio cōtumeliosa.

Ambr. ibi. o Si quid vitij in amico cognoueris, corripe occulte, si non audierit, corripe palaterrantem amicum corrige, incorrigentem animo deseras.

Ambr. ibi. de offic. p Defer amico, ut æquali: nec te pudeat si præuenias amicum in officio. Amicitia enim superbiam nescit. Nam si cutamoris est deferre, ita qui odit, quæstiones mouet, & qui amat, defert reuerentiam.

Hiero. in epist. ad Paulin. q Vera illa amicitia est, & Christi glutino copulata, quæ non utilitas rei familiaris, non præsentia corporū tantum, non subdola & palpans adulario, sed Dei timor & diuinarum scripturarū conciliant studia

r Ami

r. Amicitia parat aut facit aut accipit. Vbi inæqualitas & alterius eminentia, alterius subiectio ibi non tam amicitia quam adulatio est. Vnde & alibi legimus, sit amicus eadem anima. & Lyricus pro amico precas, Serues, inquit, animam dimidium meas.

s Delicata est amicitia, quæ amicorum felicitatem & diuitias sequitur. *Hier. ibi.*

t Obsecro te, ne amicum qui diu queritur, vix inuenitur, difficile seruetur, pariter cum oculis, mentem amittas. *Hiero. in epist. ad Ruffinū.*

v In amicis non res queritur, sed voluntas, quia & alterum ab amicis saepe præbetur, alterum sola charitas tribuit, eadem velle & eadem nolle firma amicitia est. *Hiero. ad Demetrium.*

x De amicitia omnis tollenda est suspicio, & sic cum amico quasi cum altero se loquendum. *Hiero. in epist.*

y Cum incaute malorum amicitias iungimur, eorum culpis ligamur, ab illo, qui summè rectus est, eo ipso iam discrepat, quo malorum amicitias vita nostra concordat. *Grego. in pastorali.*

a b Philosophus sic inter hostes viuendum cauit, tanquam inter amicos, ac inter amicos ac si in medijs hostibus viveretur. *Crysol. in Polycraticolib. 3.*

c Vbi amicitia permanet, nil facile creditur, nil facile recipitur quod dissidium possit operari. Si vero semel inimicitia occupauerint animos, omnia, quæ sunt,

d 4

quæ dicuntur, quæ audiuntur, ita recipiuntur, vt ad maiores proficiant inimicitias.

Ifid. lib. 3. de sum. bon. a d Non sunt fideles in amicitia, quos munus, non gratia copulat; nam citò deserunt, nisi semper acceperint. Dilectio enim quæ munere glutinatur, eodem suspensio dissoluitur.

Ifido. ibid. a e Nonnunquam accidit, vt inter amicos aliqua redargutionis nutrita discordia maiorem postea charitatem parturiant, vt pote quum corriguntur ea, quæ displicere in amico videntur.

Ifid. lib. 3. de sum. bono. a f Amicitia & prosperas res dulciores facit, & aduersas communionem temperat, & leuius reddit, quia dum in tribulatione amici consolatio adiungitur, nec animus frangitur, & minus eadem patitur.

Ifid. ibid. a g In prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim vtrum persona an felicitas diligatur. Sæpe enim per simulationem colitur amicitia, vt qui non potuit aperte decipere, fraudulentè decipiat.

Ifido. de summo bono. a h Sæpe propter honorè quorundam mutantur & mores: & quos ante conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad culmè honoris veniunt, amicos habere despiciunt.

Cassio. in quâdam epistola. a i Necessitas amicū probat, & intimæ charitatis ardorem splendor exhibet, subventionis elucidat.

a k No

a k Nouæ dignitates veteres solent amicitias immutare. Creat enim cor nouum & nouos affectus nouæ dignitatis conscientia. Diuites facti, paupertatis amicos, cum paupertate fastidiunt, ne quid penes eos de veteri videatur inopia residisse. Semper enim apud indignos mores crescit cum potestate supercilium.

a l Qui verè amicus est, omni tempore diligit, nam eum tormentum non separat, labor non laxat, thesaurus non superat, alienus amor non occupat.

a m Amicitia tantò certior est, quanto vetustior: quia facilè mutari non potest, quod per longa secula custoditur.

a n Iustū est enim, vt qui amic⁹ erat in prosperis, amicitias p̄tateatur in aduersis.

a o Sine amicis omnis cogitatio esset tædium, omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio, omnis vita tormentum, sine quorum solatio, viuere esset mori.

a p Amicus est, qui nobis vsu vitæ similibus pio ac fideli iungitur.

a q Chara est vxor, dulces liberi, iocūdi amici, accepti affines: sed postea cognitis nulla beneuolentia accedere debet, quæ priorem exhauriat.

a r Bras ita aiebat, homines in vsu amici versari, vt meminisset eā ad grauissimam.

d 5

mas inimicitias posse cōverti. Quod quidem dictū prima facie nimis fortasse calidum videtur, inimicūmq; simplicitati: qua præcipuè familiaritas gaudet, sed si altioribus animis cogitatio demissa fuerit, perquam vtile reperietur.

Tul. de ami. a s Amicitia est diuinariū humanarūq; rerū summa cum beneuolētia consensio.

Tul. de ami. a t Itaque ciues potiores quā in peregrini-amicitia natura ipsa peperit, sed ea non satis habet firmitatis, nam in hoc præstat amicitiā propinquitati, quod ex propinquitate beneuolentia tolli potest, amicitiā non potest. Sublata enim beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, sed propinquitas manet.

Tul. ibid. a v Excepta sapientia nihil melius datū est homini à dijs immortalibus amicitiā. Quis enim dulcius, quā habere cū quo omnia audeas sic loqui vt tecum? Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes amicū, qui illis æquē ac tu ipse gauderet? Aduersas etiā ferre difficile est, sine eo, qui illas grauius etiā quā tu ferret.

Ibidem. a x Amicitia res plurimas cōtinet, quocūq; te uerteris, præsto est, nullo loco excluditur, nunquā in intēpestiua, nunquā mol

molesta est. Itaq; non aqua, nō igne locis plurimis indigemus, quā amicitiā. Nā & secundas res splēndidiores facit & aduersas partiens comunicāsq; leuiores.

a y Amicitia absentes adsunt, egentes abundant, imbecilli valent, & quod difficilius dictū est, mortui uiuant.

a z Si ex rerū natura amicitiæ cōiūctionē demeris, nec domus vlla, nec vrbs stare poterit, nec agricultura permanebit. Quanta etiā vis eius sit, ex dissensionibus atque discordiis percipi potest. Quæ enim domus tā stabilis, quæ tam firma est ciuitas, quæ non dissiidijs funditus possit euerri? b a Si utilitas amicitiās cōglutinaret, eadem commutata dissolueret, sed quia natura mutari non potest, idcirco veræ amicitiæ sempiternæ sunt.

b c Nulla est excusatio peccati, si amici causa peccaueris: nā cū cōsiliatrix amicitiæ virtutis opinio fuerit, difficile est amicitiā manere, si à virtute defeceris.

b d Hæc enim lex in amicitiā sancitur, vt neque rogemus res turpēs, neque rogati faciam⁹. Turpis enim excusatio hæc est, & minimè accipienda, tum in cæteris rebus, tum si quis cōtra Rempubicam se amici causa fecisse fateatur.

b e Præcipiendū est ergo bonis, vt si in huius

huiuscemodi amicitias ignari casu aliquo inciderint, ne existiment se ita alligatos, vt ab amicis in rempublicam peccantibus non discedant.

Ibidem. b f Quis est, qui velit omnibus opibus circumfluere, atque in tanta rerū abundantia viuere, vt neque diligat quenquā, neque ab vllō diligatur? Hæc enim tyrānorū vita nimirū, in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis beneuolentiæ potest esse fiducia. Solem igitur à mundo tollere videntur, qui amicitiam à vita tollunt.

Ibidem. b g Sunt igitur firmi & stabiles & constantes eligendi, cuius generis magna penuria, & iudicare difficile est, nisi sit expertum: ideo verum est id quod dicitur, modios multos salis simul edendos esse, vt amicitia munus explerum sit.

Tul. ibid. b h Verus amicus nūquam reperietur. Est enim is qui est tanquā alter idem. sed plerique peruersè, ne dicam impudenter, habere talem amicum nolunt, quales ipsi esse non possunt, & quæ ipsi non tribuunt amicis, hæc ab eis desiderant.

Tul. de ami. b i Multi diuitias despiciunt, quos paruocōtētos tenuis victus, cuiusque delectat. Honores verò quorū cupiditate quidam inflammantur, quā multiita contēnit, vt nihil inanius, nihil esse leuius existiment

ment. Itaque cætera, quæ quibusdā admirabilia vidētur, permulti sunt qui pro nihilo putent. De amicitia omnes ad vnum idem sentiūt, & hi, qui se ad rempublicā contulerunt, & hi, qui rerum cognitione doctrināque delectantur, & hi, qui suum negotium gerunt otiosi: postremò hi, qui se totos tradidere voluptatibus, sine amicitia vitam nullam esse sentiunt.

Tull. de ami. b k Cuius aures clausæ veritati sunt, vt ab amico verum audire nequeat, huius salus desperanda est. Scitum est enim illud prouerbiū Catonis, Multò melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quàm eos inimicos, qui dulces vidētur, illos sæpe verum dicere, hos verò nunquàm.

Tul. ibid. b l Nulla hæc est amicitia, quum alter verum audire non vult, alter ad mentendum est paratus.

b m Qui fortunis alicuius inducti, amicitia eius secuti sunt, hi simul ac fortuna delapsa est, euolāt oēs. quū enim recessit ea res quæ fuit consuetudinis causa, nihil superest quare possint in amicitia teneri.

b n Nam quē in amicitia perfidiosum *Ibidem.* cognoueris esse, eum nunquā potes inter inimicitias confidum posse habere.

b o Præclare scriptum est à Platone, nō solum nobis nati sumus, ortusque nostri partem

partem patria vëdicat, part è amici: atque vt placet Stoicis, quæ in terris gignuntur, ad vsum hominũ omnia creari, homines autem hominum causa esse generatos, vt ipsi inter se, alii aliis prodesse possent.

Senec. 63. b p Sunt qui effusius merent, quia venturur ne dubiũ sit an amauerint. Sera iudicia sui affectus querunt. Si habemus alios amicos, malè de his & meremur & existimamus, quia parum valët in vnus elati solatium. Si non habemus, maiorem iniuriam ipsi nobis facimus, quàm à fortuna accepimus, illum vnum abstulit, nos quemque non facimus, deinde nec vnum quidem nimis amauit, qui plusquàm vnũ amare non potuit.

Sen 3. epi b q Post amicitiam credendum est, ante iudicandum. Illi verò præpostere officia permiscent, qui cum amauerint, iudicant, & non amat, cum iudicauerint. Diu cogita an tibi in amicitia aliquis recipiendus sit quum placuerit fieri, toto, illum pectore admitte, tam audacter eum illo loquere, quàm tecum. Cum amico omnes cogitationes tuas misce, fidelem si prauaueris, facies.

Sen. ibid. b r Vera amicitia est, quã nõ spes, nõ timor, nõ vtilitatis suæ cura auellit, multos tibi, qui non amicis, sed amicitia caruerunt

runt: hoc non potest accidere, quum animos in societate honesta capiendi par voluntas trahit: sciunt enim ipsos omnia habere cõmunia, & quidem magis aduersa.

b s Monstrabo tibi amatatium sine me *Senec. in dicamëto, sine herba, sine vilius veneficæ epi. 6.* carne. Si vis amari, ama: iocundius est amicũ facere, quàm habere, quomodo artificio iocundius est pingere, quàm pinxisse.

b t Qui amicus est, amat: qui amat, non vtique amicus est, Amicitia semper prodest, amor aliquãdo nocet. Non est quod amicum tantum vel in foro vel in curia quæras, si diligenter attēderis, domi inuenies. Errat enim, qui amicũ in atrio querit, & in cõuiuio probat, in pectore enim amicus non in atrio inuenitur.

b v Non sum amicus, nisi quicquid agitur ad rem pertinens, meũ sit consortium *Senec. 48. epi.*

omniũ rerũ, inter nos facit amicitia: nec secũdi quicquã singulis, nec aduersi in cõmune viuunt, conuersari cum amicis habentibus licet, & quidẽ quoties velis, quã diu velis, amicus animo possidendus est.

b x Non potest quisquam bene degere, qui se tantum intuetur. Alteri viuas oportet, si vis tibi viuere. Hæc societas diligenter & sanctè obseruata, quæ nos homines hominibus miscet, & indicat aliquandẽ esse

esse commune ius generis humani.

Senec. 79. b y Nihil æquè ægrum reficit, sicut amī corū affectus, non iudico me mori, quum illos superstitēs reliquero: puto, inquam, me victurum, non cum illis, sed per illos.

Senec. in c a Dissimilitudo morū, distantia vitæ, extrema & ingenia contraria solvunt amicitiam, parte epi- Amicitias probatas enixè expete, constā- stolarum. ter retine, perenniter serua, inimicitias in dictas exerce honestè, tarde crede, celeriter depone.

Sen. ibid. c b Omnes amicos habere operosum est: fatis est inimicos non habere.

Senec. ibi. c d Nunquid amici noui anteponendi sunt veteribus, vt equis veteribus teneros antepone re solemus? Hęc indigna homini dubitatio est, vetustissima quoque de bent esse suauissima in amicitia.

Senec. ibid. c e Nullum habet maius malum occupatus homo, & bonis suis obsessus, quàm quòd amicos sibi putat, quibus nō est, & quòd beneficia sua officia iudicat ad faciendū amicos, cum quidam quò plus debent, magis oderunt.

Senec. 9. c f Qui se spectat, & propter hoc ad amicitiam venit, malè cogitat, què admodū cœpit, sic desinet: nec sicut est vt in initia inter se & exitus cōgruāt. Qui enim utilitatis causa adsumptus est, tandiu placebit, quand

quandiu utilis fuerit, hunc florens amico rum turba circūsedir, circa euerfos solitudo est, & veri amici fugiūt, vbi probātur.

c g Negotiatio est nō amicitia quæ ad commodum accedit, detrahit enim amici tiæ, qui illam parat ad bonos casus. *Senec. ibi. in epist.*

c h Si aliquem amicū existimes, cui non tantū credis quantū tibi, vehementer eras, & non satis nosti vim veræ amicitia.

c i Falsi amici pro consilio adulationē adferunt, & vna est eorū contentio, quis blandissimè fallat. *Senec. in extrema. parte epi.*

c k Cū amicis breues rationes, longas amicitias oportet habere. Principiū amicitia, bene loqui: grande exordium inimicitiarum, maledicere, amicum prosperitas inuenit, sed aduersitas probat.

c l Amicos in secreto mone, palàm autem lauda. vires tuas amici magis sentiāt beneficiis, quàm iniuriis. *Senec. de mo.*

c m Amici vitia si feras, facis tua. Ita amicum habeas, vt inimicum putes, ira crede de amico, ne sit inimico locus. *Seneca in prover. philosoph.*

c n Nulla pusilla domus, quæ multos recipit amicos. Talem diligentiam exhibe in amicis cōparandis, ne incipias amare, quæ deinceps possis odisse. *Senec. ibi.*

c o Quanti tales amicos habere voluerunt, & ipsi tales esse nō possunt. Tu pri-

mum exhibere te bonum, & quere alteri similem tibi.

Ibidem. c p Amico mutuam roganti me pecuniam si dedero, & amicum & pecuniam perdo.

Ibidem. c q Coagulum amicitiae, est cum bonis conuiuium.

Theophr. c r Expedi iam probatos amicos amare, non amatos probare.

Ibidem. c s Non opto ut eos, qui diuites sunt, amicos habeam: amicus raro acquiritur, cito perditur.

Diog. ibi. c t Ad emendationem sui unusquisque nostrum debet habere aut valde amicum aut valde inimicum.

Ibidem. c v Diu deliberatos amicos elige, electi infideles esse poterunt, iudicamque eos, in effectu non vno habeas merito. Amicos sequere, quos non pudeat elegisse. amici vitam tuam imputa gloriam.

Ibidem. c x Theophrastus cum quidam diceret, Ille illius amicus est, cur ergo, inquit, illo diuite pauper est? amicus non est, qui fortunae particeps non est.

Theoph. c y Amicum blandum caue, cui amarum est semper, quod fuerit dulce, fortunato amico vocatus, infortunato semper prestitus. Bonus amicus seipsum grauius irascitur.

Petr. Bles. in li. d a Optima medicina homini est homo, qui eius remediatur aduersis, qui eius comitum descen-

descendit incommodis, qui grauius leuigat, bella de q amici onera quasi iusto humero simul amicitia.

portat, nec enim verus amicus impatientius propria iniuria sustinet, quam amici.

d b Amicitia est diuitibus, pro gratia, pauperibus pro celsu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, pro medicina

agrotis, pro vita mortuis. Est enim eius suauissimus fomes, sinceritas affectionum.

mutua obsequia rerum honestarum, crebra collatio, paritas voluntatum, viges & inuiolabilis fides.

Vera enim amicitia inter bonos tantum oriri solet, inter meliores proficere, inter optimos consummari.

d c Quatuor sunt vitia, quibus praclarus honor amicitiae saepius obfuscat, scilicet iracundia, instabilitas, suspicio, atque garrulitas.

d e Si fidem amici experiri volueris, non ei prius tui cordis arcana committas, sed aliqua exteriora & modica, de quibus non magnum emergat dispendium, si fuerint reuelata, & ea nihilominus sub ea cautio-

ne & admiratione terribili credas, ac si obessent prodita, & prodesse celata.

d f Vera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitum & mendicum, fortem ac debilem, sanum & aegrum, humile ac sublimem.

d g Si videris hominem anxie appetentem

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

quod per te præstare possis, si in huiusmodi rei obtentu ei aliquis præferatur, facile quia tibi adhæserit, in tentione patebit. Nā in huiusmodi casu, nūc ex deiectione oculorū, nunc ex vultus aduersione, nunc ex verbo subtristi, nūc ex risu ficto, nunc ex reuerētia & obsequio negligētiorē ambitiōsā mētīs ægritudo poterit deprehēdi.

Ibidem.

d h Amicus non subito est publicè obuiurgandus, donec ex turbatione recentī adhuc est iniquior æger. Aegri animus cauta dissimulatione leuandus est, donec mentis nubilo serenato, auris pacatior verba blandè mōnentis admittat.

Idem.

d i Veteris amicitia vestigiis aliqua reuerentia semper impendenda est, nisi eam enormitas reatus eliminat. Nullū quippe vitium ita contra naturam est, vt naturæ possit extrema delere vestigia.

Ibidem.

d k Licet vera amicitia solūm requirat effectū liberalē: tamē obsequiū non excludit, sed eo potius illustratur. vnde quidā dixit: Tārū diligo inimicū qui mihi nihil facit mali, sicut amicū q nihil facit boni.

Vide etiā in tit. acceptio, g, in tit. adiutorū, d, r, x, in tit. adulatio, b, c, in tit. amissio, n, in tit. consiliū, c, in tit. dilectio, u, in tit. diuitiæ, u, a i, in tit. fraternitas inimicitia, g, i, k, in tit. prosperitas, m, a f, in tit.

socio

societas, f, g.

Amissio rerum.

a P Otes aurum perdere & nolens, potes domum, potes honores, potes ipsam carnis salutem, bonum verò quo verè bonus es nec inuitus accipis, nec inuitus amittis.

b Sine dolore non percunt, quæ cum amore possessa sunt.

c Magna consolatio in rerum amissione est illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res quas perdidimus, nō habuisse: vt dum vnusquisque intuetur quòd aliquando illa non habuit, dolore temperet, quod amisit.

d Sine dolore amittitur, quicquid sine amore possidetur. Quæ verò ardēter diligimus habita, grauius suspiramus ablata.

e Quātò minor in possessione commoditas, tanto minor in amissione dolor.

f Cū graui dolore amittitur, quæ cū magno amore habentur, minus autē carendo dolemus, quæ minus possidēdo diligimus.

g Nihil perdit qui se habet. Circūspice ista, quæ nos agūt in insaniam, quæ cum plurimis lacrymis amittimus: scies enim non damnū in his molestū esse, sed opinio

nē damni, pecuniā minorē habebis, nempe & molestiam, gratiam minorem, nempe & inuidiam, scilicet minorem habebis.

Sen. de re me. fortun. fortun. Pecuniam perdidisti, & illā quæ multos haberes perdidisti, fors tasis te illa perdidit. O te felicem, si cum illa auariciam perdidisti. Pecuniam perdidisti, antequam tu haberes, alius perdiderat, oculos perdidisti, quā multas cupiditatibus vita incisa est. Liberos amisisti, stultus est, qui mortem mortaliū deffer. Perierunt periculi, habebant illi cuius magis essent, quā tui, apud te precariō morabatur, educandos tibi illos fortuna mandauerat, recepit illos, non abstulit.

Senec. ibi. i Oculos perdidisti, habet & nox suas voluptates, non intelligis partem esse innocentiae cecitatem, huic oculi ad alterum monstrant, huic incestum, huic domum quā concupisceret, huic urbem, irri tamenta vitiorum, sunt duces scelerum.

Senec. ibi. k Nudus existi, omnia perdidisti, sed cū omnibus perire potuisti. Cogitas quod perdideris, sed non quod euaseris.

Senec. ibi. l Pecuniā perdidisti, eris nūc in via expe ditior. Exonerauit te fortuna, si intelligis, & tutiore posuit loco. Damnū putas, remedium est. Desiens miserū te clamitas, quod opibus excussus es, tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est. Non tam molestē ferres, si tanquā perditurus habuisses.

Ibidem. m Vxorem bonā amisisti, utrū inueneras bonam,

bonā, an feceras? Si inueneras, habere te posse aliā ex hoc intelligas. Si feceras, bene tibi spera, res perit, saluus est artifex. n Amicū perdidisti. Si vnicū, erubescere. *Sen. ibid.*

Quid in tāta tempestate ad vnā anchorā stabas? Alium quære, & cum eum quæras, vbi inuenias, quære inter liberales artes, inter recta & honesta officia: quære in laboribus, ad mensam res ista nō quæritur.

o Multa tibi possum ostendere, quæcūque acqui sita acceptaq; libertatē nobis extorserūt. *Senec. Epist. 61.* Nos essem⁹ nostri, si ista nostra nō essent.

p Id agamus, vt iocunda nobis amissorū fiat recordatio. Nemo libet̄er ad id redit, quod sine tormento cogitaturus non est. *Senec. Epist. 63.*

q Nullius rei amissio facilius est, quā quæ desiderari amissa non potest. *Senec. Epist. 4.*

r Stilbon capta patria, amissis liberis, amissa vxore, cum ex incendio publico solus & tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, nūquid omnia perdidisset, respondit, nihil. Inquit, perdidisti omnia mea mecū sunt, iustitia, virtus, prudētia. Nihil bonum putare potuit, quod eripi posset. *Senec. Epist. 1.*

s Aspiciere oportet, quod possis perdere dimissum quod nescitur, nō amittit. *Senec. in dimissum quod nescitur, nō amittit. Ho. proverb.* mo toties moritur, quoties amittit suos.

t Bias omnibus amissis, omnia, inquit, mea bona mecū porto. Peccatore enim illa

gestabat, non humeris, nec oculis videntur, sed animo æstimanda, quæ domicilio mentis inclusa, nec mortalium, nec Deorum manibus labefactari quærunt.

Vide etiam in tit. consilium, a c, cupiditas, c, diuitiæ, a g, mors, b u, prosperitas, a o, a p, tribulatio, a f.

Amor.

August. a **Q**uid est amor, nisi quædam vita duo aliqua copulâs, vel copulare appetês, amantê scilicet, & quod amatur?

Augu. de vil. cred b Sordes animi sunt, amor quarûlibet rerum præter animû & Deum, à quibus sordibus quantò quisque est purgator, tantò verum facilius intuetur.

Augu. de mor. eccl. c Nihil tam durum atque ferreû, quod non amoris igne vincatur.

cõr. a ma. d Omnis creatura cum bona sit, & be-
su. de ci. ne amari potest, & malè. Bene scilicet ordi
dei li 15. ne constituto: malè, ordine perturbato.

Augu. s. p. c. p. sal. e Duas ciuitates duo faciunt amores, Ierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget igit se vnusquisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis.

Augu. in ep. j. ol. ad M. eccl. d. f Ad Deû, qui vbiq; præsens est, vbiq; totus est, non pedibus licet ire, sed moribus, mores autem nostri non ex eo quod quisque nouit, sed ex eo quod diligit, diiudicari solent, nec faciunt bonos, vel malos

mores.

mores, nisi boni vel mali sint amores.

g Beatus, qui amat te, & amicû in te, & *Augu. in inimicû* propter te. Solus ille charû amittitur cui oês in illo chari sunt, qui non amittitur. Te nemo amittit, nisi qui dimittit,

& quòd itur, nisi à te placato ad te iratum?

h Ponderibus suis aguntur omnia, & lo *Augu. lib. ca sua* petunt. Ponderis meum, amor meus *13. confes.* illò feror quocunque feror.

i Verus amor non sentit amaritudines, *Ibidem.* sed dulcedinem, quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij est amaritudo.

k Qui amat, non laborat: omnis enim *Augu. ibi.* labor nõ amantibus grauis est. Solû amor est, quod nomen difficultatis erubescit.

l Nulla maior est ad amorem inuitatio, *Augu. de quàm præuenire amantem,* & nimis durus est animus, qui si dilectionem volebat *di.* impendere, nolit rependere.

m Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectantur sicut venantium, *de sancta aucupantium, piscantium.* In eo enim quod amatur, aut nõ laboratur aut labor, amatur.

n Ama amorè illius, qui amore tui amoris descendit in vterû virginis, & ibi amor suû amori tuo copulauit, humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis.

o Constantis & perfectus debet esse amor *Augu. ibi.*

e 5

noster, vt si necesse fuerit, more illius moriamur, qui amore nostri placidè ac benignè mori dignatus est.

Aug. in li. p Minus domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat.

Aug. de doct. Christi q O, si possemus excitare homines, & cū ipsis pariter excitari, vt tales effemus amatores vitæ permanentis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis!

Amb. in sermo. de assumpt. r Hoc habet impatiens amor, vt quem desiderat, semper inuenire se credat. Ignorat siquidem iudiciū, & ratioe multoties caret, nescit modū, nec aliud cogitare potest, quàm quod diligit. Amor nō accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remediū, nec cōsilio rēperat, nec pudore frænatur, nec rationi subiicitur.

Ambr. de offi. s Non minus vos diligo, quos genui ex euangelio, quàm si suscepissem coniugio. Gratia quippe vehementior est ad diligendum, quàm natura.

Hiero. in ser. quodā t Nihil amantibus durum, nullus labor difficilis, amemus & nos Christum, & facile videbitur esse difficile.

Hiero. in epi. ad De met. v Felix conscientia illa, in cuius corde præter amorē Christi, qui est sapiētia, castitas, patientia, atq; iustitia, nullus alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat,

derat, quod quū viderit, nolit dimittere. *Hiero. in x* Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas. & oblatos ac degustatos cibos blandāsq; ac dulces literas sanctus amor non habet.

y Tūc plenius in Dei dilectione proficimus, quum in eiusdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur.

a b Solēt nōnulli in prōsperis deū dilige-
re: in aduersis autē flagellātē minus amare.

a c Amanti Deum dilatio imponitur, vt ex dilati amoris desiderio meritū retributionis augeatur.

a d Tāto quisq; à superno amore desitū-
gitur, quāto inferius delectatur. Nūquā est amor dei ociosus, operatur eū magna si est, si autē operari renuerit, amor nō est.

a e Tantum quilibet portat proximum quantum amat. Si enim amas, portas, si desisti amare, desisti & tolerare.

a f Ille in amore Dei maior est, qui ad eius amorem plurimos trahit.

a g Certe iam monumentum vacuum viderat, iam sublatum dominum nuntiauerat, quid est quod se iterū inclinat iterum videre desiderat? Sed amanti semel aspice non sufficit, quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis.

ah Mulier quid ploras? quē queris? In-
terroga

terrogatur causa doloris, ut augeatur desiderium quærentis, quatenus cum nominaret quem quæreret, in amore eius ardentius æstuarer.

Greg. sup. per. Eze. a i Vehementer claudit oculum cordis amor priuatus, ex quo fit, ut hoc quod agitur & graue esse non æstimemus, plerumque cum agatur à proximo & nimis detestabile esse videatur.

Greg. ho. 20. super illud Eua. a k Vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem semper ipse cogitat, nullū alium illud Eua. credat ignorare.

Domine si tu sustuli a l In quantū quisq; amat, in tantum ad ingressum regni appropinquat. In quantū *sustuli* gressum regni appropinquat. In quantū *stien*, &c. verò amare negligit, tantū ingredi recusat.

Gre. ibid. super. Ezech. Idem sup. per Ezech. a m Amorem nostrum erga proximum plus bona opera loquatur, quam lingua, ut in ipso bono opere, proximus amari se videat, & quum tantum nō possumus quā tum volumus operari, omnipotenti Deo occulta cordis nostri sufficiunt.

Grego. in bo. Euang. a n Per amorē Dei amor proximi gignitur: & per amorē proximi amor Dei nūcritur. Nā qui amare proximū negligit, pfectō Deū diligere nescit, & tūc plenius in Dei dilectione proficimus, si in eius dilectionis gremio, prius proximū charitate lætamur. Amor Dei amorē proximi generat: & amorē proximi calefacit amor Dei.

a o Non

a o Non enim præsentior est spūs noster *Bern. de* ubi animat quā ubi amat, nisi fortè magis *precepto* putet esse ubi victus ex necessitate tenet, & *dispens* quā quò sponte & alacri fertur volūtate. *satione.*

a p Sapiētia est De^o. & vult amari nō *Ber. super* lū dulciter, sed & sapiēter, alióquin facil- *cántica. ser* lime zelo tuo spūs illudet erroris, si scien- *mo. 30.* riā negligas. Nō em̄ habet callidus hostis

machinamētum efficacius ad tollendā de corde dilectionem quā si efficere possit, ut in ea incautè, & nō cū ratiōe ambuletur.

a q Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, *Ber. super* fortiter. Dulciter nēpe dixerim, quia car- *cántica. ser* nem induit, sapiēter, quia culpam cauit, *mo. 20.*

fortiter, quia mortem sustinuit. Disce ergo Christiane à Christo quem ad modum diligas Christū, disce amare dulciter, ne illecti, prudenter, ne decepti, fortiter, ne compressi deficiamus.

a r Toto corde, tota anima, tota virtute *Ber. ibid.* diligere est, omne quod blanditur de carne propria vel aliena, sacrosanctæ carnis Christi amori postponere.

a s Magna res amor, si ad suum recurrat *Ber. ibid.* principiū, si suæ origini redditur, si refusus suo fontē, semper ex eo sumat, vnde iugiter fluat.

a t Nō potest capere ignitū eloquiū *Bern. in* frigidum pectus. Quomodo enim Græcè lo- *quodam* querentem *ser.*

quentem intelliget, qui Græcā linguā nō nouit? nec latine loquētē, qui latinus non est, & ita de cæteris; sic linguā amoris ei, qui nō amat, barbara erit. Erit inquam sicut æs sonans & tintinabulum tinniens.

Ber. in li. de diligē. deum. a v O iugū sancti amoris, quā dulciter capis, gloriose laqueas, suauiter premis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis! O felix amor, ex quo oritur strenuitas morū, puritas affectionū, subtilitas intellectuum, desideriorū sanctitas, operū claritas, virtutū fecūditas, meritum dignitas, præmiorum sublimitas.

Ber. ibid. a x Prior Deus dilexit nos, tantus, tantum, & gratis, tantillos & tales.

Ber. in li. de amore dei. a y Vultis à me audire quare & quomodo diligēdus est deus? & ego dico quod eā diligēdū deū, deus est modus sine modo, diligere ob duplicem causam, dico deum propter se diligendum, vel quia nihil iustius, vel quia nil fructuosius diligere potest

Chryso. sup. per illud. b a Nemo amatorum carnaliū, etiā si sic supra modū infantiſ, ita exardescere potest. Sic deus testis in amorē dilectę suę, quē admodū deus effunditur in amore animarū nostrarum. *mūdum.* b c Amor, est dulcedo saporis intimi, &

Ric. de san. Viſto. de quāto ardētius amat, tāto suauius gustat. Cingulum, quo cingitur amor, est gaudium spei, quia vbi est amor, ibi est spes, ibi gaudium.

gaudium. Vbi spiritualis amor, ibi spirituale gaudium.

b d Verus amor veritatem amat, in veritate iudicat, pro veritate certat, cum veritate opera consummat. *Bed. sup. per Lucā.*

b e Si vis perfectē purgari à vitiiis, in quantum præuales, accende in te ignem diuini amoris. Si dulcedinē diuini amoris perfectē gustaueris, de temporali dulcedine non curabis. *in quodā ser.*

b f Mulcum quidem vexat hominem, quum relinquitur amor mūdi, multo amplius tamen cruciat, quum calcatur amor sui, veruntamen super omnia trāſſigit & penetrat cor hominis, & excoquit desiderium artibus amor Dei. Vnde est illa vox, Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languedo. *Beda sup. per cantica.*

b g Amor diuinus, est ignis, lux, mel, vinū. Ignis, in meditatioe purificās mentē à sordibus. Lux est in oratione, mentē irradiās claritate virtutū. Mel est in gratiarū actione, mentē dulcorās dulcedine diuinorū beneficiorū. Vinū est in contemplatione, mentē inebriās suauis & iocūda delectatione. Sol est in æterna beatitudine, mentem clarificās serenissimo lumine & suauissimo calore, mentē exhilarās ineffabili gaudio, & perenni iubilatione. *Rab. in quodam serm.*

b h Qui

Basf. in hexame- ro. b h Qui vult veram delectationem prægustare, Christum discat suauiter amare. quia Christus amor est.

Basf. ibi. b i Thesaurus indificiens est amor diuinus, quem qui habet, diues est. quo quicunque caret, pauper est.

Ibidem. b k Vnguentum suaue & optimum, est amor summi boni, quo pestes mentis sanantur, & cordis oculi illuminantur.

Petr. Ra. in quodā sermo. b l Nil durū, nil amarum, nil graue, nil letale cōputat amor verus. Quod ferrum quæ vulnera, quæ pœna, quæ mores amorem præualēt separare perfectū? Amor est impenetrabilis lorica, Respuit iacula. gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet, si amor est, vincit omnia.

Petr. Ra. super illud Dili- ges domi- nū Deum tuum. b m Ama ergo o homo, Deum, amatus, vt possis omnia sine labore vincere & delere peccata. Teneræ militiæ, delicati confictus est, amore solo de cunctis criminibus reportare victoriam.

Sen. in li. de morib. b n Ama sic incipe, tanquam non liceat desinere.

Seneca in prouerb. b o Ames parētē, si æquus est: sin aliter feras. Amans iratus multa mentitur sibi.

Ibidem. b p Amās qd cupiat, scit: quid sapiat, nō videt. Amās quid suspicatur, vigilās somniat. Amor extorqueri nō pōt, sed elabi potest. Ab amante lacrymis redimas iracund

cūdiā. Amare iuueni fructus est, crimen seni. Amor est otiosæ causa sollicitudinis.

Vide etiā in tit. Amicitia, a, c, p, b, l, b, t, Beneficia, i, correctio, c, dilectio. Otiositas, g, Opus, f, timor, v, x.

Angelus.

A Ræpositi sunt angeli cœlorum super potestates aereas, vnde procedit verbū quod fit hic. Intuetur enim legem fixā, legem æternam, iubētē sicut *Draco* in scriptura, sine syllabis, sine strepitu, fixam quæ fecit mundo, & ex illa faciunt quicquid hīc fit.

b Vtique noscunt angeli sancti, docti de Deo, cuius veritatis æterna contemplatione beati sunt, quanti numeri supplementum de genere humano integritas illius ciuitatis expectat.

c Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodia sui angelum deputatum.

d Superna illa ciuitas ex angelis & hominibus constat, ad quā tantū credimus humanū genus ascendere, quantos illic conrigit electos angelos remansisse: sicut scriptum est: Statuit terminos gētiū iuxta numerum angelorum Dei.

e Vnusquisq; in quātū sufficit; si à prauitate proximū reuocet, si exhortari aut bene

Grego. in ho. 6. super E. d.

operadū curat, si aternū regnū vel suppli-
ciū errāri denūtiat, quū verba sanctæ an-
nūtiatiōis impedit; pfectō angel⁹ extitit.

Ibi. in ho. f. Qui parua capiunt, sed tamen hæc ead-
dem parua piē annuntiare fratribus non
desistunt: isti in angelorū numerum cur-
runt. Qui secretorum cœlestium summa
capere prævalent, & nuntiare, etiā isti in
archāgelorum numerum deputātur. Qui
amando ardent, & loquendo alios accen-
dunt, isti seraphin dicuntur.

Greg. ibi. g. Angeli cum ad nos veniūt, sic exterius
in homil. implēt ministeriū, vt tamē nūquā desināt
intetius per cōrēplationē. Mittuntur igitur
& assistunt, quia & si circūscriptus est
angelicus spiritus: summus tamē spiritus
ipse, qui deus est circūscriptus nō est. An-
geli itaque & missi ante ipsum, qui à quo
libet missi veniant, intra ipsum currunt.

Gre. 2. li. moralis. h In hoc est natura angelica à naturā no-
stræ cōditiōe distincta, quod nos & locū
circūscribimur, & cæcitatē ignorātia cō-
arctamur: Angelorum verò spiritus locū
quidē circūscribūtur, sed tamē eorū sciē-
tiæ lōgē super nos incōparabiliter dila-
tātur. Interius & exterius sciēdo distincti
sunt, quoniā ipsum fontē sciētiæ cōrem-
plantur. Quid enim de his, quæ scienda
sunt nesciunt, qui scientem omnia sciūt?

i Nouem

i Nouē angelorū esse ordines testāte sa-
cro eloquio scim⁹. s. angelos, archāgelos,
virtutes potestates. p̄cipatus dominatio-
nes, thronos, cherubim, atq; seraphim.

k Angelorum vocabulum, nomē est offi-
cij nō naturæ. nā sancti illi cælestis patrię
spūs semper sunt spiritus, sed semper voca-
ri angeli nequaquam possunt. Tunc solū
sunt angeli, quū pereos aliqua nūtiātur.

Vnde psalmus, Qui facit angelos suos spi-
ritus. Hi ergo, qui minima nūtiāt, angeli,
qui verò summa nūtiāt, archangeli vocā-
cātur. Græca enim lingua angeli nūtij, ar-
chāgeli verò, summi nūtij vocātur. Qui
idcirco priuatis nominibus censentur, vt
Michaël, Gabriel, Raphaël, vt signetur etiā
p̄ vocabula, qd in operatione valeāt.

l Timet angelus adorari ab humana na-
tura, quam videt in Deo sublimatam.

m Simus deuoti, simus grati tantis custo-
diis, redamemus eos, quātū possumus,
quantū debemus affectuose, ideo angelos
eius tanquā futuros aliquādo coheredes,

nos verò interim actores & tutores à parte
positos & præpositos nobis, adhuc enim
paruuli sub tutoribus & actoribus sumus.
n Quoties ergo grauissima cernitur vr-
gere rētatio, & tribulatio vehemēs immi-
nere, inuoca custodē tuū, directorē tuum,

f 2

adiutorem tuū in opportunitatibus tuis.
In tribulatione verò neq; dormitat neq;
dormit, & si quando ad tēpus dissimulat.

Ber. ibid. o Vx nobis, si quando prouocati sancti
angeli peccatis & negligentijs, indignos
nos iudicauerint præsentiā & visitatione
sua, & quorū præsentiā protegere nos &
propulsare poterat inimicū. Quòd si ne-
cessariā habemus familiaritatē dignatio-
nis angelicę, cauēda est nobis eorū offen-
sa, & in his maximè exercendū, quib⁹ eos
nouimus oblectari. Hęc autē placent eis,
quę in nobis inuenire delectant, vt est so-
brietas, castitas, paupertas volūtaria, cre-
ber in cœlum gemitus, & super hęc om-
nia veritatē & pacem à nobis exigunt.

Ber. ibid. q Benignus es Domine, qui non es con-
tentus nostra fragilitate murorum, sed
ipsis hominum custodibus angelicam cu-
stodiam supponis.

Berna. in q Tu ergo si vis habere ministerium an-
gelorum, fuge consolationes seculi, &
per illud, tentationibus resiste diaboli.

Accesse - r Angelis suis mādauit de te, & c. O quā-
runt ang. tā debet tibi hoc verbū inferre reueren-
tiam, afferre deuotionē, cōferre fiduciam,
Etc.

Ber. ibid. pro præsentiā reuerentiā, pro beneuolen-
tia deuotionem, pro custodia fiduciam.
Cautè ergo ambula, vbi sunt angeli, vt
cust

custodiant te in omnibus vijs tuis.

s Credimus angelos sanctos adflare orā *Ber. ibid.*
ribus, offerre Deo vota & preces homi-
num, si sine deceptione leuari puras ma-
nus prospexerint.

t In quouis diuersorio, in quouis angulo *Ibidem.*
reuerentiam exhibe tuo angelo, ne au-
deas illo præsente, quod me vidente, non
auderes. Adsunt igitur tibi non modò
præsentes tecum, sed etiam pro te adsunt
vt protegant, adsunt, vt profint.

v Angel⁹ est substantia intellectualis, sem *Darnasce*
per mobilis, arbitrio libera, incorporea, *2. 2. 1. 1. 2.*
Deo ministrans, gratia, nō natura, & im-
cap. 3.
mortalitatē suscipiēs, cuius substantiæ spe-
ciē & terminū solus, q creator est, nouit.

x Boni angeli ad ministerium humanæ *Isido. de*
salutis deputati sunt, vt cunctis admini-
strant *firm. 688.*
strent mundi, & regant omnia iussu Dei.
y Singulæ gentes præpositos angelos *Ibidem.*
habere creduntur, omnes homines ange-
los habere probantur.

z Natura angelorum mutabilis est, quia *Isid. ibid.*
inest illis mutabilitas in natura, sed fecit
eos incorruptos charitas sempiterna.

a a Angeli sunt natura mutabiles con- *Ibidem.*
diti, sed facti contemplatione immutabi-
les, animo impassibiles, mēte rationales,
stirpe æterni, & beatitudine perpetui.

Ori. super a b Adest vnicuique nostrum etiam minimo quod sunt in ecclesia Dei, angelus bonus, angelus Domini, qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actibus nostris corrigendis & miserationibus exposcendis quotidie videat faciem patris qui in caelis est.

Orig. ibid. a c Agunt angeli diem festum, laetantes hominum. 69. super his, qui refugientes consortia demonum, per exercitia virtutum, angelicis festinant sociare consortijs.

Vide etiam in tit. Creatio, d, Deus, t.

Anima.

Augu. de doctrina Christiana. **O** Anima christiana, euigila: & si qua in te sit virtus charitatis, quae omnia sustinet Domini tui imitare vestigia. Considera quot millia martyrum trita tibi fecerunt via, transferunt virgines, transferunt martyres transferunt pueri & puellae, & adhuc times? quia docet te ille, qui est via veritas & vita. Via non errans, veritas non fallens, vita non deficientes. Via in exemplo, veritas in promisso, & vita in praemio.

Aug. li. 6. b Vae animae audaci, quae speravit, si à te recessisset, se aliquid melius habituram, versa & reuersa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura sunt omnia, & tu solus requies, & ecce ades.

Augu. in quodam ser. c Quid est, quod velis habere malum? dices mihi, nihil omnino, non uxorem, non filium,

filium, non filiam, non seruum, non ancillam, non tunicam: postremo non caligam, & tu vis habere malam vitam: rogo te, praepone animam tuam caligae tuae.

d Anima est substantia creata inuisibilis, incorporea, immortalis, Deo simillima, imaginem habens Creatoris sui.

e Anima, est quaedam substantia rationis particeps, regendo corpori accommodata. Sicut Deus omnem creaturam, sic anima omnem creaturam naturae dignitate praecellit.

f Sicut Deus omnem creaturam naturae dignitate praecellit. Omnis autem anima, aut Christi sponsa, aut diaboli adultera est.

g Felix anima, quam Dei pietas respicit, humilitas subiicit, potentia reducit, obedientia conducit, perseverantia perducit, devotio introducit, charitas vnit.

h Haec est animae nostrae vitalis substantia, qua alitur & pascitur, & gubernatur, nec quicquam est aliud, quod viuere faciat rationalem animam, quam eloquium Dei. Si magnae mercedis est, à morte eripere carnem, quamquam morituram, quanti est meriti à morte animam liberare, caelesti patria sine fine victuram?

i Quocumque se verterit anima, si vigilanter intendit, in eisdem ipsis Deum inuenit, per quem reliquit, cuiusque potentiam & eorum consideratione cognoscit, quorum amore

deseruit, & per quæ peruersa cecidit, per hæc conuersa reuocatur.

Greg. lib. dialogorum. l Tres vitales spiritus creauit omnipotēs Deus. V num, qui carne non tegitur. Aliū qui carne tegitur, sed nō cum carne moritur. Tertiū, qui carne tegitur, & cū carne moritur. Primus angelorum, secundus hominum, tertius brutorum animalium,

Berna. in ser. dedicationis. m Ad imaginē quippe Dei facta anima rationalis, ceteris omnibus occupari pōt, repleri omnino non potest, capacē enim Dei, quicquid Deo minus est nō implebit.

Berna. super canti. n Est cœlum sancta anima habens Solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes, vel certē sol iustitiæ, zelus aut feruens charitas, & luna continentia.

Ibidem. o Animæ desideranti dominus festinus occurrit, cœlesti rore citçūfusus. Vnguentis optimis delibutus, animā recreat fatigatā, esuriētē reficit, aridā impinguat, terrenorū oblitā, sup̄p̄s immemorem.

Ber. super canti. p Paupertate, mansuetudine, & fletu renouatur in anima similitudo quædam, & imago eternitatis, omnia tēpora completens, dū paupertate futura meretur, mānsuetudine sibi præsentia vendicat, luctu pœnitentiæ præterita quoque recuperat.

Berna. ser. 106. q Hæc est animæ suauissima & saluberrima requies, conscientia munda. Quies se cura

cura sit beatæ animæ culcitra, cōscientiæ puritas, capitale, tranquillitas, opertoriū, securitas, vt in hoc interim strato dormiat delectabiliter, & foeliciter requiescat.

r Aduertistis tres esse sanctorum status *Berna. ser. animarum*: primum videlicet, in corpore 107.

corruptibili: secundum sine corpore, tertium in corpore iam glorificato, primum in militia, secundum in requie, tertium in beatitudine consummata.

s Quid indecentius: quàm curuum recto corpore gerere animum? *Ber. super ca. ser. 14.*

t Tria ista anima curiosa Dei non cessat inquirere: scilicet iustitiā & iudicium, & *Ber. super cantica.*

locū habitationis gloriæ sp̄s̄i, tanquā viam, in qua ambulet, vt de forma iustitiæ

sit formosa, de iudiciorū notitia cauta, de desiderio præsentia seu gloriæ sponsi casta.

Talē prorsus decet sponsam pulchrā, eruditā, & castam, Perfectus est, in cuius

anima hæc tria congruent, atque optimè cōcurrere videbuntur, iij. p̄a. vt gemere pro se, & exultare in Deo nouerit, simul

proximorum utilitatibus potēs sit subuenire, placens Deo, caurus sibi, utilis suis.

v Cadit aſinus, & inuenit q se subleuet, cadit anima, & nō est qui manū adponat.

x O anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata in fide do-

Ber. ibid.

Berna. medita.

Hugo rata in spiritu, redē pra sanguine deputata
in libr. de cum angelis, capax beatitudinis, haeres bo
anima. nitatis, rationis particeps, qd tibi carne,

Chry. lib. y Si animā negligamus, nec corpus sal-
de recupe uare poterimus. Nō enim animā pro cor-
ratione pore, sed corpus pro anima factū est. Qui
lapsi. ergo quod primum est, negligit, & quod
inferius est, extollit, vtrūq; corrūpit. Qui
verō ordinem seruāt, & quod primū est co-
lit, etiam si negligat, quod secundum est,
per primi salutem saluabitur & secundum.

Isid. II E-
ymolo-
giarum. a b Anima dum viuificat corpus, anima
est: dum vult, animus est; dum scit, mens,
dum recolat, memoria est; dum rectum
iudicat, ratio est; dum spirat, spiritus est:
dum aliquid sentit, sensus est.

Isid. lib. I
de sum. a c O homo, quid miraris syderum alti-
bo. tudines & profunditatem maris? animi
tui abyssum intra, & mirare, si potes.

Quidam a d O anima mea, egredere, quid dubitas?
sanctus. egredere, quid times? lxxv annis Christo
seruisti, & adhuc mortem times?

Tul. a e Memoria est ad mētis intuitum imagi-
naria quaedā representatio prateritorū.

Sen. 3. pi. a f Tutum iter & iocundum est, ad quod
natura te instruxit, dedit tibi illa, quæ si
nō deserueris, par Deo confurges. Parē
autē Deo te pecunia nō facit: Deus nihil
habet.

habet. Pretextā nō faciet. Deus nudus est.
Fama non faciet, nec ostentatio tui. Nemo
nouit Deum, licet multi male de illo exi-
stiment & impunē. Nō turba seruorum le-
cticam tuā portantium. Deus ille maxi-
mus potētissimūsq; ipse vehit omnia, nec
forma quidē & vires beatū te facere pos-
sunt. Nihil horū non patitur vetustatem.
Quid ergo animus? sed hic rectus, bonus,
magnus, quid aliud voces hūc, quā De-
um in corpore humano hospitantem? hic
animus tam in equitem Romanum, quā
libertinum, quā in seruū potest cadere
a g Sursum animum vocāt initia sua, erit *Senec. 80.*
autem illic etiam antequam hac custodia *epist.*
exoluatur. Si vitia sua deseruit, purūque
ac leuis in cogitationes diuinas emicuit.
a h Insuperabili loco stat animus, qui ex- *Senec. 83.*
terna deseruit: inexpugnabilis est quam *epist.*
multis machinis lacepsitum fortuna non
transit. Nūquam maior est, quā vbi alie-
na disposuit, & fecit sibi pacem, nil timen-
do, diuitias nil concupiscendo.
a i Nil magnum est in rebus humanis, *Senec. in*
nisi animus magna despiciens. *proverb.*
a k Quemadmodum in corporibus ma- *Tul. de na-*
gnæ sunt dissimilitudines: sic in animis *turalibus*
maiores sunt morū varietates. Nam ple- *quæstio-*
runq; diuersitatem corporum, diuersitas *nibus.*
sequitur animorum.

Vide etiã in tit. Abuſio, b. Amor, a e, Angel^o, c, Beaitudo, b, caro. b h, n, y, a b, Curioſitas, ar, fides, a m, Homo, t, v, Ingeniũ, e, Laus, ao, Mors, ca, Parentes, r, Virtus, t.

Antichriſtus.

*Aug. 10. a
lib. de ci.
uit. Dei.*

Alligatio diaboli nõ permittitur exercere totã tẽtationẽ, quã poteſt vel fraudulenter. Quõd ſi permittitur in tam longo tempore, & tanta infirmitate multorum, plures tales, quales Deus id perpeti non vult, & fideles duceret, & ne crederet, impediret. Quod ne faerer, alligatus eſt. Tunc autem ſoluetur, quando & breue tempus erit. nam tribus annis, & ſex menſibus legitur Satanã totis ſuis viribus ſeuiturus.

*Au. 12. de b
civit. Dei
cap. 1.*

Gẽtes iſtã, quas appellat Gog & Magog, non ſic ſunt accipiendã, tanquã ſint aliqui in aliqua parte terrarũ barbari conſtituti, ſive quos quidã ſuſpicantur Geras & Magetas propter literas horum nominum primas. Toto nanque orbe terrarum ſignificati ſunt iſti eſſe, quũ dictũ eſt, Nationes quę ſunt in quatuor angulis terrę, eãque dixit eſſe Gog & Magog, quorum interpretationẽ nominum cognouimus eſſe: Gog tectum, Magog de tecto tanquã domus, & ipſe qui procedit de domo. Gẽtes ergo ſunt, in quibus diabolum intelligimus

gimus incluſum, & ipſe de illis quodã modo ſeſe efferẽs, vt illę ſint tectum, ipſe de tecto. Si autẽ vtrũque referam^o ad Gẽtes, & tectũ ipſę ſunt: quia in eis nãc diabolus includitur, & de tecto ipſę erũt, quãdo in apertum odium de operto erupiturã ſunt.

c Mille anni, duob^o modis poſſunt quã *Aug. ibid.* tũ mihi occurrir, intelligi. Aut quia in vltimis añis mille res agitur, id eſt in ſexto annorum milliario tanquam ſexto die, cuius nũc ſparia poſteriora voluuntur. Secuturo deinde ſabbato quod non habet veſperam, ſcilicẽt requies ſanctorũ, quã nõ habet finẽ, vt hui^o milliarij tanquã diei nõ vltimã partẽ, quę remanebit^o ſque ad terminũ ſeculi mille annos appellauerit. Aut certẽ mille annos, pro annis omnibus ſeculi huius poſuit, vt perfeõto numero notaretur ipſã temporis plenitudo Millenarius quippe numerus denarij numeri quã dratũ ſolidũ reddit, ſcilicet decies decẽ.

d Porro mille, pro ipſã vniuerſitate ali- *Aug. ibid.* quando ponitur, quale eſt illud quod in psal. *cap. 7.* legitur: Memor fuit in ſeculũ verbi, quod mãdauit in mille generationes. i. in oẽs.

e Diaboli cuſtodia annos mille intelli- *Aug. de* gimus, id eſt annos oẽs ſuos, quęcunque *civ. Dei.* pars habeat diuerſis ac propriis prolixitatibus finiẽdo, ſicut de quadringentis *cap. 13.* annis

annis in 16. huius operis volumine disputavi, quoniam aliqui plus erant, & tamen quadringenti sunt nuncupati.

Aug. ibid. cap. 19. f Quæ sit causa dilationis, vt reueletur in tempore suoscitis. apertè hoc dicere noluit, & id eò nos qui nescimus, quod illi sciebãt, peruenire cum labore ad id quod sensit Apostolus, cupimus nec non valemus, præferim quia & illa, quæ addidit hunc sensum faciunt obscuriorè, Ià enim mysterium iniquitatis operatur, tamen quæ modò tenet, teneat, donec de medio fiat, & tunc reuelabitur iniquus. ego pro fus quid dixerit me fateor ignorare, suspiciones tamen hominum, quas vel audire vel legere potui non tacebo.

Aug. lib. 20. de ciuitate Dei, cap. 19. g Non absurdè quod ait Apostolus de ipso imperio Romano creditur dictum tanquam dictum sit: tamè quia modò imperat imperet, donec de medio fiat, hoc est, donec exeat de medio ecclesiæ misterium iniquitatis, quod nũc occultum est. Alius ergo sic, alius sic apostoli obicure verba coniectat, quãdo tamen eũ dixisse non dubium est, non veniet ad viuos & mortuos iudicandos Christus, nisi prius venerit ad seducendos in anima mortuos aduersarius eius antichristus. Sed in quo Dei tẽplo sessurus sit, incertum est, & utrũ in illa

in illa ruina templi, quod à Solomone regiè constructum est, an in ecclesia.

h Helias quippe aduentum iudicis Saluatoris non immeritò speratur esse vêturus *Aug. de ciuit. Dei li. 20. cap. 29.* qui etiam nunc viuere non immeritò creditur, Currus namque igneo raptus est de rebus humanis, quod euidentissimè scriptura sancta testatur. Cũ ergo venerit exponendo legem spiritualiter, quã nunc Iudæi carnaliter sapiunt, conuertet cor patris ad filium: id est corda patrum ad filios quum intelligentiam patrum perducet ad intelligentiam filiorum.

i In iudicio vel circa iudicium has res dicimus esse venturas Heliam Thesbiten *Aug. de ciuit. Dei li. 20. ca. ultimo.* dem Iudeorum, Antichristum persecutum, Christum venturũ & iudicatum, mortuorum resurrectionem, bonorũ malorũque direptionem, mundi conflagrationem, eiusdemque renouationem, quæ omnia quidem ventura esse credendũ est, sed quibus modis, & quo ordine venient magis tũc docebit rerũ experiẽtia, quã nunc ad perfectum hominũ intelligentia valer consequi. Existimo tamen eo, quo à me cõmemorata sunt ordine esse vêtura *Aug. in k Nam de Saluatoris aduentu, qui ex epist. 1. ad Hebræos* p̄stat in fine, tempora dinumerare nõ Helias audeo, nec aliquem Prophetam de hac re *et est 68. num*

durior damnationis sententia.

Isido. 8.
Etymol. t Antichristus templum Hierosolymis reparare, & omnes veteres legis cæremonias restaurare tentabit.

Effren. lib. 1. v In expletione Romani regni, necesse est seculum consummari.

Aymo. in x. lio. 2. ad Theff. 2. Nascerur autem antichristus in Baby lone de tribu Dan, iuxta quod Iacob ait: Fiat Dan coluber in via, cerastes in semina, & cætera, & cum venerit Hierosolymam, circumcidet se, dicens Iudæis: Ego sum Christus vobis promissus in lege. Tunc confluent ad eum iões Iudæi, & reædificabunt templum à Romanis destructum, sedebitq; ibi dicens se esse Deum.

Vide etiam in tit. Aduentus, c.

Apostoli.

Augu. in a s. p. aposto. Petri & Pauli. C Vrrunt vtiq; ad metam martyrii, & perueniunt ad coronam, non quidem eodem temporis cursu, sed eodem anni reuertentis occurfu, cum enim sit in eorum passione anni diuersitas: est tamen in vno die geminata festiuitas.

Ibidem. b Quis iam non desperet aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cum videat sic inundasse cælestis gratiæ fontem, vt & piscatorem regibus præponerët, & persecutorë Apostolis coëqueret? Ille enim dum pauperiem suã curat

alime

alimenta quotidiani victus querit in pelago, factus est diues in Christo, cui reges & nationes famulantur in seculo. Paulus verò dum vrget gladiis sanctos, fidei suscepit iugum, & magister factus est gentium, forma martyrum, formido dæmonum, indultor criminum, fonsq; virtutũ.

c Dedit Dominus potestaté Apostolis super naturam, vt eam curarët: super dæmones, vt eos euerterët: super elemëta, vt ipsa immutarent: super mortē vt eã contemnerët: super angelos, vt corpus Domini consecrarent. Hæc etiã potestas data est eorum successoribus, secundum illud Apoc. 6. hi habent potestaté claudēdi cælum, & cõuertendi aquam in sanguinem.

d Ex paucissimis & imperitissimis & abiectissimis multiplicantur, nobilitantur, sublimantur copiosissima agmina, clarissima ingenia, cultissima eloquentia doctorum, acutorum ac facundorum.

e Christus Iesù & Andream, & alios, per quos operatus est salutē in medio terrę, nõ de foro Iustiniani, sed de simplicitate piscatoriæ legimus assumpfisse. Inflat enim sapietia huius mudi, & legum ventosa loquacitas: elegit non reges, non Senatores, non Philosophos, sed plebeios pauperes, indoctos piscatores, ineruditos

liberalibus disciplinis, non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos, piscatores Christus cum retibus fidei paucissimos misit, atque ita ex omni genere, tam multos pisces, & tam multo mirabiliores, quanto rariores etiam ipsos Philosophos cepit.

Amb. super Luc. lib. 9. f Petrus sequebatur à longè, &c. Fortasse & in hoc Petrus nobis maxima fit admiratione reuerendus, quod dominum non reliquit, etiam cum timeret, metius naturæ est, cura pietatis, suum quod non fugit, quod sequitur deuotionis, quod negat obreptionis, commune quod labitur, fidei quod poenitet.

Ambrosius in sermone apostolorum Petri & Pauli. g Non sine causa factum putemus, quod vna die, vno loco, vnus tyranni Apostoli tolerauerunt sententiam, vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenerint. Vno loco, ne alteri Roma deesset, sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtriusque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute.

Ambrosius lib. 4. de spiritu sancto. h Paulus non est inferior Petro, quauis ille ecclesiæ fundamenta, iste sapiens architectus sciens vestigia fundare populorum, nec Paulus indignus collegio apostolorum est.

i Potest

i Potestatem tribuit dominus apostolis *Hic super* vt sciant qui dominantur, à talibus humana *illud mat.* nã sententiã diuina sententiã corroborari 18. *Qua-* k Piscatores illiterati mittuntur ad præcunq; alle dicandum, ne fides credentium non virtute *genueris* te humana, sed eloquentia & doctrina *super terram.* Dei fieri putaretur.

l Nemo Apostolis pauperior fuit, ne *Hic super* mo tantum pro Domino dereliquit. *mat. li. 1.* m Paulus terram simul atq; mare, Græciam *super il-* ciam simul atque Barbariam omnemque *lud Veni-* prorsus, quanta est sub sole regionem, quasi *te post me.* volitans circuegit, non simplici labore ve *Hieronim.* lut in vacuum itinera percurrans, sed pec *epistol. ad* catorum spinas pariter euellens, membraq; *Exuberant.* pietatis vbiq; seminans, errores fugans, ve *Chryso. de* ritatem reducens, ex hominibus angelos *laudibus* faciens: quinimo ipsos homines quasi ex *Pauli. ho-* demoniis angelos prouehens. *mil. 1.*

n O mirabiles fluuios! nobis genuit Paulus non secum paradisi fontem tantum, sed etiam multo plures ac quotidie fluentes, non terram irrigantes, sed animas hominum ad producenda germina virtutum suscitantes. Quis igitur ad explicanda Pauli merita sermo sufficeret? quæ lingua laudibus eius inuenitur æqualis? cum omnia quæ sunt in omnibus bona, anima vna possi deat, & ea cuncta plene atq; cumu-

liberalibus disciplinis, non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos, piscatores Christus cum retibus fidei paucissimos misit, atque ita ex omni genere, tam multos pisces, & tam multò mirabiliores, quantò rariores etià ipsos Philosophos cepit.

Amb. super Luc. lib. 9. Petrus sequebatur à longè, &c. Fortasse & in hoc Petrus nobis maxima sit admiratione reuerendus, quòd dominum non reliquit, etiam cum timeret, merus naturæ est, cura pietatis, suum quòd non fugit, quòd sequitur deuotionis, quòd negat obreptionis, còmune quòd labitur, fidei quòd pœnitet.

Amb. in serm. apostolorum Petri & Pauli. Non sine causa factum putemus, quòd vna die, vno loco, vnus tyranni Apostoli tolerauerunt sententiam, vna die passii sunt, vt ad Christum pariter peruenerint. Vno loco, ne alteri Roma deesset, sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtriusq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute.

Amb. lib. 4. de spiritu sancto. Paulus non est inferior Petro, quàm ille ecclesiæ fundamenta, iste sapiens architectus sciens vestigia fundare populorum, nec Paulus indignus collegio apostolorum est.

i. Potest

i. Potestatem tribuit dominus apostolis *Hic, super vt sciant qui dominantur, à talibus humana illud mat. nã sententiã diuina sententiã corroborari 18. Quak* Piscatores illiterati mittuntur ad præcunq; *alle dicandum, ne fides credentium non virtute gaueritis te humana, sed eloquentia & doctrina super terram.*

l. Nemo Apostolis pauperior fuit, ne *Hic, super mo tantum pro Domino dereliquit. mat. li. 1. m* Paulus terram simul atq; mare, Græciam simul atque Barbariam omnemque *super illud Veni-* prorsus, quanta est sub sole regionem, quasi *re post me.* volitans circuiuit, non simplici labore *Hierom. in* lut in vacuum itinera percurrens, sed peccatorum spinas pariter euellens, membraq; *Exuberantia* pietatis vbiq; seminans, errores fugans, vt *Chryso. de* ritatem reducens, ex hominibus angelos *laudibus* faciens: quinimo ipsos homines quasi ex dæmonibus angelos prouehens. *Pauli, hom. 1.*

n. O mirabiles fluuios! nobis genuit Paulus non secū dum paradisi fontem tantum, sed etiam multo plures ac quotidie fluentes, non terram irrigantes, sed animas hominum ad producenda germina virtutum suscitantes. Quis igitur ad explicanda Pauli merita sermo sufficeret? quæ lingua laudibus eius inuenitur æqualis? cum omnia quæ sunt in omnibus bona, anima vna possi deat, & ea cuncta plene atq; cumu-

latè nec solùm hominum, sed & quod potius est angelorum.

Ibidem. o Paulus cœli ciuis, ecclesiariũ columna, angelus terrestris, cœlestis homo. Sicut enim missum in igne ferrum torum profectò ignis efficitur, sic Paulus charitate succensus torus effectus est charitas.

Chryssostomus per Matt. Misit Christus Apostolos quasi sol radios suos, quasi rosa suauitates odoris sui quasi ignis scintillas suas disperfit, vt sicut Sol in radiis adparet, sicut rosa in odoribus suis sentitur, sicut ignis in scintillis suis aspicitur, sic in illorum virtutibus Christi potentia agnoscat. Quis enim videns discipulos bene instructos non scientiam magistri collaudat? Faciebat enim mirabilia Christus, faciebant & discipuli eius, & inter mirabilium operationes maior fama virtutum crescebat.

Dionysius in epistola ad Timoth. O frater mi Timothee, si vidisses agones cõsummationis ipsorum, defecisses quidem præ tristitia & dolore! Quis non flet illa hora, quando præceptum sententiæ egressum est in eos: Vt scilicet, Petrus crucifigeretur, & Paulus decollaretur? Vidisses, quidem tunc turbas Iudæorum & Gentilium percutientes eos, & expuètes in facies eorum. Sed adueniente terribili tempore cõsummationis ipsorum, ligauit

uit columnas mundi, non vtique absque fracturâ gemitu atque ploratu, & cū separarentur ab inuicè, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, pastor ouium, & agnorum Christi. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace prædicator bonorum, mediator, & dux salutis iustorum. Cùm autè elongassent eos ab inuicem, securus suam magistrũ meum, scilicet Paulum. Non in eodem loco siue vico occiderunt eos.

r. Attende miraculum, vide prodigium *Dionysius in ead. epist.* frater mi Timothee, nam præsens fui in tempore separationis eorum: post mortem autem eorum vidi eos inuicè manu ad manum intrantes portas vrbis & indutos veste luminis & coronis claritatis, & iuèis ornatos: Meritò Apostolis sanctis attribuitur, *Berna. in quod in sapientiæ libris legitur.* Hi sunt ser. Petri viri misericordie: Sunt enim planè viri misericordie siue quia misericordiã consecuti, siue quia misericordia pleni, siue quia misericorditer à Deo donati sunt nobis.

r. Scimus, quod viri isti, nec sibi vivere, *Berna. in nec sibi sunt mortui; sed ei, qui pro ipsis ser. Petri mortuus est, magis autè nobis omnibus propter illum: Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina & etiã mors ipsa, & in cõuersione eminentiã, in prædicatione sapientiã, in passione sua patientiã nobis beati*

Apostoli contulerant, qui etiam vsq; hodie conferre non cessant, misericordia pleni, & sanctarum orationum fructibus.

Leo Papa v Igne spiritus sancti quasi viuæ lucis fontem Christus Apostolos suos perfudit, vt ipsi postmodum vniuersum mundum tanquam duodecim solis radij, ac totidè lampades veritatis illuminarent, & inebriati nouo vino, repleant atq; irrigent scientia corda omnium populorum.

Basi. tra. x Veniente luce, diæ ægrotudines allegras illud uiantur, homines à somno excitantur, aues *Mat. 5.* garrunt, bestie ad laribula sua fugiunt: sic luce Apostolorum veniente, mundus fuit *Mat. 5.* ædificatus in credèdis, fœcundatus in operibus bonis, alleuiatus peccatis, excitatus à negligètijs, animatus ad contèplationè cœlesti, ereptus à potestate dæmonum.

Paulus ultra humana raptus est ad tertium cœlû, cœlestia secreta cognouit, vt in ecclesiarum futurus doctor inter angelos ser. Apo- disceret, quod inter homines prædicaret. *1. Petr. a b* Literis, quas ad ciuitatem, siue caput *1. Petr. a b* prouinciæ direxisti, misericordia, exhortatione, vitâ moralem cõtinentibus vsq; re *Seneca* facti sumus, quos sensus nõ puto ex te dictos, sed per te. Tanta enim maiestas earum est rerum, tantaq; gloriofitate callens, vt vix suffecturas putè ætates hominû, quibus

bus his instrui, vt nõ dicã perfici possent. *a c* Confiteor Augultû sensibus tuis per *Senec. 6.* motum, cui perlecto virtutis exordio ista *epist. ad* vox fuit, mirari eum posse, vt qui nõ legi *Paul.* timè imbutus sit taliter sentiat, cui ego te spondi, solere Deos ore innocentium effari. *a d* Aue mi Paule, clarissime: putã sine cõ *Senec. 9.* tristari & non luctuosum esse, quod de *epist. ad* innocentia vestra deinde supplicium sumatur. *Paul.* Sed seramus æquo animo, & vt amur foro, quod fors concessit, donec inuicta felicitas finem malis imponat.

a c Aue mi Paule clarissime: cum sis vertex altissimorum omnium montium cacumen, visita latere, ita sim tibi proximus vt alter tuus deputer. Nam qui meus tuus apud te locus, q tuus velim, vt meus. *Senec. 12.* Oprarem enim eius esse loci apud meos, cuius sis, Paule, apud Christianos.

a f Allegoricè & ænigmaticè multa à te colliduntur, & ideo rerum tâta vis & multa *epist. ad* nêris tibi tributa, cultu quodam decoranda est. Certum mihi concedas velim latinitati morè gerere, honestis vocibus speciem adhibere, vt generosi muneris concessio dignè à re possit experiri. Mirum enim tâ arduas sentèntias, tam humilibus & tanquam inordinatis verbis resonasse.

a g Tuam tubam totus orbis iure venerat.

pro nobis. Ipsæ enim virtutes angelicæ nouo mysterio carne induti stupefactæ, quæ runt cum admiratione. Quis est iste rex gloriæ? quibus respondent alix. dñs virtutum, &c. Licet enim multi scirent ipsum esse hominem: nõ tamen sciebant humanam naturam supra se exaltandam.

Greg. ho. l. Vultus eius saltus cognoscere? de cœlo
 29. *super* venit in vterũ, de vtero venit in præsepitiũ,
Eua tra de præsepitiũ in crucem, de cruce venit in
clã. illud: sepulchrũ, de sepulchro rediit, in cœlum.
Ecce iste m. Saluator noster, qui quum in ea carne
venit sa- quã assumpsit, ascendit in cœlum, peregre
liens. profectus est: quia locus carnis, pprie ter-
Gre. in ho. ra est quæ quasi ad peregrina loca deduci
Greg. ho. tur, quum in cœlo collocantur.

29. n. Illõ reuerterebatur xp̃s, vbi erat, & inde redibar vbi remanebit: quia cũ per humanitatẽ ascenderet in cœlum, per deitatem suã, & terrã pariter cõtinebat & cœlum.
Ibidem. o. Oportet, fratres charissimi, vt illuc sequamur corde, vbi Christũ credimus corpore ascendisse, & si adhuc tenemur infirmitate corporis, sequamur tamen eũ passibus amoris: quia is qui placidus ascēdit, terribilis redibit.

Greg. in p. In hac solēnitate deletũ est chirogra-
 kami. 29. phũ nostræ damnationis, mutata est sententia nostræ corruptionis. Illa enim natura, cui

ra, cui dictum est: Terra es, & in terram ibis, hodie in cœlum.

q. Ascendimus duobus modis. medita- *Ber. 2 ser.*
 tione & oratione. Meditatio quidẽ quid *Ascensio-*
 desit, docet: oratione desit, obtinet. *nis.*

r. Ascensionis quatuor dicimus esse gra- *Ber. super-*
 dus. prima ad cor: secunda in corde: ter- *cantis.*
 tia de corde: quarta supra cor. In prima ti-
 metur Dominus, in secũda auditur confi-
 liarius. In tertia desideratur sponsus. In
 quarta videtur Deus.

f. Domino meo datum est singulariter se- *Ber. super*
 dere à dextris patris in gloria cœquali, *ps. Dixit*
 in essentia consubstantiali, pro generatio *domin.*
 ne consimili, maiestate non dispari, æter-
 nitatẽ non posteriori.

t. Natura, cuius causa paradisi à Cheru *Chryf. in*
 bim custodiebatur, hodie sup Cherubim *homi. de*
 cum summo honore suscepta est: & natu- *Ascensio.*
 ra cui dictum est, Terra es, & in terram re-
 uerteris, hodie in cœlum iuit, & sine ter-
 mino super cœlos regnat.

v. Fit caro verũ id est homo deus, & qui *Hil. de trõ*
 hõmõ est, in cœlis est, & qui Deus est, de *nitate.*
 cœlis est ascēdit descēdēs: sed descēdit nõ
 descēdēs, est qui erat, & quod est, nõ erat.
 x. Nõ solũ hodie cœli possessores firmati *Leo papa*
 sumus, sed superna cœlorũ in Christo pe- *in serm.*
 netraimus, ampliora recepturi per suam *Ascensio.*
 ineffabi

ineffabilem gloriam, quam per diaboli perdidimus inuidiam: quia quos diabolus de primi habitaculi felicitate eiecit, hos Dei filius sibi corporatos ad patris dexteram collocauit.

Ibidem.

y Non otioso inter resurrectionē & ascensionē xl. dies trāsire discursu, sed magna cōfirmata sunt sacramenta, magna reuelata mysteria. In eis diræ mortis aufertur metus, verè simul & carnis immortalitas declaratur. In his insufflatio spiritus sancti infunditur, in his beato Petro præter cæteros ouili dominici cura mandatur.

Beda supra a b Nemo accēdit in cœlū, nisi qui descendit de cœlo: Quisquis ergo in cœlū ascēdit, de cœlo descendit, ei qui de cœlo descendit, decet ut in cœlo se vera fidei & dilectionis vniuersitate coniungat, apertè intelligēs, quòd

nullo alio ordine, nisi per eum, qui de cœlo descendit, in cœlū ascendere possit.

Chryso. de a c Refræna irā, expue malitiā, expugna luxuriam, & de peccatis, virtutibus

ascendit fecisti gradum, qui ducit in cœlum.

ad cælos. Vide tit. Resurrectio, c. g. Christus, b.

Auaritia.

Augu. in a quodam ferm. **N**on solū auarus est, qui rapit aliena, sed ille auarus est, qui cupidè seruat suā.

Aug. ibi. b Auarus ante quā lucretur, seipsum perdit

dit, & antè, quā aliquid capiat, capitur. c Auarus vir inferno est similis. Infernus enim quāto scunquē deuorauerit, nunquā dicit: Satis est. Sic & si omnes thesauri confluerint in auarum.

d Quæ est ista auiditas cōcupiscentiæ cū & ipsæ beluæ habeāt modū? Tūc enim rapiunt, quādo esuriūt: parcunt verò prædatæ, quāsi senserint sarietate. Insatibilis est sola auaritia diuitum. Semper rapit, & nunquā satiatur, nec Deū timet, nec hominē reueretur, nec patri parcat, nec matrem cognōscit, nec fratri obtēperat, nec amico fidem seruat. Viduā opprimit, pupillum inuadit, liberos in seruitium reuocat, testimoniū falsum profert. Res mortui occupantur, quare & qui faciunt non moriuntur? Quæ est illa animarum insania? amittere vitam, appetere mortem, ac quiritere aurum, & perdere cœlum.

e Auarus est cæcus, credendo enim diues est non videndo. Amas pecuniam, & cæce, quam nunquā videbis, cæcus possides, cæcus moritūrus es, quòd possides hic, relicūrus es.

f Auaritia, quæ græcè φιλανθία dicitur nō in solo argento, vnde nomē duxisse re sonat, sed in omnibus rebus, quæ immoderatè cupiūtur, intelligēda est. Vbi cumq;

omni

omnino plus vult: quisq; quàm satis. hæc autè auaritia cupiditas est; cupiditas verò improba voluntas est, ergo propterea voluntas omnium malorum causa est:

Aug. in g. quodam. serm. Auarus velut infernus omnia deuorans, vellet nullum hominem esse. vt oia solas possideret.

Aug. de libero arbitrio. Quum auaritia alicui dominatur, subiectus malis omnibus demonstratur, quia de auaritia omnia mala oriuntur, & peccatorum omnium spinæ producuntur.

Au. 17. de ciuit. Dei. Auaritia non vitium auari, sed animæ peruersæ amantis aurum, derelicta iustitia, quæ debuit anteponi auro.

Ambro. in quodam sermone. Nō minoris est criminis habenti tollere, quàm cū possis, & habes indigentibus denegare. Esurientium panis est quē tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum redemptio, & absolutio pecunia; quam tu in terra fodis: tantorum scias te inuadere bona: quantis possis præstare, & nolis: Nō sunt bona hominis: quæ secum ferre non potest. Sola misericordia comes est de furtiuis.

Au. de insectis. Modum nō habet auaritia, nec capiendo exierit, sed incitatur, hoc egentior, quò plura quæsiuit.

Ambrosii super psalmum 118. Venit auaritia, & dicit: Argentum & aurum quod habes, seruitutis tuæ pretium est.

est. Possessio quā tenes, iuris tui emptio est.

n Inflammatur lucro auaritia, & nō extinguitur. Quasi gradus quosdā cupiditatis habet, & quò plures ascenderit, eò altiora festinat, vnde sit grauis ruina lapsuro.

o Pauperiorē se iudicat omnis abundās: quia sibi deesse arbitratur, quicquid ab aliis possidetur: toto mundo eget, cuius non capit mundus cupiditatem: ei autem qui fidelis est, totus mundus diuitiarum est: toto mūdo fugit, qui cōsiderans conscientiam suam timet deprehendi.

p Auaro tā deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mūdus diuitiarū est, infidelis autem obolo indiget.

q Nos ardemus auaritia, & cōtra pecunias disputātes, auro sinū expādim⁹, & illud quod de flegarē sibi dicitur, nobis miseris coaptari pot: Aedificat quasi semper victuri. Viuit quasi altera die morituri.

r Cū cætera vitia senescente homine senescant, sola auaritia iuuenescit.

s Auaro tā deest, quod habet, quā quod non habet: quia aut non habita concupiscit, vt habeat: aut habita metuit, ne amittat: & dum in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduersa.

t Nihil aliud est auarus, quàm bursa

principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum.

Gre. 20. v. mo. v Auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium pariter producit in operatione.

Greg. 14. x. mo. a. Peccatum auaritiæ mentem, quam infecerit, ira grauem reddit, vt ad appetenda sublimia attolli non possit.

Greg. 15. y. mo. a. Auaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur, nã more ignis cum ligna, quæ conlumit, acceperit, excrescit: & vnde videtur ad momētum flamma comprimī, inde paulo pōst certitur dilatari.

Ibidem. z. a. b. Auarus prius anhelat concupita congregare, & quum quasi in quodam vëtre auaritiæ multa congesserit, fatiatus arctatur, quia dū anxiatur, qualiter acquisita custodiat, ipsa cum sua satiētas angustat. Mens auari, quæ prius ex abundantia requiem quæsierat, postea ad custodiã grauius laborat.

Gr. in ho. a. c. Omnis auarus ex potu sitim multiplicat: quia quū ea, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetēda alia amplius anhelat.

Gre. ibi. d. Dæmonum habitaculum fit quisque in hoc seculo, qui propter diuitias & honores laborat: quas postquam cōsecutus est, tradit se luxuriæ, vt quæ auaritia congregauit, luxuria consumat.

Prius

a e Prius nanq; mens auari dolorem habuit in ipsa suæ concupiscentiæ fatigatione, qualiter concupita raperet, quomodo aliqua blãdimētis, aliqua terroribus auferret. At postquã acquisitis rebus peruenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, vt cum sollicito timore custodiat, quod cum graui labore meminit acquisitum. Hinc inde insidiatores meruit, atq; hoc perpeti, quod ipse fecit, ab aliis fieri pertimescit.

a f Auarus hic ardet æstu concupiscentiæ, *Grego. in acm* multiplici cura custodiæ, & post modum *quadam* ardebit igne gehennæ. Si potētiorē videt, *homil.* timet raptorem: si inferior, suspicatur furē. Infelix tāta patitur, quanta pari timet.

a g Magna est securitas cordis, nil habere *Greg. 22. mo. super* concupiscentiæ secularis. Nã si ad terrena adipiscēda cor inhiat, securū tranquillūq; esse nullatenus potest, quia aut nō habita concupiscit, vt habeat: aut adepta metuit, ne amittat, & dum in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduersa, huc illucq; quasi quibusdam fluctibus voluitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Si verò semel in appetitione supernæ patriæ foris stabilitate animus figitur, minùs temporalium rerum perturbatione vexatur.

h 2

Grego. in a h Cursum suū quisq; consideret, & cognoscat ibi suffice, e parua, quæ habet sed sumptus desit. Longa nostra desideria increpat vitæ breuis. In cassum multa portantur, quum iuxta est, quod pergitur.

Berna. in a i Diuitiarum amor insatiabilis, longè amplius torquet animam, quàm refrigeret vsu suo, quorum acquisitio quidem laboris, possessio timoris, amissio plena doloris inuenitur.

Ber. super a k Quod sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lancea, crucè & mortem, hæc omnia in fornace auaritiæ conflant, & prostrigunt in acquisitione turpis questus, & pretium vniuersitatis suis marcupijs includere festināt: hoc solo sanè à Iuda Scariothe differētes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero cōpensauit, isti voraciori ingluuie lucrorum infinitas exigunt pecunias.

Ber. super a l Auarus terrena esurit, vt mendicus: fidelis contemnit, vt dominus. Ille possedendo mendicat, iste contemnendo seruat. Quare à quouis eorū, qui insatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quidnam de his sentiant, qui sua vedentes & pauperibus dantes, regna cælorum pro terrena

mer

mercatur substantia, sapiēter agat necne? proculdubio responderet, sapiēter. Quare iterum, cur quod approbat, ipse non facit? Non possum, inquit. Quare? profectò, quia domina auaritia non permittit: quia liber nō est, quia non sua sunt, quæ possidere videt, sed nec ipse sui iuris est. Si verè tua sunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœlestia cōmutato. Si non vales, scias, te pecuniæ non dominū esse, sed seruum: custodem, non possessorem.

a m Auaritia rotis vehitur quatuor vitio- *Bern. su-* rū, quæ sunt pusillanimitas, inhumanitas *per cass-* cōtēpt⁹ Dei, mortis obliuio. Porro iumē- *ser. 39.* ta trahentia, tenacitas, & rapacias, & his vnus auriga ambobus præsidet, habēdi ardor. Sola quidē auaritia, quæ cōducere plures nō patitur, vno contēta est seruitore.

a n Ne mireris si pecuniæ milites supera- *Chryso. su-* uerūt, quæ apud discipulū tāta ostēderūt *per illud* virtutē. Nihil enim clausum cōstat, quod *Matt. 28.* auro argentōq; non pateat: nihil occultū, *At illi ac* quod non pecunia indagante sit cognitū, *cepta pe-* *a o* Qui pecuniæ seruit, & præsentibus cō- *cunia.* pedibus cōstringitur, & futuris paratur. *Idem in* *a p* Auidus, dictus ab auendo. Auere e- *ho. 9. su-* nim cupere est. Hinc & avarus dictus est, *per Matt.* eò quod sit auidus auri, & nunquam opi- *Isid. in li.* bus expleatur. *Etymolo.*

Iſid. 3. de aq Qui bona mundi diligit, velit nolite sum. bon. timoris & doloris poenæ succumbit.

Eccle. 10. ar. O peſtis maligna auaritiæ ſemper bo-
R.2. ſuper nis animis deſtandæ, quid illæſum? quid
Matt. in incœcuſſum dimittis? Tu genus hominũ
ſine. confudisti: tu diſcipulũ comitẽ Chriſti ab
apoſtultu præcipitaſti, tu milites cuſto-
dientes ſepulchrũ captiuaſti, nũquid be-
ne dictum eſt, pecuniæ obediunt omnia?

Leo Papa a s Amori pecuniæ vilis eſt omnis affe-
in quodã ctio, & anima lucri cupida, etiam præxi-
ſerm. guo perire non metuit, nullũmq; eſt iu-
ſtitie in illo corde veſtigium, in quo ſibi
auaritia facit habitaculum.

Hug. li. 2. a t Duo ſunt, quæ illicite ſolẽt acquirere.
de clau- ſ. ſuperbia & cupiditas: & duo quæ male
ſero ani- fruuntur, acquiſitis, gula & luxuria. Duo
mu. ſunt, qui male poſſidere volũt. ſ. prodigus
& auarus. Vnus vt congreget, alter vt diſ-
ſipet, & duo quæ poſſeſſa defendũt. ſ. in-
temperãtia & prudentia mundi. Superbia
diabolo clauſit cœlum, gula primo paren-
ti abſtulit paradifum. Auaritiæ diuiti ape-
ruit infernum, intemperantia verò adhuc
corruptit mundum.

Idem. a v Auaritia eſt, ſua illicite retinere, & a-
liena concupiſcere.

Ibidem. a x Auaritia eſt, gloriæ ſeu quarumlibet
rerum inſatiabilis & inhoneſta cupido.

a y Aua

a y Auaritia eſt, per quam in animis ho-
minũ deificatur pecunia, imò diuinæ ve-
nerationis exhibitur autoritas, proh pu-
dor! metallorũ onera largiuntur honores
ad metalli pondera pöderatos. Iã non Cę-
ſar, ſed numus eſt omnia: qui ab indiui-
dualibus vſq; ad generaliffima honores
ſingulos tanquã mediator excurrit. Iã
numus patriarcha noſter efficitur, qui
quofdam in archiepiſcopatº inthronizat
apicem, quofdam epiſcopalis faſtigij eri-
git in honorem: hos in archidiaconalibus
adaptãſ officijs, alios aliarum pedeftriũ
dignitatum coæquans ne gotijs.

a z Quid prodeſt cum Tullio orationem
rhetoricis cœlorũ ſtillare ſyderibus? cum
Ariſtotele ancipiti Dialecticę gladio à ve-
ris falſa diſtinguere? cum Zenonẽ falſita-
tem probabiliter defendere? tunicare ſo-
phiſmata? cum Donato in accẽtuum con-
gruentia neſtere dictiones? cum ſapientia
noſtris temporibus nullius fructus præ-
mietur ſtipendijs, nullus famæ eam fauo-
ris aura extollat, ipſa verò pecunia hono-
ris titulos & laudis emat prætonia?

a & Multos facit auaritia inter diuitias
indigere. Iudicium enim Dei eſt, vt in eo,
quo quis deliquit, puniaſ, vt ſemper indi-
geat, q; ſemper indigentiã timet, ſicut ſcri-

h 4

ptum est: Qui timet pruinā, veniet super eū nix, suos hospites male remunerāt, serpens in sinu, ignis in gremio, mus in pera.

*Inn. de vi-
litate cō-
ditio. hu-
mana.*

ba Quā multos seducit cupiditas, quā plures perdidit auaritia. Balaam a sella redarguit, & pedē sedentis attriuit, quia captus cupidine promissorū, disposuit maledicere Israēli. Achor populus lapidauit, quia tulit argentum & aurum de anathemate Iericho. Naboth interemptus est, ut Achab vineā possideret. Giezi lepra perfudit, quia petiit & recepit argentū, & vestes sub nomine Helisæi. Iudas Iaqueo se suspēdit, quia vēdidit & tradidit Christū. Ananiā & Saphiram subitanea mors extinxit, quā de pretio agri defraudauit Apostolum. Aedificauit Tyrus munitionē suā & coaceruauit aurum & argentum, quasi lutum platearum, sed ecce dominus posidet eam & percussit fortitudinem eius.

Inn. ibid.

bc Auarus nec patientibus compatitur, nec miseris subuenit, vel miseretur: sed offendit Deum, offendit proximum, offendit seipsum. Nam Deo detinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit opportuna, Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis. Viro cupido & tenacissimo sine ratione est substantia: & homini liuido ad quid aurum? Qui sibi nequam

quam est, quāt alij bonus erit? Non enim proximum suum diligit, sicut seipsum, quem inedia perimit, egestas consumit, nec Deum diligit super omnia, qui Deo præfert aurum, præponit argentum.

bd Auaritia secundū Apostolū, est idolorum seruitus. Quia sicut idolatra seruit simulachro: sic auarus seruit thesauro.

Nā ille cultum idolatrię diligēter ampliāt, & iste cumulum pecunię libenter augmentat. Ille cū omni diligentia colit simulachrū, & iste cū omni cura custodit thesaurū. Ille spē ponit in idolatria, & iste spem cōstituit in pecunia. Ille timet mutilare simulachrū, & iste timet minuere thesaurū.

be Auarus largus in alieno, sed parcus in proprio, gulā euacuat, ut aream adimpleat: corpus extenuat, ut lucrum extendat: manū habet ad dandum collectam, sed ad recipiendum porrectam: ad dandū clausam, sed ad recipiendum apertam. Habet enim auarus damnationem vitę, quę nunc est, & futurę.

Ibidem.

bf Auaritia latentium indagatrix lucrorum, manifestę prædę auidissima vorago, neque habendi fruētū felix, & cupiditate quærendi miserima.

Val. li. 9.

bg Iam rusticitatis & miserię est velle, quantum fatis est.

*Sen. in ex-
tremapar-
te episcopo.
epist. 2.*

- Sen. in. li. de moribus.* bh Monstro similis est auaritia senilis. Quid enim sibi vult, non intelligo. Nam quid absurdus, vt dici solet, quam quominus restat via, eò plus viatici quære, & via deficiente, augere viaticum?
- Ibidem.* bi Pecunia non satiat auaritiam, sed irritat, homo semper indiget pecunia. Mihi crede, non potes esse diues & felix.
- Senec. in epist. 15.* bk Si pecuniam habueris, necesse est, vt teipsum aut pecuniam vilem habeas.
- Senec. in proverb.* bl Auarus ipse miseræ suæ causa est.
- Ibidem.* bn Auarus nisi quæ mori, nil citè facit.
- Ibidem.* bo Auaro quid mali optes, nisi vt diu viuat?
- Ibidem.* bp Auarus damno potius, quam sapiens dolet.
- Ibidem.* bq Inopiæ pauca desunt: auaritiæ omnia.
- Ibidem.* br Negandi causa auaro nunquã deficit.
- Ibidem.* bs Pecuniæ oportet impetare, non seruire. Pecunia, si vti scias, ancilla est, si nescias, domina.
- Socra. in proverbiis philoso.* bt Pecuniæ quærendæ, & tuendæ modum haberi oportet.
- Pythago. proverb. philosopho.* bv Auaros homines pupillos breuis ætatis esse, nihil enim de suo vti licere. Auaro cuidam læcuplei dicens: O stulte, diuitiæ tuæ in te pereunt, paupertatiq, simili sunt, quum in his esuris, sitis & alges.

bx Mod

bx Modus pecuniæ quærendus est, qui *Socra. in* nec maior necessitate præsentis possit esse, *proverb.* nec minor.

Vide in tit. Aduocati, r, s, Cõmunitas, g, Cupiditas, Excusatio, t, Fortitudo, 6, Se necus, e, a h. *Auditor.*

a **T** Vrius auditur veritas: quàm prædicatur, quoniam quæ doctrina recipitur, humilitas custoditur. Quæ disputatio vel prædicatio placet, vix est, vt differetiam non pulset quantalacumq; iactantia. *mil. 57.*

b Vidit Apostolus in audiendo facillimè seruari humilitatem, quæ difficilis est in docendo: quoniam necesse est, vt doctor habeat superiorem locum, vbi laboriosum est obtinere, ne surrepat elatio. *Saelox ad c.* Quum verbi boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis maiora doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Sepe enim doctori verbum dominus pro gratia tribuit auditoris: nõ nunquàm verò propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori.

d Nisi Spiritus sanctus auditorum corda repleat, ad aures corporum, vox doctorum in cassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hæc interius imprimere non valent.

e Via domini ad cor dirigitur, quum veritatis sermo humiliter auditur.

f Mul

Greg. ho- f Multi legunt, & ab ipsa lectione ieiunium. 10. *su* sunt. Nulti vocē prædicationis audiūt, sed per *Ex. ec.* post vocē vacui recedūt, quorū, etsi vter comedit, viscera nō replētur, quia etsi mēte intellectu sacri verbi perficiunt, obliuiscendo & non seruando quæ audierunt, hæc in cordis visceribus non reponunt.

Gre. in ho- g Verba Dei, quæ aurē percipitis, mēte re-
15. *super* tinete. Cibus enim mētis est sermo Dei:
Mat. 13. & quasi acceptus cibus in stomacho la-
Exist. qui guente reicitur, quādo auditus sermo in
feminat. vtre memoria nō tenetur. Sed quisquis alimēta non retinet, huius profectō vita desperatur. Aeternę ergo mortis periculū formidare, si cibum quidem sanctæ exhortationis accipitis, sed verba vitę, id est alimenta iustitia in memoria non teneris.

Ber. i qua h Auris bona est, quæ libenter audit vti-
dam epis. liā, prudenter discernit audita, obediēter
Chry. sup. operatur intellecta.

i Dele, inquit, literas, magis quàm scripturas, quas diabolus in tua impressitani
Matt. ho- ma, & fer mihi cor à vitæ huius tumulti-
mil. 11. bus liberum,
Chry. ser.

2 *sup. epi.* k Frequenter ipsa eadem audire etiam
ad He. scientibus p̄dest. quod enim nouimus, si sapius audiamus, amplius cōpungimur.

Hugo de l Prudēs auditor omnes libenter audit,
san. vitz. omnia legit, non personam, non scripturam

ram, non doctrinam spernit: ab omnibus indifferenter quod sibi deest, & quod de-
in suo di- esse video, quærīt, non quātum sciat, sed *ascalic.* quantum ignoret considerat.

m Quidam veniūt, vt audiunt, non vt discant, sicut in theatrū voluptatis causa, ad *Seme. epi.* delectādas aures oratione, vel voce, vel fa-
28.

bulis ducimur. magnā hæc partē auditorum videbis, cui philosophi schola, diuersorium otii sit, non id agunt, vt aliqui illō vitia deponant, vt aliquam legē vitæ accipiant, qua mores suos erigant, sed vt oblectamento aurium perfruātur. Aliqui etiā cum pugillaribus veniunt, non vt res accipiant, sed vt verba, quæ tam sine profectu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.

Vide in tit. Doctrina, b a, b f, b r, Gratia, r, Magister, a f, Maria, e, & in tit. verbum, per totum.

Baptismus.

a T Antum valet baptismus per ho- *Augu. d*
minem cōtēptibilē, quantū per *Un. bap*
Apostolū datus, ita nec istius nec illius, *libr. 5. C*
sed Christi cognoscitur. Inuenim⁹ itaque *poni dec.*
dictū ab Apostolis: & gloriā meā, & euā- *se ds. 4. c.*
geliū meum, & ministerium meum, quā- *pitru. num.*
uis utique à domino impatitum atque *autem.*
donatum. Baptisma autem meum nemo eorum dixit omnino. Non enim omnes ministrant æqualiter, & in euangelizādo alius

alius alio melius operatur, alius autē alio magis, vel minus baptizari dici nō potest, siue ab inferiore, siue a maiore baptizetur.

Aug. sup. b Baptismus talis est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis, per cuius ministerium datur.

Grego. in c. mor. Spiritus etiā ante baptismum gētiliū corda perfundit, qui nunquā in Iudeorū mentibus, nisi post aquam baptismatis venit.

Beda sup. d Idē salutaris curationis auxiliū, circū illud, Post cū in lege cōtra originalis peccati vulgum cōnus agebat, quod baptismus agere reuelāte gratiæ tēpore consuevit, excepto quōd sunt diēs regni cōlestis ianuā necdū intrare poterant, donec adueniēs benedictionē daret, qui legē dedit, vt videri posset Deus deorum in Sion: tantum in sinu Abrahæ, post mortem beatæ requie consolati, supernæ pacis ingressum spe felici expectabant.

Raba. de e. instituit Baptizati vruntur albis vestibus, vt potestatem quorū natiuitatis faciē vetusti erroris clere. Et pānus succauerat, habitus secuta regenerationis gloriæ præferat in dumentū Te cōse di. 4. gītur post sacrā vnctionē caput eius myrtico velamine, vt intelligant se diademate regni & sacerdotali dignitate potiri.

Ricar. de f. potestate Infideles & criminosi baptismum cum fide suscipientes, sic absoluntur à debito damnationis, vt non teneantur debito expia

piatiōis. Fideles verò & criminosi, post lapsum vere penitentes, sic absoluntur à debito damnationis, vt tamen teneantur sub debito expiationis. Sed cur quæ sō expiatur difficilius, nisi quia offendit grauius? In baptismo sic omnia & originalia delicta, & perperam commissa mundantur, vt illi nos restituat puritati, in qua Adam noscitur esse procreatus.

h Baptismus, est merito factus cum inuocatione trinitatis.

Vide plura in titu. Fides, t. Sacerdos, y, Sacramentum, b.

Beatitudo siue beatus.

Infelix, qui omnia nouit, & tenescit: qui autem te & illa nouit, non propter illa beatus, sed propter te solum.

Tam potentē Deus fecit animam vt de eius plenissima beatitudine, quæ in fine temporum sanctis promittitur, redundet in inferiorem naturam, quæ est corpus, non beatitudo, quæ intelligentis & fruentis est propria, sed plenitudo sanitatis quæ est incorruptionis vigor.

Beati immaculati in via. tāquā diceret, Beati quid velis, quæris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus.

Quando dicitis: beatē viuere volo, bonam rem quæris, sed non hęc: si habuit hęc

istud

istud Christus, habet & tu in regione mortis tua: Quid ille inuenit, attende. Venies de alia regione, quid inuenit, nisi quod hic abundauit: labores, dolores, mortem. Ecce quod hic habes, & quod hic abundat, manducauit tecum. Quod hic in cella misericordiae abundauit, acetum hic bibit, sel hic bibit, ecce quod in cella tua inuenit, & ad magnam mensam te inuitauit, mensam caeli, mensam angelorum, ubi ipse panis est.

Aug. 7. epi Ille beatus est, qui omnia quae vult, habet. *ad Pro* Nec aliquid vult, quod non decet. *burr.*

f Quid hoc bono melius: quid hac felicitate felicius, viuere Deo, viuere de Deo?

Aug. de Dico beatam vitam consistere in altitudine sapientiae, suauitate conscientiae, virginitate sublimitate: non sine passione esse, sed victorem passionis esse, beatum esse.

Ambr. de h Beatus, quem sapientia deuorauit, quem virtus auferit, quem iustitia receperit.

Amb. 1. 1. i. i Beatus vir, qui non cogitauit, nec fecit, nec docuit mala: non stetit, non perseuerauit in delicto: sed per poenitentiam ad meliora conuersus est.

Beatus. k Beatus, qui post illa non abiit, quae possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant, an non satis ea cum honore spernis, quae cum dolore perdis?

Ber. 7. epi. l Tripliciter in aeterna illa & perfecta bea

beatitudine fruemur Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipsis, & quod his omnibus ineffabiliter iocundius sit atque beatius, ipsam quoque cognoscentes in semetipsam trinitatem. m Vna cunctis erit beatitudo laetitiae, quamuis non vna sit omnibus sublimitas vitae: & in illa beatitudine erit culpa memoria, non quae mentem polluat, sed quae nos laetitiae arctius adstringat.

n Beatus dicitur, quasi bene habitus. scilicet ab habendo, quod vult, & nihil patiendo, quod nollit. Ille enim verè beatus, qui habet omnia quae vult, & nihil vult malè.

o Beatus est, de cuius culmine amicis datur laetitia, liuidis poena, posteris gloria, vegetis & alacribus exemplum, pigris & desidijs incitamentum.

p Nam nisi fallor, ea vera est & perfecta felicitas, quae sufficientem, potentem, reuerendum, celebrem, laetumque perficiat: atque (vt me interius animaduertisse cognoscas) quae vnumquodque horum, quoniam idem cuncta sunt, veraciter praestare potest, hanc esse plenam beatitudinem sine ambiguitate cognosco.

q Scito eum non bonum esse, quem vultus appellat, ad quem pecunia magna confluxit, sed illum cui omne bonum in animo

est, erectum & mirabilia calcantem, qui neminem videt cum quo se cōmutatum velit, qui hominem ea sola parte æstimat qua homo est, qui natura magistra videtur ad illius leges componitur, sic viuit, quomodo illa præscripsit, cui bona sua nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit, certus iudicij, inconcussus, intrepidus, quem si aliqua vis mouet, nulla perturbat, in quem fortuna cum quod habuit telum nocentissimum, vi maxima intorsit, pugnat, non vulnerat.

Vide in tit. Anima, m, a f, Cōtemptus, q. Eleemosyna, m. Gloria æterna, Homo, u. Libertas, e. Mors, c. a.

Bellum.

Aug. con- a **D**Onabit certati victoriam, qui cer-
ens quin- trandi dedit audaciam. Non ergo
que ha su nos hostium turba, nō bellantium forma
principio non quasi fulgens vitrea terreat armatura.
Goliath magnum, robustum, armis
terribilem, ingentiq; turba munitum Da-
uid solus paruus atque inermis, vno lapi-
dis ictu prostravit, totaq; Allophylosum

Aug. de castra turbauit atque fugauit.

ser. Apo. b O homo, idēdō non vicisti, quia de tuo
Aug. in præsumpsisti. Qui præsumit de viribus
sermo. de suis, ante, quam pugnet, ipse p̄sternitur.
pue. Cen. c Si Christiana disciplina omnia bella

culpa

culparet, hoc potius consilium salutis perentibus in Euangelio daretur, vt abiicerent arma seq; militia omnino subtraherent. Dicitur autem est eis: Neminem concutiatis estote contenti stipendijs vestris, quibus proprium stipendium suffice re præcepit, militare non prohibuit.

d Ordo naturalis mortalium paci accō *Aug. con.*
modatus hoc poscit, vt suscipiēdi belli au *Fau.*
toritas atq; consiliū penes principes sit.

e Iusta bella solent diffiniri, quæ vlcif- *Aug. in*
cuntur iniurias, si gens vel ciuitas plecten *lib. qua. 1.*
da est, quæ vel iudicare neglexerit, quod à
suis improbē factū est, vel reddere, quod
per iniuriam ablatum est.

f Nocēdi cupiditas, vlcifcēdi crudelitas, *Aug. con.*
implicatus & implicabilis animus feritas *Fau.*

rebellādi, libido dominādi, & si qua sunt
similia, hæc sunt, q̄ in bellis iure culpātur.

g Apud veros Dei cultores, etiam bella *Aug. in*
patrata sunt, quæ non cupiditate aut cru *lib. de ser.*
delitate, sed pacis studio gerantur, vt ma- *bis de m.*
li coërceantur, & boni subleuentur. *Es. est. 23.*

h Nō quæritur pax, vt bellū exerceatur *q. 1. quid.*
sed bellū geritur, vt pax acquiratur. Esto *Aug. ad*
ergo bellādo pacificus, vt eos, quos expu *Boni.*
gnas, ad pacis vtilitatem vincēdo perducas. *Isa. 3.*

i Quam iustum bellū suscipitur, vtrum *Aug. in*
apertē pugnet quis, an ex infidijs, nihil ad *lib. qua. 1.*

iustitiã interest, Dñs enim Iosue mandauit, vt habitatorib⁹ Nai insidias poneret.

Augu. ad k. Noli existimare neminem Deo place-

Boni. re posse, qui armis bellicis ministrat: in his erat sanctus Dauid, cui Dominus magnum testimonium perhibuit.

Ambr. de l. Fortitudo, quæ per bella tuetur à Bar-

offic. baris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est.

Ibidem. m. Incastrum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa vr-
bis mœnia ius insidians habetur.

Ibidem. n. Vtilior est in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea: licet oneri illa sit. In minimis probate conflictibus, quàm viriliter in maiori certamine stare possitis.

Ber. de no o. Si bona fuerit causa purgantis, pugne
na mili- exitus malus esse non potest: sicut nec bo-
tia. nus iudicabitur finis, nisi causa non bona & intentio non recta præcesserit.

Cassio. su p. In præliis concitatis gloria vincens
per Psal. semper adparet: nam virtus probatur la-
26. tere, quæ nõ fuerit explorata certamine.

Si exur. q. Ars bellandi, si non præluditur, quum
aduersus fuerit necessaria, nõ habetur. Discat ergo
me pra- miles otio, quod perficere possit in bello.
lium. Animos subito ad arma non erigunt, nisi

Cas lib. 1. qui se ad ipsa idoneos præmissa exercita-
epist. 39. tione disponunt: gestant vituli certami-

na, quæ implent ætaterobusta. catuli in nouellis venationibus ludunt: sic animi hominum, nisi prius leuiter fuerint imbuti: ad hoc, quò tendis, idonei nequeunt reperiri. Primordia cuncta pauida sunt, & aliter timiditas nõ tollitur, nisi quam rebus necessariis nouitas abrogatur.

r Terribilis est hominibus conflictus, si *Cassio.* non sit assiduus: & nisi vsu præmuniatur *lib. 3.* concertandi subito fiducia non habetur. *episto. 30.* nam quod in iuuentute non discitur, in matura ætate nescitur.

f Viri fortes semper in pace modesti sunt *Cassio.* & iustitiam nimis diligunt, qui frequen- *lib. 5.* ter prælia tractauerunt. *epist. 3.*

t Non dat tot pugna socios, quot solet *Sidoni. li.* mensa conuiuas. *3 epist. 3.*

v Si egregiũ est hoste deiicere, nõ minus *Val. max.* tamen laudabile infelicitis scire misereri, *de mora.* quia sicut infinitam gloriã bellica virtus, *dictis.* ita præcipuum amorẽ clemẽtia meretur. *lib. 5.*

x Scientia rei bellicæ dimicandi nutrit *Veget. de* audaciã. Nemo enim facile metuit, quod *re milita* se bene didicisse confidit, & in certamine *ri. lib. 1.* bellorum exercitata paucitas ad victoriã *cap. 2.* promptior est. Ruralis ergo & indocta multitudo exposita est ad cædem.

y Constat quidem in omnibus locis & *Veget. de* re milit. ignauos & firenuos nasci, tamen & gens *lib. 1. c. 3.*

gentē præcedit in bello, & plaga cœli ad robur non tantū corporū, sed etiam animorum plurimum valet, & omnes nationes quæ vicinæ sunt Soli, nimio calore sic cantur: amplius quidem sapere, sed minus habere sanguinis dicuntur, ac propterea constantiā & fiduciā cominus nō habere pugnandi: quia metunt vulnera, qui exiguū sanguinē se habere nouerūt. E contra Septentrionales populi remoti à Solis ardoribus, inconsultiores quidē, sed tamen largo sanguine redundantes sunt ad bella promptissimi. Tyrones igitur de tēporibus eligēdi sunt plagis, quibus & copia sanguinis suppetat ad vulnere mortisq; contēptū, & nō possit deesse prudentia, quæ & modestiā seruat in castris, & nō parū prodest in dimicationib⁹ vti cōsiliis.

Ibidem.

a b Nāquam credo potuisse dubitari aptiorem armis rusticā plebem, quæ sub dio, & in labore nutritur, Solis patiens, vmbra negligens, balneorum nescia, delictiarum ignara, simplicis animi, paruo contenta, duratis ad omnem laborum tolerantiam membris, cui gestare ferrum, fossam ducere, onus ferre, consuetudo diruere est, & Solē pulueremq; ferre non timeat. Ex agris ergo supplendum robur præcipuē videtur exercitus: nescio quomodo

non

non minus mortem timet, quod minus delictiarum nouit in vita.

a c Nō enim tantū celerius, sed etiā perfectius imbuuntur, quæ discuntur à pueris deinde militari alacritas, saltus & cursus antē tentādus est, quā corpus ætate pigrescat. Velocitas em̄ est, quæ præcepto exercitio strenuū efficit bellatorē: nā taliter instituto pugnare aduersus quoslibet hostes in acie formido nō erit, sed volūtas.

a d Ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligāt, qui implere valeant, bellatores: nanq; non tantum in hominibus, sed etiam in equis & canibus virtus multis declaratur indicis. Sit ergo adolefcēs Martis operi deputandus, vigilantibus oculis: erecta ceruice, lato pectore, humeris musculosis, valētib; digitis, longioribus brachiis, ventre modicus, exilior cruribus, furis & pedibus non superflua carne distentis, sed nervorum duritia collectis. Quum hæc in Tyro ne signa deprehenderit, proceritatem nō magnopere desideres. Vitius est enim fortes milites esse, quā grandes.

æc Ira fit, vt nō de pugna, sed de fuga cogitēt, q; in acie nuda exponūt ad vulnera.

a f Nihil magis prodesse cōstat in pugna quā vt assiduo exercitio milites in acie

dispositos ordines seruent. Nam & cōstipari perdunt: spatia pugnandi, & sibi inuicem impedito sunt, & rariore atque interlucentes aditum prorumpendi hostibus præstans. Instructionis igitur lex est. Nam apud veteres singuli armati in directum trinōs pedes inter se occupare consueverunt, hoc est, in mille passibus mille sexcenti, sexaginta sex pedites ordinantur in locū, vt nec acies interluceat, & spatium sit arma tractandi. Inter ordinem autē & ordinem, à tergo in latū sex pedes distare voluerunt, vt haberent pugnātes spatium, accedendi, atq; recedendi. Vehementius enim cū saltu cursuq; tela mittuntur.

Veget. lib. 2. cap. 22. a g In omni prælio non tam multitudo & virtus indocta, quàm ars & exercitium solent præstare victoriam. Non enim longitudo ætatis, aut annorum numerus artem bellicam tradit, sed potiùs exercitatio. nam in pugna solet vsus amplius professe quàm vires. Nam si doctrina cesset armorū, nil villanus distat à milite, cū antiqua sit prudensq; sententia, Omnes artes in meditatione consistere.

Veget. lib. 3. cap. 1. a h Qui desiderat pacem, præparat bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat, diligenter. Qui secundos optat euentus, dimicet arte, non casu. Nemo prouocare, nemo

nemo audet offendere, quem intelligit superiorem esse, si pugnet.

a i Euidenter adparet nimium copiosus exercitus magis propria multitidine quàm hostium virtute depressos. Nam pluribus casibus subiacet amplior multitudo: in itineribus pro mole sua semper est tardior, in longiore autē agmine etiā à paucis superuentum affoler pati. Quod si in casu acies verterit tergum, necesse est multos cadere de multis: & ideo veteres, qui remediā difficultatum experimento didicerunt, non tam numerosos, quàm eruditos exercitus habere voluerunt.

a k Sæpius enim fames, quàm pugna cōsumit exercitū, & ferro sæuior est fames. *Veget. lib. 3. cap. 3.* nam fames intrinsecus pugnat, & vincit sæpius sine ferro, deinde reliquis casibus potest in tempore subueniri. Pabulatio & annonæ in necessitate remedia non habent nisi ante condantur. In omni expeditione vnum extet maximè telum, vt tibi sufficiat victus, & hostes frangat inopia.

a l Boni duces nō aperto prælio, in quo est commune periculum, sed ex occulto semper attentat, vt integris suis, quantum possint, hostes interimant certē, vel terreant. nam pauciores numero & inferiores viribus superuentos, & insidiantes, ac

insidias facientes sub bonis ducibus reportauerunt saepe victoriam.

Ibid. lib. 3. c. 10. a m Inter hostes discordiarum procurare causas, sapientis est Ducis. Nulla enim

quãuis minima sit, natio potest ab aduersariis perdeleri, nisi propriis simultatibus seipsam consumpserit. nam ciuili odio ad inimicorum perniciem nihil efficacius.

Ibidem. a n Qui raro aut omnino nunquam viderunt homines vulnerari, vel occidi, quã primùm aspexerint, perhorrescunt, & pauore cõfusi, de fuga magis quã de cõflictu incipiunt cogitare, subita enim cõterunt, vilitata vilescunt, & facilius est ad virtutẽ non uos imbuere, quã reuocare perterritos.

Veget. ibi. lib. 3. c. 14. a o Ordinaturus aciem, tria debet antè prospicere. Solẽ, puluerẽ, ventũ. Nam Sol ante faciem eripit visum Ventus contrarius tua flectit ac deprimit, hostium adiuvat tela. Puluis fronte congestus, oculos implet & claudit. Hęc momento eo quo acies ordinantur, etiam imperiti vitare solent. Sed Duci prouido cauendũ est in futurum, ne post paululũ accedente die noceat. Solis mutata cõuerſio, ne ventus aduersus hora solita eo pugnante nascatur.

Veget. lib. 3. c. 18. a p Clamor autem, quem barricum uocant, prius non debet attolli, quã acies utraque se iunxerit. Imperitorũ enim uel igna

ignauorum est, vociferari de longè, cum hostes magis terreantur, si cũ telorũ ictu clamoris horror accesserit. Pars uictoriæ est, inimicũ turbare antè, quã dimices. a q Nemo enim bello laceſcere, aut facere audet iniuriam regno uel populo, quem expeditum & promptũ ad resistendum vindicandũque agnoscit.

a r Quum tempus necessitasque postulat, decertandum est manu, & mors seruituti turpitudiniqu; anteponenda. nam occidi pulchrum est, si ignomiosè seruis.

a l Qui nõ laborat, ut charus militibus sit, animare milites nescit. Humanitas ducis in exercitu, fulmẽ aduersus hostes est. Iulius nunquam legitur inſiſſe, ire illuc sed uenite huc, participatus enim cũ Duce labor persuaderet militibus minor.

a t Audacter veteranus cruorem suum spectat, qui scit sepe uicisse post sanguinẽ. Rudis miles ad aciem cõcurrit, quia causam belli nescit, & ius bellatoris ignorat. Peritia enim est, non segnities, quum segnis miles veteranus accedit.

a v Ille, qui sanguinẽ suũ uidit, cuius dentes crepuere sub pugno, qui supplarat aduersariũ toto tulit corpore, nec pietus animũ proiecit, qui toties cecidit, cõtumacior resurrexit, cũ magna spe ad pugnam descendit.

a x Malè

Sen. in a x Male vicit, quem pœnitet victoriæ.
epist. 15. Melius est enim ignoscere, quàm post victoriam pœnitere.

Ibidem. a y Diu adparandum est bellum, vt vincas celerius: quia longa belli præparatio celerem facit victoriam.

a z Bellum itaque suscipitur, vt nihil aliud quàm quæsitum videatur. Parua sunt arma foris, si non est consilium domi.

Vide etiam in titulo Adiutorium. f. Cõfilium. h. Malitia. Pax. h. Præsumptio. y. Victoria, Vtilitas. a. Christianus. e.

Beneficia seu beneficium.

Au. de dila Beneficium, est beneuola actio tri-
finitioni- buans captanque gaudium, tribu-
bus. do, id quod agit.

Au. ho sub Ante Dei oculos nunquam est vacua
per Ioan. manus à munere, si arca cordis plena est
Greg. bona voluntate.

in ho. c Nescit virtus mensuram gratiæ: nec
Am. super contenta referre, quod acceperit, sed vult
Lucam. cumulare quod sumpsit: nec inferior sit beneficium, licet æquetur officio.

Ambr. de d In beneficio conferendo plus animus,
offi. quàm sensus operatur: magis præpõderat beneuolentiæ, quàm possibilitas reddendi muneris.

Cass. li. 2. e Gratiam principis voluntas nuda non
epist. 28. asserit. Nec beneficium dici potest, quod nulla

nulla vtilitate sentitur.

f Pietate plenum est, peregrinam gentem pu-
blicis beneficiis obligare, & nõ tantum cõ-

patrias ad substantiæ lucra admittere,

quantum ipsos quoque aduenas inuitare,

g Imperiti & omnino inutiles elegatio-
ribus beneficiis & officiis ampliatur, diui-
tiæ accumulatur diuitibus, & non est qui

respiciat pauperem & medicum. Eliseus

vasa vacua implebat & deficientibus oleum

dedit. Hodie verò contemnuntur vasa va-

cua, & plena superimplentur: ligna in

syluas, & aquæ in maria deferuntur, aren-

ti terræ aqua subtrahitur, & flumina, quæ

non indigent, irrigantur.

h Fabius verrucosus beneficium ab ho-

mine duro asperè datum, panem lapido-

sum vocabat, quem esurienti accipere ne-

cessarium sit, et si acerbum.

i Sunt enim quidam minus grati, qui ali-

quid incommodi præstare solent his, quibus

obligati sunt, vt probet affectum beneficii

memorè. Horum animus similis est prauo

amore flagrantibus. Illi enim amicæ suæ

optant exilium, vt fugientem comitetur,

optant inopiã, vt magis desiderati donent:

optant morbum, vt absideant: & quicquid

optaret inimicus, amantes vident. Perè

idem exitus est odij, & amoris insani. Sed

nequitia est, vt extra has mergere: euer-

Cass. li. 5. e
epist. 9.

Pet. Ran.
in quodã
serm.

Sen. de be
neficiis.

Sen. ibid.

tere, vt fuscites: includere, vt emittas. Nō enim beneficiū iniuriæ finis, nec vnquam id detraxisse meritum est, quod ipse qui detraxit, intulerat.

Se. li. 6. de benefi.

k Multū interest utrū quis beneficiū nobis det sua causa, an sua & nostra ille, qui totus ad se spectat, & nobis pdest, qui aliter sibi prodesse non potest, eo mihi loco habēdus videtur, quo quis pecori suo pabulum prospicit, si me in consortium admisit. Si duos cogitauit, ingratus sum & iniustus, nisi gaudeo hoc illi profuisse quod proderat mihi. Summæ malignitatis est non vocare beneficium, nisi quod dantem aliquo incommodo afficit.

Ibidem.

l Si indigentiā ei optares, cuius nullū beneficiū haberes, inhumanū erat votū, quā inhumanius ei optas, cui beneficiū debes? m Sapientis est bene debere, beneficia bene soluere. Interdum autem solutio est ipsa confessio.

Se. 83. ep.

Ibidem.

n Post malam segetem serenum est, sæpe quicquid perierat infelicis soli sterilitate, vnus anni restituit vbertas. Nemo habet tam certam in beneficiis manum, vt non sæpe fallatur.

Ibidem.

o Post naufragiū maria tēperātur. nam cuius rei euentus incertus est, is vt aliquando procedat sæpe tentandus est.

Sæpe

p Sæpe em hoc nō potuere diuitiæ in domo. *Se. 83. ep.* minū infusæ, quod opportunè dati mille denarij, Multū em interest, an donaueris, an succurreris, an seruauerit illū tua liberalitas, an instruxerit. Sæpe quod datur exiguū est, quod sequit ex eo magnū est. q Errat si quis beneficium accipit libentius, quàm reddit. Hilarior esse debet qui soluit, quàm qui mutuat: & laetior esse debet qui pte alieno accepti beneficij exoneratur, quàm qui obligatur.

Ibidem.

r Si reddere beneficiū nō aliter q̄ per spe Sen. *ibid.* cic iniuriæ potero, æquissimo animo ad honestū cōsiliū per mediā infamiā tendā.

f Non potest dari beneficiū sapienti, cui quicquid datur, de suo datur. Quædam amicis dantur, quædam ignotis, & plus est, quamuis idem datur. Si enim datur, quod à beneficio tuo nosse incipis, Ille tribuit auxilia, iste ornamenta.

Sen. 3. de beneficiis

t Beneficiū est, quod alienus dat. *Ibidem.* enim est, qui potuit sine reprehensione cessare ideo beneficium est, quod quis dedit, cum illi liceret etiam non dare.

v Poena est, quod nō audet ab vlllo beneficium accipere, quod nō audet vlli dare.

Ibidem.

x In beneficio tēpus, locū, personā quæque obseruet: q̄a monumentis quædā grata & ingrata sunt. Quanto em acceptius

Ibidem.

est,

est si id damus, quod quis nō habet, quā cuius copia abundat? & quod diu quærit, quā quod vbiq; visurus est? Illa quoq; non erūt sine honore, quæ aut illi nemo alter dedit, aut nulli alij.

Ibidem. y Mihi cæteris plus dedit quamuis idem aliis dedisset, q̄a sine spe recipiendi dedit.

Sen. de beneficiis.

z Hæc enim beneficij inter duos lex est: alter statim obliuisci debet datū, alter acceptū nūquam. Qui dedit beneficium taceat: narret, qui accepit.

Sen. ibid.

a b Tacitè danda sunt beneficia, vt nota sint solis, quibus profunt, interdum etiā ipse, qui iuuatur, fallendus est; vt babeat, nec a quo accepit, sciat.

Ibidem.

a c Sunt quædā nocitura impetrantibus; quæ non dare, sed negare beneficium est. Aestimabimus vtiq; vtilitatē potius, quā voluntatē petentū: nā exhortari in perniciē rogantium; seu bona bonitas est. quem admodum pulcherrimū opus est etiā inuitos nolentēsq; seruare, ita rogantibus pestifera largiri; blādum & affabile odiū est. Pecuniam non dabo; quam numeratū adulteræ sciam; ne in societate turpis factur aut consilij inueniar: immo si potero, reuocabo, ne possit quādōque dicere, ille amando me occidit.

Sen. ibid. a d Differunt promissa, ne minor sit turba ro

ba rogantium, quales regię potētia ministri sunt: quos delectat potētia suæ longū spectaculū: minūsq; se inducāt posse nisi diu multūq; singulis quid possint, ostēderint, nil cōfestim, nil semel faciūt, vt iniuriæ illorū præcipites leuata beneficia sint. a e Nullum tam immanauerunt animal, quod non cura mitiget & in amorem suu vertat. Leonū ora a magistris impunè tractantur. Elephantorum feritatem in seruire officium tenet cibus.

Sen. l. de beneficiis

a f Multū interest inter materiam beneficij, & beneficiū. Itaque nec aurum, nec argentū, nec quicquam eorū, quæ a proximis recipiūtur beneficium est, sed ipsa triuentis voluntas. Imperiti autem, quod traditur, solum vocant beneficium. Imperatoris enim corona, & vestis, & curtus nihil horum honor est, sed honoris insignie. Sic nec est beneficiū, quod sub oculis venit, sed vestigium beneficij.

Ibidem.

a g Plerique sunt, qui beneficia asperitate verborum, & supercilio in odium adducūt, eo sermone vsq; ea superbia, vt impetrasse poeniteat.

Ibidem.

a h Tempore beneficia magna sunt, beneficium est vnus in fame panis, beneficiū est arentibus siti monstrare fontem: eo animo quicquid deberur, quo datur, nec

Ibidem.

quãtum fit, sed à quali voluntate, perpetuitur. Maius enim aut minus fit, quãuis idem fit, tempore, loco, causa.

Sen. li. 4. a i Beneficiũ illius cõmodum expectat, de benefi cui præstatur, nõ nostrum, alioquin nobis illud damus. itaque multa, quæ summam humanitatẽ afferunt, pretio gratiã perdunt. Mercator vrbibus prodest, medicus ægrotis magno venalibus, omnes isti, qui ad alienum commodum pro suo veniunt, non obligãt eos, quibus profunt.

Sen. ibid. a k Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæ sit: quod quis egrè dimittere visus est, & sic dare, tanquã sibi eriperetur. Gratissima autem sunt beneficia parata, facilia, occurrentia: vbi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundia.

Seneca. a l Optimũ est occupare ante, quã rogemur: quia cum homini probo adrogandũ oscõcurrat: & diffundat rubor, q hoc tormentũ remittit, multiplicat munus suũ.

Sen. ibid. a m Nõ tulit gratis, qui cũ rogasset, accepit. Nulla res cariõ cõstat, quã quæ precibõ empta est. Molestum enim verbũ & onerosum est demisso vultu dicere rogo.

Ibidem. a n Lacerat animũ & premit frequẽs beneficiorũ commemoratio. Demus beneficiorũ, non sceneremur. Dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, quum daret.

Nul

a o Nullum est tam magnum beneficium, quod non vilificare malignitas possit: nullum tam angustum, quod non bonus inrerpres extendat.

a p Nihil carius æstimamõ, quẽ beneficium, quod diu pessimõ: nihil viliõ quam quum accepimus. Vnũ bene positũ beneficium, multorum amissorum damna restituit.

a q Quãuis omnipetenti dare debeas, tamen in beneficio spectandi sunt mores eius, cui datur, & animus erga nos, & cohabitatio, & vitæ societas, & ad nostras utilitates officia ante tollata.

a r Cauẽ ne beneficium maius sit facultate: sequentur enim talem largitionem rapina, vt ad largiendũ suppetant copie. Quũ enim dãdõ egere cõperint, alienis bonis manus inferre coguntur, & maiora odia sequũtur eorum; quibus ademerũt, quãmfauores eorum; quibus dederunt.

a s Elige eum, qui gratis beneficium accipiat, non qui redditurus sit, non beneficium, sed scõnus est, circũspicere non vbi optimẽ ponas, sed quãstuosissimẽ habeas: vnde facillimẽ tollas.

a t Pulchrũ sanẽ prædicandũ beneficium, nulla dilatione suspensum, nullis precibus redẽptũ, nullis meritis cõparatum: gratiõ est enim donum, quod venit ante preces.

k 2

Se. in pro. a v Beneficiū qui dare nescit, iniuste petit. Beneficiū accipere, est libertatem vendere. Beneficia plura recipit, qui scit reddere. Beneficiū dando accipit, qui digno dedit. Beneficiū dignis vbi das, omnes obligas. Beneficiū, qui se dedisse dicit, petit. Beneficiū sæpe dare, docere est reddere. Inopi beneficiū bis dat, qui dat celeriter. Nihil prodest benefacere didicisse, si cessas benefacere.

Ibidem. a x Simonides cū interrogaretur quid inter homines facile consenseret, respondit, beneficiū.

Seneca. a y Socrates: Plus gaude datis beneficiis, quàm acceptis, illa enim gloriæ, hæc necessitatj videntur esse subiecta.

a z Zenon cuidā solito apud se cantare petenti mutuam pecuniam, si dedero, inquit, & te & pecuniam perdo.

Vide etiā in tit. Gratiitudo, Inimicitia.

a Ingratiitudo. Liberalitas. v. x. z. a b. a c. a d. a e. a o. a p. Promissio. b. d. e. Superbia. a h.

Blasphemia,

Au. super a **N**on minus peccāt, qui blasphemant illud *Ma.*

Blasph. qui crucifixi xerunt ambulātem in terris.

Rab. ibid. b Mos erat Iudæis, quū aliquid blasphemix audiebant, scindere vestes, sicut Paulus & Barnabas cū cultu diuino honorarent

arentur,

arentur, sciderunt vestes suas.

c Blasphemia est, cum quadam probrosa *Hugo de* irreligiositate conuitorum iacula in al- *Jan. Vist.* terum maledictio.

Vide etiam in tit. Clericus. a. Detra-
ctio. c. Voluntas. a f.

Bonum, Bonitas.

a **V**irtutes quibus viuatur rectè, magna bona sunt Species autem quo-
Au. de li- rumlibet corporum, sine quibus rectè vi-
bero arbi- ui potest, media bona sunt.

b Neq; accepta deo sunt bona, quæ ante *Grego. in* oculos ei' malorū admistione maculant. *me.*

c Vir bonus citò nec fieri nec intelligi po-
Se. 4 2. ep. test. nam ille alter fortasse tanquam Pho-

nix anno quingentesimo nascitur. Nec est mirum, ex interuallo magna generat, me diocria, & in turbam nascencia sæpe fortuna producit. Sed qui sciret, quid esset vir bonus, nondum se esse crederet: fortasse etiam fieri posse desperaret.

d Aut ista bona nō sunt, quæ vocātur: aut *Ibidē 85.* homo felicior Deo est. Quæ enim nobis *epistola.*

bona vidētur, non habet in vſu Deus. Nec enim libido ad illū, nec epularū lautitia, nec opes. Incredible autē est, bona Deo deesse, hoc ipsum argumentū est, bona nō esse, quæ Deo defunt Adde, quòd multa, quæ bona videntur, animalibus, quàm

homini pleniora cōtingunt. Illa cibo auidius vntur: Venere nō ēque fatigantur. Viriū illis maior est firmitas: sequitur vt multo feliciora sint homine. Nā sine nequitia: sine fraudibus degū: fruūtur volu pratribus sine vllō pudoris, aut pēnitētiæ metu. Fallimur. Bona illa sunt vera, quæ ratio dat: solida ac sempiterna, que cadere non possunt nec decreſcere: cetera opinio ne bona sunt, hoc erō habent cōmune cū veris: proprietates verō boni in illis nō est.

Sene. 30. epist.

e Non nascitur ex bono malū, non magis quā ex sicu olea. ad semen nata respondent. bona denegare non potest.

Senec. in prou.

f Bonatū rerum et si successus non fuerit, conatus ipse honestus est. bona nemini est hora, si non alicui sit mala.

Sene. 22. epist.

g Nō est bonitas pēsimis esse meliorē. Vide in tit. Amisio. a. Contritio. m. homo. r. v. x. z. Opus. c. Patientia. a. c.

Charitas.

Augu. de ludecha ritatis.

a **I**N charitate pauper est diues, sine charitate omnis diues est pauper. Hæc in aduersitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat: in duris passionibus fortis est: in bonis operibus hilaris est, in tēporibus ditissima: in hospitalitate latissima, inter bonos fratres latissima, inter falsos patientissima: In Abel per sacrificium læta: in

ta: in Noë per diluuium secura: in Abraham: peregrinatione fidelissima: in Moyse inter iniurias leuissima: in David tribulationibus mitissima. In tribus pueris blandos ignes innocēter spectat: in Machabæis seuos ignes fortiter tolerat: casta in Susanna supra virum. in Anna post virū. in Maria præter virū: libera in Paulo ad arguendum: humilis in Petro ad obediendum: humana in Christianis ad confitendum: diuina in Christo ad ignoscendum. quid dicā de charitate? Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, nihil sum. Ipsa enim est animaliterarum, prophetiæ virtus, sacramentorum salus. scientiæ stabilimētum, fidei fructus, diuitiæ pauperum, vita morientium.

b Radix omnium bonorum est charitas & radix omnium malorum est cupiditas, & simul ambæ esse non possunt, quia nisi vna radicitus euulsā non fuerit, alia plātari nō potest. Sine causa aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit euellere.

c Habere omnia sacramenta, & malus esse potes: habere autem charitatem, & malus esse non potes.

d Non numerositas operū, non diuturnitas temporum: sed maior charitas melior que voluntas auget meritum. Nam quod

patet, & quod latet in diuinis codicibus, tenet, qui charitatem seruat in moribus.

Augu. de doctrina christiana. e Sola charitas est, quæ vincit omnia: & sine qua nihil valent omnia, & quæ ubi-
cunq; fuerit, trahit ad se omnia. Scientia si sola sit, inflat, quia verò charitas ædificat, scientiam non permittit inflari.

Augusti. f Charitas est actio rectitudinis, oculos semper habens ad Deū, glutinū animarū, societas fidelium, ocio nō frigida, actio nō fracta, non fugax, non audax, nō præceps.

An. super epist. Ioa. cap. 7. g Si non vultis in ista eremo sitū mori, bibite charitatē: fons est, quem voluit Deus ponere, ne deficiamus, & abundantius eū bibamus, quum ad patriam venerimus.

Aug. ibid. sap. 8. h Pascit esuriētes charitas, pascit & superbia charitas, vt Deo laudeat: supbia, vt ipsa laudeat. Vestit nudos charitas, vestit & supbia ieiunat charitas, ieiunat & superbia.

An. de catechizandis rudibus. i Charitas alios parturit, quū aliquis infirmatur, alios curat & dfficare: alios contremiscit offendere. ad alios se inclinat: cū alius erigit: alijs blanda, alijs seuera, nulli inimica, omnibus mater.

Hierosol. per epist. ad Gala. 4. 1. vide. k Vide quantum bonū est charitas: si ita martyriū fecerimus, vt nostras velim' ab omnibus reliquias venerari. & si opinionē vulgi sectantes intrepidi sanguinē fuderi mō, & substitutiā nostrā vsq; ad medicitatē

pro

propriā dederim', huic operi, non tā premiū, quā pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt, quā corona victorię.

l Tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, quum ad ima proximorum se misericorditer attrahit, & quæ benignè descendit ad infima, valēter incurrit ad summa.

m Charitatis & pietatis miracula amate: quæ tāto securiora sunt, quāto & occultiora, de quib' apud Deū eō maior fit retributio, quò apud homines minor est gloria.

n Charitas, quæ diuisa venire cōsuevit, cor iusti diuidi per multa compellit: quod tamē tantò arctius in deo colligit, quanto latius per sancta desideria spargit.

o Charitas ad cuncta virtutum facta dilatur: quæ à duob' præceptis incipit, sed se ad innumera extēdit. Huius charitatis initium est, dilectio Dei & proximi: quia

per amorē Dei, amor proximi gignitur, & per amorē proximi, amor Dei nutritur. nam qui Deum amare negligit, profectò proximum diligere nescit.

p Fortis est vt mors dilectio: quia sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerū

tēporaliū æternæ vitę charitas occidit. nā quem perfecte absorberit, ad terrena foris desideria velut insensibile reddit, neq; sanctus quisquam mori pro domino po-

k 5

tuiſſet in corpore, ſi priùs à terrenis deſiderijs mortuus non fuiſſet in mente.

Grego. in ho. q Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt: ſic multæ virtutes ex vna charitate generantur: nec habet aliquid vitiditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis.

Grego. in ho. r Charitatis cum ſit propriū nutrire concordiam, ſeruare cōpoſita, cōiungere diſſociata, dirigere praua, & virtutes ceteras perfectionis ſuæ munimine ſolidare, quiſquis in eius radice ſe inſerit, nec à veritate deficit, nec à fructu inanefcit.

Berna. in epiſt. 2. s O bona mater charitas, quæ ſiue foueat inſirmos, ſiue exerceat prouectos, ſiue arguat inquietos, diuerſis diuerſa exhibēs, ſicut filios diligit vniuerſos, quum te arguit, mitis eſt, quū blanditur, ſimplex eſt, piè ſolet ſauire, ſine dolore mulcere, patienter nouit irasſci, humiliter indignari. Charitas hominū mater eſt, & angelorū: nō ſolū, quæ in terris, ſed etiā quæ in celo ſunt, pacificauit. ipſa eſt, q̄ Deū homini placauit, & hominē Deo recōciliauit.

Ber. ſuper illud. Sciētū & hydropicum reddit: ſi digeſtus fuerit, inflat, rit, nutrit: ſic ſcientia ſtomacho animę in charitas digeſta, ſi non fuerit igne charitatis decoadificat. ſta, malos humores generat. Nūquid nō mal

mali mores, mali humores ſunt?

v Mens, quā ſemel affecerit charitas, ſui *Bern. in iuris eſſe nō ſinit, meruit quod neſcit, do-* *epiſt.*

let quod nō oportet. Sollicitatē pluſquā voluerit: cōpatitur nolēs, miſeretur in vita.

x Obſtinatio non permittit nos alterius *Bern. in cor ingredi: nec ſuſpicio patitur credere. quodā ſer* nos ab aliis amari: huic duplici morbo du

plex charitas medet, illa ſcilicet quæ nō ſua quærit: & iterū illa quæ omnia credit.

y Charitas eſt mors criminum, virtus pugnantium, palma vitiorum, concordia *Caſſi. ſup. pſal.*

mentium, ſocietas electorū, quam fides concipit, ad quam ſpes currit, cui profectus omnium bonorum ſeruit.

z Charitas Dei quādā venalis eſt pluuiā *Cas. ſupet virtutū, ſub qua & beata voluntas germi-* *pſal. Vſ-*

nat, & operatio ſancta fructificat, patiens *quequo.*

hæc in aduerſis, tēperata in proſperis, humilitate potēs, aſſiſtione lætiſſima, inimicis beneuola, bonis ſuis ſuperās malos.

a b Charitas robur eſt fidei: ſi des forſitū. *Leo de ie-*

do eſt charitatis, & tunc verum nomen *ſuno in*

eſt, ac verus eſt fructus ambarum, quum *ſermo.*

inſolubilis manet vtriuſq; connexio. Vbi enim nō ſimul fuerint, ſimul deſunt, quia inuicem ſibi & iuuamen, & lumen ſunt, donec deſideriū credulitatis impleat, remuneratio viſionis, & incommutabiliter videa

videatur & ametur, quod nūc & sine fide nō diligitur, & sine dilectiōe nō creditur.

*Hugo de laude cha-
ritatis.* a c Nescio qd maius in laude tua dicere possū. quā vt Deū de cōlo traheres, & hominē de terra ad cōlū eleuares. magna virtus tua, vt per te vsq; ue ad hoc humiliaretur De⁹, & vsq; ad hoc exaltaretur homo.

Vide etiam in titu. Amor. a p. Dilectio. Virtus. r.

Caro sine corpus.

*Augu. de a
diffinitio-
nibus.* C Arnis afflictio est per quam lasciuia mentis seminaria castigatio-
ne discreta comprimuntur.

*Augu su-
per Ioan.* b Spiritus deficit, vbi caro requiescit. Vt em̄ caro molli⁹, sic aīa duris nutritur, illam blanda refouēt, hanc aspera exercēt.

*Hiero. in
episto.* c Quocunque pergimus, nobiscum inimicum portamus, Vinum & adoleſcētia, duplex incendium voluptatis.

Ibidem. d Corporis debilitas nimia, etiam vires animæ frangit: mētis quoq; ingeniu marcescere facit. quicquid cum modo, & temperate sit salutare est. optimus in omni re modus, laudabilis vbique mensura.

*Grego. in
mora.* e Dū carnalis vita corrigitur, & vsq; ad abstinentiā, atq; orationis studiū à perficiētib; peruenit, quasi iā in altari caro incēditur: vt inde in omnipotētis Dei sacrificiū redoleat: vñ prius culpa displicebat.

f Nos

f Nos gestamus laqueū nostrū nobiscū, *Ibidem.* circūferimus inimicū, carnem nostrā loquor, de peccato natā, in peccato nutritā, corruptā nimis ipsa origine: sed multo amplius praua cōsuetudine vitiatā. Hinc est

q̄ tā acriter aduersus spiritū concupiscit, q̄ assidue murmurat, & impatiēs est disciplinę, quod illicite suggerit, quod nec rationi obtēperat, nec vllō timore sibi tētur.

g Quia iniquus carnem suā Deo prapō-

suit, iudicante Deo agitur, vt ex ea amplius in igne crucietur. Hic itaque eam relinquere nō vult, & quum ab ea abstrahitur, illic eā relinquere appetit, & tamen in ea propter supplicia referuatur.

h Sic conditi mirabiliter sumus, vt ratio animā, & anima possideat corp⁹, Ius verò animæ à corporis possessionē repellitur, si non prius anima à ratione possidetur.

i Hi frequenter maiores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur.

k Magna cura pēsare debemus, vtrū nostrer spiritus impetu carnis ducatur, transitoria aeternis prapōnere: ista mundana ad voluptatē, non ad necessitatē querere.

l In hoc mūdo cum nostris tērationibus nascimur, & caro nobis aliquando adiutrix est in bono opere, aliquando autem

seduct

seductrix in malo. Si igitur ei plus, quàm debemus tribuimus, hostē nutrimus: & si necessitati eius quæ debemus, non reddimus, ciuem necamus. Satienda est itaque caro, sed ad hoc vsque, vt bono opere nobis sufficiat. Nam quisquis ei tantum tribuit, vt superbiat, satiari penitus ignorat. Ars itaque magna est satiari, ne vnusquisque per satietatem carnis, ad iniquitatem prorumpat turpitudinis.

Bern. sup. canti. m Iram metum, cupiditatem, & gaudiū, velut quendam animi currum auriga tegit, & in capivitatē redigit omnem carnalem affectum, & carnis sensum nutu rationis, in obsequium virtutis.

Bern. in sermo. 5. n Cur carnē tuā pretiosis rebus impinguas & adornas: quā post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulchro: & animā tuā bonis operibus non adornas, quæ Deo & angelis eius præsentandā est in iudicio: Cur ergo animā tuā vilipendis, & ei carnem proponis? dominam ancillari, & accillam dominari, magna abusio est.

Bern. in sermo. 33. o Primū impedimentū nostrū & occupatio grauis ipsa est necessitas miserius corporis, quod dñi modò somnum, modò cibum, modò vestem, cæteraque similia quærit, haud dōbium, quin frequenter impediat nos ab exercitio spirituali.

p Cor

p Corpore molli reddito & delicato, ne *Chryst. hoc* cesse est & animam participari ex corpore *23. sup. e-* ris morbo. *pi. ad He-*

q De stercore & paupertate erigitur, *Cass. sup.* quisquis de labe corporis per Dei gratiā *psal. Suscū* subleuatur. In stercore inuoluitur, cui car *ras. à ser-* nis vitia dominantur. *ua.*

r Nunquā affectus noster ad desiderium *Ricar. in* æternorū accenditur, nec intellectus ad *lib. de cor* cœlestiū cōtemplationē perfecte acuitur, *templati.* si cura carnis etiam in licitis & necessariis frequenter & fortiter repellatur.

s Nihil aliud est caro cū qua tanta est fo *Hugo de* cietas, nisi spuma, caro facta, fragili deco *claustro* re vestita: sed erit quandoque cadauer mi *anime. li.* ferū & putridum, & cibus vermium. Si di *1. cap. 1.*

ligeriter consideres quid per os & nares & cæteros corporis meatus egrediat, vilis sterquilium nunquā vidisti. Si singulas eius miseras enumerare velis, quā sit oneratus peccatis, irretitus vitiiis, pruriens concupiscētiis, occupatus passionibus, poluta illusionibus, prona semper in malū; & in omne vitium procliuus, plenam confusione & ignominia inuenies.

t Attende homo, quid fuisti ante ortū, & *Ibidem.* quid es ab ortu vsq; ad occasum, atq; quid eris eost hāc vitam. Profectò fuit, quando nō eras: postea de vili materia factus, & in vilis

vilissimo pãno inuolutus menstruali sanguine in vtero materno fuisti nutritus. Tunica tua fuit pellis secundina, sic indutus & ornatus venisti: nec memores, quã vilis sit origo tua. Forma, fauor populi, feruor iuuenilis, opésque, surripuere tibi noscere, quid sit homo. Nihil enĩ aliud est homo, quã sperma fœtũ, fæccus stercoreũ, cibus vermiũ, post hominẽ vermis, post vermẽ fœtor & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Cũm fæx, cũm limus, cũm res vilissima simus. Vnde superbimus: ad tertiam terra redimus.

Io. Cassia v Quodammodo exire de carne est in corpore commorantem, & vltra naturam est in fragili carne aculeos non sentire.
monacho- x Fateor nos gerere corporis nostri tuterum. *li. 6.* lam. Non indulgendum illi, seruiendum *Senec. 15.* nego. Multis seruiet, qui corpori seruit: qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert: honestum ei vile est, cui corpus suum nimis charum est, huius nimius amor nos timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, & contumeliis obiicit. Agatur eius diligentissima cura: ita tamen vt quũ exigit ratio, quũ dignitas, quũ fides, mittẽdũ in ignẽ sit. Sic nos gerere debemus, vt nõ tanquam propter corpus viuere debeamus, sed tanquam non possimus sine

sine corpore, corpori tantũ indulgeamus quantum bonæ valetudini fatis est.
 y Maiore corporis sarcina animus elidit. *Ibidem.* tur, & minus agilis est. Circumscribitur, & animo locum laxa: multa sequuntur incommoda. deditos huic curæ: bibere & sudare, vita cardiaci est.
 z Maior sum & ad maiora genit⁹, quã *Senec. 66.* vt mancipium sim corporis mei: Contẽ- *epist.* ptus corporis sui, certa libertas est.
 a b Sapiens itaque multũ cum melio- *Ibid. 75.* re ac diuina sua parte versatur, cum haquerula ac fragili, quantum necesse est.
 a c Multa nos incommoda exagitant; *Seneca.* quã malẽ conueniat nobis hoc corpus. nunc de capite, nunc de ventre, nunc de pectore aut de faucibus cõquærimur. Aliquando nerui nos, aliquando pedes vexant: nunc detractio, nunc distillatio, aliquando superest sanguis, aliquando deest: hinc atque illinc tentamur: hoc euenire solet in alieno habitantibus: hoc enim corpus non domus, sed hospitium, & quidem breue hospitium, quod relinquendũ vbi te grauem esse hospiti videas.
 a d Iam qui bona corporis præ se ferũt, *Boët 3. de* quã exigua, quã fragili possessione *consolatio* vtũtur! Formæ vero nitor, vt rapidus est, *ne.* & velox, & vernalium florum mutabilita

te fugacior: quod ut ait Aristoteles: Si lineis oculis homines vicerentur, ut eorum visus obstita penetraret: nonne introspectis visceribus illud Alcibiadis superficie pulcherrimum, corpus turpissimum videretur? ideo te pulchrum videri non tua natura, sed oculorum spectantium reddit infirmitas.

Vide etiam in tit. Abstinencia, a. n. Acceptio, f. Anima, x, y. Cupiscentia, d, f. Consideratio, f. Cor, i. Deliciae, e. Ingenium, e. Regimen, d, y. Seruitium, a. Spiritus sanctus, p. Subiectio, d.

Castitas, siue continentia.

*Augu. de a
dissimilitio.
Ibidem.*

Castitas, est virtus sub iugo rationis imperum libidinis refranans.

b Castitas est per edomitas vitiatorum furias munda, & honesta totius corporis habitudo.

*Augu. in
lib. de bo-
no coniu-
gali.*

c Propositio animi permanente, per quam & corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori aufert sanctitatem violentia libidinis alienae quam seruat perseverantia continentiae sanctae.

*Augu. de
coniu-
gali.
Ibidem.*

d In coniugali vinculo si pudicitia conservatur, damnatio non timeretur. Sed in virginali ac viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur: qua expetita & electa, & voti debito obligata, non solum nuptias capessere: sed etiam si non nubant, nubere velle damnabile est.

e Sicut

e Sicut bonum erat quod Martha faciebat occupata circa ministerium sanctorum, *Augu. de* sed melius quod Maria audiens verbum Dei: *homo con- iugali.*

ira etiam bonum Susannae in castitate coniugali laudamus: sed bonum viduae Annae, & magis Mariae virginis anteponimus.

f Pudicitia, res est animae, virginitas corporis: denique illa integra in anima permanente, potest ista de corpore sibi violententer auferri: & quum ista integra manet corpori, potest illa in animo lascivia voluntate corrumpi.

g Non dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis est nutritus.

h Audeo dicere superbis continentibus, expedit cadere, ut in eo ipso, in quo se extollit, humilientur. Quid enim prodest, cui est continentia, si dominetur superbia?

i Inter omnia certamina Christianorum duriora sunt praedia castitatis. nam ibi continua pugna, & rarior victoria. Rara enim concordia formae atque pudicitiae: Rara autem in terris nigroque simillima cygno.

k Vbi necessitas imponitur castitati, auctoritas datur libidini: itaque nec casta est, quae metu cogitur nec honesta, quae mercede conducitur.

l Quacumque virtute polleas, quibuscumque

*Augu. de
Ser.
Hic. in ep.*

que operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes.

Gregor. in moralib. m Quū de ipsa cōtinentia mens elatione tāgitur, plerūq; omnipotens Deus superbiā deferēs, hāc in immunditiā operis cadere permittit. Nulla enim est castitas carnis, quā non cōmendat humilitas mēris.

Berna. in epist. n Differunt quidem intēr se homo pudicus & angelus, sed felicitate, non virtute. Sed et si illius castitas felicior, huius tamen fortior esse cognoscitur. Castitas sine charitate, lampas est sine oleo: subtrahere oleum, lampas non lucet; tolle charitatem, castitas non placet.

Ber. ibid. o Vtinam qui continere non valent, corlibatui cederēt, ne vterentur: esset procul dubio melius nubere, quā vri, & saluari in humili gradu, quā in sublimitate cleri deterius viuere.

Isid. lib. 2. de summo bon. c. 31. p Quidam in iuuetute luxuriosē viuētes, in senectute cōtinentes fieri delectantur, & tunc eligunt seruire castitati, quando libido eos seruos habere contempsit. Nequaquam in senectute continentēs vocandi sunt, qui in iuuentute luxuriosē viuerunt: tales non habent prēmium, quia laboris certamen non habuerunt. Eos enim expectat gloria, in quibus fuerunt gloriosa certamina.

q Sex

q Sex sunt quæ incorruptam conseruat *Cassio. sicut castitatē: scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibitiō sensuum, raritas sermonis cum honestate, euitatio opportunitatis, & personæ, & loci, & temporis.*

r Pudicitia, est ornamentum nobile, *Cypr. de exaltatio humiliū, nobilitas ignobilium, xi. abimpulchritudo viliū, solamen mœrentium, sionibus.* augmentū omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio criminū, multiplicatio meritorū, creatoris omnīū Dei amica.

f Expertis vitiorum illecebris, difficilīus *Beda. sicut quā incognitis caremus: & minoris laboris est incognitam carnis cauere volūptatem, quā reiicere iam cognitam.*

t Maius miraculum est de carne propria *In collatio fomitē eradicare luxurię, quā expellere nibus patrum colv* immūdos spiritus de corporibus alienis. Maior est virtus ac sublimior gratia, *lustrone internam libidinem carnis extinguere, Nestora-* quam nequitias dæmonum extrinsecus *ris. ibid.* irruentes signo Domini, ac virtutis altissimæ potentia subiugare.

x Pudicitia, est virtus nō solū impetū *Tullius.* libidinis cōercens, sed & signa cohibens.

y Hanc mediocritatis linea continentia *Senec. de obseruabis, vt nec voluptati deditus pro-* digus & luxuriosus adpareas, nec auara *4. virtuti* tenacitate sordidus, aut obscurus existas. *bris.*

Christianus.

Aug. de a **I**lle verè Christianus est, q̄ omnibus
vita Chri
stiana. misericordiã facit, qui nulla omnino
mouetur iniuria, q̄ alienũ d̄olorẽ tanquã
propriũ sentit: cuius m̄sam nullus paup̄
ignorat: q̄ corã hominibus inglorius ha-
berur: vt corã Deo & angelis gloriatur, q̄
terrena cõ tēnit, vt possit habere cœlestia
q̄ opprimi pauperẽ se patiẽte nõ patitur:
qui miseris subuenit: qui ad fletũ fletibus
puocatur alienis, q̄ bene faciebat Pau-
lus: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor?

Aug. ibi.

b Christiani nomen ille frustra sortitur
qui Christũ minimè imitatur. Quid enim
tibi prodest vocari, quod non es: & nomẽ
vsurpare alienum? Sed si Christianum te
esse delectat, quæ Christianitatis sunt, ge-
re, & meritò tibi nomẽ Christiani assume.

Aug. su
per psal.

c Ipse est Christianus, qui & in domo
sua peregrinũ se esse cognoscit. Patria no-
stra sursum est, ibi hospites non erimus.

Grego. lib.
28. mo.

d Non queritur in Christianis initium
sed finis.

Chrysof.
in hom.

e O Christiane delicatus es miles, si pu-
tas sine pugna te posse vincere: sine certa
mine triumphare: fortiter dimica, atrociter
in prælio concerta, considera pactũ, con-
ditionem attende, militiam nosce, pactũ
quod spondisti, cõditionem, ad quam
accessi

accessisti, militiam cui nomen dedisti: hoc
enim pacto quos miraris, omnes pugna-
uerunt, hac conditione vniuersi vicerunt
hac militia triumpharunt.

f Christianus nemo dicitur rectè, nisi q̄ *Cy. de 12.*
Christo morib⁹, prout valet, coæquatur. *de abusso*

g Tota vita Christiani hõis, si secũdum *nimbis.*

Euãgelium viuat, est crux atq; martyriũ. *Maxi. in*

Vide etiã in tit. Fides & in tit. Veritas. *ser. de na*
Christus. *tuli. Doms*

a Suriuit Christus, qui oēs pascit: si- *ni.*

tiuit, per quẽ creatur omnis potus, *Aug. de*

& qui spiritualiter panis est esuriẽtium, *catechi-*

fonsq; sitientium: ab itinere terrestri fati- *zandis*

gatus est, qui seipsum nobis viam fecit in *rudibus.*

cœlum: obmutuit & obsũruit corã con-
uitiantibus, per quẽ mutus locutus est, &
surdus audiuit. Vincũs est, qui de infirmi-
tatũ vinculis nos soluit: flagellatus est, q̄
omniũ flagella dolorũ de hominũ corpo-
ribus expulit. Crucifixus est, q̄ cruciatus
nostros finiuit. Mortuus est, qui mortuos
suscitauit: sed & resurrexit nunquã mori-
turus, ne ab ipso quisquã sic discederet,
mortẽ contēneret, quasi nõquã futur⁹.

b Iacebat Christus, quãtũ ad carnẽ mor- *Aug. sup*

tuus in sepulchro, mortuos suscitãtis in in- *Mar. c. 55*

ferno, vitam tribuens vniuersis in cœlo, *Et contra*

non mundũ dimittens ad cœlum ascen- *felicianũ*

dit nec cœlū deserēs venit ad nos, sed vno atq; eodē tēpore totum totus impleuit.

Auguſt. ſuper Mat. c. 55 Aug. ibi.
c Ego ſum via, veritas, & vita: tāquā diceret, quā vis ire? ego ſū via: quōd vis ire? ego ſum veritas: vbi vis pmanere? ego ſū vita.

d Ideō permittitur inimicus iuxta viam ponere laqueos: ne ſecuritate exultationis via deſeratur, & in inſidias incidatur. Via Chriſtus humilis. Chriſtus veritas & vita. Chriſtus excelsus & Deus: ſi ambules in humili, peruenies ad excelsum.

Auguſt. ſuper io.
e Ambulare vis? ego ſum via: falli nō vis? ego ſum veritas: mori nō vis? ego ſum vita.

Auguſt. de vera religione.
f Tota vita Chriſti in terris per hominē quē geſſit, diſciplina morū fuit. Oīa enim bona mūdi Chriſtus cōtēpſit, quē cōtempnēda docuit: & omnia mala ſuſtinuit, quē ſuſtinēda p̄cepit: vt nec in illis quēreret felicitas, nec in iſtis infelicitas timeretur.

Auguſt. ſuper io.
g Attulit Chriſt⁹ veritatē vt rector, māsuetudinē vt liberator, iuſtitiā vt cognitor.

Auguſt. contra Felicitia.
h Erat Chriſtus vno atq; eodē tēpore totus in inferno, totus in cœlo, illic patiens iniuriā carnis: hic nō reliquens gloriā detatis: erat apud inferos reſurrectio mortuorum, erat apud cœlos vita viuētium.

Ambr. ſuper Lucā lib. 4.
i Chriſtus omnib⁹ omnia factus eſt, pauper per pauperibus, diues diuitibus, flēs flētibus, eſuriētibus eſuriēs, ſitiens ſitiētibus, profluus

profluus abūdātibus: in carcere cū paupe re eſt, cum Maria ſtet, cū apoſtolis epulatur, cū Samaritana ſitit, in deſerto eſurit, vt cibus primi hominis, quē p̄auaricatione guſtauerat, ieiunio Domini ſolueretur.

k Nemo tibi Chriſtum poteſt auferre, *Idē lib. 5.* niſi te illi auferas.

l Omnia habemus in Chriſto, & omnia *Ambr. in nobis Chriſtus.* Si à vulnere curari deſi *quodam deras,* medicus eſt: ſi febris æſtuas, ſons *ſermo.* eſt: ſi grauaris iniquitate, iuſticia eſt: ſi indiges auxilio, virtus eſt: ſi mortē times, vita eſt: ſi tenebras fugis, lux eſt: ſi cœlū deſideras, via eſt: ſi cibū quæris, alimentū eſt.

m Hoc intelligēdum eſt quōd tantæ paupertatis fuerit Chriſtus, & ita nulli adula *Hierony.* tus ſit, vt in vrbe maxima nullum hoſpitium, nullam inueniret manſionem. *Mat. li. 1.*

n Chriſtus ſanctificatio eſt, ſi ne qua ne *Hiers. ad mo* videbit filīū Dei ſeu faciem Dei. Chri *Paul.*

ſtus redēptio. id eſt, redemptor & pretiū.

o Chriſtus omnia, vt q̄ omnia, p̄pter Chriſtū dimiſerit, vnū inueniat pro omnib⁹, & poſſit liberè clamare, Pars mea Dñs.

p Redemptor noſter homo nāſcendo, vi *Gre. ho. 4.* tulus moriendo, leo reſurgendo, & ad cœlos aſcendendo aquila factus eſt.

q Iuſtus quiſq; per rationem homo per *Greg. ibi.* ſacrificiū mortificationis ſuæ vitulus, per

fortitudinem securitatis suæ leo, per con-
templationem verò efficitur aquila.

*Ber. de no-
na mili-
taria.* q Mors Christi à morte, vita ab errore, à
peccato gratia liberauit. Et quidē mors
per iustitiam sua peregit victoriam, quia
sapiens exoluēdo quæ non rapuit, vita per
sapientiam documentū disciplinæ adim-
pleuit, gratia ex illa potestate peccatā re-
misiit, quæ omnia quæcūque voluit, fecit.

*Berna. in r
sermo.* Non consolatur Christi infantia garru-
los: non consolatur Christi lachrymæ ca-
chinnātes: nō consolantur panni eius am-
bulantes in stolis: non consolatur stabu-
lum & præsepe amātes primas cathedras
in synagogis.

*Berna. in
epist.* Aliud sequi Iesum, aliud tenere, aliud
manducare. Sequi salubre cōsiliū, tene-
re & amplecti gaudium solenne, māduca-
re, vita beata.

*Ber. super
cant.* Gemina dulcedo suauitatis exuberat in
pectore Domini Iesu: longanimitas in ex-
pectādo, & facilitas in donādo. Nomē Ie-
su, quā carū! quā vile/vile, sed salubre si
vile non esset, mihi nō effunderetur: si sa-
lubre nō esset, me nō lucraretur. Iesus mel
in ore, melos in aure, iubilus in corde.

*Berna. in
sermo.* Putāsne filium Dei reputet Iesum quis-
quis ille est homo, qui ipsius nec terretur
cōminationibus, nec attrahitur promif-
sionibus

sionibus, nec præceptis obtemperat, nec
consiliis acquiescit.

x Nomen Iesu lucet prædicatum, pascit *Ber super*
recogitatum, lenit & vngit inuocatū, qui *cant.*
ita exercitatos reparat sensus, virtutes ro-
borat, vegetat bonos morēs atque hone-
stos, castas fouet affectiones.

y Nihil ita sicut hoc nomē Iesu, iræ im- *Ibidem.*
petū cohibet: superbix tumorē sedat: liuo-
ris vulnus sanat: luxuriæ fluxū restringit: li-
bidinis flāmā extinguit, sitim auaritiæ rem-
perat, ac toti^o indecoris pruriginē fugat.

z Dign^o planē est morte, qui tibi Christe *Ibidem.*
recusat viuere, & qui tibi non sapit, desi-
pit: & qui curat esse, nisi ppter te, pro ni-
hilo est, & nihil est. Propter te ipsum De^o
fecisti omnia, & qui esse vult sibi & non
tibi, nihil esse incipit inter omnia.

a b Ne mundi gloria, seu carnis volu- *Ibidem.*
ptatibus abducaris: dulcescat tibi pro his
sapiētia Christus, ne seducaris spiritu mē-
dacijs & erroris, luceat tibi veritas Chri-
stus, ne aduersitatibus fatigeris, confor-
tet te virtus Dei Christus.

a c Quis nō post illū libenter atq; alacri- *Ibidem.*
ter curtat, qui & ab errore liberat, & er-
rata dissimulat? qui deinde merita viuē-
do tradit, & præmia moriendo cōquirit?

a d Habemus Christum Iesum ex patre *Ibidem.*
nascentem

nascētē in patre cubātē, cū patre sedentē, sub patre pēdentē, à patre ambulāntem, pro patre stātem, sine patre morientē. a e Sub Christi scapulis quatuor nobis beneficia cōferuntur, sub his enim absconditur: sub his ab incurfu accipitū & miluorum protegimur: sub his vmbraclū salubre nos refrigerat, & nimis solis feruorē repellit: sub his quoq; alimur & fouemur.

Dama. in Matt. 19. a f Nōmē enim Christi exprimit vnitatē personā in duabus naturis, exprimit etiā dignitatē regiā & sacerdotalem & gratiæ plenitudinē, ppter vnctōis prerogatiuā. *Tues chris- tus filius Dei vni.* a g Nomen Iesu apud Hebræos à litera loth, apud Græcos à tōta incipit, q̄ vtraq; in sua gente denarij numeri est nota, decē obolos in pretiū animæ suæ offerūt, qui in Iesum Christum credentes, signum nominis eius, quod à denario numero incipit, in fronte & professione proferunt.

C. 1. 1. per illud p. 1. 1. a h Nō quia forma eius decore lactei coloris eluxit, aut flauo crine lampauit, aut insigni statura præeminuit, sed veraciter humano genere pulchrior fuit, q̄ peccatū nō habuit, quāuis pater Augustin⁹ spe illud, sal. a i Sicut ligat diabolus, qui peccata cōne- *Dominus solent cōp.* & t: ita soluit Christ⁹ q̄ delicta dimittit. *Pe. Kane.* a k Refugium formidat fortitudo. Quid sibi

sibi vult Euāgelista? Deuoti militis est, re tractās il- gis sui tacere fugā, narrare cōstātiā, ap- lud Mat. rirē fortia, tacere infirma, & sequi ultra. 2. Fuge. in Quod fugit autē Christus, nō fuit timor. Aegyptū. ris, sed mysterij. Bellicosus enim si in bello fugit, artis est, non timoris: insequētē non timet, sed producit: vt palām vincat. a l Quid iugo Christi suauis? Quid Hilarius onere leuius, probabilem fieri scelere ab- tractās il- tinere, bonum velle, amare omnes, odisse lud Mat. malum, æterna consequi, præsentibus nō Iugum e- capi, nolle inferre alteri, quod sibi perpe- nim meū- ti sit molestum. suauē est.

Vide etiā in ti. Aduētus. f. Amor. o. t. v. c. a x. b. h. Anima. a. Ascensio. a. Beatitudo. d. Decima. a. Fabula. b. Humilitas. b. Parentes. o. *Clericus.*

a C Vm etiā laicos hoc deceat, ne aut *Au. desin-* extraneas blasphemandi occasio. *gularita-* nes: aut opportunitatem fornicationis *te, clerico* ostendant, maximē tamen hæc necessitas *rum.* clericos vehementer constringit, quibus religio blasphemata, aut fraternitas per- dita duplices pœncs irrogabit. b. Contēnitur clericus, qui sæpe inuita- *Hiero. ad* tur ad prandiū, & non recusat, nunquā *Nepotia-* petentes, raro accipiamus rogati. *num.* Beatius *num.* est magis dare, quā accipere. c. Negotiatorem clericum ex inope di- *ibidem.* uitem,

uitem, ex ignobili gloriosum quasi quamdam pestem fuge.

Hic. i. epi. ad Dama sum Papam
 d Clericos illos cōuenit ecclesie stipēdiis sustentari, quibus parentū & propinquorū nulli suffragātur, qui autē bonis parētum. *Es est. 1.*
 42. & opibus sustentari possunt, si quod pauperū est, accipiunt, sacrilegium incurrūt.
Hiero. in alia epi.
 e Clericus, qui de bonis suis sustentari potest, si accipit quod pauperū est, sacrilegiū profectō cōmittit, atq; per abusione talium iudicium sibi māducat & bibit.

Si egēs & accipis, das potius, quā accipis, si autem non egēs, & accipis, rapis.

Hic. super ep. ad Ti.
 f Vehementer ecclesiam Dei destruit, meliores laicos esse, quā clericos.

Ber. lib. 3. de consil. ad Eugenium.
 g Miror cuius ordinis sint nostri clerici, nam in congregatione tēporalium se habent vt laici: in apparatu nobili, vt milites: in acquisitione, redituū vt clerici, sed non laborant vt laici, neque pugnant vt milites, neque euangelizāt vt clerici, & quem vtriusque ordinis esse cupiūt, vtrūque deserūt, vtrumq; confundunt. Vnusquisque in ordine suo resurget. Isti ergo cū Deus sit summē sapiens, veraciter creditur à summo vsque deorsum, nihil in ordinatum relinquere: vereor, ne alibi ordinandos quā vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Cum

Ber. super illud psal. In labore hominum non sunt: adeo non flagellabuntur.
 h Cū cuncti status hominū aliquid habeant laboris, & aliquid volūtatis, clerici inter hæc nouo quodā artificio discernētes torū, quod delectat, in quolibet elegerūt: & torum quod molestat, respuerūt, à militibus acceperūt superbix fastum, amplā familiā, equorum phaleras, & nobiles apparatus: à mulieribus depēdētes collopelles rubricatas, vinum, molliciem, balneū & gloriā: à rusticis fructus agrorum horrea plena. Sed bene cauent militaris lorix pondus, muliebrem declināt verecundiā. Omnes rustici & agricolæ victū sibi labore acquirunt: hi delitiis afflunt, & tamen adueniente fructuum tempore, promptuaria eorum plena tritico, & vinū bibunt vix meracissimum, & inde incraftantur, impingantur & dilatātur. Quom ergo resurgere cōperint homines, quilibet in ordine suo, isti cum quibus resurgēt? Si diuertere voluerūt ad milites, ipsos exsufflabunt. Sic cuncti homines à suis finibus arcebūt: & isti, qui in nullo fuerint ordine, vbi putas collocabuntur? Restat ergo, vt illum locum fortiātur, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, & sint in laboribus dæmonum, qui in laboribus hominum non fuerunt.
Ber. super cāser 23.
 i Ministri Christi sunt, & seruiunt Antichristo

christo, honorati Domini, cui honorē nō deferunt. Inde quē quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurū in frānis, in cellis, in calcaribus, plus calcaria, quā in altaria fulgent. Inde mēsa splēdidā cyphis & cibis. Inde, comestationes & ebrietates. inde cithara, & lyra, inde torcularia redundantia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud pro huiusmodi volūt esse, & fiunt ecclesiarū p̄positi, decani, archidiaconi, episcopi, archiepiscopi.

Ber. ibid.

k. Olim p̄dictū est, & nūc tēpus implementationis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima: amara prius in nece martyrum, amarior p̄st in conflictu hæreticorū: amarissima nūc in moribus domesticorū: Nō fugare, nō fugere eos potes. ita inualuerūt, & multiplicati sunt super numerum, intestina & insanabilis est plaga ecclesiæ, & idē in pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace? & pax est, & non pax. Pax à paganis, pax ab hæreticis, sed non profectō à filiis. Vox plangentis ecclesiæ in tempore isto: Filios enut iui & exaltaui: ipsi autē spreuerunt me, spreuerunt & maculauerunt me, à turpi vita, à turpi quæstu, à turpi commercio, à negotio deniq; per ambulante in tenebris.

Super

Supereft vt iam de medio fiat dēmonium meridianum.

l. Vnde clericis exuberare existimas rerū affluentiam, vestiuū splendorē, mensarum luxuriam, congeriē vasorum argenteorum & aureorū, nisi de bonis ecclesiæ? In de est, quod illa pauper & inops & munda relinquitur facie miserāda, inculta, hispida, propter quod non est hodie ecclesiam ornare, sed spoliare, non est custodire, sed perdere, non est defendere, sed exponere, non est instituere, sed prostruere, non est pascere gregem, sed mastare & deuorare, dicente Domino de illis, qui deuorant plebem meam sicut escam panis.

m. Curritur in Clero passim ab omni etate & ordine, à doctis pariter & indoctis ad ecclesiasticas curas, tāquā sine curis iā quisq; victurus sit, quā ad curas p̄uenierit.

n. Si insurgeret apertus hæreticus, mitte retur foras & arefceret: si violētus inimicus, absconderet se forsitan ab eo: nunc verō quid eiiciet, à quo abscondet se? omnes amici & omnes inimici, omnes necessarij, & omnes aduersarij: omnes domestici, & nulli pacifici omnes proximi, & omnes, quæ sua sunt quærun.

o. Peccata populi mei comedunt, Sed si cur nihil habentes propriū, non peccata,

m

conieplatiua. sed alimēta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita possessores nō alimēta, quibus abundant: sed aliena peccata suscipiunt. Vide etiam in tit. E. brieras. f. Exēplū. q. Munus. b. Oratio. k. Pœnitentia. a. q. a. t.

Cognatio.

Hier. in a. epi. ad De metriadē. **Q**uicquid pudet dicere, pudet & cogitare, est tutissimū atque perfectissimū, ut affuecat animus sollicita semper & peruioli custodia, discernere cogitationes suas, & ad primū animi motū, vel probare vel reprobare, quæ cogitat: vel bonas cogitationes alar, vel statim malas extinguat. Hinc nāq; fons est boni, & origo peccati. Ibi maxime oportet obseruare peccati, ubi nasci solet; statimque ad primam tentationis faciē, & malū antē, quā crescat restringere, dū adhuc est in cogitatione.

Hic. ibid. **b** In illa tantū cogitatione peccatū, quæ suggestioni consensum mentis dedit: quæ malū suū blādē fouet, quæ in factū gestit irrumpere. Huius cogitatio est, si ex aliquo impedita casu non impleat voluntatem: nihilominus actione criminis condemnatur à Domino: ut illud in euangelio legitur, qui viderit mulierē ad concupiscēdū.

Ibidem. **c** Ad peccatū quod opere perpetratur nequaquā puenies: si incētiua vitiorū statim in mente iugulabis; & paruulos. Babylonis

nis allidis ad petrā, in qua serpentis vestigia nō reperiuntur, & cautē domino promittis, Si mei non fuerint dominati &c. d. Tunc ad perfectionis summā pertinemus, cum sic exteriora vitia vincimus, ut cogitationes superfluas à mente refiramus. Nam tanto longius mens à necessarijs cessat, quanto inania latius cogitat.

Gre. 2. mo. **e** Peccata operis tātō citius cognoscuntur, quātō exterius videntur: peccata verō cogitationis eo ad intelligēdum sunt difficilia, quo inuisibiliter perpetrantur. & tantō latius cogitationes defluunt, quanto se esse securius æstimant, quia foris à reprehensoribus non videntur.

Gre. li. 10. moralis. **f** Magno studio superfluar cogitationes amputandę sunt. Sed tamen amputari funditus nequaquā possunt. Semper enim caro superflua generat: quæ semper spiritus ferro sollicitudinis rescindat.

Gre. li. 12. moralis. **g** Electorum mētes si quas in se carnales cogitationes inueniūt, pœnitētiæ ardore consumūt, nec cogitationes suas dilatarī carnali voluptate permittunt: quis eo semetipfos iudicātes subtilius feriunt, quod districtum iudicē praestolantur vicinū. *Greg. 14. mo.* **h** Quū reproborū mētibus occasio perpetrandi peccati deest: desideriorum cogitationes eorum cordib; nullatenus defuunt,

& quæ nō semper diabolū sequūt in opere, valde tñ se illi obligāt in cogitatione.

Grego. 20. mo. i Ante Dei oculos vacuæ non transuolāt cogitationes nostræ: & nulla momenta temporis per annum transeunt sine statu retributionis.

Grego. in k. pastorali. c. 53. k Sæpe misericors Deus eō citius peccata cordis abluir, quō hæc exire ad opa nō p mittit, & cogitata nequitia, quāto citiūs soluitur: quia effectu operis non ligatur.

Gr. in mo. l. l Si à domo mentis ad monumentū ratio discedat, quasi absente domina: cogitatio- nū clamor velut garrula ancillarū turba multiplicat. Vt autē ratio ad mentē redierit: mox se confusio tumultuosa cōpescit. & quasi ancillæ se ad iniunctum opus tacitè reprimunt, dum cogitationes protinūs

Hug. Ces. sup. rillud p. Et cor meum de reli. me. m se causis propriis ad vilitatē subdunt. Cogitatio est improvidus animi respectus ad euagationem proutus.

Casarius monitione 2. c. 2. 3. In colatio- nibus patrum colat. Moys. n Quocunq; tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus illud amisisse.

Casarius monitione 2. c. 2. 3. In colatio- nibus patrum colat. Moys. o Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim ab illis, quæ malæ sunt, dignabitur dominus liberare.

Casarius monitione 2. c. 2. 3. In colatio- nibus patrum colat. Moys. p Mentē non interpellari cogitationibꝫ, impossibile est: suscipere verò eas siue re- spicere, omni studentī per gratiā Dei pos- sibile est. Quemadmodū igitur ortus eā-

rum

rum non omnimodè pender à nobis: ita reprobatio vel electio consistit in nobis.

q Cogitationes vagas, & inutiles, & velut somno similes non recipias: quibus si animū tuum oblectaueris, quum omnia dispofueris, tristis remanebis.

r Si quid cogitaueris, citò adparebit: cō- uersantibus bene cogitata si excedunt, non occidunt.

Vide etiam in tit. Anima. a g. Conuer- satio. a f. Cor. n. Deus. a b. Diabolus. a. Di- lectio. t. Mors. a p. Oratio. b k. Peccatum. m. n. Religio. k. Tentatio. g. n.

Compassio.

a **P** Ia est ista tristitia, & si dici potest, bona miseria: vitijs alienis tribulari, non implicari, morere, non herere: dolo- re contrahi, non attrahi.

b Quū alienæ infirmitati cōpatimur, va- lentiūs à nra roboramur, vt amore futuro rū mens ad p̄sentia aduersa se p̄paret: & cruciatꝫ corporis quos timebat, expectat.

c Tunc plena cordis nostri cōpassio est, quū mala inopiæ pro proximo suscipere nō metuimus, vt illum à passione libere- mꝫ. Plus est aliquādo compati ex corde, q̄ dare: quia quisquis indigēti perfectè cōpa- titur, minus estimat omne, quod dat: & ré quālibet plerūq; dat, qui nō compatitur.

- Gr. li. 19.* d. Tantò quisque perfectior est, quantò
moralitè perfectiùs sentit dolores alienos.
- In homil.* e. Sic mens per cõpatione doleat, vt etiã
 larga manus affectum doloris ostendat.
- Gr. in ho.* f. Sicut pura veritas non nisi puro corde
 viderur: sic miseria fratris misero corde
 veriùs sentitur.
- Ibidem.* g. Cõpasio est, cū malū inopię p̄ pximo
 nō metum⁹, vt eū à patione liberemus.
- Gr. in ho.* h. Magnæ actū pietatis disp̄satione co-
pafcha gnoscim⁹, vt is, qui futurus erat pastor ec-
est. di. cõ clesie, in sua culpa disceret, qualiter alijs
stera dñ. misereri debuisset, vt ex sua infirmitate
 cognosceret, quàm misericorditer alienã
 infirmitatem toleraret.
- Bern. de* i. Si doles, condoleo. si nō doleo tantum,
conf. & maxime sciens à salute lōgius absistere
 membrum, quod obstupuit, & ægrum se-
 se non sentientem periculosius laborare.
- Bern. in* k. Nōnulli dura ceruice & atrita sunt frō-
ser. te: vt quò magis eis cõpatimur, tantò ma-
 gis nostra cõpatione & paciẽtia abutant.
- Chr. super* l. Deuotus miles non sentit sua, cum be-
ep. ad He. nigni ducis contueretur vulnera.
- ser. 30.* m. Impossibile est scire afflictiones affi-
Leo Papa ctorum ei, qui experimētum afflictionis
traffas il- non habuit.
- Iud. Beasi* n. Religiosa tristitia, aut alienū peccatū
qui lugēt. luget, aut p̄ priū: nec de hoc dolet, qđ di-

uina

uina iustitia agit: sed de eo inceret, quod
 humana iniquitate cõmittit, vbi magis
 pl̄gend⁹ est faciens maligna, q̄ patiens. *Hugo de*
 o. Triplex est modus cõpationis. est q̄p- *tribus So-*
 pe. cõpasio alia ex vitio, alia ex natura, a- *litis tribus*
 lia ex virtute. Cõpasio ex vitio est qñ as- *in Christ.*
 fectus illic reprehensibili dolore tãgitur,
 vbi illicito prius amore tenebatur. Com-
 passio ex natura est qñ ex infirmitate sibi pieta-
 tis affectu animus alienis condoleat, quo-
 ties contra pietatis vel humanitatis mēsu-
 rã, naturã p̄mi siue affligi videt. Cõpasio
 ex virtute est, qñ propter Deū alienis do-
 loribus cõparimur, quū scilicet iusticiam
 p̄mi, vel innocentiã affligi videm⁹. Cõpas-
 sio ex vitio, culpabilis est. Cõpasio ex na-
 tura irreprensibilis est. Cõpasio ex vir-
 tute, laudabilis est, p̄ prima reprehēdit; ter-
 tra laudat: secūda nec culpã habet, q̄a ex
 natura est: nec p̄miã, q̄a ex virtute nō est
 p̄ Tria sunt, per quæ probatur vera com- *Hugo de*
 passio, scilicet occulta beneficia, paup̄as, *claustr. a-*
 & mors. Beneficiū em̄ si imp̄datur occul- *nima. ca-*
 tē, humanã laudis extingit fauorem, qñ *pitũ. 9.*
 autē pauperis miseretur aliquis, tēporalis
 remouet sp̄e retributionis, quū p̄ proxi-
 mo pati mortē nō reuuit, amorē mūd̄i nō
 præponit. Hæc sunt em̄ tria illa, quæ solēt
 enervare cõpationis mēbra: humanus. c.

m 4

fauor tēporalis retributio, & amor mūdi.
Alchimus q Longitudine tēporis tentatio augetur.
de immo- per tridū em crescētib⁹ curis paterna vi-
latisōe A- scera cruciatur, & prolixo spatio pater fi-
braba. hū intuetur cibū cū eo sumit. tot noctib⁹

Inn. de Vi- Cuius pectus tā ferrētū, cuius cor tā la-
ta condi- pideū, vt gemitus non exprimat, lachry-
tionis hu- mas non effundat, quū proximi vel amici
mana. morbum vel interitum intuetur? vt patiēti non compatiatur, & dolētibus non condoleat? ipse Iesus cum vidisset Mariam & Iudæos plorantes, infremuit spiritu, turbauit semetipsum, & lachrymatus est.

Senec. in s Vide si adhuc mal⁹ es & similib⁹ parce.
pro.

Vide etiā in ti. adiutoriū. i. Beneficiū. g. Consolatio. g. Conuitium. a. Correctio. b. t. Crux. g. diuitia. a. q. dolor. e. Eleemosyna. a. g. Excusatio. n. Infirmitas. a. Lachryma. m. Perfectio. g. Seruitus. h. i.

Com. sue. Congre.

Aug. epif. a Vicquid sceleris & iniquitatis incōtra pue
li. 3. examina veritatē.

Hiers. ad b In solitudine citō subrepat supbia: dor-
Rufinum mit quādo voluerit: facit qd⁹ voluerit. tu
monachū. autē q in cōmunitate viuus, nō facies qd⁹

vis

vis. comedes, quod iuberis: subijcietis cui nō vis, seruietis fratribus. prapōsitū monasterij timeas vt Deum, diligas vt patērē.
 c Plenissima peccatorū obtinetur ablu-
 tio, quādo toti⁹ ecclesiæ vna est oratio, & *in sermo.*
 vna cōfessio Si enim duorū vel triū san-
 ctorū pio consensui omnia, quæ poposce-
 rint dominus præstanda promittit, quid negabitur multorum milliū plebi vnam
 obseruantia; pariter exequenti, & per vnū
 spiritum concorditer supplicanti?

d Publica præferēda sunt proprijs: & ibi *Leo ibid.*
 intelligenda est præcipua ratio vtilitatis,
 vbi vigilat cura communis.

e Prouidē decreuit antiquitas cōmuni-
 tatem edictis generalibus admoneri, per *Cass. li. 3.*
epist. 18.

quæ & debitum omne corrigitur, & ex-
 dentis verecundia non grauat. Cuncti
 enim sibi æstimāt dici, vbi nullum cōstat
 exponi, & similis sit innocenti, quem con-
 rigerit sub communionē purgari.

f Nam si disparibus calamis cōuenit vnū
 melos edicere, multō magis viris pruden-
 tib⁹ aptū est iustū concordī voce suadere. *Cass. ibid.*

g Stultā avaritia mortaliū possessionem,
 proprietatē q; discernit. nec q; quā suū esse
 credit, quod est publicū, at sapiēs nil iudi-
 cat suū magis q; illi⁹, cui cū humano gene-
 re cōfortium est. Nulla essent cōmunia,

nisi pars illorum pertineret ad singulos.
 Vide etiã in tit. Cõteplatio. f. fauor. d. e.
 g. t. Homo. r. l. Iustitia. f. g. Lex. d. Prãdica-
 tio a. f. Religio. ah. Seruitũ. l. Sollicitudo.
 g. n. Superbia. ag. Veritas. ab. Vitiũ. q. Vti-
 litas & Christianus. a. i. *Concupiscencia.*

Augus. de a
ser. domi-
ni. lib. i. **Q**ui viderit mulierem ad concupi-
 scendam eã, id est hoc sine & hoc
 animo attẽderit, vt eã concupiscat; quod
 iam non est delectatione carnis; sed planẽ
 consentire libidini, ita vt non restanetur
 illicitus appetitus: sed si facultas fuerit,
 satiatur: hic mœchatus est.

An. de spi
ritu **C** Nescio quomodo hoc ipsum, quod cõ-
 cupiscitur, fit iocundius, dum veratur.

litera. **C** Qui viderit mulierẽ &c. Inter passio-
Hie. super
Mat. li. i.
cap. 14. nem & ppassionẽ hoc interest, quod pas-
 sio reputatur in virũ: propassio licet ini-
 tij culpã habeat, tamen non tenet in cri-
 mine. ergo q viderit mulierem, & anima
 eius fuerit titillata, hic propassione per-
 cussus est. Si verò consenserit, & de cogita-
 tione affectũ fecerit, sicut scriptum est in
 Dauid: trãserũt in affectũ cordis, de pro-
 passione trãsiit ad passionem, & huic vo-
 luntas peccati non deest, sed occasio. Qui
 cumq; ergo viderit, id est si sic aspexerit,
 vt concupiscat, vt facere disponat, iste re-
 ctẽ mœchatus dicitur eã in corde suo.

d Caro

d Caro cõcupiscitur, pensetur, quid sit *Gre. li. 18.*
 ex animis, & intelligat quid ametur. Nil *moralitũ.*

quippe sic ad edomandũ desideriorũ car-
 naliũ appetitũ valet, quã vt quisq; hoc,
 quod viuũ diligit, quale sit mortuũ p̃set.

e Viscus quidam prauĩ desiderij, & dele- *Bern. in*
 ctationis terrenę animam volare non pa- *ser. 9* sũ-
 titur: & citius retrahit mentem, si fortẽ *per carni.*
 aliquando subleuatur.

f Concupiscencia carnis, est motus ani- *Isid. libro*
 mæ in affectu sordidę cogitationis. *2. de sum.*

Vide etiam in tit. Caro. f. Coniugiũ. b. bono.
 Voluntas. k. l.

Confessio.

a **Q**uomodo rimes confiteri? Illud *An. super*
 quod per confessionẽ scio, minus *psal.*

scio, quã illud quod nescio. Cur confite-
 ri erubescis peccata tua? peccator sum si-
 cut & tu: homo sum, humani à me nihil
 alienũ. confitere homo homini, homo pec-
 cator homini peccatori. elige quod vis: si
 non confessus late, incõfessus dãnaberis.
 ad hoc Deus exigit confessionem, vt libe-
 ret hominem humilem, ad hoc damnat
 non confitentem, vt puniat superbum.

b Tãto tẽpore appellum est, tãtũq; valuit *An. super*
 apud eũ, qui hoc nouit appedere, quod la- *Ioan.*
 tro in cruce confessus est dñm crucifixũ,
 quãtum si fuisset pro domino crucifixus.

c Ser-

Ibidem. c Seruus peccati, quod fugit, secum se trahit quocunque fugerit. nō fugit seipsam mala conscientia. nō est quod eat, sequitur se: imò non recedit à se. Peccatum enim quod facit, intus est. Vis audire consiliū? si vis à Deo fugere: ad ipsum fuge confitendo, non ipsi aliquid latendo, confiteri enim potes, latere non potes.

Ibidem. d Quū humilitatis causa mētiris, si nō eras peccator antè q mētiris, mentiendo efficeris, quod vitaris. Veritas in te non est, ni si ita dixeris te pētōrem, vt cognoscas.

Augus. in li. de pānitentia. e Discretio confessoris valde necessaria est. consideret qualitatem criminis in loco in tempore, in perseuerentia, in varietate personæ cuius fuerit ætatis, cuius sapientix & ordinis, & quali hoc fecerit tē-tatione, & in ipsi? multiplici executione.

Aug. ibid. f Confessio est sal? aīarū, dissipatrix vitiorum, oppugnatrice dæmonū. Quid plura? obstruitos inferni, portas aperit paradisi.

Ambro. in lib. de Io- seph. g Plurimum suffragatur Deo verecundatate non possumus, pudore reuelamus.

Amb. sup. h Qui se accusat, etsi peccator sit, iustus Beati im esse incipit: quia nec sibi parcit, & Dei iumaculati stitias confitetur.

Ibidem. i Cessat enim vindicta diuina, si confessio præcurrat humana.

k Qui

k Qui promereri vult, quod expetit, debet malū confiteri, quod fecit: valde enim facile est, vt peccatorem se quisque fateatur: quum nihil pro peccato suo patitur.

l Hæc sunt veræ humilitatis insignia: iniquitatem suam quemque cognoscere, & cognitam voce confessionis aperire.

m Peccatores nos in tranquillitate loquimur: sed cum de peccatis ipsis flagello interueniente corripimus, murmuramus. Pœna ergo nos interrogat, si culpam veraciter cognoscimus. Plerunque grauioris certaminis est commissæ peccata prodere, quàm non admissa vitare.

n Mirentur in bono Iob qui volunt castitatis continentiam: mirētur integritatē iustitix, mirentur viscera pietatis: ego in eo nō minùs admitor cōfessionē humilimā peccatorum, quàm tot sublimia virtutū. Vulnere clausa plus cruciant. nā quum oputredo, quæ interius feruet, eicitur, ad salutem dolor aperitur.

o Sacerdotes cautè necesse est vigilare sobrietatis, quo videlicet delinquentiū cordibus tanto moderamine verbum timoris & cōtritionis infligant, quatenus eos nequaquam à verbo confessionis extereant. corda aperiā: vt ora nō obstruā. Sed nec absoluant etiā cōpāctū; nisi viderint confessum.

fellum. quoniã quidem corde creditur ad iusticiã. ore autem fit confessio ad salutẽ. Quisquis ergo verbũ confessionis in ore habet. & in corde non habet. aut dolosus est. aut vanus. qui verò in corde. & non in ore. aut superbus est. aut timidus.

Ber. de 12. gradibus humilitatis. q Indicia veræ confessionis sunt sicut vnu quisque se peccatorem dicit. id de se dicenti alteri non contradicat. nam non peccator sed iustus videri appetit: quum peccatorem se quisque nullo arguente cõfiteatur. Superbiã quippe vitium est. vt quod de se fateri quis sua sponte dignatur. hoc sibi dici ab aliis dedignetur.

Ber. super c anti. Trux morsus à serpente fugis cõscientiã sacerdotis: ad quẽ eum magis oportue rat. tanquam ad sinum recurrere matris.

Ber. epist. cap. 14. Chry sup. illud. Ma. s Absque confessione iustus iudicatur in gratus. & peccator mortuus reputatur. cõfessio igitur peccatoris est vita. iusti gloria. & necessaria est peccatori. & iustum qui meo nihilominus decet.

fessus fuerit cor à hominibus. Si sufficere tides cordis. nõ creasset rit cor à hominibus. Si sufficere tides cordis. nõ creasset rit cor à hominibus. Si sufficere tides cordis. nõ creasset rit cor à hominibus.

Esai. b^o ergo & tibi sufficit. quod te cognoscit Christus. & si non cõfitearis coram Deo.

Ist. li. et y. cõfessio est p quã atq morib^o latẽs sæpe cõsequendã veniã in Dei laudẽ aperitur.

O in

x O ingeniosa simplicitas. & mille tergi uerfationibus caurior puritas manifestare lud Beati delictũ. illis non iudex. sed aduocatus est quorũ re-Christus. qui se propria cõfessioẽ dãnãrũt missa.

y Mira cõpensatio. stupenda. vicissitudo. *Cas. sup. dominq suo propria mala dicere. & ab eo illud psal. dem præmia salutis accipere. Quis nõ in- Vnus me as* citetur illi ad præmium confiteri. cui non annuntia possis negare quod feceris?

a b Non remanet iudicio condemnandum. quod fuerit confessione purgatum. *Leo papa* a c Maxima spes est recuperandæ salutis. *in sermo. fontem nõ se langoris.*

a d Venia dign^o est. qui de peccato excusationẽ nõ querit. vbi enim est confessio. *Valerius* ibi remissio: quia proximũ ad innocẽtiã in sermo. tenet locum verecunda peccati confessio. *Ibidem.*

a e Initium salutis. notitia peccati. Nã qui peccare se nescit. corrigi nõ vult. ideo quã *Senec. epõ* tũ potes. te ipsum argue. inquire in te. *ac. stol. 29.* rufatoris primũ partibus fungere. dein de iudicis. nonisimẽ de preatoris.

a f Quare vitia sua nemo cõfiteatur? quia etiam nũc in illis est. Somnium narrare. *Senec. 54.* vigilantis est. & vitia sua cõfiteri. sanita *epõ* tis indicium est. expergiscamur ergo vt mo res nostros coarguere possimus.

a g Omnia vitia in aperto leuiora sunt: *Senec. e-* morbi quoque ad sanitatẽ tunc inclinãt. *psal. 57.* quum

quæ ex abdito erumpit, ac vim suam profertur: & auaritiâ & ambitionem, & cetera vitia mētis humanæ sunt pernicioſa ſcias eſſe quum ſimulata ſanitate ſubſidunt.

Vide etiâ in tit. Conſcientia. h. n. Corre-ctio a r. Damnū. b. Pœnitentia. l. v.

Confidentia.

Auguſt. de ſingulari- tate cler-icorum. a **A**duerſaria eſt confidentia, quæ pe-riculis vitam ſuam pro certo com-mendat: & lubrica ſpes eſt, quæ inter fo-menta peccati ſaluari ſe ſperat, incerta vi-ctoria eſt inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio eſt flammis circū-dari, & non ardere.

Au. ibid. b Expedit multo bene timere, quàm ma-le fidere. & vtilius eſt, vt infirmū ſe ho-mo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quàm for-tis videri velit, & infirmus emergat.

Auguſt. in ſermo. de ſan. Vin- cen. c Nemō de ſuo corde præſumat quando profert ſermōnē: nemo de ſuis viribus cō-ſidat quando ſuffert tentationē. quia vt & bona prudenter loquamur, à Deo eſt, non noſtra ſapientia, & vt mala fortiter perfe-ramus, ab illo eſt, non noſtra patientia.

Ber. i. ſer. d O homo ſecurū habes accēſſū ad Deū, vbi mater ante filiū, filius ante patrē. Ma-ter oſtēdit filios peccatō & vbera. fili⁹ oſtēdit patri latus & vulnera. Ibi nō poteſt eſſe vl-la repulſa, vbi tot ſunt charitatis inſignia.

e Non

e Non conſidat prædicator vel auditor *Hugo de verbo diuini de acūmine ingenij, de ſubtilitate ſcrutinij, de ſedulitate ſtudiij, ſed ma-ſto. in di-gis conſidat de bonitate Dei: & de pietate aſcalicō. oraculi, de humilitate cordis intimi.*

f **C**onfidētia eſt, ex virtutū cōſciētia im-*ibidem.* motā mentem inter aduerſa ſibi conſtare.

g **C**onfidētia eſt certa ſpes animi per-*Tullius.* ducendi ad ſinem rem inchoatam.

h **C**onfidētia eſt, per quam magnis & *Tull. ibid.* honeſtibus rebus multum ipſe animus in ſe fiducia collocauit.

i **M**agna cōtra diabolū arma ſunt, in *Caſſ. ſup.* ſuis viribus fiducia non habere, ſed Deum *illud pſal.* rogare, qui aduerſariū poſſit opprimere. *Quoniam*

Vide etiâ in tit. Amicitia, c. h. Bellum, *humilia-* a. Deſperatio. Fides, u. Præſumptio. h. Secu-*ra eſt in* ritas, & in tit. per torum. *Coniugium. puluere*

a **Q**uia ægritudini ſemper conſulen-*anima no-* dum eſt, propterea ſi contigerit *ſtra.*

primo priuati coniugio. ſi voluerit ſecuri *Augu. de* das vel tertias intrēptias, nullū de illis *ſide ad pe-* peccatū habebit, ſi eas caſte ſeruaerit: & *trium.*

ſi fuerit aliquis coniugalis exceſſus, qui ra-
men legitimum non violat horum, habe-
bit non nullum, ſed veniale peccatum.

b Bene vitur malo, concupiſcentiam *Au. d. pñe* reſtringens connubio. *rozū bap.*

c Propemodū nō inferioris virtutis eſt, *Ambr. de*

P. ſunt. ſ. 26.

n

- Sidui.* eo abstinere cōiugio, quod aliquādo dele-
tauerit, q̄ cōiugij oblectamenta nescire.
Copula nuptialis nō est quasi culpa vitā
da, sed q̄ si necessitatis sarcina declināda.
- Hieron. in
quadam
epist.* d Tolle quod peius est, & per se nō erit
bonum nubere. Vide qualia sunt matri-
monia, quæ lupanaribus præferuntur.
- Hieron. in e
epi ad Ru-
finum.* e Sicut boni filij adulterorum nulla est
defensio: sic mali filij coniugatorum nul-
lum crimen est matrimonij: quia non in
fœminibus, sed in voluntate nascētis cau-
sa vitiorum est atque virtutum.
- Grego. 12.
moral.* f Bonnum est coniugium; sed mala sunt,
quæ circa illud ex huius mundi cura suc-
crescunt. Dum ergo tenetur, quod non
nocet ex rebus iuxta positis, cōmittitur
plerunq; quod nocet. Sicut sæpe rectum
mundumq; iter pergitur: & tamen ortis
iuxta viam vepribus per vestimenta reti-
nemur. In via quidē munda non offendi-
mur, sed à latere nascitur, quo p̄gamur.
- Ibidem.* g Qui tētionū pcellas cū difficultatē
tolerāt, cōiugij portū petāt. Melius est nu-
bere, quā m vri. Sine culpa em̄ ad cōiugiū
veniūt, si tamē necdū meliora deuouerūt.
- Ibid sup r
isto verbo* h Quos De⁹ cōiunxit, homo nō sepatet,
Mat. 9. em̄ homo sepatat, quos pœna dānat, quos
reatus accusat, quos maleficium coarctat.

Quem

- i Quemadmodum si vides hominē affi- *Chryssu-*
duē amicitias medicorum colentem, ex per eodem
hoc statim intelligis, q̄ infirmus est: sic & verbo.
cum videas siue virum, siue mulierem de *Mat. 19.*
dimittendis vxoribus aut viris legem in- *Quos De⁹*
terrogātes, cognosce quia vir ille lasciuus *coniunxit*
est, & mulier illa meretrix est. *Ec.*
k Omnis causa per quas nascitur, p̄ ipsas *Chry. sup*
absoluif causas: matrimoniu em̄ nō facit *illud m̄.*
coit⁹, sed volūtas: & idē nō illud soluit se *19. ho. 25.*
paratio corpōris, sed separatio volūtatīs. *Quicūq;*
l Sicut crudelis est & iniquus, qui castā *dimiserit*
dimittit, sic fatuus est, & iniustus qui reti *exo. Ec.*
net meretricem. *Chry. ibi.*
m Non vxor ducenda sapienti, primū *Hugo dē*
quia studia philosophiæ impedit, nec po- *sencto Vi*
test quisquā libris & vxori pariter inferui *fore in li*
re. Multa sunt, quæ matronarum v̄sibus *bello ad sō*
necessaria sunt videlicet prætiōsæ vestes, *cium So-*
aurum, gemmæ, sumptus ancillæ, supellex *leniē nu-*
varia, deindē per totas noctes garrulæ que *bere.*
stiones. Illa ornatio præcedit in publici,
hæc honoratur ab omnibus: ergo in con-
uentu fœminarum misera despicior. Cur
aspiciebas vicinam? quid cum ancilla lo-
qui baris? de foro veniēs quid attulisti in dō
amicum habere possumus, non sodalem,
alterius amorē, suam suspicatur odium.
n Adde quod nulla est vxoris electio: sed *Ibidem.*

qualis aduenerit, talis sit habenda. Si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si foetida: quodcunque vitium est, post nuptias discimus. Equus, asinus, bos, canis, & vilissima mancipia prius probantur, & sic emuntur: sola vxor non ostenditur, ne ante displiceat, quam ducatur.

Ibidem.

o Attendenda est semper eius facies, & pulchritudo laudanda, ne si altera inspexeris, se existimet displicere. Si rogam domum ei regendam commiseris, serui edum est. Si aliquid tuo arbitrio reseruaueris, fide sibi haberi non putabit: & in odium vertit, & iurgia: & nisi cito consulueris, parabit venena an-

Ibidem.

p Quæta est continens vita, quam non inquietat vxoris suspicio, non sollicitant ancillarum sumptus, nec conturbat filiorum peruersitas, quæ munditiæ gignit florem, puritatis parit fructum, bonæ conscientie profert odorem.

Ibid. Aug.

q Ducuntur hodie vxores non causa fornicationis vitandæ, sed causa luxuriæ: non causa prolis, sed causa pecunie. Vnde Marci Catonis filia iunior, quum quæreretur ab ea, cur post amissum virum denuo non nuberet, respondit se non inuenire virum, qui se magis vellet, quam sua: quo dicto eleganter ostendit diuitias magis in vxoribus eligi solere, quam pudicitiam, & mul-

tos

tos non oculis, sed digitis vxores ducere.

Optima & sana res, quam non auaritia conciliat, quam non luxuria copulat.

r Amice cotumelia viri, vxor inobediens: *Val. an epi*
caue tibi. Veritas quæ non potest falli, ait *(fol. ad Ru*
de beato David: Inueni virum secundum *fm.*

cor meum: hic tam egregie præcipitatus est amore mulieris ab adulterio in homicidium: amica Bersabee filuit, in nullo malignata est, nihilominus facta est stimulus subuersionis viro perfecto, & mortis aculeus innocenti marito. Vtraque nocens erit, quæ contendet eloquentia ut Dalida Sansonis: & quæ forma ut Bersabee. Si ergo non es amplius secundum cor Domini, quam David, crede, & tu precipitari potes.

Ibidem.

f Optima foemina, quæ rarior est Phœnice, amari non potest sine sollicitudinis amaritudine, & metus frequenter infortunii. Mala verò, quarum tam copiosa sunt examina, ut nullus locus sit expers malignitatum earum, quum amantur, amare pungunt, & afflictioni vacant vsque ad diuisionem corporis & spiritus.

r Sol hominum Salomō, thesaurus deliciarum, sapientie Domini singulare domicilium crasso tenebrarum fusca: ut atrametque lucem animæ suæ, gloriã domus suæ foeminarum facinoræ amisit, & postremo cur-

uatus coram Baalim ex Ecclesiaste Domini, mutatus est in membrum Zabuli.

Ibidem.

v Iuppiter rex terrenus, q̄ etiã dictus est cœlorũ rex, præ singulari strenuitate corporis & incõparabili mētis elegãtia, post Europam mugire coactus est. Amice ecce quẽ bonitas super cœlos extulit, fœmina brutis cõparauit: poterit & te fœmina cogere ad mugitum, si non es maior Ioue.

Ibidem.

x Patimius flens ait Arrio vicino suo: Amice arborẽ habeo in horto meo infelicem, de qua se prima vxor mea suspẽdit, & postmodũ secunda, & iam nunc tertia. Cui Arrius miror te in tantis successibus lachrymas inuenisse. Et iterum, dij boni, quæ dispendia arbor illa tibi suspendit & tertiõ, amice da mihi de arbore illa surculos, quos serã: amice, & ego dico tibi: metuo ne te oporteat arboris huius surculos mendicare, & inueniri non poterunt.

Valer. ibi.

y Metellus respõdit Mario, cuius filiam dote felicem, forma nobilem, genere clarã, fama celebrem ducere noluit: Malo inquit meus esse, quãm suus. Cui Marius imõ ipsa erit tua: at ille: imõ virum oportet vxoris esse: logicũ enim est: talia erunt prædicata, qualia subiecta esse permiserint: sic facticia verbi Metellus diuertit dorsum ab oneribus eius.

Audax

x Audax est ad omnia quæcumq; amat *Ibidem.* vel odit fœmina: & artificiosa est nocere cum vult. Sed ne longo dispẽdio te suspẽdam, lege Aureolũ Theophrasti & Medeã Iasonis, & vix pauca inuenies impossibilia mulieri. Amice det tibi Deus omnipotens, oipotentis fœminę fallacia nõ falli:

a b Socrates ab adolefcẽtulo quodã con- *Val. Max.* sultus, vtrũ vxorẽ duceret, an se omnia *xi. lib. 7.* trimonio abstineret, respõdit vtrũ eorum *de memo* fecisset, acturũ pœnitentiã. Hinc te, inquit *rabilis* sollicitudo, hinc orbitas, hinc grauis inter- *ditis.*

ritus, hinc hæres alienus excipiet, illinc perpetua sollicitudo, cõtextus querelarũ, doris exprobratio, affiniũ superciliũ graue, garrula socrus lingua, successor aheni matrimonij, incertus liberorum eũtus.

a c Nulla tam bona est vxor, in qua non *Diogenes* inuenias quod cõqueratis. Sicut nihil sua *philos.*

uus benigna cõiuge: ita nihil infesta muliere crudelius: quãrd enim sapiẽs vitã suã pro viri salute opponit, tantõ maligna ad mariti mortẽ etiã vitã suã reputat. Nihil ergo muliere molestius, quæ quantũ in re coniunctor, rãtum disunctor morũ dulcedine, aut felle malitiæ. Mulier speciosa templum est ædificatum super cloacam.

a d Duo genera lachrymarum habent *Pyth. go-* tur in oculis fœminarum, veri doloris *tas philos.*

In prosper. philof. vnum infidiarum alterum. a e Socrates, cum quidam ex eius doctri-
na benemeriti discipuli ad eum descende-
rent, rogantes eum, vt aliquod præceptū
ordinandæ susciperent vitæ, in suum eos
diuersorium secum venire fecit, vxoremq;
suam Xanthippē in superioribus constitu-
tam vocauit: iussitq; vasa oleo & melle
plena vt eiceret: admirantibusq; discipu-
lis ait: si hâc in domibus vestris rerū pote-
statē habueritis, beatā vitam disponetis.

Senec. in a f. pron. r- bis. Habent locum maledicti crebræ nu-
ptiæ. Que multis nubit, multis nō placet.

Vide etiam in tit. Castitas, d. o. Mulier
& Peccatum, f. Virginitas, a, i, t.

Conscientia.

Augu. in a f. sermo. **Q**uid obest illi, si de illa tabula eum-
humana vult delere ignorantia, si
eundem de libro viuentium nunquā pro-
pria deleat conscientia? nam & si bonum,
quod de nobis dicitur, in mentē non inue-
nitur, magnam debet in nobis tristitiam
generare: & cōtrā, si malum quod de no-
bis dicitur, in nobis non inuenitur, in ma-
gnam debemus lætitiā proflere.

Ambr. de b. aff. Bene sibi conscius; falsis non debet
moueri conuictis, nec æstimare plus pon-
deris, in alieno esse conuictio, quam in suo
est testimonio.

Vnus

c Vnusquisq; non intermittat opus pro
babile, siue à pluribus videatur, siue sine
arbitrio sit. Abūdat enim sibi locuples te-
stis conscientia: fugat etiā mala & oppro-
bria, etiam si se credat non posse cōvinci.
nā & si clausis parietibus sit & coopertus
tenebris, sine te, sine conscio: habet tamē
facti arbitriū, quem nihil fallat: ad quem
facta clamant omnia: deniq; clamauit &
vox sanguinis. Se ipsum vnusquisq; & ani-
mum suum seuerum iudicem, sui vltorem
sceleris, & vindicem criminis habet.

d In omni quod dicitur, semper tacitè
recurrere debemus ad mentē, & interiorē
testem & iudicem requirere. Quid enim
prodest, si omnes laudent, & conscientia
accusat? Aut poterit obesse, si omnes de-
rogent, & sola conscientia defendat?

Greg. sup. Exechie- lem. ho. 9.

Bona parat habitaculum Deo, cuius
nec ratio decepta, nec voluntas peruersa,
nec memoria fuerit inquinata.

Berna. in sermo. Bona consolatio, quum & blasphema
mur à malis beneficientes, si recti diligat
nos: omnino sufficit aduersum os loquen-
ca.

tium iniqua, opinio bonorum cum testi-
monio conscientia

Ber. 3. de cōsidera-
g Fortitudo tua, fiducia fidelis conscien-
tia decor tuus, splendor bonæ opinionis: *tione ad Eugeniū.*

h Solum ex integro recuperasse res scias, *Be. su. cā.*

si tuā cōscientiā quadruplici cōpunctiōe
sentis morderi, pudore gemino, & gemi-
no metu. Nā vitā ad perficiendum septe
nariū triplex cōfessiōis species attestatur:
Deum cogita factorē tuū, cogita & bene-
factorē, cogita patrem, cogita Deum. Ad
oīa reus es, plāge per singula, ad primum
& vltimum respōdeat timor tuus, ad duō
media pudor. Ideō omne quod remordet
cōscientiā, cōfiteri humiliter, purē, sūde
liter, & has septem vices adimplesti.

*Isid. lib. 3.
de summo
bobo.* i Semper conscientia serui Dei humilis
esse debet, & tristis: vt per humilitatē non
superbiat, & per vtilem mōerorem cor ad
lasciuiam non feratur.

*Isid. lib. 2.
soliloquio
rum.* k Nulla pōna grauior pōna conscien-
tiæ. Vis autem nunquā esse tristis, bene vi-
ue. Secura mens tristitiā leuiter sustinet.
Bona vita gaudiū semper habet: conscien-
tia autem rei semper in pōna est. Nūquā
securus est reus animus: mens enim mala
conscientiæ propriis agitur stimulis.

Isid. ibid. l Conscientia munda est, quæ nec de præ-
terito iustē accusatur, nec de præsentī in-
iustē delectatur.

*Chry. su-
per illud
Mat. 22.
Reddite* m Numisma Cæsari aurū est: numisma
per illud Dei, homo, in solidis Cæsar videtur, in ho-
Mat. 22. Minibus autem Deus agnoscitur, ideō di-
Reddite uitias vestras Cæsari date: Deo autē con-
scientiæ

scientiæ vestræ solam memoriā referuare. *qua sunt*
n Sub ouina pelle vulpinā conscientiam *Cæs. & c.*
abscondēbā. Vulpina planē cōsciētia, repi- *Hug. lib.*
da conuersatio, animalis cogitatio. ficta *1. de aia*
cōfessio, breuis rara compunctio, obediē- *c. 15.*
tia sine deuotione, oratio sine intētiōe,
lectio sine ædificatione, sermo sine circum-
scriptione. O quā dura sunt mihi ista quæ
loquor, quoniā meipsum loquēdo ferio?
Veruntamen quia nō me peccatorem ne-
go, sed peccatū meum cognosco, erit for-
tasse apud Deum iudicem impetratio veni-
niæ, ipsa cognitio culpæ.

o Tranquilla cōsciētia est, quæ omnibus *Hug. li. 2.*
est dulcis, nulli grauis: vtens amico ad gra- *de anima*
tiam inimico ad patiētiam: cūctis ad bene-
uolētiam: quibus potest, ad beneficiētiam:
cui Deus nec sua peccata imputat, quia nō
fecit, nec aliena, quia nō approbavit: nec
negligentiā, quia non tacuit: nec super-
biam, quia in vnitāte permansit.

p Conscientia bona, titulus est religio- *ibidem.*
nis, rēplum Salomonis, ager benedictio-
nis, hortus deliciarū, aureum declinato-
rium, gaudium angelorū, arca fœderis,
thesaurus regis, aula Dei, habitaculum spi-
ritus sancti, liber signatus & clausus, & in
die iudicij aperiendus.

q Conscientia est cordis sciētia: cor enim *ibid. c. 12.*
& se

& se nouit sua scientia, & multa alia quādo nouit se, appellatur conscientia, quando præter se alia, nominatur scientia.

Cass. li. 4. epi. 8. r. Quid acquiri putatur, ubi bona conscientia perditur, aut in qua parte possit homo proficere, si innocentiam probatus fuerit amisisse?

Cass. li. 1. epi. 8. f. Arborē quam florere vides, quam summa conspicias viriditate lætari, subterraneo succo fecūditate animatur, reddens in superficie, quod continetur in radice. Hominum quoque vultus magna hilaritate decoratur, si visceribus sanis grauamen nullius sentiat læsonis.

Se. 97. ep. c. Rem dicam, ex qua mores æstimes nostros. Vix quempiam inuenies, qui possit aperto ostio viuere. Janitores conscientia nostra, nō superbia opposuit, sic viuimus, vt deprehēdi sit subito aspici. Quid autē prodest recondere se, & oculos hominum auerēq; vitare? Bona conscientia turbam aduocat, mala autem in solitudine anxia atque sollicita est. Si honesta sunt, quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid retert neminem scire, cum tu scia? O te miserum, si contemnis hunc testem!

Se. 82. ep. v. Nemo plus videtur æstimare virtutem, nemo magis illi esse deuotus, quā qui boni viri famā perdidit, ne cōscientiā perderet.

Sic

x Sic viuendū est tanquā in conspectu *Libro de viuamus*, sic cogitādum, tanquā aliquis *moribus*. pectus intimum prospicere proffit.

y Cōscientiā magis, quā famā attēde. Falli *Ibidem*. nāq; sæpe poterit fama, cōscientiā nūquā.

z Mala conscientia sæpe tuta est, securā *Sen. ibid.* nūquā. Itaq; nihil ei cōmiseris, nisi quod amico cōmittere possis, pleriq; famam, conscientiam autem pauci verentur.

a b Nullum consciū peccatorum tuo *Ibidem*. rum magis timueris, quā te metipsum, alium enim pores effugere, te autem nūquam, nequitia enim ipsa est sui poena.

a c Superet conscientia, quicquid mali *Ibidem*. fixerit lingua.

Vide etiā in tit. Anima. q. Confessio c. cōuersatio. f. Fama. c. Gloria bona. a. Honestas. b. Iniuria. f. Solitudo. a. r. a. c. Virtus. a. b.

Consideratio sui.

a R Emotis obstaculis insanæ opinio *Am. lib. 1.* nis scelera nuda iudicentur, nuda *deci. Dei.* pensentur, nuda inspiciantur, fallacia regimina, & vanæ laudes gloriæ auferantur, & adparebunt miseræ peccatorum.

b Eunt homines mirari altitudines *Am. li. 10.* & ingentes fluctus maris & altitudines *confessio.* montium, & altissimos lapsus fluminum, & Oceani ambitum, & gyros syderum, & relinquunt seipfos, nec mirantur.

Magis

Au. super c. Magis cogitare deberis, quid nobis de-
Matt ser. sit, quam quid vobis adfit. Quod habes,
mo. 59. caue ne perdas. Quod nondum habes, sup-
 plica ut habeas. In quātis sis minor, est cū
 siderandum, non in quantis sis maior. Si
 enim cogitas quantum præcessisti alterum,
 time tuorem: si verò cogitas quantum
 tibi deest, ingemiscis, curuaris: si humilis
 eris, tutior ambulabis, non præcipitaberis,
 non laberis.

Au. super d. Supra te Deus, infra te pecora. Agno-
epi. io. c. 8. sce eū q supra te est: ut agnoscat te, qui in-
 fra te sūt. Ideoq; dū Daniel agnouisset su-
 pra se Deū, agnouerūt eū supra se leones.

Augus. in e Laudabilior est animus, cui nota est in-
proo. 9. de firmitas propria, quam cui ea non respe-
trinit. cta: moenia mundi, vias syderū, fundamen-
 ta terrarum, & fastigia cœlorū scrutatur.

Au. in ser. f O homo, si consideres quid per os, quid
 per nares cæterisq; meatibus egrediat,ur,
 nunquam vilis sterquilinum inuenisti.

Hic. in gl. g Vix aliquis ab hoc vitio inuenitur
sup. Mat. alienus, quia vnusquisq; suis fauēs, aliena

7. *Quid* facile reprehendit, sumēs autoritatem ar-
vides se- guendi sine exemplo suæ emendationis.
stucā Ec. h Quum bona fratres agitis, semper ad

Gr. in ho. memoriam mala acta reuocate, ut dum
 ante culpa cōspicitur, nunquam de bono
 opere incautē animus lætetur.

Quantō

i Quāto quis minus se videt, tantō mi- *Grego. 25°*
 nus sibi displicet: & quantō maioris gra- *mo.*
 tiæ lumen percipit, tantō amplius repre-
 hensibilem se esse cognoscit.

k Considerata infirmitas, propria mala *Gr. 5. mo.*
 mollit: excusat aliena.

l Qui plenissimē appetit intelligere qua *Gre. ibid.*
 lis est: talis nimirū debet conspicerē, qua- *in mora.*

lis non est: ut ex honorū forma meriatur
 ipse, quanto deserto bono deformis est.
 Lucem nanque debet conspicerē, qui vult
 de tenebris iudicare. Lumen intelligētis
 humilitas aperit, superbia abscondit.

m Quatuor sunt qualitates, quibus iusti *Ibi. li. 23.*
 viri anima in cōpunctione vehemēter af-
 ficitur, quū aut malorū suorum reminit-

scitur: cōsiderans vbi fuit, aut iudiciorum
 Dei sententiam metuēs, & secum querēs
 cōsiderat vbi erit, aut quū mala vitæ præ-
 sentis attendēs, solerter mœrēs, confide-
 rat vbi est: aut quū bonā supernæ patriæ
 contēplatur: quæ quia necdum aspicitur,
 lugens conspicit, vbi non est.

n Posito prospera fortitudinis fundamēto *Greg. 28.*
 to, quum fabrica in altū ducitur, necessē *mora.*

est, ut vnusquisq; proficiēs vires cautē me-
 tiatur: ut quū diuina cōstructiōe magnus
 iam esse cœperit, semetipsum respiciat sine
 cessatione, quod fuit: quatenus attēdēs hu-

milititer

militer, q̄ præter meritū inuētus est, ne-
 quaquā arrogat, quod p̄ gratiā factus est.
Greg. 13. o Cordis sui oculū per elatiōis tenebras
mo. extinguit: qui cū recta agit, considerare
 aliorum merita negligit. At contrā, ma-
 gno humilitatis radio sua opera illustrat:
 qui aliorū bona subtiliter pensat, quia dū
 ea quæ ipse feliciter facta foris ab aliis cō-
 spicit, eum, qui de singularitate inus erū-
 pere nititur, superbiæ tumorem premit.
Ber. super p̄. Scio neminē absq; sui cognitione salua-
ser. 37. ri, de qua nimirum mater salutis humili-
 tas oritur, & timor Domini: & qui & ipse
 sicut initium sapientiæ, ita & salutis est.
Ber. de cō p̄. Prīmū ipsum fontē suū id est, mētē de-
sideratio. qua oritur, consideratio purificat: deinde
 regit affectus, dirigit actus, corrigit exces-
 sus, componit mores, vitam honestat, &
 ordinat: postremò diuinarum pariter &
 humanarum rerum scientiam confert.
Be. ibi. de v. Consideratio est, q̄ cōfusa discriminat,
confid. ad p̄paria collidit, secreta rimatur, verū inue-
Euge. stigat, verisimilia examinat, ficta & fucata
 explosat. Hæc est, quæ agēda præordi-
 nat, acta recogitat, in aduersis prosperat,
 præsentit in aduersis, quasi non sentit.
Ibidem. f. Spiritus qualis homo omne opus suum ter-
 na quadā cōsideratione præueniet: prius
 quidem an liceat, deinde an deceat, po-
 stre
 stre

tremò an expediat.
 t Consideratio tui in tria q̄dā diuidatur. *Ber. ibid.*
 Si cōsideres quid, quis, qualis sis quid in
 natura, quis in persona, qualis in vita.
 v Alter alterius culpam citò intelligit, *Chryssu.*
 suam autem difficile: quia homo in cau. *per illud.*
 sa alterius tranquillum habet cor, in sua *Mat. Va.*
 autem turbatur, perturbatio autem cor- *Gobis Scri*
 dis non permittit hominem considerare *ba. C.*
 quod bonum est. *Phar. qui*
 x Est primū hominis sapientiam affe- *adif. sep.*
 ctantis, contemplari quid ipse sit: quid in *Chryss.*
 tra se, quid infra, quid supra, quid cōtra, *tractatu*
 quid antè, quid postea sit. Hæc confide- *de symbō.*
 ratio quadripartitum parit fructum: vi- *lo. li. 3.*
 litatem sui, charitatem proximi, contem-
 prum mundi, amorem Dei.
 y Qualiter in alienis vides tā parua, & in *Chryssu.*
 tuis tam magna transcurris? Si te magis *per illud*
 amas, q̄ proximū, quare ipsum procuras, *Matt 7.*
 & nō te ipsum? Si autem te ipsum cōrēnis, *Quid aut*
 manifestum est, quod iam nō procuratio *viles fe-*
 est, sed detractio potius. Cum enim dili- *stucam tra*
 gentia inuestigare oportet, quæ tua sunt, *oculo.*
 & ita ea, quæ proximi sunt decernes.
 z Omnis grauis angustia, si me inspicio, *Ansel in*
 nō tolero me ipsum, si nō inspicio, nescio *suis medi.*
 me ipsum. Si me considero, terret me fa-
 cies mea: si me nō considero, scilicet me dā-

natio mea. Si me video, horror est intolera-
bilis: si non video, mors incuitabilis.

Prosper a b Tādiu q̄s peccata sua, q̄ nosse & flere
de vita cō debet, ignorat, quādiu curiose aliena cōsi-
templati- derat. Quod si mores suos ad seipsum cō-
ua. li. 2. uersus aspiciat, nō requirit quod in aliis
reprehendat, sed in seipso quod loquat.

Basilii a c Reuera omniū causarū difficillimum
in exame est seipsum cognoscere. Nō em̄ sol^o ocul^o
roz. lib. 9. ea quæ extrinsecus habentur, inspiciēs seip-
sum nō valet intruere, sed etiā mēs ipsa sa-
tis acutē aliena delicta contemplan-
s tardior est erga suorum cognitionē vitiorū.

Hug. li. 3. a d Frustra enim cordis oculū erigit ad vi-
de anima dendū Deum, qui nondum idoneus est ad
c. 6. vidēdū seipsum. Prius enim est, ut cogno-
scas inuisibilia, spiritus tui, quā m possis
esse idoneus ad cognoscendū inuisibilia
Dei: & si nō potes cognoscere te, nō præ-
sumas apprehēdere ea, quæ sunt supra te.

Hug. ibid. a e Redi ergo ad cor tuum: & subtiliter
discute te ipsum, cōsidera vnde venis, quō
tēdis, quomodo viuis, quid agis, quid amittis,
quātū quotidie proficis, vel quātū de-
ficis, quibus cognitionibus magis incusa-
ris, quibus affectibus frequētius tangeris,
vel

vel quib^o tentationū machinis à maligno
spiritu acrius impugnaris: & cū totū in-
terioris & exterioris hominis statum, &
habitum, & quantum possibile est, plenē
cognoueris non solum qualis sis, verūm
etiā qualis esse debeas, de cognitione tui
poteris subleuari ad cōtemplationē Dei.

a f Melior es, si te ipsum cognoscas, quā m
Hug. li. 1. si te neglecto cursu syderum, vires her-
de anima barum, complexiones hominum, naturas
animalium, cælestium omnium & terre-
strium sciētiam haberes. Multi enim mul-
ta sciunt, & seipsum nesciunt: cū tamen
summa philosophia sit cognitio sui.

a g Disce ex tuo spiritu cognoscere quid
Ibidem. debeas de alijs spiritibus æstimare, hæc
porta, hæc schola, hic introitus, iste ascen-
sus, hac intratur ad intima. hac eleuat ad
summa, ex hac siquidem proficisceris ad
cognitionem omnium cælestium, terre-
strium & infernorum.

a h Magnus accessus ad Deum est cogni-
Cass. super tio infirmitatis suæ. Locis corpora con-
illud psal. tinentur animi autem locus est affectio
desidero sua. Magna est utilitas seruo Dei pro-
mi. i. Do- priam infirmitatem recognoscere: atque
mine quo in suis viribus aut meritis nullam fidu-
ria infir- ciam habere. Tunc enim incipit adesse
mor sum. virtus diuina, quando deficere incipit

præsumptio humana.

Boetius a i Humanæ naturæ ista cōditio est, vt tã
li. 2. de. cō tũ ceteris rebus, cū se cognoscat, excellat:
sol. eadem tamen infra bestias redigatur, si se

nosse desiderit. Nã cæteris animantib⁹ sese
ignotare natura est, hominib⁹ vitio venit.

Se. ep. 54. a k In moribus quibus afficiuntur quo q^s
se peius habet, minus sentit: grauis sopor
etiam somnia extinguit, animam alteri⁹
mergit, quòd vti nullo intellectu u possit.

Sen. lib. 3. a l Animus quotidie ad rationem red-
de ira, an dendam est vocandus. Faciebatur Sextius,
te finem. vt consummato die, cum se ad nocturnã
vitæ recepisset: interrogabat animum
suum, quod hodie ma⁹ tuum sanasti: cui
vicio obstitisti? qua parte meliores? desi-
net ira, vel moderatior erit, qui sciet sibi
quotidie ad iudicem veniendum. Quid
ergo pulchrius hac consuetudine excuti-
endi torum diem? qualis ille somnus post
re cognitionem sui sequitur? quàm tran-
quillus. quàm altus ac liber.

Se. in qua a m Maximum argumentum est animi
dum epis ab altiori sede venientis. si hæc in quibus
versat, humilia iudicat, & angusta: si exire
non metuit. scit enim quòd exiturus sit:
qui vnde venit, meminit.

Se. in pro. a n Etiam obliuisci quid sis interdum ex-
pedit. Nisi æstimatis viribus aggrediaris
sarcinam

sarcinam, subiacebis.

Vide etiã in ti. Adulatio. a u. a. x. Caro.
s. t. Cõtēpr⁹. f. Correctio. t. a y. b. n. b. o. e. f.
Curiositas. a Discretio d. h. n. o. p. Honor.
x. Ignorãtia. e. Mirabile. g. Misericordia. l. Mors
a i. Præsumptio. r. Prosperitas. x. Sacerdos.
t. Sãctitas. h. i. Superbia. a. r. Timor. m. Ve-
nia. z.

Consilium.

a **A**duertendũ quod in acquirẽdis cõ
siliis plurimũ valet vitæ probitas, *Ambrosii de*
offic. li. 2. virtutum prærogatiua, beneuolentiæ vsus,
facilitatis gratia. Quis enim in cœno fon-
tẽ requirat? quis de turbida aqua potũ pe-
tat? Itaq; vbi luxuria est, vbi intemperan-
tia, vbi vitiorũ cõfusiõ: quis inde sibi ali-
quid hauriendum existimet, quis vti e iu-
dicer causæ alienæ, quẽ videt inuile vitæ
suæ: Quomodo enim potero eum iudica-
re consilio superiorem: quem video mori-
bus inferiorem? Supra me debet esse, cui
me committere paro. An eum idoneum
putabo, qui mihi det consilium, quod nõ
dedit sibi: & mihi eum vacare credam, qui
sibi non vacat? cuius animum voluptates
occupant, libido deuincit, auaritia subiug-
gat, cupiditas perturbat.

b Necessè est, vt præstantior sit à quo
consilium petitur, quàm ille sit, qui petit.
Qui enim consulat hominem, quem non

arbitreris posse melius aliquid reperire, quàm ipse intelligis?

Ibidem.

c Talis debet esse, qui consilium dat: ut seipsum formam alijs ad exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate, in gravitate: ut sit eius sermo salubris atq; irreprehensibilis, consilium utile, vita honesta, sententia decora.

Ibidem.

d Quanto vtilius regē Pharaonē Ioseph consilio pudentiæ iuuit, q̄ si pecuniā cōtulisset. Pecunia enim vni⁹ ciuitatis vberitate nō redimeret, & prospiciētia Ioseph totius Aegypti per quinquennium famē repulit. Facile autem pecunia consumit, consilia exhauriri nesciūt: hæc vsu augentur, pecunia minuitur, & citō deficit: ut quō pluribus largiri volueris, eō pauciores adiuues: & sæpe tibi desit, quod alij cōferendū putaueris. Consilij ōpisq; collatio, quō in plures diffunditur, eō redundantior manat, & in suum fontē recurrit.

Ibidem.

e Quid tibi prodest habere sapientiam si consilium neges? Si consulendū copiam includas, clausisti fontem: ut nec alijs influat, nec tibi proficit.

Græc. mo.

f Valde fortitudo destruitur, nisi per cōsiliū m̄ fulciatur: quia quō plus se posse cōspicit: eō virtus sine moderamine detentius in præceps ruit: mēs quē intus sedem cōsi

consilij perdidit, foras se per desideria innumerabiliter spargit.

g Dare stulto consilium, charitatis est: Grego. in dare sapienti, ostentationis: dare verō tē-
moralib.
pore peruerstatas, sapientiæ.

h Nulla consilia meliora sunt, q̄ illa quæ Vegetius ignouerit aduersari⁹ antè, q̄ facias. Quū igitur cōsiliū tuū cognoueris aduersariis proditū, dispositionē mutare re cōuenit. Quid fieri debeat tractato cū multis. qd verō facturussis, cum paucissimis ac fidelissimis, vel potius ipse tecum.

i Cōsiliū est examinandarū gubernanda *Tul. 2. rhe*
rūmq; causarū subtilis animi prospectus. *torica.*

k Deliberatio, est antè quodlibet inceptū *Ibidem.*
plena maturitatis & solertiæ cōsideratio.

l Non viribus, nō velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed *Tul. in li.*
de senect.
consilio antiquorū & scientia: quibus non orbari, sed etiam augeri solet senectus.

m Magna enim est & infinita prudentia, *Cass. p. 17.*
quā nemo sic assequitur, ut eā nō necessa-
to. 2. lib. 1.
riō per alios quærere videatur. Senes ipsi *epist. 9.*
cōsilijs sapiētiā discūt, & à maturis in cō-
mune quæritur, quod pro omni vtilitate

tractatur. Solatium curarū frequēter sibi adhibent maturi reges, & hinc meliores est manent, si soli omnia nō præsumunt:
n Plurimū laudis iu. nes meribus suis *Ibi. em.*

applicat: quoties de negotiorū meritis, ambigētes, ad peritorū cōsilia decurrunt.

Cas. tibi. li. 3. epist. 4. o. Cōsiliū quippe imitari negligit improuidus, sapientiā verò ille quærit in altero, penes quem est sciētiae magnitudo.

Pet. Rau. p. Quidam ea semper differunt, quæ differri non expedit, ibiq; sunt præcipites, vbi res saniore consilio indigent.

Pet. Rau. q. in quadā epist. q. Quidam omnia imprudenter agunt, & ipsis pro voto succedunt. Quidam ad omnia consilio se disponunt, & semper in contrarium eis cedunt.

Ibidem. r. In magnorum discriminū angustiis, vbi domestica consilia remediū non inueniunt, eorū suffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotiis experientia diuturnior approbavit.

Ibidem. s. Vbi publica iactura est, & cōmune diffidēdiū, sicut dolor in vniuersitatē se porrigit: ita cōmuni cōsilio & auxilio est vt edū.

Pet. Rau. t. Ibidem. t. Cōsiliū peritorū ex apertis obscura existimat: ex parvulis magna: ex proximis remota: ex partib; tota. scit. n. qua via aggredi debeat, & citò singula & distinctè videt.

Sen. i. epist. v. Tunc consilia salutaria aduoca, quum tibi alludit vitæ prosperitas: tunc te velut in lubrico retinebis: nec tibi dabis impetus liberos: sed circumspecies quò eundū sit, & quousque.

x Ma

x Maximè sunt cōtraria cōsilio festinatio *Senec. lib. & ira. velox cōsiliū sequit penitentiā. de ira.*

y Nō disponet singula, nisi cui iam vitæ *Sen. epist. suæ summa pposita est. Nemo quāuis paratos habeat colores, similitudinē reddet nisi iam constet, quid velit pingere. Scire debet, quid petat ille, qui sagittā vult mittere: & tunc dirigere ac moderari manu telum. Errant consilia nostra, quia non habent, quò dirigantur. Ignoranti què portum petat, nullus suus ventus est, necesse est multum in vita nostra casus possit, quia viuimus casu.*

z Quidam quæ tantū amicis cōmittenda *Seneca 2. sunt omnibus narrāt, & in quasilibet aures par. epist. quicquid illos vrit, exonerāt. quidam etiā 2. epist.*

rursum charissimorū cōscientiam reformidāt: & si possent, ne sibi quidem credituri intus premūt omne secretū. Neutrum faciendum est: vtrunq; enim vitium est, & omnibus credere, & nulli: sed alterum honestius dixerim vitium, alterum tutius.

a b Pauci sunt, qui consilio se suāq; disponunt, ceteri eorum more, qui fluminibus innatant, non eunt, sed feruntur.

a c In æquo autē est amissæ rei dolor, & timor amittendæ. nec ideo tibi præcipio negligentiam: tu verò metuenda declina. Quicquid consilio prospici potest, pro-

o f

- spice, quodcumq; læsurum est, multò ante, quàm accidat, specularè & aduerte.
- Senec. in* a d Diu delibera, citò facito, nil curare,
proverb. hoc est insanum esse, nil posse, hoc est mortuum viuere.
- Ibidem.* a e Sepultus sit sermo apud te, quem tu solus audieris. Consilio meliùs vinces, quàm iracundia.
- Ibidem.* a f Deliberandum est diu, quicquid statuerendum est semel: deliberare vtilia, inora est turissimà: mora omnis odia est, sed facit sapientiam.
- Ibidem.* a g Fortuna homini plus quàm consiliù valet, malo cõsilio foemina vincit viros.
- a h Recta consilia capere possumus, si quæ nos lædere potuerit, agnoscamus. Si sollicitus fueris, iudiciù præuenies: occasio tabernaculù mentis est, si in bono vtaris: si in malo, caligo.
- Vide etiam in tit. *Communitas. s. fortitudo. l. Prudentia. k. o. s. t. v. x.*

Consolatio.

- Aug. sup. Ioannè.* a **H**Oc est, quod nos & lætificat in omnibus laboribus, & periculis vitæ huius: amor noster in Deum, & pium studium, & certa spes, & feruor spiritus.
- Aug. ibi.* b Si paupertas angit, si luctus mœstificat, si dolor corporis inquietat: si vlla calamitas vexat, adsunt boni homines, qui non sol

- solum gaudere cum gaudètib; sed flere cum flentibus norit, leniùtur aspera, releuantur graua, & superantur aduersa.
- d Consolatio mitis debet esse, non aspera, quæ magis dolorè leniat: feruorem mitiget, quàm commotionem excitet.
- Ambr. in lib. de Ioseph.* e Paupertatè times, sed bonos pauperes Christus appellat. Labore terreris, nemo quodcumq; athleta sine sudoribus coronatur, de cibo cogitas, sed fides famè nõ timer. De ipse omniù rector ac dñs cù oī angelorum militia certamè tuù expectat: tibi contra diabolu dimicanti parat eternitatis coronã.
- f Non plangam cù Iacob & David filios in lege morituros, sed cù Christo in Euãgelio suscipiã resurgètes, Iudeorù luctus, de morte Christianorù gaudiù. Vnde Moyses moriens plãgit: Iesus absq; funere & lachrymis in monte non sepelitur. Ad vesperum demorabit flerus, & ad matutinù læticia.
- Hiero. ad Heliodorù de morte Nepottarij pres.* g Quum volumus afflictum quempiam à mœrore suspendere, ordo consolationis est, vt studeamus priùs mœrendo, eius luctui concordare. Dolentè non potest consolari, qui non concordat dolori: quia eo ipso quòd à mœrentis afflictione discrepat, minùs ab illo recipit, cui mentis qualitate separatur. Sed emolliri priùs debet animus, vt afflictò congruat: congruens inhæ

in hæreat, inhærens trahat: nec ferrû: ferro cõiungitur, si non vtrinque exustione ignis liquetur. Durum molli nõ adhareret: nisi prius ei⁹ duritia mollescat. Sic nec iacentem erigimus, nisi à rigore nostri status inclinemur, quia dum rectitudodantis: à iacente discrepat, eum, cui condescendere negligit, nequaquam leuat.

Gre. li. 1. h Magna est consolatio in eo, quod displicet. *super* cet. quod ordinante illo erga nos agitur: illud. *Do-* cui non nisi iustum placet.

minu. de i Festina cõsolatio bonorû: cõsideratus si *dis,* *Domini* nis malorû. dũ enĩ ex eorû interitu malû *mus abstru* conspicit, quod euadunt, leue æstimant: *lit, &c.* quicquid aduersum in hac vita patiuntur.

Greg. 2. k Facilis erit consolatio, si inter flagella quæ *mo. super* patimur, quæ fecimus ad memoriã delicta *illud. lob:* reuocamus, atque hæc iã nõ flagella, sed *Perditio* na esse conspicimus, si quæ carnis delecta *est ini.* tione peccamus. carnis dolore purgamus; *&c.*

Gre. in re l. Non sis miser ante tẽpus, quũ illa quæ *l* uet imminentiã expausti, fortasse nõquã *gistro.* qũdã sunt, certe non uenerũt. *Quædam* *Senec. 1 3* ergo nos magis torquent, quàm deberẽt: *epist.* quædã antè torquent, quã debent: quædã autẽ torquent, cum omnino non debeant: aut augemus dolorem, aut fingimus, aut præoccupam⁹. Si enĩ futurũ est, quid iuuat doloris suo occurrere? Satis citò dolebis

quũ uenerit. Interim tibi meliora promitte. Aliquãdo gladius ab ipse tuice renouatus est, & aliquis carnifici suo superflues fuit. Sæpe enim nullis apparẽtibus signis, quæ mali aliquid prænuntiẽt, animus sibi falsas imagines fingit: aut uerbũ aliquod dubiæ significationis de torquet in perus: aut maiorem sibi offensam proponit alicuius, quàm est: & cogitat nõ quantũ iratus ille sit: sed quantum liceat irato.

m Quicquid fieri potest quasi futurũ *co. Senec. 79.* cogitemus. circũspiciẽda duo sunt: & futuri *epist.*

timor, & veteris incõmodi memoria: hoc ad me iam non perficiet, illud nõdũ. *Grata* superueniet, quæ non sperabitur hora; *n* Noli mala tua facere tibi grauiora, &

requerelis onerare. Leuis dolor est, si nil *Senec. 88.* illi opinio adiecerit: cõtrã, si te exhorta *epist.*

ri cõperis ac d. cere, nihil est, aut certè exiguum est. *duremus,* iam desinet: leuẽ illũ dũ putas, facies. omnia ex opinione suspensa sunt, iã miser est quisque, quàm credit.

o Socrates enĩ ex amicis quendam grauiorem mœrentẽ uideret, in arcem perduxit, *Val. Ma.* hortatũsque est, ut per omnes subiectorũ *libro. 7. de*

adificiorũ partes oculos circumferret: quò *memo.* facto, cogita nũc tecũ, inquit, quàm multus sub his tectis, & olim fuerit, hodieque uersentur, & in sequẽtibus seculis

sint

sint habitaturi, ac mitte mortalium in con-
moda, tanquam propria deffere.

Aul. Gel. li. 15. p Numerum conuiuorum incipere oportet à gratiarū numero, & progredi ad numerū Musarū, id est proficisci à tribus. & consistere in nouera, vt non fiat pauciores quàm tres, nec plures, quàm nouem. Non cōuenit enim multos esse, eò quòd turba est plerūque turbulēta. Nec loquaces, inquit, cōuiuas, nec mutos eligere oportet: quia eloquentia in foro, silentiū verò nō in cōuiuio, sed in cubiculo. Sermones igitur illius temporis habendos nō de rebus anxiis, non tortuosis, sed ex quibus ingenium venustatis fiat, & amœnum & cum quadam voluptate vtilis.

Vide etiā in tit. Amicitia. l. a. f. Amisio, & Consciētia. f. dolor. b. d. g. Gaudium. e. Mors. b. v. b. z. Pauperras. o. Sapientia. a. l. Studium. a. u. Timor. a. b. a. c. a. d. a. e. Tribu

Aug. li. 6. de mus. Aug. de doctrina Christia. Aug. de Gene. con- tra Mani cha. lib. 2. latio. n. p. z. *Consuetudo.*

Consuetudo quasi secūda, & quasi affabricata natura dicitur. *b* Solet recta opinio prauam corrigere consuetudinem, & praua opinio rectam deprauare naturam.

c In dolore paries filios. Verū est sacramentū huius sentētiæ, quòd nulla abstinētia sit à voluptate car. ali. quæ nō habeat

in

in exordio dolorē, donec in meliorē partē cōsuetudo flectatur, quòd quū peruenit, quasi natus est filius. id est ad bonū opus paratus affectus per consuetudinē bonā: quæ consuetudo vt nasceretur, cum dolore reluctandum est consuetudini malæ.

d Lex peccati, est violentia consuetudinis: qua trahitur etiam inuitus animus eo merito, quo in eam volens illabitur. *Aug. li. 2. cōfessio.*

e Ipsa mutatio cōsuetudinis, etiā que vtilitate adiuuat, tamen nouitate perturbat: quapropter que vtilis non est, perturbatio ne infructuosa consequenter noxia est. *Aug. li. 1. ad Ianna rium.*

f Peccata, quāuis magna & horrenda, quū in consuetudinem venerint, aut parua esse aut nulla creduntur: vsque adeò vt non solum non occultanda: verum etiam prædicanda diffamandāque videantur. *Aug. in Enchirid. cap. 86.*

g Vincere consuetudinē, dura est pugna. Moles imposita sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima: nec resurgere, nec respirare permittitur. *Aug. sup. psal. 30. Mar. ho. mil. 45.*

dictū est autē, quatruiduan^o est. Reuera istā cōsuetudinem de qua loquor, quodā progressus peruenit aīa. Prima est quasi tillario delectationis in corde: secunda cōsentio: tertia factum: quarta consuetudo.

h Nolite fratres mei continere peccata, in quibus forte consuetudinē iam fecistis.

quinta.
Omne

Dominice de aduen. iii. Omne enim peccatū cōsuetudine vilescit: & sit homini quasi nullū sit: obduruit iam, dolore perdidit, & valde putre est: nec dolet, quod non dolet, non pro faro habēdū est, sed pro mortuo computandū est. Quādo aliquid pungitur & dolet, aut sanū est: aut est in illo spes aliqua fanitaris. Quando autem tangitur, pūgitur, calcatur, nec dolet, pro mortuo habendum ac de corpore præcidendum.

Augu. in epi. ad Ca. sulanū. ii. dist. In his. . . In his rebus, de quibus nil certi diuina scriptura, mos populi Dei & olim instituta maiorum pro lege tenenda sunt: & sicut præuaricatores legum diuinarum, ita contemptores consuetudinū ecclesiasticorum coercendi sunt.

Augu. de diffini. ad Celā. iijam. Mos est simul habitantium consensus qui inueteratus consuetudinem facit. Asperam nobis & insuauem virtutum viam nimia facit vitiorū consuetudo: quæ si in alteram partem transferatūr, inuenitur semita iustitiæ leuis.

Gre. li. 4. mora. Quū culpa in vsum venerit, ei iam animus, etiā si appetat, debilius resistit: quia quot vicibus prauæ frequētationis astringitur, quasi tot vinculis ad mentē ligatur.

Gre. sup. eua. ho. 31. Vltata culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinem, conatur & labitur: quia vbi diu spōte per-

stitit

stitit, ibi & quum noluerit, coacta cadit.

o Sæpe nōnulli exire à prauis actibus cu *Greg. lib. piunt: sed quia eorūdem actuum pondere 11. moral.* premuntur: in malæ cōsuetudinis carcere inclusi à semetipsis exire non possunt:

p Tenēt prauæ cōsuetudines, quæ semel *Greg. lib. ceperūt: atq; quotitæ duriores existūt: & 15. moral.* non nisi cum peccatoris vita finiuntur.

q Antiquus hostis prius quasi cōsulens *ibidem.* blanda ad animum loquitur: sed quum semel dentem delectationis infixerit, violentia post consuetudinem penè insolubiliter innodatur.

r Abscidatur ferro acutæ cōpunctionis *Ber. super vlcus inueteratæ cōsuetudinis: si est acer Cant.* bus dolor, leniatur vnguetō deuotionis.

s Cōsuetudo est ius quoddam moribus *Isid. lib. 2. constitutum, quod pro lege suscipitur & etymo.* tenetur, quum ea deficit.

t Consuetudo autoritati cedit: prauum *Isi. in Sy- vsum lex & ratio vincat; quum verò nec monymis. sacris canonibus, nec humanis legibus cō lib. 2.* suetudo obuiare monstratur, inconcussa seruanda est.

v Difficile est peccati cōsuetudinem vin *Isid. lib. 1. cere: prauus vsum vix aboletur: affliua cōsilio loquor suetudo vitium in naturam conuertit. rum.* Animus sceleribus astrictus, vix ab eis diuelli potest.

P

Beada de x. Græca narrat historia Alexandrū potēp̄lo Sal. tentissimum regem orbisq; dominatorē li. 2. *Et est* in moribus & incessu Leonidis p̄adagō- gl̄ super il gi sui non potuisse carere vitiiis, quibus lud̄ pron. paruulus adhuc fuerat imburus.

22. *Adole* a b Nō paruus est labor, vt se aliq; a prio scens iux- ri nō bona cōsuetudine reflectat, ac reuo- ta. *Siam* cetera: quoniā quidē mos lōgo tēpore cōfir- suam: & matas, vim quodāmodo obrinet naturæ. quum se, a c Quidam de sapiētibus dixit: Bene cō- Ec̄. suetos pudebit dissuescere. & iterū: Bona

Basilius loquamur, trāsiēt sermo in affectū, iuxta in suare. illud: Qui non affuecit virtuti, dum iuue- gu. *Maxi.* nescit, a vitiiis nescit discedere, quando se in ser. de nescit. Et ecōtrā: Quod in iuuentute addi Io. *Bap̄t.* scitur, in matura ætate seruat.

Ita. a d Consuetudo, quæ apud quosdā irre- Cypria. in pferat, impedire non debet quo minus ve- ritas præualeat, & vincat. Nam consuetu- nirur di. do sine veritate veritas erroris est: pro-

8. *dec.* pter quod relicto errore sequamur verita- tem: scientes quod veritas vincit, veritas valer, & inualescit in æternum: & viuuit, & obtinet in secula seculorum.

Sen. li 2. a e Sic fit vbi homines maiorē vitæ par- rhetorica tem in tenebris agūt, vt nouissimē solem sua. quasi superuacuum fastidiant.

Senec. 18. a f Tunc autem consummata est infeli- episto. citas, vbi turpia non solūm delectant, sed etiam

etiā placet, & desinit esse remedio locus: vbi quæ fuerant, vitia, mores sunt.

a g Diu in istis vitiiis iacimus: euelli dif- *Senec. 85.* ficile est. Non enim inquinati sumus, sed epist. infecti. Nō est morbus inter vitia cōtem- nēdus: potest adolescētia iniurias ferre, & se aduersus morbos contumaciter gerere:

vbi verō senect' incubuit, facilius est mor- borū vitia, phibere, quā impetū regere.

a h. Inter causas malorū nostrorum, q̄ vi *Se. in ex-* uimus ad exempla, nec ratione componi *trema par-* mur, sed cōsuetudine abducimur. Quod si *te epist.* pauci facerent, nolemus imitari: quū plu- res facere cōperūt, quasi honestius fit: qa

frequentius sequimur, & recti apud nos locū tenet error, vbi publicus factus est.

a i Educatio & disciplina mores facit: & *Sen. in li.* id sapit vnusquisq;, qđ didicit. Itaq; bona *de morib.* cōsuetudo excutere debet, qđ mala instru- xit, bene docet loqui, bene docet facere.

a k Grauiissimū est imperiū cōsuetudinis.

a l. Quicquid in excelso fastigio positum *Senec. in* est, humili & certa consuetudine quo fit *proverb.* venerabilius, vacuum esse conuenit. *Val. max.*

Vide etiā in ti. Cōuersario. a, b. Deuotio, *li. 2. 3 me* c. Homo, f. Lasciuia, a. Lex, f. Obstinatio, *morabili-* d. Peccatū. a, f. Voluptas, i. *Contemplatio. bus dictis.*

a **C**ontemplatio est illa species, quæ *Aug. 1. de* rapit omnem animā desiderio sui *trinitate.*

tantò ardentiorē, quantò mundiorē
& tantò mundiorē, quantò ad spiritua-
lia surgentē, quantò carnalibus deside-
riis & terrenis affectibus morientē.

Augu. in b Qui didicerunt à Domino Iesu Chri-
epistol. ad sto mitēs esse & humiles corde, plus cogi-
Paulinū. tando & orando proficiunt, quam legen-
do & audiendo.

Ambr. in c Tuta vita est, in qua nihil sit, quod ti-
ep. ad Ver meas, quæ cōpēfatur mētis placiditate, le-
ellensem uat vsu, sūstētatur otio, nō occupat alie-
ecclēsiā. nis molestiis, nō vtget vrbānis discurtib⁹.
Hic. cōtra d Hæc in Iudæa vique hodie perferat
Vigilan- consuetudo; non solum apud nos; sed
num. etiam apud Hebræos, vt qui in lege Do-
mini meditantur die ac nocte, & patrem
non habent in terra, nisi solum Deum, to-
tius orbis foueantur ministris.

Greg. lib. e Mens nostra ad cōtemplandā internā
3. moral. non perducitur, nisi ab his, quæ externis
implicat, rudiōse subtrahatur. Mens no-
stra nullo modo ad viam intimā cōtem-
plationis sapit, nisi studiōse prius à res-
renorū desideriorū ramiātra sopiatur.

Greg. lib. f Nunquā cōmōtioni cōtemplatio iūgi-
3. moral. tur, nec preualet mēs perturbata cōspice-
re, ad quod vix trāquilla valet inhiare: quæ
nec solis radius cernitur, quā cōmōtā nu-
bes cœli facitē obducit: nec turbatus sōns
respic

respicientis imaginē reddit, quam trāquil-
lus, ppriē ostēdit: quia quò eius vnda pal-
pitat, eò ī se speciē similitudinis obscurat.

g Contemplari Dei sapientiam nō pos-
Gre li. 18. sunt, qui sibi videntur esse sapientes: quia
moral. tantò ab eius luce longè sunt, quāto apud
semetipsos humiles non sunt: quia in eo-
rum mētibus dum tumor elationis cre-
scit, aciem cōtemplationis claudit: & vn-
de se lucere præ cæteris æstimant, inde se
lamine virtutis priuant.

h Perfectus prædicator non est, qui pro
pter cōtemplationis studium operanda
Gre. super negligit, vel propter operationis instan-
Ezechie- tiam cōtemplanda postponit.
lem.

i Contemplatiua vita est, charitatē Dei
& proximi retinere, & ab exteriori actio-
Gre super ne quiescere. Soli desiderio conditoris in-
Ezechie- terere, vt nihil iam habere libeat, sed calca-
lem. tis curis omnibus ad videndam faciem sui
creatoris animus inardescat.

k Contemplatiua vita meritò maior est
quàm actiua: quia hæc in vsu præsentis
Grego su- operis laborat, illa verò sapore intimo
per Eze- venturam requiem degustat.
chielem.

l Sunt nonnulli, qui magnis muneribus
ditati, dum solius cōtemplationis studis
Grego. in inardescūt, parētē utilitati proximorum
quādā ep. prædicatione refugiunt, secretum quietis

diligūt, secessum speculationis appetunt; de quo si districtè iudicentur, ex rātis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt.

Gre. li. 6. moral. m Sæpe enim qui contemplari Deū quieti poterant, occupationibus pressi ceciderūt: & sæpe qui occupati humanis vībus viuerēt, gladio suæ quietis extincti sunt.

Greg. lib. 25. mora. n Sæpe misericors Deus, quo suos tenore diligit, eo sollicitè ab externis actionibus abscondit. Nam & plerunque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit, à quo subriles suspendit, & inde filij vexatione decori sunt, vnde serui in puluere scđant.

Gre. sup. Ezechie. homil. 2. extrema partē. o Omnis, qui vno pede claudicat, soli illi pedi innitur, quem sanum habet: quia & cui desiderium terrenum iam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet, & in ipso stat, quia pedem amoris seculi, quem ponere in terra conueuerat, iam à terra suspensum portat.

Gre. 6. moralium. p Quum contemplationis arcem aliqui tenere desiderant, prius se in campo per exercitiū operis probēt, vt sollicitè sciant, si nulla iam mala proximis irrogant, si irrogata à proximis æquanimiter portāt: si obiectis bonis temporalibus, nequaquā mens lætitiæ soluitur: si subtractis non nimio mœrore fauciātur: aut deinde perpendant

dāt si quū ad semetipsos introrsus redeūt in eo q̄ spiritualia rimantur, nequaquam secum rerū corporaliū vmbri trahūt, vel fortasse tractas manu discretionis abigūt.

q Sine contemplatiua vita intrare possunt ad cœlestem patriam, qui bona, quæ *3. super. Ezechie. lem.* possunt operari nō negligunt: sine actiua autem intrare non possunt, si negligant bona operari, quæ possunt.

r Noli nimis insistere oculis contemplationis: quia meliora sunt verba prædicationis, nam & si Rachel formosior, Lia ta *ser. 9.* men fecundior est.

s Felix domus & beata semper congregatio, vbi de Maria Martha semper conueritur: nam Mariam Marthæ amulari *Berna. in quadam epist.* indignum prorsus est.

t Tria sunt, quæ oculum intelligentiæ confundunt, atque contemplatione veri luminis excludunt, scilicet tenebræ peccatorum, recordatio eorundem peccatorum, & cura terrenorum actuum. Cōtra triplicem morbum triplex remedium est. Nam primus eicitur per confessionē: secundus per orationem: tertius per quietem.

v Vtilius est per simplicem actionem ire ad vitam æternam, quā per cōtemplationis errorem mitti in gehennam. Multos enim Deus ex carnalibus sua gratia

uſitat, & ad contemplationis faſtigium eleuat: multoſq; à contemplatione iuſto iudicio deſerit, & lapſos in terrenis operibus derelinquit. Loth enim in peruerſa ciuitate iuſtus fuit, & in monte peccauit.

Iſi. de ſum. x. Qui prius in actiua vita proficit, bene *mo. bono.* ad cōtemplationē conſcendit: meritō em̄ *lib. 3.* in iſta extollitur, q̄ in illa vtilis inuenitur. *Beda ſu. y.* Actiua vita eſt, panem eſuriēti tribue- *per illud re,* verba ſapiētīæ neſciētē docere, et *ran* *Luce. In-* tem corrigere, ad humilitatis viam. *ſuper-* *trahit* *le* bientem proximū reuocare, infirmantis *ſus quod-* curam gerere, quæ ſingulis quibuſq; expe- *dā. caſtel-* diant diſpenſare, & commiſiſ nobis qua- *lum. Ec.* liter ſubſiſtere valeant, prouidere.

Chryſo. in z. Nemo pōt eorū qui delectātur preſen- *lib. de cō-* tib^o & caducis, cœleſtia ac ſpiritualia cō- *punctiōe* tueri. q̄ vero iſta cōtēpſerit, & velut ymbrā *cordis.* hæc ac puluerē duxerit, velocius ad illam perueniet. Nā & apud hoīes hic mos eſt, vt tūc theſauros, recōditasq; diuitias patefaciāt filiis ſuis, quū eos adultos iā viderint; & puerilis laſciuiæ vitia reſpuiſſe.

Proſp. lib. a. b. Habet actiua perfectū, contēplatiua *x. de ſita* faſtigium; hæc facit ſanctū, illa perfectum: *contēpla-* huius vitæ eſt nulli, prius iniurias irroga- *tiaa.* re illius irrogatas æquanimiter ſuſtinere. *ibidem.* a. c. Iſte actiuus, qui ſuſcipiendo peregrinum, veſtiēdo nudum, gubernando ſub- iectum

iectum, redimendo captiuum, tuēdo vio- lenter oppreſſum, iugiter ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis emaculat, & vitam ſuā bonorum operum fructibus ditat.

a. d. Ille contēplatiuus, qui facultatibus *ibidem.* ſuis in vſus pauperum diſtributis, ſimul ſe expoliauit mundo, & totis viribus adhæret cœlo. Res mundi mundo proiecit: & ſeipſum Chriſto deuota mente reſtituit.

a. e. Actiua vita habet ſolicitem curſum: *Proſp. ibi.* contēplatiua gaudium ſempiternum. In hac acquiritur regnum, in illa percipitur. Hæc facit pulſare honorum operū velut quibuſdā manibus ianuam: iſta vocat conſummandos in patriam. In hac contemni- tur mundus, in illa videbitur Deus.

a. f. Quis enim neſcit, quod ſicut otium ſtu- *Proſp. lib.* dioſum à carnalibus, ineffabile ſuauiatē *3. de ſita* ſapiētīæ cœleſtis infundit orioſo, ita ſpiri- *contēpla-* tualis occupatio laborū ſanctorū multi- *tiaa.* plices affert fructus humanę ſocietatis oc- cupatio? Itineribus quidem diuerſis incedunt, ſed ad vnam patriam tendunt, & ad vnum regnū diſparibus militātes officijs, Chriſto rege omnium vocatē perueniūt.

a. g. Tria ſunt genera meditationū. Vnū in creaturis: vnū in ſcripturis: vnū in moni- *Hugo in* rib^o. Primū ſurgit ex admiratiōe, ſecūdū *meditatio* ex lectiōe: tertiū ex circūſpectiōe. Admi- *nibus ſuis*

ratio generat quæstionē, quæstio inuestigatio, inuestigatio iuuetionē. Lectio ad cognoscendā veritatē, materiā ministrat, meditatio coaptat, oratio subleuat, oratio cōponit, & cōtēplatio in ipsa exultat.

Hugo ibi. a h. Circumspectio in moribus duplici cōsideratione discurrit intus & foris, foris ad famā, intus ad conscientiam, vt quid expediat, & quid deceat, deceat ad exemplum, expediat ad meritū, nobis ad vitium, proximis ad exemplum.

Hug. in li. de arca mystica. a i. Cogitatio vaga incessu semper huc & illuc diuertit: sed meditatio destinata pro motione semper in vltiora tēdit, cōtēplatio autē est libera mētis perspicacia, in sapientiæ speculo cum admonitione suspēsa. Meditationis est perscrutari occulta, cōtēplationis est, admirari perspicua.

Vide etiā in ti. Amor, b. Caro, r. Cōsideratio, a. d. a. c. Iudex, g. Iustitia, x. Meritū, d. Parentes, r. Perfectio, h. l. Religio, a. h. Sollicitudo, f. l. q. Solitudo & tentatio, p.

Contemptus.

Au. de ca. techiz. an. dis rudib. S Edulò monendi sunt scholastici, vt humilitate induti Christiana dicant nō contēnere, quos cognouerint morū vitia, quā m verborū amplius deuitare, q. a licet per ignorantiā grāmaticæ artis, aliquid vitiosum pferat presbyteri vel episcopi, non

nō tamē idē à scholasticis sunt despiciēdi, sed cordi casto prælatorū linguā exercitatum scholastici præferre non audeāt: quā etiā proferre cōsueuerāt. Morū enim vitia magis, q̄ verborum sunt præcauēda.

b Oīa cōtēnit, qui nō solūm quantū potuit, sed etiā quātū voluit habere cōtēnit.

c Sicut solet generari ex assiduitate cōtēpt⁹: sic attrēdit ex ipsa raritate deuotio.

d Non sunt contemnenda quasi parua, sine quibus magna constare non possunt.

e Facile est viro opes contēnere, pecuniā dissipare, & proiicere, quæ in momēto & ad Pamperdi & inueniri pōt. Nam facilē abiicitur, quod extrinsecus hæret: hoc fecit So-

crates, Theban⁹ Antisthenes, fecerūt pluri mi philosophi, quos vitiosissimos legim⁹.

f Quod em̄ sumus, hodie nouimus: quid aut post paululū esse possumus, nescimus: hi verò, quos fortassē despici⁹, & tardè

possumus incipere, & tamē vitā nostrā feruētioribus studiis antecire. Timēdū itaq;

est, ne etiam nobis cadentibus surgat, qui nobis stantibus irridetur: quāuis stare iā

nō nouit, qui non stantem nouit irridere. Super altitudines terræ sustollitur: etiā stollam te

ipsa, quæ gloriosa præsentis videntur seculi, per mentis despectum calcat.

h Pulchre à conditis amorē subrahunt.

qui

qui in ipsum autorem pulchritudinis cordis passus tendunt.

Grego. in i. mo. Si reum regie maiestatis quamvis humanæ, humanis legibus capite plecti, sanctum est, quis finis contemptum dui nam omnipotentiam erit?

Chry. sup. ep. ad Hebr. 25. Cōtēne diuitias & eris locuples, cōtēne gloria & eris gloriosus: cōtēne supplicia inimicorū, & tūc eos superabis, cōtēne remissionē, & quietem, & tunc eā recipies.

Se. li. 2. de beneficiis Intolerabilis res poscere numos. & cō-

temnere. Indixisti pecuniæ odium, hoc professus es: hanc personam induisti: agēda est. Iniquissimum est: te pecuniam sub gloria egestatis acquirere.

Se. 22. ep. m Paupertati domum aperire, voluptates tenere sub fræno, meditari vel lætari de dolorū patientia, hæc q̄ apud se versat, in magno gaudio est, sed parum blando.

Sen. 85. n Facile cōtēnit oīa, qui ad cōtēptum sui venit. Vis ergo habere oīa? cōtēnne oīa.

Se. 83. ep. o Insuperabili loco stat animus, qui exter na deferuit. Inexpugnabilis est, quē multis machinis lacepsitum fortuna non trāfixit: nunquam maior est, quā ubi aliena disposuit, & fecit sibi pacem, nil timendo diuitias, nil concupiscendo.

Sen. 3. de beneficiis Fabricius Pyrrhi regis aurum repulit, maiusq; regno iudicauit, regias opes posse con-

se con

se contemnere.

q̄ Nōdum felix es, si non te turba deriserit. Si beatus vis esse, cogita hoc, primū de morib. contemnere, & ab aliis contemni.

r Grauius est cōtēni, q̄ stulticia percuti. *Se. in prof. f. Sūt plurimi, q̄ multa verbis nō re cōtē-* *ibidem.*

nūt, sed ipsa quæ spernunt, clam furātur. Vide etiā in tit. Aīa. a. h. a. i. Auaritia. b. k.

Clericus. b. Cōsuetudo. a. l. Cōtēplatio. z. Contritio. e. Cōiutiū. i. Cupiditas. o. Diuitiæ. r. a. p. b. c. b. d. Gloria bōa. b. c. r. Gloria vana. a. Honor. d. x. Magnanimitas. l. q.

Mandatum. g. Munus. b. Nobilitas. b. Relinquere studium. a. l. Virginitas. u. Vita. a. k. Christus. f.

Contritio.

a **A**lia est compunctio siue contritio, *Gre. li. 2.* per timorem, quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare.

b Sæpe quæ torpentes lætuit, flētibus innotescit, & afflictamēs certius inuenit malū, quod fecerat, & reatū suū, cuius secura nō meminit, hūc in se cōmota deprehendit.

c Qui nescit lugere, quod grauat, non valet proferre, quod subleuat. Vis cōpū-

ctionis poros cordis aperit, & pennas virtutum fundit, quūmque se studiose mēs de pigra vetustate redarguit, alacri nouitate iuuenescit.

Greg. 21.

Quo

Quo

Quo

Quo

- Gre. 27. mo.* d Quò vberius culpa fletur, eò altior cōgnitio veritatis attingitur: quia ad videndū internum lumen polluta dudum conscientia lachrymis baptizata renouatur.
- Cry. in li. de cōpun-ctioe cor.* e Sola compūctio est, quæ facit animam horrescere purpuram, desiderare cilicium amare lachrymas, fugere risum.
- Ibidem.* f Contritio est humilitas cordis, vera compunctio, magna agere, & humilia loqui iuste operari, & super peccatis timere, ac tremere.
- Cas. super p̄sul. 6.* g Gemitus dictus geminatus luctus, quē *La. merito* fideles appetūt, quoniā diligentes *borani in cōsolatur*, pœnitentes emūdat, diaboluē fugat, Christo conciliat, amaritudo dulcis, lachrymæ felices, salutaris afflictio.
- Cas. sup. il. do. cū tri.* h Dominus nescit differre, quem *com-lud. ps.* Ad puncto corde sibi fenserit supplicare.
- Hug.* i Contritio, est gēmebūdi cordis commotio salutaris, seipsum lachrymarum eruptione testificans.
- Ibidem.* k Contritio, est compunctio animi cum lachrymis, oriens ex recordatione peccati, & timore iudicij.
- Se. epi. 8.* l Argumentum est in melius translati animi, quòd vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Quibusdam ægris gratulatio est, quum ipsi ægros se esse fensere.
- Se. 55. epi.* m Magna pars bonitatis est, velle fieri bonum.

- n Sciat se culpabiliter durū & durē culpa *Inno. de Gē- bilē q. corporalē amici sui mortē deplo- lisate con- rat, & spiritalē aīæ suæ mortē nō desier- diuōis hu- mana.*
- Vide etiā in tit. Delicta. f. Deuotio. i. l. *Lachrima a. b. d. k. q. Peccatū. h. Pœnitentia. n. r. a. e.* *Conuersatio.*
- A. N.* diuersis obseruationibus nulla di- *Au. de do- disciplina melior graui & prudēti Chri- strina stiano: nisi vt eo modo agat, quo agere vi- Christia- derit ecclesiam, ad quam fortē deuenerit na.*
- ad discendum quod opus est.
- b Quisq; reb^o p̄tereūtib^o stric^o vititur, *Aug. li. 3. q. se se habēt mores. eorū, cū qb^o viuit, aut de doctri- intēperās, aut supersticiosus est, Quisq; ve- na Chri- rō sic eis vititur, vt metas cōsuetudinis bo- stiana. Et norū, inter quos versatur, excedat, aut ali- ponitur.*
- qd significat, aut flagitios^o est. In oīb^o em̄ *4. dist.* talib^o nō vsus rerū: sed libido in culpa est.
- c Magis mores commendant statum, *Am. i. qua- quām status mores, etenim quò status in- dam epi. ferior, eò virtus eminentior.*
- d Semper in comitatu tuo graues formi *Hie. in ep. nas habeas: mores enim & studia domi- ad Deme- narum plerunq; ex ancillarum & comi- triadem. tantium moribus iudicantur: qualis enim quæ que sit, talium confortio delectatur.*
- e Falsus rumor citò opprimitur, & vita *Hiero. in posterior indicat de priori. Rarò inuenies quadam qui ita irreprehensibilē vitā suā exhibere epi. velint,*

velint, vt non reprehendant alienam.

Hie. super f. Pro signo sunt interioris hominis ver-
12. prophe ba erūpētia, quomodo libidinosum q̄ sua
tas. lib. 2. celat verba & vitia callidē, interdū turpis
super illud sermo demonstrat, minoribus. n. maiora
Ezechie- monstratur. Vultūq; & oculis dissimula-
lis. Fili ho ri non pōt conscientia, dum luxuriosa &
minis, lasciuia mens lucet in facie, & secreta cor-
Ec. dis motu corporis & gestibus indicat.

Gr. 1. mo. g Nō valde laudabile est bonū esse cū bō
super illud nis, sed bonū esse cū malis. Sicut. n. grauior
Vir erat i ris culpæ ē iter bonos bonū nō. ē: ita imē
terra Ec. si est p̄conij: bonū ē iter malos extitisse.
Isid. 2. lib. h Sit in gestu tuo grauitas, in motu sim-
philoloquo plicitas, in incessu honestas, nihil de decor-
rum. ris, nihil lasciuia, nihil petulātia, nihil in-
 solētia, nihil leuitatis in tuo incessu ad-
 pareat, animas enim in corporis gestu ad-
 parer, & species corporis, simulachrum
 est mentis, figurāque p̄bratis.

Ibidem. i Sancta cōuersatio confundit inimicū;

adificat proximum, glorificat Deum.
Chry. li. 3. k Philosophus sic inter hostes v̄mendum
de vesti- celsit, tāquā inter amicos, & inter ami-
gis philo- cos, ac si in medijs hostibus viueretur.

Leo pa. in l Cor hoim de operū ostendit qualitate,
quodā ser. & formas mētū species detegit actionū.

Cy. epi. 2. m Quod potest redimi, nō timetur: esse
 iam inter nocentes innoxium, crimen est,
 malos

malos quisquis non imitatur, offendit, cō-
 fenlere iura peccatis, & cœpit licitū esse
 quod publicum est.

n Disciplina, est cōuersatio bōa & hōesta, *Hu. ili. de*
 cui parū est, nō malū facere: sed stude ēt i *disciplina*
 his q̄ bene agis, irrep̄hensibilis ad parere: *monacho.*

o Disciplina honesta conuersationis ex *Hu. ibi.*
 quatuor pp̄edi pōt: ex gestu, motu, assarū
 & cōiuctu. Gestus autē rep̄hensibilis est,
 si est aut mollis, aut dissolutus, aut tardus,
 aut citatus. Mollis significat lasciuia, dis-
 solutus negligentiam, tardus pigr̄itiam,
 citatus siue impetuosis inconstantiam.

p Gestus hominis in omni actu debet *Hugo de*
 esse gr̄atosus, sine mollitie: quietus sine *disciplina*
 dissolutione: grauis, sine tarditate: alacer, *monacho-*
 sine inquietudine, maturus, sine proter- *rum.*
 uia, & sine turbulētia seuerus.

q Tēperāda est ēt facies & modificāda in *Ibidem.*
 gestu suo, ita vt nec proteruē exasperetur
 nec molliter dissoluatur, sed semper ha-
 beat rigidā dulcedinē, & dulcē rigorē, se-
 cū dum illud Ecclesiastici xix. Ex visu cō-
 gnoscitur vir, & ab occurso faciei cogno-
 scitur sensatens. Amictus corporis & risū
 dētū, & incessus hominis, enūciat de illo
 si qualis sit: quia per illud quod foris siue
 bene, siue malē agitur, interior animi quā-
 litas intuentiū oculis patenter indicatur.

Ibi. Ep. In motu corporis cauēdū est, ne in tar-
nistr in dationibus adeo molli gressu utamur, vt
lib. proble pōparum ferculis similes esse videamur,
matum. aut in festinationibus nō suscipiamus ni-
mias celebritate: quæ quū fuerint, anhel-
tus mouentur, vultus mutantur, ora tor-
quentur, quæ signa sunt incōstātis animi.

Hugo. de f. Quōd enim inordinati motus corpo-
disciplina ris dissolutionē indicēt mentis, probatur
monacho- testimonio Salomonis, qui dicit: Homo
rmm. apostata, vir inutilis, graditur ore perner-
so, annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
prauo corde machinatur dolum, & in
omni tempore iurgia seminat: quia quum
mens interius à custodia sua soluitur, mē-
bra foris ad omnem actum inordinatē cō-
mouentur, & velut corpus paralitici mo-
tum quidem habet: sed officia membro-
rum in suis actionibus seruare non valet.

Ibidem. In affectu sine locutiōe disciplina hone-
stæ cōuersationis attenditur: in qua quinque
res sunt obseruandæ: hoc est quid, cui, quō,
quādo, & vbi dicatur. Quid, vt nūquā in
sermonibus ociosa adhibeatur, ociosa au-
tē sunt, quæ sunt aut nocua, aut inhone-
stā, aut inutilia. Inutilia autem sunt, quæ
nec loquentibus nec audientibus profunt.
Inhonestā sunt, quæ vel illius, qui loqui-
tur, vel cui loquitur, vel de quo loquitur,
digni

dignitati nō cōueniūt. Nocua autē sunt,
quæ suis suasionibus animos auditorum
ad errorem siue prauitatem inducunt.

v Cui, primo cōsideret an ppter se, vel *Ibidem.*
propter illum loquatur. Si propter se, vi-
deat vt ille talis sit, de cui' colloquio uti-
litas ei provenire possit. Si propter illum
loquitur, caueat ne talis sit ille, q vel sua
exhortatione non indigeat, vel ita etiam
in malo sit obstinatus, vt exhortatione al-
terius corrigi se non permittat. Si ergo sic
est, nunquā nisi ad nostram vel aliorum
eruditionem loqui debemus.

x Quō, exhortemur ad cōstantiam timi- *Ibidem.*
dos, ad timorē superbos, ad frugalitatem
prodigos, ad liberalitatē auaros, ad huma-
nitatē parcos, ad parcitatem gulosos, ad
cōsilium temerarios, ad silētiū verbosos,
ad verbū exhortationis tacitos, ad māsue-
tudinē impatiētes, ad indulgētiā crude-
les, ad verecūdiā procaces, ad quietē pꝛe-
cipites, ad prudentiā incautos, & omnino
quicquid dicere volum', ex ipsa prius no-
stri sermonis qualitate colligamus.

y Vbi, Quædā enim sunt loca in quibus *Hug. ibi.*
silentiū est seruandū, quædā in quibus in-
telligentia & ex ratione scripturarū colla-
tiones, cum disciplina tamen & reueren-
tia, hoc est, sine contentione & clamore

verborū haberi possunt, quædā in quibus pro instructione morū vera habēda sunt, quædā in quibus magis loquendi licentia laxatur: ita ut non solum de spiritualibus, sed etiam de exteriorum dispositione & prouisione sermones admittantur. Loca autem in quibus vana & superflua dici debeant, inuenire non possum.

Ibidem.

z. Quando. Est enim tēpus, quādo nihil, & est tēpus, quādo aliquid est dicēdū. nullū verò tēpus est, quando dicenda sunt omnia. tēpus enim tacendi debet præcedere temp^o loquendi, propterea enim non ait Salomō tēpus loquēdi & tempus tacendi, sed temp^o tacendi, & tempus loquēdi: quia prius per silentiū tempus tacēdi discitur, quod postea per verbū tempore loquendi profert. Sapiens enim æquē cauet, vel ne tempore quādo loqui debet, per negligētiā sileat: vel ne in omni tempore, quādo loqui licet, per licentiam concessam in multiloquium cadat. Recte ergo tempus loquendi discernitur: si homo non semper quādo loqui debet, sileat, nec semper, quando licet, loquatur.

Ibidem.

a b. Modus autem loquendi in tribus consistit. s. quo gestu, quo sono & significatione aliquid dicatur. Disciplina enim iubet, ut loquentis sit gest^o modestus, & humil

milis, sonus demissus & suavis, significatio verax & dulcis.

a c. In cōuictu siue comectione disciplina *Ibidem.* honestæ conuersationis attenditur. s. in seipso, & in suo cibo. In seipso tripliciter, scilicet in disciplina tacēdi, videndi, sese continendi, ut scilicet linguam suam à loquacitate restringat, oculos suos à circumspeditione cohibeat: & ut cætera membra omnia cum modestia & quiete contineat. a d. Non sicut quidam faciunt, qui cum ad edendum assēderint, inquieta quadam agitatione membrorū intemperantiā animi sui designant, caput excutiūt, brachia exerūt, manus in altum expandunt, & nō sine magna turpitudine quasi totum epulū sint absorpturi, ingentes quosdā conatus & gestus satis indecoros ostendunt, in vno loco sedentes, oculis & manibus que propè & longè sunt omnia circūcurrunt, simul panes cōminuunt, vinum in calices effundunt, discos in gyrum circūducūt, & velut rex super oblesam ciuitatem a sultū facturū, dubitāt, vnde primū expugnationē aggrediantur, dū simul in omni tempore irruptionē facere concupiscunt. a e. Disciplina honestæ conuersationis in suo cibo debet quis obseruare, videlicet, quid, quātum quō cibum sumere debeat.

Ibidem.

Quid, vt scilicet nō nimis preciosa & delicata expetat: nec nimis rara & insolita requirat: nec nimis accuratē & lautē preparata concupiscat. In primo luxus arguitur: in secundo curiositas ostenditur: in tertio superstitio notatur.

Flug. ibid. a f Quantū, cuius mensura hęc mihi esse videtur, vt neq; cōtra honestatē, neq; supra necessitatem sumat. Nō omnis vĕter idē sapit, alius pl', ali' min'. ergo ille cui parū sufficit, magis superfluitatē caueat. ille verō cui multū opus est, magis ad honestatem attendat: quia neq; ille, nisi temperantię metas trāserit, ad turpitudinem veniet: neq; iste, nisi prius honestatis oblitus fuerit, in superfluitatem impinget.

Ibidem. a g Quomodo, hoc est, quā mundē & quā tēperatē, Quidā enim bibētes digitos mediotenus poculis immergunt: alij vnctas manus ad vestimenta sua dāt, rursus ad cibaria tractanda redeant. Alij nudis articulis vice cochlearis olera sua piscantur, ita vt in eodem iure manus abluionem, & venter refectionem quærere videatur. Alij reliquias denarium suorum offas facturi in poculis demergunt.

Hęc Hn. a h Hęc dicētib; erubescenda essent, si de sã. Vic. à facientibus præsumpta non fuissent: sed, de disci- nescit aliquando impudentia erubescere, *na mona.* nisi fuerit manifestē confusa. Nunc autē

sustineat in audiendo verecundcam, qui noluit in faciendo habere disciplinam.

a i Omnia omnium rerum si bene obseruetur indicia sunt & argumentū morum. *Senec. 53. epist.*

ex minimis poteris cognoscere impudicū & incessus ostendit & manus mota, & interdum responsum. & relatus ad caput digitus & flexus oculorū. Improbū & insanū risus, vultus habitūsq; demōstrat. a k Quēmadmodum sapienti vito incessus modestior conuenit: ita oratio pressa, non audax: summa ergo summarum hęc erit: tardiloquū te esse iubeo.

a l Barbarismus est morū, sermo iocundus, & animus dolosus: domi quidā se cōtrahūt, foris dilatāt & extendūt. Viriū est hęc diuersitas, & signū vacillantis animi & nondum habentis tenorem suum.

a m Nō magis vtilitati est ager cū reditib' amplis, quā vicinus equalis cū moribus bonis. Sit tibi erga singulos salubra sermōnis, vt te blandum pueri, comitem iuuenes, graues senem meriantur. *Ibidem.*

a n Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinables reuocat ad rectum, quā bonorum virorum conuersatio. paulatim enim descendit in peccata, & vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri. *Se. epi. 9.*

Seneca. 5. a o Id agamus, vt meliorem vitã sequamur quã vulgus, non vt contrariã alioquin, quos emendare volumus, fugamus à nobis, & auertimus.

Seneca. 35. a p Si quid in aliquibus ex fordida conuersatione seruire est, honestorum conuictus excutiet.

Seneca. 42. a q Tunc felicem te esse iudica, cum poteris in publico viuere, cū te parietes tui regēt, nō abscondent, quos plerūq; nobis circumdatos iudicamus, nō vt tutius viam⁹, sed vt peccemus occultius. Rē dicā ex qua mores nostros estimes. Vix quēquã inuenies, q; possit aperto ostio viuere. Ianito res conscientia opposuit, nō superbia. Sic viuimus vt deprehēdi, sit subito aspici se.

Seneca. 3. a r Ita viue, vt nihil tibi committas, nisi quod cōmittere etiã inimico tuo possis.

Seneca. 83. a s Sic certè viuendū est tanquam in conspectu viuamus, sic cogitandū tanquã aliquis in peccat⁹ intuitū trahere possit. Quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum, cum nihil Deo clausum est?

Seneca. 22. a t Salutare est, nō cōuersari dissimilib⁹ & diuersa cupiētib⁹. Turba etsi nō mutat te, impedit tamē. multū autē nocet etiam qui moriēt. In vitia alter alterū trudemus, quomodo autem reuocari possunt ad salutem, quos nemo retinet: popul⁹ impellit?

a v Hic

a v Hic modus mihi placet, temperetur *Seneca. epi. vita inter bonos mores & publicos, suscipi. Sto. 13.*

piat oēs vitã nostrã, sed agnoscant. Quid ergo eadem faciam⁹ quã cæteri: nil inter nos & illos intererit? Plurimū dissimiles nos vulgo sciat, qui inspexerit propri⁹, nō cōturbabit sapiēs publicos mores, nec populum in se nouitate vitæ conuerter.

a x Sic cum inferiore viuas, quemadmodum *Seneca. 97. epi. Sto.* superiorem tecum viuere velis.

a y Omnes tibi pares facies, inferiores superbiendo nō contēnas, superiores recte *Seneca. de quatuor virtutib.* viuēdo non timeas. In reddēda officio sita

re neq; exactor, neq; negligens appareas, cū ceteris esto benign⁹, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Seuerior esto iudicio, quã sermone, & vita, quã vultu, clementiæ cultor, clemēs vltor, sanitiæ detestator, famæ bonæ neq; tuæ seminator, neq; alienæ inuidus, tumoribus, criminibus, suspicionibus minimè credulus: sed malignis poti⁹, qui per speciē simplicitatis aliquib⁹ surrepserint, oppositissimus: ad irã tardus, ad misericordiã pronus, in aduersis firmus, in prosperis cautus, occultator virtutū, sicut alij vitiōrū, vanæ gloriæ contēptor, & bonorum, quibus præditus es, nō acerbus exactor, nullius imprudentiã despicias, rari sermonis

ipse, loquentium patiens: seuerus seueris:
sed hilares non aspernans.

Sen. ibid. a z Sit ēpus iocos exigit, hos quoq; cum
dignitate sapientiæ gere, vt te nec grauet
quisquā tanq̄ asperum, nec cōtēnar tan-
quā vilem: non erit tibi scurrilis, sed grata
vrbanitas. Sales tui sine dentē sint, iocif-
ne vilitate, risus sine cachinnat: one, vox
sine clamore, incessus sine tumultu, quies
tibi nō desidia erit, & cū ab alijs luditur,
tu sancti honestiq̄e aliquid tractabis.

Vn. Max. b a Cū quidā stolidus audiente. Pythago
libro 7. de ra diceret, malle cū mulierib⁹ esse, quam
memora. cū philosophis conuersari, & fues, inqt, in
dictis. ceno libētius q̄ in pura aqua versantur.

Vide etiā in tit. cōscientia. o. x. cōsuetu
do. a. i. contēplatio. a. h. disciplina & doctri
na. a. f. excusatio. o. exemplū. a. k. innocen-
tia. g. ordo. d. sanctitas. f. societas & solitu-
do. f. v. x. a. f.

Conuersio.

An. super a **V** T fit homo aliqd, conuertat se ad
Esal. 70. illum, à quo creatus est. recedendo
em̄ frigeſcit, accedendo ferueſcit, recedē-
do tenebreſcit, accedendo clareſcit. à quo
enim habet, vt fit apud illū, habet vt bene
fit. Ergo qui vult simul eſſe cum Deo, non
ab illo recedat. ſed ad illum accedat.

Au. 10. li. b Cum in hæſero tibi ex omni me, nuſ-
confef. quam erit dolor & labor, & viuā erit vita
mea

mea tota plena te. nunc autem quē tui im-
ples, ſubleuas eum. & quia tui plenus non
ſum, ideo mihi oneri ſum.

c Scio quia male mihi eſt præter te, non
ſolū extra me, ſed in me ipſo, & omnis co-
pia, quæ De⁹ me⁹ nō eſt, egeſtas mihi eſt.

d Conferamus nos ad te, & bene nobis
erit de te. Malum eſt nobis de nobis, quia
dimiſimus te, dimiſiſti nos nobis.

e Ouis perdita nunquā reuertetur, niſi 4.
pij paſtoris materiam conſequeretur.

f Quæramus lapidem quo percutiatur
incredulus & percuffus quaſſetur, quaſſa-
tus comminuat, comminutus in pulue-
rem conuertatur, conuerſus in puluerem
compluat, complutus ſeratur, ſatus fa-
ciat fructum, non quod igne conſuma-
tur, ſed quod horreo condatur.

g Si aurum tibi offeram: non mihi dicis,
cras veniā: ſed iam exigis, nemo differt,
nemo excuſat. redemptio animæ promit-
titur & nemo feſtinat.

h Nunquam eſt ſera conuerſio. Iatro de
cruce tranſijt ad paradifum.

i Tres modi ſunt conuerſorū, inchoatio,
medietas, atq; pfectio. In inchoatione au-
tem inueniunt biādimenta dulcedinis, in
medio tempore certamina tētationis, ad
extremū verō pfectio plenitudinis. Prius
ergo

ergo illos dulcia suscipiunt que cōsolentur:
postmodum amara quæ exerceant. & tūc
demū suauia atq; sublimia que confirmēt.

Gre. ibid.

k Vitā vniuscuiusq; conuersi, & inchoa-
tio blanda permulcet, & aspera medietas
probat, & plena pōst perfectio roborat.
l Cū Pharaō dimisisset populū, non eos
duxit dominus per viā terre Philistiim,
quæ vicina est: reputans ne forte pœnite-
ret cū, si vidisset aduersum se bella cōsur-
gere, & reuenterentur in Aegyptū. Ex Ae-
gypto itaq; exeuntibus è vicino bello sub-
trahuntur: quia derelinentibus seculū
quēdam prius trāquillitas ostēditur, ne in
ipsā sua teneritudine atque inchoatione
turbati atq; territi redeāt ad id, quod eua-
serūt. Prius ergo suauitatem sentiūt. secu-
ri prius pacis quiete nutriūtur: post cogni-
tā verō dulcedinem tāto iam tolerabilius
tentationum certamina sustinēt quanto
altius in Deo cognouere quod amant.

Ibidem.

m Pleriq; cōuersus quisq; talibus tenta-
tionū stimulis agitur, qualibus ante cō-
uersionis gratiā, aūquā pulsātū se esse re-
misiūtur: non quia tūc hæc eadē tētatio-
nis radix deerat, sed quia non apparebat.

*Greg. 16.
mora.*

n Ferrū de terra tollitur, quū fortis pu-
gnator ecclesiæ à terrena sua conuersatio-
ne separatur. Nō ergo in eo debet despici,
quicq;

quicquid fuit, quā iā cœperit esse quod nō fuit.
o Lapis solutus colore in æs vertitur, quā
do dura mēs superni amoris igne liquefa-
cta, ad veram fortitudinem commutatur,
vt, peccator qui prius insensibilis exite-
rat, postmodum per auctoritatem fortis, &
per prædicationem sonorus fiat.

p A regione nostra superbiendo, inobe-
diendo, visibilia sequendo, cibum veritū
gustando discessimus, sed ad eam necesse
est, flendo, obediendo, visibilia contēnē-
do, atque appetitum carnis refrēnādo re-
deamus. Per aliā ergo viam ad regionem
nostram regredimur, quoniā quā para-
ditū gaudiis per delectationē recessimus,
ad hæc per lamenta reuocamur.

q Maior de peccatore cōuerso quā de iusto
stāte gaudiū fit in cœlo, quia & dux in præ-
lio plus eū militē diligit, qui post fugā re-
uersus hostē fortiter peremit, quā illum,
qui nunquā terga præbuit & nūquā aliqd
fortiter fecit. Sic agricola illam amplius
terrā amat, quæ post spinas, vberes fruges
profert, quā eā quæ nunquā spinas ha-

buit, & nunquā fertile mēsem produxit.
r Prima vigilia est pueritia, secunda adole-
scētia, tertia senectus. Qui ergo in prima
vigilia vigilare noluit, secundā cūstodiat:
vt qui conuerti à prauitatibus suis in pue-
ritia

ritia

ritia neglexit, ad vias vitæ saltē tēpore iu-
uērtutis euigilet: & quid ad vias vitæ iuue-
turis tēpore nō euigilat, saltē in senectute
respiciat. nam quos diu, vt conuertatur,
tolerat: non conuersos durius damnat.

*Ber. super
canti. ser-
mo. 36.* **C**ōuertimini ad me ī toto corde vestro.
Corporis cōuersio, si sola fuerit, erit nul-
mo. 36. la, forma siquidē cōuersionis est, nō veri-
tas vacuā virtutē gerēs & speciē pietatis.

*Ber. super
cantica* **D**ico omnes ignorare Deū, qui nolunt
cōuerti ad eū. Neq; eīm ob aliud p̄culdu-
bio renuūt, nisi quia grauē & feuerū ima-
ginātur, qui pius est: durū & implacabilē,
qui misericors est: ferū & terribilē, q̄ ama-
bilis est. & mentitur iniquitas sibi, formās
sibi idolum pro eo, quod non est ipse.

*Ber. super
cantica.* **Y** Solet inter primordia cōuersionis acrius
insurgere tētatio prauę consuetudinis, &
vix possūt extingui iacula ignita diaboli.

*Ibid. lib. 3.
de summo
bo. cap. 8.* **X** Primordia cōuersorum blandis refo-
uenda sunt modis, ne si ab asperitate inci-
piāt, exterriti ad priores lapsas recurrant.

Qui enim cōuersum sine lenitate erudit:
exasperare potius quā corrigere nouit.

Ibi. ca. 9. **Y** Vitia ante cōuersionem quasi pacem
in homine habent, quando autem expel-
luntur, acriore virtute consurgunt.

Ibidem. **Z** Vtile est Dei seruo post cōuersionem
tentari, quatenus à torpore negligentię
foli

solici tātibus vitis ad virtutes animū per
exercitium præparet viciorū.

a b Multos remissa cōuersio in pristinos
errores reducit, ac viuēdi tēpore resoluit.

a c Valet interdum cōuersio pro animæ *Ist. li. 2. de
salute mutarioloci. plerūque enim dū mu-
sum bo. ca.*

tatur locus, mutatur mentis affectus. *CC. = pitu. 10.*
gruum est enim inde etiam corporaliter *Ibid. ibid.*

euelli, vbi quisque illecebris deseruiuit.
Nam locus, vbi quisque prauē vixit, hic

aspectui mētis opponit, quod semper ibi,
vel cogitauit vel gessit.

a d In illa ætate qñ flauescūt crines, caro
nitefcit eburnea, oculorum gēmis facies

roseus decoratur, valetudo corpori vires *Hugo de
clausio*

subministrat, inuēnilis ætas lōgioris vitæ *anima li.*

spatiū repromittit: qñ viget ratio, vigent
etiam corporis sensus, vtilis acutior: audi- *3. cap. 10.*

tus prōptior, iuefcus rectior, vultus iocū-
dior, qui in hac ætate se domant & Deo se

fociant, præmium Ioannis expectant.

a e Tales offerūt hostiā viuētē, deo pla-
centē immaculatā, nō aure, nō oculo, non

pede, non cauda, carentē. Audiat hoc senū *Ibidem.*

sera cōuerso, quib? ex defectu senectutis
aures obturantur, oculi turbātur, & vt cū
cū breuiter perstringam, ipsi in se per se
deficiunt. Hi non offerūt agnum immacu-
latum: sed, vt ita dicam, porcum curtatū,
Sicut

Sicut enim porcus in immundiciis: sic senex iacuit in vitis. & sicut porcus filius pascit, sic senex fabulis, & rumoribus delectatur.

Pet. Rau. ser. 46. a f Non locorum mutatio, sed conuersio sensuū aduersa depellit, mœrores fugat, desperationes abiicit, excludit angustias, & intra domicilium synceri pectoris latuitia diuinæ æternam præparat mansionē.

Pet. Rau. in quadā epsjt. a g Interim cū Hierosolymitanis habitat Iebuseus: interim in horto patrisfamilias simul sunt salūca & abies, vrtica & myrtus. In grege Iacob animalia alba & nigra, agni & hœdi. in rete Petri pisces boni & mali. In arca Noë animalia munda & immunda. In agro domini lilia inter spinas, zizania inter spicas. In area domini granum cum palea. In cella Christi vinū cum agresta, oleum cum amurca. Nostrū non est quæquam iudicare. Nouit enim dominus, qui sunt eius, quiq; futuri sunt. Primi nouissimi, & nouissimi primi. Nos enim præcedere potest ad vitam, quæ nouissimū reputamus.

Vide etiam in tit. Anima. k. Beatitudo. i. Consuetudo. q. y. Creatio. b. Error. i. Homo. d. Meritū. l. Misericordia. a. r. Oratio. a. Pœnitentia. f. x. a. m. a. n. b. d. Recôciliatio b. Religio. a. x. Relinquere. a. i. Recidua- tio. d. f. Simplicitas. g. Voluntas. b.

Con

Conuitium.

a **S**I utilitate proximi moueor in lau- *Aug. 10.*
dibus meis: cur minus moueor, si *lib. cōfes-*
quisquam ab aliis iniuste vituperetur, *sonum.*

quàm si ego? cur ea cōtumelia magis mor-
deor, quæ in me, quàm in alium eadem
iniquitate coram me iacitur?

b Si non aurem solam percūt it iracu- *Aug. con-*
dia criminantis, verū etiam conscientia *tra Petil.*
mordeat veritas criminis: quid mihi pro- *lib. 3.*
dest, si me cōtinuis laudibus mundus at-
tollat? Ita nec malam conscientiam sanat
laudantis præconium, nec conuulnerat
conuiciantis opprobrium.

c Leuis quidē sermo, quia leuiter volat, *Berna. in*
sed grauiter vulnerat, leuiter transit, sed *quodam*
grauius vrit: leuiter animū penetrat, sed *sermo.*

nō leuiter exit: leuiter proferē, sed nō le-
uiter reuocat. Facile volat: ideo facile cha-
ritatē violat. Tenerū membrū lingua, at-
ramē vix teneri potest, substantia quidem
infirmū atq; exiguū, sed vsu magnū & va-
lidū inuenit: tenuis est & labra, ideo aptis-
simū euacuandis sordibus instrumētum.

d Nihil leuius, nihil violentius amaris aspe-
risq; sermonib; quorū vulnera tāto diffi- *Vale. epi.*
cilius curantur quāto facilius pferuntur. *in quadā*

e Inuenimus multos aliquoties vno at- *sermō.*
que eodem sermone dulcibus verbis vene *ibidem.*

na miscere, & fictis pacis blanditiis, litium pugnās introire. Quid istis infelicis quid periculosius esse potest, qui fallacis linguæ studio vitæ insidiantur alienæ?

Valer. ibi. f. Videmus frequenter verborum facta in crimine venire, & nimia facilitate verborum amicitias odia succedere: quando autem potest fieri, vt homo, aut magniloquus, aut maliloquus non habeat ingratus?

Ibidem. g. Quamuis quis vitam fide muniat, scientia regar, castitate & sobrietate componat: nihil est quod in homine placeat, si in toto corpore lingua displiceat.

Valer. ibi. h. Plena victoria est à clamatione tacere & non respondere puocati. Habes enim mercedem, & de tua patricia, & de fratris medella, si obliuioni des iniuria. Sicut nihil est deformius, quàm respondere furiosis: ita nihil vtilius quàm tacere puocatis. Nullus est finis inimicitias, nisi ad tempus obtemperem iratis.

Senec. 77. i. epist. Malis displicere, laudari est: nullam auctoritatem habet, vbi qui damnatus est, damnat. Male de me loquuntur homines quia bene loqui nesciunt: faciunt, non quod mereo: sed quod solent.

Ibidem. k. Aequo animo audienda sunt imperitorum conuitia, & ad honesta vadenti contemnendus est ipse contemptus.

Senec. de l. Multi cum aliis maledicunt, sibi ipsi con-

conuitium faciunt.

m. Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur.

n. Non potest generosus animus contumeliam pati.

o. Antitanes cui dam dicere sibi, maledixit tibi ille: respondit, non mihi, inquit, sed illi, qui in se, quod ille culpatur, agnoscit: sed &

si mihi maledicere cures, non curo: quia auditus lingua debet esse robustior: cum singulis hominibus linguæ sint singulae: sed aures binæ, aliquatenus tamen curo: quia eo ipso me fateor esse superiores: quia superioris personæ usus est hoc pati, inferioris facere: gauderem itaque, nisi urgente humanitate homini comparerer infelici.

p. Titus tacitus maledicente sibi Metello, Facile est, inquit, in me dicere: cum non sim respondurus. Tu, inquit, didicisti maledicere: ego, conscientia teste, didici maledicere contemnere: & sicut tu, inquit, linguæ tuæ: sic ego aurium mearum sum dominus.

q. Si merito obiurgauerit te aliquis: scito quia profuit: si immerito, scito quia prodesse voluit.

r. Ipse aperte invidet, abiectione fingit, serui licet superbit. Indicit vt dominus, exigit vt tyrannus, calūniatur vt barbarus, tota die à metu armatus, ab avaritia ieiunus, à cupi-

moribus.

Ibidem.

Se. de sen

ictis ora.

Sen. ibid.

Et Valee.

Ma. li. 7.

Ibidem.

In epist.

Sid. lib. 2.

epist. 1.

ditate terribilis, à vanitate crudelis, in cõ filio tacet, in ecclesia iocaf, in ieiunio præ dicat, in cubili dānat, in questione dormi tat. Implet quotidie syluas latronib⁹, vil las hostibus, altaria reis, carceres clericis.

Sido. ibi. libr. 3. epist. 13.

f. Ipse loquax nec dicax, ridiculus nec læ rus, arrogans nec constans: curiosus nec perspicax: tempora præsentia colens, præ terita carpens, futura fastidians: beneficij si rogaturus est importunus petendi, de rogator negati, æmulator accepti: at si ro gatus, dissimulatur petiti, venditor præ stitit, calumniator morati, inficiator solu ti, odiosior ieiuniorum, sectator epularū, laudabilem proferens, non de bene viuen te, sed de bene pascente, sententiam.

Sido. ibi. epist. 13.

t. Inter hæc ieiunat, quoties non voca tur: si inuitetur excusans: si euitetur ex plorans: si admittatur exultans: si verbere tur expectas: avidus bibendi, avidior adu landi, avidissimus detrahendi: rabido ore pariter spirans coenum, spumans vinum, loquens venenum, facit ambigi an temu lentiore an facinorosior existimetur.

Sido. ibi.

v. Prodigus in pœna, parcus misericor dia, furor repletus, pietate deficient, ver bo falsus, opere imperfectus, vitiiis dedi tus, Dño in deuotus, crudelitate Herodes:

Vide etiã in tit. aduocati, n, o, p. C. scie tia,

tiã, a, b. Detraçtio, i, n, a, i. Fama, o, p. Ho spitalitas, h. Humilitas, e. Iniuria, a, c, i. Ira, a, g, iustitia, laus, i, a, r. loquacitas, p, q, v. mendicitas, g. Mirabile, q. Patientia, t, a, p, b, c, b, e. Prælatio, n. Veniat, q. Vere cundia, y, z. *Cor. sive mens.*

a. **V**ae duplici corde suo, partem fa ciunt Deo, & partem faciunt dia

Augu. sup. per Ioan.

bolo. Iratus Deus, quia sit ibi pars diabo lo, discedit, & totum diabolus possidet.

b. Beati mundo corde, non exterioribus oculis, sed corde videbitur Deus.

An. & Ver bis domi.

c. Cor habet in ventre gulofus, lasciuus in libidine, cupidus in lucris.

Hier. sup. ill. mat. 6.

d. Omnipotens Deus humanum cor de struit, quum relinquit: ædificat, quum re lando destruit, sed recedendo, quia ad per ditionem suam sufficit sibi dimissa.

V. i. thes. tuus. Ec. Grego. in moral.

e. Quid est cor durū? ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate mol dit, flagellis duratur, ingratum est ad be neficia, infidum ad consilia, sæuum ad iu dicia, inuerecundū ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanū ad humana, teme rarium ad diuina, præteritorum obliu scens, præsentium negligens, futura non prouidēs, ipsum est, cui præteritorū præ

Ber. 5. de considera tione.

ter solas iniurias nihil omnino non præterit: futurorum nulla, nisi fortè ad vlciscendum, prospectio est.

Ber. in sermo. ibid. **E**latum cor, durum & expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis.

Ber. super cant. ibid. **N**ō discordet cor tuum à facie tua nō habeas faciem sursum, & cor deorsum.

Ibidem. **A**pod homines cor ex verbis, apud Deum verò verba pensantur ex corde.

Berna. in apologesi. so. **S**emper in robusto & vegeto corpore animus mollior iacet, atq; tepidum cor, & rursum in corpore debili & infirmo fortior viger, promptiorq; spiritus.

Ibidem. **P**uritas cordis in duobus consistit: in quærèda gloria Dei, & vtilitate proximi.

Ber. in sermo. **A**n non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes: corpore rectus stare, qui corde repis terram?

Hugo. lib. 1. de anima. **I**n omni nanq; creatura, quæ sub sole vanitatibus mundanis occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihilq; Deo similis reperitur: quapropter nihil aliud quærit à te, nisi cor tuū.

Hugo. ibid. **P**lura machinatur cor meum vno momento, quàm omnes homines perficere possent vno anno.

Hugo. lib. 3. de anti. imperio. **S**olus is regnat, qui deposito cordis legibus rationis ordinat totam famil

familiam motum interiorum & exteriorum. Si confurgat leonina rabies, puniatur per patientiā: si petulantia hirci, per abstinentiā: si ferocitas apris, per mansuetudinem: si superbiā vnicornis, per humilitatē. Non inuenitur autē inter ceteras artes liberales, ars ista præ aliis liberalis, qua tenetur cor, quod omni mobili mobilis est, quod omni lubrico lubricosus est.

P Cor paruum est, & magna cupit: vix *Ibidem.* ad vnius milui refectioem sufficere poterit, & totus mundus ei non sufficit.

Q Vis scire de fratre tuo quale cor habeat? *Cass. super art. de vnde libētius & frequētius loquatur. illud p. 1.* Ex abundātia eū cordis os loquitur. *Egredietur.*

Vide etiā in tit. Charitas, n. Conuersa *batur factio, i. Delitiæ, h. Deuotio, a. Ornatus, v. ras Et lo- Relinquere, p. Voluntas, e. Correctio. que batur a*

Correctio est errorem innatum vel in idipsū consuetudine factum frāno ratio- *Augu. de diffi.* nis inhibere.

B Nihil probat spiritualem virum, sicut *Augu. su- peccati alieni tractatio: quum lib. ratione per epist. eius potius quàm insultationē; potiusq; ad Gal. auxilia, quàm conuitia meditatatur, & quā tum facultas tribuitur, suscipit.*

C Nunquā alieni peccati obiurgādi su- *Aug. ibid.* sciendū est negotium: nisi quum inter- nis interrogationibus examiantes con-

scientiam nostram, liquidò nobis coram Deo respòderimus dilectione nos facere.

Aug. sup. d. Quicquid lacerat o animo dixeris: puer ep. ad nienris est impetus non charitas corrigē-
Gal. ais, dilige, & dic quicquid vales.

Aug. li. 2. e. Raro & magna necessitate obiurgatio de sermo. nes adhibēda sunt: ita tamē, vt in his etiā Domini. ipsis, nō nobis, sed deo seruiat; instemus.

Au. ad Bo f. Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio: ille ligandē de corre- do, iste cadēdo, sed ambo diligēdo. Si auctione do- tem nō istos negligant, & perire permittant manifestarū ista potius falsa manfuerudo crudelis est.

Ibid. C. g. Cogunt multas inuenire medicinas ponitur. multorū experimēta morborū: verū in hu-
de. Vi. cū. iusmodi causis, vbi pergrauas diffensionū

scissuras non huius, aut illius hominis periculū: sed populorū si fages iacet. Detrahendū est aliquid seueritati, vt maioribus malis sanādis charitas sincera subueniat.

Aug. de h. Nō vos iudicetis maluculos esse qñ al-
commun. terius crimē iudicatis: magis quippe nocē
qita vel tes estis, si fratres vestros, quos iudicandō
regula de corrigere potestis: tacēdo perire permitti
vicorum. tis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari: idū timeri secari nō hñe a te crudeliter fileret & misericorditer indicaret: quanto ergo potius debes manifestare, ne deteri⁹ putrescat in corde

Quæ

1. Quæ peccantur corā omnibus, coram *Aug. de* omnibus corripēda sunt, vt oēs timeant. *verbis do-*
Qui secretò Qui secretò peccauit in te, secretò corri- *mini sup.*
penam si solus nosti, & eū vis coram aliis *illud Mat*
arguere, non es corrector sed proditor. *the. 18. Si*

k. Foris terribilis personet increpatio: peccante-
intus lenitatis teneat dilectio, neq; cōsentirentes *rit in te*
siris malis, vt approbetis: neq; negligentes, vt nō arguatis: neq; superbiē-
tes vt insultranter arguatis: hoc est exire *Aug. de*
inde: hoc est immundū non tāgere, & vo-
lūtate nō cōsentire, & omne nō parcere. *Verbis do*

1. Magis amat obiurgator sanans quàm *Aug. i ep.*
adulator dissimulans. *ad Marc.*

m. Plurimum interest quo animo quisq; *Aug. ad*
parcat: sicuti enim est aliquando miseri-
cordia puniens, ita & crudelitas parcens. *Macedo.*

n. Non omnis, qui parcat, amicus est: nec *in ep. 64.*
omnis, qui verberat, inimicus: qui phrene-
ticum ligat, & lethargicū excitat: ambo-
centium

bus molestus, ambos amat: ambos sanat *Donati-*
ambo quandiu ægri sunt indignatur: sed *stam.*

o. Fidelis dispēlat or Paulus veritatis nō *Aug. in*
falsitatis Petri arguendo. Petrus verò be-
nigna pietate suscepit: atq; tā rarius atq; *episto. ad*
sanctius exemplum posteris prebuit: quo nō *Hier.*

dedignentur: sicubi fortē recti tramitem
reliquissent, & a posterioribus corrigi.

r s

Laudabilis, inquit, est accipere corrigentē, quam audacter corrigere ita deuantē.

Augu. de p. charitate ser. 7. Non putes te amare seruum, quādo eū non cedis: aut tunc amare filium, quādo ei nō das disciplinam: aut tunc amare filium tuum, quando eum nō corripis: non est ista charitas, sed languor.

Augu. in 1. de ciuitate. Dct. Nam si propterea obiurgādis & corripiendis malē agentibus quis parcat, quia opportunum sibi tēpus inquitit: vel ei dē ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonā vitā & piām erudiendos impediāt, aliōsq; infirmos premant, atque auertant a fidē: nō videtur esse cupiditatis occasio: sed consilium charitatis.

Aug. ibid. Plerunque ab eis admonendis obiurgandis & corripiendis malē dissimularur: ne vel eos offendamus, vel vt eorum inimicitias deuiemus: ne impediāt, & nocēāt in istis temporalibus rebus, quas ad pisci adhuc appetit nostra cupiditas: siue quas amittere formidat infirmitas.

Augu. in ser. Domini in mon. 1c. Accusare vitia, officium est bonū, quod tamē mali faciūt alienas partes agūt. Cogitemus ergo, quum aliquem reprehēderet nos necessitas cogit, vtrū tale sit vitium, quod nūquā habuimus, & tūc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse: vel quod tale habuimus, & iam nō habemus

bemus: & tūc tangat memoriā communis fragilitatis: vt illam correctionem nō odiū sed misericordia precedat. Si autem inuenerimus nos in eodem vitio esse, non obiurgemus: sed ingemiscamus & ad æqualiter deponendum inuitemus.

t Qui cordis sui domum excolere nō valet: quomodo plurimorum adhibebit diligentiam? & qui peccati irabem ex suo non potest eruere oculo, quomodo ex alterius oculo poterit amputare festucam?

v Grauisissimus nodus in ligno nō potest expelli nisi grauisissimo oppressorio.

x Peccatū vnus, quod cognitū nō arguitur, multos contaminat: imō omnes qui norūt, & nō deuitāt, aut quū possunt arguere dissimulant: nō eū sibi videtur peccare, quādo a nullo corripit vel vitatur.

y Nō osculatur pater filiū: sed aliquādo castigat: ergo quando castigatur, q̄ diligitur.

z Plus proficit amica correctio, quā maculatio turbulenta: illa pudorem incurrit: hæc indignationem mouet.

a b Nouit Deus mutare sententiam: si tu noueris emendare delictum.

Inter

Hie super a c Inter cætera mandata peccantes posse illud *Eph.* arguere maximæ libertatis est: sed ille po-
Magis ar test facere, qui non meretur audire: hypo-
guste &c. crita eiice, primùm trabem de oculo tuo.
Hie. in ep. a d Quid necesse est bis pungere non re-
ad Occus. calcitrantē, per se satis erubescētē confun-
 dere amplius, cui sua ratio magister est:
 cui propria conscientia virga & ingemi-
 nara verecundia lex disciplinæ est?

Hiero. in a c Paulus apostolus inimicus nobis factus
episto. ad vera dicēs saluatoris: quia dura videbātur
Marcel. eloquia, plurimi discipulorum retrorsum
 abierūt. Vnde nō mirū si & nos ipsi vitii
 detrahentes offendimus plurimos. Dispo-
 sui nasum secare fortentem: timeat qui cri-
 minosus est. Quid ad te, qui te intelligis
 innocētē? de te dictū putas in quodcūq;
 vitium styli mei mucro contorquetur.

Hie. i. epi. a f Fineas austeritatem, Eliæ zelū præter
ad Vipe- seueritatem, Ananiā & Sapphirā trucidātis
rium de Pauliq; constāciam, qui Elimam magum
austera viis domini resistentem, æterna cæcitate
correctio- damnauit, non est crudelitas sed pro Deo
ne. pietas. Vnde & in lege dicitur, Si frater
 tuus, & amicus, & vxor, quæ est in sinu
 tuo, deprauare te voluerit: sit manus tua
 super eos, & effunde sanguinem eorum,
 & auferes malum de medio Israël.

Hie. super a g Quomodo potest præses ecclesiæ au-
 ferre

ferre malum de medio eius: qui in delictū *epi. ad Te*
 simile corruerit? aut qui libertate corripere
 re peccantem potest, cum tacitus ipse sibi
 respōdeat: eadē se admisisse quæ corripit?
 a h Quæ est ista iustitiæ inimica bonitas? *Hic. i. qua*
 palpare criminosos, & vulnera eorum vs-
 que ad diē iudicij securata seruare? si eos
 durissimā pœnitentiā per plures annos vi-
 derimus agere: tūc nos & saluti eorū pos-
 semus cōsulere, & statuta canonum debe-
 remus temperare. Cū verò aliquibus nō
 cōpūctio humilitatis, nec instātia operā-
 di appareat, nec beatum Dauid imiteretur,
 qui dicit, lauabo per singulas noctes lectū
 meum: lachrymis meis stratum, &c. Et il-
 lud, cinerētāquā panē māducabā, & pocu-
 lū, &c. nec eos ieiuniis & lectiōibus vaca-
 re videamus: possumus agnoscere, si ad
 primos grad⁹ vel honores redirēt: cū quā-
 ta negligētia, & cū quāto torpore & ini-
 mica animæ suæ securitate permanerent.
 a i Regat disciplinæ vigor māserudinē, *Greg. lib.*
 & mansuetudo ornet vigorem: & sic alte 19. *mora.*
 rum cōmendetur ex altero: vt nec vigor
 sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.
 a k In correptione quippe vitiorum sub- *Greg. lib.*
 esse debet iracundia, nō præesse: vt execu 26. *mora.*
 tione iustitiæ nō dominando præueniat:
 sed simulando subsequatur, & notum iu-
 dici

- Grego. in* a l Si quis possessa impleat & præcurrat.
psal. c. 49. Dei dicitur: qui ad ferienda vitia zelo diuini amoris excitatur: profectò se esse Dei denegat, qui in quantum sufficit vitã carnalium corrigere recusat. Fit plerunque Deo grator amore ardens post culpam vita: quã securitate torpens innocẽtia.
- Greg. i. re.* a m Qui non corrigit resecanda, committit: & faciẽtis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare.
- Ibidem.* a n Manifesta peccata non sunt occulta correptione purgãda: sed palam sunt arguendi, qui palã nocẽt, vt dum aperta ob iurgatione sanantur: hi, qui eos imitando deliquerãt, corrigãtur. Dum enim vnus corripitur, plurimi emendãtur: & melius est, vt pro multorũ salute vnus condemnetur, quã q̃ per vnus licentiam multi periclitentur.
- Grego. su-* a o Verba sapientum quasi stimuli, &c.
per euam. Clauis atque stimulis verba sapientum cõparantur: quia culpas delinquentium nesciunt calcare, sed pungerẽ.
- Greg. su-* a p Paulus arguit Petrũ: Petrus verò lau-
per. Ez. c. dauit Paulum. Amicus ergo veritatis laudauit q̃ reprehẽsus est, seque etiã minori fratri ad consensum dedit: quatenus qui prius erat in apostolatus culmine, esset & prius

- prius humilitatis: & sequitur, ecce à minori suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Nõ ad memoriã reuocat, q̃ prius in apostolatũ vocatus est: non q̃ clauẽ regni cõlestis accepit, &c. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire: omnia dona quã acceperat, quasi à memoria repulit: vt vnũ fortiter humilitatis donum teneret.
- a q Multi homines & culpã confitentur, *Gre. li. 22.* & humiles nõ sunt. Nã multos nouimus, *mo. sup. r* qui arguente nullo, peccatores se cõfidentur. Cũ verò de culpa sua fuerint fortasse *31 Si celsa* correpti, patrociniũ defensionis quærũt: *ui in sinu* ne peccatores esse videantur. Et sequitur, *meo.* Iudicia autẽ verẽ cõfessionis sunt: vt sicut quisq; peccatorẽ se dicit: ita id de se dicẽti altero nõ cõtradicat. Et superbiã vitium est, vt quod fateri de se quisque sua spõte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedigneretur.
- a r Tunc proteruos melius corrigimus, *Gr. in. pa.* quã ea quã benẽ egisse credũt, male actã mõstramus. vt vnde adepta gloria creditur, inde utilis cõfessio subsequatur.
- a f Maior culpa, quo citius, quia culpa *Gre. ibid.* est, agnoscitur: eo etiam celerius emendatur. Minor verò dum quasi nulla creditur, eò prius, quò & securi in vsu teneretur.
- a t Iuuenes plerũque seueritas admoni- *Ibidem.* tionis

tionis ad profectum dirigit: senes verò ad meliora opa deprecatio bláda componit,

Greg. 26. a v
mo.

Greg. li. 6. a x
mo. Múdu esse à vitius debet, qui aliena corrigere curat: quatenus tantò perspicacius aliis fugienda videt quanto hoc ipse per scientiam, & vitá verius declinat: quia nequaquam purè in membro maculam considerat oculus, quem puluis obtenebrat, & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent.

Greg. lib. 21. mor. a y

Si ab increpatione idcirco reticem, quia cõtra nos insurgere derisionis odia formidamus, nõ iá lucra dei, sed nra qrimus.

Gr. in pa. cap. 38. a z

Nõn quã q inter flagellorũ duritiã remanet incorrecti, dulci sunt admonitione mulcèdi, nã plerũq; quos cruciaméta, nõ corrigũt, ab iniquis actibus lenia blandiméta cõpescũt: quia & ægros, quos fortis pigmetorũ potio curare nõ valuit, ad salutem pristinam tepes aqua revocavit.

Greg. in pa. 3. in morali. a b

Sæpe hoc magnis doctoribus, mirã discq; contingit, vt quo alta charitate feruent, modum correctionis exaggerent: vt lingua aliquid quod nõ debet, dicant quia mentem dilectio, quam nõ debet, inflammat.

Sicut

b c Sicut laudabile decretũmq; est, reuerentiã & honorẽ debitũ exhibere maioribus: ita rectitudinis & Dei timoris est, si quid in eis correctione indigeret, nulla dissimulatione postponere: ne totum corpus (quod absit) incipiat morbus inuadere, si langor non fuerit curatus in capite.

b d Impunitas, incuriæ soboles, insolentia mater, radix impudicitia, transgressionum nutritrix est.

b e Magna crimina & tardè credenda sunt, quum audiuntur, & citius punièda, quum veraciter agnoscuntur.

b f Mira peruerfitas medicanti irasci, qui non irascitur sagittanti, id est, adulãti, vel ad peccatum incitanti: qui sagittant in obscuro rectos corde.

b g Quũ carpitur vitia, & inde scãdalũ, ipse sibi scãdalicã est, qui fecit, quod argui debeat: nõ ille, qui arguit. Nõ ergo

rimeas cõtra charitatẽ esse, si vnus scãdalũ multorũ recompsaueris pace. Melius est enim vt pereat vnus, quã vnitas.

b h Prælati nostri culicẽ liquant & camelum deglutiunt: dum maiora prætermittentes, minora discutunt. Optimi rerum aestimatores, qui magnam in minimis, & camelum paruum aut nullam in maximis adhibent diligentiam.

Ist. li. 3. de b i Qui delinquentem superbo vel odio
summo bo suo animo corripit, nō emēdat: sed percu-
no. ca. 91. tit. Quicquid enim proteruus vel indi-
gnans animus protulerit, obiurgantis fu-
ror est, non dilectio corripientis.

Ist. ibid. ca. 46. b k Qui blādo, verbo castigatus nō corri-
git, acrius necesse est arguatur, cū dolore
sūt abscedēda, q̄ leniter sanari nō possūt.

Ist. li. 3. de b l Qui admonitus secretē de peccato
summo bo corrigi negligit, publicē arguēdus est, vt
no. ca. 96. vultus, quod occultē sanari nescit, manife-
stē debeat emendari.

Ist. ibid. b m Facilius reprehēdimus vitia aliena q̄
nostra, nā s̄pe q̄ p̄uersa i aliis iudicam̄,
in nobis nocibilia esse minus sentimus.

Ist. li. 3. de b n Nō debet vitia aliena corripere, qui
summo bo adhuc vitiorū cōtagionibus fuerit inuo-
no. ca. 32. lutus. Improbū enim est, arguere quic-
quā in alio, quod adhuc reprehēdit in se.

ipso. Qui enim veraciter fraternam vult
corripere ac sanare infirmitatem, talē se
præstare fraternæ utilitati studeat: vt eū,
quem corripere cupit, humili corde ad-
moneat. Sicut enim viri spirituales alieni
peccati emēdationē expectant: ita proter-
uus, delinquentibus deridendo insultant, &
quantum in ipsis est, insanabiles putant.

Ist. ibi. lib. 3. i. sine. b o Plerūq; princeps inustus malorū erro-
res dissimulare nouit, non quod iniqui-
tati

tati eorum consentiat, sed quōd aptū tem-
pus correctionis expectet: quādo eorum
vitia vel emendare valeat vel punire.

b p Nō vniformiter secūdū mēsurā deli- *Chry. in*
ctorū increpatiōes quoq; oportet inferri, *suo dialo.*
sed diligētē aspicere eorū, q̄ deliquerūt, *lib. 2.*

vires atq; p̄positū: ne forte volēs rupta sar-
cire, maiorē operēt̄ diruptionē: & cupiēs
erigere collapsa, casum inferat grauiorē.

b q Sēper scelera, dū nō ressecantur, in au- *Chry. in*
gmenta facinorū profilit̄, quoties secura *quodā ser.*
impunitate peccatur. Dū enim in Abisalo
fratris occisi facinus nō vindicatur, in par-

ricidiū patris recidiuum facinus iteratur.
b r Circa vitā tuam, esto austerus, circa *Chr. in il-*
aliorū benignus. Audiant te homines par *lud. Mat.*
ua mandantē, & grauiā facientem. 18. *Digito*

b s Si docēs mysteria legis aperias, secre- *aut suo.*
torū arcana discurias, peccatē verō nō ar- *Origenes*
guas, negligētē nō corripias, seueritatem *in exod.*
disciplinē nō teneas, obtulisti, quidē coc- *ho. 30.*

cum, sed non duplicatū. Ignis enim tuus
tantum illuminat, nō accendit. Qui ergo
rectē offert, & rectē diuidit: coccum offert
duplicatum: vt conscientia igniculum,
lumine seueritatis admisceat.

b t Non vult te Dñs, si fortē videris pe- *Ori. i Le.*
carum fratris tui, continuo euolare ad pu *c. 33. tra-*
blicū, & proclamare passim, & diuulgare *his illud,*

Si videris aliena peccata: quod esset vtiq; nō corri-
fratrem gentis, sed potius infamātis: solus inquit,
tuū pecca- inter te & ipsum, corripere eum: vbi enim
re, argue seruari sibi mysteriū viderit, ille qui pec-
enim inter cat, seruabit & ipse emendationis pudore
te rem. Si verò diffamari se viderit, ilico ad
ipsum. denegandam impudentiam conuertetur,
 & non solum non emendaueris peccatū,
 sed & duplicaueris.

Idē super
Num.

vno peccante, ira Dei super omnē populū
 venit: hoc quomodo accidit? quādo sacer-
 dotes, q̄ populo præsunt, erga delinquē-
 res benigni volunt videri, & verentes pec-
 cantium linguas, ne forte malè de eis lo-
 quātur, sacerdotalis seueritatis immēmo-
 res, volunt complere, quod scriptum est:
 Peccantes corā omnibus argue, vt ca. & c.

Orig. ibi
super lib.
nu. ho. 71.

b x Dū sacerdotes vni parcunt, vniuersæ
 ecclesiæ molitur interitum. Quæ est ista
 bonitas ista: misericordia, vni parcere &
 omnes in discrimen adducere? Polluitur
 enim ex vno peccatore populū: sicut ex
 Ra. sup. 11. vna oue morbida vniuers⁹ grex inficitur.
 Ma. 18. Si by: Ita peccat, qui videt fratrem peccare,
 peccauit. & tacet: sicut qui poenitenti non indulget,
 rit in te nam qui dixit, si peccauerit, dimitte: præ-
 frater tu- misti si peccauerit, increpa, ne difficilis sit
 sis. venia, & remissa indulgentia.

Puel

b z Puella in domo patris arbitri surgit & Ra. super
 eis vt nemini manifestet, præcipit. Iuue. illud ma.
 nis extra portā turba comitante. Lazarus 9. Puella,
 quog; corā multis, quia publica noxa pu-
 blico eget remedio, leuis, leuiori, & oculi surrexit.
 ra culpa, secreta indiget poenitentia.

ca Leniter castigat. exhibet reuerentiā ca Prosper li.
 stigat, aspitate aut nimie increpationis of 2. de vi. cō
 fens⁹ nec increpationē recipit, nec salutē. templati.
 cb Odio habeatur peccata nō homines: Leo Papa,
 corripantur tumidi, tolerentur infirmi, & positur
 & quod seuerius castigare necesse est, nō 86. di.
 seueritatis plectatur animo, sed medentis.

cd Facietis pculdubio culpā habet, qui *Ibidem.*
 quod potest corrigere, negligit emēdare:
 & libat domino prospera, qui ab afflictis
 pellit aduersa, & negligere cū possit, per-
 turbare peruersos, nihil aliud est, q̄ foue-
 re: nec caret scrupulo, confessionis occultā,
 q̄ manifesto facinori desinit obuiare.
 Primus innocentia gradus est, odisse rie-
 fanda. Larum pandit delinquentibus adi-
 rum, qui iungit cum prauitate cōsensum
 & nihil prodest alicui, nō puniri propio:
 qui puniendus est de alieno peccato.

ce Iniquitas quippe mortalium more *Cassio. in*
 putredinis sine fine vagaret: si eam medi-
 Pfal. 38.
 cinalis increpatio minime de se caret. *Cass. sup.*
 cf Occurrendum est, ne tractu temporis quadasep.

impunita malitia conualeſcat, & vires iniquitatis diſſimulatio, vel indulgentior gratia ſubminiſtret: ſed clarius audita correctio doceat imperitiam, & cōpeſcat audaciā. *Ibidem.* c g. Culpam indulgentiā præuenire non debet, ne ſecuritas audaciā alat, & ad delinquendum fiducia remiſſionis inuitet.

Caf. li. 3. epi. c h. Malum, cum perſeuerat, augetur, & remediabile bonum eſt in peccatō accelerata correctio.

Caf. 9. ep. c i. Aegris nō vna cauſa ſalutis eſt, alter his reſciſcit, alter per abſtinentiæ beneficia tenuatur, hic lauacra mollia, ille ferrum querit ad vulnera, & variū poſcit remediū diuerſa qualitas paſſionū. Feroces diſtinctione premendi ſunt, manſueti ciuilitate admonendi, doſoſi cautè, ſimplices ſub lenitate tractandi ſunt, & ideō ubiq; neceſſaria probatur eſſe prudentia, quæ rebus omnibus adhibere videtur accommodata.

Pe. Raue. in quodā ſer. ſine in epiſt. c k. Exhibe te Ioānem inceſtuofis, Matheā apoſtatis, fornicātibus Fineem, Eliā idololatriſ, Petrū mentientibus, blaſphemātibus Paulum, negotiantibꝰ Chriſtū. Breuiſſimus eſt huius vitæ tēporalis excuſus, ſinis autem horribilis & incertus.

Pet. Ran. ſer. c l. Peruerſum corrigere, nihil aliud eſt, quàm ſtimulare infanum, quā oleū adhibere camino, & ventis incēdia ſuperare.

c m Di

a m Difficile eſt cor malitia induratū ad formam diſciplinæ, & ſpeciem honeſtatis incurrare: ſed necesse eſt, vt dura materia, cum facile ad formam non ſectitur, ei actioris flammæ incendium, & mallei grauioris percuffio adhibeat.

c n Seueritas eſt p̄ q̄ iudiciaria poteſtas, vel vindicta diſtinctius in aliquē exercet. c o Tarētinus intus villicū ſuū malè merito, ſumpſiſſem, inq̄t, à te ſuppliciu, niſi tibi iratus eſſe. Maluit eſſi impunitū relinquerē, q̄ per irā amplius iuſto punire.

c p In iudicando ſiue corrigēdo hac tria lex ſecuta eſt, quæ princeps quoque ſequi debet: vt aut eū quem punit, emendat: aut pœna eiꝰ ceteros meliores reddat: aut ſub latas malis, ſecuriores ceteri viuant.

c q Nō minūſ turpia ſunt principi multa ſupplicia, quàm medico multa funera.

c r Fortaſſis, de quo conquereris, ſi diligenter inſpexeris, in ſinu reperies. Iniquē publico crimini iraceris ſtultè, tu, vt abſoluaris, ignoſce.

c s Obiurgationi ſemper aliquid blandè commiſce: faciliùſ penetrant verba, quàm mollia vadunt, quàm quæ aſpera.

c t Vitia tranſmittit ad poſteros, qui præſentibus culpis ignoſcit. Bonis nocet, qui malis parcit.

Ibidem. c v Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Res enim optima est, non sceleratos extirpare, sed scelera.

Sene. 40. epi. 7. c x Audebo peccanti mala ostendere: vitia eius si non excidero, inhibebo: non desinent, sed intermittent. Fortasse autem desinet, si intermittendi consuetudine fecerint.

Se. de moribus. c y Nobilis equus umbra virgæ regitur, ignavus nec calcaribus concitari potest. Vulgi imperitiam ad res iustas sola constringit necessitas.

Gel. li. 6. Exposit. saurus. in commen. Pla. c z Puniendis peccatis tres esse causas existimatum est. Vna cum adhibetur poena, castigandi gratia atque emendandi gratia, ut is, qui delinquit, attentior fiat correctiorque; alia est, cum dignitas eius, auctoritasque, in qua peccat, tuenda est: ne praetermissa animaduersione contemptum eius pariat. Tertia propter exemplum, ut ceteri metu poenae terreantur.

Vide etiam in ti. Adiutorium. n. Adulatio. e. a m. Amicitia. c. h. o. d. h. Comunitas. a. e. Confessio. m. a. c. Consideratio. g. Consuetudo. t. Conuersatio. a. h. Crudelitas. a. d. e. f. Disciplina. c. Discordia. a. Discretio. o. Diuitia. a. e. Doctrina. l. Excusatio. g. k. Exemplum. f. a. e. a. h. Homicidium. e. ira. a. r. Iustitia. b. Malitia. q. Mafuetudo. e. g. Medicina. a. d. Misericordia. g. Munus. a. Poenitentia. l. a. l. Praedicatio. a. g. a. h. Prælatio. f. t. u. b. f.

c. e. Sac

c. e. Sacerdos. f. z. a. o. Subiectio. c. Venia. q. Verecundia. p. Veritas. c. Vitium. n.

Creatio, siue creator.

TRia quæ dantur maximè scienda de creatura, nobis oportet intimari: quæ eam de ciuita fecerit, per quam fecerit, quare fecerit. Si ergo te Dei. c.

grimus quod fecerit, Deus est. Si per quem dixit, 21. fiat, & facta sunt. Si quare fecerit, quia bonus est. Nec enim autor est excellentior Deo, nec ars efficacior Dei verbo, nec causa melior, quam ut bonum crearetur à Deo bono. Hanc etiam causam condèdi mundum Plato iustissimam dicit, ut à Deo bono opera bona fierent.

b. Intelligat qui potest, iudicet, quod potest: maius ne sit iustos creare, quam impios iustificare. Certè enim & si equalis est utraque potentia, hæc maioris est misericordiae. *Aug. sup. Ioannem.*

c. Ex perpetuitate creaturarum intelligitur creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & dispositione sapiens, ex gubernatione bonus. *Aug. ibi.*

d. Non est fas, angelos neque bonos, neque malos putare creatores. *Au. li. 2. de Tr. c. 7.*

e. Considera septem in beneficio creationis: quod creauit te commo tuo, cui ait: bonorum meorum non eges, Dauid. sine merito tuo: quia nihil antè promeruit, qui penitus nihil fuit. Cogita qualem fecit, secundum corpus egregiam creaturam: secundum ani-

mā, magis egregiē, vtpote imagine Creatoris insignē, rationis participē, beatitudinis sempiternæ capacē, considera & dominationis potestatem. Terror .n. hominis super cūctā animātia imminere decernit, considera ergo largitatis demonstrationem, quāta ad eruditionē, quanta ad consolationē, quāta ad correctionem, quanta ad delectationem, quid ni gratias agas?

Berna. de diligendo Deo. Si totum me debeo pro me facto, quid addam iam p me reſecto: hoc modo: nec enim tam facilē reſectus, quā factus. In primo opere, me mihi dedit, in ſecūdo ſe. & vbi ſe dedit: me mihi reddidit, datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Sed quid domino pro ſe retribuū? nam & ſi me millies rependere poſſem, quid ſum ad dominum meum?

Vide etiā in tit. Anima l. Deus. l. Homo. g. parentes. a.

Crudelitas.

An. in li. de conſtitu. Vir- tutum. a **N** Vnqd ſtultis & inſenſatis ac brutis animalib⁹ leuia verba & nō magis aſpa, vt tales decet, dū delinquūt obſcienda ſunt? Sæpi⁹ enim cōtingit, vt leniter ac dulcedine correctio plata ſpernaſ, & econtra humilitatis verba, deſpectio- nis iacula emittuntur, & proteruia dicit.

b Perſe

b Perſequi facit homines aut diuitiarū ambitus, aut ſuperbiæ odioſa iactantia, *ſal. Per- pauperē & mendicū inſequi ſola ſcūitū ſecus eſt eſt vel crudelitas, cuius nec honor quæritur, nec abundantia facultatis ambitur.* *hominem inopem.*

c Quid prodeſt crudelibus perſequi, quos vident perſecutionibus ſemper augeti? *Cassi. ibid.*

d Euitabis crudelitatem, & miniſtram crudelitatis iram. Et alibi. Reſpue crudelitatem, & matrem crudelitatis iram. *Sen. in li. de morib.*

e Seueriſſimē enim nos aduerſum pec- cātes erigimus, & ipſi eadē committimus. *Seneca.*

f Nam tam omnibus ignoſcere eſt crudelitas, quā nulli modum tenere. *Se. de cle- mētia ad Nero.*

g Crudelitas nihil aliud eſt, quā atrocitas animi in pœnis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi cauſam habent: modum non habent. *Sen. ibid.*

h Plerūq; homines in ſuis domib⁹ ſcūiſſimi tyrāni, ſi alienis humilimi ſerui ſunt. *Seneca.*

Vide etiā in tit. Coniugiū l. Correctio.

g a g. b. l. c. d. n. co. magnanimitas. h.

Crux.

a **C** RUX Chriſti nobis toti⁹ cauſa beatitudinis eſt, hæc nos à cæcitate liberauit erroris: hæc à tenebris reddidit lu- ci: hæc debellatos reddidit quieti, hæc calid nos Deo coniunxit: longè cōſtitutos proximis præſentauit: hæc peregrinantes ciues *Augu. in ſer. de pa- riſceno.*

cruces ostēdit: hęc discordię amputatio est: hęc pacis firmamentū, hęc donorum omnium abundantia, largitio.

Aug. ibid. b. Hodie crux fixa est, & seculū sanctificatū est. hodie crux fixa, & dæmones dispersi sunt, hodie crux fixa est, & mors subuersa est. hodie crux vincit, & mors victa est. hodie diabolus victus est, & homo solutus est, & Deus glorificatus est.

Aug. sup. illud Gal. c. Crucem, vt in ea gloriemur, dominus suo gestās humero pro virga regni nobis *6. Mihi ab* cōmendauit, quod est grande ludibrium *sit gloria* impiis: grāde mysteriū piis; & vnde mūdī *ri nisi in* philosophus erubuit: ibi apostolus thesaurum reperit: quod illi visum est stulticia: a postolo factum est sapientia & gloria,

Aug. sup. Ioum. d. Signum crucis à nobis expellit exterminatorem, si tamen cor nostrum Christum habeat inhabitatorem.

Ambro. in ser. de passione. e. Autor pietatis in cruce pendens testamentum condidit, singulis pietatis opera distrihuens: apostolis persecutionem, Iudæis corpus, patri spiritum, Virgini paranimphum, latroni paradīsum, peccatori infernum; Christianis verē pœnitentibus crucem commendauit.

Hic. i. epi. f. Dei filius sustinuit ignominiam crucis: & tu beatos putas, qui felicitate istius seculi & delictis perfruuntur?

Si

g. Si ingressi fuerint ad te latrūculi per *ibidem.* oculos: per aspectum crucis perime eos.

h. Duobus modis crux tollitur: quū aut *Gr. iho. Si* per abstinentiam affligitur corpus, aut per *quis vult* cōpansionem proximi affligitur animus. *venire post* i. Diabolus in virga crucis transgluciens *me, &c.* carnem humanitatis, transfixus est hamo *Gre. in ho.* diuinitatis.

k. Christus in passione patientiam exhibet, humilitatem cōmendat, obedientiā *Bern. sup. cant. ser.* implet, charitatem perficit: his virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur, *65.* & est super omnia charitas, à dextris obedientia, à sinistris patientia, in profundo radix virtutum humilitas.

l. Scapulis tuis obubrasti mihi, & c. Sub his scapulis quatuor nobis beneficia con *Ber. ibid.* feruntur: sub his enim abscondimur, sub his ab incurſu accipitrum & miluorū protegimur, quæ sunt aëreæ potestates. Sub his vmbra culum salubre nos refrigerat, & nimium solis ardorē repellit. Sub his quoque alimur & fouemur, his virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur.

m. O verē cœlestis plāta preciosior cūctis, *Ber. in ser mo.* sanctior vniuersis: o verē lignū vitæ: quod *Ber. super cant. ser.* solum fuit dignū portare salutis fructū? *28.* n. Vide quid de Deo tuo sentias, vide quā *28.* tum de eo præsumas. Vide quis brachiis *vic*

vicarię charitatis amāduſ & amplectēduſ ſit, qui tāti te æſtimauit: imō qui tāti te fecit. De latere enim ſuo te formauit, quādo pro re in cruce obdormiuit, & ob hoc ſo-
mnuſ mortis excepiſ. Propter te à Deo patre exiuit, & matrē ſynagogā reliquit, vt adherens ei, vauſ cū eo ſpiritus efficiaris.

Cuſ ſup. ſ. l. lud pſal. Signatū eſt ſuper nos, &c.
o Crux eſt humiliū tuitio inuicta, ſuperborū deiectione, victoria Chriſti, peditio diaboli, infernorū deſtructio, cœleſtiū cōfirmatio, mors infidelū, vita iuſtorū, de qua Ioānes Chryſoſtom⁹, Crux eſt Chriſtiano rum ſpes, crux Romanorū victoria, mortuorū reſurrectio, cæcorū dux, cōuerſorū via, claudorū baculus, pauperū cōſolatio, arbor reſurrectionis, lignū vitæ æternæ.

Dam. l. 4. p Crux Chriſti clauis eſt paradifi, hæc infirmorum baculus, paſtorū virga, cōuerſentiuſ manu ductio, proficientiuſ perfectio, animeſ ſaluſ & corporis, omnium malorum auerſio, omnium bonorum darrix.

Maximus in ſer. de martyri.
q Crux nō ſolū dicitur, quæ tēpore paſſio nis ligni afflictioe cōſtituitur, ſed q̄ totiſ vitæ curriculo cūctarū disciplinarū virtutibus coaptatur, vñ ſolū ſtelligat crux ligni paribulū, ſed pię vitæ vitrutuſq; propaſitū. Vnde oīſ Chriſtiani vita qui ſecūdū euāgelū vixerit, crux eſt atq; martyriuſ.

Vide etiam in ſit. Paſſio.

Cupid

Cupiditas.

Auguſ. de

a Quid agit indomita cupiditas ad doc. Chri.

Q corrumpendū animuſ, & corpū ſuū, magituſ vocatur, quod autē agit, vt alteri noceat, facinuſ dicitur: & hæc duo ſunt genera omnium peccatorum.

Auguſ. ad
b Superbia & cupiditas in tantū vnū ma quendam lum ſunt, vt nec ſuperbia ſine cupiditate, comitem. nec ſine ſupbia cupiditas poſſit inueniri. *Auguſ. in*
c Non eſt in carendo difficultaſ, niſi quā *lib. confeſ.* fuerit in habendo cupiditaſ. *Auguſ. in*
d Tantō magis inhæret Deo quilibet, quādā ep. quantō minus diligit propriuſ. *Auguſ. in*

e, Cupiditaſ dicit, valde ſine culpa eſt, q̄ *li. de cōſli.* quidē habēda cōcupiſciſ, quia nō multi- *tiuſ vitio-* plicari appetiſ, ſed egere ptimeſciſ, & qd̄ *ruſ & vitio-* mal⁹ aliuſ retineret, ipſe meliſ expēdiſ. *tutum.*

f Sicut hi, qui per inſaniā mente tranſlati *Amb. ſup.* ſunt, non iam reſ ipſaſ ſed paſſionis ſuæ illud *Ioā.* phantaſiaſ vident, ita etiam meſ auari ſe *Attulit a* mel vinculiſ cupiditaſ adſtricta ſemper *ger cuiuſ-* aurū, ſemper argentiſ credit videre, ſem *dā diuitiſ* per reddituſ computat. Auruſ gratiūſ quā ſolem intuetur, ipſa eiſ oratio & ſupplicatio ad dominū, aurum querit. *Am. ibid.*

g Cupiduſ ait: Quid iniuſtuſ eſt, ſi cūm *& ponit* aliēna non inuadā, propria diligentiſ ſer *ſur. 97. ſi* uoſ? O impudēſ dicitūſ propria dicit, quæ *ſtra.* ex reb⁹ recōditis in hūc mundū detuliſti, quan

quando in hac ingressus es lucē? Quando de vētre matris existi, q bus quæso facultatibus, quibusq; subsidiis stipatus intrasti? Sequitur, Tantorū ergo te sciat inuadere bona, quātis possis præstare quod vales.

Am. li. de h Qui moderari nescit cupiditatibus, is
Virginita. quasi equis raptis indomitis, voluitur, lan-
Am. in li. niatur, affligitur.

de offi. i Quū augere opes, aggregare pecuniā, occupare terras possessionibus cupimus, præstare diuitiis, iustitiæ formā exuimus, beneficentiam communem amittimus.

Gr. in ho. k Bonorum auctori aliter inhære non valemus, nisi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix est, abscindamus.

Gr. is. mo. l Cui cupiditas dominari dicitur, subiectus malis omnibus demonstratur.

Ber. in quo m In pœna modū impatientiæ, in pau-
dam ser. pertate cupiditatis scrupulū, in obediētia nodum caueas propriæ voluntatis.

Ber. in ser n Nihil in hac vita laboriosius, quā
mo. 6. desideriiis terrenis æstquare, & nihil hīc q̄ rius, quā huius seculi nihil adpetere.

Chr. ho. 9. o Qui semel Christi seruus effectus est,
sup. Mat. nō erit ināmonæ famulus, cuius certè è re gione fit dominus. Illa em̄ vt fugientē sequi, ita fugere consuevit sequētē, nullū sic honorat, vt contēptorem sui, nec irridet aliquē, vt eos, qui eā nimitū concupiscunt.

Appo

p Appositio diuitiarū maiorem accen- *Chry. tibi.*
dit flammam, & vehementer fit Cupido.

q Virum catholicum, & præcipuē Do- *Leo papa*
mini sacerdotē, sicut nullo implicari erro- *in ser.*
re, ita nulla oportet cupiditate violari.

Mens enim pecuniæ auida, nec abstinere nouit à vestitis, nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum.

r An non tibi videtur à terra deuorari *Orige. ho.*
ille, qui semper de terra cogitat, qui semp̄ 19. *super*
terrenos habet actus, qui de terra loquit, *illud Le-*
qui de terra litigat, terram desiderat, & *uitici.*

omnē spēm suā ponit in terra, q̄ ad cælū non respicit, qui futurā nō cogitat, q̄ iudicium Dei non metuit, nec beata eius promissa desiderat, sed semp̄ de presentib⁹ cogitat, & ad æterna nō suspirat? Talē quū videris, dicit quia deuorauit eum terra.

l Quid faciam? destruā horrea mea, &c. *Bes. in*
Quis nō talē misereatur? quis nō infelici- *ho. super*
tate eius doleat? Angustat ex abundātia, *illud.*

cōstringitur & testatur ex opulētia, infelix in præsentibus bonis, infelicior in futuris. Et idē ager ei nō tam redditus largiores, quā gemitus attulit grauiores.

t Omnium malorū radix est cupiditas, et af- *Pet. Ran.*
fressiois mater, magistra nocēdi, primi *in ser.*
pilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutū, seditionis origo, fouea scādalorū.

t

Im. de Si v Radix malorum est cupiditas, hæc fa-
litate con crilegia cōmittit & furta, rapinas exercet
ditionis & prædas, bella gerit. & homicidia, simo-
humana. niac vendit, & emit. Iniquè petit & reci-
 pit, iniuste negotiatur & fœneratur. In-
 stat dolis, & imminet fraudibus, dissoluit
 pactum, & violat iuramentum, corrup-
 tit testimonium, & p̄uertit iudicium.

Ibidem. x Tria maxime solent homines affecta-
 re, opes, voluptates, honores: de opibus
 praua, de voluptatibus turpia, de honori-
 bus vana procedunt. Nam opes generant
 cupiditatem & auaritiam, voluptates pa-
 riunt gulam & luxuriam, honores nu-
 triunt superbiam & iactantiam.

Ibidem. y O ignis inextingibilis, cupiditas insa-
 tiabilis, q̄s vnquã primo voto fuit cōten-
 tus, quã adipiscit quod optauerat, deside-
 rat ampliora, semp. in habedis, & nunquã
 in habitis sine constituit. Sanguisugæ dug
 sunt filix dicetes, Affer, affer. nã Crescit
 amor numi, quantũ ipsa pecunia crescit.

Senec. in z. Ex eo quatum cuiq; satis est, metipm̄
quad. in homines diuitiarũ modũ: filia q̄s habet,
epist. pecunia est opus: duas, maiores: plurimas
 maiore erã h̄ (y taur) Danaũ quinquagin-
 ta sint filie, cot. dotes magnã quẽrũt pecu-
 niam. Quantũ em̄ cuiq; opus est, ad id ac-
 cōmodatur, vt antè dixi, diuitiarum mo-
 dus

us. Quid de eo, q̄ filias nō plures, sed in-
 numerabiles cupiditates habet, quẽ breui
 tpe maximas copias exhaurire possint?

a b Qualem dicimus seriẽ causarum esse, *Senec. 19.*
 ex quibus nectitur fatum, talem dicimus *epist.*
 cupiditatem: altera ex fine alterius nasci-
 tur: in eam dimissus es vitam, quã nũquã
 tibi terminum miseriarum ac seruitutis
 ipsa factura sit, plurima & vndiq; ingesta
 non satiant. Vtrum istorũ maior, in ino-
 pia saturitatem, an in copia famem.

a c Quãdiu tibi satis nil fuerit, ipse aliis *Seneca.*
 nō eris. Quomodo, inq; exhibe? vtrũq; co-
 gitat: q̄ multa temere p̄ pecunia, q̄ multa
 laboriosè p̄ honore tẽtaueris: quantũ ad
 successũ accesseris, tãto accedet & metus.

a e Vidisti aliquãdo canẽ missa frustra pa-
 nis aperto ore captantẽ: quicquid accepit
Senec. 13.
epist. protinus integrũ deuorat, & semper ad
 spẽ futuri hiat. Idẽ euenit nobis: quicquid
 ex pectantibus fortuna proiecit, id sine vl-
 la volũtate dimittimus: statim ad rapinã
 alterius erecti & attoniti, in Epicurũ illud
 Chaos incidimus, inane sine termino est.

a f Nullũ habet maius malũ cupiditas q̄ *Seneca.*
 q̄ ingrata est: nemo quos vincit, sed à qui
epist. 74.
 bus vincat, aspicit: & illis nō tam incundũ
 est multos videre post se, quã graue ali-
 quem antè se habere hoc vitium v̄s ambitio-

nec respicit: nec ambitio tatum instabilis est, verum cupiditas omnis incipit à fine.

Ibidem. a g. Cupiditas felicitatem suam non intelligit, quia non vni venerit, respicit, sed quo tedar.

Senec. in epist. a h. Nunquam parum est, quod satis est, & nunquam multum, quod satis non est. Neminem pecunia diuitem fecit: imo contra

nulli non maiorem sui cupidinem ingessit.

Ibidem. a i. Fortissima pestis est cupiditas, quae solet egenos facere, quos capit, dum finem quaerendi non inuenit. nam altera cupiditas ex alterius sine nascitur, & ideo fortior est, quam cupiditatem vincit, quam quod hostem subiicit.

In prom. a k. Alienum nobis, nostrum plus aliis placet, effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Sen. ibid. in prom. a l. Cupiditati tarda est etiam celeritas. Valerius auidissimum quenque egenissimum esse dicebat.

Vide etiam in ti. Ambitio, a c, a d. Amor, b. Auaritia & Charitas, b. Cor, l, p. Diuitiarum, f, i, a y, a z, b a, b f. Fama, e. Mors, c h. Pax, a f. Potestas, f. Prudentia, c. Relinqueris, a c, a k, a n. Superbia, l. *Curiositas.*

Aug. lib. a 10. confessio. a **C**uriosum genus hominum ad cognoscendum vitam alienam, desideriosum ad corrigendum suam.

Aug. in b scorum. a Humilitati saluberrimae, qua Dominus noster Iesus Christus, ut docet, humiliatus est, maxime aduersatur quaedam, ut

ita

ita dicam, imperitissima scientia, dum nos scire gaudemus. quid Anaximedes, quid Anaxagoras, quid Pythagoras, quid Democritus senserit, & caeteri huiusmodi, ut docti eruditiq; videantur, cum à doctrina & vera eruditione longè absint.

c Compelcat se humana temeritas: & id, quod non est, non quaerat: ne illud, quod est, non inueniat.

d Fons elationis, & delectatio libidinis & venenum curiositatis morus sunt animae mortuae, quia non ita moritur, ut omni motu careat: discedendo à fonte vitae moritur, atque suscipitur à praetereunte seculo, & conformatur eidem.

e Multò facilius inuenit syderum conditorem humilis pietas, quam syderum ordinem superba curiositas.

f Sunt, qui desertis virtutibus, & nescientes quid sit Deus, & quanta sit maiestas semper eodem modo manentis naturae: magnum aliquid se agere putant, si vniuersam istam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissime perquirant. Vnde etiam tanta superbia gignitur, ut in ipso caelo, de quo saepe disputant, sibimet habitare videantur.

g In consideratione creaturarum non est vana & peritura curiositas exercenda, sed

Aug. de Ge

ne, contra

Man. li. i.

Aug. in

lib. confessio-

num.

Aug. in

ser. de ec-

clipsi. Sol.

Aug. in

lib. de mo-

ribus ec-

clesia.

Aug. de Ge

ra r. ligio.

gradus ad immortalia, & semper manentia faciendus.

Hiero. in h. dmonū cibus est, carmina Poëtarum, epistol. de secularis sciētia, Rhetoricorū pompa verborum. Nulla ibi saturitas veritatis, nulla iustitia refectio reperitur, studiosi earū infame veri, & virtutū penuria perscuerāt.

Ibidem. i Nugas tenemus, & fonte veritatis amisso, opinionum riuiolos confectamur.

Ibidem. k Sacerdotes dimissis euāgeliis, & prophetiis, videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorū versusum verba cantare.

Grego. ho. l. Graue curiositatis est vitiū, quæ dum 36. *super* cuiuslibet mentē ad inuestigandum vitā illud, *in-* proximi exterius ducit, semper ei intima *ga. bonum* sua abscondit, vt aliena sciens, se nesciens *emi quin* sit: & curiosus animus, quæcō peritus fue- *que.* rit alieni meriti, tanto fiat ignarus sui.

Berna. in m. Curiosus foras egreditur, & exterius *quodam* omnia considerat, qui sic interna despicit *sermo.* præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit.

Berna. in m. Multi student plus alta, quàm apra *sermo.* proferre: & erubescūt plana & humilia, vt hæc solum scire videantur.

Ber. super o. Doctrina spiritus non curiositatem *cantica.* acuit, sed charitatem accendit.

Chryso. in p. Adolescentibus in ludo literarum po- *prologo su* litis non tam placent solida, quàm picta: *quæq;*

quæq; potius pulchra, quàm vtilia secta- *per Mat.* tur, nec tam agentia diligunt, quàm fonta- *ria.* Magis gaudent foliorum amœnitate *rospargi,* quàm fructuū vbertate nutrirī.

Pharisei de Deo querere contendentes *Chry. su-* nihil aliud se inuenisse confessi sunt, nisi *quod* incognoscibilis est Deus: sed sicut *quæ mat. II.* innavigabile Oceanum vsurpat navigare *Nemo ne-* dum hōi potest trāsire, necesse est, vt per *usū flūm* eandē viā reuertatur, sic & illi ab igno- *nisi pa-* rantiā coeperunt, & ignorantia finierūt. *ter.*

r. Quæ Deus occulta esse voluit nō sunt *Prospe. de* scrutanda: quæ autē manifesta fecit, nō sunt *uocatione* negligenda, ne & in illis illicitè curiosi; & *genisum.* in his damnabiliter inueniantur ingrati.

f. De altitudine discretionis Dei, nō con- *ibidem.* turbabit cor humilitatis nostræ: si firma *&* stabili fide omnī iudiciū Dei iustū, esse *secretū,* & vbi inuestigari nō potest, qua- *re* ita iudicet: sufficiat scire, quis iudicet.

t. Lauda & venerare, quod agitur: quia *ibidem.* ratiū est nescire, quod agitur.

v. Curiositas est superflua inuestigatio *Hugo.* ad se non pertinentium. *Richar. d.*

x. O-quāti veritate quærūt nō in verita- *sancto Vi-* te, sed in vanitate: quæ sitā inueniūt, nō ad *lore* veritatē, sed ad vanitatē. & q̄ miserimū *quod ser.* est in verbis vitæ lūera mortis negotiant.

y. Odibilis nihil est subtilitate, vbi est *in ser.*

sola subtilitas. Quid em̄ p̄dest in illis ex-
p̄dere dies suos, q̄ nec domi, nec militiæ,
nec in foro, nec in clauſtro, nec in curia,
nec in eccleſia, nec alicubi p̄ſunt, niſi dū
taxat in ſcholis? Scribēs Senē ad Lucillū,
Quid eſt, inq̄t, acuti⁹ ariſta, & in quo eſt
vtilis? tale eſt, inq̄t, ingeniū, q̄ ſola ſubtili-
tate laſciuiēs nulla in ſe reſidet grauitate,
z Maximū vitiū ſubtilitatis eſt, nimis ſe
oſtēdere: vtiliſſima autē eſt diſſimulatio
ſubtilitatis, q̄ effectu adparet, habitu latet
a b Quidam antē, quā diſciplinis, elemen-
taribus imbuātur, docentur inquirere de
puncto, de linea, & ſuperficie, & quantita-
re animæ, de fato, de caſu & libero arbi-
trio, de materia & motu, & principiis cor-
porum, de progreſſu multitudinis, & ma-
gnitudinis ſectiōe, quid ſit tēpus, quid
inane, quid locus, de reflectione Oceani,
de ortu Nili, de variis latentis naturæ ſe-
cretis, de variis figuris cauſarum, de pri-
mis rerum initiis, & aliis quampluribus,
quæ plenioris ſcientiæ fundamentum, &
eminētioreſ exigunt intellectus.
a c Quæ vtilitas eſt ſchedulas euoluere,
firmare verbotenus ſummas, & ſophiſma-
tū verſutias inuerſare? damnare ſcripta ve-
terum, & reprobare omnia, quæ nō inue-
niuntur in ſuorū ſchedulis magiſtrorum?
Sob

*Ibidem**Pet. Rau
in ſer.**Pet. Rau
ibid.*

a d Sobrius intellectus in omnibus opti-
mus eſt, qui reficit animam, nec grauat illud Ecc.
m̄cē: vnde mel inueniſti, comedē, quod 3 In ſuper
ſufficit tibi: ne fortē ſariatua euomas il-
lud, & perituares nomen Dei tui.
a e Acrior eſt cupiditas ignota cognoscē
di, q̄ nata repetēdi, hoc ſi hiſtrionib⁹, hoc multipli-
in oratoribus, hoc in omnib⁹ deniq; reb⁹
videmus accidere: ad noua homines cōcur-
runt, ad noua cōueniūt, adeo vt quicquid
inſolūtū eſt in turba, etiam notabile eſt.
a f Multum tēporis illi verborū cauilla-
tio eripuit: nec timus nodos, & ambiguā
ſignificationē verbis illigamus, ac deinde
diſſoluimus. Quid mihi vocum ſimilitu-
dines diſtinguis, quib⁹ nemo vnquam ni-
ſi dum diſputat, captus eſt? Res fallūt, illas
diſcerne. Sophiſmata nec ignorantia no-
cent, nec ſcientem iuuant.
a g Nam illi non inuenta, ſed quærenda
nobis reliquerunt, & inueniſſent forſitan
neceſſaria, niſi ſuperuacua quæſiſſent.
a h Verba copioſa cōponis, & interrogās
vīcula nectis, & dicis acuta ſunt iſta, nihil
acutius ariſta, & in quo eſt vtilis? quædam
inutilia & inefficacia ipſa ſubtilitas reddit.
a i Nulla eſt; ſine difficultate ſubtilitas.
a k Relinquē iſtum ludum literarū Phi-
loſophorum, rem magnificā ad ſyllabas

vocant, qui animum minuta diē doctissimi
 nuunt & cōserunt, & id agūt, vt Philosophia
 potius difficilis, quā magna videatur.
 Socrates, qui totam Philosophiā re-
 uocauit ad mōres, hanc summā dixit esse
 sapientiam, bona malāq; distinguere.
Sen. in li. 1. a l. Ista ineptæ Poētis relinquuntur, qui-
de benefi- bus aures oblectare propositū est, & dulcē
ciū. fabulā necerēt. Sed qui ingema sanare &
 fidē in rebus humanis retinere, ac memo-
 riam officiorum animis ingerere volunt;
 seriō loquātur, & magnis viribus agātur.
Sen. 16. a m Demens omnibus meritō viderer, si
epi. cum saxa in munimētū murorū senēs &
 foeminæ congererēt, cum iuuentus intra
 portas armata signum eruptionis expe-
 ret, cū hostilia in portis tela vibrarēt, &
 ipsum solum suffosionibus & stimulis tre-
 meret, sederē otiosus, & huiusmodi quæ-
 stiunculas ponēs, Quod nō perdidisti, ha-
 bes: cornua autē nō perdidisti, cornua ergo
 habes. Nūquid tibi demens videat, si istis
 impēdero operam, & nunc obsideor? quid
 agā mors me sequitur, vita fugit. Aduer-
 sus hęc me doce aliquid effice vt ego mor-
 tem non timeā, & vita me non effūgiat.
Sen. 49. a n. Mus sillaba est: mus autē caseum rodit;
epist. syllaba ergo caseum rodit. Quod mihi ex
 ista sentētia piculū imminet, & quā incom-
 modum.

modū? An fortē acutior est illa collectio:
 Mus syllaba est, syllaba autē caseū nō ro-
 dit, mus ergo caseū nō rodit. O pueriles
 ineptias! in hoc supercilia subduximus, in
 hoc barbā dimisim⁹, hoc est quā tristes do-
 cemur pallidi. Si multū esset ætatis, par-
 dispensandum erat, vt sufficeret necessa-
 riis: nūc quæ dementia est, superuacua di-
 scere in tanta temporis egestate?
 a o Quid te torques, & laceras in quōne, *Sen. ep. 1.*
 quā subtilius est cōtēpisse, quā soluere?
 a p Quid horū ad virtutē viā sternit syl- *Sen. in li.*
 labarum enarratio, verborū diligentia & *de 7. libe.*
 fabularū memoria, & versuum lex, & mo- *ralibus ar-*
 dificatio? quid ex his meritū demit, cupidi- *rib. ibid.*
 tatē frangat? Musica mōstrat mihi, quæ sunt
 modi flebiles, monstret potius quō inter
 aduersa nō emittā flebilem vocem. Metiri
 me Geometer docet latifunda, potius do-
 ceat quō metiar quātum homini satis sit:
 docet quomodo nihil perdam ex finibus
 meis: at ego discere volo, quō tot⁹ hilaris
 amittā. Scis rotūdā metiri, si artifex es, me-
 tire hoīs animū: dic quā magnus, dic quā
 pusillus sit. Scis quæ recta sit linea, quid tibi
 prodest, si quid in vita rectū sit, ignoras? *Ibidem.*
 a q Hoc scire quod perdit vt sollicitus sim,
 cū Saturnus & Mars, ecōtrario stabūt: aut
 cum Mercuri⁹ vespertinū faciet occasum
 vident

videte Saturno: potius q̄ hoc discā, vbi cū
q; ista sint, p̄pici esse, nec posse mutari.

Senec. ibi. a r Ista liberaliū artium confectatio mo-
lestos, intēpestuos, verbosos sibi placen-
tes facit, & ideo non discentes necessaria:
quia supernacua didicerūt: quare ergo li-
beralibus studiis. filios erudimus: nō quia
virtutem dare possunt, sed quia animum
ad accipiendam virtutem preparant.

Ibidem. a s Innumerabiles quæstiones sunt de
anima tantum. Vnde sit, qualis sit, quādo
esse incipiat, quādiu sit, an aliū de aliō trāse-
at, & domicilia mutet, & ad alias anima-
liū formas, an non amplius, quā semel
seruiat, & emissus vagetur in toto, quid sit
facturus animus: quū per nos aliquid fa-
cere deserit, quomodo libertate sua vsu-
rus, quum ex hac effugerit cauea, an obli-
uiscatur priorū. Hæc tam multa, tam ma-
gna, vt habere possint liberum hospitiiū,
superuacua ex animo tollenda sunt, non
dabit se in has angustias virtus. Expellā-
tur omnia, totum pectus illi vacet.

Ibidem. a t Non multum nocebit tibi ista transil-
se, quæ nec licet scire, nec prodest. Quic-
quid enim nos meliores beatosq; factu-
rū est aut in aperto, aut in p̄ximo posuit.

Ibidem. a v Quatuor millia librorum Didymus
Grammaticus scripsit: misereretur homini, si
præsens

præsens esset, si in tā multa legisset sup̄ua-
cua. In his libris de patria Homeri quaeri-
tur, de Aeneæ matre vera: his an libidino-
sior aut ebriosior vixerit, i his an Sappho
publica fuerit: & alia quæ erāt dediscēda
scire si scires. Sed si ad nostros quosq; per-
ueneris, ostendā multa securibus refecan-
da. Metire ergo æta tem tuam, tam multa
nō capit: Audi quantū mali faciat nimia
subtilitas, & quā inestita sit veritati!

Vide etiam in tit. Cōsideratio a. b. Do-
ctrina. x. a. p. Error. g. Iudex. v. Meritum. c.
Philosophia. l. Studium. a. g.

Dammum, sive damnatio.

a **N**ON sic sapit lucrū: quō dolet dānū *Augu. in*
fortior est in confessione Christi, *ser de Sa.*
qui dāna nō timuit, q̄ qui lucra cōtēpsit. *Stephan.*
b Vis vt illē nō dānet? tu dāna, vis vt ille *Augu. de*
ignoscat? tu ignosce: Nemo nisi per inde- *charita.*
bitam misericordiam liberatur, & nemo
nisi per debitum iudicium dāmnatur.
c Est pulchritudo vniuersæ creaturæ per *Augu. de*
hæc tria: inculpabili dānatiōe peccatorū, *Sera reli.*
exercitationē iustorū p̄fectione bonorū. *gione.*
d Apertus dānatiōis testis est, ipse timor *Greg. in*
iniquitatis: quia & timetur quod agitur: *moral.*
e tñ malum non vincitur quod timetur,
c Melius est. n. præsencia dāna cōtēnere. *Cass. lib.*
q̄ exiguo quæstu p̄petua cōmoda. nō hñe. 4. *epist.*

Dam

Se. in pro. f. Dānum nisi ex abundantia ratō venit.
Se. de re. g. Omnia perdidisti, cū oībus perire potuisti.
mediis for. f. i. Noli conuertere quod incidere, gaude
uisitorum. quod euaseris. Qui se habet, nihil perdidit.

Vide etiā in tit. Adiu toriū. h. Amīssio & consiliū. f. *Debitum.*

Greg. sup. a. **S**ic sub autoritate superbia, & humilitas
Ezech. timor sub humilitate se palliant, vt saepe nec ille valeat considerare quid Deo, nec iste quid debeat proximo.

Gr. in mo. b. Deputemus intelligentiam datā quasi pecuniam mutuatā, quō plus nobis creditur ex benignitate, eō debitores amplius tenemur in opere.

Cre. ibid. c. Stultus est debitor, qui gaudens pecunias accipit: & tēpus quo reddere debeat non attendit.

Vide etiā in tit. Auaritia. c. e. Diuitiā. b.

Aug. de n. Meritum. m. n. *Decima.*

doctrina a **H**aec est domini iustissima consuetudo, vt si tū illi decimam non dederis, tu ad decimam reuocaberis: id est *Es pot. d.* dēmonibus, quā est decima pars angelorū, *16. q. 1.* dēmonibus, associaberis. Dabis, inquit, impio *mi. m. e.* mīliti, quod non vis dare sacerdoti.

Aug. ibid. b. Si decimā dederis, non solum abundantiam fructuū recipies, sed etiam sanitatē *Es ponit. tur 16. q.* animæ & corporis consequeris: quia decimas dādo, & terrena & celestia possis *1. reuertit. mas* præmia

præmia promereri. Vnde qui decimas dare nolunt, res alienas inuadunt: & dominus qui dignatus est totum donare, decimas a nobis dignatus est recipere.

c. Attende quod creatura decima inter intellectualia creaturas, est, homo, quia angeli de decimis in nouem ordinibus, decimus autē ordo est hominū. Et ideo est hominis decimā soluere, vt ruinam angelorū valeat supplere.

d. Iustitiam, misericordiam, & fidem pro *Chry. sup. pter* suam gloriam mandauit Deus, sed illud *Mat. 23.* propter sacerdotes.

c. Quia non reddidistis decimas & primitias, ideo in penuria & fame maledicti estis.

estis, quia dum parua subtrahitis, vbertatem possessionum uestrarum & totā abundantiam frugum perdidistis. Sciatis vos *Malac. 3.* ideo perdidisse abundantiam, quia fraudastis *Inferre q.* me parte mea. Moneo igitur vt reddatis *mihi* decimam meam, & ego restituiam vobis uestram *mi. m. e.* *Es. c. f.* Sacerdotes qui propter decimas corripuit *Es. ponit. populū;* & maiora peccata tacet, docet *16. q.* culicē & deglutire camelum: id est, aut reuertimodico abstinere, & maiora committere *mini.*

Vide etiam in tit. Eleemosyna. b. d. *Chry. ibi.*

Delicta.

Qui dat pro modica, delectatione *Aug. in quo* illud pro quo Christus se tradidit, dāmas *stultum* Christum. repatat *mercatorē* *intra d.* *Dele*

Ambro. in b Delectatio cecidit, & præterit, vulne-
quodam rauiit & trásiit: miserum fecit, & abiit: in-
ser. felicem reddidit, & reliquit:

Ambro. in c Quicūq; à puèritia dederit se: delitiis,
quandã ep. manebit in seruitute, vt viuēs mortu⁹ sit.

Gre. i. ho: d. Corporales delitiæ, quū nō habentur,
graue in se desideriu accendunt: quū verò
habitæ eduntur, comedētē protinus in fa-
stidiū vertūt: at contrà spirituales delitiæ,
quū nō habentur; in fastidio sunt quū ha-
bentur; in desiderio. In illis appetitus satu-
ritatem, saturitas fastidiū generat: In istis
autē saturitatem appetitus, saturitas ap-
petitū parit. Augent enim spirituales deli-
tix desiderium in mentē; dum satiant.

Greg. lib. 12. mora. e Hi frequenter maiores tribulationes ex
carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus
delectantur.

Chr. in li. f Sicut impossibile est, vt ignis inflāme-
de compū tur in aqua, ita impossibile est cōpunctio-
stione cor nem cordis vigere in fidelitiis: Contraria
dis. enim hæc sibi sunt inuicem; & perēpto-
ria: Illa enim mater fieris, hæc mater est
risus: illa cor constringit; ista dissoluit.

*Chrysc. de reparatio-
ne lapsi.* g Centū si placeat annos demus delitiis,
adde & alios centū: si liber; adde & decies
cētū: quæ erit ex his ad æternitatem cōm-
pensatio? Nōnne omne tēpus vitæ huius
quo delitiis frui videmur, & indulgere li-

bidini

bidini, quasi noctis vnius somni ad æter-
nitatis comparationem videtur?

h Mens assueta delitiis, nec exulta di-
sciplinæ sarculo, multas cōtrahit sordes. *Ber. in
quandã ep.*

i Facile onus afflictionis sentiunt, qui vt
suauibus delitiis consueuerunt. *Cass. li. 4.
epist.*

k Plato etiã præcepit duas corporis sum-
mitates nō velādas nec assueferi debere
mollicie, capitis. s. & pedū. Cū. n. hæc ha-
buerint firmitatē, cætera robustiora sunt.

l Effœminat animos amœnitas nimia.
Quamlibet viam iumenta pariuntur, quo
rum durata in aspero vngula est. *Se. 53. epi.*

In molli
palustriq; pascuo saginata citò subterun-
tur, & fortior ille ex confragoso venit.

Nullum laborē reculant manus, quæ ab
aratro ad arma transferuntur. In primo

puluere deficit vnctus & nitidus.

m Mirum est fortiter aliquid dici ab ho-
mine molliciem professo. *Senec. ibi.*

n Innatum est ab illo mundi conditore,
qui nobis viuendi iura descripsit: vt salui
effemus, non vt delicati, delitiis miserè ac
solicite omnia cōparatur. *Se in qua
dam epi.*

Vtatur ergo
hoc naturæ beneficio inter magna nume-
rando; & cogitemus nullo nomine illam

melius meruisse de nobis, quā quia quic-
quid ex necessitate desideratur, sine fasti-
dio sumitur.

Vide etiã in tit. Caro. p. eleemosyna & militia. b. a. e. paupertas. l. periculũ. c. voluptas. *Desiderium.*

Au. super psal. 86. a. **Q**ui desiderat, & si lingua taceat, corde cãtat: q. aut nõ desiderat, quolibet amore, quolibet clamore aures hominum feriat: intus murus est Deo.

Aug. 68. epist. b. Etiam quod tempore acceleratur, desiderio tardum videtur.

Au. super io. c. Quod oculus nõ vidit & cãtera. Desiderari potest, concupisci potest, suspirari in illud põt, digne cogitari & verbis explicari non potest. Desiderium sinus cordis est. Capiemus, si desiderium quantũ possumus, extendamus.

Am. sup. Beati im maculati d. Quo diutius abest, quod desideratur: tanto expectantis desideria maiori quadam vi amoris ignescũt. Caro deficit, sed cupiditas alitur & augetur.

Gr. ho. 23. sup. enan. e. Sctã desideria dilatione crescũt: si autẽ dilatione deficiũt; desideria nõ fuerunt.

Gre. ibid. f. Sancti viri vnde desideriorum suorum detrimenta tolerant: inde maiora lucra conuersis aliis reportant.

Gr. in mo. val. g. Valentiores voces apud secretissimas aures Dei non verba faciũt: sed desideria.

Gre. ibid. h. Quid clamas ad me? Voces apud aures Dei non faciunt verba nostra: sed desideria. Aeternam enim vitã si ore petimus,

nec

nec corde desideramus, & ore tacemus, tacentes clamamus.

i. Etiã celeritas in desiderio mora est. *Vi. Se. in psal. de etiã in ti. cõcupiscentiã. e. cupiditas. n. delitiã. d. opus. e. tempus. a. Desperatio.*

*a. L*atitudo agnouit, Petrus negauit. In peccato demonstratur quemque iustum de *Sym.* non de se præsumere, in latrone nullũ impiũ debere diffidere conuersum. Timear ergo bonus, ne pereat per superbiam, & malus non desperet per multam malitiam.

b. Nemo desperet. Iudam traditorẽ non Au. in li. tam scelus, quod commisit, quã indulgentiã desperatio fecit penitus interire. se pãnitẽ.

c. Ne desperando augeamur peccata. p. riãgẽda. fit est pãnitentiã portus, rursus nõ sperãdo. Aug. ibi. augeamus, datus est dies mortis incertus. Am. sup.

d. Nemo diffidat, nemo vererũ confusus Luc. li. 2. peccatorum, præmia diuina desperet. nõ uir dominus mutare sententiam, si tu nõ ueris emendare delictum.

e. Incumbit uirtuti seculi, qui desperat de adiutorio Dei. Am. sup. Marcum:

f. Illius æternæ ciuitatis iãnuas nobis desperatio claudit, spes aperit, fiducia latũ reparat. Chrys. de Repara- tione lapsi.

g. Nullus desperet ueniã: et si circa finẽ uite ad pñiam cõuertat, vnũquẽq; nõ deus de suo finẽ, nõ de uia præterita iudicat. Isid. 2.

- Ibidem.* h In vita hominis finis quærendus est: quoniam Deus non respicit quales antea vixerimus: sed quales circa finem vitæ fuerim⁹.
- Ibidem.* i Perpetrare flagitium aliquod mors est aīe, sed desperare est in infernū descendere.
- Leo Papa in sermo.* k Sceleratior omnibus, o Iuda & infelicior extitisti: quæ nō pœnitentia duxit ad dominū: sed desperatio traxit ad laqueū.
- Hu. lib. de Sera sap.* l Prima salus est declinare culpā, secunda, non desperare veniam: quia ipse se in æternum punit, qui apud verum iudicem ad pœnitentiam non recurrit.
- Val. epi- scopus in quodā ser.* m Quamuis autem sint aspera & difficilia quæcunq; sunt in excelsis posita, non dubie fit, vt in apertū campū veniāt, si itinerantibus nihil desperationis occurrat.
- Vistorinus.* n Desperatio est ad vitæ statum vel virtutum reditum fracta spei gubernatio.
- Sen. li. de mora.* o Nemo se mutat, q se mutari desperat. Vide etiā in tyt. Amicitia. b k. A postoli. b Ignorātia. h. Pœnitētia. a. m. a. n. a. r. per totum. Spes. *Detrahitio.*
- Augus. in a ep. ad Ipo. nenses.* Q Vum ipsam scripturæ veritatē criminati obscurare nō possunt: hos, per quos predicatur, inducunt in odium: de quibus effingere, quicquid in mentem venerit. possunt. Vnde iā apostolicæ Prophetiæ rēpus videtur instare: erit tempus in quo sanāam doctrinam nō sustinebunt.

Oblo

- b Obloquium est absenti detrahere, & *Aug. de dolosē mordere. diffinit.*
- c Plus nocēt in mēbris detrahentes Christi, q̄a animas creditorū interficiūt, q̄ qui *Aug. i gl. sup illud* eius carnē mox resurtecturā] peremerūt. *psal. Pro d* Si hilarī vultu detractorē audieris, tu eo *Et me* illi das fomitē detrahendi: si verō tristi, vt *diligēt.* ait quidam, discit non libenter dicere, *detra. mi.* quod didicit non libenter audiri. *Gr. sup. il.*
- e Ventus aquilo dissipat pluuias; & facies *prau. 25.* tristici lingue detrahentem. *Au. in li.*
- f Bilinguis serpens habetur, atq; mortalis, eo quōd diaboli minister aliud lingua *de Para- diso.* loquatur, aliud corde meditetur.
- g Caue ne aut linguā aut aures prurientes habeas, id est; aut nē ipse detrahas aliorū, aut alios audias detrahentes. *Hie. i epi. ad Nepo- tianum.*
- h Nulli vnquā oīno detrahas, & si aliorū vitupatione te laudabile videri velis, magis tuā vitā ornare discē, q̄ aliena carpere: *Celanusā.* ac semper memor esto scripturæ dicentis noli diligere detrahēre, ne eradiceris. Pauci enim sunt, qui huic vitio renunciant.
- i Rarūq; inuenies, q̄ irreprehensibilem vitā suā exhibere velit, vt is nō libenter reprehēdat alienā: tātaq; huius malis libidō mētes hominū inuasit, vt etiā qui procul ab alijs vitijs recesserūt, in istud tamē quā si in extraneū laqueum diaboli incidant.

Hie. super k Nihil tā facile, q̄ ociosum, & dormien-
Of. am. tē, de aliorū labore, & vigilijs disputare.
Hiero. in l. Non min⁹ auribus, quā lingua fugias
epist. detractionē. Nā detractor dū te videt nō
 libētē audire, nō facile potest detrahere.

Hi. in epi. m Sicut sagitta, si mittatur cōtra duam
ad Rusi- materiā: nō nunquam in mittētē reuertitur,
nachum. & vulnerat vulneratē: ita detractor,
 cum tristem faciem viderit audientis, imō
 non audientis: sed obcurantis aures suas,
 ne audiat sanguinē: illico conticescit: pal-
 let vultus, hærent labia, saliva siccatur.

Hie. ibi. l. n Incongruum est lingua per totū mun-
Gre. lib. dum vagari, & corpore latere.

14. mor. o Per Salomonē dicitur, Noli esse in cō-
 uuijs potatorū, neq; comedas cū eis, qui
 carnes ad vescēdū cōferūt. Carnes ad ves-
 cēdū cōferre, est in collucatione derogati-
 onis vicissim in proximorū vitia dicere.

Greg. sub. p Hi quorū vita in exēplo imitationis est
Ez. c. ho- posita: debēt, si possūt, detrahētū sibi verba
mil. 9. cōpescere, ne eorū prædicationē nō au-
 diant, qui audire poterāt, & in prauis mo-
 ribus remanentes bene viuere contēnant.

q Quid aliud detrahētēs faciūt, nisi quod
 in puluere sufflant, & in oculos suos terrā
 excitant, vt vnde puluis detractionis per-
 flauerit, minus inde veritatis videant?

q Linguas detrahētū sicut nostro studio

non

nō debem⁹ excitare, ne ipsi pereāt: ita per
 sui malitiā excitatas debemus æquanimi-
 ter roterare, vt nobis meritū crescat. Ali-
 quādo autē cōpescere: ne dū de nobis mala
 dissemināt, eorū, qui audire nos ad bona
 poterāt: corda innocentium corrumpunt.
 r Non maledices surdo & c. Surdo male-
 dicere: est absenti ac non audienti deroga-
 re: coram cæco offendiculum ponere est,
 discretam quidem rem agere, sed tamē ei,
 qui lumen discretionis non habet, scanda-
 li occasionem præbere.

f Omnem, qui palā veretur dicere, quod *Ber. in li.*
 in aure loquitur, suspectū habeas. quod si *de confide-*
 coram te iudicet ille renuerit: delato-
ratione.
 rem iudices, non accusatorem.

t Detractor, & libens auditor, vterq; dia- *Bern. in*
 bolū portat in lingua. Si pauper es, vilē & *ser.*
 abiectū te reputat, si diues, ambitiosū, a-
 uarū & cupidū. Si affabilis, dissolutū: si p-
 dicator vel doctor, honoris & humani fa-
 uoris questitorē: si tacens inuilem: si ieu-
 nus, hypocritā: si comedens, voratorem.

v Nō solū ille re⁹ est, q̄ falsū de alio pro- *Isid. de sū.*
 fert: sed & is, q̄ citō aurē criminib⁹ præbet. *bon. lib. 3.*

x Nō est ambiguū, oēm humanū eloquiū *Hilaris*
 sermonē cōtra diuī obnoxiiū semp̄ fuit *in princi-*
 se: quia dissentientibus volūtātū motibus, *pio lib. de*
 dissentēs quoq; sit motus animorū, & *trinitate.*

v 4

cōtra veritatē aut nō intellectā aut offendentem stultę voluntatis error obnuitur.

Cass. sup. y Dentes dicti sunt à demendo, ideo pulchre linguę detrahentium dentes vocāt, quia sicut illi ciborum partes demunt: ita & isti opiniones hominum corrodunt.

Cass. sup. z Quis hominū sic cautus est: vt si inter *psal.* Dixi æmulos loquat, nullū ve. bñ eius incurrat *custodiā* aliquā quæstionē. nā menti furore ebriz, *Ec.* omne qđ rectū dicitur, puer sum videtur.

Ber. super a c Detractores aut quodā simulatę *uenti. ser-* recūdię fūco conceptā malitiā, quā retine *mm. 24.* re nō possunt, adūbrare conātur. Videas à detractore alta præmitti suspiria: sicq; cū quadā grauitate & tarditate, vultu mœsto demissis supercilijis & voce plāgēti egredi maledictionem, & quidē tanto persuasibiliorem, quāto credit ab his q; audiūt, corde nō inuido, sed magis cōdolēti affectu, q̄ malitiosē proferri. Doleo, inquit, vehemēter pro eo quod diligo eū fatis, & nunquā potui de hac re corrigere eum, & aliās mihi quidē bene compertum fuerat de eo istud: sed per me nūquā innotuisset at quoniā per alterum patefacta res est, veritatem negare nō possum, reuera ita est.

Be. in ser. a d Nūquid non vipera est lingua detractoris ferocissima? planē nimirum, quę tam letaliter inficiat flatu vno. Nunquid non

non lancea est lingua ista? profectō acutissima, quę tres penetrat ictu vno.

a e Detractio est locutio ex inuidia procedens, bona aliorum denigrans. *Hugo.*

a f Detractor est qui bona proximi, in *ibidem.* quantum potest, minuit.

a g Congregat paulatim minima: vt post *Hugo de* longum silentium cuncta simul obiecta *sancto Vi-* plus noceāt, quę minus opinionem læde *cto. super* rent, si per se singula prolata fuissent. *55. psalm.*

a h Fit. n. nescio quomodo, vt magis in aliis cernamus, si quid delinquitur, quā in nobis. Vnde poēta, Cūm tua peruideas oculis mala lippus inuictis, Cur in amicorum vitis tam cernis acutum?

a i Socrates dicente sibi quodam multos *Val. Ma.* de eo male loqui, nō desinis mihi, inquit, in auribus meis maledicere.

a k Diogenes cū ei nunciaffet amicus, te *Val. Ma.* amici cūcti vituperāt, oportet, inqt, sapiē *lib. 7.*

tiam ab inspicētib; feriri. esse enim meliorem indicat mala lingua, quem carpit.

a l Nulla tam molesta fœlicitas est: vt *Se. in epi.* malignitatis dentes vitare possit. Qui alienis malis sicut suis bonis lætantur, diuites sunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus.

a m Difficilem oportet habere aurem ad *Senec. in* crimina. *prover.*

Vade etiam in tit. consideratio. y. cōuersatio. e. cōuertiū. e. excusatio. k. fama. o. p. inuidia. z. loquacitas. x. murmur. g. odiū. i. profectus. c.

Deus.

Aug. sup. Io. ser. 19. a **D**eus tibi totū est. si esuris, panis tibi est. si sitis, aqua tibi est. Si in tenebris es, lumen tibi est. si nudus es, immortalitate tibi vestis est.

Aug. li. 6. confessio. b **O**vera summa suauitas omni suauitate dulcior, sed non carni & sanguini, omni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior, sed nō sublimior in se.

Aug. li. 7. confessio. c **O** æterna veritas & vera charitas & chara æternitas, tu es Deus meus, vbi suspiro die ac nocte.

Aug. de charitate. d **D**eus medicamentum est non sano, regula est prauo, lux est tenebrato, habitatio est deserto.

Aug. in so. liloquus. e **D**eus vera & summa vita, in quo & à quo & per quē bona sunt omnia, quæ beata sunt. Deus à quo auerti, cadere, in quē conuerti, resurgere, in quo manere, consistere est. Deus à quo exire, mori, & in quē redire, reuiuiscere, & in quo habitare. vi-

Aug. super illud. Pa. ser. nos. ter. uere est. Deus quem nemo amittit nisi deceptus, quē nemo quærit nisi admonitus, quem nemo inuenit nisi purgatus.

qui est in ca. l. 1. f **D**eus est in seipso sicut alpha & ω. In mundo sicut rector & auctor. in angelis sicut

sicut sapor & decor. In ecclesia sicut pater familias in domo. In anima sicut sponsus in thalamo, in iustis sicut adiutor & protector, in reprobis sicut pavor & horror.

g **Q**uicquid præter Deum est, dulce non est, quicquid mihi vult dare Dominus meus auferat totam, & se mihi det.

Aug. super Psal. 26.

h **N**on est quò fugias à Deo irato, nisi ad Deum placatum.

Aug. super Psal. 74.

i **D**eus totus, oculus est, quia omnia videt, totus manus est, quia omnia operatur, totus pes est, quia vbique est.

Aug. epist. cap. 36.

k **N**on in loco Deus videtur, sed mundo corde, nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu; & quum absens est, videtur: & cum præsens est, non videtur.

Am. super Luc. lib. 1.

l **C**reator oīum Deus pater oīpotēs vbique est, & vbique; totus est. in parte nō est, quoniā vbique; est. & tunc minus inuenitur, quādo is, qui vbique; totus est, in parte quæritur.

Greg. li. 2. moralium.

m **N**ūquā deest: & tamē ab inignorū cogitationibus longe est, nec tamē ibi deest, vbi longe est, quoniam vbi nō est per gratiā. adest per vindictam.

Gr. ibi. Cogitationibus longe est, in ho. 3. sit per Ez. e.

n **P**onam ante oculos quæ sit illa Dei natura

per Ez. e.

Ibidem. tura

tura qui tenet oīa, implet oīa, cōplectitur oīa, superexcedit oīa, sustinet oīa, nequaquā autē Deus ex vna parte sustinet atque ex alia superexcedit: neq; ex alia parte implet atq; ex alia parte circūplectitur, sed circūplectendo implet, implēdo circūplectitur, sustinēdo superexcedit, superexcedēdo sustinet, sine inquietudine superius regens, sine latitudine inferius suffinēs, interius sine extenuatione penetrans, exterius sine extēsiōne circūstans. Est itaque inferior & superior sine loco, est amplus sine latitudine, est subtilis sine extenuatione, & q̄ per molē corporis nusquā est, per incircūscriptā substantiā suā nusquā deest.

Gre. ibid. o Deus manet intra oīa, ipse extra oīa, ipse supra oīa, ipse infra oīa. Superior est per potentiā, inferior per sustentationē, exterior per magnitudinē, interior per subtilitatem, sursum regens, deorsum continens, extra circūdans, interius penetrans.

Gre. lib. 20. mor. 4. p Penē omne quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignū est, quo potuit dici. nā cuius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quando sufficere loquens lingua?

Ber. de cōsidera. li. bro 5. ibid. m. q̄ Nō parū apprehēdisti, si hoc tibi de Deo cōpertū sit, q̄ nusquā sit, qui nō clauditur loco, & nusquā nō sit, q̄ nō excludit loco. r Deus non partibus cōstat, vt corpus, nō

affe

affectibus distat, vt anima. Non formis substat vt omne quod factū est. Nunquid verendum ne cogitatio tranſuolet illum quantūcūque in aliū proficiat vltra est. In terra quod homo cogitare possit, altissimū querere, ridiculū est statuere ipsum vltra, non citra quarendus est.

f Quā diues es in misericordia, quā ma *Bern. ser. gnific^o* in iustitia q̄ munific^o in gratia dñe *mo. 57.*

De' noster nō est q̄ similis sit tibi, Munerator copiosissime, remunerator æquissime, liberator piissime, gratis respicis humiles, iustē iudicas innocentes, misericorditer etiam saluas peccatores.

e Quid est Deus: lōgitudine, latitudo, sub- *Be. de cō-* limitas, profundū. Longitudo ppter eter- *st. de cō-*

nitatē. Latitudo ppter charitatē. Sublimi- *st. de cō-*

tas propter maiestatem, profundum propter *st. de cō-*

sapiētiam. Deus amat vt charitas, nouit vt ve- *st. de cō-*

ritas, sedet vt æquitas, dominatur, vt maie- *st. de cō-*

stas, tegit vt principiū, ruetur vt salus, ope- *st. de cō-*

ratur vt virtus, reuelatur vt lux, assistit vt *st. de cō-*

pietas, que oīa facit & angeli, facimus & *st. de cō-*

nos: sed lōge inferiori modo: non vtiq; bo- *st. de cō-*

no, quod sumus, sed quod participamus. *st. de cō-*

v Vnusquisq; q̄ p̄ ceteris colit, quod *Orige sup.*

super oīa miratur & diligit, hoc ei Deus *Iud. ho. 2.*

est. Si quid illud est, quod in dilectionis *st. de cō-*

laude præponderat, hoc tibi Deus est. *st. de cō-*

Dom

Cas. suprx. Dominus nec splene ridet, nec vultu illud psal. 2. subannat. Ira ergo Dei vocatur, retributio. Tunc loquitur peccatorum. Nam motus diuinitas non patitur ad eos. tur, qui semper eadem aeterna, atque immobilis perseverat: sed ista conuersio huius conuenit fragilitati, ut de lepto quod tristis, de placato iracundus de beneuolo reddatur offensus.

Cas. super y. Quum diligimus Deum: omnia in ipso illud psal. reperimus. Vnus est qui queritur, sed in quo Inquit: non omnia continentur. O lucrum mirabile! Res domini compendium singularare: cur nos per diuenum, & c. la fatigamus: Ad ipsum ergo unanimiter festinemus, postquam cuncta bona vltra non querimus sed tenemus.

Cas. super z. Virtus inexplicabilis, pietas incomprehensibilis, sapientia ineffabilis, cuius definitio Magna est, siem in sanctis laudibus non habere dominus. ab Sicut enim nullum est momentum, quo homo Hug. li. 1. mo non vitatur, vel fruatur Dei bonitate, & de clau misericordia: si enim nullum debet esse momentum, quo eum presentem non habeat in memoria: Omne tempus, in quo de Deo non cogita

Alanus de coque. a c Deus est splendor nunquam deficiens, vita indefessa non moriens, fons semper featuriens, seminale vitae seminariū, sapientiae principale principium, initiale bonitatis initium. *Sen. in ep.* a d Prope deus est, tecum est, intrus est. Ita dico Lucili, sacer intras nos, spiritus sedet, malor

malorum bonorumque nostrorum obseruator, & custos. hic prout a nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. bonus vero vir sine Deo nemo est.

Vide etiam in tit. amor. f. g. a. b. ac. ay. ab. bi. bl. bm. anima. b. beatitudo. af. cogitatio. n. consideratio. a. d. conuersio. a. b. c. d. t. creatio. a. c. curiositas. q. f. dilectio. a. d. r. gloria aeterna. f. r. laus. v. misericordia. c. passio. y. sapientia. c. scriptura. d. & in tit. trinitas per totum.

Deuotio.

Non putrescit cor, si leuetur ad Deum *Aug. sup. psal. 85.* frumentum tuum si haberes in inferioribus, ne putresceret; leuares illud ad superiora frumento tuo quæris. mutare locum, & cor permittis in terra putrescere. frumentum leuares ad superiora, cor leua in caelum. Et vnde, inquis, possum? b. funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt gradus assectus est, iter tuum voluntas tua est. amando ascendis, negligendo descendis, stans in terra, in caelo es, si Deum diligis.

Si habet animus vnde oblectetur extrinsecus, sine delectatione manet interius. *Ioannem.* c. Anima Deo deuota sic se aeterni corporis & terrenos exiit, mores ut vestiat, quomodo si velit rursus induere. *Conseruado.* esim boni vsus, vereris prauitatis amisti. *Ibidem.* d. Hæc est vera fortitudo, quæ natura vs

Aug. super psal. 85.

Ioannem.

Aug. de virginitate.

Conseruado.

Ibidem.

ra vs

rationem, sexus infirmitatem, mentis deuotione transgreditur,

Aug. sup. Ioannem. e Nescio quid incorporaliter & spiritaliter in nobis facit Deus: quod nec sonus sit, qui aure percipiat nec color qui oculis discernatur nec odor qui naribus capiatur, nec sapor qui faucibus iudicetur, nec durum & molle, quod tangendo sentiatur, & tamen aliquid est quod sentire facile est explicare non possibile.

Gre. i ho. f Sinos virtus deuotionis in intimis afficit omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit.

Gre. ibid. Et in mo. g Viros ad offerenda Deo munera venientes in medio ciuitatis interficit: quia diuinitas dedit operibus mentes, nisi magna se circumspectione custodiant, surripiente hoste, dum deuotionis portant hostiam, in ipso itinere perdunt vitam.

Ber. su. ca. h Non omnibus eodem modo data est gratia ista. scilicet deuotio, porro, Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertio caelo secreti huius gratiam sunt assecuti. Prior mulier strauit in tuto loco humilitatis, posterior in solio spei, Thomas in fundamento fidei, Ioannes in lecto charitatis, Paulus in intimo sapientiae, Petrus in luce veritatis. Sic apud sponsum mansiones multae sunt.

Tempo

i Temporis praeteriti fructus est com. *Ibidem.* punctio, futuri flos est deuotio.

k Mel in cera, deuotio in litera alioquin *Ibidem.* litera occidit, si absque condimento spiritus glutieris.

l Est vnguetum contritionis, est vnguetum pietatis, primum pungituum doloris facies: secundum temperatum doloris leniens, tertium sanatiuum morbum expellens.

m Vbi crapulam ructatis inter pocula sentit *Ber. in ep.* rit Christus, vina sua dulciora super mel & fauam menti propinare non dignatur. Vbi curiosa ciborum diuersitas, ubi diuitis suppletilis discolorum varietas oculos pariter pascit & veteris, caelestis panis ieiunium deserit mentem.

n Melius est deuotum in minoribus quam in maiore. *Io. Cassianus* uotum in maioribus perfectionibus inueniri. *mus in col.* o Deuotio est feruor bonae voluntatis, *lat. Io. ab-* quem mens cohibere non valens, certis manifestat indicibus. *batis. Hm. go.*

Vide etiam in tit. Abstinentia; c. Contemptus; c. Delitiae; d. f. Desiderium & feruitum, b.

Diabolus.

a **I**nternas animae cogitationes diabolus non videre certus sumus: sed motu diffusae corporis ab illo & affectionum indicibus *Augu. de* colligi & experimento didicimus. Secreta *diff.* rum domus aut cordis solus ille nouit; ad quem dicitur *cl. sicutico* *rum domus* tu solus nosti corda filiorum hominum.

01: 11

x:

Aug. su- b Diabolus plerunq; vult nocere, & nõ
per psal. potest, q̄a potestas ista est sub potestate.
Nã si tantũ posset nocere diabolus quan-
tum vult, aliquis iustoiũ non remaneret.

Hac Am. c Anima nunquã à corpore vinceretur,
super Luth. nisi prius à diabolo teneretur. Nam nisi
oam. quis porci more vixisset, nunquam acce-
pisset in eo diabolus potestatem: aut si acce-
pisset, nõ vt perderet: sed vt probaret. Si-
ne permissione Dei diabolũ nocere non
posse cognoscas: ne potentiam diaboli ma-
gis timeas, quã diuinitatis offensam.

Greg. 29. d Prius cõplexionem vniuscuiusq; ad-
mora. su- uersarius perspicit, & tunc tentationis la-
per illud queos opponit. Alius nanq; lætis, alius tri-
Iob, Dru- stibus, alius timidus, alius elatis moribus
ditur a- existit: quo ergo aduersarius occultus fa-
stus super cile capiat, vicinas cõplexionib⁹ deceptio-
terram. nes parat: quia lætitię voluptas, proxima
tristitia in irã facile labitur, tristibus pec-
catum discordiã porrigit: quia timidi sup-
plicia formidant, pauertibus torrores in-
tentat. Et quia elatos ex tolli laudibus cõ-
spicit, eos ad quacunq; voluerint, blãdis
fauoribus trahit. Singulis igitur homini-
bus vitis conuenientibus insidiat: ur.

Gregor. in e Perfectẽ aduersarius vincitur, quando
homo. mens nostra in tentamenta eius ad dele-
ctatio

ctationem atque consensum non contra-
hitur, & inter contumelias proximi ab
odio custoditur, & inter flagella Dei à
murmuratione compescitur.

f Iniustum est seruire diabolo, qui nullo *Greg. ibi.*
placatur obsequio.

g Dæmonũ est, mala suggerere: nostrum *Berna. in*
est, nõ consentire. Quoties eis resistimus, *sermo.*
toties eos superam⁹, angelos glorificam⁹,
Deũ honoram⁹, q̄ visitat, vt pugnem⁹: ad
iuuat vt vincam⁹: cõsolidat, ne deficiam⁹.

h In primis grauis & insuperabilis est *Chrys. su-*
impetus diaboli: quòd si quis forti animo *per Matt.*
sustinuerit eum, in seculo inueniet eum
infirmiorem. Quanto enim plus percus-
sus fuerit, magis refrigescit & deficit.

i Dæmones triplici acumine præsciẽtię *Isid. lib. 1.*
viget, scilicet subtilitate naturę, experiẽ-
tia tẽporũ, reuelatiõẽ superiorũ potestatiũ. *de sum-*

k Quanto propinquius finẽ mundi dia-
bolus videt, tanto crudelius persecutio-
nes exercet: vt qui se cõtino damnandũ *mo homo.*
conspicit, sibi socios multiplicet, cum qui
bus gehennę ignibus addicatur. *de sum.*

l Diabolus quando decipere quenquam *Isid. lib. 3.*
querit, prius naturam vniuscuiusq; intẽ-
dit, & inde applicat, vnde aptum hominẽ *de sum.*
ad peccandum inspexit. *mo homo.*

m Diabol⁹ serpens est lubric⁹, cui⁹ si capiti, *Isid. ibi su.*

id est, primæ suggestioni nõ resistit, totus in intima cordis, dũ non sentitur, illabif. *Isid. ibid.* n. Tunc contra eum, quem possidet diabolus, acrius sæuit, quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit.

Cypria. in o. quadam epist. Lata & spaciõsa itinera vitæ letalis, illic illecebræ, & mortifere voluptates: illic diabolus blanditur, vt fallat: aridet, vt non ceat: allicit, vt occidat.

Pet. Rau. p. tractas il. lud. Mat. 4. Diabolus mali auctor, nequitie obratorum hostis, corruptor seculi, hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia addit amori, errores ferit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, humana violat, diuina tentat.

Pet. Rau. q. ibid. Diabolus semper primordia bona pulsat, caprat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quod ea subuertere fundata non possit.

Vide etiam in tit. Antichristus, a, b, e, r. Cor, a. Error, h. Fraus, e, h. Homicidium, b. Mendacium, m. Mors, a. e. Peccatum, a, o. Pœnitentia, y, & in tit. tētatio per totũ.

Dilectio.

Au. de vi a. ia. Christi. Illi Deũ diligũt, qui nõ aliud, quam vnde nomen eius glorificet, exercent.

Breue:

b Breue præceptum tibi præcipitur, diligere, & fac quod vis: siue taceas, dilectione laude charitate: siue clames, dilectione clames: siue emedes, dilectione emedes: siue parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis: non potest de ista radice nisi bonũ exire.

c Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signo super crucis, respondeant omnes amen, cantent omnes alleluia, baptizetur omnes, intrēt ecclesias, impleat parietes basilicarũ, non discernuntur filij Dei à filiis diaboli, nisi sunt filij charitate. Qui habent charitatẽ, nati sunt ex Deo: qui non habent charitatem, non sunt ex Deo. Magnum iudicium, magna discretio, quicquid vis habere, hoc solum nisi habeas, nihil tibi prodest: alia si non habeas, hoc habe, & implesti legem.

d Miser ego, quantum deberem diligere Deũ meum, qui me fecit, quũ non eram, redemit quũ perierã! Non enim erã, & de nihilo me fecit, nõ lapidẽ, non arborẽ, non aliquod de animalib⁹, sed hominẽ voluit me esse: dedit mihi viuere, sentire, discernere, reduxit me de exilio, redemit de seruitio, vocauit me nomine suo: vt memoriale suũ semp esset apud me. Vnxit me oleo lætitię, quo ipse erat vnct⁹, vt ab vnctō esse vnctus, & à Xp̄o dicerer Christian⁹.

Au. in ep. e Nō habet callidus hostis machinamē-
rum efficacius ad tollendā de corde dile-
ctionem, quā si efficere possit, vt in ea
incautē, & non cum ratione ambuletur.

Angu. de f. spiritu Q uantum Deum diligas, debes ex dile-
ctione legis eius ostendere.

littera. g Omnes homines æquē diligendi sunt:
Aug. li. 1. de d. ctri- sed cūm omnibus prodesse nō possis, his
potissimum consulendum est, qui pro lo-
na Chri- corum & temporum, vel quarumlibet re-
stiana. rum opportunitatibus constrictus tibi,
quasi quadam forte, iunguntur.

Glo. Aug. h Primo diligendus est Deus, secūdo pa-
sup. illud rentes, inde filij, post domestici: qui etiam
cāri. 2. Or si boni sint, malis filiis præponendi sunt.
dinauit Inimicos aut nō sicut teipsum, sed simpli-
me chari- citer: sufficit enim q̄ odio non habeas.

Am. sup. i Verē diligit, qui sine tristitia, sine timo
Beati in re, volūctario potius studio, quā coactō
maculati præcepta conseruat.

Ambr. de k Dilectionē firmi Christiani nulla vin-
cunt tormenta. Amantis enim plus inci-
lib. 5. tatur charitas, si eum, cuius sensit benefi-
cia, prohibeatur amare.

Gre. in rel. gistro. Pro magno diligi non debet, quicquid
sine concluditur, illa appetenda, illa sum-

Grego. in p. moral. m moperē diligēda, quæ nec inuenta trans-
eunt, nec adpta deficiunt.

p. moral. m Nihil est pretiosius Deo virtute dile-
ctionis

ctionis, nihil est desiderabilius diabolo
extinctione charitatis.

n Inimici dilectio tūc veraciter custodi- *Greg. 27.*
tur, quū nō de profectu dei iucimur, nec de *moral.*
ruina eius letamur: nemo em̄ amat aliquē

quē nō vult esse meliorē, & eum stantem
voto persequitur, quē cecidisse gratulaf.

o Quādo ignorabā, me instruxit: quādo *Ber. super*
errabā, me reduxit, quādo peccabam, me *illud psal.*
correxit: quādo steteri, me tenuit: quando *Quid re-*
cecidī, me erexit: quū iui, me duxit, quan- *tribus do*
do veni ad ipsum, me suscepit: & subdit, *mino* &c.

nec pro his omnibus, quid rependā habeo
nisi tantū vt diligam. Non enim melius,
nec decentius, quā per dilectionē repen-
di potest, quod per dilectionem datū est.

p Non abduci blanditiis, nec seduci fal- *Ber. super*
laciis, nec iniuriis frangī, toto corde; tota *Curtica.*
anima, tota virtute diligere est.

q Ordinē dilectionis illi peruertūt, nec *Prospe. li.*
modū diligendī custodiunt, qui aut mun. *de se in*
dum, qui contemnendus est, diligunt: aut *conēpla-*
corpora sua minus diligenda plus diligūt *riua.*
aut proximos suos non sicut seipfos, aut
Deū plus quā seipfos forte non diligunt.

r Dilectio Dei est: omnia cōmoda & in- *Hugo de*
commoda postponere causa perfruendi *substantia*
Deo. Dilectio proximi est: priuata com- *dilectio-*
moda postponere causa perfruēdi amico. *nis.*

Fulgen- t Necesse est, vt quò præcesserit dilectio
tius i quo nis thesaurus, illic etiã cogitationi sequa-
dam ser. tur affectus; ideo veritas ait, Vbi enim est
 thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit: vt er-
 go in cœlis thesaurizemus, cœlestia diliga-
 mus. Vis nosse vbi thesaurizas? attende
 quid cogitas: ita fiet, vt thesaurum tuum
 ex tuo amore cognoscas, & amorẽ tuum
 iudicio tuæ cogitationis intelligas.

Cas. super t Diligere, quasi de omnibus eligere.
psal. Dilz Ignis est charitas Dei, virtutum progres-
gã te do. sionibus crescens, quæ quanto magis con-
Ec. cupiscitur, tanto efficacius ampliatur.
Ibidem. v Inaudita est dilectio, quæ amicum di-
 ligit, & præsentiam eius non amat.

Pet. Rasu. x Cùm humanæ cõditionis status mul-
in epist. tiplici motu varietur, nihil in temporalibus
 inuenio præter vnum, quod vitæ cœ-
 lestis imaginẽ repræsentet: Sola dilectio
 est, quã non alterat casualis euentus, quã
 separatio corporis nõ diuidit, quã tempo-
 ris longitudo nõ abolet, quæ defectui nõ
 succumbit. Sola dilectio est, per quã ami-
 cos absentes videmus, alloquimur, ample-
 xamur, quæ sic quadã angelica agilitate
 & imaginario cõmeatu transuolat & re-
 currit, vt nihil de damno corporeæ molis
 aut distantie localis, iniuria cõqueramur.

Ibidem. y Fortis est dilectio vt mors: cum enim
 comp

compagẽ membrorũ, animæq; & corpo-
 ris fœdus amicabile mors abrumperet, di-
 lectio econtrariò diuersas voluntates con-
 flat in vnam, & in glutino charitatis di-
 uersarum animarũ consolidat vnionem.
 z Dilectio absentiaẽ damna non sentit: *Ibidem.*
 cumq; diurnitate temporum plerunq;
 soleat infirmari dilectio: & temporis tra-
 ctu & locali distantia conualefcit.
 a b Nihil est quod non toleret qui per- *Senec. in*
 fectẽ diligit. *proverb.*

Vide etiã in tit. A diutoriũ, a. Amicitia,
 a l. Amor. charitas, o, p. Correctio, c, d.
 Crux, h. Deus, v. Discordia, k. Misericor-
 dia, a, f. Perfectio, a, b. Proximus & prospe-
 ritas, m. Sanctitas, b. Virtus, a. *Discere.*

a **A**D discendum quod opus est, nulla *Augu. in*
 ætas fera videri potest: quod & si *episto. ad*
 senex magis decet docere, quàm discere: *Hiero.*
 magis tamẽ decet discere, quàm ignorare.
 b Nihil prodest facienda didicisse, & nõ *Hiero. in*
 facere. Melius est nescire aliquid, quàm *episto.*
 cum periculo discere.

c Optabile est & mihi perclarum vsq; ad *Gre. Na-*
 vltimã discere senectutẽ: quã nulla ætas ad *san. in*
 perdiscendum sufficere pot. Docere verò *apologet.*
 alios, affectare eũ, q non sufficiẽter instru-
 ctus est, res mihi videtur antiqui, puerbij:
 in dolio discere artẽ figuli: hoc est in peri

culo animarū, doctrinā discere pietatis.
Hug. li. 3. didascalicon. d Sapiens quidam, cum de modo, & forma discēdi interrogaretur: Mens inquit humilis, studiū quærēdi, vita quieta, scruti-
ibidem. nium tacitum, paupertas, terra remota. Hæc referare solent multis obscura legēdo. Audierat puto quod dictū est, mores ornāt scientiam, & ideo præceptis legendi præcepta quoque viuendi adiungit: vt & modum vitæ suæ & studij sui rationē lector agnoscat. Illaudabilis enim est sciētia, quā vita macular impudica: & iccirco summo opere cauendum est ei qui quærīt scientiam, vt non negligat disciplinam.
 e Multos hoc decipit, quōd ante rēpus sapiētes videri volūt: vt iā & simulare inci-
 piāt, quod nō sūt: & qđ sūt, erubescere: & eo lōgius à sapiētia recedunt, quo nō esse sapiētes se putari putāt. Sed si magnorū & sapientū vel scripta audierūt, vel verba: nos, inquit, vidimus illos, & nos ab illis legimus: sæpe nobis loqui illi solēbāt. Illi summi, illi famosi cognouerūt nos, sed vt me nemo agnoscat, & egocūcta nouerim.
Hugo. ibi. f Ab omnibus libēter discere, qđ tu nescis: quia humilitas cōmune tibi facere potest quod natura cuiq; ppiū fecit. Sapiētior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Qui ab omnibus accipiunt, omnibus ditior

ditiores sūt. Audi Crypsippū in puerbiis,
 Quod tu nō nosti, fortassis nouit asellus.
 g Qui cū diligēter inspicere velit, quid *Hug. ibid.*
 antiqui ppter amorē sapientiæ pertulerint, quā memorāda posteris virtutis suæ monimēta reliquerint, quālibet suā diligētiā inferiorē esse videbit. Alij calcabāt honores: alij proiecerūt diuitias: alij acceptis iniuriis gaudebāt: alij pœnas spreuerūt: alij cōtubernia hominū deserētes, vltimos recessus & secreta eremi penetrantes, se soli philosophiæ dedicabāt: vt quārū mēte & intelligētia à cæteris differrēt, ipsa locorum distantia demonstraret: ne vna teneret habitatio, quos nō eadem sociabatur intētio. Cuidā philosopho referebat quidam dicens, Nunquid non vides quin te deridēt homines? & ille, ipsi me, inquit, deridēt, & eos asini. Cogita, si potes, quanti æstimauerit laudari ab iis, à quibus nec vituperari timuit.
 h Quid est quōd ex tanta turba discen- *Hug. ibi. lib. 5.*
 tium quorum multi & ingenio pollēt & exercitio vigent, tam pauci inueniantur, quibus ad sciētiā peruenire cōtingat? Sciēdū est quōd in quolibet negotio duo sunt necessaria: opus videlicet & ratio operis: quæ ita sibi annexa sunt, vt alterū sine altero aut inuile sit, aut min' efficiat. Verū tamen

tamen melior, vt dicitur, prudētia est fortitudine: quia & apponēda aliquādo quæ viribus mouere non possumus, arte leuamus. Sic nimirū est in omni studio, q sine ordine & discretione operatur: laborat quidē, sed non perficit: & quasi aērē verberans vires in ventum fundit. Aspice duos pariter syluam transeuntes: & hunc quidem per deuia laborantē, illum verò recti itineris compendia eligentem: pari motu cursum tendunt, sed non æquē perueniunt. Quid autem scripturā dixerim nisi syluam? Cuius sententias quasi fructus quosdam dulcissimos legendo carpimus: tractando ruminamus. Qui ergo in tāta multitudine librorum discēdi ac legendi ordinem non custodit, quasi in densitate saltus oberrans, trāmitē recti itineris perdit: & vt dicitur, semper discētes: & nunquam ad scientiam peruenientes. Tātum

In collatio enim valet discretio, vt sine ipsa & omne ne *Isaac* ocium turpe sit, & labor inutilis.

secunda. i. Proximus cognitiōi est, quod debeat in *In collatio* quirere, prudenter agnoscit. Maxima enim ne *Nesto* pars intelligentiæ est, scire, quod nescias. *Rabi Moyses* bit quisquis à discussionē cœperit erudiri. *ses, lib. 1.* l. Tria sunt, vt ait Alexander, quæ impediri hominem apprehēdere veritatē rei.

scilicet

scilicet amor altitudinis, subtilitas ac profunditas rei inuestigādæ, & ignorātia inquisitoris, siue breuitas potētiae suæ in apprehēdēdo. In nostro autē tēpore est causa quarta, quā nō numerauit Alexander, quia erat nō in tēpore suo, & hęc est societas nutritiua, quoniā in natura hominis est amor sequēdi illū, cū quo habet societātē, & diligere ea, in quibus nutritus est, adeo q. videbis habitatores villarū, licet sint ibi in sordibus, & in defectu delectationū, & in malitia ciborū, vt odiāt habitationē ciuitatū, nec delectantur in deliciis earū, & eligūt potius ea, in quibus nutriti sunt, q̄ ea in quibus nō sunt: licet sint meliora. Simile cōtingit homini in scientiis & opinionibus, in quibus nutritus est ab infantia sua, quoniā diligit illas & cōfirmat rationes earū, & anxiatur in cōtrariis, & ideo propter istā causam deficit intellectus hominis in apprehēsiōe veritatis: & sequitur ea, in quibus nutritus est: & tūc renouabitur in eo dominatio cogitationū similitū & sequēda defectū & ī malitia morū, id accidit propter societātē, & nutriturā: cum illis, quorū opinio cōfirmatur in eorum. Interdū expedit patriā negligere, vt *sa Castlib. 1.* pietiā q̄s possit acquirere. *Vlysses Itacus epist.* nisi hoc fecisset: laboribus propriis fortē. laruisset.

latuisset, cuius sapiētia hinc maxime Homeri nobile carmē asseruit: dum illi prudentiores sunt semper habiti qui multorū hominū cōuersatiōibus pbātur eruditi.

Cassib. 3. n Desiderabilis est literarū eruditio, quæ naturā laudabilē extimē reddit ornatam. Ibi enim prudēs inuenit: vnde sapiēntior fiat: ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur: inde princeps accipit quō populos sub æqualitate cōponat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriofa notitia.

Cass. li. 1. o Hic enim decorum est, terminum nō habere, hic honesta probatur ambitio, cuius etiam & nimietas placet: omne siquidem scientificum quāto profundius quæritur, tanto gloriofius inuenitur.

Cass. in quadam ep. li. 2. p Quærat eruditus vnde possit esse gloriofius, prudens frequentiam non respuat hominū, quos nouit esse laudandos; alioquin fama tollitur virtutū, si earum merita in hominibus nesciātur. Nam quale desiderium est ciuiū frequentiam deferere, cum aliquas quoq; auium cōuersationi humanæ videamus se velle miscere?

Cass. ibid. q Quod in iuuentute nō discitur: in maturatione nescitur. Ars. n. bellādi si nō p̄ludicatur, quū fuerit necessaria, nō habetur.

Ibidem. r Aegre nanque dediscitur, quod didicit
ætas

ætas tenerior: quia, Quo semel est imbuta, recens seruabit odorem Testa diu.

f Nihil tam incredibile, quod non discē. *Ibidem.* do fiat probabile.

t Lectio certa prodest, vera delectat. Qui *Sen. epi.* quò destinauit peruenire vult, vnā sequa 43. tur viam. nō per multas angetur: non ire istud, sed errare est.

v. Muruo ista sūt: & homines dū docēt di *Sen. ep. 7.* scūt: nō est, quod gloria publicādi ingenij producat in mediū, vt recitare istis velis, aut disputare. Si haberes isti populo idoneā mercedē, nemo est, q̄ itelligere te possit: cui ergo, inquis ista didici? non est q̄ timeas ne operā pdideris, si tibi didicisti. x Quid est stultius, quā quia diu nō di *Se. 76. ep.* dicere, nō discere? omnis ætatis homines schola admittit. Tandiu discēdū est quādiu nescias. Si prouerbio credis quādiu viuas, etiam seni discendum est.

y. Mores primum, mox sapiēntiam discit. *Ibidem.* fce: quæ sine moribus male discitur.

z Debēt homines viaticū senectutis literarū eruditione parare, discēdo, ne defc *In prou. philosopha* cerint insipiētī animo: literas tanquā baculum in firmo cōtpori repertas esse: eundem finem esse discēdi, qui & viuendi.

Vide etiā in tit. adiutor. cōtēptus. a. curiositas, doctrina, a. l. a. m. a. p. a. q. a. r. a. u. b. h.

b. h. b. m. exercitatio & magister & philosophia. r. sapiētia. h. i. x. a. b. a. r. a. f. studium & taciturnitas. no. *Disciplina.*

Gre. li. 13. a. mora.

Cor quod sine disciplina est, exultat non valet: quia humana mens sicut male eleuata in infimis premitur: sic bene pressa in sublimibus leuatur.

Ber. epi. s. 13.

O quam cōpositum reddit omnē corporis statū, necnō & mentis habitū disciplina. Cervicē submittit: ponit supercilium: cōponit vultum: ligat oculos: cachinationes cohibet: moderatur linguā, frēnat gulam: sedat iram: format, incessum.

Ber. super canti.

Iugo disciplinæ insolētia morū domanda est: quouſque duris ac diuinis seniorū attrita legib⁹ humilietur, & sanetur ceruicosa volūtas: bonūmq; in se naturā quod superbiēdo amiserat, obediendo recipiat.

Cy. epi. 2. de discipli na & habitu Sir.

Disciplinā custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes & nutrimentum bonæ indolis, magistrus virtūtis facit in Christo manere semper, ac iugiter Deo viuere, ad promissa cœlestia & diuina præmia peruenire.

Hug. de inf. noui.

Quāuis in nullo loco, disciplinā suam homo deserere debeat: diligentibus tamē ibi cōseruanda est, vbi vel neglecta pluribus generat scādalum, vel custodita bonæ imitationis est exemplum.

Qui

Qui breui tempore pro pudore disciplinam non patitur, omni tempore in pudore inſipientiæ permanebit.

Educatio & disciplina mores facit, & illud sapit vnusquisque, quod didicit. Vide etiā in rit conuersatio & delicta. h.

Discordia.

Diffensiones nūquā debēt amari: sed aliqui tamen aut à charitate nascuntur aut charitatē pbāt. **Q**uis enim facile inuenitur, qui velit reprehendi? Et vbi est ille sapiens, de quo scriptum est, Corripe sapientem, & amabit te? Nunquid tamen idē non debemus reprehendere, & corripere fratrem, ne securus cōdat in mortem? **N**ihil minus semper optaui, quàm inter eos, qui cū multum dixerint, multumque fermocinati sunt: oriri aliquid vnde nouus quasi conflictus exurgat.

Melius est emigrare cū gratia, quàm cohabitare cum discordia: melius est sine lite abire, quàm cum iurgio residere.

Nulla spatia possūt satis esse discordiis: quietis & pacificis ē angusta abidāt, dissonis moribus etiā spatiosa arētantur.

Contentio est impugnatio veritatis cum confidentia clamoris.

Quisquis corpus affligit, sed concordiam deserit: Deum quidē laudat in tympano,

y

Laudent sed non laudat in choro.

nomē eius g Vbi dissensio est, vbi inuidia est: ibi in choro. chorus non est.

Ibidem. h Qui modeste alloquitur proximū, gratū accipit respōsum: & quasi de vberibus, in

Hie. super quib' lac quegebat, butyrū exprimit. Sed *il. pro. 29.* qui incepto verbo rixā & discordiā ex fra

Qui & ehe terno corde prouocat, quasi necessaria vltima

menter tra modum emungens sanguinem elicit. *emungit,* i Concordia minime res crescant, di-

elicit san cordia maximē dilabuntur.

guinē. k Sicut nihil est pretiosius Deo virtute qui pro-

uocatiua dilectionis: ita nihil est desiderabilius dia bolo extinctione charitatis. Qui quis er-

producit go seminādo iurgia, dilectionē proximo discordias

discordias rum perimit, hosti Dei familiariter seruit. *Glos. sup. l.* Per Salomonē dicitur: q dimittit aquā,

illud Ec- caput est iurgiorū. Aqua ppriē dimittit, *elēsa. 21.* cū linguæ fluxus effrænatur: sed dimissor

Obiurga. aquę iurgiorū caput efficitur: q̄a p linguę *tio* & *tiu* incōtinētiā discordiæ origo propinatur.

na amul m Discordes tandiu nullum boni operis labūt sub sacrificio Deo immolāt, quandiu à pro-

fiantiam. ximorum charitate discordant. *Gre. i pa. n.* Peruersæ mentes si semel ad studium

Gr. 4. mo. cōtrarietatis eruperint, siue prauum siue *Gr. in pa.* rectum quid à contradicētibz audiant, *Gre. li. 9.* aduersis hoc responsionibus impugnant: *aut.* quia cū persona per cōtrarietate displi-

cet,

cet, nec recta, quæ protulerit placēt. At cōtra bonorū corda, quibus in odiū non venit persona, sed culpa: sic peruersa diiudicant, vt recta quæ dicūtur assumant, & sic male prolata respuunt: vt tamen appro-

bent, quæ ex veritate cognoscunt.

o Discordia est aliquorum diuersio, quos *Isid. ety.*

prius amoris vinculum colligauit. Cōcordia est conuenientium in rectitudine ani-

morum indrupta quædam & vnita complexio. Seditiosus est, qui dissentionem

animarum facit, & discordias gignit.

p Conspiratio apud spiritualiter viuētes contra ordinis disciplinam & maiorum instituta cōfœderatio est. *Cas. super psal.*

q Sūm opere iurgia fuge. nā cōtra parem cōtēdere aniceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidū, maximē autē

contra fatuum contentionem inire: nam absentem lædit: qui cum ebrius litigat.

r Principiū discordiæ est, aliquid cōmuni sui facere. Turpius nihil est, q̄ cū eo bellū gerere, cū quo familiariter vixeris.

Vide etiam in rī amicitia a e a v doctri

na. a l. ieiunium. a h. loquacitas. h. pax. rē-

conciliatio. c. g. testimonium c.

Discretio.

a **E**X studio arcus distenditur vt in suo *Greg. 29.* tempore cum vtilitate rēdatur: qui *mor.*

si otium relaxationis non accipit, faciēdi virtutem ipso vsu tensionis perdit. Sic aliquando in exercitatione, virtus cūm per discretionē prætermittitur, referuatur, vt tantò post vitia valenter feriat, quantò à percussione interm prudenter cessat.

Gre. ibid. b Plerunque virtus, quum indiscretè tenetur, amittitur, cūm discretè intermittitur, plus tenetur.

Greg. 21. mora. c Sanctorū prouida discretio, dū sollicitè circūquaq; cōspicit in altū posita prius, q̄ veniat, culpā deprehendit, eam q; quò vīgilanter prænotat, eo fortiter declinat.

Ibidem. d Sæpe dū nosmetipfos pl^o iusto discutim^o, de ipso discretionis studio indiscreti^o erram^o: & mētis nostræ acies quò pl^o cernere nitit^o, eò dēsiūs obscuratur: quāq; importunè solis radios aspicit, tenebrescit.

Gre. Naz. in ap. e Medij quidē incedere debem^o inter nimium timidōs, & nimium temerarios: vt sim^o quidē verecūdiōres his, qui ad indebitos honores fœda ambitione nituntur: & paulò cōfidentiores his, qui futuri iudicij metu etiā bonorū actuum cūcta fugiunt.

Ber super cā ser. 24. f In cunctis nobis semper debet præesse discretio: & quasi moderando singulas discernere voluntates, ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne quod bonum est, malum: ne quod malum est, bonum esse credatur.

g Discretio quippe omni virtuti ordinē *Ber. super* ponit, modū tribuit, decorem & perpetuam *can.* tatem confert. Est ergo discretio nō tam virtus, quā quādā moderatrix virtutū ordinatrix affectuum & doctrix morum.

Tolle hanc & virtus vitium erit: ipsaq; affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumq; naturæ.

h Tutius est chordas remitti intensiūs, *Chryf. de* quā protendi: remissarum namque incur. alien- tensio artificis peritia cōualescit: sed quæ *na magis.* semel rupta est, nullo artificio reparatur.

i Quicquid boni cū discretionē feceris, *Isid. in li.* virtus est: quicquid sine discretionē gesseris, vitium est. Virtus enim indiscreta pro vitio deputatur.

k Discretio est in diiudicandis rerum cau- *Isid. in sy-* sis prouida & humanarum mentium ra- *nonymis.* tio moderatrix.

l Ratio est gerendorum ordo ex causa ve- *Ibidem.* nientium vt quid, quo loco facias, ac dicas, intelligas.

m Omni conatu debet discretionis bonū *In collat.* virtute humilitatis acquiri: q̄ nos illæfos *abbatis* ab vtraq; potest nimitate seruari. *Moy. 2.* Vetus *Moy. 2.* nāq; sentētia est: Apogyca Hlogyca, id est, nimitates æquales sunt: Ad vnum. n. si- nem nimitas ieiunij, ac voracitas peruenit. eodemq; dispendio vigilarum immo-

derata continuatio monachū, quo somni grauisissimi torpor inualuit. Nā per excessum continētia debilitatum quemque ad illū statū reuocari necesse est, in quo negligens quisque per incuriam detinetur.

Ibidem.

n. In vtraq; n. parte sustinebit maximum detrimentū quisquis in æqualitate tenet, nūc ventrē ieiuniorū ariditate cōstringit, nūc escarū nimietate distendit. vt. n. mens cibi inanitate laxata, perdit orationū vigore, dū carnis nimia laxitudine prægrauata condormitate cōpellitur: ica rursus nimietate voracitatis oppressa emittere ad Deū preces puras leuēsq; non poterit.

Per. Rau. in quodā sermo. o Cūctā disciplinā regularis ordinis modo deretur æqualitas discretionis, ne vel nimia remissio nutritiua sit criminum, vel impia discretio parricida virtutum.

Ibidem.

p Discretio virtutib⁹ modū imponit, sine qua virtutes sunt vitia, nam si ad sit timor & nō discretio, transit in desperationem: si dolor, in amaritudinem: si amor, in adulationem: si spes, in præsumptionem: si legitia, in dissolutionem: si ira, in furorem.

*Anony-
mum.*

q Ad rē gerendam quæ accidit, caueat ne id solummodo cōsideret, quōd illa res honesta sit: sed etiam vt habeat efficiendi facultatem. In quo ipso considerandum est: ne aut temerē despicias propter ignauiam,

aut

aut nimis cōfidas propter cupiditatem. In omnib⁹ aut negotiis prius q̄ aggrediare adhibenda est discretio. Cōsidera ergo ne nimis cupias: nā in puerbio dicit, Qui nimis cupit, parū strig t: & partendū est o-nus sub quo in via nō deficias, iuxta illud: Qui plus posse putat sua, q̄ natura minifrat, Posse suū superas se minus esse pōt.

Vide etiā in ti. Caro. d. Correctio. p. b. a. c. k. Dilectio. e. Humilitas. i. a. s. Loquacitas. g. l. Prudentia per totum. *Diuitie.*

a **D** iuitiæ seculares si defunt, nō p̄ ma *Aug. epi. sto. 140.*

la opera quarantur in mūdo, si autē adfunt, p̄ bōa opa seruē in cōlo. Animū virilē & Christianū nec debēt, si accedāt, extollere, nec debēt frāgere, si recedant.

b Veræ illæ sunt diuitiæ, quas cū habuerimus, perdere non possumus. *Aug. sup. Mat.*

c Morbus diuitiarū, est superbia, nā grādis animus est, qui inter diuitias isto morbo nō tentat. maior animus diuitias suas vincēs contēndo Magn⁹ est ergo diues, q̄ nō se ideō magnū putat, q̄ a diues est. Su-

perbus, qui & egenus est, in carne crepat: in corde mēdicat, infatus est non plenus.

d Difficile est, vt nō sit supb⁹, q̄ diues est. Tolle superbiam, diuitiæ non nocebunt.

e Aurū, est materia laborum, periculum possidentium. aurum eneuatio virtutū, *Ibidem.*

Au. de Ger. bis diuis.

aurum malus dominus, proditor seruus.

Au. ibid. f Aurū amplius cruciat, apud quem largiūs fuerit. aurum amanti se nihil de sua possessione permittit, refundens ei reatum suum, cui visum negat.

Au. in ho. mil. de diu. site. g Ideo rogans diues non exauditur in tormentis, quia rogantem pauperem non exaudiuit in terris.

Augu. in originali sup. psal. 5. h Hoc attendite ne passim diuites reprehēdatis, & rursum ne de paupertate & egestate præsumatis. Si enim nō est præsumendū de diuitiis: quātō magis non est præsumēdum de paupertate? pauper vlcerosus

nō habens escā, non ipsam vestem, ablatu est ab angelo in sinum Abrahæ. Vides quis sublatus est, non vides quō sublatus est in sinū Abrahæ, lege scripturā, & inuenies diuitē Abrahā. Sublatus est ergo in sinum diuitis pauper, an potius ambo diuites Deo ambo à cupiditate pauperes?

Gl. Aug. sup. ps. 61. i Diuitiæ si affluant, nolite cor adponere. Ille igitur, qui nō habet, nō ambiat, is qui habet, nō supbiat: & nō dicit, nolite habere, sed cor adponere. Non. n. dānat diuitias, vnde mereamur cælū, sed cor adpositū quod scilicet nō expēdit, sed recondit.

Gl. Aug. super illud psal. 63. k Nō diuisim, nō separatim tēpore messis hoc faciet: diuites itellige supbos: pauperes humiles. habeat qs multas pecunia
rum

rū facultates, si in eis nō extollit, pauper est: nō habeat aliqd, & cupiat, & infletur, inter diuites reprobos eum deputat dominus, quia diuites & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca aut in domo.

l Sufficiētiā vitæ non indecenter vult, quisquis eā vult, & nō amplius. quæ quidē nō appetitur propter seipsam, sed propter salutem corporis & congruentem habitū personæ hominis, vt nō incōueniens eis, cum quibus viuendum est. Ista ergo cum habentur, vt teneantur, cum non habentur, vt habeantur, orandum est.

Am. super Luc. li. 8. m Diuites discāt, nō in facultatibus cri-
mē haberi, sed in his, qui vti nesciunt, nā diuitiæ vt impedimenta sunt improbis: ita bonis sunt adiumenta virtutis.

Hier. li. 1. sup. illud Mat. non. n Ceterū ita incubuerunt mores hominum in adunatione diuitiarum, vt nemo nisi diues honore putetur dignus.

Deo serui- re Emā- mona. o Qui diuitiarum seruus est, diuitias custodit vt seruus, qui autē seruitutis discul- sent iugum, distribuit eas vt dominus.

Hi. in ep. ad Salu. Gr. ho. su- per illud. p Vnumquodq; nō hominum, sed rerū pōdere iudicandum est. nec diuiti ob sunt opes, si bene vtatur, nec pauperem egestas commendabiliorem facit.

Exit qui seminat. q Solæ diuitiæ veræ sunt, quæ nos virtuti b' diuites efficiūt. Si ergo fratres diuites

esse cupitis, veras diuitias amate. Si cul-
mē veri hōris, q̄ritis, ad cōleste regnū tē
dice. Si gloriā dignitatū diligitis, in illa su-
perna angelorū curia adscribi festinate.

Gre. li. 11. moralium. r Facile est homini tunc diuitias despi-
cere, cum habet: difficile verò, cum non
habet, viles aestimare.

Grego. in ho. s Terrena substantia æternæ felicitati cō-
parata, pondus est, non subsidium. Tem-
poralis vita æternæ vitæ cōparata, mors
est potiùs dicenda, quàm vita.

Gr. in ho. t Res suas, cum moreretur diues, secum
tolleret, si ad petentis vocem cum viueret
tulisset. nam terrena omnia, quæ seruādo
amittimus, largiendo seruamus.

Ber. li. de cōsuetudina. v Forfitan aliquā excusationē habuisset,
si ad portam eius non iacuisset, si remotus
fuisset, & vlcera eius non cognouisset.

Bern. sermo. 4. x Autū & argentū, & cætera huiusmodi
quātū ad animi bonū spectat, nec bōa sūt,
nec mala, vsus tamē horū bon⁹: abusus ma-
la, sollicitudo peior, quæstus turpior.

Ber. ibid. y Filij Adā genus auarum, quid vobis cū
terrenis diuitiis, q̄ nec veræ, nec vestræ
sunt? Aurum & argētum verē terra est ru-
bea & alba, quam sol⁹ error hominum fa-
cit, aut magis reputat pretiosa, deniq; si
vestra sunt, tollite ea vobiscum.

Ber. in ser. z Veræ ergo diuitiæ, non opes sunt, sed
virtutes, quas secum consciētia portat, vt

impēpetuum diues fiat.

a b Camelus vnum solum pondus habet, *Ber. in sermo.*
diues duo: vnū terrenarum possessionū, mo.

aliud peccatorum. Primum in morte de-
ponitur, aliud velit nolit moriens retinet,
nisi ante mortem deponat.

a c Sudat pauper foris in opere, sed nun- *ibidem.*
quid anxie diues intus in sua cogitatione

laborat? Aperit iste os suū in oscitatione,
aperit ille in ructuatione. & interdum gra-
uius ille fastidio, q̄ iste inedia cruciatur.

a d Diuitiarū sequela est luxuria, ita in- *Chr. in li.*
temperans, furor iniustus, arrogantia su- *quod ne-*
perba, omnisq; irrationabilis motus. *mo ladi-*

a e Si possibile esset in diuites vindicta nisi à se-
procedere, videres ex eis repleri carceres *ip̄o.*

vniuersos. Sed cū omnibus malis suis hoc *Chry. sup.*
malum habent diuitiæ, quod in maligni- *epi. ad He-*
tate peccantes ab vltionibus erunt. *br. ser. 2.*

a f Vanitas vanitatū, & omnia vanitas & *Cryf. sup.*
cetera. Hūc versiculū si saperēt, qui in po- *Mat. ko-*
tentia & diuitiis versantur, in parietibus *mi. 30.*

omnibus, & in vestibus suis scriberent, in
foro, in domo, in ianuis & ingressibus, &

ante omnia in conscientiis suis, vt semper *Chry. sup.*
eum oculis cernerent, & corde sentirent. *illud Ma.*

a g Omnia bona mundi triplex interitus *6. Pbi eru-*
tollit, aut ex seipsis veterascūt, aut luxu do- *go & ti-*
minosū suorū cōsumūt, aut ab extraneis. *neu, & c.*

dolo

Ist. lib. 16. a h dolo vel violentia, vel calūnia diripiūtur.
etymolog. a h Apud antiquos autē prior eris, quā m
 ferri cognitus vsus, ære quippe prius pro-
 scindebant terram, ære certamina belli ge-
 rebant, erātque in pretio magis, aurū verò
 & argentum propter inutilitatem reiicie-
 bantur. nunc versa vice iacet æs, aurū sum-
 mo celsit honore. Sic voluenda ætas com-
 mutat tempora rerū, & quod fuit in pre-
 tio, sub honore est dinique nullo.

Raba. su. a i Omne terrenū vel æruginē cōsumitur
Mat. 6. vt aurū & argētū, vel putredine & vermi-
Vbi arugo bus vt vestis: & qd̄ ab his immune est, à fu-
& tinea, ribus tollitur, vt lapides pretiosi. In his er
Cc. go omne genus auaritiæ reprehenditur.

Raba. su. a k Magnæ dignitatis fuit apud seculū,
illud mat. sed maioris meriti apud deū: quia nō erat
 28. *Homo* diues diuitiarum amore, sed tātummodo
quidā di. possessione. idēō diuites non excludūtur
ues ab A. à discipulatu Saluatoris. Iste enim diues
rimathiu. erat, & discipulus, quia non pecuniæ ama-
 tor, sed ipsius distributor.

Beda i gl. a l Non reprehenditur diues, quod terrā
super illud coluerit, vel fructus in hortu congrega-
Luc. 2. Cu uerit, sed quod fiducia vitæ in illis posue-
in s. d. d. i. i. rit, nec pauperibus erogauerit, vt ab eis re-
tis homi- ciperetur in æternis tabernaculis.
nis, & c. a m Familiaris res est humanum cor, opi-
Beda sup. bus ac libertate disolui, ærumnis verò ac
Esdr. li. i. paupertate ad semetipsum recolligi.

a n Insidiæ sunt in diuitiarū amplitudi- *Leo papa*
 ne, insidiæ paupertatis angustis, illæ ele- *in sermo.*
 uant ad superbiam, hæc incitāt ad querelā.
 Tractat sanitas, tētat infirmitas, & illa ma-
 teria est negligētiæ & hæc causa tristitię,
 laqueus est in securitate, laqueus in timore,
 nec interest utrū animus, qui terreno tene-
 tur affectu, gaudiis occupetur, an curis: cū
 par morbus sit, vel subvana delectatiōe lā-
 guere, vel sub anxia solitudine laborare. *Pet. Rau.*
 a o Auricustos, seruator argēti securita- *in quodā*
 tem nō habet, nescit quietem: & cui deest *sermo.*
 securitas, quies perit. Pœnā diues est ille,
 non sensu.

a p Aurum erogare, bonum est: reponere. *Ibidem.*
 re, malum: cōtemnere, validū: fugere per
 securū: quod sicut vincere virtutis est, ita
 felicitatis euasisse.

a q Obturatis auribus nihil esset vox vni⁹ *Pet. Ra-*
 clamātis. Vñ dōmīn⁹ ad aperiendū cor eius *uē. in ser.*
 totū corpus eius vlcerib⁹ cōoperuit, vt tot *de diuit.*
 esset ora clamantia, quot vlcera existētia.

a r Nihil tibi profant diuitię, si diuitiarū *Val. episc.*
 beneficiis nō utaris, nā pars mendicitatis *in sermo.*
 est, cogestā secretō pecuniam possidere.

a s Nihil clausum constat quod auro ar- *Val. episc.*
 gento que nō pateat, nihil occultū, quod *ibidem.*
 non pecunia indagante sit cognitum.

a t Diues in superfluitate resoluitur, & in *Innoc. de*
 etan

Silitate cōstātia effrenat, currit ad libitū, & corrui
ditiois hu ad illicitū, & sūt instrumenta pōnarū, q̄
mana. fuerāt oblectamēta culparū. Labor in acq̄
rēdo, timor in possidēdo, dolor in amittē
do mētē eius sepe fatigat, sollicitat & af-
stigit: vbi est thesaurus suus, ibi & cor suū.

Hugo. a v Diues dicitur à diuo, qui quasi Deus,
nihil creditur indigere.

Boetius 4. a x Diuitiæ quātis implicitæ sine malis,
de conso- breuissimē monstrabo. Quid em̄ pecuniā
ludio. ne congreges conaberis, si eripias haben-
te dignitatibus fulgere volēs, dātū suppli-
cabis: & qui praeire ceteros cupis, possēdi
humilitate vilescēs. Potētiā desideras,
subiectorum insidiis obnoxius, periculis
sub iacebis. Gloriam petis, sed per aspera
queque distract⁹ securus es: desistis. Vo-
luptariam vitam degas, sed quis non sper-
nat atque abiiciat vilissimæ fragilissimæ
que rei corporis seruum esse?

Seneca 16. a y Cōgeratur in te quicquid multi loca
episto. pletes possederant, ultra priuatum pecu-
niæ modū fortuna te prouehat; auro tē-
gat, purpura vestiatur, & ad hoc mod⁹ deli-
tariū & opū te perducatur, vt terrā marmo-
ribus abscondas, non tantū tibi habere
liceat, sed calcare diuitias. Accedant sta-
tuæ, picturæ: & quicquid ars illa luxuriæ
elaborauit, maiora cupere ab his discēs.

Quid

az Quid refert quantū illi in arca, quā *Seneca* ibi.
tum in horreis iaceat, si alieno inhiat, si
non quaesita, sed querenda computat? Nō
enim pauper est, qui minus habet, sed qui
plus cupit: nec qui plus habet, sed qui mi-
nus cupit, diues est.

ba Si cui sua nō vidētur amplissima, li- *Seneca* i. *epi.*
cet totius mūdi dominus sit, miser est: qui
autem sibi satis est, cum diuitis natus est.

bc Nemo alius est Deo dignus, quā *Seneca* 18. *ep.*
qui opes contempnit: quarum possessionē
tibi non interdico, sed efficere volo, vt il-
las intrepidē possideas.

bd Breuissima ad diuitias per contem- *Seneca* 63. *epi.*
ptum diuitiarū via est: quisquis cōtemne-
re potest omnia, habere omnia nemo po-
test. Necessariū est ergo paruo affuere.
Quicquid vult, nemo habere potest, illud
autem potest nolle, quod non habet.

be Quemadmodum nihil refert virum *Seneca* 18.
ægrum in ligneo lecto aut in aureo collo *episto.*
ces, quocūque illū transtuleris morbum
suum transferet secum. Sic nihil refert v-
trum æger animus in diuitiis, aut pauper
tate ponatur, malum suum illū sequitur.

bf Nemo nascitur diues: quisquis exit in *Seneca* 20.
lucē, iussus est lacte & pane esse contentus. *episto.*

ab his initiis nobis regna non sufficiunt.
bg Quāta demētia heredis sui res procu- *Idem.*
rare

rare, & sibi omnia negare. Magna em̄ hæ
reditas ex amico inimicū facit: plus enim
gaudebit tua morte, quo plus accepit.

Se. 5. epi. bh Magnus, qui fictilibus sic vtitur, quem
admodum argento. nec ille minor est, qui
sic argento vtitur, quæ admodum fictilib⁹.
Infirmi animi est, pari non posse diuitias.

Se. 16. ep. bi Si ad naturā viues, nūquā eris pauper,
si ad opiniones, nūquā eris diues. Exiguū
narura desiderat, opinio immensum.

*Sen. dere
mediis for
tuna* bk Ille quem dominū existimas, pecu-
niæ oculus est. multū habet, ignoras vtrū
auarus, an prodigus sit. Si prodigus, nō ha-
bebit: si auarus, nō habet. Ille, quæ tu felicē
admirans credis, sepe dolet, sepe suspirat:
multi illum comitatur, mel muscæ sequū-
tur, cadauera lupi, frumēta formicæ: præ-
dam sequitur ista turba, non hominem.

Sen. ibid. bl Si vis, inquit Pithocles, diuitem face-
re, non pecuniæ adiicendum, sed cupidi-
tatis detrahendum est.

Se. 14. ep. bm Is maximè diuitiis fruitur, q̄ mini-
mè diuitiis indiget, nemo autē solito bo-
no fruitur, qui aliquid intendit adiicere,
& dū de incrementō cogitat oblit⁹ est vsus.

Se. 28. ep. bn Diuitē illū putas quæ aurea supellex
in via sequitur: qui in omnibus provinciis
arat, qui multū suburbani agri possidet,
quum omnia dixeris, pauper est. quare?
quia

quia debet: quantum? inquis. omnia; nisi
forrè tu dicas: vtrum ab homine, an à for-
tuna mutuum sumpserit.

bo Diuitiæ inflant animos, superbiam *Ibidem.*
pariunt, inuidiam parant: & eò vsq; men-
tem alienant, vt fama pecuniæ, nos etiam
nocitura delectent.

bp Ingētis animi est, q̄ diuitias sibi circū *Sene. 20.*
fusas diu multūq; mirar⁹, q̄ ad se venerūt *epist.*
ridet: suas magis audit esse, q̄ sentiat. Ma-
gnū est nō corrūpi diuitiarū cōtubernio.
magnus ille est, q̄ in diuitiis pauper est.

bq In hoc excusabiles sunt Dij, q̄ ista, *Sene. 22.*
quæ vrūt, q̄ excruciat, optātib⁹ conferūt. *epist.*

br Ista, quæ sic perimus, t̄quam datura *Sene. 60.*
lætitia ac voluptatē, causę dolorum sunt. *epist.*

bs Omnia ista nobis accedāt, nō h̄reāt *Sene. 81.*
vt si auferātur, sine vlla nostri laceratione *epist.*
discedant. Vtatur illis, nō gloriemur, &
vtatur parcè, t̄quā depositis apud nos.

Vide etiā in tit. Abstinentia, d. Ambitio,
a b. Amicitia, c. Anima, a f. Auaritia, a b,
a k, a m, a p, a y, b n, b q, Beatitudo, k, q,
Bonū, c. Cōtēptus, e, k, n, p. Cupiditas, &
Eleemosyna, l, a i, a n, a o, a t. Gloriavana,
a c, a k. Homo, y. Honor, o. Laus, k. Pau-
pertas, & proditio, a u. Prosperitas. & Re-
linquere, m. Salus, c. Sapiētia, y. Seruitiū,
n. Superbia, g k. Veritas, a c. Virtus, a g, a i.

Aug. de a doctrina **D**Ebet diuinarum scripturarum Doctor fidei, ac debellator erroris & bona docere, & mala dedocere, & hoc opere & sermone conciliare aduersos, remissos erigere, nescientibus quid expectare debeant, intimare.

Aug. ibi. **b** Doctor & ductor id agere debet, ut non solum intelligenter, verum & libenter, & obedienter audiatur.

Aug. ibi. **c** Omnis res, quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur, nondum habetur, quomodo habenda est.

Aug. li. 3. de doctrina Christi-ana. **d** Sicut gratus est, qui cognoscenda enubilat, sic & onerosus, qui cognita inculcat. nam delectandi gratia etiam notaducuntur, ubi non ipsa, sed modus, quomodo dicuntur, attenditur.

Aug. super Ioan. **e** Doctrina per malos, palmes in sepe, bonus inter spinas, cautè lege, ne dum quæris fructum, laceres manum, & quum audis bonam dicentem, ne imiteris mala facientem.

Aug. ibi. **f** Si me posses docere, quod nescio: non solum te verbis, sed & pugnis cadentem deberem patientissimè sustinere.

Aug. Ecc. 40. glo. **g** Da, & accipe, & iustifica animam tuam, id est, verbum doctrinæ proximis impende, & bonorum operum exempla relinque, ut recipias præmium vitæ æternæ. Tibiæ & psalterium

psalterium suauem facient melodiam, & super vtraque lingua suauis.

h Hæc naturaliter mulcent, & exhilarat animam: sed lingua suauiter docens, plus confortat intellectum.

i Ante vitam, quam doctrina querenda est. Vita bona, sine doctrina gratiam habet, doctrina sine vita integritatem non habet.

k Perfectio discipulorum, gaudium & corona est magistrorum: fructus enim magistrorum obedientia est discipuli, & eius bona conuersatio coronam dat magistrum.

l Qui congrua disciplina vnumquemque arguit, eruditum se, & probabilem doctorem in conspectu omnium ostendit: nec ætas iuuenilis in doctore despicienda, quem vita & discretio commendat.

m Multi iuxta vetus eulogium, cum loquiuntur ab qui nesciant, tacere non possunt: docentque scripturas, quas non intelligunt: & quum alij persuaserint, eruditum sibi assumunt supercilium: prius imperitorum magistrum, quam doctorum discipulum.

n Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus patiens: neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si viuendo nescit aduersa æquanimiter tolerare. Perfecti enim doctoris est, sic aliorum improbitatem patienter sufferre, ut se non

Doctrina uerit ab iniquis parietèr obseruare. Neq;
Siri p pa enim ppria munditia sine tolerãtia suffi-
cientiam cit, neque tolerantia sine munditia ualet.
noscitur. o Si subditi aliquid peccant, propter q
Gl. Greg. doctores à quiete surgere cogantur, non
sup. illud tantum poenã illius peccati incurrūt, sed
cantic. 2. etiam puniuntur pro inquietudine docto-
Neque su rum, quia qui doctores cœlestibus inten-
scitetis, tos inquietare præsument, etiam virtutes,
Ec. quas habere se credebant, perdunt.
Grego. in p Mihi propè donarum credo quicquid
moral. lectorem meum melius sentire cognosco:
 omnes enim qui pleni fide de Deo aliquid
 sonare nitimur, organa veritatis sumus.
Ibidem. q Doctrina cū omni imperio docetur, qñ
 prius agitur, q̄ dicat. nã doctrinæ subtra-
 hit fiduciã, qñ cõsciẽtia prępedi linguã.
Gre. li. 6. r Quãtacunq; doctrina mēs polleat, gra-
moral. uis ei⁹ imperitia est, velle docere meliorē.
Grego. in l Triplici modo in ecclesia docentiū peric-
apolog. ulum pēdet, ex sensu, ex verbo & auditu
 vt perfacilē inueniat in vno (altē aliquo,
 si nō in omnib⁹ labi. Aut em̄ min⁹s illu-
 minatus est sensus, aut ad explanãdū de-
 fuit sermo sufficiens: aut bene plura cras-
 sior nō recipit audit⁹: & ex vno quolibet
 horū casu, fit in oibus periculū veritatis.
Greg. 24. t Hoc habet ppriū doctrina arrogantiū:
moral. vt humiliter nesciãt inferre, quę docent,
 &

& recta quæ sapiunt, etiã rectè ministrare
 nō possunt. In verbis enim eorū pduntur
 qui quū docent, quasi in quodã sibi viden-
 tur summitatis culmine residere eosq̄ue
 quos docent, vt longè infra se positos ve-
 lut in imo, respiciunt: quibus non consu-
 lendo loqui, sed vix dominãdo dignãtur.
 v Experto crede: aliquid amplius inue- *Berna. in*
 niens in syluis, quàm in angulis: ligna & quadam
 lapides docebunt te, quod a magistris au- *epist.*
 dire non possis.
 x Doctrinæ spiritus non curiositatem *Ber. super*
 acuit, sed charitatem accendit. *cantic.*
 y Non min⁹s pium est, docere animum *Ibidem.*
 scientiam, quàm præbere escam corpori.
 z Intelligẽtia dictorū ex causis est ad- *Hilar. li.*
 sumenda: quia non sermoni res, sed rei est *4. de tri-*
 sermo subiectus. *nitate.*
 a b Docere & nō facere, non solūm lucri *Chry. in li*
 nihil, sed & dāni plurimū confert. Grãdis *bro de cõ-*
 em̄ condẽnatio est cõponẽti quidẽ sermo *punitioe*
 nẽ suū, vitã verò suã atq; opera negligẽti. *cordis.*
 a c Si artem vsuq; discies, vtilior est *Chryso. in*
 vsus expers artis, quàm ars, quæ sui vsu *pol. carri-*
 non habet. Ars infœcunda est sine vsu, & *tio. lib. 6.*
 vsus temerarius sine arte.
 a d Qui malè sederit, iniuriam cathedræ *Chry. sup.*
 facit in iudicio sedẽs. Si bene vixeris, & be *illud ma-*
 ne docueris, omnium iudex eris. Si malè vi- *23. Super*

cathedrā xeris, & bene docueris. tui solius. nā bene docēdo, populū instruis, quomodo populus debeat viuere: sed male viuendo doces Deum, quomodo te debeat condemnare.

Chry. ibi. a e Si bene vixerint, eorū est lucrū: si bene docuerint, vestrū. Accipite igitur quod vestrū est, nolite discutere quod alienū est. *Quę eūq; dixit vni vobis, facite, Ecce.* Frequenter enim de malo homine bona doctrina, pcedit: sicut terra vilis pretiosum aurū producit: nūquid, ppter vilem terrā pretiosum aurū contēnitur? Igitur sicut aurū eligit, & terra relinquitur, sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite.

Chry. ibi. a f Doctrinam accipiamus non mores: apibus herbæ non sunt necessariae, sed flores: sic & vos flores doctrinæ colligite, & conuersationem relinquite.

Chry. ibi. a g Fidem prædicāt, & infideliter agunt: *Dicit Ecce* pacem aliis dant, & sibi nō habent. Veritatem laudant, & mendacia diligunt.

Isid. in Sy a h Docilitas, ē prudētia erudiēdi īpitos. *nonymis.* a i Discretio est, quæ rerum consequentiam continet perspicuam, dilucidamq; cum grauitate expositionem.

Isid. lib. 3. a k In lectione non verba, sed veritas est *de summo bono.* amāda. Sæpe autem reperitur simplicitas veridica, & falsitas cōposita: quæ hominē suis erroribus illicit, & per linguæ ornamenta laqueos dulces aspergit, nihil enim aliud

aliud agit amor mūdane sciētię, nisi extollere in laudib⁹ hominē. nā quāto maiora fuerint studia, tātō animus arrogantię factu inilatus maiori intumescit iactantia. a l Sicut instruere solet collatio, ita destruit cōtentio: hæc enim relicto sensu veritatis, lites generat, & pugnādo verbis ē in Deo blasphemiam facit. Inde hæresis & schisma, à quib⁹ fides subuertitur, veritas corrūpitur, charitas scindit. Cōtentionū studiū non pro veritate, sed pro appetitu laudis certat: itaq; est in his peruersitas: vt veritati cedere nesciāt: ipsamq; rectam doctrinā euacuare contendūt. In disputatione fidelium cauenda est, ppositio, & artificiosa subtilitas, quæ callidis obiectionibus retia tendit. Ita enim versutus assertionibus prauorū disputatio innodat, vt recta esse simulent, quę peruersa persuadēt. a m In Physica causa querendi: in Ethica *Isid. 2. ety.* ordo viuēdi, ī logica rō intelligēdi versat. *molog.* a n Clausum habeat or peccator, quia qui se ipsum nō docuit, alium docere nō potest. 38. *super* a o Frustra sibi officium doctoris vsurpat, qui discretionē catholicæ fidei ignorat: neq; sanctuariū domino, sed ruinam plebi salo sibi ædificant, & docere alios regulam, moniam quam ipsi non didicere, conantur. a p Sunt enim quidā, qui nulli arti, quod *Hugo in*

didascalis suum est tribuere norūt, sed in singulis legunt omnes. In Grámatica de syllogismo ratione disputát: in Dialectica inflexiones casuales inquirunt: & quod magis irrisione dignum est, in titulo totum ponunt: legunt librum, & inceptam tertiam vix lectione expediunt: non omnia dicenda sunt, quæ dicere possumus, ne minus vtiliter dicantur ea, quæ dicere debemus.

Hugo ibi. a q In omni doctrina breue aliquid, & certū decet colligere, quæ in arcula memorie recondat. Vnde postmodū, quū res exigit, aliqua diriuēt: hoc etiā sæpe replicare & de veteri memoria ad palatū reuocare necesse est, ne lōga intermissione aboleat.

Ibi. lib. 5. a r Lectio duobus modis animo fastidiū ingerere solet, & affligere spiritū. Ex qualitate, videlicet, si obscurior fuerit: quātitate si prolixior extiterit. In quo utroq; magno vti moderamine oportet: ne quæ ad refectionē q̄sitū est, sumat ad suffocationē.

Cas. super psal. 2. a s Rudis dicitur nouus eruditus, quasi à rudī sublatu, ab ignorantia diuisus, & in doctrinæ finibus collocatus.

Ibidem. a t Narratio est ad causam probabilem faciendam rerum gestarum clara & diligens expositio.

Sid lib. 5. epist. a v Miser est, qui antè compulsus est docere, quàm discere: & antè præsumens bonum

num prædicare, quàm facere: tāquam sterilis arbor, cum non habeat opera pro pomis, spargit verba p foliis. & cū nō adsit medulla sensum, abūdat spuma verborū.

a x Quia fragilis est memoria, & rerum turbæ non sufficit: idē egregiē doctorē formare videtur, qui dicit: Quicquid præcipies, esto breuis: vt citō dicta percipiāt animi dociles, teneatq; fideles. Omne superuacuum pleno de pectore manat.

a y Nunquam super verbis faciā quæstio nem, de qua facultate sumatur, dūmodo ædificēt ad salutē. nam nec de herbis queritur, qua terra vel cuius hortulani cura & cultura adoleuerint, dūmodo vim habeant sanatiuā. nam & de fabularū gentiliū moralitate quandoq; forma eruditio niselicitur, quoniam fas est ab hoste doceri.

a z Scientiarū generosa possessio in plures dispersa, nō perditur, & distributa per partes, minorationis detrimenta non sentit: sed eō diuturnius perpetuata senescit, quō publicata fecundius se diffundit.

b a In omni genere causæ necesse est beneuolum, attentum, docilem efficere auditorem: auditorū enim beneuolētia captabitur, si res ab eis gesta fortiter, sapienter mansuetē, magnificē proferētur. Attētos autē faciemus, si demōstrabimus ea, quæ

dicturi sumus, magna, noua, incredibilia esse: aut ad illos, qui audiūt, aut ad homines illustres, aut ad Deos immortales, aut ad summā reipublicæ pertinere. Dociles auditores faciemus, si apertè & breuiter summam causā exponemus.

Ibidem. b c Multos imitatio breuitatis decepit, vt cū se breues putēt esse, longissimi sint, cū dent operā, vt res multas breuiter dicāt.

Ibidem. b d Sæpe res minus est intellecta lōgitudine magis, quā obscuritate narratiōis.

Tullius 2. rheto. b e Peritia dicēdi in tribus cōsistit, natura doctrina, & vsu. Natura ingenio: doctrina sciētia: vsu assiduitate: hæc sunt enim quæ nō solū in oratore, sed in vnoquoq; homine artifice expetuntur, vt aliquid efficiat.

Tullius 2. rheto. b f In exordio causam seruādum est, vt leuis sit sermo, vt vsitata verborum cōsuetudo, vt nō adparata oratio videatur. Vitiosum exordiū est, quod nimis adparata compositum est, aut nimium est longum & quod non ex ipsa causā natum videtur, vt propriè cohæreat cum narratione, & quod neque beneuolunt, neq; docilem, neque attentum facit auditorem.

Tull. ibid. b g Prouerbiū, est sententia generalis, cui consuetudo fidē attribuit: opinio cōmuni assensum accommodat: incorruptæ veritatis integritas acquiescit.

Nun

b h Nunquā nimium dicitur, quod nunquā satis dicitur, quibusdā remedia monstranda sunt: quibusdā inculcāda sunt.

b i Eligamus non eos, qui verba magna celeritate præcipitant, & cōmunes locos voluūt, & in priuato circulantur, sed eos qui vitam docent, qui quā dixerint quid faciendum sit, nec vnquam in eo, quod dixerint fugiendum, deprehenduntur.

b k Idem vitij habet nimia, quod nulla diuisio: simile cōfuso est, quicquid in puluerem sectum est.

b l Quid faciēdū sit, à faciēte discēdū est. *Se. epi. 9.*
b m Quæ nostri sine arrogātia postulantur imparties: quæ nescis, sine occultatione ignorantia tibi postula impartiri. *extrema partū.*

b n Eum elige doctorem, quem magis admireris cū videris, quā cū audieris. *Se. de qua iuribus.*

b o Omnia facta & dicta nostra inter se cōgruāt ac respōdeāt sibi: nō est hic animus in recto, cui dicta & acta discordāt. *Se. 35. epi. Se. 20. ep.*

b p Quod sentimus loquamur, quod loquimur sentiamus, cōcordet sermo cū vita. Ille promissum suum impleuit, qui cū videas illum, & cum audias, idem est. *Se. 45. ep.*

b q Cupio oīa, quæ scio, in aliū transfundere, aliquidq; gaudeo discere vt doceā: nec me vlla res delectabit: licet sit eximia & salutaris, quā mihi soli p̄ futurā videro.

Si cum

Sicū hac exceptione detur sapiētia, vt illā inclusam tenēā, nec enuntiē, reiciā. Nul lius boni sine socio iocunda est possessio.

Vale. li. 8. b r Liber cum vna forma rē affert, & ex partibus diuersis respōdet, ideo plus pro dēt docentē audire, quā in libris stude re: quia vehemētior fit impressio in men tibus audiētium ex visu doctoris & audi tu, quā ex studio & libro.

Ibidem.

b f Doctrinæ & eloquentiæ ornamenta in pronuntiatione apta, & cōueniēti cor poris gestu cōsistunt, quibus qui se instru xerit, tribus modis homines aggreditur, aures penetrādo, oculos demulcendo, & animos inuadendo.

Vide etiā in tit. Adiutoriū, a f. Auditor & cōsiliū, a, c, e. Correctio, bc. Curiositas, o. Debitū, b. Discere Eloquētia, d, m, n, o, r, s, x. Fama, b. Hæresis, k. Honor, v. Laus, m. Magister & Modestia, q. Patientia, h. Prædicatio. Sacerdos, a m. & tit. Studiū, per totum.

Dolor.

Greg. lib. 7. mora. a **Q**ui peregrinationem propriam di ligit, dolere etiam inter dolores nescit. Iusti autem verba dolore sunt plena: quia quousque præsentia tolerat, ad aliud loquendo suspirat.

Gre. ibid. in mora. b Mitigar vim doloris cōsiderata æqui tas ferientis.

Tantò

c Tantò quisque perfectior est, quantò *Gre. ibi.* perfectius sentit dolores alienos.

d Magnos cruciatus habet morbus: sed *Sene. 97.* hos intolerabiles interualla faciunt. Sum *epist.*

mi doloris intentio citò inuenit finem. Nemo potest valde dolere & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, vt dolorem aut tolerabilem, aut breuē face ret, hoc itaque solarium vasti doloris est.

e Nobis autem ignosci potest prolapsis *Sene. 63.* ad lacrymas, si nō nimix decurrerint, si *epist.*

illas ipsi repressimus: nec ficci sint oculi amico amisso, nec fluant: lachrymandum est, non plorandum, per lacrymas argu menta desiderij quærimus, & dolorē non sequimur, sed ostendimus.

f Finem dolendi qui consilio non fece. *Ibidem.* rit, tempore inuenit.

g Turpissimū est in homine prudēte re. *Ibidem.* mediū mæroris, lassitudo mæredī, malo

relinquas dolorem, quā ab illo relinquaris: annū fœminis cōstituere maiores ad lugē dum, nō vt tā diu lugerēt, & ne diutius. Viris nullū legitimū tēpus est: quia nullum honestum. Quam mihi ex illis mulierib⁹ dabis, vix retractis à rogo, vix à cadauere reuulsis, cui lachrymæ in totum mēsem durauerint? Nulla res citius in odium ve nit, quā dolor: qui recēs cōsolatorē inuenit

uent

venit, & aliquos ad se adducit, inueterat⁹
verò deridetur, nec immerito. Aut enim
simulatus, aut stultus est.

Se. 79. ep. h Vinceris à dolore, si cesseris: vices, si
te contra dolorem intenderis.

*Se. de re-
mediis
fortune.* i Dura res est dolor, in motu mollis:
pauci dolorē poterūt ferre: simus ex pau-
cis. Imbecilles natura sumus. Naturam
infamare noli, illa nos fortes genuit.

Se. in pro. k Doloris rationem ab inimicis exigit,
qui patiendo dolorem non ostendit.

Ibidem. l Grauius irascitur, qui quo dolet, Deo
commendat.

Ibidem. m Animo dolēti nihil oportet credere,
etiā innocētes cogit mētiri dolor: homo
ne sit sine dolore, fortunā inuenit. Læso
doloris remedium est inimici dolor, do-
lor decedit, vbi quo crescat, non habet.

Vide etiā in tit. Cōpassio. i. n. Cōfessio
& Consolatio. b. d. f. g. l. o. p. Contritio. g.
Fortitudo. b. Gaudiū. e. Lachrymat. Lo-
quacitas. m. Miseria. p. mors. b. a. c. l.

Ebrietas.

Au. in ep. a **E**Brietas est fomes libidinis, quo per
ad quēdā **E**carnes vaporantur interna viscera,
comitem. animus ignescit.

Au. ad sa b Ebrietas est flagitiorum omnium mater,
cras Vir culpārumq; materia, radix criminū, origo
genes. vitiorū, turbatio capitis, subuersio sensus

tem

tempestas linguæ, procella corporis, nau-
fragiū castitatis, amissio temporis, insa-
nia voluntaria, ignominiosus languor,
turpitudō morum, dedecus vitæ, honesta-
tis infamia, animæ corruptela.

c Ebrietas in vtroq; sexu cūcta mala ap- *Ibidem.*
petit, & nefāda cōmittit, &, vt ait Aposto-
lus, regna cœlestia appetētibz denegat.

d Quisquis immoderatus, cōuiuioq; me *Aug. ibid.*
di⁹ amissis modestiæ frānis insana fuerit
ebrietate p⁹strat⁹, aduersus respicit stātes,
quos integros videre nequit, aut sermone
lōgo supflua verba emittit, & vana dicta
cōponit malē clamās, & bene sibi sonans.

e Ebrius vultu deiecto supinus accūbit, *Ibidem.*
& sui omnino nescius spectaculū se cōui-
uio præbet, & dū nihil cōsequitur sanum
nullo alio cogente, præter vinum, cordis
sui arcana patefacit, & amicorum sibi cō-
missa secreta in medium prodir.

f Assumit inter pocula iniusta certami- *Ibidem.*
na, & nullis existētibus causis asperā ex-
citat rixā: quia interponendo verba vana,
aliorum sana dicta nō patitur audire: sed
in contumeliam erigitur conuiuarum &
proximorum crimina. Vinū potatū mo-
deratē, est medicamentū: plus iusto sum-
ptū, venenum esse cognoscitur. Iocūdita-
ti, non ebrietati creata est vini materia.

Per

Ibidem. g Per vinolentiam plurimi plurimæque à sango, pióq; proposito excidere, & sui oblici, amissis honorib⁹, ignobiles remāserunt, & sedibus paternis profugi vitam, vt sumpserunt, finierunt.

*Au. ad sa-
cras virg.* h Innumerabiles iugum dominationis diu recusantes vinolentia in alienum redegit arbitrium. Alexāder omniū victor vino victus est. Infiniti verò nimio vino impellentes, iniusta impiæque homicidia commiserunt, quàm plurimæ vrbes diu obsessæ, nec raptæ, custodibus somno vinoq; sepultis ab hostibus patefactæ sunt, & incendiis concrematæ.

Aug. ibi. i In ebris non ratio vlla, non vllum vitæ gerendæ consilium, nec vlla artium, nec gestorū, aut lectio-
num memoria aut industriæ prouidentia est.

Ibidem. k Sobrietas in foeminis ad terram deponit aspectum, ebrietas autē amisso pudore inuerecundos erigit vultus.

Ibidem. l Sobrietas cum summa trepidatione & silentio irreprehensibile emittit verbum: ebrietas verò immoderatū facit foeminæ & sermōnem & vultum.

*Augu. in
epi. 140.* m Valde rursus est, vt quem non vincit homo, vincat libido: & obruatur vino, *Au. d quo* qui non vincitur ferro.

dam ser. n Ebrietas est blādus dæmō, dulce venenum

nū, suauē peccatū, quā qui habet, seipsum non habet, quam qui facit, peccatum nō facit, sed ipse totus est peccatum.

o Quicumque ad bibendum pronus fuit *Au. ibid.* rit, vel in conuiuio suo alios suos adiurauit, p se, & p ipsis in die iudicij reus erit.

p Ebriosus, cum absorbet vinum, absorbetur à vino, abominatur à Deo: despicitur ab angelis: denudatur ab hominibus: destituitur à virtutibus: cōfunditur à dæmonibus: concūcatur ab hominibus.

q Ebriosus confundit naturam: amittit gratiam. perdit gloriā: incurrit damnationem æternam.

r Nō ad vnus horæ ebrietatem nuda. *Hiero. in
ep. ad O-* uit femoralia sua, quæ per sexcentos annos contexerat.

s In vino luxuria est, & vbicumque saturitas, & ebrietas, ibi libido dominatur.

t Ebrietas est, per quam menti quædam sui obliuio generatur ex superfluorū *etymolo-* *giarum.* tuum indulgentia.

v Nihil est ita dæmoni amicū, sicut ebrietas & lasciuia, quæ est mater omniū vitiorū. Ante omnia aut vitetur à clericis, quæ omnium peccatorum radix, ac nutritrix est.

x Ebrietas iudiciū rationis offuscatur: cōtentiōes & bella procuratur: robur & naturalem virtutem eneruat: infirmitatē generat.

nerat mortem naturalem adducit: rebus
temporalibus spoliatur, & quod deterius est,
diuinam maledictionem inducit.

Pet. Ras. y Ebrietas in laico crimē est: in sacerdote
in quodā sacrilegium: quia alter animam suā necat
serm. vino, alter spiritum sanctitatis extringuit.

Pet. ibid. z Ebrietas mater litium, furoris genera-
rix, petulantiæ magistra: hanc qui habet,
homo non est, hanc qui habet, non pecca-
tū facit, sed est ipse peccatum: hanc enim
est rabies voluntaria: inuitatus hostis, ille-
cebra honestatis, & pudoris iniuria.

Ibidem. a b Vbi enim regnat ebrietas, ratio exul-
tat, intellectus obtūditur, cōsilia deuiāt,
iudicia subuertuntur.

Val. Ma. a c Vinivsus Romanis fœminis ignotus
libr. 2 de fuit, ne scilicet in aliquod dedecus prola-
mo. dictis beretur: quia proximus à Libero patre in
Es factis tēperantiæ gradus ad incōcessam Venerē
Rom. esse cōsuevit. Quæcunque enim fœmina
vini vsum appetit immoderatē, & virtuti-
bus ianuam claudit, & delictis aperit.

Se. 84. ep. a d Quemadmodum multo dolia ipsa
ad Lucil. rumpuntur, & omne, quod in imo iacet, in
summam partem vis caloris eiecitur: sic vi-
no ex æstuatē quicquid in imo iacet abdi-
tum, effertur, & prodit in mediū. Onera-
ti mero quemadmodum non continēt ci-
bum vino redūdare, ita nec secretū quod
suum

suum est, & alienum pariter effundunt.
a e Audi quemadmodū Zenon vir maxi *Sen. ibid.*
mus colligat virum bonum nō futurum
ebriū. Ebrio nemo secretum sermonem
cōmittat. Vir ergo bonus ebrius non erit.
quemadmodum opposita interrogatione
simili derideatur, attēde: dormiēri nemo
secretū committit: viro autem bono com-
mittit: vir ergo bonus non dormit.

a f Interim si hoc colligere vis virū bonū *Ibidem.*
non debere ebrium fieri, cur simile agis?
Dic quā turpe sit, pl^o cibi ingerere, quā
capiat stomachus, & stomachi sui nō nos-
se mensuram. Quā multa ebrij faciunt,
quibus sobrij erubescunt? nihil aliud esse
ebrietatem, quā voluntariam insaniam
Extēde in plures dies illum ebrij habitū,
nunquid de fure dubitabis nunc? quoque
non est minor, sed breuior.

a g Refertur Alexātri Macedonis exem *Ibidem.*
plū: q Clitum charissimū sibi ac fidelissi-
mum inter epulas trās fodit, & intellectu
facinore, mori voluit. Cogita quas clades
ediderit publica ebrietas: hæc acerrimas
gētes bellicosasq; hostibus tradidit, hæc
multorū annorū pertinacia bello defen-
sæ mœnia patefecit, hæc cōtumacissimos &
iugum recusantes in alienū redegit arbi-
trium, inuictos enim acie, mero domuit.

Sen. ibid. a h Alexandrum, cuius modò feci mentionem, qui tot itinera, tot prælia, tot hymes per quæ victa temporum locorumq; difficultate trãsierat, tot flumina ex ignoto cadètia, tot maria tutù dimiserunt, in temperantia bibendi & ille Herculaneus ac facilis cyphus submerfit. Dic ergo, quare sapiens non debeat ebrius fieri? deformitatem rei & importunitatem ostende rebus, non verbis, quod facilimum est.

Se. 35. ep. a i Nonnulli maiorem partem noctis in conuiujs exigunt. vino verò madentes, & merfi vsque ad horam sextam dormiūt. hoc est matutinum eorum.

Ibidem. a k Certè detegit omne vitium ebrietas & incendit, vbi possedit animù nimia vis vini: quicquid male latebat, detegit, vel emergit. non facit ebrietas vitia, sed protrahit. tunc impudicus morbum profiteē ac publicat, tunc petulans non linguam non manum cõtinet. crescit insolenti superbia, crudelitas seuo, malignitas liudo, omne vitium grassatur, & prodit.

Ibidem. a l Adijce illam ignorantia sui. dubia & parum explanata verba. incertos oculos, gradù errantē, vertiginē capitis, tecta ipia mobilia. velut aliquo turbine circũagente totam domù, stomachi torrentia, cum effuerescit merù ac viscera ipsa offendit:

tunc

tunc tamen vtcunque tolerabile est, dum illis vis sua est, quod cum fomno vitiat, quæ ebrietas fuit, crudelitas facta est.

a m Quæ gloria est capere multum? cum *Sen. ibid.* enim penes te palma fuerit, & superstes toti conuiuio fueris, cum omnes viceris virtute magnifica, & nemo vini tã capax fuerit, vinceris à dolio.

a n Ebrietates cõtinuæ animos in furo- *Ibidem.* rem adducunt. nam cum sæpe apud se nõ sunt cõsuetudine insanix durata vitia: vino tamen concepta etiam sine vino valēt, vinolentiã enim violentia sequitur.

a o Absentē lædit, qui cum ebrius litigat. *Se. in pro.* a p Quid turpius ebrioso? cui fætor in *Inno. de ore,* tremor in corpore? Qui pmit stulta: *Utilitate* prodit occulta: cui mens alienatur, facies *cõditione.* transformatur: Nullum enim secretum, *humana.* vbi regnat ebrietas. Fœcundi calices quẽ non fecere disertum?

Vide etiam in ti. Deuotio. m. Sobrietas.

Ecclesia.

a **E**cclesia, est quædam forma iustitiæ *Aug. d.º si* id est comune ius omnium. In com- *de ad Pe* mune orat, in cõmune operatur, in com- *trum.* mune tentatur, sine ecclesiæ catholicæ societate, nec alicui baptisus prodesse potest, nec opera misericordiæ, nisi fortè, vt minus torqueatur.

An. super b Adhuc habet ecclesia, quo crescat, donec illud impleatur, Dominabitur à mari usque ad mare.

Hilarius de trinit. lib. 4. c Hoc ecclesie proprium est, ut tunc vincat, cum læditur: tunc intelligat, cum arguitur: tunc obtineat, cum deseritur.

Hil. ibid. d Hoc habet proprium ecclesia, dum perfectur, floret: dum opprimitur, crescit: dum contemnitur, proficit: dum læditur, vincit: dum arguitur, intelligit: tunc stat, cum superari videretur.

Hier. ad Euandrum presbyter. e Non altera Romanæ urbis ecclesia altera totius orbis æstimanda est, Gallia, & Bythynia, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes, unum Christum adorant: unam observant regulam veritatis. Si auctoritas quaeritur, orbis maior est urbe. Vbiunque fuerit episcopus siue regio eiusdem meriti est, eiusdem sacerdotij potentia: diuitiarum & potestatis gradus & paupertatis, humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem episcopum non faciunt.

Cæterum omnes apostolorum successores sunt.

Greg. 9. mo. super illud Iob. Qui facit. Arcturus, inquit, semper versatur, & Attenu. inquam mergitur: sic ecclesia persecutiones tolerat, sed sine defectu perdurat.

Est

g Est, inquit, in Arcturo quod considerari possumus intueri: in septem quidem stellis voluit, & modo quidem tres ad summam eleuat, atque ad ima quatuor inclinat, modo quatuor superius erigit, & tres inferius premit. sic sancta ecclesia cum modo infidelium trinitatis notitiam, modo vero fidelibus quatuor virtutes, quasi rotarum predicationis, status sui specie quocumque immutat.

h Arca cessante diluuii in motu requieuit, quia vite huius corruptione cessante, quum malorum operum fructus transierint, in celesti paria, sancta ecclesia velut in excelso monte requiescit.

i Sancta ecclesia duas vitas habet. Vnam, qua merces colligitur. Aliam, in qua iam de receptis muneribus gaudet, atque in utraque vita offert sacrificium, hic videlicet sacrificium compunctionis, illic sacrificium laudis.

k Tunc sancta ecclesia valentius in veritate reficitur, cum ardentius pro veritate fatigatur.

l Sicut ecclesia proprias res amittere non debet, ita rapacitatis ardore alienas inuadere non debet.

m O vanitas vanitatum! sed non vanior, quam infans, fulget ecclesia in parietibus, & in pauperibus: suos lapides auro induit, & suos filios nudos deserit: de sumptibus egenorum seruitur oculis diuitum.

Ber. super sunt. n O humilitas, & sublimitas, & tabernaculum Cedar, & sanctuariū Dei, & terrenum habitaculū, & cœleste palatiū, & domus lutea, & aula regia, & corpus mortis, & templum lucis, & despectio deniq; superbis & sponsa Christi.

Be. in ser. o Omnino proditorem se esse nouerit, quicūq; est ille, qui vitia quælibet in hâc domū conatur inducere, & templum Dei speluncam vult facere dæmoniorum.

Ber super cantica. p Spōsa id est ecclesia Christi nil sibi gloriōsi putat, q̄ Christi portare opprobriū.

Chry. sup. illud Ma. q Ecclesia media est inter cœlum, quod est locus tantū bonorum, & infernum, quod est locus tantū malorum, ipsa verò ecclesia media est: quia indifferenter bonos & malos colligit, quod figuratum est in arca Noë, vbi animalia mitia simul erant cum animalibus immitibus.

Prosper pro vita cūrēplati. r Quod habet ecclesia, cum omnibus nihil habentibus, debet habere commune: nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficienter erogare: quoniam nihil aliud est sic habentibus dare, quàm perdere.

Rab. sup. Maith. s Differētia est inter synagogam & ecclesiam. Synagoga est congregatio, ecclesia vocatio. Possunt aut̄ irrationabilia congregari, vocari autem nequaquam: & ideo visum est doctoribus nominare ecclesiam.

t Tria

r Tria possumus assignare tabernacula, *Hug. li. 3.* scilicet materiale, mysticum & morale, id est tabernaculū Moysi, tabernaculū Christi *stro ani.* fti, tabernaculum cuiuslibet iusti. Tabernaculum Moysi, fuit ex diuersis generibus ornamentorum cōueniens structura. Tabernaculū Christi est ecclesia, tabernaculū iusti, quælibet fidelis anima. Vnum fit ex lignis imputribilibus: aliud ex sanctis animabus, tertium ex donis & virtutibus. Moyses suum erexit in eremo, Christus in mundo, iustus in animo, omnes tamen in deserto ædificauerunt.

v Ecclesia est singularis fidelium vniū. *Hugo.* cuiusque ciuitatis congregatio.

x Nouit ecclesia beneficio domini triū. *Cas. sup.* phare de suis cladibus, ingrauaata persecu- *Psal. 11.*

tionib⁹ siquidē p̄ficit: afflictionibus semper augetur, sanguine martyrum irrigatur, tristitia magis erigitur, angustia dilatur, fletibus pascitur, ieiunijs reficitur: & inde potius crescit, vade mundus deficit.

y Ad ecclesiam bona spūalia peruenerūt, & *Cas. ibid.* fidei insuperabile fundamētū, spei certissimū præmiū & suauē vinculū charitatis, quarū rerū nunc tener imagines, & in futuro est perenniter possessura virtutes.

z Ecclesia enim magis incipiet esse vber- *Cas. sup.* rima, quum ad finem seculi erit perducta *Psal. 30.*

A 5

tunc enim passionibus electorum, citò implebitur numerus bonorum.

Pe. Ranæ. a b Quod enim stipiti rami, quod capiti mēbra, quod Soli radij, quod fonti riuuli, hoc apostolicæ sedis eminentiæ debent omnes ecclesiæ, quas ubiq; terrarum religio Christiana fundauit.

Vide etiã in ti. Antichristus. o. r. Clericus. d. e. f. k. l. n. Mundus. v. Seruitium. h. i. Superbia. a. m. *Electio.*

Au. sup. il. a. lnd. l. c. 1. **Q**uis ferat, si quis diuitem eligat ad

Notite in pro sedem honoris ecclesiæ, contem-

personarū b Ad episcopalem dignitatem eligi non debuit, quia minora officia gubernare nō debuit, quia cura nauis illi committi nō debuit, qui remum tenere non nouit.

Augus. in ordinata à Deo concordia, & clara iustitia, vt scilicet, qui excellūt ratione, excellent dominatione.

sentētiar. d Nō statim multitudinis acquiescamus *Et est in iudicio, sed electi in principatū nouerim?* *gl. col. & l. c.* miseriam nostrā, & humiliemur sub potētī manu Dei. q̄a Dominus superbis resistēs *Hier. sup. Esā. 3. lib.* humilibus dat gratiā. Quātī panes nō habentes & vestimētū cū ipsi esuriāt, & nudi sint, nec habeant spirituales cibos, neq; Christi tunicā integram serauerūt, alijs

alim

alimoniā vestimentūq; promittunt, & pleni vulneribus medicos esse se iactant? e Non sum medicus, & in domo mea nō est panis neq; vestimentū: nolite me cōstituire principem. Sicut in ordinationibus malorū, princeps est peccatorū, qui tales cōstituit: sic in ordinatione sanctorū, princeps est eorum iustitiæ, qui bonos eligit.

f Moyses amicus Dei, cui facie ad faciē Dominus locut⁹ est, potuit utiq; succedere res principat⁹ filios suos facere, & postea propria relinqueret dignitatem: sed extraneus de alia tribu eligitur Iesus, vt sci-

remus principatū in populos non sanguini deferendum esse, sed vitę. At cernimus nunc plurimos hominū beneficiū facere; vt nō quærant eos, qui possunt in ecclesia plus prodesse, in ecclesia erigere colūnas, sed quos vel ipsi amāt, vel quorū sunt obsequijs delinuti: vel pro quibus maiorum quisquam rogauerit: & (vt deteriora taceam) qui vt clerici fierent, munerib⁹ impetrarunt, & constituantur per ciuitates.

g Quærit cur nō Ioannes electus est virgo. s. vt esset caput ecclesiæ. respōdit etati delatū est: quia Petr⁹ senior erat, ne adhuc adolescens & pene puer progressæ etatis hominibus præferretur.

h Res penē contra naturā est, vt sine peccato

cato

Hier. sup. Esā. li. 12.

Hier. sup. illud Tit.

Et pontifex 8.

quæst. 1. c. Moyses.

Hic. cōtra Iosianum.

Hi. in ep. ad Occā.

cato aliquis sit. sed talis eligatur, cuius cōparatione, ceteri grex dicantur.

Hic. ad E i Cōquereretur se ferre non posse, & iuuenilē etatē incōgruā sacerdotio causabatur. sed quātō plus repugnabat, tantō magis oīum in se studia concitabat: & merebatur negādo, quod esse nolebat, eō q̄ dignior erat, quō se clamabat indignum.

Leo papa k Si in quibuslibet ecclesiæ gradibus, in quod a prouidē omnis gradus constituitur, nō erratur. *CS po* nitur 61. & ordo mutabitur, si quod requiritur in corpore, non inuenitur in capite.

Leo papa l Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo sacerdotē iudiciū: ita graui semetipsum afficit damnatione, qui ad suæ dignitatis collegium, sublimat indignum.

Ibidem. m Valde iniquum est & absurdum, ut imperiti magistris, noui antiquis, rudes præferantur eruditis.

Orige. sup. n Requiritur in ordinando sacerdote, & *Leuitico.* presentia populi, ut sciāt oēs & certi sint, quia qui ex omni populo est, præstātor, qui doctior, qui in omni virtute, eminentior, ille eligitur ad sacerdotiū, & hoc ad stāte populo, ne aliqua postmodum retractio cuiquam, ne quis scrupulus resideret.

Orige. sup. o Discāt electorū Principes, successores sibi

sibi nō eos qui confanguinitate gñis iūcti illud *Nu.* sunt, neq; q̄ carnis ppinq̄tate sociātur, te 27. *Proui* stamenta signare, neq; hæreditariū trade *deus domi* re ecclesiæ principatū, sed referre ad iudiciū *nus spiri* Dei & non negligere illū, quē huma *tū omnis* nus affectus cōmendat. sed totū Dei iudiciū *car. CS c.* de successoris electio ne permittere.

p Nulla hæc populi acclamatio, nulla pro *Ibi. Item.* pinquitatis acclamatio propinquis agrorū & prædiorū relinquatur hæreditas: gubernatio autem populi illi tradatur, quē Deus eligit. qui scilicet in se habet spiritū Dei, id est in quo sit claritas legis & sciētix, ut possint eum audire filij Israël.

q Necessē est prudentissimum eligere, *Cas. lib. 1.* qui possit contra subtilissimos disputare, *episto.* & in conuentu doctorū sic agere, ne susceptā causam tot erudita possint ingenia superare. Magis res est contra artifices loqui, & apud illos aliquid agere, qui se putāt omnia prouidere.

r Necessariū probatur esse Reipublicæ, *Cas. lib. 3.* personas dignitatib⁹ aptas eligere, ut cui *epist.* iustitia cōmittitur, malis moribus nō grauetur, alioquin inefficax est ab homine exigere, quod agnoscitur non habere: & cōfidenter queritur, quod inesse sentitur. *Pe. R. me.* s Ligna syluarum non oliuā, non ficum, in quādā *epist.* non vitē, sed Rānum sibi elegerunt in regem.

gem, & egressus est ignis de Rāno & deuorauit Cedros Libani.

Apul. l. i. t. Hæc est iusta causa, ex æquitate uenies de dogm. partitio, vt meliores semper in officijs te *Plato.* præferantur, pessimi autem ciues vel minus boni luce careant dignitatis.

Solin. de v. mirabil. mundi. Apud Thraciã in regis electione, non nobilitas præualet, sed suffragium vniuersorū. Populus em̄ eligit spectatū morib⁹, & inueterata clementia, & annis grauē, sed hoc in eo querit, cui liberi nulli sunt. Nam qui pater fuerit, etiã si vita polleat, non admittitur ad regendū, & si fortè dū regnat, genuerit, exiuitur potestate, ideoq; maximè custoditur, ne fiat hæreditarium regnū. deinde etiã si rex maximã præferat æquitatē, nolunt ei totum licere: quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitū solus iudicet. Sic quoque si displicuerit iudicatū, ad populum prouocatur: atq; ita datis iudicijs septuaginta fertur sententia, cui necessariò acquiescitur.

Seneca. x Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semp̄ ante oculos habendus, vt sic tanquã illo spectare viuamus. & omnia tanquã illo vidente faciamus. Magna pars peccatorū tollitur, si peccaturis testis adsistat.

Vide etiã in tit. Acceptio. a. d. Doctrina.

b. l. b. v. Honor. c. Humilitas. a. n. Index. p. q. Meri

q. Meritum. q. Prelatio. q. a. d. Regimen. q. a. f. Seruitium. l. *Eleemosyna.*

a. **Q** Vi vult ordinatè dare eleemosynam, à seipso debet incipere, & eã *Enchirid.* sibi primo dare. Est enim eleemosyna opus misericordiae, verissimèq; dictum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. b. Valde malè diligit is, qui bene audit, *Aug. sup.* & malè operatur. Si potes dare, da: si non *psal. 103.* potes, affabile te fac. coronat Deus intus bonitatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat, non habeo: charitas de saculo non erogatur.

c. Multa sunt genera eleemosynarū, quæ *Aug. in quō facimus, adiuuamur,* vt nobis dimit *Enchirid.* tatur peccata: sed ea nihil est maus, quàm cum ex corde dimittimus peccata.

d. Quã frōtē habes petēdo ad Deū tuum, *Aug. de qui non agnoscis patrē tuū? ille nihil por-* *Serbis datat,* tu nimis oneratus es. da illi de eo quod *mini ser-* habes, & illum pascis, & pondus minus. *mo. 5.* e. Eleemosyna mundat peccata, & ipsa *Aug. in interpellat pro nobis ad dominum: quia sermo. de quicquid pauperibus dederim⁹, ipsum in-* *diuine.* tegrè possidebimus.

f. De iustis laboribus facite eleemosynas: nō enim corrupturi estis iudicē Chri *verbis do-* stum, vt non vos audiat cum pauperibus *mini.* quibus tollitis. Nolite velle eleemosynas facere.

facere de sc̄nore & vsuris: fidelibus dico,
quibus corpus Christi erogamus.

Auguf. de g. verbis do-
dit donatibus fructum. Via cœli est pau-
per, per quam venit ad patrem. incipe
mini ser-
ergo erogare, si non vis errare.

Au. ibid. h Dicit tibi Christus, Da mihi ex eo,
quod dedi tibi. de meo quero: da & redde,
habuisti me largitorem, fac me debitorē.
habeam te sc̄norem. temporalia mi-
hi das, æterna tibi restituum: te ipsum tibi
reddam, quando te mihi reddidero.

Aug. in e-
i Caue præuidens discretioni eleemosy-
pi. ad quē
næ, ita vt vtriusque dantis scilicet & acci-
dam comi-
pientis sit solatium.

tem. k Si vis esse mercator optimus, sc̄nora-
Auguf. in
tor egregius, da quod non potes retinere,
epist. vt recipias, quod non poteris amittere. da
modicū, vt recipias centuplum. da tem-
poralem possessionem, vt consequaris hæ-
reditatem æternam.

Augu. de
l Vtantur diuites cōsuetudine infirmita-
verbis do-
tis sue: sed doleat se non posse, me-
mini. lius enim facerēt, si aliter non possent. Si
ergo nō extollitur pauper de mēdicitate,
tu quare extolleris de infirmitate? Vtere
cibus electis, & pretiosis, sicut consuui-
sti, quia aliter non potes. quia si consue-
tudinem mutas, ægrotas. conceditur tibi,

vter

utere necessariis, da pauperibus superflua,
utere pretiosis, da pauperibus vilia.

m Magna eleemosyna, quæ ardentium *Augu. in*
criminum globos benevolentia: suæ son quodam
te refrigerat, & irriguo largitatis obruit *sermo.*
incendia delictorum.

n Beatus planē, decius domo nunquā *Amb. lib.*
vacuo sinu pauper exiit: neq; enim quis *de officio*
quam magis beatus, quam qui intelligit
super pauperis necessitatem, & infirmi
atque inopis ærumnam.

o Ille intelligit super pauperem, qui lar *Amb. su-*
gitur pauperi. nam quid prodest misereri *per psal.*
inopis, nisi alimoniam eidem largiaris? *Beati im-*

p Hoc est occidere hominem, vitæ suæ *maculati*
ei subsidia denegare. Caue ne inter focu- *Amb. ibi.*
los tuos includas salutem inopum: & tan-
quam in tumulis sepelias vitā pauperum.

q Sunt qui pauperibus parum tribuunt *Hiero. in*
vt amplius accipiant: quæ magis venatio *quadam*
appellanda est, quàm eleemosyna. Melius *epist.*
est enim non habere, quid tribuas, quàm
impudenter petere, quod des.

r Nos sublati cinari auro, Christum pau- *Hiero. sibi*
perem sequimur, & sub prætextu eleemo-
synæ pristinis opibus incumbimus.

s Pars sacrilegij est, rem pauperum dare *Hiero. in*
non pauperibus: laudēt te elusionium *vi epist.*
stera, non ructarium opulenta conuiuia.

B:

Hic. ibid. r Siue ille sacerdos, siue cognatus sit, & affinis, nihil in illo aliud consideres, nisi paupertatē. Sine discretione omnibus indigentibus simpliciter tribuamus, non querentes cui, sed quare demus. Quisquis enim in quacūq; necessitate tributuro succurrere potest, si non fecerit, occidit. *Hieron. in v.* Gloria episcopi est, pauperum opibus providere: ignominia, omnium sacerdotum propriis studere diuitiis. *Hic. ibid.* x Quāuis omnē censuram tuā pauperibus distribuas, nihil apud Christū eris pretiosus: quod manibus tuis ipse confeceris. *Glo. Hier. y* Qui indigenti eleemosynam tribuit *sup. ill. Ec.* nec pro delicto spernit, misericordiam *12. Da mi* re facit. Natura enim respicienda est, non *sericordi* persona. Qui enim dat indigenti peccato *ne su-* ri, non quia peccator est: sed quia homo *serpias* est, non peccatorem, sed iustum nutrit. *pecc.* z Apud Deū nō quantitas muneris, nec *Glo. super* persona petitur potētis, sed dilectio & *ill. Ecc. 35.* militas cordis: ideo nō debet offerre sacri- *Noli inspi-* ficium de iniquitate, sed de iusto labore. *tere sac.* ab Quicquid tribuitur pauperi, si sub- *missum,* li consideratione pensetur: non est donū, *Ec.* sed mutuum: quia quod datur, multipli- *Gr. in reg.* cato sine dubio fructu recipitur. *Grego. in* a c. Plus esse dicimus, compari ex corde, *mo.* dare: quia quisquis indigenti perfecte cōpa- titur

titur, minus estimat omne, quod dat, exteriora largiens: quod est extra semetipsum præbet: quod autem hētū & cōpassionē proximo tribuit: ei etiā aliquid de semetipso dedit. a d Eleemosyna superbi diuitis eum re- *Grego. lib.* dimere non valet: quam perpetrata simul *12. moral.* rapina pauperis ante Dei oculos ascende- re non permittit. a e Qui indigenti proximo exteriorē sub- *Grego. 19.* stantia præbet, sed vitā suā à nequitia nō *moral.* custodit, rem suam Deo tribuit, & se pec- cato. Hoc quod minus est, obtulit auctori: & hoc, quod maius est, seruauit iniquitati. a f Non ex desiderio, sed ex necessitate *Greg. lib.* postulatur. nam valde superbire est, extra *20. mora.* metas inopiæ aliquid desiderare. a g Mundari prius debet animus, quod ele- *Grego. in* mosynam præbet, quia omne quod datur *moralib.* Deo, ex dantis mēte pēlatur, & ab omni- potēte Deo munus ex manu nō accipit, quod corde obligato in malicia offertur. a h Ille perfecte tribuit, qui cū eo, quod *Grego. in* afflictō porrigit, afflictī quoque animum *moral.* in se sumit, vt prius in se dolentis passio- nem transferat, & tunc contra dolorem illius per ministerium concurrat. a i Quisquis super eam, cui aliquid dona *Grego. 21.* uit: fastu elationis se extollit: maiorē cul- *moral.* pam peragat superbiendo, quā in exteriora

secus mercedem largiendo.

Grego. in a k Tot pœna quoridie diuites perimūt: *pastorali.* quot morientiū pauperum. apud se subsidia abscondunt. nam quum quælibet necessaria indigentibus ministramus: sua illis reddimus, non nostra largimur.

Chry. sup. per Matt. serm. 9. a l Eleemofyna amica Dei cōsistit: & semper ei p̄p̄inqua est, pro quibuscūq; voluerit facile mun⁹ gratiæ impetrat, vincula peccatorū ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignem: huic cum multa fiducia portæ cœli aperiūtur, & veluti regina intrāte nullus ianitorū, nullus custodū qui adfistūr, audēt dicere: quæru es, vel vnde? sed oēs eam è regione suscipiūt. Virgo est habens alas aureas, circūscripta p̄ omnia venustate, sed succincta vultū habens candidū atq; mansuetum, pennata est & leuis, & semper ante solium regale cōsistit.

Chry. ibi. a m Medicamentū fortius, quod maxime optetur in pœnitentia, eleemofyna: & sicut in præceptis medicinæ accommodis, medicamentum multas quidem herbas accipit, vnā autem dominantissimā: sic & in pœnitentia ista dominantior & potentior est, & vniuersum ipsa efficit.

Ibidem. a n Si indifferēter omnibus dederimus, semper miserebimur, si autē discutere cœperimus, nūquā misericordiā præstābim⁹.

Quæ

a o Quæ stultitia est, illic relinquere, vnde *Chry. sup. de exiturus es:* & illic non præmittere, per illud quò iturus es? illic ergo substantiam tuā *Matt. 6.* colloca, vbi patriam habes. *nolite the*

a p Qui collocat thesauros in terra, non *saar. Sc.* habet, quid speret in cœlo. Vt quid respiciat in cœlum, vbi nihil habet repositum? *Chry. ibi.*

Quicquid pro anima tua feceris, hoc tuū est, quod autem reliqueris, perdidisti.

a q Non est ingrata Deo, quæ visa fuerit *Chry. sup. ab hominibus eleemofyna,* sed quæ ideo *per illud mat. 5. Fa* facta est, vt visa sit.

a r Tu ergo, quando venis ad ecclesiā ad *cite eleemo* Deū adorandū, munera recū in manibus *synā, Sc.* porta, da non habentibus, & pete ab illo, *Chry. ibi.* qui habet, vt oratio tua bonis operibus *sup. Matt.* cōmendetur. Infirma enim est oratio, quæ eleemofynarū largitate non est munita.

a s Melius seruetur pecunia, quæ in dex- *Chri. ibi.* tra pauperis collocat: hanc calūniator nō extorquet, inuidus non criminatur, latro nō aufert, fur nocturn⁹ nō diripit: seruus fugam meditans non inuadit, sed semper *Ra banna* est tuta, semper integras, semper salua. *sup. illud*

a t Nil plus valet curationi, quàm eleemo- *Matt. 12.* mosynarū largitio, quia frustra pro peccatis rogaturus manus ad Deum expādit *Extende* qui has ad paupere non extendit. *manum* *tuā, Sc.*

a v Si feceris ea, tibi diuinitus prouenif- *Basi. 1. o. 1.*

fe, scilicet temporalia bona, an iniustus est Deus inæqualiter res nobis distribuens, cur tu abundas, & ille mendicat? nisi ut tu bonæ compensationis merita consequaris, ille verò patientiæ brauiis decoretur? Panis est famelici, quem tu tenes: nudi tu nica, quam in conclavi cõseruas, discalcia ti calceus, qui penes te marcescit, indigētis argentum quod possides, quocirca tot labefactas, quot subuenire vales.

Pet. Ran. in quodā sermo. a x Manus pauperis est gazophylacium Christi, & quicquid pauper accepit, Christus acceptat. Da ergo pauperi terram, vt accipias regnum: da micam, vt accipias totum: da pauperi, vt detur tibi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.

Ibidem. a y Bene tuba, quia talis eleemosyna hostilis est, non ciuilibus: non misericordiæ dedita, sed clamori seditionis æmula: non pieratis alumna, non dignatio ostentationis, non commercium charitatis.

Pet. Ran. ser. 14. a z Nimis est quod sapit Deo, pauperis cib⁹, in regno cœli corā omnib⁹ angelis, & cõuentu resurgētū, q̄ Abel passus sit, quod mundū reseruauit Noë, q̄ Abrahā fidem incepit, q̄ Moyses legē tulit, quod Petrus crucē resupinus ascendit ante Deū tacet, & clamat solūm, q̄ comedit paup. Sibi

a & Sibi apud Deum pietatis ianuā claudit, qui viscera misericordiæ proximo mē dicenti non aperit. *Idem in quadam epist.*

a b Da quod accipias: sere quod metas: sparge quod colligas, quāuis nō habeas, nisi quod deceptis: non potes tamen nō habere quod dederis. In fidelis ætatem & quit, & iniquus est, etiā si quid quod æstimat diligendum non vult habere perpetuum. *Leo papa sup illud, Date, nisi dabitur vobis.*

b c Decalice aqua frigida monet Dominus, vt in nomine suo præbeatur, quia hæc, quæ per se sunt vilia, fides efficit pretiosa: & quæ ab infidelibus ministrantur, etiam si fuerint sumptū magna, omnia tamen iustificatione sunt vacua. *Leo papa in sermone de retriōsa.*

b d Quia non solūm decimæ non sunt nostræ, sed ad ecclesias deputatæ. Verūm quicquid amplius, quā nobis opus est a Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatum est, nostris cupiditatibus vel vanitatibus reseruamus, quātū pauperes in locis, vbi nos sumus fame vel nuditate mortuū fuerint, nouerimus nos rationem de istis rebus illorum in die iudicij reddituros. *in admo-nitione.*

b e Semina sparsa in segetem cornualescunt, vt in vnum ebaicta depereunt. *Cassio. in epist.*

b f Producat sœnum iumentis, id est, eleemosinas faciat his, qui perit. Iumeta apud moyses faciat his, qui perit. *Cassio. in epist.*

pellata: quia verecundiā non habētes pro-
pter ingluuiem ventris in egētium voces
petulant, sicut iumenta, quę dum esuriūt,
nō possunt à propriis vocibus abstinere.

Vale. epi. b g In faciēdis elemosynis nō est cuius-
in quodā
serm. quā accipiēda persona, nec habendū ele-
ctiois iudiciū: quia res, quę necessitati
seruit, erogatiōis ordinē nō requirit: Vbi
incumbit necessitas, nō opus est, vt perso-
nam discutias, ne quum indignos miseri-
cordia segregas, Dei filii pariter amittas.

Val. ibid. b h Nō interest, cui petenti eroges: non
enim requirit Dominus, utrum mereatur
ille, qui postulat, sed quærit, qualiter præ-
ster, qui donat.

Vide etiā in tit. Adiutoriū & auaritia.

k. Beneficiētia, d a. Cōpassio, e, p. Cupidi-
tas, g. Diuitiā, t, a, q. Ecclesia, l. Gloria æ-
terna, f. Hospitalitas, & Ieiunium, r, s, a, c,
a, f, a, m. Inimicitia, a. Liberalitas, g, h, o, s.
Misericordia, d, g, l, m, r, a, e, a, i, a, l, a, q, a, f.
Paupertas, e, q. Pœnitentia, a, f. Prælatio,
c, a. Venia, s.

Eloquentia.

Augu. in
epist. **P**Lato temporū suorū vir eruditissi-
mus, qui sic omnia locutus est, quę
cunq; dixit, vt magna, & quocunq; mo-
do parua dixit, modo loquēdi magnifica
uit. Vnde dici potest quidē, Tullij linguā
omnes mirātur, pectus non æquē. Aristo.

telis

telis pectus omnes, linguam nō æquē: Pla-
tonis pectus, & linguam æquē.

b. Ille bene loquēdi faciendā percipit, *Greg. lib.*
qui sinū cordis per rectē viuēdi studia ex- 6. *moral.*
tendit, nec loquentem conscientia præpe-
dit, quum vita linguam antecedit.

c. Bloquēs est ille, qui scit parua submit-
sē, media temperatē, magna grāditer dice-
re; q. scit inuenire p̄clarē, enūtiare magni-
ficē, disponere apertē, & figurare variē.

d. Bonus doctor præmiatur apertē, nar-
rat apertē, arguit acriter, colligit fortiter
ornat excelsē, docet, delectat & afficit.

e. Sæpe reperitur simplicitas veridica, & *Isido. lib.*
falsitas composita, quę hominem suis er- de *summo*
roribus illicit, & per linguę ornamenta *bono.*

laqueos dulces aspergit.

f. Antiqui forensē eloquentiā, caninā *Isid. ibid.*
facundiā nuncupabant, eō q̄ causidici in *lib. 3.*
certaminibus causarū omisiss, quę agūt,
veluti alter utrum sese lacerant, iurgia q̄;
causarum ad iniurias suas commutant.

g. Vitiosum est in re seuera delicatū in- *Tullius in*
ferre sermonem. *rhetor.*

h. Me quē diu cogitantē ratio ipsā in hęc *Tullius in*
potissimā suam ducit, vt existimē sapien- *prólogo*
tiā sine eloquentia parū, p̄desse ciuitatib⁹: *rhetor.*
eloquentiam verò sine sapiētia nimū obel-
se, plurimūq; nocuisse, prodesse nūquā.

Tull. libid. i. Qui verò ita sese armat eloquentia, non
 vt oppugnet comoda patriæ, sed vt pro-
 his pugnare possit: mihi videtur suis &
 publicis rationibus vtilissimus atque ami-
 cissimus ciuis. *Idem.* Nam quid tam inhumanum, sicut elo-
 quentiam ad salutem hominum datam ad-
 honorum perniciem conuertere. *Idem.*
Idem. l. Eloquentia est idoneorum verborum &
 sententiarum ad pronuntiationem accom-
 modatio: continens vocis, vultus, gestus,
 moderationem cum venustate. *Idem.*
Sid. in ep. m. Moris est eloquentibus viris ingenio-
 rum facultatem negotiorum probare diffi-
 cultatibus, & illic styli paratam, quæ quæ-
 dam foris di pectoris fluium emanare: vbi
 materia sterilis argumentum, velut arida
 cespitis mater gleba ieiunat. Statuit man-
 dus similibus exemplis, medicus in despe-
 ratione, gubernator in tempestate cogno-
 scitur, quorum fama præcedentia pericula
 extollit: quæ profecto nigrescit, nisi vbi
 probetur, inuenit. Sic & magnus Orator,
 si negotium aggrediatur angustum, tunc ami-
 plum plausibilibus manifestat ingenium.
Ser. in epi. n. Cicero noster, à quo Romana eloque-
 tia exiuit, gradari, id est, ordinari, fuit:
 vir egregius & vita & scientia: & quæ post ista
 est eloquentia; disputabatque expeditè ma-
 gis

gis, quæ cõcitate, vt possis dicere facilitatem
 esse illam, non celebritatem: hoc ergo in viro sa-
 piète exiguo, vt oratio eius sine impedimẽ-
 to exeat, & proferat magis, quàm profuat.
 o. Doctrinæ & eloquentiæ ornãmента si-
 cut dicit Valerius, in pronuntiatione apta,
 & conuenienti corporis gestu consistunt:
 quibus qui se instruxit, tribus modis ho-
 mines aggreditur: aures penetrando, ocu-
 los demulcendo & animos inuadendo.
 p. Eloquentia neque adhuc se vlli sic in-
 dulget, vt rota contingeret, satis felix est.
 qui in aliquam eius partem receptus est.
 q. Magna debet esse eloquentia, quæ in vi
 tus placeat: cum ingenia fauor hominum
 ostendat, fauor alat.
 r. Quis medicus ægrotos in transitu cu-
 rat, nec vllam quidẽ voluptatẽ haber, talis
 verborum vrentium strepitus: quẽ ad modum
 procliuẽ currentium, non vbi visum est gra-
 dus sistitur, sed incitato corporis pòdere
 serpit, ac longius quàm voluit, effertur. Sic
 ista dicendi celeritas in sua potestate est:
 nec satis decora Philosophia, quæ pòdere
 debet verba, non proicere, & pedentim
 procedere, perennis vnda sit, non torrens.
 Circumspectat se sermo noster & æstimet,
 & præbeat æstimandum: proferatur ma-
 lo, quàm profuat.

Inqui

*Senec. de
senior.*

f Inquirenti cuidam quomodo optime possit dicere, Seneca respondit: Si nihil dixeris, nisi quod bene scieris.

Senec. sibi.

c Non scholam, sed affudit a tem legēdi, doctrinam vocat oratorem optimū esse dicere, qui plurima paucis diceret.

Plato.

v Totus sermo ab vno loco egreditur, sed ipseus forma eiūsq; intētiōes diuersificantiur secundū diuersitatem formalem ipsius. Inter sermonem enim, qui egreditur leniter vel suaviter, ac vultu placido ac arridēte, & inter ipsum, qui egreditur cū ira & tristī vultu, differētia longa existit.

Vide etiā in tit. aduocati. k. doctrina. h. b. a. b. c. e. b. f. b. f. sanctitas. f. scriptura. b. c. v. *Error.*

*An. in ep.
ad Mar.
cellam.*

a Interest in quantum, & quibus rebus erratur, & quā facile se quisquis corrigat vel quāta pertinacia suum defendere conetur errorem.

Aug. sibi.

b Nimis peruerse seipsum amat: qui & alios vult errare, vt error suus lateat. Quāto est meli⁹ & vtilius, vbi ipse errauit, alij nō errēt quorū admoniti errore careant. Vos q me multū diligitis, si talē me asseritis, vt nūq̄ in scriptis meis errasse dicatis, frustra laboratis, nō bonā causam suscepi stis, facile in ea, me ipso iudice, superamini: qm̄ nō mihi placet, cum à charissimis meis

meis talis esse existimor, qualis nō sū profectò nō me, sed p̄ me aliū; sub meo noīe diligūt: si nō qđ sū, sed qđ nō sū, diligūt.

c Nō enim placet sentētia Tullij maximi autoris Romani eloquij, qui nullū vnquam verbū, inquit, quod reuocare vellet, emisit: quæ quidē laus quamuis præclarissima videatur: tamē credibilior de nimio fatuo, quā de sapiente perfecto. Sed si in bonam partē accipiatur: vt quēpiā fuisse talem credamus, qui cūm sapienter omnia loqueretur, nullū vnquam verbum, quod reuocare vellet, emisit: hoc potius de hominibus Dei, qui à spiritu sancto locuti sunt: quā de illo, quē sic Cicero laudat, saluberrima pietate credēdū est. Ab hac ergo excellentia tam longē absum, vt si nullū verbū, quod reuocare velim, protulerō: fatuo sum, q̄ sapienti similior. Illius quippe scripta summa sunt: autoritate dignissima: qui nullum verbum nō: quidem reuocare vellet, sed quod reuocare deberet, emisit. Nō mihi igitur Tulliana illa blanditur: sed angit me planē illa Horatiana sentētia, Nescit vox emissa reuerti. d Diligendi sunt homines, vt eorum: nō diligantur errores. *An i qua
dam epi.
Aug. sibi.*

e Nonnullis errare profuit aliquando, sed in via pedum, non in via morum.

O quā

*Augu. de f. Sermo ba-
prifino.* O quam detestandus est error hominū,
qui clarorum virorum quaedam nō rectē
facta laudabiliter se imitari putāt, à quo-
rum virtutibus alieni sunt.

*Am in li. g
de Cain.* Nihil grauius, quā errantem adeo
deseri, vt se reuocare non possit.

*Et Abel. h
Gre. li. 8.* Nonnulli dū plus exquirunt cōtēplādo,
quā capiunt, vsq; ad peruersa dogmata
erūpūt: & dū veritatis discipuli esse negli-
gunt humiliter, magistri erroris fiunt.

*Ori. in ep.
apolog. sic
fat.* i Quidā eorū, qui libenter habēt crimina
proximos suos, adscribūt nobis, & do-
se excu-
strinx nostræ crimē blasphemix, quod à
nobis nūquā audierūt. Dicūt enī, patrem
malitiæ & perditionis eorū, qui de regnō
eiiciūtur. id est diabolū me dicere, esse sal-
uandum: quod nec aliquis quidē mēte ca-
prus & manifestē insaniens dicere potest.
Sed nihil mirū videtur, si adulteretur do-
ctrina mea ab inimicis: & illa corruptio-
ne corrumpatur, quali corrupta est epi-
stola Pauli Apostoli. Nā quidam sub no-
mine eius falsam epistolam conscripserūt
vt barbarē Thessalonicenses, quali insta-
ret dies domini, & seducerent eos.

*Bed. e sup.
Esdr.* k Multis, qui in pace ecclesiæ negligēter
vixerāt, subito errasse, & ī flagitiis aliqua
cecidisse profuit, dū post casum pœnitē-
do erecti vigilantius domino seruire cœ-
perunt

perūt: & qui pigritac dēfides in innocētia
stare videbantur, per accidentē sibi ruinā
admoniti, sunt solertius erga sui custodiā
cōtra omnes antiqui hostis insidiās acin-
cti, ita, vt qui nec propriā vitam recurare
ostenderant, postmodum etiā supernæ
salutis cum suæ erectiōne curam gerant.
f Ex eo error noster adparet, quod ea so
da putamus emi, pro quibus pecuniā sol-
uimus: ea gratuita vocamus, pro quibus
nos ipsos impendimus, quæ emere nole-
mus si domus nostra pro illis esset danda:
adeo nihil est cuique se vilius.
m Bonus autem nunquā erranti ob-
sequium accommodat.

Vide etiā in tit. discere: b: doctrina. f.
a. k. a. l. h. a. r. e. s. i. s. & ignōrātia & mendaciū.

d. oratio. a. i. philosophia. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

Eucharistia.
a **P**eccata si nō tanta sunt, vt ex cōmu-
nicandus quisque videretur, nō se de-
bet à quotidiana medicina dominici cor-
poris separare.
b Faciat vnusquisque quod secundum
suam fidem credit piē esse faciendum.
c Ille nō aude honorādo sumere, & ille
honorādo nō aude vllum diē prætēmit-
tere. Cōtēptum solum nō vult cibus iste.
d Quotidie eucharistiæ communionem
perci dog.

percipere, nec laudo nec reprehendo, oibus tamen dominicis diebus suadeo, & hortor, si tamē mēs sine volūtate peccādi sit. Nā habētē adhuc volūtate peccādi, grauari magis dico eucharistiæ perceptione, q̄ purgari, & idēd. quāuis peccato q̄s moderatur, peccādi tamē de cætero non habeat volūtate, & cōmunicaturus satisfaciat lachrymis & orationibus, & cōfidēs de Domini miseratione q̄ cōfessione peccati piē peccata donare cōsuevit, accedat ad eucharistiam intrepidus & securus: sed hoc de illo, quem capitalia & mortalia peccata nō grauant. Nam: quem peccata vel crimina post baptismum grauant, hortor prius publica pœnitētia satisfacere, & ita sacerdotis iudicio reconciliatum cōmunicatione sociare, si vult non ad iudicium, sed ad cōdemnationem sui eucharistiam percipere, sed & secreta satisfactio

Aug. tra. 1. de illud. e. Accipe quotidie, quod quotidie tibi
Matt. 28. proficit. sic viue, vt quotidie merearis accipere.
Panē quoti. non mereatur post annum accipere.
diuinit. f. Hoc sacramentum non immeritō cōsecratis, sed in verbo efficitur Creatoris: *de. dog. matibus.* nec bonorum dispensatorum meritis ampliat, nec malorum attenuatur.

Quant

g Quanta em̄ cordis cōtritioē, & lachry *Ambr. in ma. ū fonte,* quanta reuertētia & tremore, *ora. ante quāta corporis castitate, atq; animi puri missam dū cendat.*

lebrādū Dñe De', vbi caro tua in veritate sumitur, vbi sanguis tuus in veritate bibitur, vbi summis ima, humanis diuina iunguntur! Vbi adest sanctorū præsētia angelorū, vbi tu es sacerdos & sacrificiū mirabiliter & ineffabiliter! Quis dignē hoc celebrare mysterium potest, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum?

h Si tantum valuit sermo Elia, vt ignem *Ambr. de de celo deponeret, nō valebit sermo christi sacramentis, lib. 3.* tuis mundi operibus legisti: quia ipse dixit: & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat: non potest ea quæ sunt, mutare in illud, quod nō sūt? Nō enim minus est nouas rebus dare formas, quā mutare naturas.

i Liquet, quia præter naturæ ordinem *Ibidem.* virgo generauit, & hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid quæris naturæ ordinē in Christi corpore, cū præter naturam sit ipse partus ex virgine?

k Vide quid agas Sacerdos, ne friebrenti *Am. de. di. 1. 1.* manu Christi corpus attingas: prius cui-

C

rere, vt possis ministrare.

Ambr. de sacramentis. Verba Euāgelicæ sunt vsq; ad Accipite. siue corpus siue sanguinē, inde sunt verba Christi: Accipite, & bibite ex eo oēs, & inde singula, q̄ pridie, inquit, quām pareretur in sanctis manib⁹ suis accepit panē; antē, q̄ cōsecratur, panis est: vbi verō verba Christi accesserunt, corpus Christi est. Denique audi dicentem: Accipite & editē ex eo omnes: hoc est corpus meū. Et ante verba Christi, calix vini & aquæ est plenus; vbi verba Christi operata fuerūt, sanguis efficitur, qui plebem redemit.

Amb. ibi. Si quotiescunq; effunditur sanguis; in remissionem peccatorum funditur, deo illum semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur: qui semper pecco, semper habere debeo medicinam.

Ibidem. Qui vultus habet, medicinā requirit: vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est, celeste & venerabile sacramētū.

Ibidem. Ne veluti quidam horror esset cruoris, sed maneret gratia redēptionis: ideo in su militudine quōdā accipit sacramētū: sed vergnaturæ gratiā virtutēque consequeris.

Hic super Lucam. Biberūt ex eo omnes: ebrietas felix: salutaris: quæ quanto copiosius sumitur: tantō sobrietatē sumentibus donare dignatur; & Iudas bibit, sed non saturatur:

tatur: nec sitim extinguit: sicut referunt: quia indigne sitituit mysteria Christi.

q̄ Aicoe p̄tē e sus panem; & benedicens frēgit, tradens & figurans corpus suum in panem: quod est ecclesia p̄tens: quod accipit in fide: benedicitur in numero, frangitur in partionibus, datur in exēplis, sumitur in doctrinis; formans sanguinem suum in calicem vino & aqua cōmixtum: vt alio purgaremus à culpis, alio redimeremur à peccatis. Sanguine namq; agni feruatur dom⁹ à percussione angeli: & aqua maris rubri extinguitur inimici; quæ sunt mysteria ecclesie Christi.

Merito nostræ reconciliationis causa hoc sacrificium constitutum est: & si sacrificij præcepta contempseris, sacrificij remedium sentire non poteris.

Hæc namq; singularis victima ab æterno interitu animas soluit: quæ illā nobis morsē vni geniti reparat: qui licet surgens à mortis: tã non moritur: & mors illi vitrã nō dominabitur: tamen in seipso immortaliter atq; incorruptibiliter viuens, pro nobis iterā in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur: ei⁹ quippe ibi corpus sumitur: ei⁹ oscaro in salutem populi paritur: eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur.

Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis istud sacrificiū quod per absolutionē nostrā vnigeniti filij passionē semp imitat.

Grego. in t. ho. Cibus dulcis, est corpus & sanguis Christi, quod Iudas accepit indignus.

Ber. in ep. v. Sacramentū Dei altissimi: suscipiendū est, nō discutiendū: venerandū, nō dijudicandū, fide sortitum, non innatum: traditione sanctum, non ratione adinuētum.

Chryf. ho. 5. super Matth. x. Sicut corporalis cibus, cum ventrem inuenerit aduersis humoribus occupatū; amplius lædit, magis nocet, & nullū præstat auxilium: ita & iste spiritalis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum; magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vitio.

Isid. lib. 1. de sū. bon. y. Qui sceleratē viuunt in ecclesia, & cōmunicare non desinunt, putantes se tali communionē mundari; discant nihil ad emundationem proficere sibi.

Remigius in gl. sup. illud Ma. v. Væ tradentibus Christum ad crucifigendum: sed væ cum maligna consciētia sub sacramēto sumentibus illū: & si non tradunt illi per dant Iudæis ad crucifigendū, tradūt tamen quē filius ipsū membrīs inimici ad sumendum.

hominis Vide etiā in ti. mirabile. b. sacramētū. c. tradetur.

Gr. in mo. a. **E**Xigimus, quod debetur nostro corpori, sed non impēdimus quod sub

iecto

iektorū debemus cordi.

b. Non gaudent martyres, quando ex illis pecunijs honorantur, in quibus pauperes plorant.

c. Magnū scelus est, rem pauperū præstare diuitibus, & de sumptibus in opū acquirere fauores potentū; Arēti terrę aquā tollere, & flumina quæ non indigent, irrigare.

d. Ministerialium si quidem tanta est multitudo, quanta est locustarum, vt istis resistentibus alij succedāt, quod ex parte fuerit deuoratum: alij deuorēt exitialiter & cōsumant: impleturq; eis illud propheticum: Residuū erucæ comedit locusta, residuū locustę comedit brucæ, residuū bruci comedit ergo. Pauper enim veretur appetere malitiam exactorum, ne grauiora molantur in eum, & fiant posteriora hominis peiora prioribus.

e. Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur, Venalesque manus, vbi fas vbi maxima merces.

Vide etiā in tit. Crudelitas. b. Ecclesia k. Prælatio. c. a. rapina.

Exercitatio.

CVM sit vtilis ad instruendum lectio & adhibita collatione maiorem intelligētiam præbeat, melius est conferre quàm legere: collatio docibilitatē facit.

Nam propositis interrogationibus circumstarum rerum, error excluditur, & sapientia obiectationibus datens veritas aperitur.

Hugo, de mysterio ne manus in occulto.
b Saepe illa, quæ in publico non valemus, necessarii quondam prius in secreto exercitationis usum expolent, quia si ea prorsus in occulto negligimus, in publico modum eius dum opus est, in publico non valemus.

Cass. li. 9. d. epist.
d. Constat, omnem operam si longa in arte, et in opere, quiescat, et egre volumus. Quis enim ignoret, quæstus aut artificibus, aut artibus, maximum decus usu venire: cumque studia consueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigrescere in artibus?

Cass. li. 4. d. epist.
d. Aegrescit, profectio ingenium, nisi vigilatione reparatur: citò expeditur horrea, quæ assidua non fuerint ad iactionem suffulta: thesaurus ipse, quæ facile profunditur, si nullis iterum pecunijs copletur: sic humanus sensus, cum alieno non iacetur, id est restauratur inuenio, citò potest attenuari de proprio.

V. g. de re mil. li. 2.
e. Omnes artes, omniaque opera quotidiana usu & iugi exercitatione proficiunt. Quod si in pravis verum est, quanto magis decet in maximis custodiri?

Tull. 2. Rheto. de. 2. ep.
f. Exercitatio est assidua vsus, & consuetudo.
g. Quem in ipsa te trepidare nolueris, ante rem exercere.

Dil

h. Diligentia, cuiuslibet operis obtusitas permolitur: si prudentia sine iustitia parum vel nihil prodest: iustitia verò sine prudentia multum: sic sine usu scientia parum: usus autem cum scientia multum.

i. Cōstantia parit, scōstantia parta dissolvit. *Ibidem.*
k. Scintilla difficilis veritatis facilius in differendo reperitur, quam si studio obsequantia per multum tempus committeretur: iuxta illud Aristotelis: Bona opinio facit videre verum.

Vide etiā in ti. Bellum, q r x a c a g. a. n. Discretio, a. Doctrina, a. c. Iuuentus, e. Studium, g. i. Vita a. i. *Excommunicatio.*

a. **N**OS à communione quæquā prohibere non possumus, quāvis prohibitio hæc nondū sit mortalis, sed medicinalis: nisi aut sponte confessum: aut in aliquo: siue seculari siue ecclesiastico iudicio nominatum: atque commotum.

b. Fit ut ipsa ligandi ac solvendi potestate se priuet, qui hæc pro suis voluptatibus & non pro subiectorum moribus exercet.

c. Interdū fit, ut aliquis non recto iudicio eorū, qui præsumunt ecclesiæ, depellatur, & fors mittatur: sed non exit ante: hoc est, si non ita egerit, ut mereretur exire, nihil laeditur in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsum, & ita fit, ut

interdū ille, quia foras mittitur, int^o sit: & ille foris sit, qui intus retineri videtur.

Vide etiam in tit. Ecclesia. a.

Excusatio.

Augst. de a. sar. ser. 4. **C**oepeisti nō defendere peccatū tuū, iā inchoasti iustitiā: pficietur autē in te, quādo nihil aliud facere delectabit.

Augst. in b. quodā ser. Defunt esse peccata, quæ propter grauiora vitanda suscipiuntur. Sicut enim in rebus vtilibus non vocatur damnū, quod propter maius lucrum amittitur, ne grauius admittatur.

Augst. in c. epist. ad Public. Absit, vt id, quod propter bonum aclicitū facimus, si ex hoc præter nostrā voluntatem quicquam mali acciderit, nobis imputeretur.

Augst. de opere mo- nachorū. **d** Nō alligamus onera graua, & humeris vestris imponimus quæ nos digito nō tāgamus: qm̄ si officij nostri salua ratione possemus, nouit ille, qui nostra scrutatur corda: mallems hæc agere, quæ vt agatis hortamur, q̄ ea, quæ vos agere cogimus.

Hi. in qua- dam epist. **e** Multitudo sociorum, impunitatem nō facit criminum.

Hi. in ep. ad Aug. **f** Superest vt diligas diligētem, & in scripturarū cāpo iuuenis si nē non prouocet: nos nostra habuim⁹ tēpora, & cucurrimus quātū potuimus, nūc de corrente & longa spacia trāseunte nobis debetur otium.

Non

g Non enim vt aduersariis, sed vt amicis *Hic. in ep. scripsimus: nec inuecti sumus in eos, qui ad Nepot. peccāt, sed ne peccent, monemus: neq; in illis tantūm, sed in nosmetipfos seueri iudices sumus. Nullū læsumus, nullius nomē de mea scriptura vel sermone signatū est. neminē sermo noster specialiter pulsa uit. generalis de vitiis disputatio fuit: sed qui mihi irasci voluerit, plus ipse de se, quod talis sit confitetur.*

h Non est facile malum de perfecta æta- *Hic. in ep. te credendum: quam vita præterita defen- ad Rust. dit, & honorat vocabulum dignitatis.*

i Vsitatum generis humani vitium est, *Gr. li. 22. libendo peccatum committere: & cōmissum negando abscondere, & conuictum defendendo excusare.*

k Fit plerunq; vt dum iniuqui correcti in *Greg. 10. se mala defendere nequeāt, ex verecūdia. mora. peiores fiāt: & sic in sua defensione superbiant, vt quædā vitia contra vitam corripientis exquirāt, & eo se criminosos non existiment: si crimina aliis imponant: qui eum vera inuenire nequeunt, fingunt: vt ipsi quoque habeant, quod non impari iusticia increpare videantur.*

l Peccatum peccato addit, qui culpæ, quā *Gr. 22. fecit, patrocinia defensionis adiungit. mora. Gr. in pa- m Quidā dicere nōnunq̄ solēt, concessis forali.*

C 5

vitium, aliena nō q̄rimus, & si digna misericordiae retributione nō agimus, nulla tamē peruersa perpetram⁹. cū tamen diuitē post hāc vitā vltrix gehēna suscepit, nō quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato vsu totum se illicitis tradidit.

Ber super n. Noli iudicare proximū, sed magis excusat. *ser. 11.* *sa.* Excusa intētionē, si op⁹ nō potes: puta ignorantiā, puta surreptionē: puta casum.

Quod si omnē omnino dissimulationem, recertitudo recusat, suade nihilominus tibi & dicito apud te metipsum: Vehemēs fuit tētatio: quid de me illa fecisset, si accepisset in me similitē potestatem?

Ber. de 12. o. In quacūq; hominū verferis frequentia, *grad. ho.* caue aliē cōuersari oīs esse, aut curiosus explorator, aut temerari⁹ iudex, & si ppeccatū adūm vē quid deprehendes, nec sic iudices proximum, magis autē excusa.

Ber. de di p. Ad hoc, vt verū fatear, ea mihi deesse *ligē do Deo* video, quae maximē necessaria vident, *in princ.* diligentia & ingenium: quia nec doctis, nec indoctis pariter isti⁹ modi excusandi mos est, nec facile scitur, q̄ vel experientia, qui vel ex verecundia mos prodeat, si iniūcti operis obeditio non probat.

Isid. lib. x. Quāuis vera sint, credēda non sunt, nisi *scilicet* quae certis insticiis cōprobant, nisi quae manifesto examine conuincunt, nisi quae ordine

ditē iudicio publicantur. Nō enim qui accusatur, sed qui conuincitur, reus est.

r. Superbus vult se credi constantem; pro- *Prosper de digus liberalē, avarus diligentē, temera- Gira cōtē. rius fortem, inhumanus parū, ignaues lib. 4.* quietam, timidus cautum.

s. Hoc enim maximū vitium est, quo laborat humanitas, vt post peccatū suū maxime ad excusationē confugiū, quasi pccatū dīnis se confessionē prosternat, quod *fundas ex factū* inter summa peccata constat dūme- *excusatio-* rarū esse, quia in dē nascitur, vnde ad pccatū *nes in pec-* nitentiam reus tardius venire videatur. *catis.*

Nemo se avarū intelligit esse, nemo cupidū, cecitū, dūcē quā nō nos sine dūce *capti.* erramus. dicim⁹, nō ego ambitiosus sum,

sed nemo Romae aliter potest viuere. Nō ego superbius sum, sed vrbis ipsa magnā impēlas exigit. Nō est meū vitium quod iracūndus sum, ad plescētia hoc facit: Quia quidē nos decipimus, non est intrinsecus malū nostrum intra nos est, in visceribus ipsis sedet, & id eō difficulter ad sanitatē venimus, quia nōs agrotare nescimus.

v. Intellige tua esse vitia, quae putas tenē. *Sen. ibid.* Quaedā n. locis & tēporibus ascribimus, at illa quocūq; trāserimus, secutura sunt.

x. Nullum putaueris locum sine teste excusatore quaerere. Vitium est, non posse *proverb.* praet

pretenditur, sed nolle in causa est. Emitte excusationem, nemo peccat inuitus, omne peccatum voluntarium est.

Sem. iqua y Puerum ætas excusat, sceminam sexus, *dam epif.* extraneum libertas, domesticum familiaritas. Amicus est scilicet qui offendit: fecit quod noluit: inimicus fecit, quod debuit, prudentiori remittamus.

Vide etiã in tit. Abusio. a. Acedia. a. Amicitia. b. c. b. d. Apostoli. f. Cõfessio. a. d. Correctio. bc. Cupiditas, e. Diuitiæ. v. Error. b. Fides. am. Ignorãtia. f. g. Intentio. t. Laus. g. Liberalitas. a. l. Prudentia. t. Venia. q. Veracundia. g. *Exemplum.*

Aug. lib. 2 de pasto. **Q**ui in conspectu populi malè viuere, quantum in illo est, eum à quo attenditur, occidit.

Ibidem. b. Omnis qui malè viuere in cõspectu eorum, quibus præpositus est, quantum in ipso est, occidit, & fortè qui imitatur, moritur: qui non imitatur, viuere tamen quantum ad illum pertinet, ambo occidunt.

Aug in li. de ciuibus. c. Non tantum curemus habere bonam conscientiam, sed quantum potest nostra infirmitas, quantum vigilãtia fragilitatis humane, curemus nihil etiã facere, quod ve-

Amb sup. Beati im maculati niat in malam suspiciõne infirmo fratri. d. Est insitum bonis, vt castum pudicus, prudentem sapiens, miser, cors liberalem affe-

ffectu pio diligat, & virtutes suas in aliis amet. In plerisq; iusti aspectus admonitio correctionis est. perfectioribus letitia est. e. Domus episcopi & conuersatio, quasi in speculo posita magistra est publicæ disciplina: quicquid fecerit, id sibi omnes faciendam putant.

f. Sancta rusticitas solum sibi prodest, & Hieron. in quantum edificat exemplo, & vita merito ecclesiam Christi, nocet, si destruenti- *quodã epi- sto G. est* bus non resistat. Innocens absque sermone conuersatio, quantum exemplo prodest, *in glo. 1. Tim. 3.* tantum silentio nocet. Nam latratu canum, & baculo pastorum deterrenda est rabies luporum.

g. Volantia animalia se vicissim feriunt, *Greg. 24. moralium.* alis suis, quia sanctorum metes in eo, quod superna appetunt, consideratis inuicem alteris virtutibus excitantur. Ala enim suam me percussit, qui exemplo sanctitatis me ad melius accedit: & ala mea vicinum animal ferio, si aliquando alteri opus bonum, quod imitetur, ostendo.

h. Qui in occulto bene viuere, sed alieno profectui minime proficit, carbo est: qui verò in imitatione sanctitatis positus, lumem rectitudinis ex se multis demonstrat, *Ex. ho. 5.* lapas est: quia & sibi ardet, & aliis lucet, *Gr. ho. 11.* i. Si sit opus in publico, quatenus in-
tio

tio maneat in occulto: vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intencionem, qua soli deo placere quarimus; semper optemus secreta.

Gre. in holo mil. 25. k Perpendo Petrum, considero Larronem; aspicio Zachæum & nihil in illis aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei & penitentia exempla.

Gre. li. 1. Dialogor. l Sunt nonnulli, quos ad amorem patriæ celestis plus exempla, quam prædicamenta succendunt.

Gre. i. pas. m. Plerumque contingit, vt qui negligenter de se mala opinari permittant, per se metipsum nulla quidem iniquam faciunt; sed tamen per eos, qui se imitari fuerint, multipliciter delinquant.

Gre. ibid. n. Qui bona occultè faciunt, & cum quibusdam factis publicè mala de se opinari permittunt, quam se ipsos rectè virtute viuificant, alios in se per exempla malæ æstimationis occidit, & cum salubris vinipotum sorbeant, per hiferum veneni poculum alii infundunt.

Gre. ibid. o. Nemo amplius in ecclesia nocet, quam qui peruersè agens, nomè vel ordinè sanctitatis habet. Delinquentem namque huc redarguere nullus præsumit, & in exemplis culpa vehementius extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur.

Nul

p Nullū ego consilium melius arbitror; *Gr li. 10.* quàm si exemplo tuo fratrem docere flu mora. deas, quæ oporteat fieri, proiciens eum ad meliora & consulens ei; neque verbo neque lingua, sed opere & veritate.

q Quum clericum videmus, admonendus est, quatenus sic viuat, vt exemplum quoddam vite secularibus præbeat, ne si quid in illo per enagè reprehenditur, ex eius officio ipsa religio lisa. nis nostre æstimatio graueretur.

r Nō tibi videtur grauiorè ab eo *Christo. Ber. in ser.* sustinere persecutionè, q suggestionè maligna, exèplo pernicioso, scandali occasione, ab eo peruertit animas quas redemit, quàm à Iudæo, qui sanguinè suam fudit?

s Noueris huius trinitatis sacramentum *Ber. i. epi.* in nullo frustratū à te, si pascas verbo: pascas exemplo, pascas orationum suffragio. Manent autem tria hæc, verbū, exemplum, oratio, maior autem est oratio.

t Seminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera, seminemus angelis gaudia magnum per occulta suspiria.

v Sermo quidem viuus, & efficacè exemplū *Ber. in ser. mo. 56.* operis est, plurimū faciens: suscipibile, tūc quoque intendimus quod dicitur, dum monstratur scibile, quod suaderetur.

x Pulcherrimus ordo est & saluberrimus, vt onus quod portandū imponis, tu

por.

portes prior, & ex te discas, qualiter oporteat aliis moderari.

y Seminavit in terra nostra trinitas, pater scilicet de cælo panē, filius veritas, Spiritus sanctus charitatem. Seminauerūt angeli, quando aliis cadentibus ipsi steterunt: apostoli, quando ipsi domino adhererunt: martyres verò manifestum est fortitudinem seminasse, porrò confessores seminauerunt iusticiam, quam habuerūt in omnivita sua. Virgines sanctę planum est, quia temperantiam seminauerūt, quæ sic

Leo papa libidinem calcauerunt.

in sermo. z Validiora sunt exempla, quàm verba, de ieiun & plenius opere docetur, quàm voce.

Cesarius i a b Quātis exemplū veræ humilitatis & admoni- perfectæ charitatis, ostēderis, cum tantis tione secū. & pro tantis æterna præmia possidebis.

de. ac Benedicā à Deo illa anima, cuius humilitas cōfundit superbiam, cuius potentia proximi extinguit iracundiam, cuius obedientia pigritiam alterius increpat, cuius feruor inertiam alieni corporis exuscitat.

Hugo de claustro ad Sic luceat lux vestra coram hominibus, & cetera: hoc autē fit, quū apparet mi anima. li sericordia in affectu, benignitas in vultu, br. 3. humilitas in habitu, modestia in cohabit. li. 5. ratione, patientia in tribulatione. *epist.* a c Claras enim suas maculas reddunt,

si illi

si illi, ad quos multi respiciunt, aliqua reprehensione sordescunt, alioquin expedit nō videri, quàm cunctorū irrisione signari: oēs ergo, q̄ grauiorū celsa perimus; vitorū humilia deferamus, sicut in nobis frōs libera. vt aliorū possimus emēdare peccata: æquat crimē omne q̄ inquinat: & ideo dissimilis ab accusato debet esse, q̄ iudicat. a f Exemplum vitiosum est, si aut falsum *Tull. libr.* est, vt reprehēdatur, aut si improbum; vt *2. rhetor.* non sit imitandum, aut maius, aut minus quàm res postulabit.

a g Exemplum, est alicuius facti vel dicti *Tull. ibid.* præteriti cū certi auctoris noīe ppositio.

a h Qui Imperator ob hoc ipso de præ- *Sen. lib. 2.* lio fugit, vt bene pugnaret exercitus? Nō *rhet. sua.* coērcet vitia: quis, sed prouocat.

a i Prodest sine dubio, custodem sibi im- *Senec. 25.* posuisse, & habere quē respicias, hoc qui- *epist.* dem longē magnificentius sic viuere, tan quàm sub alicuius boni viri ac semper præsentis oculis: cū iam profeceris tātum; vt sit tibi etiā tui reuerentia, & donec te eum feceris, cum quo peccare nō audeas.

a k Id agamus, vt meliorem vitam sequa *Senec. ep.* mur, quàm vulgus, nō vt contrariā, alio- 13.

quin, quos emendare volumus, fugamus à nobis & auertimus. Illud quoq; effici- mus; vt nihil imitari velint nostri, dū ti-

D

ment, nec imitanda sint omnia. Hoc primum Philosophia promittit, secundum omnem humanitatem & congregationem, qua professione dissimilitudo nos separabit. Videamus ne ista, pro quæ admirationem parere volumus, ridiculosa & odiosa sint.

Senec. in al. Dignus tibi sit, coram te peccare pudeat: discipulus est prioris posterior dies. Ex vitio alterius sapiens emendat suum: optimum est maiorum sequi vestigia, si recte præcesserint.

Idem de a m Si bene egeris, ipse tibi personæ autor sententiarum ritatem dabis. Viri boni est, scire pati, nec facere iniuriam. Autor malus bonam rem turpem facit.

Vide etiam in tit. Abstinencia, f. Apostoli, t. Beatitudo, o. Clericus, a. Consuetudo, a b. Conuersatio, l, a o. Correctio, a b, b f. Detractio, o, q. Doctrina, g, a, d, a e. Electio, Hæresis, b. Laus, a g. Malicia, h. Nocumentum, e. Peccatum, a m. Periculum, a. Prædicatio, a g. Prælatio, a p. Sacerdos, v, x. Fabula.

Aug. in libro contra **A** Pud autores secularium literarum ut apud Horatium, mus loquitur *méd. acis.* muri, & mustela vulpeculæ, ut pro narratione fictam ad id, quod agitur, verax referatur significatio. Vnde & Aesopias fabulas ad eum finem relatas, nullas increditas fuit,

fuit qui putaret appellanda mendacia: hæc & in sacris libris, ut in libro iudicum, quæ ligna sibi regem fecerunt, & loquuntur ad ficum, ad vitem, quod totum fingitur: ficta quidem narratione, sed veraci significatione hæc dicuntur.

b Fabula & si vim veritatis non habeat, *Amb. lib. de offic.* tamen rationem habet, ut iuxta eam possit veritas manifestari. Referunt, inquit, seculares, virum quendam fuisse, ut quoties beneficio viri suarum destitutus, amicam & nutricem terram impulsu aduersarij contigisset, de solo surgens magis in aduersarium præualeret, & sic occasio prostrati, occasio fiebat triumphi. Dabat infirmitas fortitudinem, lapsus palmam, ruina victoriam. Cui hæc conueniunt, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, ut gloriosior resurgeret?

c Fabulæ à fando dictæ: quia non sunt res *Isid. lib. x.* factæ, sed tantummodo loquendo dictæ: quæ *etymolog.* ideo sunt inductæ, ut ficto animalium mutuum inter se colloquio, imago quædam vitæ hominum nasceretur. Sicut mus loquitur muti, mustela vulpeculæ, & in libro Iudicum, ligna sibi regem requirunt: quod totum ad mores ordinatur, ut ad rem, quæ interdum ficta quidem narratione, sed veraci significatione perueniat. Sic enim Demosthenes vsus est fabula aduersus Phi

lippum: qui ab Atheniensibus postulauit decem oratores, & ille finxit fabulã. Lupi suaserunt pastoribus, vt in amicitia conuenirent: cumq; hoc pastoribus placuisset perierunt lupi, vt primò sibi vice securitatis canes traderent, in quibus videbatur occasio iurgiorum: annuerunt pastores: & tunc lupi omni adẽpta formidine, omnẽ gregem nõ solũ pro societate, sed etiam pro libidine lacerauerunt. Sic, inquit, Philosophus, sublatis oratoribus in populo Atheniensium facturus est. Oratores populi postulat, quo facilius possit opprimere spoliata custodibus urbem.

Gell. lib. 2. d. Aesopus, qui meritò sapiens æstimatus est, vtilia monita sua non seuerè neq; imperiosè præcepit: sed, vt Philosophus mos erat, salubriter ad perspicendum, mentes animalq; hominum causa audienti quadam illecebra induxit.

Ibidem. e. Apuleius Aulus de Deo Socratis introducit fabulam Aesopi, de coruo tenente carnem in ore: cui dum dixisset vulpecula quòd cygno melius cantabat: & volens cantare, amisit carnem de ore, ac potiùs crocitauit, quàm cantauit: & sic suam defectiõnem publicauit: quod multis accidit, qui volunt se magnificare, & vltra mēsuram virium suarum ostentare.

In

f In superficiali lyra cortice, falsum resonat fabula: lyra enim fabula poetica, interioris verò auditoribus intelligentiæ se *Alamano de cõplata* *Et natiu* *ra.* eretũ altioris eloquitur: vt exterioris falsi tatis abiecto putamine, dulciore nucleum veritatis secretè intus lector inueniat.

g Fabulas existimo necessarias, non ex *Tacertus* eadem causa, qua poetis, sed vt imbecillitatis nostræ adminicula sint, & vt dicentẽ & audientẽ in rem præsentẽ adducãt. *antor.* Vide etiam in tit. Doctrina, a, i. Mendacium, d.

Fama.

a **C** Auetes omnes suspiciones, & quicquid probabiliter fingi potest seu *Aug. lib.* *confessi.* dici, ne fingatur ante deuita.

b Sic doctor bonam eligat vitã, vt etiã *Augu. de* bonam non negligat famam. *doctrina*

c Duo sunt tibi necessaria: scilicet conscientia & fama: conscientia propter te, *Christia.* fama propter proximũ. Qui conscientiæ *Aug. lib.* de cõm-
fux confidens, famã negligit, crudelis est. *ni sermo.*

d Opera salutis sine fama boni odoris non satis relucet auditoribus, nec fama *Hic fit ex* sine opere proficit, sine quibus forma veri *ill. matt:* sacerdotis non commendatur. *4. Abiit*

e Inlyci animi signũ est, famã diligere *opinio et.* cõmodũ, & lucra causãrũ, nã qui affectat *Cass. Libr.* famę cõmoda, pecunię negligit augmẽta. *1. epist.*

f Regnãtis facultas tũc fit ditior, quã *Cass. libid.*

remittit, & acquirit thesauros famæ, neglecta uilitate pecuniæ.

Cas. lib. 1. g. epist. Nemo futurū putat diligētem, quem in ipsa nouitate operationi suæ non uidet esse custodem. Prouidus institutor ortum suum foecundis nititur ornare plātariis: ut reddant fructus optatos, quæ sollicitis fuerant exculca laboribus.

Cas. libr. 2. epist. h. Vbiq; cognoscitur, quisquis fama teste laudatur: dum enim copia plurimum solet habere fastidium, bonum nomen repetitum semper efficitur gloriosum.

Cas. lib. 2. i. Melius est de perpetua vita, quàm de fama cogitari: nostra enim post mortem non opuscula, sed opera sunt pensanda, quia si aliquid agimus, nostrū est: si quid habemus, alienum est.

Pet. Rat. k. epist. Quidam laudes hominū vilipēdūt, & in quādā in hoc sunt laudabiles: quidā omni tēpore veniātur famam seculi, & omni tēpore sunt infames: quidā apud alios venerabiles, apud se vilescūt: quidā plus se de lin-

Alanus de cōplan. l. Boët. 3. de cōsolatiōe. Quæ adulatrici, q̄ consciētix suæ credunt. Veræ famæ hæc est gloriosa proprietu natura, ut appetitores sui cōtemnat, appetatur, quam perderet in consequendo. Plures sæpe magnum nomē falsis vulgi opinionibus abstulerunt, quo quid turpius

pius

pius potest excogitari?

n Templum Dianæ Ephesæ decusa deò *Solinus* magnificū, quod Xerxes, cum omnia Asia *de mirabilia* templa igni daret, huic vni pepercit, *bilub' mū* Sed hæc Xerxis clemētia sacras ædes non *di cō sita* diu à malo vēdicauit. nam Erostratus, ut *terrariū.*

nomen memoriæ sceleris extenderet, incendium fabricæ nobilis, manu sua struxit. Requisitus cur hoc fecisset, respōdit, Voto adipiscendæ famæ latioris.

o Parēte Deo fama nō faciet ī populos di *Senec. 31.* missa vel diffusa notitia; nemo nouit Deū: *epist.* multi malè de illo existimant & impunè.

p Malè de te opinantur homines: bene *Senec. lib.* autē loqui nesciunt: faciunt non quod *de mori-* merearis, sed quod solent ipsi homines de *bus.*

malis loqui, molestū si quid mentiuntur: sic in merito minimæ innocentix nunc maximè gaudeo. Ad parer enim illos vera obiecturos, si possent.

q Malè autem de te opinātur homines, *Seneca de* sed mali. Mouerer, si de me Marius, si *Caremedis* 10, si Lælius sapiens, si alter Carō, si *Sci- fort.*

piōes duo, ista loquerent: mouerer, si hoc iudicio facerēt, quod nūc morbo faciunt.

r Bona opinio hominum tutior est *pe- ibid. m.* cunia. Bonum quod est, supprimitur, nequaquam extinguitur: bona fama in tenebris proprium splendorem tenet.

D 4

Senec. in f. prouerb. Damnum appellandum est, quum mala fama lustratur: honestus tumor alterius est patrimonium. Vis omnibus esse notus? prius effice, vt neminem noueris.

Vide etiam in tit. Conscientia, Conuersatio, d, e. Correctio, b, v. Detractio. Discere, p. Exemplum, q. Gloria vana, x. Hypocrius, b, f. Prælatio, c, k. Sacerdos, a, i.

Fauor.

Greg. lib. 8. moral. a **Q**ui pro virtute, quam egit, humanos fauores desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat.

Greg. ibi. b Valde perfectorum est, ostenso opere autoris gloriam quærere, vt de illata laude priuata nesciant exultatione gaudere.

Maxim^o epi. in quo dam ser. c Non possumus simul pro vno & eodem opere fauorem mundi expetere, & præmium vitæ cœlestis acquirere.

Tull. in ls. de offic. d Vehementer amor multitudinis mouetur ipsa fama, & opinio liberalitatis, beneficentiæ fidei, iustitiæ, omniumq; earum virtutum, quæ pertinet ad mansuetudinem morum, ac facilitatē. Etenim id ipsum quod honestum decorumq; dicimus, animos omnium natura & specie sua commouet.

Senec. 29. epist. e Nunquam volui placere populo. nam quæ ego scio, non probat populus: quod probat populus, ego nescio. Quis enim placere potest, cui non placet virtus? Malis artibus

artibus popularis fauor acquiritur. Similem te illis facias oportet: alioquin non probabunt, nisi agnouerint.

f Multo autem magis ad re pertinet qualis tibi videaris, quæ qualis alii. Si te intrante clamor & plausus obstreperint, si scem neque pueriq; laudauerit, quod ni ego tui miser, cum sciam, quæ via ad istud fauore ducit?

g Nunquam multis placeas, sed quilibet similitudine. Maximum in eo vitium est, qui non vult melioribus placere, sed pluribus.

Vide etiam in ti. Adulatio, & Coniunctio, l. Eloquætia, q. Exactio, c. Fraus, c, d. Hospitalitas, h. Hypocrius, a d. Laus, i, m, n, p, q. Prædicatio, i, l. Veritas, l.

Fides, sive fidelitas.

a **F**ides appellata est ab eo, quod fit. *Augu. in duæ syllabæ sonant, quum dicitur ser. 22.* fides: prima syllaba est à facto: secunda à Deo. Interrogo te ergo, vtrum credas, dicis credo: fac quod dicis, & fides est.

b Mentis humanæ acies inualida in tam excellenti luce non figitur, nisi per iustitiam fidei emendetur.

c Nullæ maiores diuitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla huius mundi maior est substantia, quæ est fides catholica, quæ peccatores hostes saluat, cæcos illuminat, in firmo curat, cathecumenos baptizat, fideles

iustificat, pœnitētes reparat, iustos augmētat, martyres coronat, virgines & viduas & cōiugales casto pudore conseruat, clericos ordinat, sacerdotes cōsecrat, in æterna hereditate cū sanctis angelis collocat.

Aug. in li. d. de ouib. Ille apud Deum plus habet loci, qui plus attulit non argenti, sed fidei.

An. 10. de charitate Cū dilectione fides Christiani, sine dilectione fides dæmonis. Qui autē nō credūt peiores sunt, quā dæmones, & tardiores.

An. super Ioan. Sicut in radice arboris nulla prorsus adparet pulchritudinis species, & tamen quicquid est in arbore pulchritudinis vel decoris, ex illa procedit, sic ex fidei humilitate quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptrura est, ex fidei fundamento procedit.

Ibidem. g. Quid est fides, nisi credere quod non vides? Vnde & quomodo capitur trinitas rectē, o homo interrogas, quomodo creditur non bene interrogas: imō ideō bene creditur, quia citō nō capitur: nam si citō caperetur, non esset opus vt crederetur, quia videretur.

Ibidem. h. Noli intelligere vt credas, sed crede vt intelligas, intellectus merces fidei est.

An. de spi ritu. c. li. i. Quod oportet, lex minando imperat: *Am. li. de* quod fidei, lex credendo impetrat.

virginis. k. O thesauris omnibus opulentior fides? o virtū

o virtutibus corporeis omnibus fides fortior, medicis omnibus saluator!

l. Aufer argumēta, vbi fides quæritur, in *Ambrosio de* ipsis gymnasiis suis iā Dialectica taceat, *trinitate.* piscatoribus creditur, non Dialecticis.

m. Quid tibi fideles esse putas? quod aut *Am. li. 2.* pecunię oblatione, aut blanda locutione. *de offic.* tibi æstimas obligatos?

n. Citō fides inexercitata languescit, & *Am. sup.* crebris otiosa tētatur incōmodis. Remis *Beati in* fas excubias callidus insidiator irrupit: *maculati* assuetū autē bello virū hesternā fraus instruit, & gloriosæ puehit palma victorię. Pax ergo fidei corruptelę materia est.

o. Diuina opatio si rōne cōprehēditur nō *Greg. ho.* est admirabilis, nec fides habet meritum, *26. super* cui humana ratio præbet experimētum. *euari.*

p. Tunc. n. veraciter fideles sumus, si qđ *Greg. ho.* verbis promittimus, operibus cōplemus. *29.*

q. Quid nō inuenit fides? attingit inaccessibilia, deprehendit ignota, comprehendit *canon.* immania, apprehendit nouissima: ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circūdedit.

r. In his quę fidei sunt omnino cauenda *Ber. li. de* est cōfusio: ne aut incertū opinionis fides *cōsiderat.* fingat: aut quod firmū fixūmq; est fidei, opinio reuocet in quæstionē. Opinio em̄ si habeat assertionē, temeraria est, fides si habet

haber hæſitationem, infirma eſt. Intelle-
ctus ſi ſigna fidei tentet irrumperere, repu-
tatur effractor, ſcruator maieſtatis.

Be. de 12. grad. hu militatis. c Fides aliquñ recipit, quod rō nō pſumit; qualis ſit cuiuſq; fides tribulatio probat.
Be. i. epi. t Sola fides, & mētis ad Deū cōuerſio ſi-
ne effuſione ſanguinis, & ſine perfuſione
aquæ, ſalutē ſine dubio opatur volētī, ſed
nō volētī, prohibente articulo baptizari.

Be. ſuper can. v Dicamus fidē vitæ, virtutes palmites,
botrum opus, deuotionem vinum.

Be. ſerm. 67. z Trāſgreditur. n. fides fines rationis hu-
manę, naturę vſum, experiētię terminos.

Be. ſerm. 12. y Nō fidei ſed pſidiæ. nō cōfidentiæ ſed
diffidētię eſt in ſemetipſo habere fiducia.

Be. ibid. z Is fidelis eſt, qui nec ſibi credit, nec in ſe
ſperat, factus ſibi tāquā vas perditum;
Sed ſic perdens animā ſuam, vt in vitam
æternam cuſtodiat eam.

Chr. i quo dam ſer. a b Qui fidelis fuerit in vmbra memorię,
lucem præſentię ſine dubio cōtinebit.

Chry. ſu per Mat. cap. 1. a c Rei quę videtur, facilis eſt fides, eius
autem quod nōdum accepit principium,
non facilis ſuſcipitur credulitas.

Chry. ſu per Mat. cap. 2. a d Quā magna magnorū fides eſt: nō di-
cētis, ſi magnus eſt Puer hic: quæ neceſſi-
tas fugæ eſt, & occultæ reſeſſionis? Hoc
enim eſt veræ fidei nō q̄rere cauſas eorū,
quę verē p̄cipiūtur, ſed ſuaderi ſolū ab eis.

Lapis

a e Lapis quidē durus eſt, ſed quū factum *Chr ſup. il fuerit de eo op^o, deſiſtere neſcit, ſic & gen Iud. ma. 3.*
tiles cū difficultate credunt, & tamen cre-
dentes in æternum permanet in fide. *Porēs eſt dominus*

a f Sicut ſemper diſcere ſignū eſt, nūquā *de lapid.*
poſſe perficere, ſic teſtimonium ſemper *iſſis.*

quærere, ſinum eſt nunquā velle credere. *Chry. ſup. a g* Vna eſt veritas, & nō partita, & ſicut *ill. ma. 12.*

qui margaritā habet, ipſe nouit quantū di-
ues eſt, & tamē multis poteſt eſſe non co- *de ſignū*

gnitus: ita & qui fidei veritatē detinēt, nō *videre.*

ſcūt q̄ diuites ſunt, in fideles autē theſau- *Chry. ſup. rū* neſciētēs hūc. diuitias noſtras ignorāt. *ill. ma. 13.*

a h Similis eſt natura infidelitatis terræ *Inuentæ.*
arenosæ, quia quantumcunq; pluuiam *ſina p̄cio.*
ſuſceperit, non fructificat. *Chry. ibi.*

a i Talis eſt natura fidei, quantō magis *Chry. ſup.*
vetatur, tantō magis accenditur. Virtus *il. ma. 20.*

fidei in periculis ſecura eſt, in ſecuritate *Atilli ma*
periclitatur. Quid enim aliud ſic laxat vi- *gis clama*

gorem fidei, ſicut longa tranquillitas. *bant.*

a k Fides religiōis catholicæ lumē eſt aīæ, *Chry. ſup.*
oſtiū vitæ: fundamentum ſalutis æternæ: *ſymbolū.*

a l Fides lampas eſt: quia ſicut lampas *Chry. ſup.*
illuminat domum, ita fides animam. *Mat. 25.*

a m Ecce qd à te requirit immēſa illā pie- *Chry. ibi.*
tas, quod facilē poſſit implere nuda pau-
pertas, deſpecta mediocritas, indocta ſim-
plicitas, nō per multas diſtrahatis amba-
ges,

ges, ne duris difficultatibus occupādus inuoluaris. Quod à te & p te reposcitur, intra te est, id est, oris famulat⁹, & cordis affectus, secūdū illud: corde creditur, & c. In aīa ergo tua reposuit omnia animæ tuæ præsidia Deus tuus: vt vnde peccatū egreditur, inde & peccati medicina pereretur.

Hugo.

Ricar. lib. a o Vtinā attēderent Iudæi, vtinā attēderēt pagani, cū quāta cōsciētīæ securitate pro hac parte ad diuinū iudiciū poterim⁹ accedere. Nōnne cū omni fiducia deo dicere poterimus, domine, si error est, à te ipso decepti sum⁹? Nā ista rātis signis, & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ nō nisi per te fieri possunt, & certē à summæ sanctitatis viris sunt nobis tradita, cum summa & autentica attestazione

Bassū. il. lud psal. probata, te ipso cooperante, & sermonē confirmante sequentibus signis.

Quia fr. a p Tantum crescit calor fidei, quantum

ctus sū. fr. subtractum fuerit de flamma corporali.

cut. s. r. i a q Totū in se habet hō, q se habet: ipse *pruina.* autē se habet, qui Deum habet. Deū verò *Pe. Ra. in* habet, qui eū credit, & cōfitemur autorē.

quodā. fr. a r Fides, est perceptio veritatis rerū, cū *Tull. li. 2.* assertionē, sine causarum cognitione.

Rhetoric. a f Fides sanctissimum humani pectoris bonum

bonū est, nulla necessitate ad fallēdū cogitur, nullo corrūpitur p̄mio. Vre, inq̄t, cæde, occide: nō perdā, sed quò magis secreta dolor quæret, hæc illa altius cōdet. *a r* Malo mihi successū deesse, q̄ fidē, etiā *Se. in pio.* hosti est equ⁹, q̄ habet in cōsilio fidē. Fidē qui perdit, nil potest vltra perdere. Fides vnanima vnde abiit, nūquā rediit. Fidem nemo vnquam perdit nisi qui non habet. *a v* Viri boni est etiā nō pollicitam fidem *Cato.* seruare: maximū maioribus nostris telū, fidem fuisse, ex quo plures pace susceptæ, quā bello gentes fuerint deuictæ, nocēs fit, vbi succumbit fides siue veritas.

Vide etiā in tit. Charitas. *a b*. Doctrina *a c*. Eleemosyna. *b c*. Eucharistia. *b*. Gloria æterna. *a t*. Hæresis. *e*. Lex. *a*. Prædicatio. *b e*. Resurrectio. *o*. Salus. *d*. Scriptura. *m*. Spes. *a. d. o*. Suspicio. *d*. *Fortitudo.*

a **Q**ui vera virtute fortis est, nec te. *Au. in ep.* mere audet. nec inconsultē timer. *ad Hier.* *b* Nemo est, qui nō magis dolorem sustinet, quā affectat voluptatem, quādoq; *quæstio.* quidem videmus immanissimas bestias à *num.* maximis voluptatibus exterreri & dolorum metu, contra quæ firmiter stat fortis. *c* Nō mediocris animi est fortitudo, quæ *Am. li. 1.* sola defendit ornāmēta virtutū omnium, & *de offic.* iniustitiā custodit: quæ inexplabili prælio aduersus

aduersus omnia vitia decertat, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersus voluptates, vt auaritiã fugiat, tãquam labem quandam, quæ virtutẽ effõminat.

Am. i. epi. d Stultus vt luna mutatur. Sapiẽs enim
ad Simpli- non metu frangitur, non potestate muta-
ciamum. tur, non attollitur prosperis, nõ tristibus mergitur. Vbi enim sapientia, vbi virtus est, ibi constãtia & fortitudo. Sapiens ergo idem est animo, non minuitur, non augetur rerũ mutationibus, nec vt paruulus fluctuat, vt circũferatur omni vento doctrinæ, sed manet perfectus in Christo fundatus charitate, radicans fide.

Amb. li. i. e In duobus generibus fortitudo spectatur animi Primò vt exteriora corporis p
de officiis. minimis habeat, & quasi superflua despicienda magis, quàm expetẽda ducat. Secũdò, vt ea, quæ summa sunt, omnẽsq; res, in quibus est honestas, præclara animi intẽrione vsque ad effectum profèquatur.

Hic super f Iusti & fortis viri est, nec aduersis fran-
Ioël. gi, nec prosperis subleuari: sed in vtroque esse moderatus.

Hic super g Fortitudo corporis est imbecillitas
Hamos animæ, & rursum imbecillitas corporis,
lib. 1. est fortitudo animæ:

Hic in epi. h Per bonã & malã famã à dextris & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extollit

extollitur, nec vituperatione frangitur, nec diuitiis tumet, nec confunditur paupertate, & læta contemnit, & tristitia.

i Fortitudo atque cõstantia via regia est, *Hic in ori-*
à qua declinat ad dexteram, qui temera- *ginali su-*
rius est & pertinax: ad sinistram, qui for- *Isaiam.*
midolosus est, & pavidus.

k Tãtò enim vnusquisq; ad fortitudinẽ *Gre. lib. 5.*
profecisse veriùs demõstrat, quãtò aliena *mo.*
mala robustiùs tolerat: nã minus in se cõ-
ualuit, quẽ iniquitas aliena sternit qui in
eo conferre cõtrarietate non valet pusil-

lanimitatis suæ gladio confossus, iacet.
l Fortitudo destruitur, nisi per cõsiliũ
fulciatur: qui quò plus se posse conspicit, *Gre. ibi.*
eò virtus sine moderamine rationis dete-
riùs præceptis ruit.

m Fortitudo iustorum est, carnẽ vincere, *Gre. li. 8.*
propriis volũtatibus cõtraire, delectatio- *mo.*

nẽ vitæ præsentis extinguere, huius munda
di aspera pro æternis præmiis amare, pro
speritatis blandimenta contemnere, ad-
uersitatis metum in corde superare.

n Reprobõrũ fortitudo est trãsitoria sine
cessatione diligere: contra flagella cõ- *Ibidem.*
ditoris insensibiliter perdurare, ab amore
rerũ tẽporaliũ, nec ex aduersitate quiesce
re, ad inanẽ gloriã etiã vitæ detrimento
pernenire, malitiæ augmentã exquirere

bonorum vitā non solum verbi ac moribus, sed etiā gladiis impugnare, in semet ipsis spem ponere, iniquitatē quotidie sine villo desiderij defectu perpetrare.

Gre. ibid. o Nonnunquam culpa fortium occasio virtutis fit, & virtus infirmorum occasio peccati. Sicut influēt aqua paulatim cōsumitur terra, sic leuiter surrepente vitio, mens etiam fortis absorbetur.

Gr. in quadam ho. p Fortes facti sunt sancti: carnē domant, virtutibus corruscāt, spiritū roborāt, terrenā despiciūt: cœlestia appetunt, occidit possunt: flexi aut nequeunt, nec sustinere falsā per infirmitatem metuumt, nec lassūquam à veritate conticescunt.

Ber. in li. de conside ratione. q Bonus circuitus est, si iustitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo vindicat, temperantia possidet, vt sic iustitia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in vsu.

Ori. super libri numerorum hom. 25. r Sicut continentis vita labor, perseverantia, & agonum certamina faciunt vnum: quæque virum virtutis appellari: sic e contrario, vita remissa, negligens, & ignara, facit virum ignauium iudicari.

Cass. super ps. Bea. tū vir. s Vir vocatur à viribus, qui nescit in aduersis tolerādo deficere, aut in prosperis aliqua elatione se iactare: sed animo stabili defixus, & cœlestium rerū cōtemplatione firmatus manet semper impavidus.

1 Fortitudo, cū ad aspera incunda pronū *Tull. in faciat*, potius communem vtilitatē quā *rhetoricæ.* sua cōmoda attendit. Sicut enim scientia remota iustitia, caliditas potius, quā sapientia appellanda est: sic animus ad periculum paratus, si sua cupiditate, non communi vtilitate impellitur, temeritatis potius nomen habet, quā fortitudinis.

v Fortitudo est immobilis inter aduersa, *Tul. ibid.* gloriosa animi claritudo, res arduas pulchrè administrās, q̄ nec aduersis infestādo frangit, nec prosperis blandiēdo eleuatur.

x Cōstantia est inter fluctuantes causas & *Ibidem.* personas, nulla mētis cōcuti trepidatiōe.

y Fortis & cōpositus animus est, qui nec *Se. 37. ep.* ablatum quicquā sibi sentit, nec abiectū: sed in eodem habitu stat, quocunq; res cedunt, siue geruntur: vulgaria bona supra res suas eminent: siue aliquid ex istis vel omnia, casu excusserit: minor non fit.

z Quæris, an omne bonum optabile sit. *Se. 68. ep.* Si bonum est, inquis, fortiter torqueri, & magno animo vti: & patienter ægrotare: sequitur, vt ista optabilia sint, distigue. Tormenta à me abesse velle: sed si sustinēda fuerint, vt me in illis fortiter honestè, animosè gerā, oprabo. Velim non incidere in bellum. Sed si incido & vulnera & famem, & omnia quæ bellorū necessitas

adfert: generose feram, optabo. Itaq; non incommoda optabilia sunt: sed virtus, quæ præferuntur incommoda. Non pati tormenta optabile est, sed fortiter pati.

Se. 79. ep. a b Quemadmodum hostis est peniciosior fugientibus: sic omne fortuitum incommodum magis instat cedenti & aduerso. Parata tibi est pax, si in aliquo certamine debellata fortuna est, corpus conualerudo tenet, non animum.

Se. 58. ep. a c Fortes quidam, & paratissimi fundere sanguinem suum, alienum videre non possunt. Alij gladium facilius recipiunt quam videtur.

Vide etiam in ti Bellum. l. Consilium. f. De uotio. d. Instabilitas. d. Magnanimitas, Mors, c. r. Perseuerantia. f. Prudentia, n. z. Sapientia, a. z. Timor & tribulatio. m. z. Virtus. a. f. *Fraternitas.*

Rab. super Matt. 6. c. a **V**era fraternitas est, que fratrem ueneratur deuotum, corripit dissolutum: quæ presenti obsequitur, absentem non rodit, sano applaudit, infirmum non desert, placatum non prouocat, iratum ut maiorem metuit.

In collatio b Hæc est uera fraternitas, quæ nullis uinculis partium, & est abbatibus mors quidem ipsa diuellit.

Hæc

c Hæc est uera & indurupta fraternitas, *ibidem.* quæ gemina amicorum perfectione ac uirtute concrescit: cuius semel initum sordidus, nec desideriorum uarietas, nec contentiosa dirumpet contrarietas uoluntatum.

d Nihil prodest, si moribus ac proposito *ibidem.* dissidentes, una habitatione iungantur. Nec obest parilivirtute fundatis, per locorum interualla disiungi. Apud Deum namque morum cohabitatio, non locorum unitas fratres habitatione coniungit: nec potest unquam pacis integritas custodiri, ubi uoluntatum diuersitas inuenitur.

e Huius primum fundamentum est, substantiam mundialem in contemptu habere. iniustum enim atque impium est, si post abrenuntiatam mundi & omnium, quæ in eo sunt unitatem: pretiosissimæ dilectioni fratris suppellex uilissima, quæ superfluit præferatur. Secundum est, ut unusquisque iras suas refecet uoluntates, ne se sapienter atque consultum esse iudicans, suis malis, quam fratris diffinitionibus obedire. Tertium est, ut sciat omnia etiam, quæ utilia ac necessaria æstimat, postponenda bono charitate & pacis. Quartum est, ut credat nec iniustis nec iniustis de causis penitus irascendum. Quintum, ut aduersus se iracundiam fratris etiam sine ratione conceptam, eo modo quo

E 3

suã curare desideret, sciens æqualiter sibi perniciosã alteri^o esse tristitiã, ac si aduersus alium ipse moueatur, nisi eam, quãtũ in se est, de fratris etiam mēte depulerit.

Vide etiã in ti. Exẽplũ. p. Humilitas. h. Ira. g. Obedientia, q. r. Pax. a c Societas.

Fraus & dolus.

August. de a **F**allacia est, per quam moribus deceptioris veritas palliata, vel odium alterius vel propriũ commodum incendit.

Ambr. in b Venena non dantur, nisi melle cricunli. *de virg. lita,* & vitia non decipant, nisi sub specie, vmbraque virtutum.

Greg. 9. morit. c Sciendum quoque est, quod tribus modis fraus ipsa committitur, quia per hanc proculdubio, aut tacita cordis humani gratia, aut feruoris auaritia, aut res quælibet exterior desideratur.

Gre. ibid. d Sol^o in Dei opere fraudẽ nõ facit qui cũ ad studia bonæ actionis inuigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani iudicij gratiã anhelat.

Gr. in mo. e Dolosus aduersarius ferire simul nititur, & apertẽ læuens, & insidiosẽ latẽs, vt dum occultò sagitta meruit, minũs ante faciem hasta timeatur, vel dum ante faciẽ hastã resistitur, nequaquam ex occulto veniens sagitta videatur.

Ibidem. f Verba instituta sunt propterea, vt non se in

se inuicem homines fallant: sed vt ad alterius quisque notitiã cogitationes suas proferat. verbis ergo vt ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.

g Diuturna fraudatio, tardiorum est nubes. *Ber. super* trix, suspicionum fomes, impatiẽtiæ fax, *cantic.* nouerca amoris, desperationis mater.

h Facilior cautio est, vbi manifesta est Cypriiformido: & ad certamen minus tunc premitur. *nus in ep.*

Ituitur, quãdo se aduersarius confitetur, plus timendus est & cauendus inimicus, cũ latenter surrepit, quã per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit: vnde & nomen serpentis accepit.

i Dolus est, cum aliud agitur, & aliud simulatur. Callidus est, qui exitum virtutis nymis. dolo ac fraude imitatur.

k Quidã simpliciter viuunt, & in omnibus prosperantur, quidã versantur in dolis, & eis quælibet aduersantur. *Petr. Ra. in quadã epist.*

l Insuperatũ bonũ est, si is, ad quẽ deceptio nis pertinet periculũ, sibi gratiã procuret. *Cass. lib. 5. epist.*

m Occultum & insidiosum malum perfidia, cuius efficacissimæ vires sunt, meriti. *Val. Ma. lib. 9.*

ri & fallere. Fructus in aliquo admissio sceleris consistit: qui mendacius & fallacia quasi præclaris artibus gaudet.

Senec. in n. Fraus est, accipere quod non possis red
proverbis dēre. Repelli se homines facilius, quā
decipi ferunt.

Vide etiā in ti. Amicitia. b v. Discretiō,
f. Doctrina. b. o. Hypocrisis. a. k. q. a. s. b. a.
Mēdaciū. o. Mercatio & simplicitas. a.
Salspicio. d. Tentatio. v. x. Veritas. m.

Gaudium.

Aug. li. 9. a **E** St gaudiū, qđ nō datur impijs, sed
confessio. eis, qui te gratis colunt: quorū gau-
diū tu ipse es, & ipsa est beata vita, gaude-
re de te, ppter te, ipsa est, & nō est altera.

Au. super b Temporalib⁹ gaudent, qui bona æter-
psal. 52. na non norunt desiderare.

Aug. sup. c Cōparemus gaudia veritatis cū gau-
Ioannem. dio vnitatis, & si honoremus, doleamus: si
dolemus, oremus: si oram⁹, exaudiamur:
si exaudimur, & illos lucratur.

Aug. de d Inepta lætitia dicit: vt quid animi gau-
conflictu diū intus abscondis? Ingrederere in publicā
Castiorum. lætus, dic aliquid foris, vnde vel tu vel p-
ximi rideant, fac eos lætos tua lætitia.

Hier. sup. e Animi lætitia interdum corporis do-
Isaiam. lores mitigat, quod si ad ægrotationē cor-
poris accedat ægrotudo animi, duplicatur
infirmetas.

Greg. 12. f Dignum est itaque, vt in se semper ho-
mora. mo mœrorē inueniat, qui de relicto crea-
tore gaudium in se quærebat.

Iure

g Iure restat, vt quod prius in mundo in- *Gr. in mo.*
columes habuim⁹ gaudia, tot de ipso post
modum cogamur sentire tormenta.

h Fit plerūq; vt in ipsis pijs stertib⁹ illa in *Ibidem.*
ter⁹ gaudij claritas erūpat, & mēs q̄ i cor-
pore pri⁹ cæca iacuerat, ad inspectionē ful-
goris intimi suspirijs vegetata cōualeſcat.

i Nōnunq̄ qcqđ gaudij, qcqđ virtutis fa- *Ibidem.*
uere videbat, subito in pauore tērationis
amittit, & quasi euacuaturus eisdē virtuti-
bus tristis animus solo mœrore possidet.

k Iubilū nanq; dicitur, quando ineffabile *Greg. 24.*
gaudiū mēte cōcipitur, quod nec abscondi *moralis.*
possit, nec sermonibus aperiri: & tamen
quibusdam proditur moribus, quamuis
nullis proprietatibus exprimitur.

l Iubilatio dicitur, cū cordis lætitia oris *Gr. li. 28.*
efficacia nō expletur: sed quibusdam mo- *moralis.*
dis gaudium prodit, quod ipse, qui gau-
det, nec regere præualet nec explore.

m Solet lætitia arcana mentis apire, atq; *Ibidem.*
aperiēdo amittere: aduersa verō cum nos
exteri⁹ deprimūt, interi⁹ cautiōres reddūt.

n Illud est verū ac summū gaudiū, quod *Be. in quo*
nō de creatura, sed de creatore cōcipitur: *dam ser.*
quod cum acceperis, nemo tollet à te, cui
aliūde cōparata oīs iocūditas mœror est:
oīs suauitas dolor est: omne dulce amarū
est: omne decorū fœdum est: omne postre

B 5

- mò, quod delectari potest, molestum est.
- Casarius in admōnitione secunda. Cassi. lib. 1. epist.* o Verū gaudiū nō possidetur, nisi pax & iustitia teneat. Prima. n. est, & quasi radix iustitia: secūda pax: tertia gaudiū. De iustitia nascitur pax, de pace gaudiū generat.
- ibidem.* p Mensura lætitiæ de magnitudine nūtij venit, & rāta fit alacritas animi, quanta fuerit consideratio rei.
- ibidem.* q Bonū s̄olitū pl^o amat, & sequēti gaudio confert dulcedinē tēporū s̄missa tristitia.
- Sene. 67. epist.* r Discimus nos magnū gaudiū ex illius cōsolatu, qd̄ nō est gaudiū. sed vt ipse in tū futuræ tristitiæ. Gaudio. n. iunctū est, nō desinere, nec in cōtrariū verti. Oēs tendūt ad gaudiū: sed vnde stabile & magnū cōsequāt, ignorāt. Ille ex cōiuijs & luxuria: ille ex ambitioe & circūfusa cliētū turba: ille ex amica, ali^o ex studiorū liberaliū vana ostēratione, & nihil sonātib⁹ literis: oēs istos oblectamenta fallacia & breuia decipiunt, sicut ebrietas, quæ vnius horæ hilarē insanā longi tēporis tædio pensat.
- Sene. in s̄. pronerb.* Malū alienū, tuū ne feceris gaudium. Vide etiam in tit. Contemptus. m. Iudex. tit. Securitas & Tristitia. v.
- Gloria bona.*
- Augus. de a diffinitio.* **G**Loria, est frequens de aliquo facta cum laude.
- Ber. in ep. b.* Puritatis intimæ bono gloriari nō pōt vera

- veraciter, nisi q extrinsecus gloriari pfectē respuerit. nec. n. purē valet Dei, vel proximi querere lucra, q ppria nō contēpserit.
- c Si gloriari cupis, gloriam despice, & *Chr. ho. 2.* omnibus eris gloriofior.
- d Magna est ei⁹ gloria, q nullis laudibus *Cassio in* crescit, & nullius vituperatione minuit. *quadācp.*
- e Gloria est alicuius magnifici, vel bonæ *Tullius.* artis latē patens præconium, & vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur. Secundam vitam dat gloria.
- f Si quis, dum ad gloriā assequendam laborat, ratē se efficiat, qualis vult haberi, quod si ostērationē inani & ficto sermone vel vultu, stabilem se gloriam assequi opinatur, vehementer errat. Vera. n. gloria radices agit, ficta autem omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, neq; simulatum quicquam potest esse diuturnum.
- g Expedita & cōpēdiaria via eos ad gloriā *Vul. Ma.* peruenire Socrates dicebat, qui id age *li. 7. ca. 2.* rēt, vt quales videri vellēt, tales ēt essent. Qua quidē prædicatione apertē monebat vt homines potius ipsam virtutē haurirēt, quàm vmbra eius confectarentur.
- h Paterna nanque gloria nos reddit in- *Sene. ca.* glorios. cum ab eius vestigijs dissimilitudine resiliamus.
- i Heu quā difficilis gloriæ custodia est. *Se. in pro.* Vid

Vide etiã in ti. Cõtēptus.k. Humilitas.b.

Gloria mala. sive Vana.

Aug. lib. a **S**Aepe homo de ipso vanæ gloriæ con-
confessio. scēptu vanus gloriatur: non enim
eam contemnit, dum gloriatur intus de
gloria, quam amplectatur.

Aug. sup. **Q**ui bene didicit, vel expertus est vitio-
psal. 7. rum superandorum gradus, intelligit vitium
inanis gloriæ, solum, vel maxime cauē-
dum esse perfectis. quo primo enim vitio
lapsa est anima, hoc vltimū vincit.

Aug. sup. **I**nanis gloria huius seculi fallax est sua-
psal. 149. uitas, & infructuosus labor, & perpetuus
timor, & periculosa sublimitas: initiū si-
ne prouidentia, finis cum pœnitentia.

Aug. de **I**nanis gloria dixit, age bonū quod va-
conf. iustu les ostēde bonū cunctis quod agis, vt bo-
viriorum. nus à cunctis dicaris, vt sanctus & venerabi-
lis ab hominibus prædicaris, vt Dei electus
voceris, vt nemo te despiciat, sed vniuersi
debitum tibi honorem persoluant.

Amb. in **N**on est tanti gaudij excelsa tenere,
suo passo. quantanti mœroris est de excelsis corruere,
nec tantam gloriam sequi post victoriam,
quantam ignominiam post ruinam.

Hiero. in **G**loria inanis, est inordinatus animi
quadã ep. modus, quo aliquis propriam desiderat ex-
Hiero. ad cellentiam, vt alios honore præcellat.

Nepotia. **g** Ne nimis religiosus velis videri, nec
plūs

plus humilis, quàm necesse est. gloriam fu-
gendo non quæras.

h Sub hoste, quem prosternit, moritur, *Gr. li. 20.*
qui de culpa, quam superat, eleuatur. *moral.*

i Qui ante oculos hominum gloriã sequē- *Gr. in mo.*
do, eam apprehendere nõ possunt, studēt
plerunq; gloriam tenere fugiendo. Non-
nulli presentem gloriam amantes assequi
non possunt: quia despicientes sequuntur.

k Tantò ad volandū latius patet fouea, *Gr. ibid.*
quãtò de semetipsa elatius gloriatur vita.

l Quum bene viuatur, valde timendum *Gr. li. 6.*
est, ne mēs despectis ceteris de gloria sin- *moral.*
gularitatis eleuetur.

m Nõ parua cõdēnatio est, ex eo bono, *Gr. in mo.*
quòd cõmuniter datur, gloriari priuatim.

n Time sagittã, leuiter volat, leuiter pe- *Be. in ser.*
netrat. sed dico tibi, non leue infligit vul-
nus, citò interficit. nimirum sagitta hæc va-
na glõria est.

o Nõ bonæ sed pax hominibus bonæ vo- *Ber. super*
luntatis. iniquus est qui nequaquã pace cõ- *cani.*
rentus superbo oculo, & insatiabili corde,

inquietus anhelat ad gloriã, nec pacẽ inde
retinens, nec gloriam apprehendens: nec
laus calami est laudabilis scriptura, nec
gloria linguæ aut laborum sermo bonus.

p Non recti planè, sed peruersi animi est *Ber. in ser.*
quærere gloriã, & non exereere virtutẽ, &
velle

Ibidem. velle coronari, qui legitime non certauit.
 q Virtus mater gloriæ est: sola enim est,
 cui gloria iure debetur & secure impendi-
 tur. Que autem est sine virtute gloria, pro-
 fecto indebite gloria venit, propter asse-
 ctatur, periculosè captatur.

Chri. sup. Ioannem. r Qui omnium pecuniarum contemptum ha-
 bent, & nulli imaginationi totius mundi se
 immiscuerint, & tyrannicas corporum com-
 cupiscentias sustinuerunt: hi multoties ca-
 pti à vana gloria omnia perdidierunt.

Chr. ho. 5. s. Vanitas vanitatum & c. hunc versiculum si fa-
 peret, qui in potentia versantur, in parietibus
 omnibus, & in vestibulis suis scriberet,
 in foro, in domo, in ianuis, in ingressibus,
 & ante omnia in conscientibus suis. ut sem-
 per eum oculis cerneret, & corde sentirent.

Chr. super illud Ma. Tuba est omnis actus vel sermo: per quam
 ipsa operis iactantia designatur. tuba ergo
Noli tuba canere. canere est, pompam vanæ laudis appetere.

v Nihil enim ita pecunias concupiscere
 facit ut gloriæ cupido, propter hoc namque
Chr. sup. Matth. famulorum greges, equos auro operatos
 & argentearum mensas experit homines, non
 ut utilitatem aut voluptatem impleant, sed
 ut multos ostendantur.

Ibidem. x Dicebat apud se, Si bene fecerimus cum
 pauperibus, quos nos videt? & si viderint non
 multi vident, & si multi vident pro tempore
 et vi

re videt. transit tempus, & cum tempore benefi-
 cij memoria. Melius est ergo edificia face-
 re, quæ aspiciant homines non in hoc tem-
 pore solum, sed etiam in posterum. O in-
 sapiens, quid tibi prodest ista memoria: si
 ubi es, torqueris, & ubi non es laudaris?

y Quisquis ex deteriore iam melior esse
 cepit, caueat de acceptis extolli virtuti-
 bus: ne grauius per vanam gloriam corruat.
 quam prius per lapsum vitiorum iacebat.

z Dic mihi, ubi sunt amatores mundi qui
 ante pauca tempora nobiscum erant? nihil
 ex eis remansit, nisi cineres & vermes. At-
 tēde diligenter quid sunt, vel fuerunt: homines
 fuerunt sicut tu, comederunt, biberunt, ri-
 serunt, duxerunt in bonis dies suos, & in
 puncto ad inferna descenderunt. Hic caro-
 eorum vermibus, & illic anima ignibus de-
 putatur, donec rursus infœlici collegio
 colligati sempiternis inuoluantur incen-
 diis. qui socij fuerunt in vitiiis, socij erunt
 in pœnis. Vna namque pœna implicat, quos
 vnus amor in crimine ligat.

a b Quid profuit illis inanis gloria, bre-
 uis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas
 & plenæ diuitiæ, magna familia & mala
 concupiscentia? ubi natus? ubi iocus? ubi iac-
 tancia? ubi arrogantia? De tanta lætitia,
 quanta tristitia, post tantam voluptatem, tam
 graui

gravis miseria. de illa exultatione ceciderunt in magnam ruinam, & magna tormenta. Quicquid illis accidit, tibi accidere potest, quia homo es. homo de humo, limus delimo. de terra es, & de terra vivis, & in terram revertentis, quoniam veniet dies ultima, quę subito veniet, & forsitan hodie erit. certum est, quia morieris: sed incertum, quando, aut quomodo veniet. quoniam mors ubique te expectat. tu quoque, si sapiens fueris, ubique eam expectabis.

Pe. Ranc. a c Diuitias si quę & honores, sollicitudo in quodam inseparabiliter comitatur: pompa mundi sermo.

& fauor populi fumus est, & aura subito euanescentes, quę si plerumque placeant, penitudinem inducunt, & si delectant ad modicum, productiore spatio displicebunt.

Val. Max. a d Nulla est tanta humilitas, quę dulcedine glorię non tagatur, quę etiam a claris moralibus.

interdum ex humilimis rebus petitur. ceterum gloria ab his quidem, qui contemptum eius inducere conantur, non negligitur: quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adiiciunt, ut quod professio ne negant, usurpatione memorię assequantur. Est enim glorię vanę magnus appetitor, qui se a gloria abfuisse gloriatur.

Hug. li. de a e Vanitas est, quę nec pulchritudinem vanitate confert, nec fructum laboranti, nec fulcimentum innitenti.

Glo

a f Gloria quam fallax sæpe, quam turpis est non inuria tragicus exclamat: Gloria in millibus mortalium nihil aliud est, solatione. quam aurium inflatio magna.

a g Sic rerum versa conditio est, ut demerito rationis animal: non aliter sibi splendescit nisi inani suppellectilis possessione videat.

a h Gloriam a Deo immoderate querimus affectu, quod boni magis videri quam esse, mali autem esse quam videri, volumus.

Vnde Poeta: Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret.

a i Qui sordido vehiculo erubescit, pretioso gloriabitur. Quid ad rem pertinent mulę saginæ? quia ista vehicula cellaræ? quid phalaræ deauratæ? quid monilia demissa pectoribus? Ista nec Dominum possunt facere meliorem; nec mulam.

a k O quantum erat seculi decus! Catonem vno caballo esse contentum, & ne toto quidem parte enim sarcinæ ab utroque latere dependentes occupabant. O quam cupere illi nunc aliquando occurrere ex his trussillis in via, & multum ante se pulueris agitibus.

a l Queris qualis mensa, qualis argento, quam paribus ministris, & leuibus afferatibus: nil pręter cibum natura desiderat. Num quid tibi quę fauces vrunt sitis, aurea quis pocula? ambitiosa non est fames, contenta

E

est desinere, quo desinat, non nimis curat.

Senec. de moribus. a m Nunquid fortis se fortē gloriabitur quem corporis ægritudo efficit infirmū?

Ibidem. a n Nūquid diues in opibus suis gloriā, cuius spem fur vel tyrannus arripuit?

Ibidem. a o Nunquid nobilitas gloriabitur, effecta nonnunquam indignis & miserabilioribus feruens.

Senec. in proverbo. a p Citò ignominia fit superbi gloria. Vide etiam in tit. Ambitio, & Caro, a d. Cōsideratio, a. Curiositas, x. Diuitiæ, a f, a h, a x. Eleemosyna, ap, a x. Favor, & Gaudium, r. Gloria bona, b, f, g. Honor, a b. Hypocrisis, a n. Laus, a p. Mors, a d. Mundus, & Prosperitas, o, x, a g, a n, a o, a p. Sollicitudo, f. Tempus, k. Vita g, l.

Gloria æterna.

Aug. lib. a de morib. **T**anta est pulchritudo iustitiæ, tãta est iocūditas lucis æternæ, hæc est incōmutabilis sapiētiæ, vt etiã si nō liceret in ea amplius manere, quã vni⁹ diei mora, ppter hoc solū, innumerabiles anni hui⁹ vitæ pleni delitiis & circumfluentia bonorū tēporaliū, rectè meritoq; contēnerentur.

Aug. lib. b. 2. de ciuitate Dei. b Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferet̃ indigno, sed nec ad eū ambiet nullus indignus, vbi nullus pmitteretur esse nisi dignus. Vera pax, vbi nihil aduersi, nec à seipso, nec ab alio quisquã patie

parietur: præmiū virtutis erit ipse, qui virtutē dedit, eiq; seipsum, quo melius & maius nihil posse esse, pmissit. Quid est enim aliud, quã quod p prophetã dixit: Ero illorū Deus, & ipsi erunt mihi plebs: vbi ego ero, vnde satiētur, ego ero quæcunq; ab hominibus honestè desiderant, & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona? Sic enim & illud rectè intelligitur, quod ait Apostolus Vt sit Deus omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorū nostrorū: qui sine fine videbitur, sine fastidio amabit, sine fatigatione laudabitur: hic munus, hic affectus, hic actus proculdubio erit omnibus, sicut vita æterna communis.

c Facilius possumus dicere in illa vita æterna, qd ibi nō sit, q̃ quid ibi sit. Nō est ibi mors, nō est ibi luctus, nō est ibi lassitudo, nō est infirmitas, nō est fames, nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla mœsticia, nulla tristitia.

d Illuc festinare, vbi semp viuatis. Si em̃ sic amatis istã miserã, fluidamq; vitã, vbi cū tãto labore viuatis, & vbi vix currendo satagendo, suadēdo, suspirādo necessariis corporis satisfacitis: quãtò magis amare debetis vitã æternã, vbi nullum laborem sustinebitis? vbi semper summa securitas,

summa felicitas, felix libertas, felix beatitudo? vbi implebitur illud, quod Dominus dicit in Euangelio: Erunt homines si miles angelis: & illud: Fulgebunt iusti, & c.

*Augu. sū-
per psal.
49.*

e Hereditas in quam Christi, qua cohaereditas sumus, non minuitur copia possessorum, nec fit angustiior numerositate coheredum, sed tanta est multris, quanta paucis, tanta singulis, quanta omnibus.

Aug. ibi.

f Tantū emit vidua duobus minutis, quātū emit Petr⁹ relinquēs retia, quātū emit Zacheus dando dimidiū patrimoniū. Regnū Dei tantū valet, quantum habueris.

*Augu. sū-
per psal.
100.*

g Hæc est otiosorum negotium, hæc opus vacantium, hæc actio quietorum, hæc cura securorum.

*Augu. in
epist.*

h Diuitiæ si diliguntur, ibi seruētur, vbi perire nō possunt: honos si diligitur, illuc habeatur, vbi nemo indignus honoretur: salus si diligitur, ibi adipiscenda desideret vbi adepta nihil timetur: vita si diligitur, ibi acquiratur, vbi nulla morte finitur.

*Augu. ad
Diascor.*

i Tantū illud, quod valde magnum est, quod nec oculus vidit, quia nō est color, nec auris audiuit, quia non est sonus, nec in cor hominis ascendit, quia cor hominis debet illuc ascendere, sūmemus capaciūs, quantū illud & fidelius credimus, & speramus firmiūs, & desideramus ardentius.

Talis

k Talis erit illa delectatio pulchritudinis, vt semper tibi præfens sit, & nunquā fatieris: imō vt semper fatieris, & nunquā fatieris. Si enim dixerō, quōd fatiaberis, fastidium times: vbi nec fastidium erit nec fames. Quid dicā, nescio: sed Deus habet quod exhibeat.

l Ecce venale est regnū Dei: eme si vis, nec multū existimes de re magna, ppter pretij magnitudinē: tantū valet, quantum habes: noli querere quid habeas, sed qualis sis.

Res ista valet tantū, quātū es tu: te da, & habebis illā: sed malus sum, inquires, & forte me nō accipiet: dādo te illi, bonus eris.

m Regnum cælorum vim patitur: ideo quia reatus, quod litera sine spiritu iubendo faciebat, credendo soluitur, & violentia spiritu sancti impetratur.

n Nō erit aliqua inuidia disparis claritatis: quā regnabit in oib⁹ vnitas charitatis.

o Incomparabiliter superna ciuitas clara est, vbi victoria, vbi veritas, vbi dignitas, vbi sanctitas, vbi vita, vbi æternitas.

p In ciuitate Dei rex veritas, lex charitas, dignitas æquitas, pax felicitas, vita æternitas: sed in ciuitate diaboli econtrā. Rex falsitas, lex cupiditas, dignitas iniquitas, felicitas, vita temporalitas.

F 3

Augu. su- q Ibi hymni dici angelorū chori: ibi so-
per Ioan. cietas ciuū supernorum: ibi dulcis solen-
in ho. Ego nitas à peregrinationis huius tristi labo-
sum pu- re redeuntū: ibi festiuitas sine fine, æter-
stor bonis. nitas sine labe, serenitas sine nube.

Grego. in r Si consideremus, quæ & quanta sunt,
homi. quæ sanctis dabantur in die iudicij, quæ
& quanta, quæ nobis p̄mittuntur in cœlis,
vilescunt omnia quæ habentur in terris.
Terrena nanq; substantia supernæ felici-
tati comparata, pondus est, non subsidiū.

Grego. in s Tēporalis vita æternæ vitæ cōparata,
homi. mors est dicenda potius, quàm vita. Ipse
em̄ quotidianus defect⁹ corruptionis qd
est aliud, q̄ quædā prolixitas mortis: Quæ
aut̄ lingua dicere, vel q̄ intellectus cape-
re sufficit, illa supernę ciuitatis quanta sint
gaudia, angelorū choris interesse, cū bea-
tissimis spiritib⁹ gloriæ cōditoris assistere
pr̄sentē dei vultū cernere, in circūscriptū
lumen videre, nullo mortis dolore affici,
in corruptionis perpetuę munere lætari:

Aug. lib. t Ibi quicquid amabitur, ad erit: nec desi-
22. de ci- derabitur, quod nō ad erit: omne quod ibi
uitate erit, & quod est bonū, erit: & summus De⁹
Dei. summū bonū erit omnino beatissimū, ita
semper fore certū erit. Ibi vacabimus & vi-
debimus, videbimus & amabimus, amabi-
mus & laudabimus esse, quod erit in fine,
sine

sine fine. Nā quis alius noster est finis, nisi
peruenire ad regnū, cuius nullus est finis? *Aug. ibi.*

v Quod Deus p̄parauit diligentib⁹ se
fide nō capitur, ipse nō attingit, charitate
nō apprehēditur, desideria & vota trans-
gredit̄: acquiri potest, æstimari nō potest.

x Ibi tota virtus erit videre, qd̄ amas, & *Augu. de*
summa summa felicitas amare, quod videas, & ibi ciuitate
beata beata vita in suo fonte bibitur, vbi veritas *Dei.*
tis visio clarissimè aperitur.

y Regnū cœlorum nō est dātis, sed acci-
pientis. Nō est enim personarū acceptio *psal. 68.*
apud Deū, sed quicunq; se talē p̄buerit.

vt regni cœlorū dignus fiat, hic accipiet,
quod non personæ, sed vitæ paratum est.

z Nullus labor durus, nullū t̄ps longū vi *Hieron. in*
deri debet, quo gloria eternitatis acquir̄. *epist.*

& Regnum cœlorum vim pariter, grā- *Hiero.*
dis violētia est, generatos in terra cœlum
quærere, & possidere per virtutem, quod
non tenuimus per naturam.

a b Quantalibet intentione se humana *Greg. su-*
mens tetēderit, etiā si phātasias imaginū *per Eze.*
corporaliū à cogitatione cōpescat. Si oēs *hom. 8.*
circūscriptos spiritu ab oculis cordis ad-
moueat, adhuc tamē in carne mortali po-
sita videre gloriam Dei nō valet, sicut est:
sed quicquid de illa est, quod in mente re-
splendet, similitudo, & non ipsa est.

Grego. in moralib. a c Curramus & sequamur Christum, non sunt hic vera solatia, sed ibi ponuntur, ubi vera vita.

Grego. in homil. a d Regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Videte si negare debemus, quod petimus, quum patroni sunt, qui petunt.

Grego. in moral. a c Tanta vis in illa pace nos sociat, vt quod in se quisq; nō accepit, hoc se accepisse in alio exultet. Vna cūctis erit beatitudo lætitiæ, quāuis non vna sit in oībus sublimitas vitæ. Erit & in illa beatitudine culpæ memoria, non quæ mentē polluat, sed quæ nos lætitiæ armis adstringat.

Grego. in moral. a f Solis iustis cœlestis patriæ debentur præmia, vt humiles, casti, nites, arg; misericordes ad gaudia æterna perueniant.

Greg. lib. 4. dialogorum. a g In domo patris mei mā. mul. sunt. Si eī dispar retributio ī illa latitudine æterna nō esset, vna potius mā. q̄ multæ essent. Multæ ergo mā. siones sunt, in qb^o & distincti bonorū ordines, ppter meritōrū cōfortiū cōiter lætētur: & rñ vnū denariū oēs laborātes accipiūt, q in multis mā. sionib^o distinguūtur, quia & vna beatitudo, quā illic percipiūt, & dispar retributionis qualitas, quā per opera diuersa sequūtur.

Grego. lib. 4. moral. a h Quoniam electis in hac vita est dilectio operum, in alia quoq; vita erit proculdu

culdubiō discretio dignitatū, vt quo hic alius alium superat, illic alius alium retributione transcendat, & quāuis in illa retributione, dignitas eadem nō sit, vna tamen omnibus vita beatitudinis erit.

a i Corona xij. stellarū in patria, prima *Ber. i quadam ser.* stella memoria sine obliuione: secunda ratio sine errore: tertia voluntas sine omni

perturbatiōe: quarta impassibilitas, ī qua corpus n̄m surget sine corruptiōe: quinta charitas, qua cōfigurabit claritati corporis Christi: sexta agilitas, vt secūdū mobilitatē cogitationū n̄rarū sit agile: septima subnititas: vt quā tūlber spissum vel solidum erit penetrabile: octaua est, diligere p̄ximū suū, in oī veritate, tanq̄ seipsum: nona est, videre p̄ximū suū in puritate diligētē se, sicut diligit semetipsum: decima est, Deū p̄fectē diligere, sed plus q̄ seipsū. Vndecima est, diligere, seipsum rārum modo ppter Deū: duodecima est, videre Deū diligentē se supra quā diligat seipsum.

a k O verē felix & gloriofa societas! san *Berna. in* ctum coniuuium! o desiderabile epulæ! *serm.* vbi nimirum anxietas nulla, nullū poterit esse fastidium, quin satietas summa & summum inerit desiderium.

a l Illud verum & summum gaudiū est, &c. Vbi gaudium, n.

Bernar. a m Festinemus ad locum tutiorē, id est, ad agrum vberiorē, ad p̄silum saniorē, vt habitemus sine metu, ab̄idemus sine defectu, epulemur sine fastidio.

Berna. in an serm. O beata regio paradisi! ò beata regio deliciarū, ad quā suspiro de valle lachrymarū, vbi sapiētia sine ignorātia, vbi memoria sine obliuione, vbi intellectus sine errore, vbi ratio sine obscuritate fulgebit. Beati qui habitant ibi, & laudabunt Deū in secula seculorum, amen. Regnum Dei conceditur promittitur, ostēditur, percipitur, cōceditur in prædestinatione, promittitur in vocatione, ostēditur in iustificatione, percipitur in glorificatione.

Chryso. de reparatio ne lapsi. a o Nulla erit in futuro discordia, sed cū cōsona, cūcta cōueniētia, oī meū factō rū erit vna cōcordia, nullus ibi diaboli metus, nullæ insidiæ dæmonū, terra gehēnæ p̄cul, mors neq; corporis nec aiæ, sed im mortalitatis munere met^o vterq; resolut^o

Ibidem. a p Intuere cœtū, nō solum ex oībus, sed ex angelis, atq; archāgelis: thronis & dominationibus: principatibus ac potestatibus cōuocātū, de rege aut, qui horū medi^o residet, dicere vox nulla sufficit: effugit oēm sermonē, atq; omnē sensum humanę mētis, excedit dec^o illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia.

Si

a q Si quōtidie oporteret nos tormenta *Ibidem.* perferre, si ipsam gehēnam paruo tēpore tolerare pro eo, vt Christum videre possēmus in gloria veniētem, & sanctorū eius numero sociari, non erit dignū pari ratione, omne quod triste est modò, vt tāti boni tantæq; gloriæ participes habeamur.

a r Futura vita, vbi credē esse beatē sempiterna, sempiternē beata, vbi est certa securitas, secura trāquillitas, trāquilla iocūditas, felix æternitas, æterna felicitas: vbi amor p̄fectus, timor nullus, dies æternus: alacer mortus, & vnus omnium spiritus.

a s Futura vita, vbi ipsa ciuitas q̄ est angelorū sancto rūq; omnium congregatione beata, meritis fulgētibus micat, æterna salus exuberat, veritas regnat, vbi nec fallit quisquā, nec fallitur, vbi nullus beatus eiicitur, vbi nullus miser admittitur.

a t Ad finē plures veniunt, ad cœleste regnum pauci perducunt, oēs enim canonici vocātur ad electionē, sed vnus eligitur. a v Patriā nostrā, paradīsum cōputemus parentes patriarchas iā habere cœpimus: qd non p̄peramus, & currim^o, vt patriā nostrā videre, vt patres salutare possim^o: Magni nos illic charorum numerus expectat parentū, fratrū, filiorum frequens nos & copiosa turba desiderat, iam de sua

incol

incolumitate secunda, adhuc de nostra salute sollicita. Ad horum conspectum & copulatum venire quanta & illis & nobis in communi laetitia est?

Cas. super a. Bñ dicitur, Dñm cœlũ extrudere, ubi *psa. exten* meretrices & publicanos eũ cõstat admittẽs cœlũ *si* tere, nã cũ sint rei per iustitias, cœli iusto *cut pellẽ.* rũ facti sunt: & gratiæ largitate peccatũ.

Boëtius: a y Aeternitas, est diuturnitas sine initio & fine, & carens omni mutabilitate.

Vide etiã in tit. Acedia, g. Amor, q. a. l. b. g. Angelus, b. a. Anima, r. Beatitudo, b. l. m. p. Cõsolatio, e. Delitiæ, g. Desideriũ, c. Diuitiæ, q. Gaudiũ, a. Infernus, r. Innocentia, p. Tempus, a. Vita, e. *Gratia.*

Augu. su- a **H**omo tunc peccatis vincitur, dum *per episto.* per viribus suis iustè viuere conatur ad Ro. sine adiutorio liberantis gratiæ Dei.

Augu. su- b Si gratiam idè tibi dedit Deus, quia *per Ioan.* dedit gratis, gratis ama: noli ad præmiũ diligere Deum: ipse sit præmium tuum.

Augu. de c Si leuis morbus esset, contemneretur *verbis a* medicus, non quæreretur: si medicus con- *postoli.* temneretur, morb⁹ nõ finiretur. Idè vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia.

Augu. in d Sola gratia discernit redemptos à per- *enchiri-* ditis, quos in vnum coaceruat massa per- *dian.* ditionis ab origine ducta creationis.

Dei

e Dei gratia cur ad istũ veniat, ad illũ nõ *Augu. de* veniat, occulta cã esse põt, iniusta nõ põt. *baptismo* f Lex, Dei ciuitas est. Lex data est, vt grã *paruulor.* q̄ reretur: gratia data est, vt lex impleret. *Au. de spi* g Talis est gratia spiritus sancti, vt si in- *ritu Cõ li.* corde tristitiam inuenerit, cõsumit & dis- *Au. i quo* soluit: si desiderium, permanensium facit, *dam ser.* si trepidationem, etiam abiicit.

h Vberior est gratia, q̄ precatio: semper *Am. sup.* enim Dominus plus tribuit, quã rogatur. *Lucem.*

i Gratia vehemẽtiore ad diligendũ, q̄ na- *Ambr. de* tura, reddẽdo vacuã pecunia: gratia autẽ *offic.* & habẽdo soluitur, & soluẽdo retinetur.

k Dum nos gratia diuini respectus illu- *Gre. li. 2.* minat, cuncta mentis nostræ ab *mora.* scondita manifestat.

l Filij Israë l mãna: descerẽtes cũ peponi- *Grego. in* bus & carnibus porros capãsq; desidera- *mo.* uerunt, quia videlicet peruersã mẽtes gra-
tia dona despiciunt, & pro carnalibus vo-
luptatibus laboriosa huius vitæ itinera,
& lachrymis plena concupiscunt.

m Quũ per semetipsum loquitur Dẽus; *Gre. ibid.* de verbo eius sine verbis & syllabis cor-
docetur: quia virtus eius intima quadam
subleuatione cognoscitur, ad quam mens
plena suspenditur, vacua grauat: p̄odus
quoddam est, quod omnem animam quã
tangit: replet.

Grati

Bev. de li. n. Gratia in tribus consistere arbitror. In odio preteritorum, contemptu presentium bonorum, & desiderio futurorum.

Bernard. ser. 77. o Præoccupatū quippe secularibus desideris animum delectatio sancta declinat, nec misceri poterūt vana veris, æterna caducis spiritualia carnalib⁹, sūma imis, vt pariter sapias, q̄ sursum sūt, & q̄ sup̄ terrā.

Bev. super ca. ser. 54. p In veritate dedici nihil æquē efficacē se ad gratiā promerēdā, retinēdā & recuperandā q̄ si omni tēpore corā Deo inueniaris nō altū sapere: sed timere, sicut scriptū est: Beatus homo, qui semper est pauidus. Tūc ergo quum arripserit gratia, time: quum abierit: time quū denuo reuertetur, & hoc semper pauidum est.

Ibidem. q Gratia balsamū purissimū est, & ideo purū, solidum, & profundū vas requirit.

Chry. sup. epi. ad he. r Aliquādo pleriq; & vitā habētes mūdā, nō accipiūt gratiā, quare? ne in sup̄biā eleuetur, ne inflētur ventositate iactantiæ, ne altitudo muneris negligentiores efficiat.

Prou. 29. f Pauper & creditor obuiauērunt sibi, glo. *Beda.* vt riusque illuminator est Dominus.

Beda in r. glossa. Pauper, est humilis auditor, creditor, prædicator, qui sibi obuian̄t quum in vnā pietatis gratiā cōueniūt: Vt riusq; illuminator est Dominus: quia nec iste prædicat, nec ille credit sine Dei munere. Vnde, sine

sue me nihil potestis facere.

Vide etiā in tit. Aduentus. b. Anima. o. Cor. d. Creatio. b. Deuotio. h. Maria. r. Pœnitentia. m. Prædicatio. a. e. Salus. a.

Gratitudo, sive gratiarum actio.

Quid est tota die id est, sine intermissione *Au super illud psal.* laudare, in prosperis quia cōsolaris, in aduersis quia corrigis antē, quā *Tota die* essem, quia fecisti me: cum essem, quia salutem dedisti, cum peccassem, quia ignouisti, cū conuersus essem, quia adiuuisti. *os meum. lau.* cum perseuerassem, quia coronasti.

b Nō est ista superbia elati, sed confessio *Au super ps. Custodex* te habere, vt nec superbus sis, nec ingratus. Dic Deo tu o: sanctus sum quia sancti meā quificasti me, quia accepi, non quæ habui: *niā sum.* quia tu dedisti, quæ ego non merui. *Eus.*

c Omnia peccata sic habēda sunt, tāq̄ dimittātur à quib⁹ Deus custodit, ne comittātur. *Au. ad s. Etis Sir.* Noli modicū diligere, quasi à quo modicū dimissum est: sed potius multū dilige, & quo tibi multū tributū est. Si enī diligit, cui donatū est, ne redderet: quātō magis debet diligere, cui donatum est, vt haberet: Nam quisquis ab initio pudicus permanet, ab illo regitur: & quisquis ab impudico pudicus factus est, ab illo corrigitur, & quisquis vsque in finē impudicus est

est, ab illo deferitur. Hæc autem ille occulto iudicio facere potest: iniquo nõ potest, & fortasse ideò lateret, vt plus timeatur, & minus superbiatur:

Au. in ep. d. Quid melius & animo geramus, & ore ad Mar-
cellinum. pnam, & calamo explanem, q̄ Deo gratias hoc nil dici breui, nec audiri lætius, nec intelligi grati, nec agi fructuosi p̄t.

Bern. ad e. Dãti rependi quicquã gratius ab *Americum*
cæcellari. accipientem nõ potest, quã si gratũ habuerit, quod gratis accepit, nam spiritui gratiæ contumeliam facit, qui beneficium dantis grata mente non suscipit.

Chry. sup. f. Optima beneficiorum custos, est ipsa *Matt. ho.*
25. memoria beneficiorum, & perpetua confessio gratiarum.

Chry. in g. Admoneo vos, vt dominũ semper bene *tract. de*
Symbolo. dicatis, si venerint mala, benedicite: & dissoluetur mala, si prospera venerint, benedicite, & perseverabunt bona & prospera.

Cass. sup. h. Ingiter sibi subuenire facit, cui collatũ *ps.*
niã miser i. beneficium ante oculos semper assistit. Præstita dona numerãtur, vt ad *ante ocn.*
Ca. su. ps. cordiãtuta bona de corde non p̄obatur amittere.

Ibid. m. l. Si bene meretũb' aliena gratia nõ respõ

Cass. in det. merces tamen sua virtuti nõ deerit: q̄ *quandã ep.*
potius fruct' lucra satis habet, simpliciter apud

apud se de bono felici cõscientiæ testimonio gloriari, neq; enim subiecta est externa dispositionis arbitrio, sed in sua propria puritatis maiestate cõsistens, ab indignioribus præmia non requirit.

m. Qui quanta sibi gratia collata sit, ne *Ibidem.*

scit: quantas largitori grates debeat, non intelligit, non enim potest quis plene intelligere quod accepit, nisi meminerit.

n. Ois profect' ad diuinitatis est munera *Ibidem.*

referendus: quia nihil constat fore bonũ, nisi qđ ab ipso dignoscatur esse collarum.

o. Inuitat ad magna, qui gratanter suscipit modica: & spem de futuris recipit, qui *Cas. 4. ep.*
transacta beneficia recognoscit: nec desperatione frangitur, qui magnorum munerum consolatione roboratur.

p. Nullum officium magis quã referẽda *Se. in qua*
gratia, necessariũ: nã si Hesiod' iubet red- *dam epi.*

dere maiore mẽsura, quã acceperis vtẽda, quid debemus facere puocati beneficio? imitari agros fertiles, qui multò plus reddunt, quã accepertint: quia si nõ dubitamus bona cõferre his, quos speramus nobis profuturos, quales debem' esse in eos qui iam profuerunt: Nãm demus vel non demus, in nostra potestate est, nõ reddere verò, bono viro non licet, si absq; iniuria id facere possit.

Sene. 2. de beneficiis. q Ad reddēdū gratiā opus est, & tēpore & facultate, & aspirāte fortuna: nihil tam necessarium, aut cū maiori cura dicendū, quā beneficium dare, & gratias agere.

Sene. 2. de beneficiis. r Quidam furtivē gratias agunt, & in angulo, & ad aurem, verētur palam ferre: ut sua potius virtute, quā alieno adiutorio habere dicantur.

Ibidem. s Nunq̄ tibi gratiā referre poterō, tamē illud certē nō desinam, vbiq; cōstiteri, me referre non posse. Nam qui gratē beneficium accipit, primā eius p̄sionem solvit.

Se. 30. ep. t Sapiens omnia examinabit secū quantum accipit, a quo, & quando, vbi, quem, admodum. Itaque negamus, quenquam scire gratiam referre, nisi sapientem.

Se. 83. ep. v Hoc certē iustitię convenit, suam cuique reddere beneficio gratiam: iniurię tationem, aut certē malam gratiam.

Ibidem. x Nō oēs grati sciūt debere beneficium. potest etiā imprudēs & rudis, & vnus de turba, ignorat aut quātum pro re debeat.

Ibidem. y Sapiēti nō ū, quātū res quęcunq; raxāda sit: nā stultus etiā si bonę volūtatē est, aut minus, quā debet: aut tempore, aut quo nō debet, reddit loco: aut ī quod reddendū est, effundit, atque abiicit.

Ibidem. z Nemo etiā referre gratiam scit, nisi sapiens: stultus autē quemadmodū potest, refert: sciētia illius potius, quā volūtas

deest, velle non discitur. Sapiēs omnia inter se comparabit, maius enim aut minus fit, quamvis idem sit tēpore, loco, causa.

a b Gratus sum, non vt alius mihi libentius præstet priori irretutus exemplo: sed vt rem iocundissimam faciam.

a c Credamus itaq; nil esse grato aō hō- *Ibidem.* nestius, oēs hoc vrbes, oēs etiā ex barbaris regionib; gentes conclamabunt, in omni iudicio: ū diuersitate referendā benemerētibus gratiam, omnes vno ore affirmabunt: in his discors turba consentiet.

Vide etiā in ti. beneficentia & Creatio. e. f. Dilectio. d. o. Homo. l. Ingratitudo & Lachryma. n. Laus. a. h. Nocumentum. h. Patientia. c. a. r. Virtus. i.

Gula.

a **V**Entris ingluuiēs dicit ad eum: dō *Aug. de* minus omnia munda creauit, & *conflatu* qui saturari cibo respuit, quid aliud, quā *visitorum.* diuinę ordinationi contradicū.

b Nō p̄pter porcū, sed p̄pter pomū, mor *An. in gl.* tem prim^o homo inuenit, & Esau primatū *sup. ill. ad* suum nō p̄pter gallinā, sed p̄pter lēticiā *Ro. 14.* No pdidit. Scio. n. Noē omne genus carnis, *ls propter* quod cibo effectus fuit, māducare cōcessum, *escam de* Eliā cibo carnis refectum, Ioānē mirabili *struere* abstinentia præditū, animalibus, id est, lo- *opus Dei,* cūctis in etiā cedentibus non fuisse pollū *omniq; us*

de mun- tū. Et scio Esau lēticulę cōcupiscentia de-
da sunt. ceptū. Et Dauid propter aquę desiderū
a seipso reprehensum, & regem nostrum
non de carne, sed de pane tentatum.

Ambro. in c Malę dominę seruitur gulę q̄ semper
ser. de expetit, nūq̄ expletur. Quid n. infatiabi-
ietu. lius vētre? hodie suscipit, cras exigit: cum
impletus fuerit, disputatur de continētia.
cum digesserit, vale virtutibus dicitur.

Ambro. in d Fames amica virginitati est, inimica
serm. 40. lasciuie. Saturitas verō castitatem prodi-
git, nutrit illecebram.

Hic. in ep. e Sit vtilis & vespertin⁹ cibus, olera & le-
ad Pauli. gumina, interdūq; pisciculos, p̄ summis
ducas delictijs. Qui Christū desiderat, & il-
lo pane vescitur, non querit magnopere,
quā de pretiosis cibus stercus conficiat.

Hic. in ep. f Hippocrates in Aphorismis docet cras-
sa & obesa corpora, quę crescendi mensu-
ram impleuerunt, nisi citō ablatione san-
guinis minuantur, in paralysin & pessima
morborum genera erumpere: & idcirco
necessariam esse demptionem: vt rursū
habeant, in quā possint crescere. Non
enim manere in vno statu naturam cor-
porum, sed aut crescere semper, aut decre-
scere: non posse viuere aliās, nisi crescen-
do capax sit. Vnde & Galenus vel doctis-
simus Galeni interpres, Adeps quorum
vita

vita, & ars sagina est (dicit in exhortatio-
ne medicinę) nec viuere posse diu: nec sa-
nos esse. animāq; ita nimio sanguine &
adipib' quasi luto inuolutas, nihil tenue,
nil cœleste, sed semper de carnalibus eru-
ctare, & ventris ingluuiem cogitare.

g Legimus quosdam morbo articulari, *Hi. in ep.*
& podagrę humorib' laborantes, proscri- *ad Iouis.*
ptione honorum, ad simplicem mensam,
& pauperes cibos redactos cōualuisse. Ca-
ruerunt enim solitudine dispēsante do-
mus, & epularū largitate, quę & corpus
frangunt & animam.

h Semper saturitati iuncta est lasciuia. *Hi. in quo*
Vicina sunt igitur venter & genitalia, pro *dams ser.*
membrorum ordine, ordo vitiorum.

i Non cibus sed appetitus in vitio est, vn- *Greg. lib.*
de & lautiores cibos plerunq; sine culpa *30. mor.*
sumimus, & abiectiones non sine reatu
conscientiæ degustamus.

k Domināte gulę vitio, omne qd' hoīes *Gre. ibid.*
fortiter egerūt, perdūt. & dū vēter nō re-
stringit, simul omnes virtutes obruūtur.

l Cocorum princeps muros Ierusalem *Gr. in pa.*
deiecit: quia dum venter ingluuie tendi-
tur, virtutes animę luxuria destruuntur.

m Penē semp epulas comitat' voluptas, *Gre. lib. r.*
nā dum corp' in refectionis delectatione *mora.*
resoluitur, cor ad inane gaudiū relaxatur.

Grego. 30. moralis. n Nō ad conflictū spiritualis agonis as-
surgitur, si nō prius intra nosmetipsos ho-
stis potius, gulæ videlicet appetitus edo-
matur, quia si nō ea, quæ nobis sunt vici-
niora, prosternimus: inaniter ad ea q̄ lō-
giūs sunt, impugnanda transimus. In cas-
sum nanq; contra exteriores inimicos in
campo bellum geritur, si intra vr̄bis mœ-
nia ciuis insidians habetur.

Gre. li. 7. moralis. o Sæpe edē dī rō seruit gulæ, & seruare se
simulat indigētix naturæ: cū q; venter in-
gluue se extēdit, mēbra in luxuriā erigit.

Grego. lib. 30. mor. p Sic voluptas plerunq; sub necessitate
se palliat: vt vix eam perfectus quisq; di-
scernat, nā dum solui debitum necessitas
petit, voluptas expellere desiderium sup-
petit, & tātō gula securiūs in præceptis ruit,
quantō sub honesto nomine necessitatis
explendæ se contegit.

*Be. in apo-
logetic.* q Melius est exiguo sanguine ad vsum
vesci, quàm ventoso legumine vsq; ad ru-
ctū exsaturari, præcipuē cum & Esau non
de carne, sed dē lente sit reprehēsus, & de
ligno Adam nō de carne damnatus. & Io-
nathas de gustu mellis, non carnis mori
iudicatus. Ecōtrā verò Elias innoxie car-
nem comedit, Abraham angelos gratis si-
mē carnibus paut: & de ipsis sua fieri sa-
crificia Deus præcepit.

Paul

t Paulus Timotheo modicè vino vtendū *Ber. ibid.*
consuluit: & Domin⁹ ipse bibit, ita vt vini
potator appellatus sit. Apostolis quoque
bibendum dedit, insuper ex eo sacramen-
tum sui sanguinis edidit.

s Ipsa deinde qualitas rerum talis de fo- *Ber. ibid.*
ris apparere curatur, vt non min⁹ aspe-
ctus, quàm gust⁹ delectetur: & cū iam sto-
machus crebris ructib⁹ repletum se iudi-
cet, necdum tamen curiositas sariatur: sed
dum oculi coloribus, palatum saporibus
illiciantur, infelix stomachus, cui nec co-
lores lucent, nec sapores demulcent, dum
omnia suscipere cogitur, oppressus magis
obruitur, quàm reficitur.

t Inter prandendū quantum fauces dapi *Ber. saper*
bus, tantū aures pascatur rumoribus, qb⁹ *cantic.*
totus intētus modū nescias, in edē do. in-
terim aut ferula ferculis apponuntur, &
pro solis carnib⁹, quibus abstinetur, grā-
dia piscium corpora duplicantur.

v Gulæ saturitas nimia aciem mentis *Is. li. 1. de*
obtundit, ingeniu⁹ inque euertere facit. *sum. bon.*
x Quibuslibet escis refectus venter, semi- *Io. Cassia*
naria luxuriæ parit: nec præualeat mens *nude in-*
discretionū gubernacula moderari, cibo *struione*
rum pondere præfocata. Non. n. sola cra- *monach.*
pula vini mentē inebriare cōsuevit: verū
etiā cunctarū. escarū nimieras. vacillantē

eā, ac nutandā reddit, omniq; integritatis ac puritatis cōtēplatione dispoliat. *Ibidem.* Nunquam poterit ardētis cōcupiscētiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gula refrēnare nequierit. Interioris hominis castitas, virtutis huius consummatione discernitur: nunquam enim robustioribus ē mulis colluctari posse confidas eū, quem in leuiori conflictu conspexeris ab inferioribus paruisque superari.

Ibidem. z Impossibile est saturum ventrem pugnās interioris hominis experiri. nec bellis robustiorib⁹ attentari dignū est eum, qui potest deijci leuiori conflictu.

*Hugo. in
noct. aust.* ab Quidam cum ad edendū affederint, inquieta quadā agitatione mēbrorū, intemperantiā animi sui designāt, caput excutiunt, brachia exuunt, manus in altum expandūt, & nō sine magna trepitudine, quasi torū epulū simul sint absorpturi. Ingētes quosdā conat⁹ & gest⁹ satis indecoros ostēdunt in vno loco sedētes, oculis & manibus, quæ propē & longē sunt, omnia circūcurrūt, simulq; panes comminunt, vina in calices infundunt, discos in gyrū circūducunt, anhelāt & suspirant præ angustia, ita vt existimes eos, alium rugienti ventri patētiorē aditum quærere, quasi angustia fauciuū non possint esurienti stomacho

macho satis sufficienti abūdātia ministrare, & velut super oblectam ciuitatē assultum facturus, dubitans vbi primū expugnationē aggrediatur, dū simul in omni parte irruptionem facere concupiscit.

a c Suppositiosum quidē nimis in suis præ- *Ibidem.* paradīs cibis adhibēt studiū, infinita decorationū, frigararū & cōdimentorū genera excogitantes, modō mollia, modō dura, modō frigida, modō calida, modō cocta, modō asā, modō pipere, modō allio, modō cymino, modō sale cōdita: secundū cōsuetudinē prægnantiū mulierum desiderātes: ita quōd ibi desudant coquorum artes, & fiūt variæ quæstiones, vtrū fieri debeāt assata, vel fixa, vel elixa, & tāta sollicitudine præparāt, vt deuoratis quatuor vel quinque ferculis, prima non impediāt nouissima, & cum iam stomachus, crebris eructibus repletum se indicat, nōdum tamen curiositas faciat. Isti vidētur colere ventrem, tanquam Deum.

a d Solent dijs tēpla cōstrui, altaria erigi, *Hug. ibid.* ministri ad seruiendū ordinari, immolari pecudes, tura cōcremari: Deo si quidē vētri, templū est coquina: altare mēsa, ministri coqui, immolatæ pecudes, coctæ carnes, fumus incensorum, odor saporum.

a e Gulæ est solius corporis causa, ille- *Hugo.*

cebrofus & avidus ciborum appetitus.

Ibidem. a f Gula vel Castrimargia, est vorax edacitas naascenti stomacho applaudens, naturalibus finibus non contenta.

Alan^o de cōplacētū natura. a g Hæc pestilētia non vulgari humilitate cōtenta, profundius se porrigit in prælatos, q̄ salmones, lucios, cæterosq; pisces æquipollenti generositate præfignes, varijs decoctionum cruciatos martyrijs, baptizati adulterantes officii, sacri piperis fonte baptizant: vt ex tali baptismo baptizari multiformē saporis gratiam cōsequatur: In eadem mensa terrestre animal piperis inūdatione submergitur, piscis natat in pipere, auis eiusdem viscositate ligatur: dūmq; tot animalium genera vno vetricis ergastulantur in carcere, aquatile animal secum, pedestre aëreumque genus in eodem sepulchro intumulari mirantur: quibus si detur licentia exeundi, egressui vix portæ sufficit amplitudo.

Senec. 10. Rhetoric. a h Quicquid auium volitat, quicquid pisciū natat, quicquid ferarū discurret, nostris sepelitur ventribus: quare nunc, cur subitō moriamur? quia mortibus viuimus.

Senec. epi. sto. 61. a i Ventri obedientes, animalium numero computantur, non hominum.

Sen. ep. 7. a k Multos morbos fercula multa ferunt innumerabilēsq; morbi, innumerabiles coquos

coquos munerant.

a l Vna sylua pluribus elephātibz suffi- *Ibidem.*

cit: homo verō pascitur vix terra & mari.

a m Venter præcepta non audit: pascit & *Senec. 21.*

appellat: nō est tamen molestus creditor: *epist.*

paruo contentus est, si das illi, quod debes, non quod potes.

a n Initiū vitæ hominis aqua & panis: gu- *Inn. de Gē-*
losis aut nō sufficiunt fructus arborū: non *litate cōdi-*
genera leguminū, nō radices herbarum, *tionis hu-*
nō pisces maris, nō bestia terræ, nō aues *mana.*

cœli: sed quarūtur pigmenta, parantur aromata, & natriūt altilia, capiūtur obesa. quæ studiosē coquūtur, ante coquos, quæ lautē parantur, officio ministrorum alius contundit & colat, alius confundit & conficit, substantiam conuertit in accidēs, naturam mutat in artem: vt saturitas trāseat in esuriem. reuocat ad appetitum ad irritandum gulam, non ad sustentandam naturam, non ad necessitatem suppleendam: sed ad auiditatem explendam.

a o Gula paradifum clausit, primogenitū *Inn. ibid.*

vendidit, suspendit pistorē, decollauit Baptistā. Nabuzardan princeps coquorum templū incendit, & Ierusalem totā euerit. Baltazar in cōuiuio manum contra se scribentē aspexit, mane thecel phares, & eadem nocte interfectus est à Chaldaeis.

Vid

Vide etiã in tit. Abstinẽtia, & Auritia. a. s. cõuersatio. a. c. a. d. a. f. a. g. delitiã. n. Deuotio. m. Discretio. m. Diuitiã. a. c. Ebricitas. & Gloria vana, & Ieiuniũ. q. Peccatũ. o. Sobrietas, & Tẽperãtia. d. Vitium. b. f.

Hæresis.

Augus de a diffinitio. **H**æreticus est qui pro alicuius tẽporalis commodi & maximẽ gloriã principatũsque sui gratia, falsas ac no uas opiniones gignit, vel sequitur.

Augusti. **b** Hæreticus est qui conceptã noui erroris perfidiam pertinaciter defendit.

Aug. con tra fastũ. **c** Schisma est eadẽ opinãtẽ atq; eodẽ ritu colentẽ, quo cãteri, solo aggregationis delectari desiderio. Hæresis verõ diuisa opinãt ab his, quã catholica credit ecclesiã,

Aug. ibid. **d** Si qui sententiã suã quãuis falsã atq; peruersã nullã p̄tinaci animositate defendũt, quãrũt autẽ tanta sollicitudine veritãtẽ, corrigi parati, quum adinuenerint, nequaquã sunt inter hereticos deputãdi.

Hic. in ep. **e** Hęc est fides Papa beatissime, quã in catholica discimus ecclesiã, in qua si min⁹ peritẽ, aut parum cautẽ fortẽ aliquid possum est: emendari cupimus à te, qui Petri fidem & sedem tenes. Si autem hęc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpãre voluerit, se imperitum vel maleuolum, vel etiam nõ

cat

catholicum seu hæreticum comprobabit. f. Rese candã sunt putridã carnes, & sca- *Hierony.* biofa ouis ab ouili repellenda est, ne roca domus massã & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est.

g Quicumq; aliter scripturã intelligit, *ibidem.* quã sensus spiritus sancti eslagitat, à quo scriptura est: licet ab ecclesiã non recedat, tamen hæreticus appellari potest.

h De intelligentia hæresis, non de scri. *Hilarius.* ptura est: sensus, & non sermo fit. crimen. *2. de trin.* **i** Plus lõge nocet falsus catholicus, quã si verus appareat hæreticus.

k Sicut cauendi sunt, qui habent speciẽ *Bern. sup. cãtica.* bonã vitãe propter dogma nequitie: sic & *Chry sup.* hi, qui integrã fidei & doctrinã sunt, & *Matth.* turpiter viuunt.

l Schisma est error pertinax catholicam *Hugo.* pacem in sin gulari perturbans ecclesiã.

Vide etiam in tit. Detractio. c. & in tit. Error. per totum. *Homicidium.*

Qui sine publica administratione maleficũ interfecerit, velut ho- *Aug li. 1. de ciuitã* micida iudicabitur, & tantõ amplius quã- *de Dei.* tõ sibi potestatem à Deo non concessã vsurpare non timuit.

Hom

Augu. su. b Homicida dicitur diabolus, nō gladio per Ican. armatus, non ferro accinctus ad hominem venit, verbum seminauit & occidit. Noli ergo te putare non esse homicidam, quādo fratri tuo mala persuades.

Gr. super c Tor occidimus, quot ad mortem ire *Ezechiel.* quotidie repidi, & tacentes videmus.

Ber. i quo d Qui bonum odit in homine, nunquid *dum ser.* homicida poterit appellari? adhuc viuit homo, & ille iam reus est mortis.

Caf. super e Non interest, quis occidat, si innocen *psal. 62.* tem aliquis occidendum esse pronūtiat.

Homo.

Amb. lib. a **P**rocliuus & mutabilis est in utrūq; *de Ioseph.* humana cōditio, vt quocūq; intenderit, eō perpēdat & vergat, vel ad studia virtutum, vel ad illecebras delictorum.

Gr. li. 4. b Ad hoc homo positus erat in paradiso, vt si se conditoris sui obedientiam vinculis charitatis adstringeret, ad cœlestem angelorum patriam, quandoque sine carnis mōte transiret.

Ber. super c Homo cūm in honore esset, nō intellexit. In quo honore habitabat: in paradiso & loco voluptatis. conuersatio eius nihil molestę nec indigētie sentiebat: odoriferis stipatus malis, fulcitur floribus, gloria & honore coronatus, & constitutus super opera manuum plasmatoris. magis au-

tēna

tē ob insigne diuinę similitudinis præcelsabat. & erat illi fors ac societas cum plebe angelorum, & cum omni militia cœlestis exercitus, sed mutauit istam gloriam in similitudinem vituli comedētis fœnū. *Ber. ibid.*
d Heu tristis & lachrymosa mutatio, vt homo paradisiicola, terrę dominus, cœli ciuis, domesticus Domini Sabaoth super Deorū spiritū & cœlestū virtutum cohęres repētina se cōuersione inuenit, & propter infirmitatē iacentē in stabulo, & propter pecorinā similitudinē indigētē fœno, & propter insomita feritatē alligatū præstipio, sicut scriptū est, in chamo & fræno maxillas eorum constringe, & c.

Ber. ibid.
e Video hominem priūs quatuor virtutibus amictū, quid hinc deerat, quem misericordia custodiebat, veritas docebat, iustitia regebat, pax fouebat.

f Animalia fecit Deus propter hominē, *Chryssup. Matth.* hominē propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominē quomodo hominib? nō ministrabit ppter seipsum.

g Omnē creaturā sensibilem Deus armatā & munitam creauit, alios veloci pedum *Chryssup. Mat. 7.* cursu, alios vnguibus, alios pēnis, alios cornibus, hominē solū sic disposuit, vt virtus illius sit ipse Deus & in eo, quo inferiorē eum fecit, in ipso fortiorē esse voluit in se,

vt ne

vt necessitate infirmitatis coactus, semper
necesse habeat dominum suū requirere.

Chr. super h. Mat. 10. Præ omnibus malis, homo est peissimū
malū. Quælibet bestia vnū habet, & pro-

priè malum, homo autē omnia. diabolus
enim ad iustū accedete nō audet, sed ma-
lus homo non timet, sed contemnit.

Chrysiho. de ascensio ne. i. Cōparatus est homo iumētis & c. Peius
est comparari, quān nasci: naturaliter nō
habere rationem, tolerabile est hominem

verò ratione decoratum irrationabili na-
turæ comparari, voluntatis crimen est.

Hug. in di k. nasc. li. 1. Qui vsum vestimentorū prius adinve-
nit, considerauit, q; singula quæq; nascen-
tium. propria quædā habebāt munimēta,
quibus naturam suam ab incommodis de-
fendunt. Cortex ambit arborem, pēna te-
git volucrum, piscē squamma operit: lana
ouē induit, pilus iumenta & feras vestit.
concha testudinem excipit, ebur elephan-
tem iacula non timere facit. nec tam en si-
ne causā factū est, quod cū singula anima-
lium naturæ suæ arma habeant secum na-
ta solus homo inermis nascitur & nudus.
Oportuit enim vt illis, quæ sibi præuidere
nesciant, natura confuleret. homini autē
ex hoc etiā maior experiendi occasio præ-
staretur: cum illa, quæ ceteris naturaliter
data sunt, propria sibi ratione inueniret.

mul

multò enim magis eniter nūc ratio homi-
nis, hæc eadem inueniēdo, q̄ habēdo cla-
ruisset: nec sine causa prouerbiū sonat: q̄
ingeniosā fames omnes excuderit artes.

Vide, homo, dicit mundus, quomodo *Hugo ex
Pli. lib. 7.*
amauit te, q; propter te, fecit me: seruo ti-
bi, quia factus sum ppter te, vt seruias illi
qui fecit & me & te, me propter te, & te
ppter se. Si sentis beneficiū, redde debitū:
si accipis benignitatē, redde charitatem.

I. Principiū iure tribuetur homini, cuius *Plin. histo-
ria natu-
ra. lib. 7.*
causā videtur cūcta animalia genuisse na-
tura, magna & sæua mercede, contra tāta
sua munera, vt non satis æstimare parens
melior homini, an tristior nouerca fuerit:
ante omnia vnum animantiū cunctorū,
alienis velut opibus, cæteris variè tegumē-
ta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, pi-
los, plumā, pēnas, squāmas, vellera: Tunc
etiam arboreſq; cortice, interdum gem-
mino à frigoribus & calore rutata est: ho-
minem tātum nudum, & in nuda humo,
natali die abiicit ad vagitū statim & plo-
rarum, nullumq; tot animalium aliud ad
lachrymas, & hoc p̄tinus vitæ principio.
m Ne feras quidē inter nos genitas vincu-
la excipiunt, & omnium mēbrorum nexus:
at homo infeliciter natus iacer manibus
pedibusq; deuinctis. Flens animal cæteris

H

imperaturū, & à suppliciis vitā auspiciat, vnā tantū ob culpā, quia natū est: heu dementia ab his iniis existimantiū ad superbā se genitos: prima roboris spes, primū tēporis munus quadrupedi similem facit.

Plin. ibi. n. Cætera videntur sentire naturā suā: alia pernicitatē vsurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare: hominē nihil scire sine doctrina, nō fari, nō ingredi, non vesci, breuiterq; nō aliud naturæ sponte, q̄ flere. Itaq; multi extiterē, qui nō nasci optimū censerēt aut quā ocysimē aboleri. Vni animantium luctus datus est, vni luxuria, & quidē innumerabilibus modis ac per singula membra: vni ambitio, vni auaritia, vni immensa viuendi cupido, vni superstitio, vni sepulturæ cura, atq; etiam post se defuturæ. Nulli tamen vita fragilior, nulli rerū omnium libido maior, nulli paor confusior, nulli rabies acrior.

Plin. ibi. p. Cætera animantia in suo genere propriè degunt: congregari videmus & stare contrā dissimilia: leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus nō petit serpentes, nec maris quidem beluæ ac pisces nisi in aduersa genera sæuiunt, at homini plurima ex homine sunt mala.

Pet. R. tu q. Infructuosa intricat, cespitē, necat spā
sup. illud cia, exhaurit terræ vires, cultorē conficit, damno

damno afficit possidentem: ac si excidere *ex Cicer.* istam lucrū est, istā non habere, cōmodū *inuentione* est: sic homo vtiq; qui naturæ donū, mu- *Arborē si-* nus anime, rationis beneficiū, excellentiā *ci quidā* sensus iudiciū mentis artis industriā, cul- *plūtatam* turæ bonū, in steriles atq; inopes actus *habebat,* euerit, occupat, mergit auctori fructum, *Ec.* cultori gratiam negat: vnde sicut arbor è terra, sic iste vita meretur excidi.

r. Fuit quoddā tēpus, cum in agris homi *Tullius in* nes passim bestiarū more vagaretur, & si *prologo do* bi victu ferino vitā propagabāt, nec ani- *inuentione* mi ratione quicquā: sed pleraq; virib⁹ corporis administrabāt: nondū diuinæ religionis, nō humani officij ratio colebatur. Nemo nuptias viderat legitimas, nō certos liberos inspexerat quisquā, nō ius æquabile quid utilitatis haberet, acceperat.

f. Quo tēpore vir quidā magn⁹ & sapiēs *Cice. ibi.* cognouit, quæ materia esset, & quanta ad maximas res opportunitas animis inesset hominū: si quis eā possit clicere, & præcipiōdo meliorē reddere: qui dispersos homines in agris, & in rectis syluestrib⁹ abditos, ratione quadā cōpulit in locū vnū, & congregauit, & eos in vnāquanq; rem vtilē atq; honestā inducēs, ex feris & immanib⁹ mites reddit & māsuetos: at mihi videretur quidē hoc nec tacita nec inops di

cedi sapiētia perficere potuisse, vt homines à consuetudine subito conuertere, & ad diuersas rationes vitæ traduceret.

Sene. 77. t. ep. ad Lucillium. Omnis suo bono cōstat vitæ fertilitas, cōmendat vinū sapor: & velocitas ceruū: quàm fortia dorso iumēta sint, queris. In cane sagacitas prima est, si feras inuestigare debet: curfus, si cōsequi: audacia, si morere, & inuadere. Illud cuiq; optimū esse debet cui nascitur, quo cēserur in homine optima quidē est ratio: hæc antecedit animalia cætera, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta, p̄priū hominis bonū est, cætera illi cum animalib⁹ satis superq; cōia sunt.

Est fortis, videlicet & leōes: formosus est, & pauones: velox est, & equi: corp⁹ habet & arbores: habet impetū ac motū volūtariū, & bestię & vermes: habet vocē, sed quāto clariorē canes, acutiorē aquilę, grauiorem tauri, dulciore & nobiliore lucinæ?

Sene. ibi. v. Quod in homine proprium ratio, hæc recta & consummata felicitatem hominis impleuit: ergo si omnis res, quum bonum suum perfecit, laudabilis est: & finē suæ naturæ tetigit: hæc ratio perfecta virtus: eademq; honestum est. Id itaq; vnum bonum in homine est, quod hominis est.

Sene. ibi. x. Si quis omnia alia habeat: valitudinē, diuitias, imagines multas, frequens attriū: sed

sed malus ex cōfesso sit, improbabis illū. Itē si quis nihil quidē illorū habeat, quæ reuli: careat pecunia, clientū turba, nobilitate auorū & proauorū serie, si ex cōfesso bonus sit, probabis illū. Ergo hoc vnū bonum hominis, quod qui habet, in omnium aliorum copia dānatur ac reicitur. y Quæ cōditio rerū, eadem hominū est. *Sene. ibi.* Nauis bona dicitur, nō quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteū aut aureum rostrū est: nec cuius tutela ebore cęlata est, neq; fisis atq; opib⁹ regiis preffa est: sed stabilis & firma & vincituris aquā excludētibus spissa, ad ferendū incursum maris solida, gubernaculo parēs, velox & nō sentiens vētos. Gladium bonum dices nō cui deauratus est balteus, nec cuius vagina gēmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis acies est & mucro munimentū omne rupturus. Regula nō quàm formosa, sed quàm recta sit, quærit: eo quidē laudatur, cui cōparatur, quod illi propriū est. Ergo in homine quoq; nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum sceneret, à quàm multis salutetur, quàm p̄ioso incumbat lecto, quàm perlucido poculo bibat, sed quàm bon⁹ sit: bonus autē est: si ratio explicita & recta est: & ad naturæ suę voluntatē accommodata. Hęc vocatē virt⁹:

hæc est honestū & vnicū hominis bonū.
Senec. ibi. z Quid autē sit vir bonus, dicam. Vir bonus, quod honestè se facturū putauerit, faciet sine pecunia: si laboriosum erit: faciet etiā si dānosum sit: faciet etiā si periculoso erit. Rursus quē turpe erit non faciet, etiā si pecuniā afferat, etiā si voluptatem, etiā si potentiā: ab honesto nulla re detur rebitur, ad turpia nulla spe inuitabitur.

Senec. in 2 b Quies tibi, non desidia sit: & quum *proverb.* ab aliis luditur, tu sancti aliquid honestique tractabis.

Senec. ibi. a c Sicut formosa pictura est, quā nulla pars errat: sic & formosus homo, in quo nulla pars peccati fœda est.

Vide etiam in tit. Ascensio, t. Bonum, d. Miseria, h, k, l, m, n, o. Mors, b, d. Natura, d. Regimen, i. Voluntas, f.

Honor.

Aug. lib. 3. de ciui. tate Dei. a **R**emotis obstaculis infanç opinio- nis, scelera nuda pensentur: nuda inspicantur; fallacia tegmina, & vanæ laudes & gloriæ auferantur: & adparebunt miseriæ peccatorum.

Aug. ibi. lib. 5. b Gloriam & honorem nō debet sequi virtus, sed ipsa virtutem. Vnde honores quos experunt multi, Caro petere non debuit, sed eos ciuitas ob eius virtutem non petenti dare.

Rerum,

c Rerum gentium nationumq; imperiū penes reges erat: quos ad fastigium honoris nō ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio prouehat.

d Vbi honor non est, ibi cōtemptus est: vbi contemptus, ibi frequēs iniuria: ibi & indignatio: vbi indignatio, ibi quies nulla vbi quies non est, ibi mens a proposito sepe deicitur: vbi aut per iniquitadinē aliquid auferitur ex studio, minus fit ab eo, quod tollitur: & quod minus est, perfectū dici non potest. Ex hac supputatione illa sententia nascitur, Monachum in patria sua perfectum esse non posse: perfectum autem esse nolle, delinquere est.

e Non est dignum, vt inde exigas honorem, vnde refugis laborem.

f Deiecisti eos, dum alleuarentur: quum alleuatur, deicitur, qui honoribus proficit, & moribus cadit.

g Dum mali præpositi suum contra veritatem honorem exigunt, ab omni rectitudine sequentium corda subuertunt.

h Prædicatores boni & honorem propter elationem fugiant: & honorari tamen propter imitationem volunt.

i Differentia dignitatis facta est inter sanctos; vt vnus sit episcopus, alius minister, cōtumacia carnis coëgit, & pueritas mūdi

Aug. lib. 4. de ciui. tate Dei.

Hiero. in epist.

Hiero. in epist. ibi.

Grego. in registro.

Grego. in moral.

Greg. ibi.

Chry. sicut per Matt.

& operatio inimici, honores vt videantur esse, sed re vera non sunt, imò ministeria.

Chry. ibi. k Quicunq; desiderat primatum cœlestem, sequatur humilitatem terrestrem: non enim qui maior fuit in honore, ille maior: sed qui iustior, ille maior.

Chryso de reparatio ne lapsi. l Honor verus virtus animi est: hic honor nec à Cæsaribus præstatur, neq; adulatione conuenitur, neq; pecunia præparatur: nihil fucati in se habet, nihil simulati, nihil occulti: huius honoris successor est: nullus est accusator: nullus ingratus.

Chry. super Mat. ibidem. m Honoris magnitudo his, q nō digni uiunt honore, stimulu^s incipit esse poenarū. n Episcopus si debitū honoris nō acceperit à presbytero, aut presbyter si non acceperit à diacono, aut diaconus à lectore, irascitur & turbatur: si autē uiderit episcopus presbyterū, aut presbyter diaconū circa obsequiū ecclesiæ nō permanentē, aut aliās peccantē in Deum. neq; irascitur ei, neq; curat: quia oēs quidē de suo honore solliciti sunt, de honore autē Dei nullus.

Beda. o Xps ad sanandū filiū reguli ire noluit, ne diuitias honorare uideretur: ad seruū uadit: ne seruile conditionē spreuisse putaret. In hoc superbia nostra retundit: q in hoībus nō naturā, qua ad imaginē Dei facti sūt, sed honores & diuitias ueneramur.

Qui

p Qui primatus sui autoritatem perdit, *Gl. sup. ill.* in despectionem & angustiam se mittit: *ec. 23. Me* qui autem locum suum sapiēter custodit, *lms est & se suos ad profectum dirigit. filij. Sc.*

q Quidā honores fugiunt, vt honoribus *Hugo.* obuiēt: subesse fugiūt, vt possint præesse. Sæpe enim gloria vt acquiratur, contēnitur: & mundus vt obtineatur, relinquitur.

r Parati filij hominum ad honores angelicis humeris formidandos: non tamē uirgula debet esse, cui domus inicitur: nec uirtulus, sed bos ad aratram ponitur.

f Decet quidem cunctos patriæ suæ *Cass. libr. gmetra cogitare sed eos maxime, quos res publica sibi summis honorib⁹ obligauit: quia rectum est, vt eum necesse sit plus debere: qui uisus est maiora suscipere. 4. epist.*

t Dignū enim uidetur, vt qui est scientia *ibidem.* præditus, reddatur honore reuerendus.

v Gloriam & honorem & imperium bonus & ignauus æquē sibi exoptat. Bonus, uera uia nititur: sed ignauus, quia bonæ artes desunt, dolis atq; fallacijs cōtendit.

x Abstrahunt nos à certo diuitiæ, honores *Seme. 81. res, potētia, & cætera, quæ in opinione nostra chara sunt, pretio suo uilia: nihil habet magnificū, quo mētes nostras in se trahāt præter hoc, q mirari illa consueuimus: nō enim quæ concupiscenda sunt, laudantur: epist.*

H 5

sed concupiscuntur, quia laudata sunt.

Senec. 85. y. epi. Quæcunque videtur eminere rebus humanis, quævis pusilla sint, & cōparatione humiliorū, difficiles ac arduos tramites habeāt, cōfragosa in fastigium dignitatis via est: hac tamen scādere hunc veritatē libet: cui fortuna se submisit, omnia quidē sub te, quæ pro excellentissimis habentur aspicē, & tūc venies ad summā per planū.

Senec. 77. y. epi. Cūm velis verā hominis æstimationē habere, & scire qualis sit, nudum inspice, deponat patrimonium, deponat honores & alia fortunæ mendacia, corpus ipsum exuat, animū intueri: qualis, quantus sit, alieno aut suo magnus.

Senec. epi. a. b. Homines candidatos viros bonos dicimus, quomodo obuios, si nomen nō occurrat, duos salutamus.

Se. in epi. a. c. Pecunia ex quo in honore esse cœpit, verus rerum honor cecidit.

Vide etiam in tit. Acceptio, a. h. Adulatio, x. Ambitio, l. Amicitia, a. h. a. k. Avaritia, a. v. a. x. Creatio, b. d. Diuitiæ, n. a. h. Gloria vana, d. v. a. c. a. d. Homo, c. i. Martyriū, a. Prædicatio, a. c. Prælatio, b. q. Reuerentia, & Sacerdos, a. d. Solennitas, d. Solicitududo, f.

Aug. lib. 2. de ciuitate Dei.

Tanta est probitatis vis & honestatis, vt omnis vel penē omnis eius laude

laude moueatur humana natura, nec vsq; adeo fit turpitudine vitiosa, vt totū amittat sensum honestatis.

b Tantus splendor honestatis est, vt vitam beatam efficiat tranquillitas conscientiæ, & securitas innocentæ. *Amb. lib. 2. de offic.*

c Nihil turpe faciendū bono viro, etiam si ex omni parte lateat: etiā si oēs deos hominēsq; celare possimus. Nihil tū in nobis auarē, nihil iniustē, nihil libidinosē, nihil incōtinētē esse faciendum. Sapientis enim est proprium, nihil quod pœnitere possit, facere, nihil iniustē, sed splendidē, constanter, grauiter, honestē omnia.

d Ecce torpent ingenia desidiōsæ iuuetūtis, nec in vnius honestæ rei labore vigilat. *Se. in rhetorica.*

tur, somnus languorq; & somno & lāgore turpior, malarū rerū industria inuasit animos, cātādī saltandīsq; obscœna studia effœminatōs tenēt: & ad muliebres blanditiās extenuare vocē, mollitiā corporis cernere cū fœminis, & immundissimis se extollere immūditatis, nostrorū adolescentiū specimē est qui sunt expugnatores alienę immunditiæ, pudicitæ negligentes suæ.

e Ita viue, vt nihil tibi committas, nisi quod cōmittere etiā inimico tuo possis. *Se. in epi.*

f Melius probas honesta, quā sequaris. *Senec. 20.*

Vides vbi posita sit felicitas, sed ad illam perue

peruenire non audes.

Vide etiā in tit. Clericus. a. Cōsciētia. r. Cōuersatio & Diuitiē. l. Doctrina. b. i. Ho mo. y. z. a. c. Lasciua. d. e. Modestia & tem perantia. r. *Hospitalitas.*

*Au. cōtra
haeres. 5.*

Dilce, christiane sine discretionē ex hibere hospitalitatem, ne fortē cui domum claueris, cui humanitatem nega ueris ipse sit Deus.

Ibidem.

b Obsecutus Loth angelis tanq̄ peregrini cōsuetudine hospitalitatis, liberatus à periculo ciuitatis, & tēporale euasit incē dium, & æternum cōsecutus est præmiū.

*Ambr. de
offic.*

c Tāta est apud Deū hospitalitatis grā, vt ne potus q̄dē aquæ frigidæ à p̄miis re muneratiōis immunis sit. Vides q̄a Abra hā Deū recepit hospitio, dū hospites q̄rit vides q̄a Loth angelos recepit: vnde scis an & tu quū suscipis hominem, suscipias x̄pm, licet in hospite x̄ps sit: quia christus in paupe est, sicut ipse ait: Hospes fui, &c.

Ibidem.

d Est publica species humanitatis, vt pe regrinus in hospitio non egeat: suscipitur officiosē, pateat aduenienti ianua.

*Am. i suo
past. super*

e Vt humanitatis intuitu hospitio reci piat nō habētes hospitium, & egenum si illud ad ne tecto inducat in domū suā: nec solus Tit. 1. Ho- deuoret bona Christi, quā ei largita sunt *spitalita.* bonitate Christi, vt cū hilarem datorē dili

diligat Christus, sine murmure tribuat pauperibus Christi.

f Hospes per famam eligendus est popu- *Hic. super* li: & iudicio vitiorū, ne prædicationis di- *Matt. 10.* gnitas suscipientis infamia deturpetur.

g Qualem mercedem habet qui propter *Chry. sup.* Deum peregrinatur, talem habet qui su- *Matt. 11.* scipit peregrinantē, & sunt ambo æqua- les, & qui propter Deū refrigerat, & qui propter Deum laborat.

h Socrates cū hospites suo fati tenui *Seneca.* cœna susciperet, & amicus eius hoc ei im properaret, respondit: Si boni viri sunt, æquanimiter ferent, si mali, non curabūt. Si res tua tibi nō sufficit, tu parcēdo fac, vt rei sufficiās tuæ.

Vide etiā in tit. Sapientia. g. christia- nus. c. *Humilitas.*

a Dilcete à me non mūdum fabricare, *An. de Ger* non cuncta visibilia & inuisibilia *bis dom.* creare: non in ipso mundo miracula face re, & mortuos suscitare: sed q̄ mitis sum & humilis corde, Cogitas magnam cōsti tuere fabricam celsitudinis, de fundamē to prius cogita humilitatis.

b Omnes delectat celsitudo, sed humili- *Ibidem.* tas gradus est. Quid tendis pedem ultra te: cadere vis, nō ascendere, à gradu inci pe & ascendisti.

O medi

Ibidem. c Omedicinā omnibus cōsulentem, oīa tumētia cōprimētē, oīa tabescentia reficiētē, omnia superflua resecātē, omnia de prauata corrigentē! q̄ superbia sanari potest: si humilitate filij Dei nō sanā? Quæ auaritia sanari potest, si paupertate filij Dei non sanatur? Quæ iracundia sanari potest, si patientia filij Dei non sanatur?

Au. in ep. ad Diocetium. d Nō aliam tibi ad capeſcendā & obtinendā veritatis viā inuenias, quā quę mōstrata est ab illo, qui gressuum nostrorum tanquam Deus vidit infirmitatem. Ea autē prima est humilitas, & quoties interrogares, secūda humilitas, & tertia humilitas, & quoties hoc interrogares, dicerē: alludes dicto cuiusdam petētis à quodā philosopho, quod effer melius in rhetorica, respondit: prima eloquentia, secunda eloquentia, tertia eloquentia, & sic, &c.

Au. super Ioannem. e Excella est patria, humilis est via, ergo qui quærit patriam, quid recusat viam?

Am. super Luc. li. 7. Qui paupertate cōtētus est, nō est cōtētus iniuriā: & q̄ pōt ferre verberū p̄nas, exagitur verbo cōtumeliā: & qui pōt administrationes cōtēnere, dolet sibi aliq̄ honorificētia esse p̄latū. Grāde est in hominibus tenere humilitati: mēsuram.

Ibidem. g Bona humilitas nihil appetendo, totū quod contemnit adipiscitur.

Nihil

h Nihil excēlſius humilitate, quæ quasi *Ibidem.* semper superior nescit extolli: quia nemo id affectat, quod infra se iudicat.

i Quisquis cupit diuinitatis tenere fasti *Am. i quo* glia, humilitatis ima fectetur. Quicūque *dam. ser.* vult fratrem præuenire regnādo, prius illū præueniā obsequēdo: sicut ait Apostolus, honore inuicē pueniētes. Vincat eū officiis: vt possit vincere sanctitate. Si em̄ te nō læsit frater, obsequiū meretur, vt diligas. Quod si forsità læsit, magis obsequiū meretur, vt vincas. Hæc em̄ nostræ christianitatis summa est, vt amantibus vicifitudinē, lædētibus paciētiam rependamus. Qui ergo fuerit paciētior ad iniuriam, is potentior constituetur in regno.

k Nō inducta humilitas, sed quæ habeat *Am. li. de* sui modestiā & sciētiam, laudatur. Scio humiliari: id est, in quo loco, qua moderatio *officiis.* ne, quo fine, i quo officio, in quo munere, nesciuit Phariseus humiliari: ideo deiecit.

l Nihil est quod nos ita & hoībus gratos *Hiero. ad* & Deo faciat, q̄ si vitæ merito, nō magni *Celantiā.* sed humilitate infimi simus. Humilitatē se querere, nō quæ ostēditur, aut simulatur getu corporis, aut fracta voce verborum, sed quæ puro cordis affectu exprimitur. Aliud enim est virtutē habere: aliud virtutis similitudinē. Multo illa deformior est superbia,

superbia, quæ sub quibusdam humilitatis signis latet, nescio enim quomodo turpia sunt viria, cum virtutum specie celantur.

Hic. super m. Humilitas sola est obseruatrice custodit. *Mat. 19.* que, & nihil est, quod ita Deo gratum faciat & hominibus, quàm si vitæ merito nõ magni, sed humilitate infimi videamur.

Gre. l. 18. n. Tãtò sit quisque vtilior Deo, quantò *moral.* pretiosior sibi, tanto pretiosior Deo, quãtò propter eum vilior sibi.

Greg. lib. o. Quum per tentationẽ humilitas pro- *26. mora.* spicit, prospera est illa aduersitas, quæ mẽtem ab elatione custodit.

Greg. lib. p. Quia origo virtutis humilitas est, illa *27. mora.* in nobis virtus veraciter pullulat, q̄ in radice propria, in humilitate pdurat: à qua nimirũ, si abscinditur, arefcit: quia viuificãtẽ se in infimis humorẽ charitatis perdit.

Gre. ho. 6. q. Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerem portat.

Gr. ho. 27. r. Certè si nos cuiuspiam seruus rogaret, vt ad eum ire deberemus protinus nobis nra supbia in cognitiõẽ tacita responde- ret dicẽs: nõ eas, quia temetipsum degene- ras, honor tuus despicitur, locus vilefcit. Ecce de cœlo venit, qui seruo in terta oc- currere nõ despicit, & tamẽ humiliari in

Gre. super terra contemnimus, qui de terra sumus. *Ezechie. f.* Ecce odor filij mei, sicut odor agri ple- ni

ni: aliter olet flos vuar: quia magna est vir- tus ei: & opinio prædicatorũ, q̄ inebriat mētes audiẽtiũ, aliter flos oliuar, quia sua- ue est opus misericordiæ, quæ refouet & lucet, aliter flos rosæ quia myrrha est fra- grans, quæ rutilat & redolet ex cruore martyrum: aliter flos lilij, quia cãdida vi- ta carnis de incorruptione virginitalis: aliter flos violæ, quia virtus humiliũ, qui vltima loca tenentes, se à terta in altum non subleuãt, & cœlestis regni purpuram in mente seruãt, aliter redolet spica, quũ ad maturitatem producitur, quia bonorũ operum perfectio societatem eorum, qui esuriunt iustitiam, præparat.

t Humilitas vera est, qua quis de se praua *Gregori.* æstimat, & bona alterius sine inuidia & luore commendat.

v Describitur Iob tentatus, sed non ten- *Gre in* tatione prostratus, vt & maiorem virtus *mor.*

spem nostram foueat, & maiorum casus ad cautelã nos humilitatis attingat, qua- tenus dum illa gaudentes subleuant, ista metuentes premant.

x Quisquis nunc sponte se nõ humiliat, *Greg. li. 8.* nequaquam hunc sequens gloria exaltat. *moral.*

y Perit omne, quod agitur, si non in hu- *Ibidem.* militate custoditur. *B. de 12.*

z Humilitas est virtus, qua humo veri- *ra. hum.*

lima sui cognitione sibimetipſi vileſcit.

Ber. ſuper a b Non magnum eſt eſſe humilem in
Miſſ.^o eſt. abiectione, magna proſus & rara virtus
humilitas honorata.

Ibidem. a c Glorioſa res humilitas, qua ipſa quo-
que ſupbia palſare ſe appetit, ne vileſcat.

Ber. in ep. a d Cūm ex aliis quibuſcūque bonis, ca-
pere ſoleat incrementum ſuperbia, ſola
humilitas omnium propugnaculum, tur-
riſq; virtutum, eius forſitan reſiſtit mali-
tiæ, obuiat præſumptioni.

Ibidem. a e Bona humilitas, quæ & in præſenti
ab humiſmodi mordacibus curis mentem
facit quietā: & à minacibus pœnis, in fu-
turo ſecuram reddit cōſcientiam. Humi-
liatio viæ eſt ad humilitatem: ſicut pacien-
tia ad pacem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si
ergo virtutem appetit humilitatis, viam
nō reſugias humiliationis. Solus, qui ve-
rè humilis eſt, parcat animæ ſuæ: q. ne pu-
retur, quod nō eſt, ſemper, quantum in ſe
eſt, vult neſciri, quod eſt.

Ber. ſu. cā. a f Humilis debet eſſe & verecunda ſa-
tiſfactio, qua emēdatur ſuperba trāſgreſ-
ſio, nec ſterilis verecūdia grata eſt, nec hu-
militas præter veritatē illaudabilis eſt.

Ber. ibid. a g Oportet humiliter ſentire de ſe nitē-
tē ad aliorum: ne dū ſupra ſe attollitur, ca-
dat à ſe, niſi in ſe humiliter p. verā humilita-

tem.

tem fuerit ſolidatus, quia niſi humilita-
tis merito maxima minimè obtinentur.

a h Cum te humiliatum videris, habeto *Ibidem.*

illud ſignum in bonū oīno argumentum
gratiæ propinquātis. Alij eū rē core humi-
liantur, alij patiēter, alij & libenter. primū
rei ſunt, ſequentes innoxij, vltimi iuſti.

a i Eſt humilitas, quā veritas nobis parit *Ber. ſuper*
& nō habet calorem, & eſt humilitas, quā *cant. ſer.*
charitas format, & inflammat: hæc quidē 45.

in affectu, illa in cogitatione cōſiſtit. In eo,
qui grauiter peccauit, & ſi amanda, nō ta-
men admiranda humilitas. Sed ſiquis in-
nocentiam retinet, & nihilominus humi-
litate iungit, nōne is tibi videtur gemi-
nū animæ poſſidere decorem? Rara auis
in terris, aut ſanctitatem non perdere: aut
humilitatem ſanctimonia non excludi. &
ideò beata, quæ vtranque retinuit.

a k Fode in te fundamentū humilitatis, *Ber. in ep.*
& peruenies ad ſaltigium charitatis. Viſ
capere ceſſitudinem Dei? cape prius hu-
militatem Chriſti. Sola eſt virtus humili-
tatis, reparatio læſæ charitatis.

a l Nulla ſplēdidior gēma in omni præ- *Ibidem.*
cipuē ornatu ſummi Pontificis, quàm hu-
militas. nempe ſi amittitur, illa virtutum
aggregatio non niſi ruina eſt. *Bern. in*

a m. Sola, quæ nō ſolet gloriari nō nonit *epi. 42.*

præsumere cōtendere non consuevit, gratia inuentura est in oculis pietatis humilitatis non contendit iudicio: non prætendit iustitiam, quæ verè humilis est.

Chry. sup. Mat. ho. 3. a n Velle eē sup oēs, vitu pabile est: sustinere aut alterū super se, nimis gloriosū.

Chrysof. a o Qui humilis est corde, & indigniorē se alijs arbitrat, nunquam desiderat superior apparere, primatus enim fugientem desiderat, desiderantem se horret.

Ch. m suo polieratio. lib. 4. a p Quisquis gradus propriæ celsitudinis amat, humilitatis cultum in moribus diligentissimè teneat. Nam qui ab humilitatis operibus recedit, à dignitatis fastigio tumoris pondere cadit.

Hugli. 3. de claufro ani. a q Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Ecce mel humilitatis, cū dulcedine mansuetudinis: sicut. n. mel cōcordat in confectioib⁹ medicinæ cū omnib⁹ diuersitatib⁹ specierū: sic ex humilitatis dulcedine cōdiunt omnia genera virtutum.

Hugo. a r Humilitas est ex intuitu propriæ conditionis, voluntaria mentis inclinatio.

Isa. Cusi. lib. 12. de spiritu suo perbia. a s Nullo modo poterit in aīa nīa virtutū structura cōsurgere, nisi prius iacta fuerint veræ humilitatis in corde nōo fundamenta quò firmissimè collocata perfectionis & charitatis culmē valeant sustinere.

Vera

a t Vera discretio nō nisi vera humilitate acquiritur. Hæc erit prima probatio si vniuersa nō solū q̄agenda sunt, sed etiam *latrone.* *latrone.* quæ cogitātur, referantur seniorū examini: vt nihil qui suo iudicio credēs, illorū

Moyse. per omnia diffinitionibus acquiescat, & quod bonum, vel malū debeat iudicare, eorum traditione cognoscat.

a v Humilitas in paupere grata est, in diuite gloriosa, humilitas inter inimicos blāda: superbiaverò inter amicos ingrata. in quodā Blanda est & officiosa semper humilitas, *sermone.*

in amicitijs grata: in contumelijs otiosa, non extollitur prosperis, nō muratur aduersis, non extorquet seruitium, non requirit voces adulantium, nisi quāam se laudatione nouit indignum.

a x Tria sunt, quæ radicata nutriunt humilitatem, scilicet assiduitas subiectionis, *Basil⁹ in hexame.* consideratio propriæ fragilitatis, & consideratio rei melioris.

a y Erubescant elati: vbi credunt locum habere superbiam, cum cœlum & terram ab humilitate videant occupatam. *Cas. sup. il psal 137. hu. respic.*

a z Per humilitatē mēbra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. Per hæc fideles supra regna proficiunt, per hanc superbia tyrannica superatur, per hanc in æternū martyres coronantur: nec potest dici per-

fectus, qui hac virtute est priuatus.

Vide etiã in tit. Confessio. i. Conscientia. i. Cõsideratio & Cõtēplatio. b. Correctio. q. a. r. Exemplũ. a. c. Honor. k. Iustitia. i. Iuuentus. b. Laus. l. Maria. a. l. Modestia. h. Paupertas. r. Periculum. s. Prædicatio. a. o. Prælatio. a. r. Sapientia. a. o. Superbia. i. a. k. b. a. Voluntas. a. h.

Iactantia.

Augus. de a ser. domi- ni i moise. **A** Nimaduertendum est, non solum rerũ corporearũ nitore atq; pompa, sed etiam in ipsiſ sordib' lutoſis esse posse iactantiam, & eõ periculoſiorem, quõ sub specie ſeruitutis Dei decipit.

An. 12. de b cius. Dei. Iactãtia nõ est vitium laudis humanæ, sed vitium animæ peruerſæ amãtis humanã laudem, ſpreto testimonio cõſcientiæ.

Erego. in c mora. Hoſtes ad rapinam prouocat, qui ſuas eorum notitias denudat.

Chry. ſup. d Matth. Si vis ſublime oſtendere virtutis, noli ſapere ſublime, & tunc illud, quod egeris, eſſe monſtrabis excelsius. Noli te putare quicquam feciſſe, cum feceris, & pleniffimẽ cuncta feciſti.

Iſi. de sũ. e bonoli. 3. Dum cauſa iactantiæ pauper paſcitur, etiam ipſum miſericordiæ opus in peccatum conuertitur.

Iſi. de cõ- ſictũ vi- tiorum. f. Occulta, quod agis, in quantum vales, quõd ſi ex toto non vales, ſit in animo oc-

cult

cultandi voluntas, & non erit de oſtentatione vlla temeritas.

Val. Ma. lib. 2. Nihil eſt quod magis diminuit laudis præconium, q̄ ſuos aſidue iactare ſucceſſus, & ſingulis dieb' anni vèdere diẽ vnũ. Legitur de Mario, q̄ cum plurima feciſſet egregiẽ, vna ſui iactatione gloriam ſamã perdidit, & quia ſibi præſumpſit aſcribere, q̄ ex ore alieno captare debuerat, publicæ cõtēdationis vota demeruit.

Vide etiã in tit. Cõsideratio. h. n. o. Eleemosyna. a. b. Gloria vana. h. t. y. Mors, a. g. Ornatus. b. Sapientia a. g. ſuperbia. a. q. a. s.

Ieiunium.

Ieiuniũ magnũ & generale eſt, abſtinere ab iniquitatib' & illicitis voluptatibus ſeculi, quod eſt perfectũ ieiunium.

Augus. ſup. Iohannem. b. Ieiuniũ purgat mentem, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritu ſubjicit, cor facit cõtritum & humiliatum, cõcupiſcentiæ nebulas diſpergit, libidinum ardoreſ extinguit: caſtãtãtẽ verõ lumen accendit.

Augus. in ſer. de ieiunio. c. Ieiuniũ verboliſcitãtẽ non amat, diuitias ſuperfluitatẽ iudicat: ſuperbiã ſpernit: humilitatẽ cõtēdat: præſtat homini ſeiſpſum intelligere, quod eſt infirmum, & fragile.

Ambr. in ſer. qua- drageſi- ma. d. Quamvis abſtineat quis certis diebus, quãuis ciborum dulcicia alimenta non ſumat: nõ tamen illuſ fertur acceptum ieiunium.

iunium, qui non diebus xl. ieiunat. pudeat dicere, senes & aniculæ quadragesimam faciunt: diuites iuuenēsque non faciunt.

Am. ibid. e Ille quadragesimā facit, qui ieiunando & vigilando ascēdit ad pascha. nā sicut reliquo anno ieiunare præmiū est, ita in quadragesima nō ieiunare peccatum est. Illa n. voluntaria sunt ieiunia, & ista necessaria: illa de arbitrio veniunt, ista de lege, ad illa inuitamur, ad ista compellimur.

ibidem. f Qui constitutum numerū vna die māducando præterit, non vt vnus diei violator accusatur: sed vt totius quadragesimæ transgressor arguitur.

Ambr. de g Ieiuniū, mors culpæ, excidiū delictorū, *Elias* & sic remediū salutis, radix græ, fundamētū est castitatis: hoc gradu ad eū citiūs puenit, hoc gradu antē quā curru Elias ascēdit.

Ambr. de h Ieiunij labor compensatur mentis placiditate, leuatur vsu, sustentatus oratio, aut fallitur negotio.

Hier. sup. i Non sanat oculum quod calcaneo adhibetur, ieiunio passiones corporis. oratione pestes sanandæ sunt mentis.

Hiero. ad Nepotia. k Tantum tibi ieiuniorū impone modū, quātū ferre potes. Sic tibi pura, simplicia, casta, moderata ieiunia, & nō supstitiosa. Quid prodest oleo nō vesci, & molestias qualdā & difficultates ciborum quærere?

Sic

l Sic debes ieiunare, vt nō palpites & respirare vix possis, & comitū tuorū vel poteris vel trahatis manib⁹, sed vt fracto corde dem vīporis appetitu, nec in lectiōe, nec in psalginem.

m Ieiunium non solū perfecta virtus, sed cæterarū virtutum fundamētum est, & sanctificatio & pudicitia atq; prudentia, sine qua nemo videbit Deum.

n Ardētēs diaboli sagittæ ieiuniorum & vigiliarum frigore restringendæ sunt. o Sint moderata & sc̄ta in oī mētis humilitate ieiunia, quæ ita attenuēt corpus, nō mentē eleuent, ne res humilitatis gignat superbiam, & vitia de virtute nascantur.

p Prudenter enim Deus vult sibi seruire, non vt nimitare debiles fiant, & post me dicorum suffragia requirant: temperandū t. n. est: vt, si fieri potest, cœptum, obsequiū gradatim prouehatur, potiūs quā incōsiderantia minuatur.

q Sanctificare ieiunium. Ieiuniū sanctificare est, adiunctis bonis alijs, dignā Deo carnis abstinētiā ostendere.

r Nō Deo sed sibi ieiunat, qui quæ vētri ad tēp⁹ subtrahit, nō in opibus tribuit, sed ventri postmodū offerenda custodit.

s Illud ieiunium Deus adprobat, vt hoc quod tibi subtrahis, alteri largiaris: vt

vnde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparatur.

Gre. ibid. Bene ieiunat, qui alimenta corporis, quæ sunt cõmunia donæ cõditoris, cū indigentibus percipit, & qui ea quæ sibi ad tẽpus subtrahit, nequaquam ventri offerenda custodit: sed pauperibus tribuit.

Bern. sermo. 38. Si sola gula peccauit, sola ieiunet, & sufficit. Si verò peccauerit & mēbra cætera, cur nõ ieiunet & ipsa? Ieiunet igitur oculus à curiosis aspectibus, & omni petulãtia, vt bene humiliat corceat in pœnitẽtia, qui malè liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris ne quiter pruriens, à fabulis & rumoribus, & quæcunq; ociosa sunt, & ad salutẽ minimè pertinentia. Ieiunet lingua in detractiõne & murmuratiõne, ab inutilibus & varijs atq; scurrilibus verbis, interdum quoq; ob grauitatem silẽtij, ab ipsis, quæ videri poterant necessaria. Ieiunet manus ab ociosis signis, & ab operibus omnibus, quæcunq; non sunt imperata, sed & multo magis anima ipsa ieiunet à varijs & à propria voluntate sua. Btenim sine ieiunio hoc cætera à Domino reprobantur. sicut scriptum est: quia in diebus ieiuniorum vestrorum voluntates vestre inueniuntur.

Ibidem. Dignum reor aliquatenus exponere quo fructu & quemadmodum oporteat ieiunare.

ieiunare. Primum quidem, pro eo quod ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisitimus, illicita condonantur. Quid est condonari commissa, nisi ieiunio breui ieiunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, vbi nullus vniquam cibus est, nulla consolatio, nullus terminus, vbi guttam aquæ diues postulat, & accipere non meretur.

Bern. ibid. Bonum & salutare ieiunium, quo redimuntur æterna supplicia, dum remittuntur peccata. Non solum autem ablutio peccatorum, sed etiam extirpatio vitiorum, non solum obtinet veniam, sed meretur gratiam, non solum delet peccata præterita, quæ commisitimus, sed etiam repellit futura, quæ committere poteramus.

Ibidem. Ieiunium orationem, deuotionem & fiduciam donat, oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium meretur gratiam orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium, & repræsentat Domino.

Ibidem. a b Oratio iusti, vt ait scriptura, penetrat cælos. Sint ergo ieiunio nostro, vt facile cælos penetrent alæ duæ, orationis scilicet atque iustitiæ. Non est magnum, si ieiunat cum Christo, qui seclusus est ad mensam patris cum Christo.

Qui

Chry. sup. Mat. a c Qui peccat, & ieiunat, non ad gloriā Dei ieiunat, nec se humiliat, sed suā substantiā parcit.

Leo papa de ieiunio septimi mensis. a d Non culpatur infirmus, ieiuniū soluens, à quo cibos accipit pauper esuriens: nec escā lumendo polluitur, qui eleemosyna in percipiendo mundatur.

Ibidem. a e Non in sola abstinentiacibi stat nostri summa ieiunij, haud fructuose corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obreſtatiōibus lingua cohibeatur.

Casa i ad monitiōe secunda. a f Aliis diebus ieiunare, aut remedium aut prēmii est, in quadragesima verò nō ieiunare, peccatū est. Alio tēpore qui ieiunat, accipiet indulgentiam: in his diebus qui potest, & non ieiunat, sentiet poenam.

Casarius ibidem. a g Tale ieiunium sine eleemosyna est, quale sine oleo lucerna.

Fulgēsius ad Prob. a h Ieiunij sic est adhibenda temperies, vt corpus nostrū nec saturitas excitet, nec inedia immoderata debilitet.

Maxi. in natali do mini. a i Ieiuniū Christiani, e gētis debet esse reſectio. ieiuniū pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quòd non vesceris carnibus & de ore tuo, omni esca sordidius egreditur maledictum? Quale est illud quòd sanctificatur vter ieiunio, & polluitur lingua mendacio?

Non

a k Non tantum est ieiunij lucrum quā In collatio tum irē dispendium: nec tantus fructus le neabbatis ctione capitur, quantum detrimentum cō *Mosf.* temptu fratris incurritur.

a l Pulchrē abbas Macarius cuidam per- *Incollatio cunctanti, cur fama ac hora terria pulsare tione Se-* tur, qui in cænobio hebdomadis integris *rapionis.* reſectiōe saepe contemnens nō sensisset esuriem, respōdit: quia hīc nullus est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutriat aut sustentet. Ibi autem digitus hominū & Xenodochiæ reſectio saginabat.

a m Ieiunium scimus esse Dei arcē, Chri- *Pet. Rau.* sti castrū, murū spiritus sancti vexillum si- *in quodā* dei, castitatis signum, sanctitatis tropheū. *sermo.*

a n Ieiuniū quāuis auferat vitiorum mor- *Pet. Rau.* bos, carnis amputet passiones, criminum *ibidem.*

causas propellat: tamen sine misericordiæ vnguento, sine pietatis riuo, sine eleemosynæ sumptu, perfectam salutem mentibus non reponit. Ieiunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices vulnerum sine misericordia non emendat.

Vide etiā in tit. Abstinentia, Caro. d. Discretio m. n. Oratio. t. a. e. Satisfactio. d. Seruitum s Christus l. *Ignorantia.*

a **M**elius est nescire, quā errare. *August.* melior est fidelis ignorantia, quā temeraria scientia.

Pessi

Aug. ibid. b Pessimæ matris ignorantix, pessimæ
itê duæ filiæ sunt: scilicet falsitas & du-
bietas: illa miserior, ista miserabilior: illa
perniciosior, ista molestior.

Ambr. sup. c Ordinis ignorãtia cõrumpat negotiorũ
Beatum- naturã, formãq; meritõrũ. Statutus facere
maculati. cõtraria, non est intelligere, sed ignorare.
Gre. i mo. d Qui enim lucem videt, scit quod de te-
nebris æstimer. nã qui cãdorẽ lucis igno-
rat, etiã obscura pro lucidis approbat.

Gre. lib. 1. e Quum nostram ignorantiam cogno-
mora. scimus, leui⁹ aliena onera toleramus: nũ-
quam Deus mentem deserit, qui in pecca-
tis se veraciter cognoscit.

Ber. super f Non est parum scire, quòd nescias. fru-
12. gra. hu- strã sibi de infirmitate vel ignorãtia blã-
milita. diuntur, qui, vt liberiùs peccent, libenter
ignorant vel infirmantur.

Ber. i epi. g Multa sciẽda nesciuntur, aut sciẽdi in-
curia, aut discendi desidia, aut inquirendi
verecundia. & quidẽ huiusmodi igno-
ãtia non habet excusationem.

Ber. super h Veraque cognitio, Dei scilicet & tui, ti-
canica. bi est necessãria ad salutem. quia sicut ex
notitia tui venit in te timor Dei, atque ex
Dei notitia iridem amor: sic e contrã, de
ignorantia tui, superbia: ac de Dei igno-
rantia venit desperatio.

Hugo. i Hebetudo mētis est acutæ rationis ob-
tusio.

tusio, carnalis intemperantiæ crassis sensu-
bus inducta.

k Tolerabilior est pœna, viuere nõ pos-
se, quã nescire. *Senec. in*
prou.

l Nõ est leuius omnino nescire, quod li-
ceat, quã facere aliquid, quod scias non
licere. *Sen. ibid.*
Incarnatio.

a **N**on liberaretur humanũ gen⁹, ni
si sermo dei dignaretur esse hu-
man⁹ nã & ille homo dicitur esse huma-
stoli.

n⁹ qui se exhibet hominẽ, & maxime hos-
picio suscipit hominẽ, si ergo human⁹ di-
citur, q in domo sua suscipit hominẽ, quã
human⁹ est qui in seipso suscipit hominẽ?

b Si ergo homo non periisset, filius ho-
minis non venisset. *Ibidem.*

c **O** Iudæe citharã respice, vt musicum
melos tonis dulcibus reddat. Tria pariter
ad esse videntur, ars, manus, chorda, & ta-
me vnus sonus auditur, ars dicitur, manus
tangit, chorda resonat. tria pariter ope-
rãtur, sed sola chorda resonat, nec ars, nec
manus sonum reddunt, sed cum chorda
pariter operantur. Sic nec pater, nec spiri-
tus sanctus susceperunt carnem: & tamen
cum filio pariter operantur. Sonum sola
chorda excutit: carnẽ solus Christus acce-
pit. operatio tribus constat. Sed quomo-
do pertinet ad solam chordam, soni reddi-
tio.

tio, sic pertinet ad solum Christum carnis humanæ susceptio.

Ibidem. d Dicat mihi iudæus incredulus, quem ad modum arida virga fronduit, & floruit, & nuces protulit, & ego dicā illi, quomodo Virgo concepit, & peperit. Sed profecto Iudæus nec virgē poterit explicare cōceptum: nece go Virginis partum.

Aug. cōtra Faust. e Formam viri assumendo & de fami-
na nascendo, vtrunque sexum hoc modo honorandum indicavit.

Aug. in 2. epi. ad Volusianū. f Si ratio quæritur, non erit mirabile, si exemplū poscitur, non erit singulare, deus Deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.

Gr. ho. 39. tractatū. g Vultus, inquit, eius saltus agnoscere? de celo venit in uterum, de utero venit in ludæanti præsepium, de præsepio venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, & de sepulchro venit in oclum.

venit sãtibus. h Deus pater vnicū filiū in utero virginis humanę naturę cōiungēs. Deū ante secula sibi cōternū fieri voluit hominem

Gre. li. 2. in fine seculi ū: & quę sine tēpore genuit

Et 6. mo. Gre. lib. 3. i Mediator Dei & hominum, vt culpas nostrę transgressionis extingueret, venit

mortalitatis nostrę flagella tolerate, & q
patri

patri æqualis est per diuinitatē, propter nos venit ad flagella per carnē, quæ nimis flagella nō susciperet, nisi formā hominis damnati redimendo sumpsisset: & nisi primus homo delinqueret, secundus ad passionum probra minimē veniret.

k Christus in carne natus de Virgine, *Ibidem.* contagine culpæ inquinatus nō est: & tamen vltione culpæ depressus est: admissa propria non habuit, & tamē pœnam carnalium sine culpa suscepit.

l Christus mediator, &c. vt quia per ima nostra longē distabamus à summis, in se ipso vno, iungeret ima summis, atq; ex eo nobis via redeundi fieret in qua summis suis ima nostra copularet.

m Tria opera, tres mixturas fecit, omni potēs illa maiestas in assumptione nostrę carnis, ita mirabiliter singularia, & singulariter mirabilia, vt talia nec facta sint, nec faciēda amplius sup̄ terrā. Coniuncta quidē sunt adinuicē, Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanū. Verbū em̄ animæ & caro in vnā conuenēre personā: & hæc tria vnū, & hoc vnū tria sunt: nec in cōfusione substativæ, sed in vnitate personæ. Hæc est prima & superexcellens mixtura. Secunda, est virgo & mater vtriq; & admirabilis & singularis, à seculo nō est

auditum quòd virgo esset, quæ peperit, & mater esset, quæ virgo permanfit. Tertia est, fides & cor humanû, & hæc quidẽ inferior, sed nõ minùs fortitã fortis. Mirum em̃ quomodo cor humanû his duobus fidẽ accommodauit, quomodo credi potuit, quòd Deus homo esset, q̃ virgo fuerit, quæ peperisset? Sicut ferrû & testa iungi non possunt, sic hæc duo nequeunt cõmisceri, si nõ misceat glutinû spiritus scilicet Dei, & hæc quidẽ mistura excellẽs, secunda excellẽtior, sed tertia excellentissima.

Bernard. n. Quanti te fecit Deus ex his, quæ profectus est, agnosce: vt adpareat tibi benignitas eius in humanitate. *Quantò enim minorẽ se fecit in humilitate, tantò maiorem exhibuit in bonitate: & quantò prome vilior, tãtò mihi charior. Aduerte homo, quia limus es: & non sis superbus, & quia Deo iunctus es, non sis ingratus.*

Bernard. ad o. Venit medicus ad egrotos, redẽptor ad venditos, ad errãtes via, ad mortuos vitam. *Nemo hominum nouit, nec noscere potest ad plenum, quid boni ad gratiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad salutem, penes seipsam contineat huius venerandi mysterij, scilicet humanæ redẽptiois inscrutabilis altitudo.*

S cio

q̃ Scio quòd caro verbum factum est, & *Chryso.* in quomodo factû sit, nescio: iam, quia ego homi. nescio, omnis creatura ignorat.

r̃ Salua pprietate vtriusq; substantiæ & *Leo papa* in vnã coeunte p̃sonã, suscipit à maiesta- *in ser.*

te humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad rependendû conditionis nostræ debitû. Nã inuolabilis natura est vnita passibili, Deusq; verus homo verus in vnitate domini tẽperatur: vt quæ nostris remediis cõgruebat, vnus atq; idẽ Dei & hominû mediator mori posset ex vno, & resurgere posset ex altero.

f̃ Vbi incarnatio hoc facienda contulit *Leo papa* quod facta, & sacramentum salutis huma- *ibidem.*

næ in nulla vnquam antiquitate cessauit: quod prædicauerunt Apostoli, hoc annuntiauerunt prophetæ: nec serò est impletû, quod semper est creditum: nec minùs adepti sunt, qui in illud crediderunt promissum, quàm qui susceperunt donatum.

t̃ Tempus restaurationis, est incarnatio *Hugo in* Verbi, cum omnibus sacramentis suis ab *lib. de sa-* initio seculi, & quæ sequuntur. *cramẽtis.*

ṽ Nulla causa veniendi fuit, nisi peccatores saluos facere. *Hugo. ibi.* Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicinæ:

Vide etiã in tit. Aduentus, & Amor, n. Angelus, l. Ascensio, l. v. Humilitas, l. q.

K 2

Maria, f, s, a, c, a m. Necessitas, c, g, h, q.

Infernu.

Augu. de a **M**elius est dubitare de occultis, q̄
Gen. li. 8. litigare de incertis. Illū quippe
diuitem in ardore pœnarū, & illū paupe-
rem in refrigerio gaudiorū esse intelligē-
dos nō dubito. Sed quomodo intelligēda
sit illa flāma inferni, ille finus Abrahæ il-
la sitis tormenti, illa stilla refrigerij, vix for-
tasse à mansuetè quærentibus, cōtentiosè
autem certantibus nunquam inuenitur.

Augu. ff. **b** Neq; enim fatigare nos debet incerta
eorum pulchritudo, quorum erit certa &
sempiterna damnatio.

Augu. de c In inferno etsi erit stimulus pœnitudi-
fide ad Pe nis, nulla tñ ibi erit correctio volūtat̄is, à
trum. quibus ita culpabil̄ iniquitas sua, vt nullaten⁹
ab eis possit diligi, vel desiderari iustitia.

Augu. de d Ita diuiti illi, qui apud inferos torque-
cura pro batur, fuit cura de viuis, quāuis quid age-
rentis rent, omnino nesciret: quemadmodū est
uabenda. nobis cura de mortuis, quāuis quid agāt,
vtique nesciamus.

Grego. lib. e Illa vltrix flamma vitiorum cōcrema-
2. moral. tionem, & lumen nō habet: quia quo illos
gehennæ flamma deuorat, à visione veri
luminis cæcat, vt foras eos dolor combus-
tionis cruciet: & iatus pœna cæcitat̄is ob-
scuret

scuret, quatenus qui auctori suo corpore
& corde deliquerunt, simul corde & cor-
pore puniantur: & vtrobq; pœnas sen-
tiant: qui dum hīc viuerent, prauis suis de-
lectationibus ex vtroq; seruiebant.

f Vnus gehennæ ignis credēdus est, sed *Grego. 4.*
nō vno modo omnes cruciat peccatores. *Dialog.*
Vniuscuiusq; enim quantum exigit cul-
pa, tantum illic sentiet pœnam.

g Gehēnæ ignis cū sit corporeus, vt in *Grego. 20.*
se missos re, pbos corporaliter exurat, nec *moral.*

studio humano succēdit, nec lignis nutri-
tur: sed creat⁹ semel durat inextinguibilis,
& succēsiōe nō indiget, & ardor nō caret.

h Quisquis ad tolerāda inferni mala de- *Grego. 9.*
scendit, nequaquam vlteri⁹ ad lucem re- *moral.*

dibit: quia nequaquam vltērā misericordia
parentis liberat, quos semel in locis pœ-
nalibus iustitia iudicantis damnat.

i Tunc edax flamma cōburit, quos nūc *Grego. ibi.*
carnalis delectatio polluit: tunc infinitū
patens inferni barathrum deuorat, quos
inanis elatio nunc exaltat, atq; qui olim
ex vitio voluntatem hīc callidi persuaso-
ris expleuerunt, tunc eum duce suo repro-
bi ad tormenta perueniunt.

k Iuxta modū culpæ pœna distinguitur *Grego. lib.*
& secundū modū criminis, vniuiusq; *20. mora.*
damnatus in inferni igne cruciabitur.

Grego. lib. 1 Sicut in hoc mūdo multi sub vno Sole
4. dialog. cōsistūt: nec tamē eiusdē Solis ēquanimi-
 ter ardorē sentiūt: quia alius plus æstuat,
 alius autē minūs: ita illic in vno igne non
 vnus est modus incēdij, quia qđ hīc diuer-
 sitas corporū, hoc illic agit diuersitas pec-
 catorū, vt & ignē nō dissimilē habeāt, &
 tamen eosdē singulos dissimiliter exurat.

Greg. su. m Eiciētur in tenebras exteriores, vt
per illud illic dentes strideant, qui hīc de edacitate
Matt. 8. gaudebant. Nam fletus de ardore, stridor
Eiciētur solet excitari de frigore: ibi duplex osten-
in tene- ditur esse gehenna, scilicet nimij frigoris,
bras, &c. & intolerabilis feruoris.

Ibidem. n. In inferno erit frigus intolerabile,
 ignis inextinguibilis, vermis immortalis
 fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles,
 flagella cædentium, horrida visio dæmo-
 num, confusio peccatorum, desperatio om-
 nium bonorū. Erit enim miseris mors
 sine morte, defectus sine defectu: quia mors
 ibi semper incipit, & deficere nescit.

Berna. in o Ibi clamabit pilosus ad pilosum, vnus
quodam ad alium, dæmon ad dæmonem: Percute,
sermo. dilacera, interfice, velociter spolia detra-
 he, citō prædare, infer prunas, & ebullien-
 tibus impone lebetibus.

Bern. ibi. p Prius benedicti vocabūtur in regnū,
 quā maledicti in caminū ignis deiiciantur

tur æterni, quo videlicet acrius doleāt vi-
 dentes, quid amiserint: & iusti videbūt &
 lætabūtur considerantes, quid euaserint.
 q. Ibi erit fletus & stridor dentium, fletus *Berna. in*
 quidem ob ignē, qui non extinguitur, stridor *sermo.*
 dor ob vermē, qui nō moritur, planē fle-
 tus ex dolore, stridor dentium ex furore.
 r Intolerabilis res est gehenna: quis ne- *Chryf. ho-*
 sciat illud supplicium horribile? tamē si- *mi. 28.*
 mile aliquis ponat gehennas, nihil est ta-
 le dicturus, quale est à beatæ illius gloriæ
 honore propelli, exosum esse Christo &
 audire ab illo, Non noui vos.

f Ignis gehennæ lucebit miseris ad au- *Isid. lib. 1.*
 gmentū, vt videant, vnde doleant: & non de summo
 ad cōsolationē, ne videāt, vnde gaudeant. *beno.*

t Infernus, lacus est sine mēsurā, profun- *Hugo lib.*
 dus sine fundo, plenus ardore incompara- *4. de ano-*
 bili, plenus fœtore intolerabili, plenus ma-
 dolore innumerabili: ibi miseria, ibi tene-
 bræ, ibi ordo nullus, ibi horror æternus,
 ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali.

Vide etiā in tit. Auaritia, e. Mors, f, b, a.
 Præa, m, n, q, x, a, c, a d. *Infirmitas.*

a **Q**ui veram ostendit corporis infir- *Augu. de*
 mitatem, humanè tractandus est: opere mo-
 qui autem falsam prætendit, & conuinci *nacho.*
 non potest, Deo dimittendus est. *Hieron. in*
 b. Corporis debilitas nimia etiam vires quādā ep.

animæ frangit, mentis quoq; ingenium
marcescere facit. Quicquid cum modo &
temperamento fit, salutare est.

Gre. li. 4. c. Considerata infirmitas propria, nobis
m. val. excusat aliena.

Hugo lib. d. Quosdam præsciens Deus multa pec-
2. de ani- care posse, flagellat eos infirmitate corpo-
ma. ris, ne peccent, vt eis vtilius sit frangi lan-
guoribus ad salutem, quàm remanere in-
columes ad damnationem.

Pet. Rau. e. Quidam pro libito suo viuunt, & sem-
in quadã per sunt vegeti, quidam à regulis Hippo-
epist. cratis non deuiant, & assidue sunt infirmi.

Senec. 72. f. In oī morbo tria grauiasunt: metus mor-
epist. tis, dolor corporis, intermissio voluptatis,

Senec. ibi. g. Morieris, non quia ægrotas, sed quia
uiuus. Quum conualueris, non mortem,
sed valetudinem effugies.

Seneca in h. Nihil æquè sanitatē impedit, sicut re-
epist. 1. mediōrū crebra mutatio: non conualefcit
plāta, q̄ sæpe trāsferē. Nihil magis ægris
prodest, q̄, ab eo curari, à quo voluerint

Senec. in i. Bona valetudo iocundior est eis, qui de
epist. graui morbo curati sunt, quàm qui nun-
quàm ægro corpore fuerunt.

Senec. in k. Bñ dormit, q̄ nō sentit, q̄ malè dormit.
promer. Vide etiā in tit. Caro, a, c, a, d. Conside-
ratio, k. Dolor, d. Gaudiū, e. Gratia, b. Gu-
la, m. Medicina, & Sanitas, & Senectūs, f.

Inim

Inimicitia.

A eleemosyna nihil est maius, quā *Augu. in*
q̄ ex corde dimittimus, q̄ in nos *Enchiri-*
quisq; peccauit. Minus igit bonū est, erga *dio.*

eū esse beneuolū qui tibi nihil mali fecit:
illud multo grādius & manifestissime bo-
nitatis est, vt tuū quoq; inimicū diligas,
& q̄ tibi malū vult, & si pōt, facit: tu sem-
per ei bonū velis, faciasq; quod possis.

b. Quādiu tibi inimic⁹ es, inimicū habes *Augu. de*
sermonē Dei. Esto tibi amicus, & concor- *verbis do*
das cum ipso: sicq; nō solū nihil perdidisti *mini ser-*
sti, sed & teipsum, qui perieras, inuenisti. *mor.*

c. Si is, qui non relinquit parentes pro- *Amb. su-*
pter nomen Dei, nō est Deo dignus: quan- *per Beati*
tō magis qui diligit eius inimicos, acce- *immacu-*
ptus Deo esse poterit. Ipsū enim grauiorē *luti.*
inimici facti sunt.

d. Virtus est coram hominibus tolerare *Grego. in*
inimicos, sed virtus coram Deo diligere: *passional*
quia hoc solū Deus sacrificium accipit,
quod ante oculos eius in altari boni ope-
ris charitatis flamma incendit.

e. Inimicos etenim Dei perfecto odio o- *Greg. ibi.*
disse est, & q̄ facti sunt diligere, & quod *Perfecto*
faciunt increpare: mores prauorum pre- *odio ode-*
mere, vitæ prodesse. *ram illis.*

f. Humana mens omnē quem inimicum *Grego. in*
tolerat, etiam iniquum & impium putat. *moral.*

Chryſo. in g Vbi amicitia permanet, nihil facile cre-
leb. de cō- ditur, nihil facile recipitur, quo diſidium
punctione poſſit operari. Si verò inimicitie ſemel
cordis. occupauerint animos, omnia quæ ſunt,
 quæ dicuntur, ita accipiuntur & intelligun-
 tur, vt ad maiores & longiores proſiciat
 inimicitias. Si quid enim boni dicatur de
 inimico, nõ creditur, ſi quid autem mali,
 hoc ſolum creditur & confirmatur.

Cas. ſuper h Grauiſſimũ inimicitie genus, eſſe cor-
psal. 54. de aduerſarios, & lingua ſimulare deuotos,
Boët. 3. de i Nulla peſtis efficacior ad nocendum,
cõſolatiõ quàm familiaris inimicus.

Sen. lib. 1. k Quid eſt homini inimiciſſimum, alter
de morib. homo. Inimicitias tarde ſuſcipe, amicitias
 moderate exerce.

Seneca in l Cum inimico nemo in gratiam citò red-
proverb. dit, de inimico ne dixeris malè, ſed cogi-
 tes: grauior eſt inimic⁹ q̄ latet in pectore,
 grauius malũ eſt omne, quod ſub aspectu
 latet. Inimicũ vlciſci, vitam eſt accipere
 alterã. Inimicum quãuis humilem, doct⁹
 eſt metuere. Inimicũ cum retineas, exire
 incites. Quidam occiderũt quõſdã inimi-
 cos, nõ quia habebãt, ſed quia metuebãt.

Ibidem. m Nullæ ſunt occultiores inſidie, quàm
 hæ, quæ latent in ſimulatiõ officij, aut in
 aliquo celitudinis nomine. Nã enim, qui
 palam eſt aduerſarius, facile cauẽdo vitare
 poſſis

poſſis, & Troianos equus idcirco ſeſellit,
 quia formam miſericordie mentitus eſt.
 n Sumere vindictam ex inimico, ſi te *ibidem.*
 inimicum ſenſerit, perdidit, grauius ad-
 uerſarium ſecuritate decipies, nocere ne-
 ſcit, qui ſe velle nocere prodiderit.

Vide etiã in tit. Adulatio. e. Amicitia. h.
 a. b. a. c. a. r. a. t. Dilectio. n. Diuitiæ. b. g. Mi-
 rabile. f. Odium. b. Oratio. a. n. Venia. f.

Ingenium.

a **N**ihil per aliquod ingenium ita ad. *Au in ſcr.*
 ſtruitur, quin ita acre ingenium *Gloſ. Hie.*
 econtra inueniat. *ſup. illud*

b Apis acriter pũgit, & mel cõficit: ſic in *Ec. 11. Bre-*
 paruo corpore anima ingeniola, & acerris *uis in ho-*
 ma viget, & doctrinæ ſuauitatè profert. *lactibus*

c Ingenij acumen, vel tarditas præmiũ *apis, &c.*
 vel pœnam in futuro non collocat. *Hie. i. eps.*

d Abſcõdere talentum in terra eſt, acce- *Chr. ſu. 11.*
 ptum ingenium in terrenis actibus impli *Mat. 25.*
 care, & non lucrum ſpirituale acquirere. *Abiẽs fo-*

e Dum ingenioli per negligentiam in *dit in ter-*
 malis remanẽt, ſimplices, quos ingenij p̄ *ram.*

na non adiuuat, ad obtinenda regni æter *Gre. ſup.*
 ni mœnia, virtus operationis leuat. *il. pro. 30.*

f Semper in robuſto & vegeto corpore *Scellioſa*
 animus mollior iacet, atque tepidum cor: *nibus nipi*
 & ruruſ in corpore debili & infirmo *tur. Bern.*
 fortior viget, & promptior ſpiritus. *in apologet.*

Sic

*Isti. de sū.
bono.*

g Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamē boni studij, præmiū percipit: ita qui præstitum ex Deo sibi ingenium negligit, cōdemnationis reus existit: quia donum, quod acceperat, despicit & per desidiam derelinquit.

Ibidem.

h Qui Dei iudicio donum scientiæ, quia negligūt, accipiūt, vt durius de rebus creditis puniātur: rardiores autē, ideo quōd scire cupiunt, difficulter inueniūt, vt pro maximo exercitio laboris, maximū præmiū habeant retributionis.

Se. ep. 77.

i Potest ingenium fortissimum ac beatissimum sub qualibet cute latere: potest ex deformi humilique corpusculo formosus animus ac magnus exire. Non enim deformitate corporis fœdatur animus, sed pulchritudine animi corpus ornatur.

*Se. de tranquillitate
animi.*

k Nullū ingenii potest esse magnū tranquillitatem, quā habeat aliquid admistū de furia. l Nō semper ingenij vena respondet ad votum: & quandoque dicta landabiliora in quadā casu aliter scribenti se offerunt, quæ per epist. studij vehementiam, & indaginem laboriosæ meditationis inueniri nō possunt.

*Ber. in me
ditationi
bus suis.*

m Magno cōsilio factū est, vt post hominis calum, nō ilico Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus primum hominē in libertate sua in lege naturali: vt sic vires naturæ

naturæ suæ cognosceret, vbi cū deficeret, legem accepit: qua data inualuit morbus, nō legis vitio, sed naturæ, & ita cognita sua infirmitate clamaret ad medicum & diceret: Exurge Domine, adiuua nos.

Vide etiā in tit. Exercitatio & Sobrietas. b. Studium. e. f. a. h. a. i. Vita. d.

Ingratitudo.

a Sicut boni per contumelias meliores *Gr. in mo.* existunt: ita semper reprobi de beneficio peiores sunt.

b Ingratitudo inimica est aīe, exinanitio *Ber. super
meritorū, virtutū dispersio, beneficiorum
can. sec. 81.* perditio, ventus vrens, siccans fontē pietatis, rorem misericordiæ, fluēta gratiæ.

c Gratiarū cessat decursus, vbi recursus non fuerit: nec modō nil augetur ingrato, sed quod accepit, vertitur ei in perniciem: fidelis autem in modico censetur dignus munere ampliori.

d Peruersi cordis est, occasiōes ingratiū dīnis inuestigare, nemo id facit: nisi q. etiā gratis est ingratus. Perēptoria res est ingratiū *Se. mo. 2.
supra. ampa.
ca. 7. par. 10.* titudo, hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo: p̄sertim in filiis gratiæ: quemadmodū ingratiūdo.

e Est superbia & delictū maximum, vt datis tanquā innaatis, & in acceptis beneficiis gloriam vsurpare beneficiij.

Quantō

- Chr. super f.* Quātō maiora beneficia sunt hoībus
Matt. cōstituta, tāō grauiora peccātib' iudicia.
Pet. Rat. g. Nihil est quod adeō indignationem
in quadā epist. prouocet altissimi, sicut ingratitude, ipsa
 est malorum prouocatio, beneficiorum
 exinamitio, maritorum exterminatio.
Plinius in h. prologo de naturali historia. Est enim benignissimi, vt arbitror, &
 pleni ingenij pudoris, fateri p quos pfece
 ris: obnoxij pfectō animi & felicitis inge
 nij, deprehēdi in furto malle, q̄ mutuum
 reddere, cum p̄sertim fiat ex vfura fors.
Tul. de of. i Gratiarū actio est, pro gratia suscepti
 muneris nōciua munerantis laudatio.
Hugo. k Gratias Deo agere est, totum Deo &
 nihil homini attribuere.
Sene. 1. de beneficiis. Ingratus est aduersus vnum beneficiū,
 aduersus alterum non erit: duorum obli
 tus est, tertium in memoriam eorum, quē
 exciderunt, reducet.
Sc. 48. ep. m Quidam quō plus debent, magis ode
 runt, leue æs alienum, debitorem facit
 grauem inimicum.
Ibidem. n Quereri incidisse te in hominem in
 gratum: si hoc periculum vitare volueris,
 nō dabis beneficia: ita ne apud alium per
 eant, & apud te peribunt.
Ibidem. o Ingrati esse vitemus, non aliena causa,
 sed nostra. Venenū quod serpētes in alie
 nā perniciē proferūt, sine sua cōtinēt: non

- itavitium ingratitude cōtinetur. Tor
 quet se ingratus & macerat: oditq; acce
 pta, quia redditurus est, & extenuat iniu
 rias verō dilatat atque auget.
 p Quid autem est miserius, cui beneficia *Ibidem.*
 excidunt, hārent iniuriæ?
 q Queris, quid sit, quod obliuionem no
 bis acceptorum faciat cupiditas accipien
 dorum: cogitamus, nō quid impetratum,
 sed quid petendum sit: nescimus estimare
 res, de quibus non cum fama, sed cum re
 rum natura deliberandum est.
 r Eō productus est furor, vt periculofissi *Ibidem.*
 ma res sit beneficia in aliquem magna cō
 ferre: nā quia putat turpe nō reddere, nō
 vult esse, cui reddat, habe quod accepisti,
 nō repeto: nō exigo, profuisse tutum est.
 Vide etiā in tit. Beneficentia. l. n. o. a. k.
 Cōpactio. k. Gratitude & liberalitas a. g.
 malitia. b. *Iniuria.*
 a **C**ontumelia est dictis vel factis tur
 pia inferre. *August.*
 b Qui nō repellit à socio, si potest iniu
 riam: tam est in vitio, quā ille q̄ inferit. *Am. de of. Hie lib. 3.*
 c Non in Dei iniuria benigni sumus, & si pecca
 in nostris contumeliis exercemus odia. *Hie. in ep. ad Cyp.*
 d Meam iniuriā patienter sustinui: im
 pietatem contra Deum ferre non potui. *Gre. l. 30.*
 e Tunc illata vitia bene toleramus, cum *moral.*

ex secreto mētis ad mala ppetrata recurri-
mus. Leue quippe videbitur, quod iniuria
percutimur, dū in actione nostra cōspici-
mus, q̄a peius est, q̄ d̄ murmuremus. Sicq̄;
fit, vt cōtumeliis gratia magis, quā ira
debeat: quarum interuentu Deo iudice
pœna grauior declinari posse confiditur.

Ibidem.

f. Gloriosus est iniuriā tacendo fugere,
quā respōdēdo superare: & si seruus cō-
nitium dicat, iustus taceat: & si infirmus
iniuriam faciat, iustus sufferat: & si pau-
per criminetur, iustus non respondeat.

*Gre. i mo.
lib. 5.*

g. Patienter quippe illatam iniuriam to-
lerat, q̄ piē meminit, quod fortasse adhuc
ex se habeat, in quo ipse debeat tolerari,
& quasi aqua ignis exinguitur, cū sur-
gente furore animi, sua cuique ad men-
tem culpa reuocatur: quia erubescit pec-
catis non parcere, qui Deo vel proximo
sæpe se recolit parcenda peccasse.

*Chry. sup.
Matt.*

h. In propriis iniuriis patientem esse
laudabile est, iniurias autē Dei dissimula-
re, impium est.

i. Parua verba multoties homicidium
ill. matt. perpetrauerūt, & ciuitates integras euer-
Qui dixit terūt. Nunquā parum aestimes fratrem
ris fratri stultum vocare, auferens ei prudentiam,
suo, futue & intellectum, quo homines sumus, & ab
irrationabilibus distamus.

Quic

k. Quicquid à quolibet hominum passi *Chr. ho. 9.
fuerimus iniuste*, aut remissionem acci- *sup. Matt.*
piemus omnium peccatorum: aut si tāta
in nobis delicta non fuerint, clarioribus
honorabimur coronis.

l. Si vindicare vis, fies: & funestam ei de- *Chry. sup.
Matt.*
disti plagam.

m. Discamus ex ēplo Christi nostras in- *Ibidem.*
iurias magnanimiter sustinere: Dei autē
iniurias nec vsq; ad auditum sufferre, nā
si iniuriis propriis patiētiam tenere lau-
dabile est: iniurias autem Dei patienter su-
stinere, nimis impium est.

n. Iniuria ē, verbo vel facto cū aliquo iniu- *Isid. in sy.*
ste agere: ex pbrare est ī faciē maledicere.

o. Grauiissimum genus iniuriæ est, vsque *Chry. sup.
ad pedem contumeliæ peruenire. illud psal.*

p. Nescio q̄s nostrū possit implere, vt la- *Conculca
ceretur opprobriis fama nostra, & exulte uerunt.*

mus in Dño. Elegāter enim in quodā vo- *Raba. su.
lumine legimus, quod si non quæras glo- ill. matt. 5.*
riā, tamen dolebis, cū inglorius fueris. *Gaudete*

q. Ultra felicitatem constat esse victoriæ, *Et exulti,
inimicum saluum fecisse, nec iniuriam Valerius
vindicare. epi. in quo*

r. In omni iniuria multū interest, vt trum *dum ser.
perturbatione animi, an cōsultē fiat Per- Tu in the
turbatio plerūque breuis est, & ad tēpus: thorica.
ideò leuiora sunt, q̄ repētino motu acci-*

L

- dunt, quã ea, que præmeditata inferuntur.
- Ibidem.* f Vindicatio est, p quã vis, aut iniuria & omnino qcqd obsecrũ aut ignominiosũ est, defendẽdo aut vlciscẽdo propullatur.
- Tul. de of.* t Qui non defendit, nec obssit iniuriam, si potest, tam est in vitio, quã si parentes, aut amicos, aut patriam deserat.
- Tul. de a-v.* Turpe est maximẽ homini virtuoso *micitia.* refricare iniurias, & odiorum sopitas cineres denuo suscitare.
- Se. in pro. x.* Memoria beneficiorum fragilis, iniuriarum tenax.
- Se. in pro. y.* Iniuria iniustẽ irrogata eius infamia est, *philosõph.* qui fecit.
- Ibidem.* z Viri boni est scire pati, nec facere iniuriam.
- Ibidem.* a b Difficile est iniuriam conuenire cum patientia.
- Ibidem.* a c Duplicat dolorẽ sustinẽtis indignitas inferẽtis: intolerabilẽq; sit malũ, cuius aurorem turpe sit cõsiteri. Solutũ em̃ mali est dignitas aduersantis, duplicat dolor, cũ ab eo, à quo nõ merueris, venit. Tãtũ magis iniuria est affectior, quãtũ proximus est, qui facit. Si aliena temere prouleris vitia, tua intẽpestiuẽ audies erimina.
- Ibidem.* ad Iniuriam irrogatam ait eius esse infamiam, qui fecit, discedẽs à maledicente sibi ait: vt tu linguarũ, sic ego mearũ aurium sum dominus.

- a e Contumeliam nec fortis potest, nec *Senec. in* ingenuus pati. Graue etiam leui *proverb.* ter cum est dictum, nocet. Heu quã miserum est, ab illo lædi, de quo nõ possum credi! Iniuriarum remediũ est obliuio. In calamitioso risus etiam iniuria est. Multis minatur, qui vni facit iniuriam.
- Vide etiam in tit. Humiliras. e. Ira. a. d. Miseria. f. Stultitia. e. Venia. a.

Innocentia.

- a **I**lla est vera innocentia, quã nec ini- *An. super* mico nocet. *psal.*
- b Vera innocentia est, vbi integritas sine *Aug. sup.* peccato, venditio est sine debito, flagel- *psal. 38.* lum sine merito.
- c Quis est innocens? qui cũ alijs non *August.* nocet, nec sibi nocet. Qui enim & sibi nocet, non est innocens.
- Ambro. in* d Innocẽtia & integritas leui sordẽ vio- *Hexam.* laz aspersa, & gratiã suã munus amittit. *Hier. sup.*
- e Sicut paruulus nõ perseverat in iracun *illud m. at.* dia, nõ lefus meminit: nõ vidẽs pulchram *Quicunq;* mulierem delectatur: nõ aliud cogitat, & *humilia-* aliud loquitur: sic & nos, nisi talẽ habue- *uerit se s-* rimus innocentiam, & animi puritatem, *cut par-* regna celorum non poterimus intrare. *uulso,*
- f Innocẽs inter ipsa tormẽta fruitur con- *Hiero. ad* scientiã bono, & inter malignitates cum *Demetria* de pena *uulso,* merit, de innocentia gloriatur. *dem.*

Ber. super cantic. g Immediocris est titulus virtutis; inter prauos viuere bene: & iter malignantes innocentię retinere cādorē, & morū lenitatē.

Ch. in ho. h Gaude de innocentia; & exulta: gaude inq̄: quā ubiq; illa est, ubique secura. Si tētaris, p̄ficis: si humiliaris, erigeris: si pugnās, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute liberā es, in piculo ruta, in custodia lara: tibi oīs reatus adijcitur: tibi vniuersa militia subiugatur: te potentes honorāt: suscipiunt principes: magnates exquirunt, & illi nō nunquā te desiderant, qui impugnāt. Tibi boni parent, mali inuidunt, zelāt æmuli, inimici succumbūt, nec vnquā poteris victrix nō esse, etiam si inter homines iudex iustus defuerit.

Hugo. i Puritas innocentie conseruata, fons est & origo omnis scientie & virtutis.

Tul. de of. k Innocentia, est puritas animi, omnem iniurię illationem abhorrens.

Senca. in prouerb. l Triūphus innocentie est, nō peccare, vbi liceat: in quem plus potes peccare desine.

Ibidem. m In malis sperate bonum, nisi innocēs, nemo solet.

Vide etiam in ti. Conscientia. m. r. Conuersatio. m. Honestas. b. Sollicitudo. a. f.

Instabilitas.

Augusti. a **I** Am quisq; nostrū bonū op' suscipere, agere, implere nunc scit, nunc nescit: nunc

nunc delectat, vt nouerit nō suę facultatis, sed diuini muneris esse. Vel quōd scit vel quōd delectatur, & sic ab elationis vanitate sanetur: & sciat q; verō non de ista terra, sed spiritualiter dictū sit: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra &c.

b Tantō autem magis delectat opus bonum, quantō magis diligitur Deus, summaque incommutabile bonum. *August. de peccatorū meritis & remissione*

c Tria sunt, quę vagam mentem stabilem faciunt, vigilia, meditatio & oratio, *Ioā. Cass.* quarum assiduitas, & iugis intentio confert animę stabilem firmitatem.

d Stabilitas est mentem fixam obtinere, *Hugo.* nulla locorum, vel temporum varietate, in diuersa iactare.

e Vir est, qui contra bifformes fortunę euentus, vniiformi mentis constantia militat p̄munitus. *Tullius.*

f Maximum indicium malę mentis est fluctuatio, & inter simulatōnem virtutū & amorem vitiorum assidua iactatio. *Se. in pro.*

g Diuersitas est vitiū & signū vacillantis animi, ac nōdum habētis vigorem suum. *Se. in epi.*

Nemo proponit sibi, quod velit: nec si proposuit, p̄seuerat in eo, sed trāsilit, nec tantum mutat, sed redit: & in ea, quę deseruit ac dānauit, reuoluitur. Quid est sapientia? semper idem velle, atque idem nolle, non

potest idē semper placere, nisi rectum. Variatur quotidie iudicium & in cōtrarium vertitur: ac plerisq; agitur vita per vsum.

Senec. in h. epist. Nec peregrinatione longa, nec locorū varietatibus, tristitiam mētis grauitatēq; discutias, animū debes mutare, nō cœlū, licet vastum traieceris mare. sequuntur n. re quocūq; pueneris, vitia. Quid miraris tibi peregrinationes nō prodesse, cū te circūferas? p̄mitte eadē causa, quæ expulit. Quid terrarum iuuare nouitas potest? Quid cognitio vrbiū aut locorū? in irritū cedit ista iactātia. Onus animi deponēdū est, nō ante tibi vllus placebit loc⁹. Vadis huc & illuc: nisi excutias, incidēs pondus, quod ipsa iactatione incōmodi⁹ sit: sic in via onera immota minūs vrgēt inæqualiter cōuoluta: tutius eā parte, in quā incūbere demergūt motu ipso tibi voces. egrū enim concutis, in vltimas expellis terras, magis qui veneris, quā quò, interest. Bene viuere omni loco positum est.

Sen. ibid. Mutare loca, & in aliū de alio transire nolo. Frequēs migratio, instabilis est animi. Vt animū possis cōtinere, primū corporis fugā siste: deinde plurimū remedia cōtinuata proficiunt, sine desistere oculos tuos, sine aures assuocere senioribus verbis, quoties processeris, aliqua, quæ

rem

remouent cupiditates, occurrent.

Vide etiam in tit. Conuersatio. a l.

Intentio.

- a **Q**uod non bona intentione facis nō tibi proderit: quia quō feceris, non quomodo illi euenerit, tibi imputabitur.
- b Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas, & terminus ab hoste callido securē possidetur, quoniā eotam arborem sibi fruct⁹ ferre cōspicit, quā veneni dente, in radice vulnerauit. Summa cura vigilādum est, ne vel bonis operibus seruiens, mens reproba intentione polluat.
- c Humanæ aures talia verba nostra iudicant, qualia foris sonant: diuina verò iudicia, talia foris audiuntur, qualia ex intus proferuntur.
- d Omnia cura seruādus est à malitię puluere oculus cordis: ne hoc, quod in actione rectum hominibus ostendit, apud semetipsum per vitium elationis intorquet.
- e Valde laboriosum est custodire, ne mala homo facere audeat: ne in bonis actis per intentionē titubet: & inter recta opera sinistra cogitatio illudat.
- f Sicut fabrica colūnis, colūne autē basibus innititur: ita vita nostra in virtutibus, virtutes autē in intentione intima subdidant.

L 4

Gr. in mo. g Tunc solum Deo vera obsequia reddimus, cum eum propter amoris fiduciam non timemus, cum nos ad bona opera affectus non metus dirigit, cum malum nostrae menti non placet, non est sensus in crimine, sed affectus.

Berna. de h Ut interior oculus verè simplex sit, duo
praecepto illi arbitror esse necessaria: charitatem in
Esdsper- intentione, & veritatè in electione, quo-
satione. modo denique simplex erit oculus, cum ignorantia veritatis eius qui bonum diligit, & malum nescius agit? huius bonus est quidem oculus, quia pius: non tamen simplex, quia caecus. Et est qui bonum & liber agit, & prudenter intelligit. Illius verò oculum non immeritò simplicem dixerim: ut pote cui neutrum bonum desit: nec zelus scilicet bonus, nec sciètia. is verò oculus nequã est, qui peruersus pariter & caecus bonum agit, & malum credit.

Ber. ibid. i Bonum profusus condemnat intentio praua: & non penitus excusat recta.

Re. de cõ- k Sicut oculum simplicem duo ista faciunt bona: amor boni, & cognitio Dei, sic nequam oculum duo è regione mala constituant: caecitas, qua fit, ut veritatem non agnoscat: & peruersitas, qua fit, ut diligat iniquitatem.

Ch. in tra l Causa actum poterit decorare, si aut necess

necessitate subsistat, aut utilitate vigeat. *Stru de*
aut honestate splendescat, aut cum affectu *symb.*
mentis tota valeat substantia operis tolerari, opus nõ ex se, sed ex causa fit crimè: nec aliquavirtutis ostentatione clarescit, cui voluptas originem præber.

m Nihil interest quo animo facias, quod *Senec. de*
vitiosum est fecisse, quia facta cernitur, *moribus.*
animis verò non videtur. Nulla enim la^a est non facere, quod facere non possis.

Vide etiã in ti. Cor. h. Eleemolyna. b. y. a f. Excusatio. c. Exèplum. i. Iactantia. e. f. Hypocritis. m. b. f. Loquacitas. n. Nocum è tum. r. Relinquere. p. *Invidia.*

a I Nuidia est filia superbiz: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: vbi *Augu. de*
verbis do- fuerit, continuo parit: suffoca matrem, & *mini sup.*
non erit filia. *Matth.*

b Inuidia vitium diabolicum, quo solo *Augu. l. 1.*
diabolus reus est & inexpabiliter reus. *de doctri-*
Non. n. diabolo dicitur, ut dānetur, adul- *na chri-*
terium commisit: furtū fecisti: villā alienā *stiana.*
rapuisti: sed homini stanti inuidisti.

c Tolle inuidiã, & tuum est quod habeo: *An. super*
tollam inuidiã, & meum est quod habes. *Ioannem.*

d Inuidia est odium alienę felicitatis, re- *Augu. in*
spectu superiorum, quia eis non æquatur: *quodã ser.*
spectu inferiorum, ne sibi æquantur: respectu parium: quia sibi æquantur. Vnde

Cain inuidit Abel prosperitati, Rachel
Lix fecunditati, Saul David felicitati.
Per inuidiam procuratus est lapsus mun-
di; & mors Christi.

Hi. in epi ad Deme. e Oro te, quid inuido delectationis præ-
stat inuidia? quem secretis quibusdam cō-
scientiæ vngulis liuor ipse discerpit: & a-
lienam felicitatem tormentum facit?

Gre. lib 5. moralis. f. Paruulus est, qui inuidia occiditur: quia
nisi ipse inferior existeret, de bono alieno
non doleret: sed inter hæc sciendū est, quod
quāuis pro omni virtutē, quæ perpetratur humano
cordi, antiq̄ hostis vijs infunditur. In hac
tamē neq̄tia sua tota viscera serpens cōmo-
uit, & imprimōdæ malitiæ pestē vomuit.

Greg. 32. moralis. g. Euenire plerunq̄ solet, vt non amissa
charitate, etiā inimici ruina nos lætificet:
& rursum eius gloria, sine inuidiæ culpa
contristet: quia per hoc quosdam bene eri-
gi credimus, & proficiente illos plerosq̄;
iniuste opprimi formidamus.

Gr. in ho. h. Inuidi color pallore afficitur, oculi de-
primūt, mens accēditur, mēbra frigeſcūt,
fit in cogitatione rabies, in dētibus stridor.
Nā cū inuidi mētē liuor excruciat, bonū
quod appetit, sibi ab alio adimi, aut restrin-
gi metuit, qui ergo liuoris peste, plene ca-
rere desiderat, illam hereditatem diligit,
quam echa redum numerus nō angustat.

Nil

i Nil latū de proprijs libet, quæ tabescentē *Gr. lib. 5.*
mentē sua pœna sauciat, quā felicitas tor *mora.*

quet aliena: & quātō operis in altū fabri-
ca ducitur, tātō fundamētū mentis liuore
profundius suffoditur: vt quo alij ad me-
liora properant, eo ipso deterius ruunt.

k Tāto quisquis plus inuidet alijs bona *Ibidem.*
præsentia, quātō min⁹ ea ipse cōtēpserit.

l Dum electi proficiunt, reprobi ad ra- *Ibidem.*
biem furoris excitantur: & bona nascen-
tia quæ nolunt imitari, persequuntur.

m Quāmodū colūna, si recta fuerit, ac- *Chry. sup.*
cepto pōdere ampli⁹ cōfirmatur, si autē *ill. Matt.*
modicē obliquata fuerit, non solum non *21. Indi-*
cōfirmatur, sed amplius vadit ad lat⁹: sic *gnati sūt.*
& cor hominis, si fuerit rectū, vidēs opera
viri iusti, audiēs doctrinam sapiētiæ eius,
amplius cōfirmatur. Sed si cor peruersum
fuerit: nō solum nō confirmatur, sed magis
ad inuidiā excitat, & magis peruerit.

n O inuidia, quæ semper sibi est inimica. *Chry. sup.*
nam qui inuidet, sibi quidē ignominiam *Matt.*
facit: illi autem cui inuidet, gloriā parit.

o Tāto inuidus habet iustæ pœnæ torto *Prosperli.*
res, quātō inuidiosus habuit laudatores. *3. de citius*

p Inuidia in suū autorē reciproca, est de *Es. virtut-*
bono alterius tabescētis animi cruciatus. *tibus.*

q Inuidia iustius nihil est, quæ protinus *Ibidem.*
ipsum autorē perimit excruciatq̄; summ. *Ibidem.*

Huic

pet. Rau. r Huic scilicet inuido vultus minax, toruus aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, in dentibus stridor, verba rabida, & effrenata cōuitia, & manus ad violentiā prōpta, iuxta illud poëtæ: pallor in ore seder: macies in corpore toto. Non recta est facies: liuent rubigine dentes: Pectora felle virent: lingua est suffosa veneno. Risus abest: nunquā poteris nisi ferre dolores,

Ibidem. s Virū fortē excitat ad virtutis exercitiū alieni liuoris aculeus, nec mentis oculos torquere permittit. Inuidia detractus Iacob, qui in baculo suo Iordanē tranſierat, non rediisset cū duabus turmis, nisi eū inuidia Esau agitaſſet. Ioseph nō imperaſſet Aegypto, nisi fratrum inuidia ipſum vendidiſſet. Scriptū quippe est: Abel esse nō potest, quem Cain malitia nō exercet

Alanus de cōplacētū mītura. r Si quis in torrēte diuitiarū narat, cum Crasso opes spargit: cum Cicrone in specie disputat: cum Platone philosophiā facie ad faciem speculatur: cum Hippolyto castitatis speculo sigillatur: in hūc omnes suarum detractionum acervos expendit.

Ala. ibid. v Inuidia aliena p̄peritas aduersa, aliena aduersitas p̄pera iudicatur: hi in aliena gatulatione trīstītur, in aliena trīstītia gratulantur. Iſti suās in aliena paupertate diuitias, suā paupertatē in alienis diuitiis

ment

mētiūtur. Iſti autē alienæ famæ serenitatē detractionis nubilo nubilare conātur, aut eiusdē gloriā sola taciturnitate furari. Iſti autē purā alienæ p̄bitatē, ſynceritatē fermēt, aut veris falſitatis fermētra maritat, Sapiētīæ gloriā degloriat liuor. inglori⁹. *Ibidem.*
 x Inuidia quod mōſtruofius monſtrum? *Ala. ibi.*
 aut quod dānoſius dānū? quæ culpabilior culpa? quæ p̄nalior p̄nar? hæc est erroneę cecitatis abyſſus, humanę mētīs infernus, contentionis ſtimulus, corruptionis aculeus. Qui ſunt inuidiæ motus, niſi humanæ tranquillitatis hoſtes, mūdānā tēntationis ſatellites, animi laborantis vigilēs hoſtes, alienæ ſclicitatis excubiæ?

y Si quis ergo liuoris rubiginē, inuidiæ *Ala. ibi.*
 tineā à mētīs theſauro velit proſcribere, in alieno dolore ſuū dolorē inueniat cōdolēdo, alienū gaudiū ſuū faciat cōgaudēdo: in alienis opibus ſuas penſet diuitias, in aliena paupertate ſuā lugeat paupertatem. z Nulla tām modeſta ſclicitas eſt, quæ malignitatis dentes vitare poſſit: diuites *Val. Ma. lib. 4.*
 enim ſunt alienis iacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus. Vnde quidam interrogatus, quomodo inuidos non haberet, reſpondit, Si nihil, inquit, ex magnis rebus habueris, aut nihil feliciter geſſeris, nam ſola miſeria caret inuidia.

ab Af

Tullius 2. a b Africano iustitia virtutem, virtus glori-
Rhet. sua. riam gloriosa emulacione comparauit.
Seneca 17. a c Inuidiam effugies, si te non ingesse-
episto. ris oculis; si bona tua non iactaueris, si sci-
 ueris in sua gaudere.
Seneca demo a d Et si multos inimicos tibi faciat in-
ribus. iuria, multos tamen faciet inuidia.
Seneca ibi. a e Homo sum, quomodo deirabo secu-
 larium rerum inuidiam? Facilius est pauperi
 contemptum effugere, quam diuiti inuidiam.
ibid. a f Utinam inuidi oculos haberet in omni-
 bus ciuitatibus, ut de omnibus felicitati-
 bus torquerentur. nam quanta felicitum sunt
 gaudia, tantum inuidorum sunt gemitus.
Seneca 3. epi. a g Venenum quod serpentes in alienam per-
 niciem effundunt, sine sua continent: non ita
 vitium inuidiae continetur. nam inuidum
 torquet & macerat, bona odit & extenuat,
 iniurias vero dilatat atque auget.
Seneca ibid h a Nunquam melius torquetur inuidos
 quam virtuti & gloria seruendo.
Ibidem. a i Inuidia tacite sed inimice irascitur.
 Inuidiam ferre aut fortis, aut felix potest.
Seneca in a k Si non inuideris, maior eris. nam qui
prouerb. inuider, minor est. Scito quid est inuidia:
 Dolos est animi ex alienis commodis.
 Scito etiam & illud, quod nulli inuider vir
 bonitate praeditus.
 Vide etiam in tit. Detractione a b a h. a m.
 disc.

d. discordia. n. Labor. m. Malitia. g. h. Mife-
 ria. t. Patua. t. Potestas. a. Praeestinatio. l.
 m. Vitium. c. h. *Hypocrisis.*
 a S Imulata equitas non est aequitas, sed *Aug. sup.*
 duplex iniquitas: quia iniquitas est *psal. 63.*
 & simulatio.
 b Quisquis appetit videri, quod non est, *Aug. lib.*
 hypocrita est: simulat enim iustum, nec exhi-
 bet, quia totum fructum in laude homi-
 num ponit. *mini i mo-
re.*
 c Seneca et d. danabilis colebat idola quod *Au. li. 6.*
 illa, quae mendaciter agebat, sic ageret, ut *de ci Dei.*
 cum populo veraciter agere existimaretur.
 d Hypocrita quae Latina dicitur simulator, *Glo. Aug.*
 auar^{us} est, quae dum iniquae agens, desiderat de *sup. il. Tob.*
 sanctitate venerari, laudem vitae rapit alienae. *27. Qua*
 e Quam multos hypocritas sub habitu *est spes hy-*
 monachorum vsquequaquae disperfit callidif-
poctia?
 simus hostis. circumeuntes prouincias omnes *Aug. li. de*
 petunt, omnes exigunt, aut sumptuos lucrosos *operibus*
 egestatis, aut simulatae pretium sanctitatis. *monacho.*
 f Cum carperint aliquibus tationibus, ea *Aug. sup.*
 ipsa vel subtrahi vel negari, quae isto vel la-
illud Mar.
 mine consecuti sunt, vel consequi cupi-
7. Qui ve-
 runt, tunc necesse est, ut appareat ut lu-
minunt ad-
 pus sit in pelle ouina, an ouis in sua: *vos in de-*
 g Latet peritque, sub tristi amictu lasciuia, *fib. ouis.*
 & deformis horror vili veste obtegatur. *Ambr. in*
 ut sic creta petulantium tegantur animorum *quod a ser-*
 h si.

Hic. super h Si castū me simulo, & aliud est in con-
Esa. li. 6. sciētia, habeo gloriā mercenariā, sed sup
plicia peccatoris, & in cōparatione duorū
malorū: lenius est in aliū aperre peccare.
quā simulare & fingere sanctitatem.

Hic. sup. il i Quia stepitu labiorū benedicunt Do-
lud. Mart. minum, & immunda mente veritati inte-
6. *popu* rius contradicunt.

Ius hiecla- k Inrus Nero, foris Cato, tot⁹ ambiguus,
biis me ho monstrū est, velut quādam bestia compa-
norat. cta, secundū illud poeticum, Leo, pars pri-

Hic. iqua- ma, draco, media ipsa chimæra.

dum epis. l Quia multi simulātes, & ficti, ideo dif-
Glo. super ficilē inuenitur in quo cor & facies, id est
illud Eccl. operatio atque doctrina in vno conue-
13. *Vesti-* niant, quum autem hoc inuenies, da glo-
giū cordis riam Deo: quia hoc eius donum est.

boni s *sa* m Vē peccatori terrā ingredienti duabus
ciētis bonū viis. Duab⁹ q̄ppe viis terrā peccator ingre-
difficile i- ditur, quando & Dei est, quod opere exhi-
uenies. bet, & mūdi, quod per cognitionē querit.

Gre. lib. 1. n. Simon crucem porciās nequaquā mo-
marā. ritur, quia omnis hypocrita corpus quidē

Gre. li. 8. per abstinētiā afficit, sed tamen per amo-
moralit. rem gloriæ mundo viuit.

Ibidem. o Nō indues vēstē ex lana⁹ linōque con-
textā, per lanā simplicitas, per linū subti-
litas designatur. Et nimirum vēstis, quę ex
lana, linōque contextitur, linum interius
celat

celat, lanamq; exterius demonstrat. Ve-
stem ergo ex lino lanaq; contextam in-
duit, qui in locutione vel actione, qua vri-
tur, intus subtilitatē malitię cooperit, &
simplicitatem foris innocentię ostendit.

p Quid in cunctis suis operibus hypo- *Grego. lib.*
crita sperat, nisi reuerentiā honoris, glo- *8. moral.*
riam laudis, à melioribus merui, sanctus
ab omnibus vocari? Ecce quomodo adul-
teratur liquor balsami.

q Hypocrita per arrogantiam deprava. *Grego. ibi.*
tur, quū paratior est mori, quā corripi-

r Hypocritęq; etiā in peccatis gravissim- *Grego.*
is moriuntur, sanctos se esse reputant:
quia sanctos se reputari æstimant. Studēt
enī non virtutes colere, sed vitia tolerare.

s Qualis hypocrita imperitis innotescit, *Grego. in*
moral.

tior est mori, q̄ corripi. Hypocrita quorū
vitiis est plenus, quasi tot stercoribus in-
conspicū æterni iudicis illius peccus fecerit.
Hypocritarū corda diabolus tacitus
tenet, & quasi ipse quietus ibi dormit, vbi
eos quos possidet, quiescere non p̄mittit.

t Quid est vita hypocritę, nisi quādam *Grego. ibi.*
visio phantasmatis, quę hic ostendit in
imagine, quod non habet in veritate?

v Hypocrisis, est virtutum simulatione *Gr go. ibi.*
clausum vitium abscondere, & arte palliare.

Grego. in x moral. Hypocrita in laude positus si hinc quif
quã corripere audeat, asperitate sua proxi-
nus vitã corripit et tæcat, reprehensum se
in prauitate irascitur, loqui sibi redargue-
tem deterior efficitur, exasperatur, in cõ-
tumeliam surgit, bona opera sua in usum
propriæ laudis assumit: quod solius pro-
prium est Dei: sumit in laudẽ suã gloriã.

Grego. lib. y moral. Hypocritæ quò externis hominibus
placent, eo se interius aspiciere negligunt,
torosq; se in verbis proximorũ fundunt,
& sanctos se esse æstimant, quia sic se ha-
beri ab hominibus pensant.

Grego. lib. z moral. Vult hypocrita scire diuina eloquia,
nec tamen facere: vult doctẽ loqui, nec ta-
men viuere.

Grego. 16. moral. a b Hypocritæ ante districtum iudicem,
excusationem de ignorantia habere non
possunt, quia dum ante oculos hominum
omnem modum sanctitatis ostentant, ipsi
sibi sunt testimonium, quia bene viuere
non ignorant.

Grego. 4 moral. a c Omnis hypocrita corpus per absti-
nentiam afficit: sed tamen per amorem
gloriæ mundo viuere.

Grego. 21. moral. a d Hypocrite per causas Dei intentioni
deseruiunt seculi, quia per ipsa quoq; , quæ
se agere sancta ostendunt, nõ conuersatio-
nem querunt hominũ, sed auras fauorũ.

Hypo

a e Hypocrita vt sine fine crucietur, viue
re sine fine compellitur, vt cuius vita hinc 20. *moral.*
morta fuit in culpa, illic eius mors viuere *sup. illud*
in pœna. Dicat ergo: lucent quæ facta o- *Job: Lucet*
mina: nec tamen coluntur, quia cruciat *Ec.*

& nõ extinguit, moritur & viuere, deficit
& subsistit, finitur semper, & sine fine est.
a f Quic dicitur sumus, q iniqua operib⁹ *Gre. in re*
docemus: & sola voce ea, quæ sunt iusta *gistro.*

prætendimus: ossa ieiuniis atteruntur, & me-
te turgemus: corpus despectis vestibus tegi-
tur, & elatione cordis purpurã superam-
us: iacemus in cinere, & excelsa nõ despi-
cimus, doctores humiliũ, duces superbiã,
ouina facere lupinos dentes abscondimus.

a g Hypocritæ volunt esse humiles sine *Bernard.*
despectu, pauperes sine defectu, bene vesti-
ti sine sollicitudine, delicatæ pacis sine la-
bore, alii adulatẽs, alii detrahẽtes, mor-
daces vt canes, dolosi vt vulpes, superbi vt
leones, intrinsecus aut lupi rapaces: mellis
dulcedinẽ, id est inanis gloriæ, & lactis la-
sciuit vt vrsi quæ rãtes. Volunt esse sine au-
toritate iudices, sine visu testes, postremò
falsi accusatores, & omni veritate carẽtes.

a h Serpit hodie putrida tabes hypo cri-
sis per omne corpus ecclesiæ, & quo tole-
rantius, eò desperatius, eoq; periculosius
quò communius.

M 2

Chry. sup. Mat. 2. a i Herodes deuotionem promittit, sed gladium acuit, & malitiã cordis depingit colore humilitatis: huius personã representant hypocritæ: qui dum fictè Deum quærunt, illum nunquã merent̃ inuenire.

Chry. sup. per Mat. 7. a k Nulla res sic exterminat bonũ, sicut simulatio: nam malum sub specie boni celatũ, dum non cognoscitur, non cauetur.

Chry. ibi. a l Lupus reclus pelle ouina per uocem cognoscitur: & per actum ouis balat inclinata deorsum, lupus ululat contra cœlũ: hoc superbiæ, illud humilitatis signum: ouis herbam manducat, lupus carnem.

Chry. 52. a m Hypocrita, si bonũ est bonũ esse, ut quid vis apparere, quã nō vis esse? Si malũ est malum esse, ut quid vis esse, quod non vis apparere? Si bonum est bonũ apparere melius est bonũ esse. Si malum est malum apparere, peius malum esse: ergo aut adpare, quod es, aut esto, quod adpares.

Chry. sup. per Mat. boni. 3. a n Tolle hoc vitium de clero, ut non uelut hominibus adparere, & sine labore omnia uitia refecantur. Ex hoc vitio nascitur, ut ne uelit inter se meliorem habere.

Chry. sup. Mat. 3. a o Phariseorũ iustitia erat in ostentatione operis, & nō in rectitudine intentionis: in Nisi abſolucutiōe, nō in ope: in corporis afflictione, nō in mandato: ū obseruatione: in minoribus obseruatiis, relictis grauioribus legis.

E. c.

Hypo.

a p Hypocrita Græco sermone, in Latino simulato interpretatur: qui dum virtutis malus sit, bonum se palam ostendit.

Hypocrita enim falsum criminum iudicium interpretatur.

a q Exitus manifestat quod à principio celebratur: & quæ dubia sunt in origine, probantur à fine. *Hugo de medit. Per. Rau.*

a r Hypocritis subtile malum, secretum virus, venenum latens, uirtutum fucus, tinea sanctitatis. *in ser.*

Hypocritis securi simulat, prospera fallit, curiosa mœtetur, & crudeli arte uirtutes truncat mucrone uirtutum: ieiuniũ ieiunio perimit, oratione orationem vacuat, misericordiam miseratione prosternit. Hypocritis cognata febris, frigido poculo propinat ardorem: quod corporibus est hydropis, hoc hypocritis animabus. Hæc enim hydropis bibendo fitit, hypocritis inebriata est siti.

a s Totius iniurię nulla captabilior, quã eorum, qui cum maximè fallant, id agunt, ut boni uiri videantur, ideo Poëta: Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes. Impia sub dulci melle uenena latent. *Ibidem.*

a t Præceptio cœlestis uult iactantiã tollere, pōpam auferre, uanitatē demere, sub mouere inanē gloriã, & sic iustitiã uult celari. Iustitia per se sibi abundat ad glo-

riam, spectaculū populi, vulgi laudes, fauores hominū, mundi gloriā non requirit. Illa verò iustitia, quæ est hypocrisis, iustitia nō est, mētitur oculis, fallit aspectu, videntibus illudit, decipit audientes, seducit turbas, trahit populos, famam lēdit & vendit, clamorē emit, mercedē rapit præsentem, præmiū non querit futurū, cæcat oculos: cæca ipsa non videns vult videri.

Valerius
Max. li. 7
a v Demosthenes cū interrogaretur, qd nam in dicendo esset efficacissimū respondit, *brutus*, id est, hypocrisis: interpellatus iterum secundo & tertio idem dixit.

Senec. 13.
epist.
a x Illud te admoneo, ne eorum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt, facias aliqua, quæ in habitu tuo, aut genere vitæ notabilia sint. Asperum cultum & vitiosum caput, & negligentiorum barbā & indictum argento odium, & cubile humi positum, & quicquid ad laudem peruerla via sequitur, euita.

Ibidem.
a y Quid si nos hominum consuetudini cœperimus excerpere, in eis omnia dissimilia sint, frons populo nostra cōueniat: non splendeat toga, nec sordeat quidem, nō habeamus argentū, in quo folius auri cælatura descendit: sed nō putemus fragilitatis iudicium auro argentoq; caruisse.

Ibidem.
a z Nempe propositum est, secundū naturam

turam viuere: hoc autem contra naturā est, torquere corpus suū, & fertiles odisse mūdicias, & squalorē adpetere, & cibis non tantūm vilius uti, sed horridis.

b a. Nō habemus ista odorifera, nec em- *Senec. 33.*
prore decipim⁹, nihil inuēturū, quū intra *epist.*

uerit præter illa, quæ in frōte suspēsa sūt. b c Multorū, quæ imbecilia sunt, latent vitia, instrumenta illis explicandæ nequitiae defunt: Sic tutō serpens peltifer tractatur dum riger frigore: non defunt tamen illi venena, sed torpēt: multorum crudelitas, luxuria & ambitio, ut paria pessimaus audeat, fauor fortunæ defuit.

b d Virtutem bona sequitur fide, qui se *Senec. 80.*
non exornat & pingit: sed idē siue ex de- *epist.*

nuntiato videatur, siue imperatus, at subitō nihil simulatio proficit. Veritas in omnem partem eadem est.

b e Vis videri ab hominibus, an nō? nun- *Ibidem.*

quam bonæ honestatis est longa simulatio. Quid de alienis moribus, & tuis iudices multi sūt obligādi, pauci sūt offerēdi.

b f Multō magis ad rem perriner, qualis *Senec. 87.*
tibi, quā qualis aliis videaris. *epist.*

b g Nunquā bona fide vitia mansuescūt: *Senec. ibi.*
tygres & leones nunquā fericitatē exuunt: aliquādo submittūt, & quū minimē expectaueris, exasperatur toruitas mitigata.

Senec. ad Nerone. b h Nemo potest personā fictā diu ferre. ficta in naturā suā citō recidit quib' autē veritas subest, vt ita dicā, quæcūq; ex soli do enāscunt, in maius meliusq; procedūt.

Senec. in prouerb. b i Malus vbi se bonum simulat, tunc est pessimus.

Vide etiā in tit. Abstinētia, f. Adulatio, a h. Ambitio, l. t. Auaritia, q. Confessio, a, g. Cōscientia, n. Contēptus, f. Cōuersatio, b, a. l. Cor, a, b. Correctio, a, d. Derractio, e. Doctrina, a g. Fraus, v. Gloria vana, j. Honor, p. Humilitas, k. Inimicitia, m. Patiētia, a. Perfectio, q. Prælatio, m. Religio, p, a, k, a r, a x, a y. Sacerdos, t. Superbia, t, a e. Verecundia, t. *Ira.*

Augu. in a epistol. ad Neb. **I**Ra est, q̄ quū inest opinio turbulēti appetitus inferēdi ea, quæ facilitatē actiōnis impediūt: idcirco plerūq; non hominibus tantum, sed calamo irascimur in scribēdo, eumq; collidim' atq; frāgimus: & aleatores tesseri, & pictores penicillo & cuiūq; instrumēto quilibet ex quo difficulratē se pati arbitratur: ac etiā assidui tate irascēdi fel crescere etiā medici affirmant: cremēto autē fellis rursus & facile & propē nullis causis existētibus irascimur.

Augu. in epist. b Sicut acetū corrumpit vas, si diutius ibi fuerit, sic ira corrumpit cor, si in aliū diem durauerit.

Furor

c Furor est ira breuis, quæ non tamē ex malitiæ proposito, q̄ euentu subito cōtingit.

d Lites aut nullas habeatis, aut quā celerrimē finitatis, ne crescat in odiū, & irabē faciat de festuca, & animā faciat homicidā. Sic enim legitur, qui fratrem suum odit, homicida est: quicūq; cōiutio vel maledictō, vel etiam criminis obiectu aliquē læserit, meminerit facisfactione quā citius curare, quod fecit: & ille qui læsus est sine deceptione dimittere. Si autē se iniuicem læserit, iniuicem sibi debita relaxare debebunt propter orationes vestras, quas vtq; quātō crebriores habeatis, tantō sanctiores habere debetis.

e Melior est autem, qui, quāuis ira sæpe tentetur, tñ impetrare festinat, vt sibi dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriam, q̄ qui tardius irascit, & ad veniā petendam tardius inclinatur: qui autē nunquā veniā petit, aut nō ex animo petit. sine causa est in monasterio, etiam si inde nō proiciat.

f Ira fratris si fuerit inueterata, iam odium est. Ita turbat, odium extinguit: ira festuca, odium trabs est.

g Iram fratris tunc portabis, quum tu aduersus eum non irasceris, vt rursus eo tempore, quo te ira præoccupauerit, ille te lenitate & tranquillitate supportet.

M 5

Augu. ad Drosfor. h Nulli irascenti ira sua videtur esse iniusta. Ira enim inueterata scens ita fit odium, dum quasi iusti doloris admista dulcedo, diutius eam in vase detinet, donec totum acescat, vasque corrumpat.

Ambr. de off. lib. 1. i Resiste iræ, si potes: cede, si non potes. Si præuenierit, & præoccupauerit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te, nõ relinquant locum tuum: locus tuus patientia est.

Amb. ibi. k Non mediocre est mitigare iracundiã, non inferius, quã animo nõ commoueri. Hoc nostrum est, nature illud.

Ibidem. l Irascimini, ubi est culpa, cui irasci debeatis: nõ potest enim fieri, vt non rerum indignitate moueamur, alioquin non virtus, sed lenitudo & remissio iudicatur.

Ibidem. m Qui sibi irascitur, quia citò motus est, desinit irasci alteri: qui autem vult iram suam probare iustam, plus inflammatur, & citò in culpam eridit.

Ambr. de Iacob Sita bea. sa. lib. 1. n Est vt passio grauissima, culpa cõscien-
tia, quã ratio emollit & cõprimit, emolli-
ri enim potest, eradici non potest, quo-
niã animus, qui est rationis capax, nõ est
suarum passionum dominus, sed reprehensor,
neque enim fieri potest, vt facilius ad iracun-
diam non irascatur. Sed vt ratione se tẽ-
peret, indignatione cohibeat, à punien-
do se reuocet, sicut & propheta nos docet
dicens

dicēs: Irascimini & nolite peccare, cõces-
sit quã naturæ est, negauit quod culpæ est.
o Non iræ imperat, sed indulget nature, *Ambo. ad*
quam homo præuenire non potest, mitiga *Vercellẽ.*
re potest. Igitur & si irascimur, affectus no-
ster motum recipiat, sed naturam, non pec-
catum præter naturam.

p Præclarum est, motum tẽperare cõsilio, nec *Am super*
minoris virtutis dicitur cohibere iracun- *Luc. lib. 5.*
diã indignationem que cõpescere, quã m
omnino non irasci, cum plerunque illud
leuius, illud fortius æstimetur.

q Incentiuum ad malè operandum, aut *Ambr. de*
iracundia, aut cupiditas esse consuevit. *per. id. so.*

r Est ira, quã iustitiã Dei nõ operatur, & fu-
rori proxima, menti suæ vim eripit, in tantum, *Hier. sup.*
vt labia tremant, dentes cõcrepēt, vultus pal-
lore mutetur. Rectè illud laudatur Archi-
tæ Tarentini, qui cum villico suo iratus,
Iam te, inquit, cederem, nisi iratus essem.

s Quid iracundo furor suus cõfert, quẽ *Hiero. ad*
seuissimis exagitarum stimulis conscien- *Demetri-*
tia ira ab omni consilio ac mente detur- *adem.*
bat, vt dum irascitur, insanire creditur?

t Per iram sapientia perditur, vt quid, *Gre. lib. 5.*
quõve ordine agendum sit, nesciatur. *moral.*

v Aliquãdo ira perturbato animo quasi ex iudicio
silentiũ dicit, vt quod se foris per linguã nõ
exprimit, intus deterius ignescit: vt ira-
dicens

- tus quisq; colloctionē suā pximo subtra-
 hat, & nihil dicēdo, q̄ sit aduersus dicat.
Ibidem. x Plerunque per silentiū clausa ira intra
 mentem veheemētius æstuat, & clamorosas
 tacita voces format. Verba sibi, quib⁹ ex-
 asperetur, obicit, & quali in causæ exami-
 ne posita durius exasperata responderet.
Ibidem. y Quanta sit iracundiæ culpa p̄sare pos-
 sumus, per quā paciētia, perditur: vt quid
 quōve ordine sit agēdū omnino nesciāt:
 quia nimirū intelligētix lucē ira subtra-
 hit, cū mentem promouendo cōfundit.
Ibidem. z Per iram iustitia relinquitur: quia dum
 perturbata mens, iudicium sine ratioē ex-
 asperat: omne quod furor suggerit, rectū
 putat. Per irā gratia vitæ socialis amittit-
 ur: quia qui se ex humana ratione nō tē-
 perat, necesse est, vt bestialiter viuat. Per
 iram mansuetudo amittitur: per irā con-
 cordia rumpitur: per iram lux veritatis
 amittitur: quia cū mētī iracundia con-
 fusionis tenebras incutit, huic Dic radiū
 suæ cognitionis abscondit.
Ibidem. a b Per irā spiritus sancti splendor excu-
 titur: qui super humilem & quietū requie-
 scere dicitur: quia cū ira quietem sub-
 trahit, suam spiritu sancto claudit habita-
 tionē: cuius recessione animus vacuus ad
 apertam morum insaniā ducitur, & vsq; ad

- ad superficiem ab initio cogitationū fun-
 damento dissipatur.
 a c Plus sæpe ira in vindicta exigit, quā *Greg. in*
 iniuria accipit. Ira quum delinquentium *mor.*
 culpas insequitur, non debet menti quasi
 domina præire, sed post rationis tergum
 quasi ancilla famulari.
 a d Quoties ira animū inuadit. mētē edo *Ibidem.*
 ma, vince teipsum, differ tempus furoris.
 Quū trāquilla mens fuerit, fac qd̄ placet.
 a e Nam iræ suæ stimulis accensum cor *Gre. li. 4.*
 palpitat. corpus tremit, lingua se p̄pedit. *mor.*
 facies ignescit, exasperatur oculi, & nequa
 quā cognoscitur: notiorē quidē cla-
 morem format, sed intus quid loquatur,
 ignorat. In quo itaque iste ab arreptiis
 longē est, qui actionis suæ cōsciū nō est.
 a f Aliquando iracundus manus nō eri *Ibidem.*
 git, sed in maledictionis iaculum linguā
 vertit, fratris nāque interitū precibus ex-
 pōscit. & hoc Deum perpetrare expetit.
 a g Alia est ira, quā impatientia excitat, *Ibidem.*
 alia quā zelus formidat: illa ex vitio, hæc
 ex virtute generatur. Ira per vitium oculōs
 mentis excæcitat: ira autē per zelum turbat.
 Si nobis & proximis delinquentib⁹ irasci-
 mur, non peccamus, si enim sic proximis,
 vt nos, amare p̄cepimur, restat vt sic eorū
 erroribus, sicut nostris vitiis irascamur.
 Menti

Gre. sup. a i Menti furore ebriz omne, quod re-
Ezechiel. ctum dicitur, peruersum videtur.

Ber. in ep. a k Nō irasci vbi irascēdum est, & nolle
emēdare, peccatum est. Plus verō irasci, q̄
irascēdū est, peccatum peccato addere est.

Ysa. li. i. fo a l Si non potes iram vitare, tempera: si
liloquior. non potes futorem cauere, colube. Tene
silentium patiētia, tacendo citius vincis.

Chry. de a m Non commoueri, malum est, sed ir-
laudibus rationabiliter nullōq; negotio iusto fla-
pau. ho. 6. gitante commoueri.

Chry. sup. a n Non dolere, quia peccaueris, magis
ma. ho. 23. indignari atque irasci facit Deum, quā
Chr. super id ipsum quod antē peccaueras.

Mat. 2. a o Coercere omnino nequit animus
praua semel volūtate vitiat: quia zelus
sapere nescit, & ira consilium non habet.

Ibidem. a p Reges siquidē, cūm ex aliis causis iras-
cuntur, citō placātur, illa autē ira eorū est
inextinguibilis, quā regni zelus accēdit.

Chry. sup. a q Nam si ira non fuerit, nec doctrina
ill. mat. 5. proficit, nec iudicia stant, nec crimina cō-
Qui ira- pescūtur. Iraq; qui cū causa nō irascitur,
scitur fra- peccat. Variētia enim irrationabilis vitia
ti. feminat: negligentiam nutrit, & nō solū
malos, sed etiā bonos ad malum inuitat.

Valer. ibi. a r Qui cū causa irascitur, non fratri suo
irascitur, sed vitio, q̄ verō irascitur fratri
respiciendo ad naturę communionē, vel

fidei vnitate, reus erit iudicio.

a f Hęc est natura irę, vt dilata, languet. *Beda sup.*
scat & pereat: prolata verō, magis ac ma- *par. di. 2.*
gis conflaret.

a t Melior est qui vincit iram, quā qui *Cass. I.*
capit ciuitatem. *irasci,*

a v Vbi est feruida vindieta, nō est tem- *Et nolite*
perata iustitia. *pec.*

a x Motū siquidē animi feruidū propter *Ibidem.*
humanā fragilitatē in potestate habere *Cass. super*
nō possumus: suffragāte tamē gratia *Do. Matt.*

ratione disciplinādā cōtinemus, nā si iras-
camur, nec Dei consideratione refrēne-
mur, sed ā voto nostro impediāmur ali-
quo necessitatis obiectu, tunc vtique con-
stat, nos facti crimen portare, etiā si non
possumus quod volebamus efficere.

a y Ira est subita animi tempestas, quę *Hugo.*
dum inordinate se concutit, cor hominis
ad insaniam se protrahit.

a z Nā ab iratis si perspicue pax & bene *Tul. in pro*
uolentia aperitur, nō modō ea nō inueni *logo rhet.*
tur, sed etiā augetur odiū atq; inflāmat. *logorhet.*

a b Crudelitas, horridus habitus, irucu- *Vu. Maxi*
lētā species violētī spūs: vox terribilis, cui *mus. li. 8.*
silitiū dare, incremētū est adicere: etenim
quomodo sibi ipsa statuet, si non fugilla-

tionis quidem franis fuerit reuocata? *Sene. lib.*
b c Immodica ira gignit insaniam, Hęc *de ira.*
arde

ardescit. affectus ex amore potius, quã ex odio nascitur. Non viuimus minus inter serua q̄ inter lusus & iocos, nec interest ex qua magna causa nascatur, sed in qualem perueniatur animũ. Sic ignis nõ refert quã magnus, sed quò incidat. Ingentis iræ exitus furor est; & ideo ira vitanda est, non immoderationis causa, sed sanitatis.

Ibidem. b d Nihil inter insanum & iratum est, nõ vnus dies, alter semper insanit, alter semper irascitur.

Se. in pro. b e Iracũdia infelicitas geminatur. Iracundus cum irasci desierit, tunc irascitur sibi: respicere nihil consuevit iracundia.

Ibidem. b f Quò minus presseris iram, eò ab ira magis premeris: tunc em̄ incipimus alius irasci, cum nobis desinimus. Finis nanq; iræ. initium est penitentia.

Ibidem b g Ad bonum virum citò moritur iracundia, breue amans, est ipsa iracundia memoria. Fulmen est; vbi cum potestate habitat iracundia, grauissima est probi hominis iracundia, grauis tamen poena est, quem post facti penitet.

Ibid. m. b h In amore semper mendax iracundia est. Iracũ breuiter vites, inimicũ diu. Iracũdiã qui vincit, hostẽ superat maximũ; iratus etiam facinus cõsilium putat: si quis irascitur ab alio poenas à se exigit;

Vide

Vide etiam in tit. Consideratio. v. Conuitium. e. f. h. Correctio. d. a. b. a. x. bk. c. p. Crudelitas. c. d. e. x. Discordia. h. Ieiunium. a. i. Malitia. l. Mafuetudo. g. Misericordia. c. Mors. c. k. Odium. c. d. e. f. Patientia. a. b. Suspicio. e. Venia. i. q. Vitium. c.

Iudex, sive Iudicium.

a *Nolite iudicare.* Hoc loco nihil aliud *Au. de ser* nobis præcipi existimo, nisi vt ea *fa mone do.* facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in *in monte* meliorem partem interpretemur. Quod em̄ scri *super ill.* ptũ est: A fructibus eorũ cognoscetis eos. *Mat. No-* de manifestis dictum est, quæ nõ possunt *lite iudi-* bono modo fieri. Sunt quædã facta *me- care,* & dia quæ ignoramus, quo animo fiãt, quia *cõtra Ma* in bono & malo fieri possunt, de quib; *te nicha os.* merariũ iudicare, maximè vt cõdẽnemus. *li. 2.*

b Duo sunt, in quibus temerarium est *Ibidem.* iudicium: cauere debemus, cum incertum est, quo animo quid factum sit, vel incertum est qualis futurus sit: qui nunc vel bonus vel malus adparet.

c Ignorantia iudicis, plerunq; est cala- *Au. de ci.* mitas innocentis. *Dei. li. 19.*

d De aduentu sponsi clamor in media nocte fit, quia sic dies iudicij subrepat: vt præiudici non valeat, quando venit.

e Tunc manifestus venit inter iustos in *Au. de ci* dicaturus iustẽ, qui occultè venerat iudi- *uita. Dei.*

N

candus ab iniustus iniuste.

Au. lib. 3. f. Ille iudex nec gratia præuenitur, nec *de symb.* misericordia iā flectitur, nec pecunia corripitur, nec satisfactione, vel penitentia mitigabitur. Hic dum tēpus habet, agat anima pro se, quandiu locus est misericordie, quia ibi erit locus iustitiæ.

Au. super g. Hi terrenas causas examinent, qui ex ill. *ad Co.* teriorum rerum sapientiam perceperūt, *rimbi. 6.* qui autem spiritualibus donis ditati sunt, *Secularia* terrenis non debēt negotiis implicari, ut *iudicia.* dum non coguntur inferiora bona dispo-
nere, valeāt bonis superioribus deseruire.

Aubr. de i. Mitiga iudicem pudor reorum, exci-
Cuin Et rat autem pertinacia denegantium.

Abel. k Feci iudicium & iustitiā, in iudicio non
Amb. sup. contēpsi pauperē, non oppressi viduam,
Beati m. personam diuitis non recepi, in omnibus
operibus misericordiam reseruavi.

Amb. pri. l. Iudicis nō est, sine accusatore damnare:
ma. ad Co. quia Dominus Iudam, licet fuisset fur,
rim. 6. ad. cum non esset accusatus, minimē abiecit.

Dam. m Alienū te à personis omnium radde
hic. in ep. in iudicio, ac propter iustitiā, in iudicio
ad. Dam. pauperem defendas: nec propter gratiam
diuiti indecenter ad iustas, aut, si nō potes
facere, cognitionem respue causatiua.

Lie. in ep. n. Iudicaturō Domino lugubrem mun-
ad Helio. dum, immugiet, & tribus ad tribum pe-
ctora

ctora ferient. Potentissimi quondam re-
ges nudo latere palpitabunt, adducetur
cum suis stultus iusto discipulis, tūc Ari-
stotelis argumenta nō proderunt, quan-
do veniet ille filius pauperulæ: quæstua-
riæ iudicaturus fines terræ.

o Quoties diē illū cōsidero, toto corpore *Hier. sup.*
contremisco, siue enim comedo, siue bi- *Matth.*
bo, siue aliquid aliud facio, semper vide-
tur illa tuba terribilis sonare in auribus
meis: Surgite mortui, venite ad iudiciū.

p Debet quisquis proprias virtutes per- *Greg. sup.*
pendere & pro qualitate virium, curam *il. Eccl. 7.*
aliorum suscipere, ne dū delectatur, loco *in glo. Nō*
gloriæ, fiat subditis autor ruinæ: & qui *l. quare-*
grauatur pōdere suarum, velit fieri iudex *refieri in*
alienarum culparum. Durū enim est, ut *dex, &c.*
qui nescit tenere modèramina vitæ suæ,
iudex fiat alienæ.

q Qui minoris meriti sunt in ecclesia, & *Greg. 19.*
nullis magnorū virtutibus pollēt, ipsi de *moral.*
terrenis negotijs iudicent: quatenus per
quos magna nequeunt bona, minora sup-
pleantur quos Apostol⁹ contēptibiles ro-
minat, & tamen sapientes vocat: cū dicit:
Secularia iudicia si habueritis, contēpti-
biles illos constituite ad iudicandum.

r Iudicare dignè de subditis nequeunt, *Grego. in*
qui in subditorum causis sua vel odiū vel *moral.*

gratiam sequuntur.

Gre. ho. 15. f In extremo die iudicij, cum apertis cœlis ministratibus angelis, cōsedētib⁹ apostolis, in sede maiestatis suæ Christus apparebit, omnes hunc electi pariter & reprobi videbunt, vt & iusti de manere retributionis sine fine gaudeant, & iniusti de vltione supplicij imperpetuum gemāt.

Gr. ho. 32. t Præsentis temporis ita agenda est læticia, vt nūquā amāritudo sequentis iudicij recedat à memoria.

Grego. in v. mora. Diuina iudicia dum nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio venteranda.

Idem. x Quid faciet virga deserti, vbi concurritur cedrus paradisi? Quid faciet agnus, vbi aries tremat? Si iustus vix saluabitur, impius vbi adparebit.

Greg. sub. y. illud Ma. Omnes ca. pili ve- str. i. Sic Deus vias nostras considerat & gressus dinumerat: vt nec minimæ cogitationes ac verba minutissima, quæ apud nos vignerunt, eius iudicio indiscussa remaneant.

Gre. su. il. z. Matt. 24. In nub. cæli. In maiestate visuri sunt, quem in humilitate videri noluerunt, vt tantò distindis ad eius præsentiam non inclinant.

Re. in q. 4. d. 2. ep. b Quid faciet de iniustis iudicijs, qui ipsas quoq; iustitias iudicabit, qui cuique mer

merita recitabit? Veniet inquam, veniet dominus iudicij, vbi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba conscientia bona, quàm marsupia plena: ibi iudex non falleretur verbis, nec fleceterur donis.

a c Exurgente rege cœlesti iudicare viuos & mortuos, virtutes angelicæ mouebuntur, terribiles ministri terribilem dominum præcedentes.

a d Patrefamilias moriente, domus turbatur, familia plangit, & nigris se vestimentis induit, sic humano genere propter quod facta sunt, circa finem cōfiruto cœli ministeria lugent, & candoreposito tenebris induuntur.

a e Verè vox magna, vox tubæ terribilis, cui oia obediunt elementa, quæ petras scindit, inferos aperit, portas æreas frāgit, vincula mortuorū dirumpit, & de profundo abyssi animas liberatas corporib⁹ suis assignat. Hæc autè omnia citius consumit in opere, quàm sagitta transit in aère: dicente Apostolo: In momento, in ictu oculi.

a f Grauius lacerantur pauperes à prauis iudicibus, quàm à cruentissimis hostib⁹. Nullus enim prædo tam cupidus in alienis, quàm iudex iniquus in suis.

a g Sæpe iudices prauis cupiditatis causa, aut differunt, aut peruertunt iudicium, nō

finiunt cœpta partium negotia, quousque marsupia eorū qui causantur, exhaustiāt.

ibidem.

a h Quādo. n. iudicat, nō causam, sed dicta cōsiderāt: & sicut negligētes sūt in discussione causarū, sic in eorū dāno solliciti sūt.

ibidem.

a i Qui rectē iudicat, & prēmīū inde remunerationis expectat, fraudem in Deo perpetrat, quia iustitiam, quam gratis imitari debuit, acceptione pecuniæ vēdit.

ibidem.

a k Quatuor modis iudicium humanum peruertitur: timore, cupiditate, odio, amo-

Anselm°

de simili-

tudinibus

mundi.

re. A dextris erūt peccata accusantia, à sinistra infinita dæmonia, subitus horrendum chaos inferni, desuper iudex iratus, foris mūdus ardēs, intus cōscientia vrēs, ibi vix iust° saluabitur. Heu miser peccator sic deprehensus quō fugies: latere erit im possibile, apparere intolerabile.

Baldus

sup. illud

proxi-

ter. & dolo-

si, &c.

a l Statera dolosa nō tātū in mensuratione pecuniæ, sed in iudiciaria discretionē tenetur. Qui. n. aliter causam pauperis, aliter potentis, aliter sodalis, aliter audit ignoti, statera utiq; librat iniqua. Sed & is, qui sua bene gesta meliora, q̄ proximorū, & sua errata iudicat leniora staterando, nec nō & ille q̄ onera importabilia imponit in humeros hominum, ipse autē digito suo non vult t̄gere ea: etiam ille, qui bona in publico, & malē agit in occulto, pro-

ini

iniquitate libræ dolosæ abominabit̄ à domino, & qui sinceriter agit in omnibus, q̄ causam æqua lance discernit, is nimirum iusti iudicis voluntati & actioni cōgruit.

a m Nō silebo Zelantū mirabilem iustitia rigidum, qui cū ciuitati Lactarium, cui præerat, lege lata cauisset: vt q̄ adul-

teriū cōmississet, exoculareretur, omni miseratione posthabita, deprehēso in hoc crimine filio eius adolescēte præcepit. vt utroq;

lumine priuaret. Cumq; plebs ciuiū sum-

missis precibus rogaret, in dextra ob gratiā principis flagitij venia, ad deliberādū

paululum spatij captans, sibi & filio vnū oculū districto iudex effodit, piū patrem,

& seuerū iudicem declamando. Egit itaq; cœsura mirabili, vt sibi & filio vidēdi vltus

superesset, & in vltionē flagitij duo lumina, vt decreuerat, cæcassetur. Ita debitum

supplicij modū legi reddidit, ac mirabili temperamento se inter misericordem patrem & iustum legislatorem partitur.

a n Tādū iudex dicitur, quādū & iustus

putatur: quia nomē quod ab æquitate sum-

mitur, per superbiam non tenetur.

a o Professionem constat esse iustitiæ, legum peritos iudices ordinare: quia non facile erroris vitio sorescit, quem doctrina purgauit.

Val. li. 8.

Cassio. in epi.

Cass. ibid.

Pet. Rau. in quadā episto. a p Non est hæsitationis merus, nihil a deo glorioſe lucet in iudice, ſicut amare, & exhibere iuſtitia, ſine omni acceptione perſonæ. T i ſte .n. Cicerone prouerbia-

liter dicitur: Exiit perſonā iudicis, quiſquis amicū induit. Acquitas, cui iudex obſequit, ſiniſtra odij vel amoris dex trā neſcit. Nā talis debet eſſe iuris miniſter, vt in eius manu nullius autoritate perſonæ titubet, aut vaciller libra iuſtitia.

Pet. Bleſen. a q Officium officialium eſt hodie iura confundere, lites ſuſcitare, tranſactiones reſciderere, dilationes innectere, ſupprime re veritatem, fouere mendacium, quæſtū ſequi, æquitatem vendere, inhiare actionibus, verſutias concinnare.

Tullius de officiis. a r Proprium munus magiſtrat' eſt, ſe intelligere pſonā ciuitatis gerere, dignitatē & dec' ſuſtinere, leges ſeruare, iura deſcribere, & ea fidei ſue cōmiſſa meminiffe.

Seneca in promerb. a s Boni iudicis eſt diſpenſare non tantū quis dānandus ſit, ſed quatenus: ad pœnitendū properat citō qui iudicat. fatetur facinus is, qui iudiciū fugit. Graue iudicium eſt, qui iudicium non habet. in iudicando criminofa eſt celeritas. Iudex dānatur cum nocens abſoluitur.

Ibid. m. a t Moleſtius eſt inter duos amicos quā inter duos inimicos iudicare. Iudex enim bonus

bonus erit nemo niſi qui de ſe alterum iudicare cognouerit.

Vide etiā in ti Acceptio. e. g. i. k. l. n. l. o. Aduocati. a. o. q. r. s. x. Antichriſtus. g. h. i. Cōfeſſio. y. a b Ex cōmunicatio. c. excuſatio. q. Iuſtitia. b. g. o. s. y. a d a f. Lex. c. d. Miſericordia. a i mors a q. Munus. b. f. i. k. Pœnitentia. r. Quarere. e. Regimen. e. f. Reſurrectio. k. v. Simonia. i. Teſtimoniū & timor. p. *Iuramentum.*

a I lle qui exigit iuramētū, multū inter eſt ſi neſcit illū falſum iuraturum, an ſcit. Si .n. neſcit, & ideo dicit iura mihi, vt fides ei fiat, non audeo dicere, nō eſſe peccatum, tamen humana tentatio eſt. Si autem ſcit eum feciſſe, nouit feciſſe, vidit feciſſe, & cogit iurare, homicida eſt.

b Ecce dico charitati veſtræ & qui per lapidem iurat, periurus eſt. *Aug. ibi.*

c Iurauit Dauid temere: ſed non impleuit iurationem maiore pietate. *Auguſ. in ſer. de de*

d Ille qui hominē prouocat ad maiorem iurationē. & ſcit eū falſum iuraturum eſſe, vincit homicidam: quia homicida corpus occiſurus eſt, ille animam, imō duas animas, & ei' quē iurare puocauit, & ſuam. *ſancti lo- an. Bapt. Aug. ibi.*

e Homines falſum iurant, vel cum fallēt. Aut purat homo falſum eſſe, quod verum eſt, & temere iurat, aut ſcit vel putat falſum eſſe. *Auguſ. de verbis a- poſtoli.*

verum esse, & tamen pro falso iurat, & nihilominus cum scelere iurat.

Au. in li. f. Dico vobis, non iurare omnino, ne scilicet iurando ad facilitatē iurandi veniantur: de facilitate ad consuetudinē, de consuetudine in perurium decidatur.

Greg. sup. g. Non penitus iurare prohibuit, sed occisionem periurij, quod perfecti est cui Non per-tare, docuit.

iurabis. h. Quacunque arte verborum quis iuret, *Ist. de sū.* Deus tamen, qui conscientia testis est ira boni lib. i. hoc accipit, sicut ille, cui iurat, intelligit.

Orig. sup. i. Aestimo quoniam non oportet, ut vir, qui secundū evangelium vult vivere, adiuret alterum. Si. n. iurare non licet, secundum evangelicū Christi mandatum, notū est, quod nec adiurare alterum licet.

Chry. sup. k. Nemo est, qui frequenter iurat, quin aliquid *Matth. 5.* quando non periuret, sicut qui consuevit multa loqui, aliquando loquitur importuna. *Dico vobis* Vide etiam in tit. Mendacium. g. *Prominno.* missio. a. Veritas. i. *Iustitia & iustus.*

Augus. de vera rels. **H**Acc est perfecta iustitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus.

gre. lib. 5. **b** Nimia iustitia incurrit peccatū: temperata iustitia facit perfectos, salitudinem correctionis amor Christi temperet, & dilectionem proximi sal iustitia condiat.

Aman

c Amanda est iustitia, & in hac amanda, *Augus. de gradus sunt proficientium, primus est, ut verbis amoris iustitiae non proponamus omnia solum.* quae delectant.

c Hoc certe alienum non est, quod iure possideretur: hoc autem iure, quod iuste: & hoc iuste, quod bene. Omne igitur quod male possidet, alienum est. Male autem possidet, qui male utitur.

e Male se rectum putat, qui regulam summae rectitudinis ignorat. *Ambr. de officiis.*

f Iustitia magis alius quam sibi prodest, & utilitates suas negligit, communia emolumenta proponens. *Am. li. de paradiso.*

g Iustitia est, quae nil alienū dedit, quae negligit propria utilitatē, ut seruet communem equitatem. & secundū ipsū prima iustitia in Deū, secūda in patriam, tertia in parces quarta in oēs.

h Omnes virtutum species vno iustitiae nomine continentur. *Hiero. ad Demetri.*

i Homo Deo suppositus, iustitiam percipit: comparatus amittit. Quia quisquis se auctori bonorum comparat, bono se, quod acceperat, priuat. *Hie. ibid.*

k Saep̄ ipsa nostra iustitia ad examē diuinae iustitiae deducta, iniustitia est. & fordet in distinctione iudicis, quod in aestimatione fulget operantis.

Huma

Ibidem. I Humana iustitia diuinæ iustitiæ comparata, iniustitia est: quæ & lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in solis radiis posita tenebratur.

Gre. ibid. m Sancti viri, quâdo cū personis minoribus contentionum negotia subeunt, dum grauate vel in minimis timent, ipsi cōtra iustitiam grauari nequaquam refugiunt.

Ibidem. n Sicut nōnunquam grauius est peccatū diligere, quàm perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam, quàm non fecisse.

Gre. in registro. o Iustum est homines propter iustitiam diligere, non autem iustitiam propter homines postponere.

Gre. in mo. p Quod peccatores voluptatē æstimant, hoc iusti proculdubio pœnam putant. Iustus miranda agit, & opprobria recipit: ut qui exire foras per laudes potuit, repulsis contumeliis ad semetipsum redit, & eò se robustiùs intus in Deo solidat, quò foris non inuenit, vbi requiescat.

Ber. i. fr. q Bona vinea iusti, imò bona vinea iustus, cuius virtus, vitis, cuius actio palmes, cuius vinum, testimoniū conscientia, cuius lingua, torcular expressiois, & lachrymæ

Ber. i. p. r Nūquā iustus arbitratur se cōprehēdit, nūquā dicit, satis est: sed læper elurrit, sititq; iustitiā: ita ut si semper viueret, semper quan

quātum in se est, iustior esse contēderet, s iustitia est, reddere vnicuiq; quod suum. *Ibidem.*

est: Tribue ergo tribus quæ sua sunt: superiori, æquali, inferiori. Redde reuerentiā prælato & obedientiam, quorum altera cordis, altera corporis est: tribue æquali cōsiliū, quò ignorantia erudiat, & auxiliū, quò infirmitas iuuetur. tribue subiecto custodiā, ut possit cauere peccatum, & disciplinam: ut quod minus cauit, minimè maneat impunitum.

t Rectus est ille, qui ad terrena non cur- *Ibidem.*
uatur, qui ad cœlestia totus erigitur, qui diuinæ voluntati humiliter subiicitur, cuius medium non exiens ab extremis, paupertate & patientia regulatur.

v Iustitia, est animi libertas tribuens vni- *Ansel. ill. cur Deus*
cuique suam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam, minori *homo.*
disciplinam, Deo obedientiam, sibi sancti moniam, inimico patientiam, egeno operosam misericordiam.

x Cur ferè omnes coniugia Liæ abhor- *Ricar. li. de contēp.*
rent, & in amplexus Rachel tantum suspirant? Quia perfecta iustitia iubet inimicos diligere, parentes propriamque relinquere, illata mala patienter ferre, oblata gloria vbiq; declinare. Sed ab huius mundi amaroribus quid stulti, quid laboriosius esse

esse reputatur? hinc est, quod ab eis Lia & Lippa creditur, & laboriosa vocatur.

Ca. super y Iustitia non nouit patrem, non nouit illud *psal.* matrem, veritatem non uit personam nō accipit, Deum imitatur.

tur iustit. z Iustitia regis, pax est populorū, tutamē Cypri. de patriā, imunitas plebis, munimentū gē 12. *abusis* tis, cura languorū, gaudiū hominū, tempe- *nibus.* rias aëris, serenitas maris, terrā fixā condi- tas, solatiū pauperum, hæreditas filiorū, & sibi metip̄i spes futuræ beatitudinis.

Tullius a b Iustitia, æquitas est, qua tribuitur pa- *de officiis.* tiētū. & si nolit, quod eius merito debetur. *Ibidem.* a c Iusticia, virtutis splendor est maxim⁹, ex qua viri boni nominantur.

Auic. 10. a d Necessè est, sit homo, qui nō permit- *metaphy.* tat homines sequi suas sentētiās, diffiniē- *sua.* do quid sit iustitia, & qd iniuria, cuius esse magis necessariū est, quā natiuitas supercilij & palpebrarū, & quā multa alia vitia: esse verò hominē aptū ad instituendum & exequendū iura, necessarium est.

Senec. 4. a e Quisquis iustitiam sectari desideras, *de virtut.* prius Deū time & ama, vt ameris à Deo. Amabis enim Deū, si in hoc illū imitaberis vt velis omnibus prodesse, nulli nocere: & tūc te virum iustū appellabunt omnes, sequentur, venerabuntur & diligēt. Iustus enim vt sis, non solū non noceris, sed etiam

etiā nocētes prohibebis: nam nihil nocere non est iustitia, sed abstinentia alicui.

a f Ita iustitiæ regula tenenda est, vt reue *Ibidem.* rentia disciplinæ eius neque nimia negligentia communitate despecta vilescat, neque seueriori atrocitate durata, gratiam humanæ amabilitatis amittat.

ag Ab alio expectes, quod alteri feceris, *Seneca im* præstabis parentibus pietatem, cognatis *proutib.* dilectionē, pacem cum hominibus habebis. bellum cum vicis præstabis, amicis fidem, omnibus æquitatem.

Vide etiam in tit. Consideratio. m. Dolor. a. Fortitudo. m. q. Hypocriſis. a. c. Index. a. n. Lex. c. d. h. i. Misericordia. h. a. c. Munus. h. Pax. e. Peccatum. y. Pietas. a. g. Rapina. c. l. Sapiencia. a. i. Virtus. h.

Iuuentus.

a **V**icina est lapsibus adolescentia, *Ambr. de* quia variarū ætus cupiditarum, *viduis li-* feæuore calētis inflammatur ætatis. *broi.*

b Præmittit ætatis generalē iactantiam, *Ambr. su.* quò plus cōmēdat humilitatis suæ gratiā: *Beatissim-* nō mirabilis humilitas in senectute, quæ *muscula-* effœta viribus, debilitata fracturis, tristis *ri.* dolorib⁹, anhelis suspiriis, cocta curarū æstib⁹, & in ipsa viuendi mœsto fastidio alicritate est oblita iactantia: Rara sanè iuuenibus est humilitas: ideoq; miranda, dū

ætatis

ætas viget, dum vires solidæ, dū sanguis æstuat, dū sollicitudo nescitur, dū ignoratur debilitas, dū lætitia frequētur: tūc feruet iactantia, tunc se iuuentutis extollit affectus, tunc hūilitas quasi vilescit, abiecta cōtemnitur, tunc subiectio de genere conscientix æstimatur infirmitas.

Ber. i. epi. ad Theobaldum miletum. c Multos videm⁹ iuniorum, super senes, intēdere moribus dies, antiquorum tempora præuenire meritis. & quod deest ætati, virtutibus cōpensare. quia iuxta Apostolum, ne quis contemnat adolescentiā bonæ indolis. senect⁹ venerabilis non est numero annorum, sed magis merito morum computata.

Cypri. de il. abusio nibus. Idem. d Sicut in senib⁹ sobrietas, & morū perfectio requiritur: ita in adolescentibus obsequiū, & subiectio, & obediētia ritē debet. e Sicut fructus non inuenitur in arbore, in qua flos prius non apparuerit, sic in senectute honorem legitimum cōsequi non poterit, qui in adolescentia disciplinæ alicuius exercitationē non laborauit. Disciplina igitur abque obediētia qualiter fieri poterit? Adolefcens ergo sine obediētia, adolefcens sine disciplina est.

Cassi. in episto. f Indignē trāfacta adolefcētia, odiosam efficit senectutē, & honestē acta superior ætas fructus capit autoritatis. Quid enim senec-

senectus surripere valet, in quo iuuentus reprehensibilis non fuit?

g Diuitiæ senum, non sunt canities capi *Ibidem.* tis, sed industriæ iuuentutis, nec plurium annorum circularis, sed laborum præteritorum stipendiis metiendæ.

h Nulla erit processu temporis difficilis Senec. in clementia Principi, qui in annis puerilibus didicit seruire pietati. *epist.*

i Magnū expecta gaudiū, quū puerilem Senec. 16. animum deposueris, & te in virum Philosophiæ descripseris. Adhuc em̄ non pueritia, sed quod grauius est, puerilitas remanet, & hoc quidē peius est, quā autoritatē habemus senum, vitia verò puerorū, nec puerorum tantum, sed etiam infantium.

k Adolescentulum verbosum & eloquētia studentem, cum sit sapientiæ inanis, Berna. ad Eugeniū, non aliud, quā hostem iustitiæ reputa.

l Impossibile est iuuenem vitii carnis Hieroni. non tentari.

m Honor adolescentiū est, timorem Dei Ambro. de habere, parētibus deferre: honore habere officii. senioribus, castitatē tueri, humilitatē nō aspernari, diligere clementiā & verecundiam, quæ ornāmēta sunt iuuenilis ætatis. In senib⁹ grauitas, in iuuenibus alacritas, in adolefcētib⁹ verecūdia cōmendat. Hiero. ad Nepotian.

n Sicut ignis in lignis viridibus suffoca-

rum, ita sapientia in adolescentia, tentationibus & libidine impedita, non explicat suum fulgorē, nisi labore & studio & oratione incentiuā iuuetutis intra repellat.

Vide etiā in tit. Caro, c. Castitas, p. Cōsiliū, n. Conuersio, n. Addicere, q, r. Honestas, d. Regere, f. Senectus, d, h, r, f.

Labor.

Augu. de a **D**iuersis feminibus pectoris tui colles fere. nunc alimonis mediocribus, nunc ieiuniis parcioribus, lectione opere, prece: vt mutatio laboris inducæ sint quietis.

Augu. de b Citius auditur vna oratio obedientis, quam decem millia contemnentis: talis fuit oratio Pharisæi.

Grego. 5. c Non desinat in labore persistere, quæ subleuatio laboris, est vitium collaborantis.

Grego. in d Sancti viri, quot labores nunc veritati cōmendantes exhibent, tot iam remunerationis suæ pignora intra spei suæ cubiculum clausa tenent.

Grego. su- e Quibusdam prauis mentibus nihil est laboriosius, quam si eis præcipiatur, vt in huius mundi actibus non laborent.

Hiero. in f Nullus labor durus, nullum tempus videtur longum debet, quo gloria æternitatis acquiritur.

Hiero. ad g Quantis sudoribus hereditas cassa expeti

petitur, & minore labore promissa margarita Christi emi poterat.

h Qui in labore hominum non sunt, in *Ber. super cantica.*

i Causam laboris cogitet in labore, vt *Berna. in ipsa ei pœnā, quam patitur, repræsentet. sermo.*

k Libentius suscipitur labor pro desiderio *Leo papa*

l Generosos animos labor nutrit, laborē *Septimi*

si recuses, parū esse potes. Non est viri, timere sudorem. *Senec. 3. r.*

m Multū abhorret opus, cuius inchoatio iūdia, cōtinuatio est labor, finis est odiū. *Seneca in epist.*

n Si qua pro labore recte feceritis, labor cito recedet, beneficium dum viuistis, non abscedit. Si qua per voluptatem prauam nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum apud vos semper manebit.

Vide etiam in tit. Acedia, f, g. Consolatio, e. Honor, c. Perseuerantia, f. Religio, k. Sapientia, a, k. Sollicitudo, a. Virtus, g.

Lachryma.

a Lachrymas Petri lego, satisfactio-

nem nō lego: sed quod defendi nō potest, abluī potest. Lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor est dicere vel confiteri. Lachrymæ veniam non possulant, sed merentur.

b Fleuit amarē, vt lachrymæ lauarēt de-

Ambr. in per Lucā. lib. 9.

4. r. b. ibi.

luctū, tu similiter lachrymis dilue culpā.
Nō inuenio qd dixerit, sed quod fleuit.

Ambr. de c Pascunt frequenter lachrymæ, & men-
obitu Va- tem alleuat fletus: refrigerant pectus, &
lentini. mæstum consolantur. Est enim piis affe-

ctibus quædam flendi volūtas, & plerūq;
graues lachrymas euaporat dolor.

Hieron. in O lachryma humilis, tua est potentia,
epist. tuum regnum, tribunal iudicis non vere-
ris, amicorum tuorum accusatoribus silē-

tium imponis: non est, qui te accedere ve-
ret, si sola intraueris, vacua non redibis,
magis crucias diabolū, quā pœna in-
fernalis. Quid plura? Vincis inuincibilem:
ligas omnipotētē: inclinas filiū Virginis.

Hier. ibi. e Docente te in ecclesia, nō clamor po-
puli, sed gemitus susciteretur. Lachrymę au-
ditorū laudes tuæ sint. Petrū ter negantē
amaræ in locū suum restituere lachrymæ.

Hic. super f Oratio Deum lenit, sed lachryma co-
Esaam. git, hæc vngit, illa pungit.

Greg. sup. g Holocaustum siccū, est bonum opus,
ill. ho. 7 sū quod orationis lachrymæ non infundūt,
p. Ez. e. Ho holocaustū pingue est, quando hoc, quod
locustū bene agritur, corde humili etiā per lachry-
suū pigue mas irrigatur.

fiat, Ec. h Irriguum superius accipit anima tua,
Gre. in re quum te lachrymis regni cœlestis deside-
gistro tra rio affligit: irriguū verò inferius accipit,
quum

quū inferni supplicia flendo pertimescit. *Etis illud*
i Vniuscuiusq; mens tantū pœnitendo *Axa filia*
cōpunctionis suæ bibit lachrymas, quan *Cale. Ec.*
tū se à Deo meminit amississe per culpas. *Gre. in pa*
k Sæpe quod torpentes latuit, fletibus *forals.*
innotescit, & afflictā mēs certius inuenit *Greg. lib.*
malum, quod fecerat, & reatum suum, cu *8. moral.*
ius secura non meminit, hunc in se com-
mota deprehendit.

l Lachrymæ pœnitentiam vinum sunt *Ber. super*
angelorum, quia in illis odor vitæ, sapor *cantica.*

gratiæ, gustus indulgentiæ, sanitas redeū-
tis innocentia reconciliationis iocundi-
tis & serenatæ conscientia suauitas.

m Illas enim lachrymas verè in vinum *Ber. ibid.*
mutari bonum dixerim, quæ supernæ cō-
passionis affectu in feruorē prodeunt cha-
ritatis, pro qua etiā ad horā tui ipsius im-
memor sobria quadam ebrietate videris.

n Ecce pro omnibus, quæ ab initio con *Bern. in*
uersationis meæ mihi retribuit, compun- *sermo.*

ctionem videlicet lachrymarum, deuoti o-
nem in meditationibus, consolationem
in laboribus, directionē in meis actionib;
pro his inquam innumeris aliis beneficiis
quid ei retribuam rursus? qui totū dedit,
quid vltterius impendere habeo?

o Delitiæ angelorum sunt lachrymę no *Bernard.*
stræ, & delectabiles lachrymæ pœnitētis.

Ber. de cōp tempu mundi. Felices lachrymæ, quas benignæ manus conditoris absterguunt: & beati oculi, q̄ in talibus liquefieri elegerunt, q̄ eleuari in superbiam, quàm omne sublimè vide-

Chryso. in serm. re, quàm auaritiæ & petulantiæ famulari. q̄ Nemo ad Deū aliquādo flens accessit, qui nō quod postulauit acceperit, nullus ab eo beneficia dolèter optauit, q̄ nō impetrarit. Ipse enim est, qui cōsolatur flentes, dolentes curat, pœnitètes informat.

Chry. sup. per Matt. Sicut post vehementes imbres, mūdus aër ac purus efficitur, ita & post lachrymarum pluiuas serenitas mentis sequitur atque tranquillitas.

Cass. super psal. Eue- Flerus, est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum.

chryma mea. Sc. Victori. t Luctus est, quum quis exacerbato animo quod minus vltiōis potest in superiori, in seipso studet fletibus satisfacere.

Petr. Ble- sue. v Multis enim consolationi sunt lachrymæ, & ex parte maxima magnitudinē doloris minuūt: dolor siquidem speciē ignis gerit, qui dum plus regitur, plus ignescit.

Vide etiam in tit. Coniugium, a. c. Dolor, e. Gaudium, h. Iustitia, q. Pœnitentia,

Ambr. de offic lib. 1. a y, a o.

Lasciua.

CAueamus ne dū laxare animū volumus, soluamus omnē harmoniā, quali

quasi conceptum quendā bonorum operum. Vfus enim citò inflectit naturam:

b Vbi saltatio, ibi diabolus: nequē enim Deus ad hoc nobis dedit pedes, vt cum ca-
Chry. sup. ill. Mat. 14. Die melis saltemus, sed vt cum angelis, chorū faciamus. In saltibus lætantur dēmones, autē nata & exultant ministri dæmonum. *lib. 8. c. c.*

c Puellam, propter quam iniquæ adparebant nuptiæ, occultari oportebat, vt cōuiciū matris meretricis occultaretur. *Chry. ibi.*

d Si volumus, magna sæpe intelligemus ex paruis, ex oculorum intuitu, ex remissis aut cōtractis superciliis, ex mœstitia, ex

hilaritate, ex risu, ex locutione, ex contentione vocis vel summissione, & cæteris similibus faciliè iudicabimus, quod eorum apud fiat, quidve ab officio discreper.

e Sicut pueris nō omnem ludendū licentiam damus, sed eā, quæ ab honestis actio-
Tull. li. 1. de offi. nibus non sit aliena, sic in ipso loco ali- quod probi ingenij eluceat.

f Non ita generati à natura sumus, vt ad ludum & iocū facti esse videamur, sed ad seruitutem potius, & ad quædam studia grauiora atque maiora.

g Ludo & ioco vti quidē licet, sed sicut somno & quietibus cæteris, tūc cum grauioribus & seriis rebus satisfecerimus.

h Sic te geras sapienter, vt nullus te ha-

beat tanquam asperū, nec cōtemnat quasi vilem. Illi autē qui in ludo deficiunt, neq; ipsi dicunt aliquod ridiculum, & dicentibus molesti sunt, quia scilicet moderatos aliorum ludos non recipiunt.

Sen. de 4. i. Cirtuti. Omnia tolerabilia præter turpitudinē crede, à verbis quoq; turpibus abstineto, quia licētia eorū impudentiā nutrit. Sermones vtilēs magis, q̄ facetos & affabiles ama. Miscebis interdū seriis iocos, sed temperatos, & sine detrimento dignitatis & verecundiæ. Nā reprehensibilis ludus est, si immodicus, si pueriliter effusus, si muliebriter factus. Odibile quoq; hominē facit risus aut superbo, aut clarus, aut maligno, aut furtiuo, aut alienis malis euocat.

Vide etiā in tit. Cōsolatio, c. Cōuersatio, f, h, a i, b, a. Diuitiæ, a m. Gaudium, d. Gula, h, m. Honestas, d. Laus, a b. Loquacitas, d. Modestia, Otiositas, d. Ornatus, & Prælatio, e, m. Religio, a f. Tristitia, g. Virginitas, a f.

LAM.

Augu. de a sermo. de a mini in monte. **L**aus humana non appeti à sapientibus, sed subsequi debet sapientes, & rectē facientem, vt illi proficiant, qui etiā imitari possunt quod laudant.

Augu. super psal. b Securitas laudis in laude Dei est. Vbi laudator securus est: vbi non limet, ne de laudato erubescat.

Bonum

c Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus prodest.

d Ibi est vanitate remota laudatio, vbi etiā vituperatio ab offensione secura est.

e Non huius laudic vires sentit, nisi qui ei bellum indixerit: quia & si cuiquam facile est laude carere, dum negatur, difficile est ea non delectari, dum offertur.

f Nō prohibet videri vt Deus laudetur, sed videri vt ipsi laudentur.

g Hanc opinionē faciliter præsumptam quæso deponas, tuūq; animū quāuis erga me beneuolentissimū soluas, atq; ei uas ac de me mihi magis, q̄ vlli alteri credas.

h Nec valde gaudere debemus, quando laudamur, nec contristari, quando vituperamur: quia nec depravare iniuria, nec corronare potest laus aliena.

i Quid est quod dicis, ego diues, ille pauper? Sarcinam tuam cōmemoras, pondus tuum laudas, taceas laudes tuas, qui miscrationes tuas non consideras.

k Esse humilem est, nolle laudari in se. Qui ergo in se laudari appetit, superbus esse conuincitur.

l Apuleius auditoribus suis admirantibus doctrinam commendabat, non auiditate consequendæ laudis, sed charitate se minandæ veritatis.

O 5

Aug. in quada ep. m Laudamus mēdaciter, delectamur inaniter, & vani sunt, qui laudantur, & mēdaces, qui laudat. Alij laudantur, & ficti sunt: alij laudant, quod putat, & falsi sunt: alij vtrorūq; pconis gloriātur, & vani sunt.

Ambros. in Natali sancti Eusebii. n Dicit sermo diuinus, ne laudaueris hominem in vita sua, tāquā si diceret: Lauda post mortem, magnifica post consummationem. Duplici tamē ex causa vtilius est homini memoriæ laudem dare, quā vitam, vt illo potissimū tempore merita sanctitatis extollas, quādo nec laudentē adlatio mouet: nec laudatū tētat elatio. Lauda ergo post pericula, prædica securū, lauda nauigantis felicitatem, sed quum peruenierit ad portū, lauda ducis virtutem, sed quum perductus est ad triumphum.

Quis autem diues possit hīc sine trepidatione laudari, qui & de præterito meminit se habere, quod doleat, & de futuro yidet sibi superesse quod timeat?

Hic. in ep. o Plures in hoc ipso placere cupiūt, quod placere contemnunt: & mirum in modū laus, dum vitatur, appetitur.

Ibidem. p Viliū satis hominū est & suā laudem quærentium, alios viles facere, quia alterius vituperatione se laudari putat, & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione peiorum.

Cauē

q Cauē ne hominum rumusculos acceperis, caue ne offensam Dei in populorum laudes commutes.

r Si verē laudabilis esse cupis, laudes hominū ne requiras: quia quāuis alicui sit facile laudē nō curare, dum negatur, est tñ difficile ea non delectari, cum offertur.

s Sæpe bono operi dum laus humana obuiat, mētē operātis immutat, quæ quāuis quæsitā nō fuerit, tamen oblata delectat.

t Penē omne, quod de Deo dicitur, eo ipso iā indignū est quod poruit dici. Nā etius laudi non sufficit obstupescens conscientia, quomodo sufficit loquēs lingua?

v Laus sua iustos cruciat, iniquos exultat: sed iustos dū cruciat, purgat iniquos quos: dum lætificat, reprobos monstrat.

x Quum per accepta bona reprobi in sua laude se eleuat, ipsi muneribus largitorem pugnāt. Inde quippe contra dātem superbiunt, vnde ei amplius humiles esse debuerunt.

y Qui inchoatæ virtutis ab humano honore laudē receperit, quasi plantati ligni ante tempus comedit.

z Quō arbor altius ad superiora surrexit, eō vim vētorū vehemētius sentit, quia quō plus quisq; in bona opera attollitur, eō ampliori ab ore laudatiū flatu fatigat.

Valde

- Ibidem.* a b Valde perfectiorum est sic ostenso opere auctoris gloriam querere, ut de illata laude nesciat priuata exultatione gaudere.
- Ibidem.* a c Quasi latrunculus est appetitus laudis humanae, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, ut ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.
- Gre. i. p. a.* a d Nescit laudem, dum suppetit, fugere, quod ad hanc didicit, cum deesset, anhelare.
- Ibidem.* a e Cum enim pro recto opere laus transitoria quaeritur, aeterna retributione res digna vili pretio venundatur.
- Ibidem.* a f Quisquis laudis concupiscentias calcare non sufficit, aedificationis fraudem perpetrat, si bona quae egit, occultat.
- Bern. sup. cant.* a g Laus in nobis referatur ad ipsum laudabilem vniuersorum auctorem & largitorem: non fictum, quemadmodum ab hypocritis, non sola consuetudine, sicut a secularibus, sed nec necessitate quidem, ut iumenta ferendis oneribus applicantur, sed sicut decet sanctos sinceritate fida, deuotione sollicita, hilaritate grata: sed non dissoluta.
- Chryf. de lau. pauli homi. 5.* a h Extrema dementia est, nulla imminente necessitate rerum, & necessitate violenta, propriis laudibus velle decorari. Non est secundum Deum loqui: iudicium est potius istud infamiae: hoc enim omnem nobis mercedem euacuat.

Non

- a i Non laudatur de fide leprosus, quia *Chry sup. ill. mar. 8.* in lege doctus: hic alienigena scilicet centurio laudatur: quia legis ignarus, in modo *Audiens dico enim sermone sapientiae plus laudatur Iesus mi. Iesus mi.* rusticus, quam in magno philosophus, & puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur vbi perfectior non auditur.
- a k Iustum est, ut bene gerentibus laudis *Caslib. 1.* tribuatur assensus. Nam si eorum cursus *Caslib. 1.* hominum clamoribus incitatur, & insonantium manibus agitatur, ut mutis animalibus velocitas appetatur, quantum inde homini nec stimulari posse credimus, quos ad laudis auditatem singulariter incendimus?
- a l Gloriosus quippe gratiosiora sunt praemia *Caslib. 2. epi. 1.* quam tributa, quia stipendium & tyranno impenditur, laudis autem praedicatio non nisi bono Principi debetur.
- a m Generosus est, parentes laudas: diues *Apuleius de Deo* est, non credo fortunae validus est, aegritudine fatigabitur: pernix est, abibit in senectute: formosus est, expecta parum, & non erit. *Sacr.*
- a n In homine quoque illud laudandum est, *Se. 41. ep.* quod ipse est, familiam formosam habet, & domum pulchram, multum ferit, multum foenerat, nihil horum in ipso est, sed citra ipsum. lauda, in illo, quod nec eripi potest, nec dari, quod proprium hominis est, quaevis quid sit? Animus, & ratio in animo perfecta.

Quid

- Quid autem est ratio: hoc ab illo exigat rem facillimam, secundum naturam suam viuere.
- Ibidem.* a o Quid stultius est, quam in homine aliena laudare? Quid eo demeritius, qui ea miratur, quæ ad alium transferri protinus possunt? Nemo gloriari, nisi de suo debet.
- Se. in epi.* a p Lauda parce, vitupera parcius: similiter enim reprehensibilis nimia laudatio, & immoderata vituperatio, illa siquidem adulatione, ista malignitate suspecta est: resti monium veritati, non amicitiae reddas.
- Sen. de a.* a q Sic tibi tam triste laudari a turpibus quam si lauderis ob turpia. Lætiior esto, quoties displices malis, & malorum de te æstimationes prauas, veram tibi laudationem adscribe. Sectator epularum non de bene viuente, sed de bene pascere laudabile profert sententiam.
- Se. li. 69. epi.* a r Nolo nolo, laudes me: o magnam virum contempsit omnia, & damnatis humanæ vitæ furoribus, fugit nihil damni, nisi me. Non est quod proficendi causa venire ad me velis, erras. quod hinc aliquid auxilij speras: non medicus, sed æger hic habitat. Malo illa, cum discesseris dicas: Ego istum bonum hominem putabam, & eruditum: erexeram aures, destitutus sum: nihil vidi, nil audiui quod concupiscerem, ad quod reuerterer, cum secesseris: non est agendum hoc ut de te homines loquantur, sed ut ipse tecum loquaris. Quid aut

autem loqueris quod homines de aliis libentissimè faciunt, de te apud te male æstima. a f Bonum est laudari: sed præstantius est *Sen. li. de* esse laudabilem, neminem cito laudaueris: moribus. neminem cito accusaueris. Vitium est, omnia credere: vitium est, nihil credere.

a t Parua laude dignus est, qui tantum miseris antefertur. Lasciuia & laus nunquam habent concordiam. Quam magnum est nolle laudari, & esse laudabilem.

Vide etiam in tit. Adulatio & Conscientia. a. d. Coniucium. b. a. Deus. p. Eleemosyna. r. Eloquencia. a. Fama. Favor. Gloria bona. d. Honor. v. Ieiunium. a. k. Prælatio. a. r. Sanctitas. t. x. z. Superbia. e. Virtus. z.

Lex.

a Quid imperatorum lex minando imperat, hoc fides credendo impetrat. *de spiritu*

b Lex Dei charitas est, lex data est, ut gratia quæreretur, gratia data est, ut lex impleretur. *lib. 2.*

c Factæ sunt leges, ut carum merum humana concitaretur audacia: tutamque sit inter improbos innocentia: & in ipsis improbis, formidato supplicio, refrænetur nocendi facultas.

d Erit lex honesta, iusta, possibilis secundum naturam, secundum consuetudinem patriæ, loci temporisque; conueniens, necessaria, utilis manifestata quoque, ne aliquid per obscuritatem in captione

ptione cōtineat, nullo priuato cōmodo, sed pro cōmuni ciuiū vtilitate adscripta.

Ibidem.

e Octo genera pœnarū in legibus contineri Tullius scripsit: id est, dānū, vīcula, verbera, talionem, ignominia, exilium, seruitutem & mortem.

Leo papa.

f In his rebus, in quibus nihil statuit certum scriptura diuina, nobis, populi Dei vel instituta maiorū pro lege tenēda sunt.

Idem.

g Meditatio legis est, non solum in legendis scripturis, sed etiā in his quæ scripta sunt, faciendis.

Cassiodo.

h Quid enim potest esse melius, quā homines in bonis legibus cōfidere, & casus reliquos nō timere? Lura publica certissima sunt humanæ vitæ solaria, infirmiorum auxilia, & potentiū fræna: vnde & securitas venit, & conscientia proficit.

Vale. Ma

i Quā porrò subtiliter Anacharsis leges araneorū relis cōparabat: nā ait illas infirmiora aīalia retinere, valētiora trāsmittere: ita his humiles & pauperes cōstringi, diuites & præponētes nō alligari.

*xi. de me-
moral. di.*

Vide etiā in tit. Cōsuetudo. e. l. m. Dilectio. f. Gratia. e. Perfectio. i. Sacerdos. m.

Liberalitas.

*Au. dedif
finito.*

L iberalitas est motus quidam animi faciēs & approbans liberas largitiones sine spe retributionis.

Dand

b Dandum est quod nec tibi, nec alteri noceat: & cū negaueris, quod petit iudicāda est iustitia: vt nō cū inanē dimittas: & aliquādo melius aliquid dabis, etiā cū iniuste petentem correxeris.

c Vberior est numus ex paruo, quā thesaurus ex maximo: quia nō tantū quod detur, sed quantū desiderat, perpenditur. Nemo plus tribuit, quā qui sibi nil reliquit.

d Non solum quæritur quantum, sed de quanto & quo animo detur.

e Dñs non vult simul effundi opes, sed dispensari: nisi fortē vt Eliseus boues suos occidit, & pauperes pauit de eo, quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica.

f Nō illa perfecta est liberalitas si iactantiæ causa magis, quā misericordiæ largiaris affectus tuus nomē imponit opi tuo.

g Non probatur liberalitas, vel largitas, si quod alter largitur, alteri quis extorqueat, si iniuste quærat, & iniuste dispensandum putat.

h Perfecta est liberalitas, vbi silentio quis tegit opus suum: & necessitatibus singulorum occultē subuenit, quem laudat os pauperis, & non labia sua. Denique perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore commendatur: vt principium operis circa domesticos fidei.

P

- Ibidem.* i Est alia probāda liberalitas, vt proximi-
mos feminis tui nō despicias: si egere cog-
noscas. Meli⁹ enim est, vt ipse subuenias
tuis, quibus pudor est ab aliis sumptū de-
poscere, aut alicui postulare subsidium ne-
cessitati: nō tamē vt illi ditiores fieri ve-
lint, quod tu possis conferre inopibus.
- Ibidem.* k Est duplex liberalitas: vna q̄ subsidio
rei adiuvat, id est, vsu pecunię, altera, quę
operū collatione impenditur: q̄ multō fre-
quēter splendidior, multōq; præclarior.
- Ibidem.* l Quicquid ex affectu puro ac sincero
promittitur, hoc est, decorum, non super-
fluas ædificationes aggredi, non præter-
mittere necessarias.
- Hiero. ad Pauli.* m Considera Christi substantiam, ne im-
prudēter effundas, id est, ne immoderato
iudicio rem pauperum tribuas, nō paupe-
ribus, ne secundum dictum prudētissimi
viri liberalitate liberalitas pereat.
- Hie. li. de Siduis.* n Liberalitas nō cumulatione patrimo-
nij, sed largitatis diffinitur affectu.
- Gre. à epi.* o In ipsa autē liberalitate modus adhibē-
d⁹ est rerū & p̄sonarū: rerū, vt nō oīa vni,
sed singulis q̄dā p̄stētur, vt plurib⁹, p̄desse
possim⁹: iuxta illud p̄phetę: Dispersit, de-
dit pauperib⁹. P̄sonarū, vt primū iustis,
deinde peccatoribus: q̄b⁹ tamē prohibe-
mur dare, nō q̄a hōīes: sed q̄a peccatores.
- Qui

- p Quibusdā inopiā ferre nō valētib⁹, to-
lerabilius est minus tribuere, q̄ post largi-
tatem suā ex inopię angustia murmurare.
- q Nunquam est vacua manus à munere, *Ibidem.*
si arca cordis repleta est bona voluntate.
- r Nulli paruus est sensus; cū magnus est *Leo. Papa*
animus: nec de rei familiaris mensura p̄ *in appar.*
det modus pietatis. Maiora quidem sunt *Domini.*
impēdia diuicium, & minorā mediocriū:
sed nec discrepat fructus operum, vbi non
deest affectus operantium.
- f Si nō est omnium æqualis facultas, de- *Ibidem.*
bet esse par pietas: quoniā fidelium largi-
tas, non de muneris pensatur pondere,
sed de beneuolentię quantitate.
- r Semper illi, quod largiatur, occurrit, *Ibidem.*
cui bene velle non deficit.
- v Honestius est rē negare, q̄ longos ter- *Cas. in ep.*
minos dare: quia minus decipitur, cui ce-
leriter negatur. Vnde ad multā instantiā
res exhibita, chara vidēt emptione. Gra-
tius est donum, quod venit ante preces.
- x Parua, ex voto offerentis magna fiunt *Val. i. ser.*
munera, cōsumunt autem autorem suum,
quæ constiterint extorta.
- y Tunc solum pretiosa est pecunia; quā *Boëtii. de*
do vsu largiendi desinit possideri. *cōsulario.*
- z Quēadmodū læua & acerbissima cru- *Sem. li. de*
delitas est, quæ trahit p̄cā: & miserico- *of. seu ve.*

diæ genus est citò occidere: ita maior est muneris gratia quæ minùs diu pependit. Sicut in telis eadem fieri vis est: sed in infinitù, interest utrù excusso lacerto torqueantur, an remissa manu effluant: ita illud quod datur scilicet interest quomodo detur, an tardè, an citò.

Ibidem.

a b Omnis benignitas properat: & propriù est libenter faciētis, citò facere: si de die in diè trahēs profuit, nò ex animo fecit: Itaque duas res maximas perdidit, & tempus, & argumētum amicę voluntatis.

Ibidem.

a c Nonnunquam magis nos obligat, qui dedit parua magnificè, qui regum opes æquauit animo, qui exiguum tribuit, sed qui libenter: qui paupertatis suæ oblitus est, dū in ea respicit, qui occasionem qua prodesset, quæsiuit.

Seneca.

a d Multò que gratius venit quod facili, quod ex plena manu venit sed datur: exiguù est quod in me contulit, sed amplius non potuit. At hoc, quod dedit: magnum est: sed dubitauit, sed distulit: sed cum daret, gemit, sed superbè dedit: sed cum contulit, ambitioni dedit, non mihi.

Ibidem.

a e Non refert quid sit, quod datur: nisi à volente volenti. A quibus ergo accipimus? ut breuiter tibi respondeam, ab his, quibus dedisse videmus.

Vnum

a f Vnum bene positum beneficium, multorum amissorum solatur damna. Beneficium est beneuola actio, tribuēs gaudiù, capiētq; tribuendo: & etiam id, quod facit, prona & sponte sua parata.

a g Cave ne beneficiù maius sit facultate tua: inest enim tali liberalitati cupiditas rapiendi, ut ad largiendù superet copia. Sequuntur n. talè largitionem rapinæ: cū eo enim dādo egere cœperint: alienis bonis manus inferre coguntur: & maiora odia eorū assequuntur, quib⁹ ademerūt, quàm fauores eorū, quibus dederūt.

Ibidem.

a h Officiū liberalitatis est omni petenti dare, deo imitari. Si deos imitaris, da et

Ibidem.

ingratis. Nā & sceleratis Sol oriē, & Piratis maria patēt, dij rerū omniū optimi autores, ignorābus beneficia dare incipiūt, ingratis perseuerāt: non cessant Dij beneficia cōgerere, vnā sortiti intentionē scilicet, pdesse, imitemur illos. dem⁹, etiā si multa in irritū data sunt. Ingrat⁹ est: nō fecit mihi iniuriā, sed sibi. nā gratum beneficium semper deletat, ingratum semel.

Ibidem.

a i Duo sunt genera largorum: quorum alteri dissipatores: alteri liberales, dissipatores, qui epulis & muneribus histionū & lenonū pecunias profundūt, quorum memoriam aut breuem, aut nullam sunt

relicturi, liberales, quod suis facultatibus aut captos à prædonibus redimunt, aut amicos in filiarum collocatione iuuant: vel in alia re querenda vel augenda.

Se. 83. epi. a k Refert cuius animi sit, qui præstat, non cuius status, non est gloriosum, quod ab inuito & tergiuersante fit: nihil facit virtus, quod necesse est.

Ibidem. a l Multi sunt qui non donant, sed proiciunt. Non voco liberalis, pecuniam suam iratum.

Sen. ls. de beneficiis. a m Ab Antigono Cynicus petit talentum. Respondit plures esse, quam Cynicum deceret petere: repulsus, petit denarium. Respondit minus esse, quam quod regem deceret dare. Turpissima homini cauillatio est. Inuenit enim quod neutrum daret. In talento Cynicum, in denario regem respexit, cum posset & denarium Cynico dare, & talentum tanquam rex.

Ibidem. a n Melius Alexander, cum daret ciuitatem cuidam dicenti non conuenire ciuitatem humili fortunæ suæ: respondit: Non quero quod oporteat te accipere, sed quid deceat me dare. Socrati cum multa pro suis facultatibus offerret Aeschines pauper auditor, ait: Nihil inquit, dignum te, quod tibi dare possem inuenio: & ob hoc solum me pauperem esse sentio, tam enim dono tibi unum quod habeo, me ipsum, hoc autem munus rogo qualecunque est, boni cogites: alij. n. cum multum tibi daret, plus

plus sibi reliquerunt: sed ego mihi de me nihil reliqui. Nemo enim plures tribuit, quam qui sibi nihil reliquit. cui Socrates: Tu, inquit magnum munus mihi das, ubi te tam paruo æstimas. Habebo itaque curam, ut te meliorem tibi reddam, quam accepi. Ecce quomodo æstimes, hoc munere vicit omnem inuentum opulentorum munificentiam. Vides quomodo animus inuenit liberalitatis materiam et inter angustias, neque existimes illum vilem sibi fuisse: quia pretium se sibi fecit ingeniosus adolescens. Non ergo quanta quæque sint, sed à quali, prospiciendum est.

a o Melius puto apud pauperes bonos, quam apud diuites magnos collocari beneficium: & reddit rationem. Nam qui locupletes sunt beneficio obligari nolunt. imò cum acceperint beneficium, quamuis magnum, aut beneficium se prius dedisse arbitratur: aut aliquid à se expectari suspiciant, cum verò inopi bono benefacis spectatū se, non suam fortunam putat, & ideo si in contentione res venerit, sequere Themistoclem, qui ait de nuptijs filiarum suarum consultus, malo virum, qui pecunia egeat, quam pecuniam quam viro. a p Sic: ut non est liberalis, qui sibi donat: nec clemens, qui sibi ignoscit: nec misericors, qui malis suis tangitur, sed qui alijs: ita etiam nemo sibi ipsum beneficium dat, sed

naturæ sux parat, quæ monet ad refutandam
da nociua, & appetenda proficua.

Senca. in a q Bis est gratiū, si qd̄ opus est, vltro offe-
proverb. ras. Benignus ēt causam dandi cogitat, cui
seper dederis, vbi negas, rapere imperas.

Sen. ibid. a r Duplex fit bonitas, cū accedit celeri-
tas: minus decipitur, cui negatur celeri⁹.
Ages sic alienū negotiū, vt tuū nō obliui
scaris. amico ita p̄desto, vt tibi nō noceas.

Vide etiā in ti. Beneficētia & Hospitali-
tas & Parētes. b. Paupertas. q. Petitiō l. m.
Promissio. b. d. e. Seruitium. m. *Libertat.*

Augst de a **Q**uem delectat vera libertas, ab a-
vera reli- more rerum mutabilium liber es-
gione. se appetat, & quem regnare delectat: vni
omnium regnatori deo subiectus sit, plus
eum diligendo, quā se metipsum.

Augst ad b Quidam religionē nostrā, quā mani-
inquisitio festissimis & paucissimis celebrationum
nes lunua sacramentis de misericordia volunt esse
rij. liberam, seruilibus premunt oneribus.

Augst. de c Prima libertas voluntatis erat, posse
corr. etiā non peccare: nouissima erit multo magis
E gratia. non posse peccare. Prima immortalitas e-
rat, posse non mori: nouissima erit multo
magis non posse mori. Prima erat per-
seuerantiæ potestas, bonū posse non de-
ferere, nouissima erit perseuerantiæ feli-
citas, bonum non posse deferere.

Ille

d Ille verò in quauis conditione seruitij *Ambr. de*
liber est, qui amore non capitur: avaritiæ *Ioseph.*
vinculi non tenetur: metu criminis non
alligatur: qui securus expectat presentia:
quem non terrent futura.

e Cū nobis triplex posita sit libertas, à *Ber. de li-*
peccato, à miseria, à necessitate: hanc vl- *bero arbi-*
timo loco positā cōsulit nobis in cōditio- *trio.*

ne natura. In prima, restauramur à grā,
media per diligentiam gratiæ comitata,
exercetur in via: tertia autem reseruatur
nobis in patria. dicatur prima libertas na-
tura, secunda gratiæ, tertia gloriæ. Prima
habet multū honoris: secunda plurimum
virtutis: nouissima cumulū iocunditatis.
f Liber est æstimandus, qui nulli turpi-
tudini seruit.

g Quid est libertas? potestas viuēdi vt ve *Cicero in*
lis. Quis igitur viuut, vt vult, nisi qui recta *parad.*
sequi? Soli hoc contingit sapiēti, vt nihil
faciat inuitus, nihil dolens, nihi coactus.
Quis neget omnes leues, omnes cupidos,
oēs deniq; improbos esse seruos? An ille
mihi liber est, cui mulier imperat, cui le-
ges imponit, præscribit, iubet, vetat quod
vide? q nihil imperāti negare potest, ni-
hil recusare aude? possit, dādū est: vocat,
veniendū: eijcit, abeūd ū: minat, extime-
scendū: egero verò istū non modò seruū, sed

P 5

- nequissimū seruum, etiam si in amplissima familia natus sit, appellandum puto.
- Senec. 31. h. Quid? eques, aut libertinus, aut seruus nomina ex ambitione, aut iniuria nata suspicere in cœlum ex angulo licet.*
- Senec. 4. 7. i. Quid sit libertas quæris? nulli rei seruire, nulli necessitati, nullis casibus, fortunam in æquum reducere.*
- Seneca in proverbo. k. Liber non est, quem superbus inflammat animus.*

Vide etiam in tit. Nobilitas & sacramentum, a. & in tit. Seruitus & Violentia.

Libido.

- Augus. de a. S*ine libidine non est parentū cōcubi-
fide ad Pe tus: ob hoc ex eorū carne nascentiū
trum. non potest sine peccato esse conceptus.
- Ambro. in b. Libido velut festuca est, citò accendi-*
quad. d. ep. tur, propè consumitur.
- Am. in li. c. Sæuus criminum stimulus libido est,*
de Abel quæ nunquam manere quietū patitur af-
Et Cain. festum nocte feruet, die anhelat.
- Hic. in qua d. Non vsus rerum, sed libido vtentis in-*
dum epi. culpa est.
- Hic. ibid. e. Libidiosa mēs ardētius honesta perse-*
quis: & quod cū licet, dulciūs suspicatur.
- Hic. in epi. f. In serico & in pannis eadē dominatur*
ad salui. libido, nec regum purpuram timet: nec mendicantiū spernit squalorem: multoq; melius est stomachum dolere, quàm mentem

- et cū imperare corpori, quàm seruire: gressu vacillare, quàm pudicitia. Nisi statim nobis pœnitentiæ subsidia blandiantur: quæ sunt infelicitium remedia: cauendum est vulnus, quod dolore curatur.
- g. Vêter meto æstiuans, citò spumat in libi* *Hic. in epi.*
dinè. Vêter. n. & genitalia vicina sunt: &
vnū alteri subministrat. Ex vicinitate. n.
mêbrorū sequitur confœderatio vitorū.
- h. Nulla facilius ad maleficium causa* *Tul. 2. de*
quam turpis amor, & intemperans libido *Rhet.*
commouere potuit.
- i. Libidinis initium continchis, si exitum* *Sen. li. de*
cogitaueris. *moribus.*
- Vide etiā in ti. Virginitas. t. Voluptas. g.

Loquacitas.

- a. A*bsit vt multiloquium deputè quā- *Augus.*
do. necessaria dicuntur, quæ quali-
bet sermonum multitudine, aut prolixi-
tate dicuntur.
- b. Periculum est dicere non solum falsa,* *Amb. sup.*
sed etiam vera: si is ea, non quibus oportet, *Beati m-*
infinuet: quod vitium quadripartitum *maculati*
est: vel adulationis, vel auaritię, vel iactan-
tię, vel loquacitatis incauti.
- c. Quamplures vidi loquendo in peccatū* *Am. 1. de*
incidisse. Vix quempiam tacendo, ideoq; officii.
tacere nosse, quàm loqui, difficilius est.
- d. Alliga sermonē tuū ne luxuriet, ne la-* *Am. ibid.*
sciū

sciuiat, & multiloqua peccata sibi colliget. Si restrictior & raris coërceatur, citò lutù colligit amnis & vndas. Iugù sit verbis suis & statera atq; mēsurā, vt sit grauitas in sēsu, in sermone pōd°, atque in verbis mod°.

Am. li. 1. e Ingreditur mors per hostiū tuū, si false *de Virgini* sum loquaris, si turpiter, si procaçiter: potest tremò, si vbi non oportet loquaris.

Hi-ro. ad Neposia. f Verba voluere, & apud imperitū vulgus, admirationē sui facere, indoctorum hominū est. Nihil tā facile q̄ vilē plebē, & indoctam volubilitatem linguæ decipere, quæ quicquid non intelligit, plus miratur.

Gre. li. 7. moralis. g Tēpus tacēdi & tēpus loquēdi: discreta vicissitudine pēsanda sunt tēpora, ne aut quum restringi lingua debet, per verba se inutiliter soluat: aut quum loqui vtiliter potest, semetipsam pigrē restringat.

Grego. in pasto. h Qui dimittit aquā, caput est iurgiorū. Aquā quippe dimittere, est linguā in fluxu eloqui relaxare. quo cōtra in bona etiā parte dicitur aqua pēsanda, verba ex ore viri. Qui ergo dimittit aquā, caput est iurgiorū quia qui linguā nō refrēnat, cōcordiā dissipat.

Gre lib. 5. moralis. i Quot superuacuis verbis mens à filēij sui cēsura dissipatur, quasi tot ruinis extra seducitur. vnde redire iterius ad sui cognitionē nō sufficit: quia p multiloquiū exteri' sparsa vim intimæ cōsiderationis amittit.

Praui

k Praui sicut in sensu leues sunt, ita in locutione præcipites, quia quæ leuis cōsciētia cōcipit, leuor protinus lingua prodit.

l Lingua sub magni moderaminis libra *Ibid. li. 8.* frænada est, non insolubiler obliganda, ne aut laxata in vitii defluat: aut restricta etiam ab utilitate torpescat.

m Si illatas molles linguas tranquillè dicere, à cōsciētia dolorem moueret. Vulnera nō causa pl' cruciat, quæ quæ putredo, que int' feruet, eicitur, ad salutē dolor aperit.

n Quum intentionem bonam locutio *Ibid. li. 5.* cauta nō sequitur, ipsa pietatis propositio in transgressionis vitium vertitur.

o Isti sunt casus culpe crescētis, vt lingua, *Ibid. li. 16.* quæ nō restringit, nequaquam vbi ceciderit taceat, sed semper ad deteriora descendat.

p Tenerū mēbrū est lingua, & tamē vix teneri potest: substātia quidē infirmū atque exiguū, sed vsu magnum & validum, in venis tenuis est & lara: idē aptissimū euacuandis sordibus instrumentum.

q Leuis quidem sermo, quia leuiter volat, sed grauius vulnerat. leuiter transit, sed grauius vrit leuiter penetrat animū, sed nō leuiter exit leuiter profert. sed nō leuiter reuocatur. facile volat, idē charitatem facile violat.

r Vanus sermo citò polluit mentem, & *Isti. in li. 50.* liloquio. facile agitur, quod libenter auditur.

Glo. super Sapiens non solum quod loquitur, sed illud pro- etiam opportunitate loci, & temporis & verb. 15. personae quae loquitur, diligenter inquirat. *Hug. li. 2. c.* Vanus sermo, vanae conscientiae est index. *de anima* mores hominis lingua patitur. qualis sermo ostenditur, talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Sermo vanus non erit absque iudicio, quia ab officio statum rectitudinis deviant, quod per vana verba dilabuntur.

Ibidem.

v Lingua dicitur, quia lingit adulando, mordet detrahendo, atrahit metiendo, ligat & ligari non potest: labilis est, & teneri non potest, sed labit & fallit. Labitur ut anguilla, penetrat ut sagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos, movet rixas, seminat discordias, uno ictu multos percutit, & interficit: blanda est & subdola: lata & parata ad exhaustianda bona, & miscenda mala. Qui custodit linguam suam, custodit animam, quoniam mors & vita in potestate linguae est.

Cas. super x Quis est hominum sic captus, ut si inter illud psal. emulos loquatur, nullum eius verbum incurat aliquam quaestionem? Difficilis res est, lingua in lubrico faucium constituta veritatis rigidè tenere mensuram: cui si incaute fraena laxentur, frequenter contra se loquitur. Facilius enim culpa tacendo refugitur, quam loquendo. Salomò dicit: ori tuo facit ostium & seram, & verbis iugum atque stateram:

y Quibus

y Quibus cura honestatis nitore lingua *Sid. lib. 3.* polluitur infrenis, his conscientia quoque for- *episto.*

didissima est: quia facilius contingit, ut qui pia seria loquens vivat obsecrè, id est immunde, quam valeat ostendi, qui pariter existat improbus dictis, & probus moribus. z Sapiens sermones suos progirat, & examinat prius in pectore, quod proferatur ore. *Qui libro 8.*

em sunt leues & faciles ac importuni locutores, nullo rerum potere innixi, verbis tumidis & laxatibus eam orationem bene existimant. Est in ore nasci, non in pectore lingua. a b Nunquam tacet, quem morbus lo- *Aul. Gel.* quendi tenet. Hesiodus ait linguam non *Ibidem.* vulgandam esse, sed recondendam, & thesaurum esse eius gratiam optimam, si modesta, pauca & modulata sit.

a c Quidam à Pythagora querens quomodo inter Pythago. sapientes discipulos computari possit, respò *in suis pra-* dit: Serua silentium, donec necessarium sit tibi *cepis.*

loqui. Simil dixeris, nisi quod bene scieris, si gesseris optima, & locutus fueris pauca. Nam silentium signum est sapientiae: & loquacitas signum est stultitiae. Ne festines respondere, donec fuerit finis interrogationis, nec quaestione in conspectu solvere testes, cum sapienterem te interesse prospexeris. a d Non multis verbis opus est, sed effica *Senec. 38.* *episto.* cibus, feminis modo spargenda sunt.

a e Quem

Senec. 40. ae Quemadmodū sapienti viro incessus
epist. modestior conuenit: ita oratio pressa, nō
audax. Summa ergo summarum hæc erit
tibi, tardiloquentem te esse iubeo.

Sen. i quā a f Sermonem maximo temperamento
dā episto. cū loquente dispensa, in quo patitur aut
extraneus verecundiam aut familiaris ca-
lumniam, aut imperitus iniuriā, aut crude-
lis inuidiam, aut peritus infamiam.

Senec. in a g Imago animi, sermo est, qualis vir, ta-
proverb. lis oratio. Magnū est vocis & silentij rēpe-
ramentiū. Garrulo nō rīdere cōiutiū est.

Sen. li de a h Ut licētiosa mācipia animi imperio
moribus. redige linguā, cupiditatēq; opprime, si non
potes, paululū remitte. Sæpe ea, quæ sana-
ratione nō poterāt sanata, sunt tēpore.

Seneca in a i Conscientiā amici nullus inuenit lin-
proverb. guæ præceps. canibus imbecillibus mos
est, quanto plus defecerunt virum, tanto
magis larratibus indulgere.

Vide etiā in tit. Aduocati g. Consiliū. l.
Conuersatio. r. y. z. a k. Coniutium. e. d. f.
g. Cor. q. Discordia. l. Obedientia. p. Ocio-
sitas. d. Odiū. v. pax. x. Taciturnitas & Ve-
recundia. a.

Luxuria.

Augu. 12. a Luxuria non est vitii corporum pul-
de ciuita chrorū vel suauitū sed animę puer-
te Dei. sę amātis corporeas voluptates, neglecta
temperantia: qua aptamur spiritualibus.

b Cur

b Cur te nō in voluptate tua modo aque *Augu. de*
luxuria dilatas, cūm te quis sequat, igno- *cōsistū* sē-
ras? Acceptū tēpus immisceri desideriis p- *tiorum.*
dere nō debes. q̄a quā r̄ citius pertrāseat
nescis. Si em̄ Deus hominē in voluptate
carnis noller, in ipso humani generis ex-
ordio masculū & feminam non fecisset.

c Quāti & quales ep̄i, & clerici post con *Augu. de*
fessionū & victoriarū calcata certamina. *singulari-*
post magna & signa mirabilia vsque. *tate cleri-*
qua; mōstrata, noscuntur cum his omni *corum.*
bus naufragasse, quū volunt in naui fragi-
li nauigare. Quantos leones domuit vna
infirmas delicata, id est luxuria, quæ cū
fit vilis & misera, de magnis efficit prædā.

d Cōmissio sororū & fratrum quātō sit an *Augu. 15,*
tiquior cōpellēte necessitate, tātō postea de *ciuita*
facta est dānabilior religione prohibente *te Dei.*

e Sicut iniquū est auiditate possidēdi trā *libidem.*
gredi limitē agrorū: ita & iniquū est libi-
dine concūbendi subuertere limitē morū.

f Luxuria est inimica Deo; inimica vir- *Augu. de*
tutibus, perdit omnem substātiā, & ad *dultrina*
præfens voluptatem delinens, futuram *Christia-*
non sinit cogitare paupertatem. *na.*

g Ex voluntate peruersa facta est libido. *Aug. lib.*
& dum seruitur libidini, facta est consue- *confessio-*
tudo: & dum consuetudini non resistitur *num.*
facta est necessitas.

Q

Hier. m. a. tri & s. lia. h Qui luxuriatur, viuens mortuus est: & ferreas mētes libido domat, quæ maiore in virginibus patitur famē, dum dulcius putant omnes, quod nesciunt.

Hiero. in epist. ibidem. i O quàm acerbus fructus luxuriæ, amarior felle, crudelior gladio!

k Libido enim transacta semper sui relinquit pœnitudinē, & nūquam satiarur, & extincta reaccēditur, vsu crescit & deficit, nec rationi paret, quæ impetu ducit.

Ibidem. l O ignis infernalis luxuria, cuius materia gula, cuius flāma superbia, cuius scintille praua collouia, cuius fumus infamia, cuius cinis immūditia, cuius finis gehēna.

Greg. 22. moral. m Quælibet alia sicut bona opera, si luxuriæ scelus non abluitur, immēditate huius criminis obruuntur.

Grego. ibi. n Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere: callidus enim aduersarius noster, quum ab effectu operis expellitur, secreta cogitatione polluere nititur.

Grego. in moral. o Ex quo luxuria semel mentē alicuius occupauerit, vix eū bona cogitare permittit. Sūt enim desideria viscosa, quia ex suggestione oritur cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectioe delectatio, ex delectatione cōsensus, ex cōsensu operatio, ex operatione cōsuetudo, ex cōsuetudine desperatio, ex desperatione peccati defensio, ex de-

fensio

fensione gloriatio, ex gloriatioe dānatio.

p Alia est carnis luxuria, qua castitate corrumpimur: alia cordis, qua de castitate gloriamur.

q Luxurię currus quadriga voluitur: vi-tiorū ingluuie vide licet ventris, libidine coit^r, mollitie velliū, otij soporisq; resolu-tione: trahit equis æque duob^r, p̄peritate vitæ, & rerū abūdātia: & q̄ his p̄sēdit duo, ignauie torpor, & infida securitas.

r Vitium libidinis facile ex vacantia & otio nascitur. nam diffinitio amoris hæc est, Animæ vacantis passio. Ouidius: Otia si tollas, periēre Cupidinis artes.

s Tādū spiritu fornicationis animū necesse est impugnari, donec se bellū gerere supra vires agnoscat. Nec labore, vel studio p̄prio victoriā obrinere se posse, nisi Dei fuerit auxilio ac protectioe suffulta.

t Breuis est voluptas fornicationis, sed perpetua p̄na fornicationis.

v Luxuria, est immoderata carnis petulātia, dulce venenū, importuna lues, perniciofa potio, quæ humanum corpus debilitat, & virilis animi robur enervat.

x Perulantia est ex carnalium cogitationum conceptione, totius corporis peculiaris hebetudo.

y Venus, est illecebrosa voluptas, adulte-

rina iocunditas, quæ mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorso.

Ibidem.

z. O extrema libidinis turpitude, quæ non solum mentem effeminat, sed corpus enervat, nõ solum maculat animam, sed fœdat personam! Omne namque peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus suum est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Semper illam præcedunt ardor & perulancia, semper comitatur fœtor & immundities, semper sequitur dolor & poenitentia.

Ibidem.

a b. Quis eius multiplices species enumerare vaieat? hæc enim Pætropolim cum adiacenti regione subvertit: Sychem cum populo interemit: hæc filios Iudæ percussit. Iudæum & Madianitidem pugione transdidit: tribum Benjamin pro vxore Leuitæ deleuit: filios Hely sacerdotis in bello prostravit: hæc Vriam occidit. Amon interfecit: plurimos lapidauit: hæc Ruben maledixit. Sansonem seduxit. Salomonem peruertit. Verum est ergo, quod legitur, Propter speciem mulieris multi perierunt.

*Valerius
Max. li. 9*

a c. Blandum malum luxuria, quod accusare aliquando facilius est quam vitare: quæ inuictum Annibalem armis illecebris suis complexa, vincendum Romano militi tradidit: illa ducem vigilantissimum, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundantivino, vnguentorum

fragrantiam, Veneris vsu lasciuiore, ad somnum & delicias euocauit. Quid his ergo vitis fœdus? quid etiã dânotius? quibus virtus atteritur, victoriæ languescunt: sopita gloria in infamiam conuertitur: animi & corporis vires expugnantur: adeo ut nescias an ab hostibus, an ab illis capi perniciosius habendum sit.

a d. Venus dolosa & eius corrigia est varia, Arist. lib. 7. ethicorum. & quod ex infidus agit incontinens concupiscentiæ.

z e. Esus carniũ & potus vini ventrisque, *Ibidem.* saturitas, seminarium libidinis est.

Vide etiã in tit. Abstinencia, h. Auaritia, a d. Caro, q. Castitas, p, t, v. Concupiscentia, a. Ebrietas, k, q. Gula, b, o. Libido. Mulier. Oratio, k. Superbia, o, t, a p. Vitium, b, f. Voluntas, k. *Magister.*

a P. Periculosum est magisterium: discipulus securus est: ideò psal. Auditui quoddam meo dabis gaudium & lætitiã. Securior est sermo.

enim verbi auditor, quæ verbi prolator.

b. Magistrum vocant, ut quasi laudatus Hier. sup. ill. Mat. 22. Magister. *Magister.* mysterium cordis sui simpliciter aperiat: eosque velit habere discipulos.

c. Dionysius magistrum sibi in grammatica Hier. scilicet elegit Donatum, in rhetorica Victorinum, in quia Sætheologia Gregorium Nazanzenum: similiter Theophrastus sibi elegit Aristotelem, *Is. in S. 2.*

Aristoteles Platonē, Plato Socratem : regina Austri sapientissimū Salomonem.

Chry. su- d Magistrum vocat, cuius non vult esse per illud discipulus: de mandato magno interrogat. *Mat. 22.* gat, qui nec minimum seruat.

Magister e. Optimus lector est, q̄ doctorū intelligentiā expectet ex dictis potius, q̄ imponat, & retulerit magis q̄ attulerit: neq; comagnū in gitat illud videri dictis cōtineri, quod an lege? te lectionē præsumpsit intelligendum.

Hilar. lib. f. Principium disciplinę humilitas est: cuius cum multa sint documenta, hæc tria. *de trini* præcipuè ad lectorē vel auditorē pertinet.

Hugo in Primū, vt nullam scientiā, nullā scripturam vile teneat. Secundum, vt à nemine discipuli. *ascals* scere erubescat. Tertiū, vt quū scientiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat.

Boët. de g. Nulla res discipulo est ita perniciosa, disciplina sicut vita magistri contumeliosa. *scholarium.* Vide etiam in tit. Doctrina.

Magnanimitas.

Tull. lib. 1. a **V**iros fortes, magnanimos esse, eosdem volumus veritatis amicos, minimeque fallaces.

ibidem. b Ad magnanimū pertinet, neq; perturbationi animi, neque hominis, neque fortunę succumbere.

Gull. 1. de c Ad magnanimū pertinet, ea quæ videtur acerba, ita ferre, vt nihil à statu natura

re

re discedat, nihil à dignitate sapientis.

d Magnanimitas est virtus spontanea, *ibidem.* difficultum aggressio, & rationalis.

e Si magnanimus fueris, nunquam iudi *Senec. de* cabis tibi contumelia fieri. De inimico *4. virtuti* dices: non nocuit mihi, sed animū nocentibus.

di habuit, & quum illum in potestate tua videris, vindictam putabis, non vindicare potuisse. Scito enim magnum & honestum vindictæ esse genus, ignoscere.

f Magnanimitas autē si ultra modū suū *Senec. ibi.* ex tollat, faciet virū minacē, inflatū, turbidū, inquietū, & in quascūq; excellentias doctorū atq; factorū neglecta honestate festiuū, qui momentis omnib⁹ supercilia subrigēs, vt bestiarius inquietat, exeat, aliū

ferit, aliū fugat: sed talis aut miserū appetit finē, aut ærumnosam sui memoriā derelinquit. Mensura ergo magnanimitatis est, nec timidū esse hominē, nec audacem.

g Eris magnanimus, si pericula nec adperas, vt temerarius, nec formides, vt timidus. Nam timidum nō facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

h Magnitudo animi, si à cōitate humana *ibidem.* sit remota, feritas quædā erit & immanitas.

i Pauper siā, inter plures ero: exul siā, me *Senec. in* natū putabo, quod mittar. Nō sum vni an *epist.* gulo natus, p̄fia mea totius hui⁹ mūdi est.

Senec. 23. k Magnanimo nihil est magnū. Stilbon
epistol. Philosophus. capta patria amisso rerum,

&c. ecce vir fortis & strenuus ipsam sui
hostis victoriā vicit. Facilius est totā gen-

Senec. 37. tem, quā magnanimum vincere.

epistol. l Magnanimi est magna contemnere, &

Senec. 40. mediocria malle, quā nimia.

epistol.

m Animū excellentē moderatū, omnia
tanquā maiora trāsēntē, quicquid time-
mus optamusq; ridentē, cœlestis potētia
agitat. Nō potest res tāta sine adminicu-
lo numinis stare: quēadmodū radij Solis
cōiungūt quidē terrā, sed ibi sunt vñ mit-
tunt: sic animus magnus ac facer, cōuersa
tur quidē nobiscū, sed licet ex origini suæ.

Senec. 66. n Animus intuēdus, vñ pariter fugiendo
epistol. rum, ac petendorum, nō ex opinione, sed

ex natura pretia rebus imponens, asperis
blandisq; pariter inuictus, neuter se for-
tunæ submitbens, supra omnia, quæ cōtin-
gunt acciduntq; eminens, imperturbatus
intrepidus, quem nulla vis frangit, quem
non atollant fortuita, nec deprimant: ta-
lis animus virtus est: hæc est eius facies.

Ibidem. o Magnanimo de rebus magnis iudican-
dum est: fortunacior est, qui omnia rerū
diuersarū onera rigida ceruice sustollit,
eo supra fortunam extat. Non mirum est
in tranquillitate nō concuti: illud mirare,

ibi

ibi extolli aliquē, vbi omnes deprimun-
tur: ibi stare, vbi omnes iacent.

p Magnanimus stat rectus sub quolibet *Senec. 72.*
pōdere: nulla illū res minorē facit, nil illi *epistol.*

corū, quæ ferēda sunt, displicet: quæ d ca-
dere in hominē pōt, in se cecidisse nō que-
rit: vires suas nouit, vicit virtute fortunā.

q Nihil magnum est in rebus humanis, *Senec. de*
nisi magno animo despicias. *moribus.*

s Propriū em est magnanimitatis veræ, *Ibidem.*
nō sentire se percussum. In magnis em fe-
ra & magna ad latratū canū lēta respicit.

Vide etiam in tit Contemptus, o. Diui-
tiæ, b, p. Fortitudo, c, e, y. Labor, l. Nobili-
tas, q. Pusillanimitas & Virtus, a, f, a, i.

Malitia.

a **M**elius iudicauit Deus de malis *Augu. in*
bene facere, quā mala nulla *Enchirid.*
esse permittere.

b Malignitas, est malā voluntas homi- *August.*
nis, cū vltrā nō possit: vel beneficis gra-
tes non referre.

c Malitia est, per quā moribus decepto *Augu. in*
riis veritate palliata vel odiū alterius, vel *quadam*
propriū commodum attenditur. *epistol.*

d Malitia, est mentis atq; animi depra- *Amb. in*
uatio à tramite veritatis deuia, quæ in cu *Examer.*
rioforum animos frequenter obrepit.

e Mala non sunt, nisi quæ crimine mē- *Amb. ibi.*

tem implicant, & conscientiam ligant.

Gre. super f Sicut ignis amoris mentem erigit: ita
Ioëlem. ignis malitiæ inuoluit, quia & spiritus san-
ctus cor quod replet, eleuat, & ardor ma-
litiæ ad inferiora semper incuruat.

Grego. 12. g Mens praua semper in laboribus est,
moral. quia aut molitur mala, quæ inferat: vel me-
ruit ne sibi ab aliis inferatur: & quicquid
contra proximos cogitat, hoc contra se co-
gitari a proximis formidat.

Greg. Na h Velocius malitiæ parua scintilla consu-
zanzen mit, quã virtutis ignibus cõalescere pos-
in apolo- simus. nam & melli plurimo parum absin-
getico. thij iniectu, velocem amaritudinẽ tradit.
mellis etiam si duplum iniicitur absin-
thio, non poterit eius obtineri dulcedo.

Ber. super i Habet malitia currum suum rotis qua-
cantica. tuor consistente, scilicet auitia, impatiẽtia, au-
dacia, impudencia. Valde enim velox est
currus iste ad effundendũ sanguinem, qui
nec innocentia sistitur, nec paciẽtia retar-
datur, nec timore frenatur, nec pudore in-
hibetur. Trahitur autem duobus pernicio-
sibus equis, & ad omnem perniciẽm para-
tissimis, terrenæ potentia, & seculi pom-
pa. Porro præsidet his duobus equis au-
rigæ duo, timor & liuor. Timor quidem
pompam, liuor potentiam egit.

Chry. sup. k Consideras huius stultitiæ mistum do-
lum

lum tyranni: aut enim Hærodes credidit *Mat. c. 2.*
scripturis, aut non. Si nõ credidit, vt quid
ergo interrogabat scripturas, quas puta-
bat esse vaniloquas? Si credidit æstimas
prophetiã esse immobilẽ, quõ ergo spera-
bat illum regem posse interficere, quẽ fu-
turum esse dicebant scripturæ? Nam si pro-
phetiæ credidit, clarum erat ipsum aduer-
sus impossibilia conari. Sed si nõ credidit,
tũc nec sibi timere debuit, nec puero infi-
diari. Respondit Chrysostronus: Anima se-
mel malignitate rapta, stultior cũcũs ef-
ficatur. Tale quippe est vitium malignita-
tis, vt à nullo plerũque impulsa, sese ipsa
præcipitet, & sæpe absque effectu operis,
ærunosa & impossibilia conetur efficere.
I Coerceri omnino nequit animus pra- *ibidem.*
ua semel volũtate vitiatas, quia zelus sa-
pere nescit, & ira consiliũ non habet. Ideo
Herodes non suo consilio gubernabatur,
sed vinculo diaboli trahebatur.

m Sicut ignis quantõ amplius ligna su- *Chry. su-*
sceperit: in maiorem flammã erigitur, sic per *MAN.*
anima mala quantõ magis veritatem au- *22.*
dierit, eò amplius in malitiam excitatur.
n Aetate minores, malitia pares. Nã pul- *ibidem.*
li serpentum statura breuiores sunt, vene-
no autem equales. catuli luporum, & si ve-
natione nocere non possunt: iam tamen
in

Ibidem. in sanguine gaudent, & moribus lædūt.
 o Debuissent Pharisei timere Sadducæorū exēplo, ut ne similiter interrogātes cōfundātur, sed ardēs malitia dū se sociare festinat, rei exitum nō aspicit, malevolentia enim & luor nutriunt impudentiam.
Ibidem. p Pharisei apud se dicebāt: Vnus loquatur pro omnib', & omnes loquamur per vnū, ut si vicerit, omnes videamur victores. Si autem victus fuerit, solus videatur confusus: ecce sagacitas malignantium.

Hug. li. i. de aia. q. Loquitur apud se maligna cogitatio: vsquequo illum talem tolero? Cōsentire ei cōprobator, si eū nō corripio, cōsentiens autem, Deum offendo, corripia ergo, ne Deum offendam. Nihil pro mea, sed pro Dei iniuria vel vlciscenda rotum facio: imō sic illum sibi restituum: proximum enim corripere & eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic sæpe apud se loquitur cogitatio maligna, excæcauit enim eam malitia sua.

Cass. super Psal. Nequitia veteres diffinierūt, volūtaria esse malitia, in quā nō casu incidimus, sed spontanea volūtate versamur, nequam dicitus est, nequaquā, id est, nullo tēpore aptus.

Cass. il. Anni eo- rū sicut. l. Malignitatē vitæ nostræ similitudo declarat. Aranea est animal debile ac renuifimū, quod trāscūtibus muscis quædā reti dolo

dolosa contextit: sic animi illorum, qui sceleratis operibus dediti sunt, inanibus & subdolis machinationibus occupantur.
 t Malitia est ex proposito & deliberatio *Richa. de ne, malo cognito, prono. afo. consensu. Ser. Apo- v. Inuentor malorum est, qui aliquam stoli. tra. malam consuetudinem vel aliquod tor- illud. Non mentum primus inuenit.*

x Malitia ipsā maximā partē veneni sui *fermento* bibit: at venenū quod serpentes in alienā *Tullius.* perniciē perferūt, sine sua cōtinēt, nō est *Se. 82. ep.* huic simile: hoc habētibus pessimum est.
 y Malē facere q̄ vult, nusquā nō inuenit *Se. in pro.* causam, maleuolus semp sua natura vtitur.

Vide etiam in tit. Adulatio. b. e. Correctio. c. f. c. g. e. m. c. n. discordia. p. fortitudo. n. fraus. homo. h. hypocrisis. o. a. i. ira. a. p. documentū. a. pœnitentia. r. prædestinatio. l. m. n. prudentia. r. sapientia. l. simplicitas. c. d. e. f.

Mandatum.

a Siquid vel addas vel detrahas, præuaricatio videtur esse quædam mādati. *Aug. in li. de parad.* Simplex em̄ & pura mādati forma tenēda est, vel testimonij series in timāda. Nihil igitur quod bonū videtur, addendū est.
 b Si quis vnum mandatum custodiat, & *Ibidem.* aliud præuaricatur, nil ei prodest.
 c Tu qui verā requiēs, quæ post hāc vitā *Augusto.* Christianis promittitur, quæris, etiā hūc cam

eam inter amarissimas vitæ huius mole-
stias suauē iocundamque gustabis, si eius:
qui eam promisit, præcepta dilexeris.

Au. super d. Nō est amicus recti, qñ, si fieri posset,
psal. 66. malet id, quod relictum est, non iuberi.

Hic. i. epi. e. Nō ideo putes aliqua contēnenda esse
mādara, quia leuiora sunt, tam enim ma-
xima illa, quā minima imperata sunt, &
cōtēptus cuiuscunq; præcepti præcipien-
tis iniuria est. In quouis proposito in quo
uis gradu æquale peccatum est, vel prohi-
bita admittere, vel iustā non facere.

Bev. de p̄- f Iussa sine culpa non negliguntur, & si
ceptis *ne* crimine non contēnantur.

dispensā. g Contēptus in omni specie mandatorū
ibidem. pari pondere grauis, & cōmuniter dāna-
bilis est: neglectus autē in fixis grauior,
tolerabilior in mobilibus mandatis.

ibidem. h Siue Deus, siue homo vicari⁹ Dei man-
datum quodcunq; tradiderit, pari pro-
fectū obsequendum est cura, pari reueren-
tia deferendum, vbi tamen Deo cōtraria
non præcepit homo.

Bev. super i Sit mādara, quæ duris atq; carnalibus
cantic. imponūtur animis ex lege vitæ, & discipli-
næ, & sunt olea dispēnsatiōis, quæ infirmis
& pusillis corde misericordiæ apponunt.
& sunt consiliorum solida fortiāque, quæ
ex intimis sapientiæ proponuntur sanis.

Præl

k Prælati iussio vel prohibitio non præ *Bern. de*
tereat tetminos professionis: nec vltra ex *præcep. &*
tendi nec cōtrahi citrà debet. Nil me præ *dis.*
latus prohibeat horum quæ promissi, nec
plus exigar, quàm promissi.

l Mandata Moyfi in actu facilia sunt, vt *Chr. sup.*
nō occidas, & ideo in remuneratione mo *Mat. 6.*
dica, & in peccato magna, sed mandata
Christi: vt non irascaris, in actu difficilia:
& ideo in remuneratione magna & in pec-
cato minima.

m Merito dedit s̄ceptū, q̄ p̄misit ex eplū. *Cassu. ps.*
n Nihil arduū humilib⁹, nihil asperū mi *I eo papa*
tibus, & facile oīa præcepta veniūt in esse *in appari*
ctū, qñ & gratia præcedit auxiliū, & obe- *sione Do-*
dientia mollit imperiū nec dura ibi neces *mini.*
sitate seruitur, vbi diligit, quod iubetur.

Vide etiā in ti. Concupiscētia, b. Corre-
ctio. a. b. b. f. Dilectio. i. Exemplum. x. Man-
suetudo. g. Oratio. a. l. m. Peccatū. k. Su-
perbia. q. Timor. n. *Mansuetudo.*

a **M**ites sunt, qui cedunt improbitati *Augu. de*
bus, & non resistunt in malo, sed *ser. do. in*
vincunt in bono malo. *monte.*

b Mitescere est, non cōradicere diuinæ *Au. li. 2.*
scripturæ: siue intelligere, si aliqua vitia *de doctri.*
nostra percutit: siue non intelligere: quasi *chris.*
nos melius & verius sapere, & percipere
possemus.

Man

Amb. ad c Mansuetus homo cordis est medicus.
Vercellen. d Quis deposuero oē peccatum, & erue-
epi. ro omne malitiā, & simplicitate cōtentus

Amb sup. fuero inops malorū, superest vt mores tē-
Luc. lib. 5. perē. Quid enim mihi prodest carere sce-
leribus, nisi fuero mitis atque mansuetus?

Ambrosi. e Bearus, qui seueritatē & mansuetudi-
nem tenet, vt altero disciplina seruetur,
altero innocentia non opprimatur.

Hic. ingl. f Mitis est, quem nō rācor vel ira afficit,
su. mat. c. sed oīa æquanimenter iustinet, non irritat,
Beati mi. nec irritat. nō nocet nec nocere cogitat.

Hic super g. Nihil est fœdus p̄ceptore furioso, qui
ep. ad Ti. cū debeat esse māfuet⁹ & humilis ad oēs,
Nō iracū. ex diuerso toruo vultu, tremētibus labiis,

rugata frōte, effrenatis superciliis, facie in-
ter pallorem & ruborē variata, clamore
perstrepat, & errātes nō tam à bono re-
trahit, quā ad malū suæ s̄uua p̄cipitat.

Ber. super h. Sunt quidam mites, sed quādiu nihil
can. dicitur vel agitur, nisi pro eorū arbitrio,
parebit autē, quā longē sint à vera man-
suetudine, si leuis oriatur occasio.

Isti in soli. i Magna est virtus, si non lædas à quo
lib. 2. læsus es. Magna est fortitudo, si etiam læ-
sus remittas. Magna est gloria, si cui po-
tuit nocere, parcas.

Hugo. k Beneuolētia, est bona erga aliquē volū-
tas, vltra quā valet, affectū suū p̄cedēs.

Ben

l Benignitas est largitas rerum per cō- *Ibidem.*
passionem.

m Clementia est temperantia animi in *Hugo de*
potestare vlciscendi, vel lenitas superioris *sacro Sic.*
aduersus inferiorem.

n Clemens dicitur animus, quando est *Ibidem.*
tener ad compariēdum, facilis ad remit-
tendum, promptus ad subueniendum.

o Māfuetilærentur, nō dixit, lege docti, *Cas. su. ps.*
nō ieiunātes, nō psallētes, sed māfuetile. 33. Māfue-
tentur, qui charitate p̄cipua habere o- *ti. C. latē.*
mnium rerū temperantiā consueuerunt.

p Māfuetos appellamus manu cōsuetos *Cas. su. ps.*
id est, patiētes & mites, q̄ alienas iniquita 36 māfue-
tes tolerāt. nec aliquē grauari p̄sumūt. *ti. h. heredi.*
q Ornamentum enim bonorū omnium est *tribūt ter-*
sincera benignitas. quæ i ūquā est sola: q̄a *ram.*
de virtutibus cognoscitur esse generatā. *Cas. in ep.*

r Māfuetudo, est motus animi vtrunquē *Tulli. de*
starum mundi lance pensans æquali *offic.*

s Clementia est virtus p̄ quā aīus cōcita *Tullius 2.*
tus in odii alicui⁹ benignitate retinetur. *rhet.*

t Clementia est, quæ alieno sanguini tā- *S. de de*
quā suo parcat, & sicut homini non esse *nerua ad*
homine prodigē vtiendum. *Neronem*

Vide etiam in tit. Correctio. a k, b, a, c, v.
Spiritus sanctus. l.

a **E**Xcepta virgine Mariæ, de qua pro- *ter. a. C.*
pter honorē Domini nullā p̄rortū s̄gratia.

R

habere volo quæstionem, inde enim scimus, quòd ei plus collatum fuit gratiæ ad vincendum omni ex parte peccatorum: quia concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatorum. Hac virgine excepta, si omnes sanctos & sanctas quum hinc uerent, congregare possem, & interrogare utrum essent sine peccato, quid fuisset responsum putamus: nisi quod ait Ioannes, si dixerimus: quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus? &c.

Augu. in b. Auxtrix peccati Eua: auxtrix meriti ser. de af. Maria. Eua occidendo obfuit, Maria uiuificando profuit, illa percussit: ista sanauit.

Au. i. ser. c. Ave Maria gratia plena, Dominus tecum. tecum in corde, tecum in ventre, tecum in utero, tecum in auxilio.

Maria. d. Exultauit Maria: & matrem se læta miratur, & de spiritu sancto se protulisse gaudet, nec quia peperit innupta, terretur,

sed quia genuit cum exultatione, miratur.

Au. li. de uirginis. Beatior enim Maria fuit concipiendo. Christi fide, quam carne. materna enim propinquitatis nihil ei profuisset, nisi felicius ipsum fide, quam carne gestaasset. Idem super illud Lucæ xj. Beati qui audiunt uerbum Dei, &c. Hoc inquit est dicere, mater mea, quam appellatis felicem: inde felix est, quia

quia uerbum Dei custodiuit, non quia in illa uerbum caro factum est.

f Non mirum, si Deus redempturus mundum *Amb. sup.* operationem suam tunc inchoauit a Maria, ut *Lucam.*

per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore.

g. Quid nobilitas Dei matrem, quid splendens ea, quam splendor elegit: quid castius *Amb. da*

taceam, uirgo erat non solum corpore, sed *Virg. li. 20.* etiam mente: corde humilis, uerbis grauis,

animo prudens, loquendi peritior, legendi studiosior, non in cumulo diuitiarum, sed

in prece pauperum spem reponens, intenta operi, uerecunda sermone, arbitrium mentis non hominem, sed Deum querere: nullum

lædere, omnibus bene uelle, maioribus assurgere equalibus non inuidere: iactantiam fugere rationem sequi & amare: quando

ista fastidit: humile? quando res sit debilis: quando uitauit inopem? Nihil in oculis toruum, nihil in uerbis procax, nihil in actu

inuerecundum, non gestus fractior: ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis,

figura probitatis, talem hanc Euangelista monstrauit, talem Angelus reperit, talem

spiritu sanctus elegit. Quid enim in sin-

gulis morer? quæ digna fuit, ex qua Dei filius nasceretur.

Ibidem. h. Quantæ in vna virgine species virtutû emicât, secretû verecundiæ, vexillû fidei, deuotionis obsequiû, virgo intra domû, comes ad ministerium, mater ad tēplum.

Ibidem. i. Sit igitur nobis tâquam in imagine descripta virginitas, vita Mariæ, in qua velut in speculore fulget species castitatis, & forma virtutis. hinc sumatis exēpla viuēdi, vbi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid fugere, quid tenere debeatis, ostendant.

Ambr. de k. virgini. Talis fuit Maria, vt eius vniuersa vita omnium disciplina sit.

Amb. sup. l. Luc. li. 2. Maluit dominos aliquos de suo ortu, q̄ de matris pudore dubitare, sciebat enim teneram virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris; nec putauit ortus sui fidem, matris iniurijs adstruēdam. Seruatur itaque sanctæ Mariæ, sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Oportet enim sanctis & ab his testimonium habere, qui foris sunt, nec decuit sinistra virginibus opinio: e viuētib; velamen excusationis relinquere, quod infamata mater quoque Domini videtur.

Ibidem. m. Surgens Maria &c. Non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nūtiō nec

nec dubitans de exemplo, sed quasi lata pro voto, religiosa pro officio, festina præ gaudio, in montana perrexit. Quo enim iam Deo plena, nisi ad superiora cum festinatione cōscenderet? Nescit tarda molimina spiritus sancti gratia.

n. Disce virginem moribus, disce virginē verecūdia, disce virginē oraculo, disce virginē ministerio, solā in penetralibus quā nemo virorū viderat. Solus angelus reperit solā sine comite, solā sine teste, ne quo indigno damnare affatu. Disce ergo virgo verborū vitare lasciuā. Maria autem angeli salutationem verebatur, ab angelo salutata, vbi clauto sup se ostiolo orabat patrem in abscondito. Non est .n. putandum ostiolū virginis apertū, ne vel orātis turbaretur filicū, vel continētis castitas tentaretur.

o. Ave Maria gratia plena dominus tecum &c. Talibus nanq; decebat virginem oppignerare muneribus: vt esset gratia plena, quæ reddidit cœlis gloriā, terris Deū, pacemq; refudit, fidem gentibus, sinem vitijs, vitæ ordinem, moribus disciplinā. p. Quod natura nō habuit, vfus nesciuit, ignorauit ratio, mēs nō capit humana, pa uet cœlum, stupet terra, creatura oīs etiā cœlestis miratur. Hoc totum est, quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nuntiatur.

Hierony. q. Quid nos tātilli, qd aēione pusilli, qd in eis laudib⁹ referamus. cū ēt si omnium nostrū mēbra verterent in linguas: eā laudare sufficeret nullus. Altior enim cælo est, de qua loqui nitimur: abyssio profundior, cui laudes dicere conamur. Si cælū inquit, te vocē, altior es: si matrē gentiū, præcedis: si formam Dei te appellē, digna existis: si domina angelorum, prima esse probaris. Quid ergo de te dignē dicam?

Ibidem. r. Cæteris virginibus per partes præstāt gratia: Mariæ verò se totam infundit gratiæ plenitudo, quæ fuit in Christo, quantum aliter & aliter, quia in Christo fuit plenitudo gratiæ: tanq̄ in homine personaliter diffinito: in Mariâ verò vt in tēplo singulariter cōsecrato: vel aliter, in X̄po fuit plenitudo gratiæ, sicut in capite infusēte, in Mariâ verò sicut in collo trāsfundēte.

Ibidem. s. Non est in mundo locus dignior, vtero virginali, in quo Dei filium Mariâ suscepit, nec in cælis solio regali, quo Mariam Dei filius sublimauit.

Ibidem. t. Si diligēter attendas, nihil est virtutis, nihil splēdoris, nihil gratiæ, & nihil eādoris quod nō resplendeat in virginē gloriosa.

Berna. in ser. 2. v. Virgo regia ipsa est via, per quā saluator aduenit: procedēs de ipsius vtero, tanquam sponsus de thalamo suo. Per te accessum

cessum habeamus ad filiū, ô benedicta in uētrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, vt per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tuâ culpam nostræ corruptionis, & humilitas Deo grata, nō eueniam impetret vanitatī: copiosa charitas tuâ, nostrorū cooperiat multitudinē peccatorū: foccūditas gloriofa foccunditatē nobis cōferat meritorum.

x. Ad beatā virginem sicut ad medicū, sicut ad arcanum Dei, sicut ad rerū causā, sicut ad negotium seculorū respiciunt, & qui in cælo sunt, & qui in terra, & qui in inferno habitant, & qui nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequuntur, & nati natorum, & qui nascētur ab illis: illi qui sunt in cælo, vt restaurētur: & qui in inferno, vt eripiant: & qui præcesserunt, vt propheta fideles inueniatur, & qui sequuntur, vt glorificentur.

y. Per te virgo sancta, cælum impletum est, infernus euacuatus est, instauratæ rui mo. 98. næ cœlestis Ierusalem, miseris expectantibus perdita vita data.

z. Nihil est, quod tantum me terreat, nec est aliquid, quod tantum me delectet, si- cut de beatâ virgine sermonem habere. terret, in quâ, me indignitas propria, sed me delectat virginis laus & excellentia.

Ibidem. a b Ille solus ò virgo beata tuas laudes si-
leat, qui te fideliter inuocatam senferit,
vnquam in suis necessitatibus sibi defuis-
se. Et quid mirum, si inuocata adest, quæ
etiam non vocata præstò est?

Ibidem. a c O venter capaciosæ cælis, diffusior ter-
ris, latior elemētus, q̄ illū cōtinere valuit,
quē totus orbis cōprehendere nō potuit,
& q̄ trib' digitus molē terræ apprehēdit.

Be. in ser. a d Si criminū immanitate turbat', si cō-
scientiæ fœditate confusus, si iudicij hor-
rore perterrit', si barathro desperationis
absorpt' es, Mariam cogita, Mariam in-
uoca. Nō recedat à corde, non recedat ab
ore. Nam ipsam rogitas, nō erras: ipsam
cogitas non desperas: ipsam sequens, non
deuies: ipsa tenēte nō corruis: ipsa prote-
gēte non metuis: ipsa duce non fatigaris:
ipsa propitia peruenis, & sic in temetipso
experiri poteris, quā meritò dictum sit
nomē Virginis, Maria. id est, maris stella.

Idem. a e Oportet vniuersos christicolos inter
fluctus huius seculi nauigantes, atredere
hæc maris stellam, quæ supremo cardini,
id est, Deo p̄xima est, & respectu exēpli
eius cursum vitæ dirigere, quod qui fecerit,
nō iactabitur vanæ gloriæ vento, nec
frāgetur scopulis aduersorū, nec absorbe-
bitur Sirenea voragine voluptatum, sed
pro

prosperè veniet ad portū quietis æternæ.

a f Sicut à te despectus & auersus neces-
se est q̄ pereat, sic ad te reuersus, & à te
refectus, impossibile est quod pereat. Fi-
lioli hæc peccatorū scala, hæc mea maxi-
ma fiducia, hæc tota ratio spei meæ.

a g Puto quòd copiosior sanctificationis
gratia in ipsam descēderit, quæ nō solūm
ei' sanctificaret ortū, sed & vitæ deinceps
ab omni peccato custodiret immunem.

a h Quis misericordiæ tuæ ò benedicta
longitudinē, profunditatē, sublimitatem,
queat inuestigare? nā longitudo eius vsq;
ad nouissimum diem inuocantibus eam
subuenit vniuersis. latitudo eius replet or-
bem terrarū, vt tua misericordia plena sit
omnis terra, sic & sublimitas ei' ciuitatis
supernæ inuenit restaurationem, & pro-
fundū ei' sedētibus in tenebris, & in vmbra
mortis obtinuit redemptionem.

a i Maria omnib' facta est sapientibus, & Berna. in
insipientib', copiosissima charitate debitori
cē se fecit, omnib' misericordiæ sinū ape-
ruit, vt de plenitudine ei' accipiāt vniuer-
si, captiu' redēptionē, æger curationē, tri-
stis cōsolationē, peccator veniā, iust' gra-
tiā, angel' lætitiā, deniq; tota trinitas glo-
riā, filij p̄sona, carnis humanæ substantiā,
vt non sit, qui se abscondat à calore eius.

Be. in ser. a k Beatā me dicent omnes generationes, ex hoc beat te dicent oēs generationes, quæ omnib⁹ generationibus vitā & gloriā tribuisti. In te n. angeli læticiam, iusti gratiā, peccatores vena inueniūt in ceterū. Merito in te respiciūt oculi toti⁹ creaturę, q̄a in te, & p̄ te, & de te benigna mā n^o omnipotētis quicq̄d creauit, recreauit.

Ber. super Missus est. a l Maria virginem se oblita, gloriatur de humilitate, & tu negligēdo humilitatem, blandiris tibi de virginitate.

Ber. lib. 5. de conside rat. a m Mulier euāgelica, quæ commiscuit tria sata farina: fuit beata virgo, q̄ in incarnatione, fermento fidei suæ cōmiscuit tria sata, nouū, antiquū & æternū: scilicet animā de nouo creatā, corpus de natura, Adam, & æternum in vnione diuinitatis.

Chry. sup. Matth. 1. a n O inestimabilis Mariæ laus! Ioseph pl⁹ credidit castitati, quam vtero intumescenti, pl⁹ gratiæ, quam naturę, cōceptionem vidit, sed fornicationē nō existimauit. Possibili⁹ credebat mulierem sine viro concipere, quā Maria posse peccare.

Orig. sup. ill. Mat. 1. Ioseph cum esset iustus. a o Ioseph iustus erat verbo, iustus in facto iustus in legis cōsummatione, iustus in initio gratiæ. ideo eam dimittere volebat, quoniam virtutem misterij & sacramentū quoddā magnificum in ea esse cognoscebat: cui approximare se indignum æstim

æstimabat, exemplo Petri: Lucę 5. Recede a me, quia homo peccator sum.

a p Tu patrona humani generis: tu afflictis rebus medica singularis, quis tuo nō *Cusio. in quadā ep.* egeat munere, cū sit peccare cōmune?

a q Dū vnigenitus Dei existēs ante seculū *Grego. in regi.* la ex Mariæ vtero natus est homo, inuestigabili miraculo facta est & ancilla hominis per Deitatem, & mater Verbi per carnē.

a r Quia vmbra nō aliter exprimit, nisi p̄ *Gr. in mo. sup. illud:* lumen & corpus: virtus altissimi Mariæ obūbrat: q̄a in eius vtero lux incorporea

corpus sumpsit, ex qua videlicet obūbratione oēs in se refrigeriū mentis accepit. *Al. v. sicut o-*

a s Christus non operante coitu, sed spiritus *bumbra-* ritus sancto superueniente conceptus est: *Gre. ibid.* natus autem materna viscera & fecunda exhibuit, & incorrupta seruauit

a t Quicumq; sibi Mariæ optat prēmium, *Ambr. de Virginit.* imitetur exemplum.

a v Sicut in transitu meo Mariæ non est *Aug. con-* corrupta virginitas, sic mea tibi non est *tra duas* maculata matestas. *hæc.*

a x Vnde sordes in Maria: quæ nec in cōcipiendo libidinem, nec in pariendo est *Aug. ibi.* passa dolorem? Vnde sordes in domo, in qua nullus habitator terræ accessit? Solus

ad eam eius fabricator & Dominus venit. *Aug. ibi.* a y Eva inobediens meruit pœnam, *Quomodo* Maria obediendo consecuta est gratiam: illa *fieri illud.*

gustando prohibitum, maledicta: hæc creando Angelo, benedicta.

Auguf. de a 2. Sur. Quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se antè vouiffet: sed quia hoc Israelitarum mores adhuc reculabant, desponsata est viro iusto, non violèter ablatur, sed potiùs contra violantes custodituro, quòd illa iam vouerat.

Auguf. in b a. Vera ratione cèleo confitendū, Mariā in Christo & apud Christum esse in Chri-
tiationis. sto: quia in ipso viuimus, mouemur & sumus apud Christū: quia gloriosè ad æternitatem assumptā benignitate Christi honoratiùs suscepta, cæteris atque ad cōmunē utilitatem non addictam post mortem, putredini videlicet vermi & pulueri.

Hic. i fer. b c Sicut in comparatione Dei bonus: ita etiam in cōparatione matris Domini, nulla inuenitur perfectā: quāuis eximia virtutibus comprobetur.

Ibidem. b d Totā repleuerat eam Spiritus sancti gratia: totā incenderat eam diuinus amor ita vt etiam in ea nihil esset mundanum, quòd violaret affectum, sed amor continuus & ebrietas perfusi amoris.

Ibidem. b e Maria quæ mēte passa est, plusquā martyr fuit, nimirū & et^o dilectio ampl^o fortis, quā mors: quæ mortē Christi suā fecit.

Ibidem. b f Si spiritu Dei omnis virtus angelorū
con

cōstat, beatā & gloriosā virginē, in quā, superuenit Spiritus sanctus & Deus totus illi apfusus. portatur nouē mēlibus in utero, credimus ampliora promeruisse virtutum priuilegia, & percepisse gratiā ab angelis.

b g Si in domo patris mansiones multæ: *Ibidem.* sunt, credimus splendidiorē filium matri præstitisse, quā m olim ædificauit sibi domum subnixam columnis septem.

b h Comestrix ac violenta nunquam *Chry. sup. Matth.* Maria fuit: iura oīs mulier quæ violenta est & comestrix, meretrix est. Non leuis non iocosa, non caecatrix, nō turpiū verborū amatrix: sicut solent pierunq; puellæ, quæ libenter talia aut loquuntur, aut audiunt: non super virum oculos suos extulit, aut infixit aspectum.

b i Magna fuit sanctificatio Ieremiæ, quæ *Ber. ad ca.* potuit vitare facit culpam mortalium: *no. Lugda* maior sanctificatio Ioannis Baptistæ, quæ *nenfes.* potuit vitare frequentiam venialium: maxima virginis Mariæ, quæ potuit vitare, imò vitauit omne peccatum.

b k Maria propriū peccatū non habuit: & *Ru. in ser.* ab innocentissimo corde eius præsentia *marissa.* longè fuit, nihil vnquā cogitauit, locuta *virg. Hac* vel operata est, de quo oporteret eam ali- *Bern.* quādo poenitere Gradum tamē plenioris sanctitatis in conceptione filij habuit, vt vid

vt videlicet plena gratia esset, & in gratia confirmata. Istud est illud vas nouum in figura in quo iussit Helisæus mitti sal.

Et. R. ho- bl Quæ est virgo tam sublimis, vt salu-
mil. 2. tur ab angelo, tam humilis vt desponsa-
ta sit fabro?

Ber super b m Hæc est virgo carne & mente; virgo
ho. Missus professione, virgo denique qualè descri-
est. bit Apostolus, mente & corpore sancta.

Bernard. b n Super illo verbo in plenitudine sancto-
rū detentio mea. Verè in plenitudine san-
ctorum detentio virginis Mariæ: cui non
defuit fides patriarcharū, spes pphetarū;
zelus apostolorū, cōstātia martyrū, sobrie-
tas confessorū, castitas virginū, fecūditas
cōiugatorū, sed nec ipsa puritas angelorū.

Bernard. b o Sinū suæ misericordiæ Maria omnib?
aperit: vt de plenitudine eius accipiāt vni-
uersi, captiuus redemptionem, eger cura-
tionem, tristis consolationē, iustus gratiā,
angelus latitiā, denique tota trinitas glo-
riam: persona filij Dei carnis substātiā.

Hierony. b p Quod triēnis in tēplo præsentata est
beata virgo, & in cōtubernio virginū posi-
ta, nodū plenè verba formabat, & iā gressu
maturo incedebat, vt non infantula puta-
retur, sed grādæua: horas sic discernebat,
q̄ manè vsq; ad terciā orationi vacabat: à
tertia vsq; ad nonam terebat, vel nebat ad
cult

cultū tēpli: à nona autē orationi instabat,
donec angelus veniebat, de cuius manu ei
bū sumebat: cibū verò què cum aliis virgi-
nibus sumebat, paup̄ti erogabat.

b q Per istas xij. stellas intelligimus duo *Bernar. in*
decimi progatiuas in beata virgine fuisse *Apocaly.*

Regia generatio, angelica salutatio, præci-
pua sanctificatio, mirifica cōceptio, inte-
gritas sine corruptione in continēdo: fec-
cūditas sine cōmissione in concipiēdo, fa-
cilitas sine aggrauatione in filij ferendo,
suauitas sine afflictione in pariēdo, sobrie-
tas pudorata in eloquio, humilitas cōpro-
bata in animo, acerbitas degustata in mar-
tyrio, & credulitas conseruata in triduo.

b r Hinc fratres, hinc ergo perpēditur qui *Petr. Da-*
bus laudib? digna sit beata & gloriosa vir-
go Maria: quæ illū de castissimis suis viscē *min. i quo*
dæ ser. su-
tibus nobis genuit: qui nos de tā profūdo *per eua.*
guttore auidissimi draconis eripuit. Ad *li. genera-*
eius nāq; digna efferēda præconia nō Rhe-
toricorū diserta faciūdia, nō Dialecticorū
trionis.

subtilia argumenta, non acutissima Phi-
losophorum apta reperiuntur ingenia. Et
quid mirū, si hæc ineffabilis virgo, in suis
laudibus modū humanæ vocis exuperat,
cū & ipsam humani generis naturam
excellentium meritorum dignitate tran-
scendat: Non deniq; excellentissimus ille
patri

patriarcharū chor^o, nō prouid^o propheta-
rū numer^o, nō iude x Apostolorū Senatus,
nō martyrū victor exercitus, non aliquis
autiquorū, nō quisquā sequentiū patrum
huic beatissimæ virgini poterit cōparari.
Quid enim sanctitatis, quid iustitię, quid
religionis, quid p̄fectionis singulari huic
virgini deesse potuit, quæ totius diuinę
gratię charismate plena fuit? Sicut nāque
dū ab angelo salutaretur audiuit: Ave gra-
tia plena, Domin^o tecū, q̄ ergo virtū in e-
ius mēte vel corpore vēdicare potuit sibi
locū, quæ ad instar cœli plenitudine toti^o
deitatis meruit esse sacrariū? In Christo e-
nim sicut per Paulum dicitur, habitet oīs
plenitudo deitatis corporaliter. Nec mirū
si cūctorū merita trāscedit mortaliū quo-
niā & ipsa superexcedit celsitudinē ange-
lorū. O mirabiliter fœcunda virginitas,
quæ nouo & inaudito miraculo mater di-
ci possit & virgo: qui toto mundo non ca-
pitar, puellæ inuuptæ membris infundit-
ur. Sentiebat quidē pondera ventris, quæ
pudorem non amiserat castitatis: miraba-
tur partus insignia, quæ nulla nouerat vi-
ri contagia. erat spes in partu. cum nō fuisset
voluptas in coitu: immensum cōcepit,
æternum genuit, genitum ante secula par-
turiuit: qui sibi & munus fœcunditatis at-
tul

tulit, & conceptus virginitatis decus non
abstulit natus: qui ante, q̄ nasceretur, ta-
lem creauit eā, vt dignè nasci posset ex ea.
b c Quo pacto eius festiuitatē dignè cele-
brare pōt infirmitas hoīm: quæ gaudium
parere meruit angelorū? Qualiter eā lau-
dare poterit mortalis hoīs trāsitoriū ver-
bū, quę illud de se protulit verbū, qđ ma-
inuenit idonea, quę illū genuit, cui oīa be-
nedicunt, & cū tremore obediūt elemēta?

Vide etiam in tit. Incarnatio, d. Necessitas, m.

Martyrium.

a **N**ON cōstituiamus martyribus tem-
pla & sacerdotia: quoniā non ipsi, *Aug. 8 de*
sed Deus eorum nobis est Deus. *ciuitate*
Dei.
b Seculi homines infelicitate felices sunt *Idem sup.*
martyres autem feliciter infelices erant. *Psal.*
c Iniuria est pro martyre orare, cuius de *Augu. de*
bemus orationibus commendari. *ser. apo-*
d Mori à p̄sequēte, martyrū in opto ope *stoli.*
re est: ferre verò cōrumelias & odiētē dili *Grego. in*
gere, martyrū est in occulta cogitatione. *homil.*
e Si adiuuāte nos Dominō virtutē patiē *Greg. ho-*
tię seruare cōtendimus; & in pace eccle- *mil. 35.*
się viuimus. martyrij palmam tenemus.
f Nos sine ferro & sanguine martyres
esse possumus: si patientiam veraciter in *Ibidem.*
animo custodimus.

Grego. ho. g Quamuis occasio perfecutionis deest, habet tamen & pax nostra martyrium suum: quia & si carnis colla ferro nō subdimus: spirituali tamen gladio desideria in mente trucidamus.

Ibid. in ho mil. h Duo sunt quippē martyrij genera, vnū in publico, aliud in mente, simul & in actione. Itaq; esse martyres possumus, etiā si nullo ferro percutientium trucidemur.

Bern. in setmo. i Quod martyriū grauius est, quā inter epulas esurire, inter vestes multas pretiosas algere, paupertate premi inter diuitias quas offert mūdus, quas ostētat malignus, quas desiderat noster appetit? Propterea pauperibus & pariter & martyribus regnū cōlorū promittitur, quia paupertate quidē emittitur: sed in passione pro Christo absque dilatione percipitur.

Chryso. k Egestas bene tolerata propter Christum, facit martyrium.

Chry. sup. Matt. II. l In praeliis sensibilibus, qui potior est ad occasionē probior est, & hostibus terribilior: quāuis cum rex non possit suscitare post mortem: quantō magis hic, vbi tanta spes resurrectionis est?

Hugo de clauistro anima. m Fortissimus Abrahā, sed beatus Laurentius fortior fortissimo. Audiam⁹ qualiter Abrahā suū dimisit, & Laurentius suū disperfit, & dedit paupib⁹. Abrahā filiū suū

Deo

Deo obrulit: Laurenti⁹ seipsum p filio Dei. hic ignē parat, colligat filiū, gladiū euaginat: sed angelū audit phibentē ne perficiat: ille ad ignē postus Christiū predicat: carnifices verō vrgētes carbones ministrādo, verbis nō exasperat: efficitur holocaustum Domino, id est totū incensum, intūs igne charitatis: exterius verō flāma tribulationis: hic quia obediens efficitur, filiū recipit incolumem: ille quia perseuerat in tormentis, à Dei filio recipitur ad salutē.

n Hoc enim baptisma, scilicet martyriū in gratia maius, in potestate sublimius, in honorē pretiosus. *Cypria. in quodam epist.*

Vide etiam in tit. Humilitas, r. Virginitas. f. Christianus, g. Medicina.

a **N**ouit medicus quid salutiferum, quidve contrariū petat ægrotus. quodam q̄groti estis, nolite ergo medico dictare sermone lux vobis medicamina velut adponere.

Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt: à ieiunio reuocant, lucubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt: itaque qui se medicis dederit, seipsum sibi abnegat.

c Omnis medicina habet ad tēpus amaritudinem: sed postea fructus doloris sanitate monstratur. *Hic super Hic. libz.*

d Improbis & imperitis est medicus, *Gre. in ps*

floralis. qui alienū mederi adpetit, & ipse vulnus quod paritur, nescit.

ibidem. e Moris medicinalis est, vt sæpe feruorē viscerum in pruriginē cutis trahat: & plerunq; inde interius curat, vnde exterius fauciat. Ita nonnunquam diuinæ dispensationis medicamine agitur, vt exterioribus doloribus internū vulnus adimatur.

Berna. in f. epist. Ego plagis conscientie meæ malū iudico accommodatius, medicamentū probris & contumeliis.

Berna. fug. per canis. ca. O sapientia quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ sanitatem restauras, fortiter suavis, & suauiter fortis, fortis pro me, & suavis mihi.

ibidem. h Vnde irrepsit morbus, inde remedium intret, & per eadem sequatur vestigia, vitata mortem, tenebras lux, venenum serpētis antidorū veritatis, & sanat oculū qui turbatus est, vt serenus videat quem turbatus non potest, auris prima mortis ianua prima aperiatur & vitæ.

Chrys. sup. ill. Mat. i Spirituali medico spirituale offerrebat mercedem nam omnes medici pecunias, & o. f. e. iste autem solus oratione placatur.

se sacerdot. Nomen medicinæ à modo ac temperate offer ramento impositum existimatur, vt non statim, sed paulatim adhibeatur, nā in multo contrahitur natura, mediocriter autē gaudet.

gaudet. Vnde & qui pigmēra & antidota assidue biberint, vexantur: immoderatio enim omnis nō salutē, sed periculū affert.

l. Frequenter siquid ex apertitudine medi ci gratiosa, & ex quadam confidentia, quam ægrorus inde cōcipit, natura iam deficiens conualefcit.

m. Medicorum consilia deuira, qui parū docti & satis seduli officiosissime multos occidunt.

Vide etiam in tit. Eleemosyna, a. l. Eu- charistia, n. Gratia, b. Gula, f. g. Humilitas, b. Manfuerudo, c. Munus, e. Tribulatio, a.

Mendacium.

2. Q. Vomodo Deus pater genuit filiū veritatem: sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium.

b. Quum humilitatis causa mētiris, si nō est peccator antequam mentircris, mentiendo efficeris quod euitaueras.

c. Perdes oēs, qui loquuntur mendaciū. Sunt mendacia quædā pro salute vel cōmodo alicuius, nō malitia, sed benignitate, vt obstetrices, quæ dixerunt pro filio

Israël falsum Pharaoni: hæc autē mendacia nō re, sed in dolo laudant: & qui sic mētuntur, merebunt aliquādo ab omni mendacio liberari. Est etiam mendaciū ioco, quod non fallit: scit enim cui dicitur, causa ioci

dici: & hæc duo genera non sunt sine culpa, sed nõ cum magna. Perfectus non conuenit mentiri nec pro tēporali vita, cuius morte sua vel alterius occiditur anima: licet autē, si non falsum dicere, verū tacere: vt si quis nõ vult hominē ad mortē perdere, verum taceat, sed nõ falsum dicat, nec pro corpore alterius animā suā occidat.

Augu. ad cantic. 1. Quicquid figuratē fit, aut dicitur, nõ est mendacium.

Augu. in Enchirid. In quib⁹ rebus nihil interest ad capescē dum regnū Dei: vt rū credatur an nõ: vt rū vera putent an falsa: in his errare & aliud p alio putare, nõ est arbitradū esse peccatum: aut si est, minimū est atq; leuissimū.

Augu. super psalm. 5. Aliud est mētiri, aliud est verum occultare: sicut aliud est falsum dicere, aliud est verum tacere: vt si quis nõ velit ad mortē hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, vt neq; prodat neq; mentiatur: neque occidat animam suam pro corpore alterius.

Augu. in Enchirid. g Mihi autē absurdū videtur, omne mendacium esse peccatū. Sed multū interest, quo animo, & de quibus rebus quisq; mētiatur. Non enim ita peccat, qui consolandi, sicut qui nocendi voluntate mentitur: nec tantū ille nocet, qui viatorē mentiendo in aduersum iter mittit: quantū is, qui viam

viam vitæ mendacio fallentem deprauat. h Aliud est iurare falsum, aliud iurare in *Hiero suo dolo.* Non em̄ omnis, qui aliter facturus *per Hier. est, q̄ promittit, in dolo iurat.* Licet enim *lib. 2.* Apostolus Corinthiis promitteret: Veniā ad vos: nõ tamen in dolo iurauit, aut mendaciter promisit. Ille autem in dolo iurat aut mendaciter promittit, in cuius mente est, non sic se facturū vt promittit. Ille autem, qui pmittit falsum quod putat verū: nec in dolo iurat, nec mendaciter pmittit. i Nonnulli obstricū mendaciū conātur *Greg. suo afferere nõ esse peccatū, maximē qa illis per illo lamentis* scriptū est: q̄ ædificauit eis *domos,* in quo magis recōpēsatio cognoscitur, q̄ mendacij culpa mereat. Nā benignitatis earū merces, quæ eis in eterna potuit vita retribui, pmissa culpa mendacij i terrena est recōpēsatiōe declinata. k Nonnunquā peius est mendaciū meditari *Greg. lib. 1. moral.* q̄ loqui. Nā loqui plerūq; precipitatio nis est, meditari verò studiose, prauitatis. l Mendacij quoq; genus perfecti viri sum mopere fugiūt: vt nec vita alicuius p eorū fallaciā defendatur, ne suæ animæ noceāt dum præstari nitūtur carni alienæ: quantū hoc peccati genus faciliē credamus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto

magis hoc faciliè abstergitur, quod mater boni operis ipsa pietas admittit?

Ber. super cantica. Aliud est sub incerto hoc vel illud opinando sentire, aliud est temerè affirmare, ut *Jer. 18.* quod nescias. Est enim qui dubiè profert mendaciū, & nō mentit: & est qui veritatem, quā nescit, affirmat, & mētur: nam & ille nō quidem, quod nō est, esse, sed se quod credit, credere dicit, & verum dicit: etsi hoc verū non sit, quod credit. Is quū se certū, vnde certus est, nō est, dicit, verū nō dicit, etiā si verū sit, de quo asserit.

Chrys. su- per Mat. re. nō Cōcessū est diabolo interdū vera dice- re, ut mēdaciū suū rara veritate cōmēdet. *Chrys. su- per Mat. 2.* Mendacia si non habent quem decipere, ipsa sibi mentiuntur, sicut ait Psalmus, mentita est iniquitas sibi.

Is. de con- sultu Nec artificioso ingenio, nec simplici vi verbo oportet decipere quenquam: quia quolibet modo mētiatur quis, offendit.

Virtutū. Pat. Bles. Quidam in suis mēdaciis gratiosi sunt, quidam semper laborant esse veridici, & mēdācissimi reputantur.

Tullini. Mendacium, est falsa verborum prolatio, cuius intentione fallendi.

Vide etiā in tit. Adulatio, b. a. Confessio, d. Ieiunium, a. h. Veritas, b. l. Vitius, f.

Augu su- per psal. **D**E siderio tuo locum facis diabolo. *Mercatio.*
Ecce

Ecce enim diabolus proposuit lucrum & mutuauit ad fraudem, lucrum habere nō poteris, nisi fraudem feceris: sed lucrum esca est, fraus laqueus: sic attrēde escam, vt videas & laqueum: quia lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: fraudē autem si feceris, capieris.

b. Regula iustitiæ manifesta est: quod à *Amb. lib. vero nō* declinare virum deceat bonū, nec de officio damno iusto afficere quenquam, nec ali- quid dolo annectere rei suæ.

c. In contractibus vitia eorum, quæ vix: *Amb. 3.* neunt: prodi iubentur: at nisi intumauerit de officio venditor, quāuis in ius emptoris transe- rint, doli actione tenetur.

d. Vilem se vult æstimari Christus, vt ab *Ambro. su- omnib' ematur: ne q̄s pauper deterreat. per Lucā.*

e. Super oēs mercatores, plus maledictus *lib. 6.* est, scilicet vsurarius, quia mercator dat, vt *Chry. su- nō iā* repetat: iste aut postq̄ scenerauerit, *per Mat.* & suū iterū repetit, & alienū cū suo tollit. *Esicabas*

f. Quicumq; cōparat. inquit, rem, vt illā de templo integrā & imminutā dando lucretur, ille oēs emen- est mercator, qui de templo Dei eicitur. *tes. Eccl.*

g. Propemodum donare videtur, qui vē *Chry. ibi.* dit rogatus: ad saturatos cum mercibus *Cas. in ep. ire, certamen est: suo autem arbitrio pre- lib. 2.* tiū poscit, quod victualia potest ferre ieiunus.

h. Aurum vel diuitias liquidiē pro bella *Cas. in ep.*

quærere, nefas est: per maria, periculum: per falsitates, opprobrium: per agriculturam verò, licitum est: honestum verò est lucrare, per quod nemo læditur, iuste acquiritur, & nulli præiudicatur.

Tullius.

i Sordidum est eorum officium, qui emunt à mercatoribus, quod statim vendant: nihil enim proficiunt, nisi quodammodo mentiantur. Agricultura enim nil melius, nil vberius, nil homine libero dignius.

Hanc laudat Horatius: Beatus ille, qui procul negotiis, Vt præca gēs mortalium Paterna rura bobus exercet suis: Solutus omni fœnore.

Vide etiam in titu. Clericus, c. Prædicatione, b g.

Meritum.

*Aug. li. cōa
fessionū.*

Q Visq; tibi enūerat vera merita sua quæ tibi enūerat nisi munera tua?

*Aug. de
lib. arbit.*

b Deus autor est meriti, qui & voluntatē applicat operi, & opus explicat voluntati.

*August.
Matth. II.*

c Simples & indocti regnum cælorū rapiunt: & nos tū literis nostris ad infernum descendimus.

*Grego. in
moral.*

d Magna sunt actiæ vitæ merita, sed cōtemplatiæ potiora.

*Grego. ho.
mil. 10.*

e Non est magni meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore, sed magis pensandum est, quid agatur in mente: nā præsentem mundum despiciere, trāsitoria nō

amare

amare, mentem medullitus in humilitate Deo & proximo iterare, cōtra illatas contumelias patientiā seruare & custodita patientia doliore malitiæ à corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in Deo diligere, propter Deū, & eos qui sunt inimici, amare, de afflictione proximi lugere, de morte inimici nō exultare, hic est noua creatura,

f Hoc totum hoīs meritū, si totam spē suā ponat in eo, q totū saluū fecit: sufficit ad meritū scire quod nō sufficiat merita.

g Præposterus ordo est, an meritū exigere præmiū, & ante laborē sumere cibum.

h Domine, multi volunt tecum congnare: sed non cōpati volunt: inuenire, & ser.

non quærere, volunt cōsequi, & nō sequi.

i Et si milies moriamur, & si omnes virtutes animæ expleamus, nihil dignū gerimus ad ea, quæ ipsi à Deo percepimus.

k Videmus aliquoties nūquillo cœpisse postremos, & factos merito priores.

l Quicquid gesseris, parū est: quicquid feceris, minus est. Omne em meritū breue est cōparatione donorum: numerā beneficia, si potes: & tūc cōsidera quid mereris.

m Si totū tēpus vitæ huius occupat obsequia, laudes teneat: gratiarum actiones insitāt, non poteris pensare, quod debes.

Sit

Ibidem.

n Sit licet excellens hominum meritum, sit naturæ iura conseruās, sit legum iussis obtemperās, fidem impleat, iustitiam teneat, virtutes exerceat, dānet vitia, peccata repellat, exemplum semet imitantibus præbeat, nihil est respectu eiusdem.

Ibidem.

o Cū diuinis muneribus actus proprios meditare: nec dignū te iudicabis, eo quod frueris, si intelliges, quod mereris.

Chrysof. p. Mast. II.

Grandis violentia est in terra nasci, & cælū rapere, & habere per virtutē, quod non possumus habere per naturā. Regnū cælorum vim patitur, quia gloria Domini Israël patribus debita, à prophetis nūtiata à Christo oblata, fide Gētiū occupatur & rapit, dū per poenitentiā, quā Ioānes prædicauit, reuincunt ad cælestem patriam, quasi in alienum locum redeūtes.

Cassib. I.

q Securus celsa conscendit, qui se in paulo minoribus approbavit, & certo p̄cedit vestigio, qui gradatim potitur accepto. Si ne merito siquidē remuneratum putatur omne, quod subito est: nec in exploratis suspicionē refugit, quod repente prouenerit. Contra omnia deliberata sunt robusta, & totum bonis actibus obtinuisse creditur, qui post documenta laudatæ militiæ promouetur.

Ibidem.

t Sumpsisti nomē ex meritis, custodi vt semp

semper læteris veritate vocabuli. nam cū omnis appellatio ad delinēdas res videatur imposita, nimis absurdū est nomē alienū portare, & aliud dici, quā possit in moribus inueniri. Verūm hæc bonæ conscientiæ dicta sufficiant, quia dubitari de illo creditur, qui à plurimis admonetur.

f Qui enim est ordine vel dignitate pri-

mus, debet esse meritōrū laude precipuus.

t Indiscreti hominis mores confusiōne vagantur, si aut culpa formidinem, aut virtus præmium non haberet.

v Junioribus conceditur spes laboris, dū

vicissitudo fuerit reddita veteranis.

x Differri non debent merita fidelium,

vt ad studia bonorum actuum prouocentur vota cunctorum. Demus igitur, quæ sunt iusta, laboribus, vt prouectu priorū

inuitemus corda sequentium

y Sicut enim æquum est desidiofis, labo-

rantium præmia denegare: ita conuenit exultantibus, id est operantibus remun-

erationis oprata concedere.

z Dignū est, vt fructus laborū sequatur,

vota fidelium, & superior grad⁹ accipiat. quæ

gestarū rerum integritas afflata comēdar-

a b Bene moderatrix omnium rerum an-

tiquitas considerauit, vt laboris sui prætia

recipiāt, qui publicis utilitatibus obsecun-

dant

dant: ne quis haberetur præteritus, qui probabili fuerat actione laudandus.

Cassio.

a c Hoc est profectò difficilimum regnã digenus, exercere iuuenem in suis sensibus principatum. Rarum omnino bonũ est. dominum triumphare de moribus, & hoc cõsequi in florida ætate, ad quod vix creditur cana modestia peruenire.

Val. i. ser.

a d Parum laudis habet virtutum corona, quæ ex labore non descendit: potest quidem habere palmam, sed non habet gloriam. Hæc est magnarum ratio virtutum: vt quantò plus homo laborat: tãtò plus mercedis acquirat.

Vide etiã in ti. Anima. i. Charitas. d. cõsolatio. e. Gloria vana. p. Gloria æter. na. l. u. a. q. Gratitude. l. m. Iustitia. a. b. Otiositas. j. Pœnitentia. b. c. Remuneratio & Sãctitas. q. Tentatio. b. Tribulatio. a. k. Vanitas. a. c. d.

Militia.

*Augu. de a
ver. domi.*

Militare non est delictũ, sed propter prædã militare peccatũ est. Nec rem publicã gerere criminofum est: sed id eò agere rem publicã, vt rem familia rem potiùs augeas, videtur esse damnabile: propterea enim prouidentia quadam

*Hic. in ep. ad Theo-
domachũ.*

b De cubiculo ad aciem, de vmbra egrediens

diens ad Solem, corpus assuetum tunicæ, lorice onus non sustinet: caput opertum linceo, galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit.

c Iuuet' cõm, cui defensio puinciarũ, cui bellorũ est cõmittẽda fortuna, & gñe, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas, n. idoneũ militẽ reddit: veterẽ cũdis, dũ phibet fugere, facit esle victorẽ.

d Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & ceruorum aprorũq; venatores conuenit feciare militiã.

e Nihil enim magis in itinere, vel in acie custodiẽdum est, quã vt omnes milites incedendi ordinem seruent: quod aliter non potest fieri nisi vt exercitio deãbulare celeriter & æqualiter discant. Periculum enim ab hostibus semper grauissimũ sustinet diuisus & inordinatus exercitus.

f Nihil enim neque firmitus, neque felicitus, neque laudabilis est republica, in qua abundant milites erudiri.

g Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cuius dissimulatione, situ ac rubigine arma foedantur?

h Ab his, q; tyrones probãt in omnibus quidẽ staturæ magnitudinẽ, corporis robur

bur, alacritatē animi conuenit explorari.
Idē lib. 8. i Nunquā enim ad contumaciā pari cō-
 sensu multitudo prorumpit, sed incitatur
 paucis vitiorū scelerūq; immunitate: spe-
 rant peccare cum plurimis. Quōd si ferri
 medecinā necessitas extrema persuaserit,
 rectius est more maiorū, in autores crimi-
 nū vindicari: vt ad oēs met^o, ad paucos pō-
 na perueniat: laudabiliores tñ duces sunt,
 quorum exercitiū ad modestiā labor, &
 vsus instituit. quā illi, quorū milites ad
 obedientiā suppliciorū formido cōpellit.
Veg. ibid. k Pleriq; rei militaris ignari, pleniorē
 victoriā credūt, si aduersarios aut loco-
 rum angustiis. aut armatorū multitudine
 circūdederint, vt aditū nō inueniāt abse-
 dēdi. sed clausis ex desperatione crescit au-
 dacia, & quum spēs nihil est, sumit arma
 formido. Libētē cupit cōmori, q sine du-
 bio scit se esse moriturū ideoq; Scipionis
 laudata sententia est, qui dixit, viā hosti-
 bus, qua fugerent, inueniendā Nā quum
 abscedendi aditu patefacto, mētes omniū
 ad p̄b̄da terga consererint, multi mo-
 re pecudū trucidantur: nec insequentium
 vllū periculū est, quū victi (quibus defen-
 di poterant) arma conuerterint in fugā:
 hoc genere quantō maior fuerit exerci-
 tus, tātō facilius multitudo proffernitur.

Ne

l Neq; em̄ ibi, requirendus est numerus *ibidem.*
 vbi animus semel territus, non tā tela ho-
 stiū cupit declinare, quā vult: ceterū clau-
 si, licet exigui numero, & infirmi viribus,
 hoc ipso tñ sunt hostibus pares: q̄a desper-
 antes sciūt aliud sibi licere nō posse. Nā
 vna salus victis nullam sperare salutem.
 n Nulla cōsilia meliora sunt, quā illa *ibidem.*
 quæ ignorauit aduersari^o, antequā facias.
 Quū igitur cōsiliū tuū cognoueris aduer-
 sariis proditū, dispositionē mutare te con-
 uenit: quid fieri debeat, tractato cum mul-
 tis. Quid verō facturus sis, cum paucissi-
 mis, ac fidelissimis, vel potius ipse tecum.
 q Nihil dānabil^o est in milite, quā otii, *Pet. Bleg.*
 quod vsus armorū dediscitur: nutritur pu-
 sillanimitas, vires fatiscunt, obrepit iner-
 tia, & ad immūditigē actus anim^o occupat.
 r Vegetij Renati testimonio, inutilis est *ibidem.*
 omnino militiæ, nutrit^o tenerē, & delictis
 assuetus: eum autē censeat aptiorē, qui sub
 dio & ad arma nutritur in labore solis pa-
 riēs, vmbraē negligens, balnearū nescius,
 æquē ferēs frigoris iniurias, & caloris, ru-
 dis in causis, simplex in actibus, cibo mo-
 deratiore cōtētus, qui nō erubescat fossā
 ducere, reparare aggeres, ferre lapides &
 cæmentū, lignorūq; materiā cōportare.
 t Clypeos deferūt deauratos, p̄dā po- *ibidem.*

T

tius hostiū cupientes, quā certamē ab hostibus: bella in & conflictus equestres depingi faciūt ī sellis & clypeis, vt se quadā imaginaria visioe delectēt ī pugnis, quas actualiter ingredi, aut videre non audēt.

Ibidem.

v In his Frontinus refert, cū scutum cuiusdam vidisset auro & gemmis multipliciter adornatum, dixit se non mirari, si tanta clypeum diligentia ornasset, in quo plus praesidij, quā in ense haberet.

Ibidem.

x Refert pericles, nō picturā, nō aurum, & lapides, sed scutum diuulsū, fractam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad ornatum.

Ibidem.

y Hi sunt, quorū testimonio laudari aedis in otio occupationes, in pace praedas, inter arma fugas, inter vina victorias, cū sint in praetoribus leones, in praesidiis lepores.

Ibidem.

a b Porro ordo militū nūc est, ordinē nō tenere: nā cuius os maiore verborū spurcitia polluitur, qui detestabili iurat, q̄ minus Deū timet, ministros Dei vilificat: qui ecclesiam non veretur: iste hodie in cœtu militū fortior & nominatior reputatur.

Ibidem.

a c Hodie militaris disciplina, quā Vegetius Renat⁹ & pleriq; alij docuerūt, prorsus euauit, & se in quandam delinquēdi libertatem, & scurrilitatis specie deformauit. Olim em̄ se iuramēti vinculo milites obligabā, q̄ starēt pro reipublicæ statu,

quod in acie nō fugerēt, & q̄ vitæ ppriæ utilitatē publicā p̄haberent: sed & hodie tyrones enses suos recipiunt de altari, vt p̄fiteant se filios ecclesiæ: atq; honorem sacerdotij, ad tuitionē pauperū: ad vindictā malefactorū, & patrię liberationem se gladiū accepisse: porro ī cōtrariū uersa est, nā ex quo hodie militari cingulo decoratur, statim insurgūt in Christos Dñi, & de se uiuūt in patrimoniū crucifixi: spoliāt & p̄dāt subiectos Christi pauperes, & miserabiliter atq; immisericorditer affligūt miseros: vt ī dolorib⁹ alienis illicitos appetit⁹, & ex traordinarias impleāt volūtates.

a d Qui cōtra inimicos crucis vires suas *Ibidem.* exercere debuerāt, in potibus & ebrietatibus pugnāt. Vacāt otio, marcent exapula, vitāmq; degenerēt in immūditij trāsgenit⁹, nomē & officiū militiæ dehonestant.

a e Nullū laborē recusant manus, que ab aratro ad arma transferuntur, quālibet. n. *dam ep̄s.* viā patiuntur iumenta, quorum durata in aspero vngula est: in molli & palustri pascuo saginata citō subteruntur: fortior autem miles ex confragoso venit, sed ille vnctus & nitid⁹, in primo puluere deficit.

a g Ducis ī cōsilio posita est vir⁹ militū. *Pal. li. 4*

a h Non fuit Romanis rubor, eburneo scipione deposito, agrestē aratri stinā re-

tere: sed Atilij manus rustico opere attrita salutē publicā stabilierūt, ingentes studiū copias pessunderūt, & quæ prius arantiu boum iuga rexerāt: postea triumphalis curr⁹ habenas retinuerunt: pōt pauperes cōsolari Atilius, sed multo magis docerē locupletes, quod nō est necessaria magnē laudis cupido, aut anxia opum comparatio. Virtus. n. nudo homine contenta est. Vide etiā in ti Resurrectio. a. b. Xpian⁹. c.

Mirabile sive miraculum.

*Au. li. 10. 2
de ciuitate
de Dei.*

Quicquid igitur mirabile fit in hoc mundo, profectō minus est, q̄ tot⁹ hic mūdus, id est, cōlum & terra, & oīa, quæ in eis sunt: quæ certē Deus fecit, nā & omni miraculo, quod fit p̄ hominē, manus miraculū est hō. Quāuis igitur miracula visibilū naturarum videndi afsiduitate vilescunt, tamē ea, cū sapiēter intuemur, inuicissimū rarissq; maiora sunt.

*Au. 22. de
ciui. Di. 1.*

b Miracula leguntur in populis, vt credantur, nec in populis tñ nisi credita legent. Hæc aut vbiq; sunt, vix à tota ciuitate ipsa sciuntur, vel à quocunq; cōstita manentium in loco. Nam plerunq; sunt ignorantibus cæteris, maximē si magnā sit ciuitas: & quando alibi, alijsq; narratur: tanta ea commendat autoritas, vt sine difficultate, vel dubitationē credantur, quāuis

uis christianis fidelibus indiceretur.
c Alter magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali. Magi per priuatos contractus cum dzemonibus: boni Christiani per publicam iustitiam: mali Christiani per signa publicæ iustitiæ.
d Ideo nō omnibus sanctis ista miracula attribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi, æstimantes in talibus factis esse maiora bona, quàm in operib⁹ iustitiæ, quibus vita æterna comparatur.
e Dicamus aliqd Deū posse, qd̄ nos fœca mur inuestigare nō posse. In reb⁹. n. mirabilib⁹ tota rō faciēdi, est potētia faciētis.
f Nihil mirabilius in reb⁹ humanis, quàm diligere inimicos.
g Eunt omnes admirari alta montium, & ingentes fluct⁹ maris, & latissimos lapsus fluminum, & Oceani ambitum, & gyros syderum, & relinquunt seipfos, & non mirantur: Nam & omni miraculo, quod fit per hominē, maius miraculum est homo.
h Sicut non fuit Deo impossibile, quas voluit naturas instituere: sic ei nō est impossibile. in quicquid voluerit, quas instituit naturas, mutare.
i Operum Dei caussa si lateat hominem, A. de spi nō se obliuiscatur esse hominem, nec propterea Deo det insipientiā, quia nō bene tera.

capit eius sapientiam.

Hi. su. ill. k Prophetizare, & virtutes facere, & demonia ejicere interdū non est meriti, qui *ma. 7. Nō* operaf: sed vel inuocatio Christi hoc agit, *me in no-* vel ob cōdēnationem eorū qui inuocāt, *mine tuo* vel utilitatem eorū, qui vident, & audiūt. *virt. mul-* l Charitatis & pietatis miracula amate, q̄ *t. is se.* tātō securiora sunt, quantō & occultiora

Gr. in ho- & de quib⁹ apud Deū, eō maior fit retributio, quō apud homines minor est gloria.

Gre. ibid. m Diuina miracula semp debēt cōsiderari p̄ studium, & nunq̄ discuti p̄ intellectu.

Ibidem. n Rationē de occulto Dei cōsilio q̄rere, nihil aliud est, q̄ cōtra ei⁹ cōsiliū sup̄bire.

Chry. sup. o Quatuor mirabiles imitatores fecit *prim. Ma.* Deus: de piscatore primū ecclesię pastorem: de persecutore magistrum gentiū & doctorem: de publicano primum euāgelistam: de latrone primum cœlicolam.

Ibidem. p Tria totus mundus mirabatur, Christū post mortē resurrexisse, cū carne in cœlū ascendisse, & per duodecim Apostolos pisca- tores totū mūdū cōuertisse. hui⁹ aut quadruplex fuit causa, scilicet pecunię contēptus. glorię despectus, seculariū occupationū segregatio, & terribiliū perpēsisio.

Chry. sup. q Mirabilis est videre hominem conu- *Marth.* tia passum, & non motū, quā hominem vulneratum, & percussum non cadentem.

Mit

r Miracula in signū sunt, nō fidelib⁹, sed infidelibus: quia signum fidelibus non est necessariū, qui iam crediderūt, sed in fidelibus vt cōuertātur. Nam Paulus, pro nō credētū infidelitate, patrē Publi de infirmitate febrīū, virtutib⁹ curat: infirmātem verō Timotheū fidelem, nō oratione, sed medicinaliter t̄perare: vt noueris miracula pro iacredulis, non p̄ fidelibus fieri.

s Res multis modis adparent mirabiles: aliquid ex magnitudine: aliquādo ex paruitate, aliquādo quia raræ: aliquādo quia pulcherrimæ, secundū magnitudinem artēdiē, quā res qualibet sui generis modū in quā- titate excedit: sic miramur gigātem inter homines, cetū inter pisces, grisonē inter volucres, elephantē inter quadrupes, draconē inter serpentes. Secūdū paruitatem cōsiderantur: quādo res qualibet cæteris sui generis quā- titate æquari nō potest, vt tinea & vermes & scinifēs, & alia similia, q̄ inter cætera quidē animalia viuūt, sed cæteris omnib⁹ corporis exiguitate dispa- res sunt. Vide ergo qd magis mireris, dē- res apri vel tinea, alas grīu vel scinifis. caput equi vel locustæ, crura elephantis vel culicis, leonem vel pulicem, tygridem vel testudinem? Ibi miraris magnitudinem, hic miraris parnitatem, illis dedit oculis

quos vix cōphendere pōt oculus, & in tā exiguis corporib' sic omnifaria iuuamēta naturæ suæ cōgrua plenissimè distribuit, vt nihil videas deesse in minimis eorum omnium, quæ natura formauit in magnis.

Ibidem.

1 Miramur, quare etiā crocodilus mādūcās, inferiorē molā nō mouet, & quomodo Salamādra in igne illāsa per manet: quæ dedit Erizio spinas, & docuit eū, vt se pomis turbine discussis inuoluat, quibus onustus incedens stridet quasi plaustrū: & formica hyemis superuēturæ præscia, granis horrea sua replet: aranea quoq; de visceribus suis laqueos nectit, vt pīædam capiat, isti sunt testes sapientiæ Dei.

Ibidem.

v Est adhuc aliud verū & euidentis diuinæ sapiētiæ argumētū: quod omne genus simile sibi: pcreat, & vna species propagata, primæ originis formā non immutat; nō ouis vitulū, nō vacca agnū, nō cerua leporē, nō leo vulpē, sed in sibi simile ppaginē suam extēdit. Aliud gen' est fagus, aliud quercus, & aliud vnumquodq; suam speciem habet. & vnūquodq; sui generis seruat similitudinē. Vide folium quomodo intrinsecus pductis costulis huc & illuc intextur, mirare vnū, mirare aliud, omne quod est vnus generis, vni' inuenies similitudinis, tot costulas in vno, quot costulas in alio

alio, talem formā in vno, qualem in alio, omnis enim natura, quasi cuiusdā intrinsecus dictātis præceptū accepit, nusquam terminos suos excedere præsumit.

x In facie vultūq; nostro nullas duas in tot milibus hominum indiscretas effigies *hist. Nat.* existere: quod ars nulla in paucis numero præster affectando.

Vide etiā in ti. Anima. a. c. Antichristus o. q. Castitas. t. v. Cōfessio. n. Cōsideratio. b. Eucharistia. h. i. Incarnatio. f. m. Resurrectio. q. & in tit. Sortilegium per totum.

Miseria.

a Miseria, est copia tribulationis, & inopia consolationis, quando multitudine *Augus. de diffinitio.* fariē quis patitur, & à nemine releuatur.

b Qui nequiter vult viuere, nōne tantō *Augu. lib. de ver. de mala eius voluntas impletur?* miserius esse conuincitur, quātō facilius *mis.*

c Quid miserius misero nō miserāte se *Augus. 1. ipsum, & scēte Didonis mortē, quæ flebat amādo Aeneam, non flente ante mortem suam, quæ flebat non amando te?* *confes.*

d Magna hominis miseria, cum illo non *Augus. de esse, sine quo nō potest esse. In quo enim est, proculdubio sine illo nō est, & tamen si eius non meminit, eumq; non intelligit, neque diligit, cum illo non est.* *Ar. de li.*

e Considera quantū potes, quā magnū *arbitr.*

bonū sit ipsum esse, quod & beati & miseri volunt, nā si hoc bene cōsideraueris, videbis in tantum esse te miserū, in quantum non appropinquas ei, quod summum est.

Hi. in epi.

f. Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.

Greg. sup.

g. Peccantes quosque tunc consideremus amplius miseros, quando eos cōspicimus in culpa sua, sine flagello derelictos.

Ezech.

h. Ille bñ nouit i exteriorib' miseriis subsistere, q̄ scit de spe interna sēp gaudere.

Gre. ibid.

i. Generalis est humano generi miseria

Be. ser. 8.

triplex, si diligenter aduertimus, nā & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum & malū, decipi mur; si tentamus facere bonum, deficimus, si conamur resistere malo, deijcitur & superamur.

Berna. de

k. Sicut pura veritas non nisi puro corde 12. grad. videtur: sic miseria fratris, nō nisi misero corde seruat.

humilis.

Be. in ser.

l. Homo nat' de muliere breui viuēs tēpore &c. In tōrdib' generamur, i tenebris cōfouemur, i dolorib' parturimur, aū exitū miseras oneram' matres, in exitu more viperso lacramus, mirū q̄ ipsi nō lacramur: primā vocē ploratus edimus, merito quidē, vtpote vallē plorationis ingressi:

vt

vt nobis illud sancti Iob ex oī parte possit aptari. Multis repletur miserijs, multis & multiplicibus inquam miserijs corporis, miserijs cordis, miserijs dā dormit, miserijs dā vigilat, miserijs quocūq; se vertit. m. Cōsideranti tibi quid sis: occurret tibi homo nudus & pauper & miser & miserabilis homo dolēs q̄ homo sit: erubescens q̄ nudus sit: plorās q̄ natus sit: murmurās q̄ sit homo natus ad laborē, non ad amorē: homo nat' de muliere, & hoc cū reatu breui viuens tēpore, ideo cū metu repleē multis miserijs, & p̄pterea cū fletu, vere multis, quia corporis & animæ simul.

n. Quare de vulua egressus sum vt viderem laborem & dolorem: cōsumerentur in cōfusione dies mei? Si talia locutus est de se: ille quē Deus sanctificauit in vtero: *mana.*

qualia loquar de me, quem mater mea genuit in peccato? Heu me dixerim: mater quid me genuisti filium amaritudinis & doloris? quare nō in vulua mortuus sum? egressus ex vtero non statim perijecur exceptus genibus, lactatus vberibus, natus in combustionem & in cibum ignis? vti nam interfectus fuisset in vtero, vt fuisset meum sepulchrum & vulua eius conceptus æternus fuisset enim, quasi non essem de vtero translatus ad tumulum.

Quis

Ibidem.

o Quis ergo det oculis meis fontem lachrymarum, ut fleam miserabilem humanæ conditionis ingressum, culpabilem humanæ conuersationis progressum: damnablem humanæ dissolutionis egressum. Confide rauerim igitur cum lachrymis de quo factus est homo, quid faciat homo, quid facturus est homo. Sane formatus est homo de terra, conceptus in culpa: natus ad poenam: agit praua quæ non licet: turpia quæ non decet: uana, quæ non expediunt.

Ibidem.

p Formatus est homo de puluere, de lutro, de cinere: quodque uilius est, de spurcissimo spermate conceptus in pruritu carnis, in feruore libidinis, in fetore luxuriæ, quodque deterius est, in labe peccati: natus ad laborē, timorem, dolorē: quodque miserius est, ad mortem. Agit praua, quibus offendit Deū, offendit proximum, offendit seipsum. Agit turpia, quibus polluit famam, polluit personam, polluit conscientiam. Agit uana, quibus negligit seria, negligit utilia, negligit necessaria. Fit cib⁹ ignis, qui semper ardet & uix inextinguibilis, esca uermis, qui semper rodit & comedit immortalis, massa putredinis, quæ semper fetet, & sordet horribilis.

*Super pri
cipiū Boë
rij de con
sola.*

q Sapiēs miser plus miser est, quam rusticus miser: scit enim exaggerare causas dolere

dolendi, quas rusticus miser ignorat.

r Miserum te reputo, quia nunquā fuisti. *Seneca in miser. transiisti uitā, & nō inuenisti ad quādā ep̄i uersariam. nimis miser fuisti. miseros re-ep̄isto.*

s Calamitosus est animus futuri anxius: *Ibidem.*

& ante miserū miser, qui sollicitus est, ut ea, quibus delectatur ad extremum usque permaneat: nullo enim tempore cōquiescet, & expectatione futuri, presentia, quibus frui poterat, amittet.

t Miserior es, quū in omnē fraudē oculis *Sen. de re raperis, q̄ si omnino oculos non habueris. medijs for*

Vide etiā in tit. Cōpalsio. o. f. Homo. d. *tuitosum.*
i. m. n. o. Honor. a. Timor. a. i. Voluntas. a.

Misericordia.

a **M**isericordia est animi cōdolētis affect⁹ cū additamēto bñficij: ut cō- *Augu. de diffi.*
patiamur pximo, & largiamur de pprio.

b Nihil ad misericordiam sic inclinatur, atque proprii periculi cogitatio.

c Non est quo fugias à Deo irato, nisi ad *Augu. ad Gal.*
Deum placatum.

d Beati illi qui subueniunt miseris: quōm *Aug. sup. psal. 74.*
eis repēditur, ut per misericordē dominū *Augu. de ser. domi.*
de miseria liberentur. nā id ipsum uidetur iustū, ut qui à potētiore adiuuari uult, ad-
iuuet inferiorē, in quo est ipse potentior. *Aug. sup.*

e Melius est ut nullus sit miser, quam ut *psal.*
tu

tu facias misericordiam. Qui enim ut faciat misericordiam, optat esse miserus, crudeliter habet misericordiam: quo modo si medicus, ut exerceat artem suam, optat esse multos aegrotos, crudelis est medicina.

Augu. 9. f. Misericordia, est alienae miseriae in nomine deus. sicut de compassio, qua utique si possemus, subuenire compellimur.

Am. ibid. g. Longè melius & humanius & piorum sensibus accommodatius, in Caesaris laude locutus est Cicero, ubi ait: nulla de virtutibus tuis nec admirabilior nec gratior mens est. h. Multò misericordius operatur quis circa animas infirmorum, qui bonae famae seruatorum Dei consulit: quam erga corporum aegrotantium, qui panem esurientibus tribuit.

Au. de opere mocho. i. Nec omisso iudicio, sis etiam pauperi in mala causa misericors, cui si parcis, cultello percutis cor, & tanto nequiorè reddis, quanto iustum sibi fauere vider.

Aug. li. 1. apologi. k. Omnis summa disciplinae christianae in misericordia & pietate est, quam aliquis sequens si lubricum carnis patitur, sine dubio vapulabit.

omnia vti l. Misericordia largior, ubi fides promissior. Nihil tam commendat Christianum, quam miseratio charitatis.

Ambr. de offic. m. Vasa sacrorum videre opus est, ut quis si de sincera & perspicaci prudentia misericordiam

cordiae munus impleat. sane si aliquis in sua declinat emolumenta, crimen est: si verò pauperibus erogar, captiuum redimat, misericordia eius. Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri.

Hic. in epi. o. Natura hominum, propria est clementia, & in alieno peccato sui quisque miseretur. sicut in peccato affectio est, quae nec voluntate coercetur, nec rationi subicitur: sed ipsas piatas mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectu: ita etiam, ut si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possem non misereri. Est timor plus humilis fructuosus, qui cuiuslibet quantumlibet peccatori facile misericordiam promeretur. talis timor generat, nutrit & seruat humilitatem, mansuetudinem, patientiam & longanimitatem.

Hic. in epi. p. Misericordia affectio est, quae nec voluntate coercetur, nec rationi subicitur: sed ipsas piatas mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectu: ita etiam, ut si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possem non misereri. Est timor plus humilis fructuosus, qui cuiuslibet quantumlibet peccatori facile misericordiam promeretur. talis timor generat, nutrit & seruat humilitatem, mansuetudinem, patientiam & longanimitatem.

q. Misericordia à misero corde vocata est, eò quod unusquisque intuetur quempiam miserum, & ei compatiens de dolore animus tangitur. ipse cor miserum facit, ut eum à miseria liberet, cui intendit.

r. Respicere inopem, exaudire peccatorem, ligam restipitem, subere defensionem, atque pro eiusdem defensione pauperis aduersantis cuiuslibet inimicitias timere, magna mentis latitudo est.

s Sunt

Bern. ser. s Sunt quidam misericordes de his, quæ
monc 4. ad ipsos non pertinent: qui scâdalizantur,
 quod nō datur omnibus abundâter: sic ta-
 mē, vt ipsi ne in modico quidē grauentur:
 qui si misericordes essent, de suo facere de-
 berēt misericordiā: si non possent de ter-
 rena substātia, de volūtate bona darēt eis,
 qui cōtra eos fortasse peccare videntur: da-
 rent dulce signū, verbū bonum, quod est
 super datum optimū, vt eorum mētes ad
 penitentiam reuocarent. Denique his o-
 mnibus, quos in peccato esse cognoscerēt
 compassionem impenderent & orationē.
 aliōquin misericordia illorum nulla est,
 & misericordiam consequentur nullam.

Bern. in t Septē in me video misericordias Domi-
sermo 88. ni, quas & vos ipsi facilē inueneritis in vō-
 bis. prima est, q̄ à multis peccatis adhuc
 in seculo positū custodiuit. Prima quidē
 nō inter oēs, quas mihi impedit. sed pri-
 mas inter has septē. Quis em̄ nō videat,
 q̄ sicut in multa cecidi: sic & in alia pote-
 ram cecidisse peccata, nisi omnipotentis
 pietas conseruasset? Fateor & fatebor, nisi
 quia domin⁹ adiuuirit me, paulò minus ce-
 cidisset in omne peccatum anima mea. Se-
 cunda miseratio, quæ nō poterit explicari
 sermone, quàm benigna, quàm libera, quàm
 gratuita. ego peccabā, & tu dissimulabas,
 non

nō cōtinebā à sceleribus, & tu abstinebas
 à verberibus: plongabā ego multo tēpo-
 re iniquitatē, & tu Domine pietatē tuā.
 Tertia, q̄ visitauit cor meū, & inuitauit,
 vt amara fierent, quæ malè dulcia prius
 erant. Quarta, q̄ penitentē misericordi-
 ter suscepisti, vt in eorū nūero inuenirer,
 de quibus psal. Beati quorū remissæ sunt
 iniquitates, &c. Quinta p̄ quā mihi cōti-
 nendi deinceps, & emēdātius viuēdi præ-
 stitisti virtutē, ne recidiuū paterer, & esset
 nouissimus error peior priore. Postquā in
 his quinq; miseracionibus à malo libera-
 ueris, in duabus aliis bona largiris: hęc duę
 sunt gratia promouēdi, qua videlicet mu-
 nus bonæ cōuersationis indulges: & spes
 obtinendi, qua donas homini indigno, &
 peccatori de tuā tories experta bonitate
 vsque ad cœlestia speranda præsumere.

v Magnæ misericordiæ sunt quatuor si-
Berna. in
sermo. licet, scilicet amissio amaritudinis, subtra-
 ctio opportunitatis, virtus resistendi, &
 sanitas affectionis.

x A nouissimis incept: q̄ ante Xpm̄ Chry. sū-
 fuerūt, quasi ex operib⁹ iustificati fuerūt: per Mart.
 gēres aut̄ ex misericordia, vnde misericor 20.
 dia incipit à nouissimis, iustitia à maximis.

y Deus tristatur non de sua iniuria, sed Chryso sū-
 de nostra perditione. Sicut rex benignus per Adul.

audiēs crimosas personas, lege quidem cōpellente ipse mortis sentētia dicitur aduersus eas: tamen misericordia instigante lachrymas fundit super ipsas, & vult eas adiuuare, & non potest, contradicēte sibi iustitia: quōniā misericordia tunc est verē misericordia, si sic facta sit, vt iustitia per eā non cōtemnatur. Si autē contēpta iustitia, misericordia obseruetur, ipsa misericordia non misericordia, sed fatuitas. Iustitia em̄ sine misericordia nō est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas.

Ibidem.

z Misericordia, est salutis præsidium, si dei ornamentum, propitiatio peccatorū: hæc est, quæ iustos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat.

Raba. su per Matt. 25. a b Habēs intellectū cures p̄no, ne taceat habēs rerū affluentia, vigilet, ne à misericordie largitate torpescat: habēs artē qua regitur, magnopere studeat, vt vsum & vtilitatē cum pximo partiā: habēs loquendi locū apud diuitē, dānationē pro retento talento timeat, si non quotidie, quum valet, apud diuitē p̄ pauperib⁹ intercedat.

Rab. ibid. a c Qui esuriētē pane verbi reficit, & sitierem potu sapiētie refrigerat, q̄ errantē in domū patris reuocat, q̄ innocentē p̄tegit, q̄ infirmū fide affluit & confirmat, q̄ tribul

tribulatiōe oppressio subuenit, cōpatiēdo vel cōsolando, verā dilectionē adimplet.

a d Misericordia cōsistit in eleemosynis *Rab. ibid.* largiēdis, in malis tolerandis, in cōiutiis remittendis. & in imperitiis corrigendis.

a e Misericordie virtus tanta est, vt sine *Leo papa* illa, ceteræ & si sint, prodesse nō possunt. *in ser. de Quāuis* enim aliquis fidelis sit, & castus, *apost.* & sobrius, & aliis maioribus ornatus insignibus, si misericors tamen non est, misericordiam non meretur.

a f In illo magno summoq; iudicio tanti *Ibidem.* æstimabitur vel largitatis benignitas, vel tenacitatis impietas, vt pro plenitudine omnium virtutū & pro summa omnium commissorum, & per vnum malum illi in ignem mittuntur æternum, & per vñ bonum isti introducuntur in regnum.

a g Benigni quippe principis est, ad cle- *Cassio. in mētiē cōmodū* trāsire terminos æquita *epist.*

tum, qñ sola est misericordia, cui oēs virtutes honorabiliter cedere non recusant.

a h Egentibus iustum est, non diuitibus *Ibidem.* subueniri: fundit potius qui mittit in plenum. nam illud potius reconditur, quod vasis vacuis congregatur.

a i Si nullū penitus indigēre contingeret *Ibidem.* locum proinde largitas nō haberet. Data est prouinciis in regis nostri laude penul-

ria: steriles facti sunt agri, vt vbertas Domini possit agnosci: minus esset acceptissimum donū, nisi precessisset incōmodum. *Cass. super psal.* a h Misericordia subsequitur ad custodiā, sed preceedit ad gratiā conferendā: nam si solum sequeretur, nemo donatam perciperet: si tantum precederet, nullus poterit collata seruare. Grauiores enim sunt insidiæ, quas à tergo diabolus parat: & nisi misericordia subsequatur, facilimè fragilitas humana decipitur: tunc enim quādo se quis vitium transisse credit, in euita ta magis ignoratione decipitur.

Cass. super illud psal. a i Misericors est quum credat, q̄a nullis beneficiis prouocā, vt præster: miserator *Miseratore* est quū res cadētes sua pietate recōstruit.

Es miser a k Differunt misericordia & miseratio, *cors.* sicut fons & riuul^o: misericordia em̄ quasi fons ē affectu: miseratio q̄ si riuul^o effectū.

Hugo. fons ē affectu: miseratio q̄ si riuul^o effectū. *Pet. Rau.* a l In regno cœli coram omnibus angelis *in quodā* in conuentu resurgentiū, quod Abelpasser. *expo-* lus sit, q̄ mundū conseruauit Noë, quod *nens illud* Abrahā fidem seruauit, q̄ Moyses legem *Mat Estu* tulit, q̄ Petrus crucē Iesu primus ascen- *riui Es* dit. Deus tacet & clamat solum, quod pau- *de. Sc.* per comedit dicens, esuriui: qui enim misericors est, misericordia dignus est.

Pet. Rau a m Ite, proferte stolā primā. Non dixit *in serm.* vnde venis? vbi fuisti? vbi sunt, quę tulisti? quare

quare tantā gloriam in tantam turpitudinem cōmutasti? sed proferte stolam primā, & induite illum. Videtis, quia delicta non videt vis amoris: tardā misericordiā pater nescit, delicta qui discurret, prodit.

a n Præcedentis misericordiæ beneficiū *Valerius* perdidit, qui putat esurienti semel suffice *in quodā* re, quod donauit: Ille autem ad Deum in- *serm.* tegros misericordiæ fructus premitit, à quo pauper nunquam tritis abscedit.

a o Misericordia est vicina miserix: habet *Senec. lib.* enim aliquid trahitq; ex ea: imbecilles o- *de clemē-* culos esse scias, qui ad aliam lippitudinē *ria.* & ipsi suffunduntur.

a p Frustra rogatur, qui misereri nō pōt: *Seneca.* grauis tū pœna est, quę pōt facti pœni *in prouet-* ter. Mali cauta est, q̄ requirit misericordiā.

Vide etiam in tit. Adituriū ex aposto li. f. Auaritia, k. Bellum, v. Beneficentia, f. Charitas, l. Compassio & Conuersio, e. Correctio, n. Eleemofyna. Excusatio, n. Hospitalitas, & Humilitas, r. Ieiunium, r, a m. Paupertas, q. Pietas, Venia, b, f. Christianus, a.

Modestia.

a I N omnibus moribus modestis nil fiat, *Augu. in* quod cuiusq; offendat aspectum, sed *regula.* quod nostram deceat sanctitatem.

b Sermones proferamus libra iustitię *Ambr. de* examinatos, vt sit grauitas in sensu, in *ser offi. lib. 3.*

mone pondus, atq; in verbis modus: temperantia cordis habeat animi munditiam iustitia misericordiam, prudentia pacem, fortitudo mansuetudinem.

Ambrose c. 1. *effic. lib. 1.* verecundia: habitus enim mētis, in corporis statu cognoscitur: hinc homo cordis nostri absconditur, aut leuior aut iactantior, aut torpidior, aut congruior, constantior, & purior, & maturior æstimatur. Ita que vox, quidā est animi corporis morus.

Ibidem. d. Est gressus probabilis in quo sit species autoritatis, grauitatisque pondus, tranquillitatis vestigium: ita tamē vt studium desit atque affectio: sed motus sit tibi purus ac simplex.

Ambrose ibi. e. Sicut molliculū & infractū aut vocis sonū, aut gestū corporis nō pbo, ita neq; agrestē, neq; rusticū imitemur: effigies em forma disciplinæ forma, honestatis est.

Ibidem. f. Hoc est pulchritudinē viuendi tenere, conuenientia cuiq; sexui & personæ reddere: hic ordo gestorū optimus, hic ornatus ad omnem actionem accommodus.

Ibidem. g. Motum natura informet, si quid sanē in natura vitij est, industria emendet.

Ber. lib. 3. h. In te consistito, non infrā deici, non de cōfide- supra attolli, non euadere in longius, nō ratiōne. extēdi in latius. Tene medium, si non vis

perd

perdere modū: locus medius tutus est: medium, sedes modi, & modus virtus.

i. Melior est gradus lenior per iter re- *Leo papa* stum, quā velocitas festina per deuiū. *in ser. de*

k. Ritus, est vox cōfusa læritie, insultatio *pentec.*

l. Lasciuia est indecēs motus dissoluti ani *psal.*

m. Nouū est sub amore principis custodi- *Cass. 4. li.*

re modestiā, quę tam clara, quā rara est: *epist.*

quia gaudia semper animos inquietāt: mo- *dos enim rarō lætis rebus interuenit.*

n. Modestia est, cultū & motū & omnē *Hugo.*

nostrā occupationē vltra defectum, & ci- *tra excessum sistere, de qua Horatius: Est*

modus in rebus, sunt ceteri denique fines, *Quos vltra citraq; nequit cōsistere rectū.*

o. Modestia, est pudici & honesti habitus *Tullius 2.*

cum laudabili profectu verecundia. *rebetor.*

p. Modestia est seruata propria virtute, *Ibidem.*

omnibus iustē pieq; moribus conuenien- *tium se temperare.*

q. Si disputare nec manū iactare, nec vo- *Scne. 66.*

cem attollerē, sed ista Oratorib' reliquis *epistol.*

sem, cōtentus sensus meos ad te pertulisse *quos nec exornassem, nec abiecissem: non*

delectent verba nostra, sed prosint. Sit ta *lis sermo, vt res potius, quā se ostendat.*

Vide etiam in tit. Caro, d. Cōuersatio,

f, q, r, s, a, b, a, i. Discretio, e, f, h. Gloria vana, g. Humilitas, i. Infirmetas, b. Lasciua, f, h. Magnanimitas, f. Præsumptio, r. Prosperitas, t. Tristitia, g. Verecundia, a.

Monachus.

*Augu. ad a
Aurclie-
num.*

Nimis dolédū est, si ad tā ruinosā superbīā monachos subrigimus, & tā graui contumelia clericos dignos putamus: vt scilicet dicatur, q̄ malus monachus bonus clericus est, cūm aliquādo bonus etiā monach⁹ vix bonū clericū faciat.

*Hier. sup.
psal.*

O monache qui stas corpore, stat anima tua, & nō psallis Deo? maledictus homo. qui facit opus Dei negligēter. Si psalterium es, si cithara es, quare surdus es, & non glorificas Deum?

Ibidem.

Sicut martyres laudāt Deum purē in regione viuorum, ita & monachi, qui die ac nocte psallunt Deo, debent eādē puritatem habere martyrum, si quidem ipsi martyres sunt. Quod enim faciūt angeli in cœlis, hoc monachi faciunt in terris.

*Hiero. in
epist.*

Si cupis esse quod dicitis monachus, id est, solus, quid facis in vrbib⁹, quę vtiq; non sunt solorū habitacula, sed multorū.

Ibidem.

Summæ stultitię est, renūtiare seculo, dimittere patriā, vrbes deserere & monachū profiteri, & inter maiores populos vere peregrē quān erat victur⁹ in patria

Quid

Quid tibi ea videre necesse est, quorū contēptu monachus esse cœpisti: quę sensis tibi, aut semp̄ aut crebrō de minimis loquentē, excepta elemosyna, quę differēter omnibus patet: insti: utorem potius habeto, q̄ monachū. Prima virtus monachi est, cōtemnere hominū iudicia, & semper Apostoli recordari dicētis, Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Tu si monachus esse vis, nō videri, habeto curā nō rei familiaris, cui renuntians hoc esse cœpisti, sed animę tuę. Monachū non loquēdo & discurredo, sed tacendo & sedendo quisq; nouerit: monachus nō doctoris, sed plāgentis habet officii: qui vel se vel mundū lugeat, & Dñi pauidus prætoletur aduentū. Fios quidem & pretiosus lapis inter ecclesiastica ornāmēta, monachorum & virginum chorus est. Constat monachum in sua patria perfectam esse non posse.

Quid facit monachus in cellis foeminarum: quid sibi volunt priuata & sola colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet.

Quanti monachi, dum patri matriq; miserentur, suas animas perdiderunt?

Laudatur iure monachus, qui venera-
tionem habet sacerdotes, & nō detrahit gra-

V 5

dui, per quem factus est Christianus.

Hiero. in m Aegyptiorum monasteria hunc mo-
episto. ad rem tenent, vt nullum absque opere labo-
Rust. mo. rem suscipiāt, non tam propter victus ne-

cessaria, quā propter animę salutem, ne
vagetur perniciosis cogitationibus.

Berna. in n Magna abusus & maxima cura est, vt
apologesi- corpus regulariter induatur: & contra re-
eo. gulā suis vestibus anima nuda deferatur,
cum tāto studio tunica & cuculla corpori

procurentur: quatenus cui deerūt, mona-
chus non putetur: cur similiter pietas &
humilitas spiritui, quę profectō spiritua-
lia indumenta sunt, non prouidentur?

Ibidem. o Habitūs noster, quod & dolēs dico, qui
humilitatis solet esse insigne, à monachis
nostri tēporis gestatur superbē. Vix iā in
nostris prouinciis inuenimus, quo vestiti
dignemur. Miles & monachus ex eodem
pāno partiūtur sibi cucullā & chlamidē.

Ber. i qua Labor & latebrę, & voluntaria pauper
dam epi. tas, hęc sunt monachorū insignia: hęc vi-
tā solēt nobilitare monasticā. nostri autē
oculi omne sublime vident: nostri pedes
omne forum circumeūt: nostrę linguę in
omnibus audiūtur cōsiliis: nostrę manus
omne diripiunt patrimonium.

Berna. in q Certus sum ego monachus & mona-
epist. chorū qualiscunq; abbas, si mei quandoq;
pont

pontificis à propriis cervicibus excutere
iugum tentauero, quòd Satanę mox ty-
rannidi me subiicio.

r Super fratrum trāsgressiones, nō sup- *Berna. de*
trū traditiones cōstituitur, qui abbas eli- *præceptis*
gitur, mandatorū cultor, & viciorū vltor. *Es dispem*
f Monachus singularis est, qui ad bona *sati.*

propria est strenuus, ad bona cōmuniā pi *Berna. in*
gerin lecto vigilat, & in choro dormit. *epist.*

t Legumina, inquit, ventosa sunt: caseus *Ber. super*
stomachum grauat: lac capiti nocet: potū *uas. sermo.*
aquę non sustinet pectus: caules nutriūt *30.*

melancholiā: cholera porri accendunt: pi-
sces de stagno aut de lutuosa aqua meę pe-
nitus complexionī non cōgruunt: quale
est hoc, vt in omnib' fluuiis, agris, hortis,
cellariis reperiri vix possit, qđ comedas?
Putate quāso monachū esse, nō medicū:
nec de cōplexione iudicādū, sed de profes-
sione. Parce, obsecro, primū q̄ eti tuę: par-
ce deinde labori ministrātū, parce graua-
mini domus, parce consciētę, consciētę
nō dico tuę, sed alteri? scilicet q̄ propē te
sedens & edens de tua singularitate mur-
murat, & de tua sup̄stitione scādalizatur.

v Qui monachū profiteris, qui crucifi- *Chryf. su-*
xus es, q̄ debes lugere, rides. Dic mihi vbi *per epist.*
Christus hoc fecit: audisti hoc alicubi: nū *ad Heb.*
quām: sed contristatum sapius legisti.

Sum

- Iſid. de ſu. bono. li. 1.* x Sūma monachi virtus, humilitas, ſum
mum vitium eius, ſuperbia eſt.
- Ibidem.* y Tunc autē ſe monachum quiſque iudi
cet, quādo ſe minimū æſtimauerit, etiam
cum maiora virtutum opera geſſerit.
- Ibidem.* z Multi monachorum amore ſentum
non ſolūm terrenis curis, ſed etiam foren
ſibus iurgis inuoluti ſunt, & pro ſuorum
temporali ſalute, ſuas animas perdidērūt.
- Ioā. Caſſ. in collati. par.* a b Monachum cupientem ad ſcriptura
rum notitiā pertingere, nequaquā de
bet labores ſuos erga commentariōrū li
bros impendere, ſed omnē indiſtriā men
tis & intentionē cordis erga emendatio
nē vitiōrū carnaliū detinere, quib⁹ ex pul
ſis, cordis oculo, ſublato velamine paſſio
num, ſcripturarū ſacramēta contēpletur.
- Ioā. Caſſ. lib. 5.* a c Ita inquit Macharius debere mona
chū ſeiuuiniſ operā dare, vt centū annis in
corpore cōmoraturū: ita morus animi re
frēnare, & iniuriarū obliuiſci, iuſtitiā ſque
reſpuere, dolores quoq; ac detrimēta con
temnere, tanquam quotidie moriturum.
- Ibidem.* a d Hæc apud Aegyptum eſt ab antiquis
patribus ſancita ſententia: operātem mona
chum dāmone vno pulſari: orioſum ve
ro innumeris ſpiritibus deuaſtari.
- Hugo de clau. ani. lib. 1.* a e Monachi ſibi clauſtra faciunt, quibus
homo exterior teneri poſſit, ſed vti nam
clau

clauſtra facerent, quibus homo interior
ordinatē teneretur.

- a f In choro ſum corpore, & aliquo ne- *Hugo de*
gotio mēte, nunc intus maneo, nūc foris *ans. lib. 1.*
exeo: aliud cānto, & aliud cogito: pſalmo
dæ verba profero. & pſalmodiæ ſenſum
non attendo: ſed mente vagus, habitu diſ
ſolutus, oculis attonitus, huc & illuc pro
ſpiciens, quæcunq; ibi geruntur, perlu
ſtro & perſpicio: habitū monachi, nō con
uerſationem habens, in magna corona &
ampla cuculla ſalua mihi omnia exiſtimo.
- a g Ordo clauſtri & ordo curiæ diuiſus *Hu. de 12.*
eſt. Ibi ſedes in infidiis, cū diuitibus in oc *abufioni.*
cultis, vt interficias innocētē: hīc audis:
non ſedi cū conſilio vanitatis, & cum ini
qua gerētibus non introibo. Ibi infidiaris,
vt rapias pauperē: rapere pauperē, dum a
trahis eum, hīc dicis: Odiui ecclēſiā mali
gnantium, & cum impiis non ſedebo. Ibi
dextera tua repleta eſt muneribus, hīc la
udas inter innocētes manus tuas. Ibi lauda
tur peccator in deſideriis animę ſuę, & ini
quus benedicitur. Hic benedicitur Deus.
Si vis eſſe monachus curiæ, laudas quod
nō debes, defendis quod nō expedit, ope
raris quod nō licet, loqueris quod nō decet. *Hugo de*
a h Si monachus es, quid facis in turba? Si *clau. ani.*
amas ſilentium, cur declamātibus aſſidue *lib. 5.*
inter

interesse delectaris? Tu semper ieiuniis & fletibus insistere debes, & tu philosophari quæris? Simplicitas monachi philosophia eius est. Sed docere, inquis, alios volo: nõ est tuum docere, sed plangere. Si tamen doctor esse desideras, audi quid facies: vilitas habitus tui & simplicitas vultus, innocentia vitæ & sanctitas conuersationis

Pet. Rau. tuæ docere habent homines.

a i Solitaria sanè vita, cælestis doctrinæ schola est, ac diuinarum artium disciplina.

Vide etiam in titu. Acedia. b. Honor. d.

Ornatus. q. Religio. Sacerdos. a. e.

Mors.

Ioã. Chry. a **O**mnis gloria Dei & ois salus homini
Et Augu. nõ, i Christi morte cõstituta sunt.

Augu. de b Mortis diè omnes affuturum sciunt: eum
grat. noui tamè omnes, aut penè omnes differre co-
testamen. nantur, etiam qui post mortem se beatius
credunt esse victuros: tantam habet vim

Augu. de carnis & animæ dulce consortium.

ciuitate c Mala mors putanda non est, quã bona
Dei. li. i. vita præcessit: neque enim facit malã mor-
Ibidem. tem, nisi quod sequitur ipsam mortem.

d Prima mors animam pellit volentem
à corpore, secunda mors animam nolentem tenet in corpore.

Augu. de e Ita diuici fuit cura pro viuus, quamuis
cura pro quid ageret, omnino nesciret, quemad-
mor. mo

modum nobis cura est pro mortuis, quãuis quid agant utique nesciamus.

f Fatendum est nescire mortuos quid hic *Ibidem.*
agitar, scilicet dũ hic agitur possunt verò
audire ab eis, q̄ hinc ad eos moriẽdo per-
gũt, nõ quidẽ omnia, sed q̄ sinũtur indi-
care, qui sinũtur etiã ista meminisse, quæ
illos quibus ista indicant, oportet audire.
Possunt & ab angelis, qui reb̄, q̄ hic agũ-
tur, præsto sunt, audire aliquid mortui:
quod vnumquodque illorum audire de-
bemus, indicat, cui cuncta subiecta sunt.

g Vocantur ante tẽpus boni, ne diutius *Au. li. de*
vexentur à noxiis: mali verò & impij tol- *Sita Chri*
luntur, ne diutius bonos persequantur. *sti.*

h Nescis qua hora veniat: semper vigila, *August.*
vt quòd nescis, quãdo veniat, paratum te
inueniat, quũ venerit: & ad hoc fortè ne-
scis, quando veniat, vt semper paratus sis.

i In quo quemque inuenit suus nouis *Augu. ad*
mus dies, in hoc eum comprẽdit mundi *Dioscor.*
nouissimus dies: quoniam qualis in die
isto moritur, talis in die illo iudicabitur.

k Vigilare debet omnis Christianus, ne *Ibidem.*
eum imparatum inueniat Domini aduentus.
Imparatum autè inueniet dies ille, quẽ im-
paratum inueniet suæ vitæ vltimus dies.

l Nunquam si longè est dies iudicij, longè *Augu. in*
est dies tuus: vnde nescis quãdo est? Nõne *ser.*
mul

multi sani dormierunt, & obdormierunt? Nōne casus nostros nobiscū in hac carne portamus? Nōne fragiliores sumus, quam si vitrei essemus? vitrum enim & si fragile est, tamen seruatum diu durat.

Aug. li. 2. m Timor de futura morte mentem necessario cōcurrit, & quasi clavis carnis omnia Christi-nes motus superbiæ ligno crucis affigit. *fiiana.* n Latet vltimus dies, vt obseruentur omnes dies, sed parantur remedia, quum iam epi. mortis imminet pericula.

Aug. sup. o Quid est mors? relictio corporis, depositio sarcinæ grauis: sed si alia sarcina non portetur, qua hō precipitetur in gehēnā.

Au. li. ex p Nihil sic reuocat à peccato, quam frequentatio. quens mortis meditatio.

Aug. in q Bene vnusquisq; de die nouissimo formidare debet: quia vnūquēq; in quo inuenit suus nouissimus dies, quū de hoc seculo egreditur, talis ī die nouissimo iudicāt.

Aug. sup. r Qui desiderat dissolui, & esse cū Christo. *ioan. sto,* non patienter moritur: sed patienter viuunt, & delectabiliter moritur.

An. de dol Non potest malè mori, qui bene vixit. *tri. Chri. rit:* & vix bene moritur qui malè vixit.

Amb. lib. t Nihil interest vtrum abiures depositū, an doleas restitutum: in vtroq; fidei ambiguum vitæ periculū est. Quid tam secūdū naturam, quā referre gratiam auctori? Nō

amit

amitti, sed p̄mitti vident, quos nō assumptione mors, sed æternitas receptura est.

v Nudi omnes nascimur. nudi morimur: *Ambr. in nulla distinctio inter cadauera mortuorum, nisi fortè quia grauius ferent diuitum corpora, distenta luxuria.* *examerō.*

x Platonis sententia est, omnem sapientum vitam meditationem esse mortis: debemus & nos igitur p̄meditari, quod aliquando futuri sumus: & quod velimus nolimus abesse longiūs non potest.

y Memēto mortis tuæ, & non peccabis. *Hie. 7. epi. Qui se quotidie recordatur esse moriturū contēnit p̄sentia, & ad futura festinat.* *ad Helio.*

z Non est nostrum mortē arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere. Vnde & in persecutionibus non licet propria manu perire. *Hie super ionam.*

a b Inter eū, qui decē vixit annis & illum qui mille, postq̄ idē finis vitæ aduenerit, & irrecufabilis mortis necessitas: trāsactū omne tantundem est, nisi quod magis senex onustus peccatorū falce proficiscitur.

a c Ad hoc autē cōditor noster latere nos voluit finē nostrū, diemq; nostrę mortis esse incognitum, vt dū semper ignoratur, semp̄ proxim⁹ esse credatur: & tātō quif que sit feruentior in operatione, quanto & incertus est de vocatione: vt dū in morti

Grego lib. 12. mo. a.

sumus, quādo moriamur, semper ad mortem parati debeamus venire.

Gre. li. 4. dialogor. a d Interdum contingit iustis, ut in morte sua sanctorum præcedentium visiones aspiciant, ne ipsam mortis suæ sententiā pœnalem pertimescant: sed dum eorum menti ciuium internorum societas ostenditur, à carnis suæ copula sine doloris & formidinis fatigatione soluatur: aliquando in cōsolatione egrediētis animæ, ipse apparere solet auctor & retributor vitæ.

Grego. in a ho. e Quam venerit, & pulsauerit: quia de sua spe & operatione securus est, cōfestim pulsanti aperit: quia lætus iudicē sustinet, & quū tempus propinquæ mortis agnouerit, de gloria retributionis hilarescit.

Gre. li. 6. mora. a f Antiquus hostis ad rapiendas peccatorū animas tēpore mortis, crudelitatis effrenatur violentia, & quos viuentes blā-

Grego. in b. m. l. a. g Sic mors ipsa quum venerit, vincitur: *Sint lum* si prius quæra veniat, semper timeatur.

bi vestri. a h Quasi sub hoste, quē prostermit, moritur, qui de culpa, quē superat, eleuatur.

Grego. in morali. ai Quid est vita mortalis, nisi via: & qua

Grego. in ho. in lis sit fratres mei per pēdit. In labore viē larefcere, & tamen eandē viā nolle finire.

Gre. li. 12. morali. a k Qui considerat qualis erit in morte, semper pauidus erit in operatione, atq; inde

in

in oculis sui Conditoris viuūt. Nil quod transeas, appetit: cūctis vitæ præsentis desiderijs contradicit, & pene mortuum se considerat: quia moriturum se minimè ignorat. Perfecta enim vita, est mortis meditatio, quam dum iusti sollicitè peragūt, culparum laqueos euadunt.

a l Iustorū animæ lenibus quibusq; cōtagiis ipso sæpe mortis pauore purgātur, & æternæ retributionis gaudia iā ab ipsa carnis solutione percipiūt. Plerūq; verò cōtēplationis internæ et prius q̄ carne spoliatus, hilarescūt: & dū vetustatis debitū soluunt, noui iā muneris læticia perfruunt. am Mors iustorum bonis est in adiutorium, malis in testimonium: ut inde peruerſi sine excusatione pereāt, vnde electi exemplum capiant, ut viuant.

a n Horam vltimā idcirco Dñs nŕ nobis voluit esse incognitā, ut sēper possit esse suspecta: ut dū illā præuidere nō possumus, ad illam sine intermissione properemus. a o Sicut hi, qui adhuc viuentes, animæ mortuorum quo loco habeantur, ignorāt: ita morui, vitam in carne viuētium, post eos qualiter disponantur, nesciunt.

a p Lachrymarum causas quidam tripudiantes peragunt, & mortis suæ negotiū ridentes exequuntur.

Be. in quo a q In omnibus operibus tuis memorare tuæ mortis horrorem, iudicij tremendi valde discrimen, ardētis gehēnæ metū ab oculis tui cordis elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miseriam: recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ, & cogita vitæ humanæ pericula. Cogita fragilitatem propriam, & in huiusmodi cogitatione si perseveraueris, dico tibi, parū senties, quicquid foris videretur esse molestum, dum toto corde circa interiorem molestiam occuperis.

Be. in ser. a r Nouissima sunt quatuor: mors, iudiciū, gehēna, gloria. Quid horribili⁹ morte? quid terribilius iudicio: quid intolerabilius gehēnæ? & quid iucundius gloria?

Ibidem. a f Miser homo, quare omni hora te non disponis? Cogita te iam mortuū, quē scis necessitate moriturū: distingue qualiter oculi vertentur in capite, venæ rumpētur in corpore, & cor scindetur dolore.

Bernard. a r Quid in rebus humanis cœtius est morte, quid incerti⁹ hora mortis inuenitur? Non miseretur inopiæ, non reueretur diuitias, nō sapientiæ, non moribus, non ætati deniq; parcit: nisi quod senib⁹ mors est in ianuīs, inuenibus verò in insidijs.

Ber super a v Quia in mitius me priuares ð austeram *cantic.* mors vitæ vsu, quàm fructu! Nā vita sine fru

fructu, grauior est, quàm mors.

a x Bona mors iusti propter requiem, me *Be. in qua* lior propter nouitatem, optima propter *dam ep.* securitatem. Econtrā mors peccatorum pessima, mala siquidem in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermīs ignisq; duplici contritione.

a y Pretiosa mors sanctorum, pretiosa *Ibidem.* planè tanquam finis laborum, tãquam victoriæ cōsummatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus.

a z Nil cōgruētius esse potest q̄ vt mors *Bern. ad* operata sit mortē, spūalis corporalem, cul *militēs tē* pabilis pœnalem, volūtaria necessariam. *pl.*

b a Mors, munus necessariū est naturæ iā *Chry. sup.* corrupta, q̄ nō est fugiēda, sed poti⁹ am- *Matt. 10.* plectēda: & iterum: fiat volūtariū, qđ futu- *cap.* rum est necessariū. offeram⁹ Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere.

b c Illi deplorandi sunt in morte, quos *Is. li. 3. de* miseros infernus ex hac vita recipit, non *sum. bono.*

b d Et si pietas p̄ defunctis fidelib⁹ flere *Ibidem.* iubeat: fides tñ p̄ eis lugere verat. Multi

n. vitā odio habēt, & mori timent, & viuendi habent tædium, & moriēdi metum.

b e O durus & durior casus! heu qđ per- *Ansel. in* didit homo, & quid inuenit? Perdidit bea- *sum. medi.* titudinem, ad quam factus est, & inuenit

mortem, ad quā fact⁹ nō est. Hodie veni-
mus à patria in exiliū: à visione in cecita-
tem, à iocunditate immortalitatis ad cor-
ruptionem mortis, misera cōditio, grauis
dolor, graue damnū, graue tormentū.

Cesaris i b f Percutitur hac anima uersione pec-
admoniti cator, vt moriendo obliuiscatur sui, qui
one 6. ¶ viuens oblitus est Dei.

Augusti i b g Quis mortem temporalem metuat,
Cass. sup. cui æterna vita promittitur? Quis labores
Beati in carnis timeat, cum se in perpetua requie
macul. nouerit collocandum?

Seneca. b h Natura nihil hoībus breuitate vitæ
præstitit meli⁹, tot periculorū genera, tot
morbi, tot met⁹, tot curæ, toties inuocata
morte, vt nullum frequentius sit votum.

Seneca in b i Nemo scit nostrū, quā pp̄e ver-
extrema scetur Deus. Sic itaq; formemus animum,
parte epi tanquā ad extrema ventum sit. Venien-
stolarum. tem nemo hilaris mortem recipit, nisi qui
epist. 12. se ad illam diu composuerit.

Se. ep. 30. b k Alia genera mortis spei mista sunt,
desinit morbus, incendium extinguitur,
ruinam quæ aliquem videbatur oppressu
ra, euadit quis, deposuit mare quos haufe
rat, eadem in qua sorbebat hora, proiecit
incolumes, gladiū miles ab ipsa peritura
ceruice reuocauit, nil autem habet, quod

Se. ep. 38. speret, quem senectus ducit ad mortem.
b l Hic plus erit, ille minus. Quid refert?

vtreq; iam satius est, hic plus bibit, ille mi-
nus, quid refert? vtreq; non sitit. Hic plu-
ribus annis vixit, hic pauciorib⁹, nihil in-
terit: si tam illum multi anni beatum fe-
cerunt, quā hunc pauci.

b m Quam multum ambulaueris, & diu *Ibidem.*
redeundum est. Stultum est timere, quod
non possis vitare, mortem nō effugit, qui
etiā distulit. Moriar nec primus, nec vlti-
mus: omnes me antecesserunt, omnes se-
quentur: hac conditione in traui, vt exitē.

b n Nihil x quē tibi proficiet ad tempe- *Senec. 25.*
rantiam omnium rerum, quā frequens *epist.*
cogitatio breuis xui & hui⁹ incerti. Quic
quid facies respice ad mortem.

b o Non refert quot annos habeam, sed *Se. in ep.*
quot acceperim. Si pl⁹ viuere nō possum:
hæc est mea senectus. Quicumq; ad extre-
mum sui fati venerit, hic moritur senex.

b p Oīs dies velut vltimus ordināds est. *Ibidem.*
De felicitate hominis vltim⁹ dies iudicat.
b q Quorundam vitam mors in medio *Senec. 67.*
flore præcidit: aliorū interrumpit ipsa prin *epist.*

cipia: alius inter cœnā dissolutus est: alte-
rius continuata mors somno est: aliquem
concubitus extinxit.

b r Certū vitam mortēmq; per vices ire, *Senec. 72.*
& composita dissolui, & dissoluta com po *epist.*

n. Omne humanū genus quodcumq; est,

- quodcumq; erit, morte dānatū est. Omnes quæ vsquaquaq; ponuntur vrbes, vbi fuerunt, aliquādo quæretur, & vario excidij genere tollent, alias destruent bella, alias defidia, paxque ad inertiam versa consumit, & magnis opibus exitiosa res luxus.
- Sen. 24. b s* Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cum crescimus, vita decrefcit. Infantiam amissimus, deinde pueritiā, deinde adolescentiam vsq; ad hecsternū: quicquid trāsit tēporis, perit, hanc ipsum, quem agimus diem, cum morte diuidimus.
- Sen. 79. b t* Si fines bonorū ac malorū cognouerimus, ita demum nec vita tædio erit, nec mors timori. Si mors accedit & vocat, licet immatura sit, licet mediam præcidat ætate, recepit nihilomin⁹ vitæ lōgissimæ fructū: cognita est illi ex magna parte natura, scit tempore honesta non crescere.
- Ibidem. b y* Vnus dies hominis eruditi pl⁹ valet, quàm imperiti longissima ætas.
- Sen. 75. b x* Nō affligitur sapiens liberorū amissionē, non amicorū. eodem. n. animo fert illorum mortem, quo suam expectat.
- Sen. li. de q y* Non me vixisse pœnitet, quoniā non *senectute.* ita vixi, vt nō frustra me natū existimē: & ex vita ita discedo, tanq̄ ex hospitio, non tanquā domo. commorandi. n. natura diuersorium nobis, non habitandi dedit.

- b z Illi mors grauis incumbit, qui notus *Sen. ibid.* nimis, omnibus ignotus moritur.
- c a Nullū maius solatiū est mortis, quàm *Ibidem.* ipsa mortalitas, nullū aut omnū istorum, quæ extrinsecus nos terrent, quàm quōd innumerabilia in ipso sinu pericula sunt.
- c b Si volumus esse felices, si nec Deorū, *Se. de nā-* nec hominum, nec rerū timore vexari, si *trualibus* despiciere fortunā sup̄ uacua p̄mittentem, *quæstion.* & leuia minātem, si volumus trāquillē degere & ipsi dijs felicitate controuersiam agere: anima in expedito est habenda.
- c d Effice mortē tibi cogitatioē familiarē vt si ita fors tulerit, possis illi obuiā exire. *Ibidem.*
- c e Ore dementē, & oblitum fragilitatis tuæ, si tunc times mortem, cum tonat. *Ibidem.*
- c f Optimū est, anteq̄ optes, mori. Incertū est, quo loco mors te expectet: tu illā in *Se. in epi.* omni loco expecta. Egregia res est mortē morte cōdiscere, quid ad illum carcer & custodia, & claustra? liberū habet ostium.
- c g Satis multum tēporis sparsimus, incipiamus vasa in senectute colligere, in *Sen. ibid.* te viximus, moriamur in porta.
- c h Ante senectutem curauī, vt bene viderem, in senectute vt bene moriar, bene autem mori est, libenter mori. *Ibidem.*
- c i Nullū magnū, q̄ extremum est. Mors *Idē de cō-* ad te venit, timēda erat, si tecū esse possit. *sen.*

- neceſſe eſt, aut nō perueniat, aut tranſeat.
Ibidem. c k Recognoſce exemplum eorum, qui domeſticiſ inſidijs perierūt, aut aperta vi aut dolo. Intelliges non pauciores ſeruo- rum ira cecidiſſe, quā regum.
Ibidem. c l Dolor leuis eſt, ſi ferre poſſum: eſt breuis, ſi ferre nō poſſum. Deſinam egrotare poſſe, deſinā aliſigari poſſe, deſinam mori poſſe, nō repētē in mortē incidim^o: minu- tatim pcedimus, quotidie morimur, &c.
Ibidem. c m Vltima hora, qua eſſe deſinimus, nō ſola mortē facit, ſed ſola conſumat, tūc ad illam peruenimus, ſed diu venimus.
Senec. 29. epiſt. c n Numerare eos noli, qui tibi metū faciūt. Nōne videt ſtultus, ſi quis multitu- dinē eo loco timeat. per quem trāſitus eſt ſingulis? Aequē ad tuā mortē multis adi- tus nō eſt, licet illā multi minentur. Spi- ritus vnus tibi eripiet, quem vnus dedit.
Senec. 24. epiſt. c p Inquietā nobis vitā facim^o metu mor- tis, & tāta eſt hominū dementia, vt quidā timore mortis cogant ad mortē. Firman- di ſumus, ne nimis amemus vitā, & ne ni- miſi oderim^o mortē: & cum ratio ſuadet, finire, ſed nō timere. Vir fortis & ſtrenuus non fugere debet de vita, ſed exire.
Senec. 30. epiſt. c q Baſſus ſenex, ſi quid incommodi, aut meus in morte eſt, morietis vitū eſſe di- cebat, nō mortis, tā ſtultum eſſe, qui mor- tem

- tem timeat, quā qui ſenectutem. Nam quemadmodum ſenectus adoleſcentia ſe- quiſ, ita mors ſenectutē. Si timenda mors eſt ſemper timenda eſt, quod enim tēpus morti exemptum eſt? tu tamen mortem vt nunquā timeas, ſemper cogita.
 c r Illum lauda & imitate, quem nō piget *Senec. 55. mori*, cum iuuet viuere: quæ enim eſt *epiſt.* virtus, cum eiſciaris, exire?
 c s Vix Lucili quantū ſatis erat mortem *Senec. 66. plenus vel lætus expecto*. Nunquā me ca *epiſt.* ro iſta cōpellit ad metū, nunquam ob ho- norē huius corpusculi mentiar. Fortes ſi- mus aduertus fortuita, non contremiſca- mus iniurias, non vulnera, nō vincula, nō egeſtatem, mors quidem eſt aut ſinis, aut tranſitus, nec deſinere timeo, nec trāſire, quia nuſquā tam anguſtē ero.
 c t Mors enim par eſt, per quæ venit, di- *Senec. 67. uerſa ſunt: in quod deſinit, vnū eſt*. Mors *epiſt.* nulla maior aut minor eſt. Habet enim eundē in omnibus modum, finiſſe vitam.
 c v Optabilem rem exiſtima bonā mortē: *Senec. 68. optimum eſt, memorabilem mori aliquo epiſt.* opere virtutis. Cum aliquis tormenta for- titer patitur, omnibus virtutibus vitur.
 c x Si quis in mortem ante primos annos *Senec. 71. delatus eſt*, non magis conqueri debet, *epiſt.* quā qui citō nauigauit.

Nil

- Ibidem.* c y Nil melius æterna lex fecit, quàm quòd vnum introitum nobis ad vitam dedit, multos exitus.
- Ibidem.* c z Nemo nostrū cogitat, q̄ q̄nq; sibi ex hoc domicilio exeūdū sit. Veteres inquit nos indulgentia loci, & consuetudo etiā inter iniurias detinet. Vis aduersus hoc corpus liber esse, t̄quā migraturus habitura. Propone tibi q̄nq; hoc contubernio carēdū. Felicior eris ad necessitatē exeūdi.
- Senec. 78. episto.* d a Nemo tā imperitus est, vt nesciat sibi quādoque moriendū: t̄n quū propē accesserit, terguersatur, tremit & plorat. Quid fles miser? quid trepidas? omnes hac necessitate ducuntur: eō ibis quòd omnia eūt. Ad hāc legem natus es, hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnib⁹ ante te, hoc omnibus post te. Quātus te popul⁹ moriturorū sequetur, quātus cōcomitabitur fortior, vt opinor, esses, si multi tibi cōmorerētur: multa milia hominū hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animā variis generibus emittunt: an nō putas te ad id aliquādo peruenturum, ad q̄ semper ibas? nullum sine exitu iter est.
- Ibidem.* d b Mors non est gloriosa, sed fortiter mori gloriosum est. Nemo mortem suam laudat, sed eū, cuius mors abstulit animam. Inter est, vtrū malitia illi, an virtus manū admo

- admouerit. Mors enim quę in Catone gloriosa est, in Bruto turpis & erubescenda. Cato illa honestissimè vsus est, turpissimè Brutus.
- d c Massa per se nec calida nec frigida in fornacem coniecta, concaluit, in aquam remissa, refraxit. mors honesta est, per id quòd honestum est, & animus extrema contemnens.
- d e Quę latebra est, in quā nō intret metus mortis? quę tā emunita. & in altū subducta vitæ quies, quam dolor nō terret? *Senec. 57. episto.*
- d f Nemo nostrū aliter, q̄ quomodo nat⁹ est, exit à vita, falsū est. Peiores morimur, quā nascimur: nostrū istud, non naturæ vitium est. Quid enim turpius, quā in ipso lumine securitatis esse sollicitum? *Senec. in quadā ep.*
- d g Quotidie enim propius ab vltimo stamus, & illò, vnde nobis cadendum est, hora nos omnis impellit.
- d h Stultū est somno delectari, mortē horere: cū somn⁹ alsidū sit mortis imitatio. *Sen. in li. de mori.*
- d i Bis enim mori est, alterius arbitrio mori, cuius mortem amici expectant, vitam cuius oderunt. Crimen reliquit vitæ, qui mortem appetit: dum est vitā grata, mortis conditio est optima.
- d k Heu, qui timidus est, qui se moriturū putat, honesta turpitudine est mori, p̄ bonā causā *Senec. in prouerb.*

causa. lex vniuersa, quæ iubet nasci & mori: mori fœlicitatis est, antequam mortem inuoces. Tolerabilior est, qui mori vult quàm qui malè viuere.

Anselm.

d1 Nô nocet bonis, si occidatur, vel subita morte rapiatur: nô enim subito moritur, qui semper se cogitauerit morturos. Siue ergo ferro immolentur, siue à bestiis lacerentur, aut flammis vel vndis immergantur, aut suspendatur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, semper est preciosa in cõspectu domini mors sanctorum eius, vt dicitur. Quacũque hora iustus moriatur, iustitia eius nô auferetur ab eo, & ita mors non obest, imò multũ prodest eis: quia si quid peccati contraxerit per humanã fragilitatem, relaxatur per mortis acerbiteriam.

Vide etiã in tit. Amor. o. Charitas. p. Cõcupiscentia. d. Consolatio. s. Curiositas. a. l. Desperatio. c. h. Diuitiæ a. b. Gloria vana. z. a. b. Homo. b. Liberalitas. c. Misericordia. c. Negligentia. d. Pœnitentia. n. Resurrectio. a. c. a. d. Securitas. k. m. Suffragiũ & Timor. h. a. f. Vita. b. g. i. k. l. p. t. v. y. z. a. e.

Mulier.

August in a lib. de fin. etc. **D**E carnibus scintillæ disiliunt, de ferro rubigo nutritur: morbos aspidēs sibilant, & mulier fundit concupiscentia

scientiæ pestilentia: in risum aliquãdo dissoluitur: nunc blanditias exhibet, & quod est venenosius super cuncta, psallere delectatur, aut cãtare: cuius cantu, tolerabilius est audire basilicum sibilantem.

b Memento Thamar, quæ ab Amon fratris suo corrupta fuit. Vbi vni' est tabernaculi cõuersatio, carnis non facillè tollitur delectatio.

c Nihil esse sentio, quod magis ex arte deiciat animũ virilem, quàm blandimenta fornicinæ; corporũque ille contactus, sine quo vxor haberi non potest.

d Graue inimicũ sortita est castitas, cui nô solũ resistendũ, sed dimisso freno lãguis cogitandum: nec eò min' illæ fugiendæ sunt, quia religiosiores, quãdo quantò religiose, tãtò citius alliciunt: & sub pretextu pietatis, latet viscus libidinis: expertus loquor, coram Deo nô mentior: cedros libani, duces gregum sub hac peste cecidisse reperi: de quorũ casu nô magis suspicabar, quàm Ambrosij, vel Hieronymi impudica turpitudine.

e Quanti & quales clerici simul & laici post confessionẽ victoriarũque calcata certamina: post magnalia ac mirabilia vellequeaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, quum volent in-

na

naui fragili nauigasse. Quãtos leones domuit vna infirmitas delicata: quæ cum sit vilis & misera, de magnis efficit prædã, q̃ Salomõ ait: Preciũ meretricis vix est vni panis: Mulier autẽ p̃ciosas animas rapit.

Amb. lib. f. Samson vallidus & fortis leonẽ suffocauit: sed amorem suum suffocare non potuit. Vincula soluit hostiũ, sed suarum nõ soluit nexus cupiditatum. Messes incẽdit alienas, sed vnus ipse mulieris accensus igniculo, messẽ suã virtutis amisit.

Amb. li. 1. g. de officis. Viduarum ac virginũ domos, nisi visitã di gratia, iuniores adire non opus est, & hoc cũ senioribus: hoc est cũ episcopo, vel si grauior causa est, cum presbytero. Quid necesse, vt demus secularibus obtrectãdi locũ? Quod si aliqua illarũ fortẽ labitur, cur alieni lapsus subeas inuidiam? quanti non dederunt errori locum, & dederunt suspitioni: prima tẽtamenta clericorum, sunt fœminarum frequentes accessus: iste sexus reprehensibiles reddit clericos.

Amb. ibi. h. Fœminarum cum clericis nullo pacto coniuncta permittitur conuersatio. Ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nociuũq; genũ est fœmina: quũ proxima, stimulat, ignem accendit, flammigero igne percutit conscientiam pariter habitantis, & exurit fundamẽta montiũ.

Si

Si cum viris fœminæ habitent, viscarium non deerit diaboli.

i Si pudicam quæris fœminam quã bene *Amb. ibi.* videris cõuersantem, mente dilige, nõ corporali accessu frequentes. Nemo miles cũ vxore pergit ad bellũ. Fœminæ cum viris habitantes germinant spinas, & arcamentium acuto mucrone percutiunt.

k Illud aduerte, quod extra paradysum *ibidem.* vir factus est, mulier intra paradysum: vt aduertas, q̃ non loci, nõ generis nobilitate, sed virtute vnusquisq; sibi comparat gratiam. Deniq; extra paradysum, hoc est in inferiori loco, vir factus melior inuenitur, & illa, quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta, deterior inuenitur.

l Hospitiolum tuũ aut rarò, aut nõquã *Hiero. in epist. ad gines Christi, aut Nept.* mulierũ pedes terant: oēs puellas aut vir. æqualiter dilige. Vide ne sub eodem tecto mãseris, nec in p̃terita castitate confidas, nec Sãlone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone poteris esse sapiẽtior. Memento semper q̃ paradisi colonũ de possessione sua mulier eiecit. Vnde ait quidã: Adam, Sansonẽ, Petrũ, Davidẽ. Salomone decepta mulier: quis modò tutus erit? m De industria dissuta sit tunica, vt ali- *Hier. in ep.* quid intus adpareat: operitur quod fœdũ *ad matrẽ.*

Y

est, & aperitur quod formosum est: crispā
ti cingulo angustum pectus arctatur: ca-
pilli in frontem vel in aures defluunt: pal-
liolum interdum cadit, vt cādidos nuder
humeros, & quasi videri noluerit, celat fe-
stina, quod detexerat volens. Aliud polli-
cetur, aliud ostendit: lingua perfonat ca-
stitatem, & torum corpus profert impu-
dicitiam. Vix est ita turpis, aut senio con-
fecta, quæ non gaudeat, & libēter audiat,
si dicatur esse pulchra. Delectāt castas etiā
preconia formæ.

Hiero. ad n Noui ego quasdā iam maturioris æta-
Ruff. mo. tis & pleraq; generis libertini adoleſcēti-
bus delectari, & filios quætere spirituales

paulatim pudore superato, p̄ ficta matrū
nomina erūpere in licentiam maritalem.

Hier. ibi. o Matrem tuā ita vide, ne per illā alias
videre cogaris, quarū vultus cordi tuo hæ-
reant, & tacitū viuat sub pectore vulnus.
Ancillulas, quæ illi in obsequio sunt, tibi
scias esse in insidijs: & quantò vilior est ea-
rum conditio, tantò facilius est ruina.

Ibidem. p Ioānes Baptista matrē sanctā habuit:
Pontificis filius fuit: nec tamen patris opi-
tū cum periculo castitatis manere voluit.

Ibidem. q Nunquam de mulierū formis dispu-
tes: nec quid in cuiusquam domo agatur,
alia

alia domus parte noueris: fœminæ nomē
tuum nouerint, vultum tuum nesciant.

s Illa sit pulchra, illa sit amabilis, illa ha- *Hieron. in*
benda inter socias, quæ nescit se pulchrā *epist.*

esse, quæ negligit formæ bonum, & pro-
cedens ad publicū, non pectus & colla de-
nudat, nec pallio denudato ceruicem ape-
rit: sed quæ celat faciem, & vix vno oculo
qui viæ nuntius est, patente, ingreditur.

f Vxorē pauperē alere difficile est, diuitē *Hie. cōtra*
ferre tormentū est. Quid prodest diligēs *louinia-*
custodia, cum vxor seruari impudica non *num.*

possit, pudica nō debeat? Infida est custos
castitatis est necessitas, & illa verē pudica
dicenda est, cui hœcuit peccare, sed noluit.

t Pulchra citò adamat, fœda faciliē cō- *Hie. ibid.*
cupiscit: difficile custoditur, quod plures
amant. Molestū est possidere, quod nemo
habere dignetur: minore tamen miseria
deformis habetur, quā formosa seruat.

v Nihil tutū est, in quo totius populivō *Ibi. C. po*
ta suspirāt: illi forma, alius ingenio, alius nit *Theo-*
faciis: alius liberalitate sollicitat: aliquo *prostratus*
modo expugnatur, quod vndiq; incessit. *in libr. de*
x Quid aliud est mulier, nisi amicitij in *nuptiis.*
mica, ineffugabilis pœna, necessariū ma- *Chry sup.*
lum, naturalis tentatio, desiderabilis cala *ill. Mut.*
nitās, domesticum periculū, delectabile *19. Nō ex*
detrimentum, mali natura, boni colore *pedit nu.*

re depicta? Ergo si dimittere illam peccatum est, tenere autem verè tormentum est. Necessè est autè, vt aut dimittentès adulterium faciamus, aut tenentes quotidiana pugnās habeamus.

Chryso in ser. de de colh Ioan. Bap. Y Quid enim quis dicat, aut quomodo quis enarret mulierē illam crudelem malignā? Ego quidē existimo nullā esse in hoc mūdo bestiam cōparabilē mulieri malā. Quid inter quadrupedia animalia leone scēius? sed nihil hac ferocius: quid in serpentib⁹ dracone acrius? nec hic quidē cū muliere mala cōferri potest. Nā leo & draco in malo inferiores sunt. Danielē leones in lacu veriti sunt: iustū verò illū Naboth Izabel interfecit: cetus Ionā in ventre custodit: Dalida Sāsonē circumuentū illecebris, raso etiā capite deformatū alienigenis tradidit. Ioannē Baptistā in deserto viuente dracones & aspides cornutæ subdita feritate tremuerūt. Herodias verò eidē caput abscidit, & tanti viri mortē in pretiū saltatiōis accepit. O malū summū, & acutissimū diaboli relū mulieri! Per mulierē Adam ab initio in paradiso cecidit: mulier ipsūm exterminauit. Per mulierē mirissimus ille Dauid sui militis innocētis Vriæ. epistolæ dolo occidendū hostib⁹ præsentauit. Mulier sapientissimam Salomonem

monem in præuaricationis sacrilegiū precipitauit, mulier fortissimū Sāsonē ratiō ratiūq; excēcauit: mulier castissimū Ioseph vinculis alligatū in carcerem trussit: mulier Ioannē totius mundi caput capite trūcauit. Quid dicam de hominibus? cū mulier angelos de cælo depotuerit, mulier multā oēs p̄cipit, oēs iugulat, oēs interficit, oēs elidit: mulier imprudens nemini parit, nō leuitam honorat, nō sacerdotē reueretur, nō p̄phetā defert. O malū omni malo peius, mulier mala: siue illa pauper sit, siue diues, si facultates habet, cooperatrices sunt malitiæ suæ. O malū intolerabile, vipersa irremediabilis, venenum insanabile mulier mala! Si iniuriā patit, infans, si honorē accipiat, extollit: si potētis vxor sit, non cessat nocte ac die callidis stimulare sermonibus: blandiē nequiter: & quā vult importuna rapit violenter. Si pauperem habeat viuū, ipsum ad iracūdias & rixas incitare nō definit: si vidua sit, oēs passim despicit: & ad omnem auidiam superbiē inflatur. Timor Dei nō refrenat linguam suā, nec irata futurū iudicium prospicit, nec ad Deum attendit. *Raba. sic. z. Sicut per fæminā hostis antiquus prius per illud mos parētes seduxit: ita per mulierem ad Mar. 2. 6. magistrum negandum, quem filiū Dei cō-*

ad cōmā ancilla. a b Quia enim in paradiso mulier pro-
Raba. sū- nauit viro mortem, a sepulchro mulier vi-
per illud ris annunciat vitam: vt sicut occasione se-
Matt. 21. xus muliebris fuit introductio mortis,
Nūtiavit ita hic ex pietate sexus muliebris nuntia-
discipulis tio vitæ: vt quæ viro transfuderat culpā,
sua. transfunderet & gratiam.

Hugo in a c Scribit Herodorus: q̄ quū mulier cū
libello ad veste deponit verecūdiam, & quod sine ve-
locium Co ste gerit, quasi non fecerit, obliuiscitur. Si
lertem mu quis autē testis adfuerit, ipsa tamē artificio
bere. linguæ cogit eum fateri nō vidisse, quod
 viderat: & quod verbis excusare nō valet,
 hoc lachrymis excusat: blanditur oculis,
 seducit osculis, instat amplexibus.

Hugo ibi. a d Fauus distillans labia meretricis, & ni-
 ridius oleo guttur eius, &c. In fauo enim
 duo sunt, mel & cera: & in facie meretrī-
 cis similiter duo, scilicet decor & gratia:
 hoc est, pulchritudo oris, & dulcedo ser-
 monis: cera succēdit ignē, mel præbet dul-
 cedinē: sic pulchritudo meretricis igne li-
 bidinis inflāmat carnē, blandimēto verō
 lenocinātis sermonis subuertit mentem.
 Strillat mel & cera, dum meretrix verba
 sua mollit, & facit dulcia. Hāc dulcedinē
 æternæ mortis amaritudo comitatur: vñ
 sequitur ibi: nouissima illius amara, quasi
 abfin

abfinthiū, & acuta quasi gladius biceps.
 Diligit mulier, vt capiat: decipit, vt rapiat
 amat, quod habes, non quod es.

a e Ait Cato Vticensis. Si absq; fœmina *Valer. in*
 esset mundus, conuersatio nostra nō esset *ep. ad Rem*
 absq; diis. Amice: Cato nō nisi sensa & *co sum.*

gnita loquebatur, nec quisquā fœminarū
 execratur ludibria, nisi Iulus: nec penē cō-
 scijs his fidē habere debet, nisi expertus,
 is nouerat q̄ flos Veneris, rosa, & quod
 sub eius purpura multi latent aculei.

a f Amice, ne longo dispendio te suspen- *Valer. ibi.*
 dam, lege aureolum Theophrasti, & Me-
 dæam Iasonis, & vix pauca inuenies im-
 possibilia mulieri. Amice, det tibi Deus
 omnipotens fœminæ fallacia non falli.

a g Quis muliebri garrulitati aliquid com- *ibidem.*
 mittit, q̄ illud solū pōt tacere, q̄ d̄ nescit.

a h Viros ad vnum quodque maleficium *Tullius 2.*
 singulæ cupiditates impellūt: muliere ad *retorica.*
 omnia maleficia cupiditas vna ducit. Mu-
 liebrium enim vitiorum omnium funda-
 mentum est auaritia.

a i Aut amat: aut odit mulier: nihil ter- *Senec. in*
 tium: dediscere flere fœminam, mendaciū *proverb.*
 est. Duo genera lachrymarū habentur in
 oculis fœminarū: veri doloris vnum, insi-
 diarum aliud: mulier quum sola cogitat,
 mala cogitat.

Vide etiã in tit. Concupiscẽtia, a, c. Cõ
iugiũ. Ebrietas, z. Ornatus. Resurrectio,
z. Sacerdos, e. Societas, l. *Mundus.*

Aug. ad a
Discorõ. **M**undus iste periculosior est blan-
dus, quã molestus, & magis ca-
uẽdus, quã se illicit diligi, quã quum
admonet, cogit q; contemni.

Aug. ibi. b In hoc mundo nõ timere, non dolere,
non laborare, non periclitari, impossi-
bile est: sed plurimũ interest, qua causa, qua
expectatione, quo termino quisq; patiat̃.

Aug. lib. c O amatores mundi, cuius rei gratia mi-
confessio- litatis? maior nõ esse poterit spes vestra in
num. mũdo, quã ut amici mũdi sitis. Ibi quid
nisi fragile, plenum periculis, & per quot
pericula peruenitur ad maius periculum?
pereãt hæc omnia, & dimittamus hæc va-
na, & inania: conferamus nos ad solã in-
quisitionem eorũ, quæ finem non habet:
vita hæc misera est: mors incerta subito
obrepit: & post hæc negligentix pœna
supplicio luenda est.

Aug. su- d Mundus transit, & concupiscentia
per epi. eius. Quid vis? vtrum amare temporalia,
Ionn. & transire cum tempore, an Christum
amare, & in æternum viuere?

Aug. su- e Ecce turbat mũdus, & amatur: quid si
per psal. tranquillus esset? formoso quomodo hære-
res, qui sic amplecteris fœdum? Flores eiu-
quomo

quomodo colligeres, qui à spinis non re-
uocas manus?

f Vincula huius mundi asperitatem ha- *August.*
bent veram, iocũditatem falsam, certum
dolorem, incertam voluptatem, durum
laborem, timidam quietem, rem plenam
miseriæ, spem beatitudinis inanem.

g Ecce ruinosus mũdus est, & sic amat: *Aug. in*
quid si dulcis esset? ò mũde immũde, tene *quodam*
bris periens quid faceres, si maneres? quid *sermo.*
faceres dulcis, si amarus alimẽta metiris?

h Quã rarus in terris, qui possit dice- *Amb. sup.*
re: portio mea, & quã alienus à vitis, & q̃ *psal.*
segregatus a labe peccati, qui nihil habeat

cõmune cum seculo, nihil sibi mũdi huius
vendicet, nõ sit corporalium possessio cu-
piditatum, quem non inflamet libido,
non stimulet auaritia, nõ lascruia effra-
miner, non luxuria decoloret, non sternat
ambitio, non maceret inuidia, non aliqua
negotiorum secularium cura sollicitet?

i Dicit̃e in hoc mũdo, supra mũdũ esse, & *Amb. lib.*
si corp^ogeritis, voliter in vobis ales iterior, *de virgin.*

k Sancti viri, quia nihil huius mũdi ap-
Grego in petunt, proculdubio nullis tumultibus *moral.*
in corde premuntur.

l Absit, vt fidelis quisq; q Deũ videre de *Gr. go ibi.*
siderat, de mũdi percussioib^o lugeat, quẽ
finiri eisdẽ suis percussioib^o nõ ignorat.

- Grego. lib. 3.* m Mihi mundus crucifixus est: quia nec
5. moral. Paulus mundi gloriam quærebat, nec à
 mundi gloria ipse quærebat: & se mûdo
 & sibi mundû crucifixû esse gloriabatur.
 n Ille huius mundi veraciter mala sentit
Greg. lib. qui eius bona inhiat, non appetit.
6. moral. o Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti
Grego. in isti, ad quorum tumbam consistimus, flo-
homil. rentem mundû mentis despectu calcaue-
 runt. erat vita longa, salus continua, opu-
 lentia in rebus, fecunditas in propagine
 tranquillitas in diurna pace, & tamen
 cum in se ipso floreret, iam in eorum cor-
 dibus mundus aruerat. Ecce iam in se ipso
 mûdus aruit: & adhuc in nostris cordibus
 floret: vbique mors, vbique luctus, vbique
 desolatio, vndiq; percutimur, vndiq; ama-
 ritudine replemur: & tñ cæca mente car-
 nalis cõcupiscētia, ei' amaritudines ama-
 mus, fugiēte sequimur, labēti in hēremus,
 & quia labentē retinere nō possumus, cū
 ipso labimur, quem cadentem tenemus.
Greg. lib. p Non tenet mundû in amore, nec rur-
4. moral. sus in amore mundi tenetur, sed vicissim
 sibi utrique extincti sunt: quia dum alter
 alterum non appetit, quasi mortuus mor-
 tuum non attendit.
Berna. in q Cui Christus incipit dulcescere, necesse
sermo. se est amarefcere mundum.

Plen

- r Plenus est mundus spinis, quæ in ter- *Ber. sup^o*
 ra sunt, in tua carne sunt: versari in his, & *cantic.*
 minimè lædi, diuinæ potentia est, & non
 virtutis nostræ.
 s Mundus est, vbi malitiæ plurimû, vbi *Ber. 2. ser.*
 sapientiæ modicum, vbi omnia sunt visco-
 sa, omnia lubrica, omnia opera tenebris
 & obsessa laqueis, vbi periclitantur ani-
 mæ, affliguntur corpora, vbi omnia vani-
 tas, & afflictio spiritus: & in Ioelē dicitur,
 confusum est gaudium à filiis hominum.
 t Mundus clamat, ego defeci. Caro cla- *Bernard.*
 mar, ego inficiã: diabolus clamat, ego de-
 cipiam. Christus verò dicit, Ego reliciam.
 v Periculû probat transeuntium raritas, *Bernard.*
 pereuntium multitudo. In mari Mafsilie de
 quatuor nauib' nō perit vnain mari hui'
 mûdi de quatuor aīabus, vix euadit vna.
 x Habemus pro mari mundum, pro na- *Chry. sup.*
 ui ecclesiam, pro velo pœnitentiã, pro gu- *Matth.*
 bernaculo crucem, pro nauta Christum,
 pro vento spiritum sanctum.
 y In expletione Romani regni necesse *Esfrē li. 1.*
 est seculum consummari.
 z Fallax. n. ē hic mûd', finis dubi', exitus *Pet. Bles.*
 horribilis, iudex terribilis, pœna infinita. *Butoni 6.*
 a b Amor mûdi nos in fortunæ præte ad. *archidia.*
 ducit: hic amissis liberis mœtus, hic soli- *Sen. i. qua*
 citus egris, hic turpib', & aliquã passis in- *dama epi.*
 fam

famiam triftis hanc imaginem animo tuo propone, ludos facere fortunã, & in hunc mortalium cœtum, honores, diuitias, gratias excute; e, quorum alia inter diripientiũ manus sciffa sunt, alia infida societate diuifa: alia magno detrimento eorum, in quos deuenerant, deprehensa.

Vide et̄ i t̄i. Abufio. e. A mor. c. f. Apostoli, x. Auaritia. a. p. Gloria vana. z. Gloria eter na p. H6. l. Iuftitia. x. Paffio. i. Prælatio. b. Sapientia. l. Secularis & Simplicitas. b. Solicitudine & Stultitia. c. Tentatio. e. Tribulatio. v. a. b. Vita. l. n. o. *Munus.*

Am. i ep. a Libertatem arguendi amittit & peccat. *ad Cor. i.* **L**ibetatem arguendi amittit & peccat, qui ab eo accipit, qui ideo dat, ne corrigatur.

Ibidem. b Munera excæcant oculos iudicum, & vim autoritatis inclinant.

Hiero. ad c Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatur ad prandium, & non recusat. Nũ quã petẽtes, rarò accipiamus rogati. Nescio quomodo etiam ipse, qui deprecatur vt tribuatur, quum acceperis, vilio rem te iudicat: & mirum in modum si eum rogantem cõtempseris, plus te pòst veneratur.

Greg. i ho. d Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis plena sit

Greg. lib. bona voluntate.

z. z. moral. e Non ex Abel muneribus, sed ex Abel mune

munera oblata placuerunt.

g Quis non erubescat dicere, quid mihi dabis, vt tibi iustitiam faciã: nõnne simile est, ac si dicatur: quid mihi vultus dare, vt me ipsum abnegem, officium perdam, & Deum vendam?

h Quò beatus Eugenius munera cautiùs abigebat, ad eum vndiq; multipliciùs cõfluẽbant: hoc quoq; ferè ubiq; accidit, vt fugiant, dum quæruntur: dum fugantur, accelerant. Cũ eidem prior quidam modicæ facultatis, cuius causam nondum audierat, marcam auri deuotione multa instanter offerret, nondũ, inquit, ingressus es domum, & iam vis corrumpere dominum: corruptionẽ namq; vir sanctus credidit, quicquid offerebatur lite pendente.

i Tres sunt munerũ acceptiones, quibus contra iustitiam humana vanitas militat, id est fauor amicitiarum, adulatio laudis, & corporalis acceptio muneris. Faciliùs autem peruertitur animus rei corporeæ munere, quàm gratiæ laudisque fauore.

k Oblatio. n. muneris, tinea ẽ regiminis. *Isi. d. sã. bon. lib. i.*

l Peremptoriũ em̄ est in principe, vel auram adorare munerũ, vel fauore quærere personarum, teste siquidem propheta, in quorũ manibus iniquitates sunt, dextera eorum rep. est mu. Transibũt iniquitates

in

in pœnam, & munera in dolorem, quia te stimonio Iob: Ignis deuorabit tabernacu-
la eorum, qui munera libenter accipiunt.

Vide etiã in tit. Amicitia. a. d. Amory.
Elemosyna. y. Liberalitas. q. f. x. z. Prodi-
tio. c. Tribulatio. a. i. *Murmur.*

Aug sup. a **D**E nulla re magis Deum offendisse
Ios. n. ille populus Iudaicus dicitur, quã
contra Deum murmurando.

Grego. in b Qui contra suprapositam sibi potesta-
moral. tem murmurat, liquet quod illum redar-
guit, qui eandẽ homini potestatem dedit.

Ibidem. **c** Quisq; pro peccato percutit, nisi mur-
murando renitatur, eo ipso iam iustus esse
inchoat, quo ferietis iustitiã non accusat.

Per. de cõ d Si is, qui murmurat secundũ animam
sideratio. mortuus est, qui instigat, quomodo uiuit?

Ibidem. **e** Animæ quæ sanæ sunt, portari non in-
diget, ac per hoc neonus sunt: quos un-
que igitur de tuis inuenietis tristes, pusilla
mines, murmurosas, ipsorum te patrem,
ipsorum te noueris esse abbatem: conso-
lando, exhortando, increpando agis opus
tuum, & portas onus tuum, & portando
sanas, quos sanando portas.

Isi. s. 3. de f Discat nõ murmurare q; mala patitur:
sum bono. etiã si ignoret, cur mala patitur. Per hoc
quisq; se iuste pati arbitretur, quia ab illo
iudicatur, cuius nõq; iniusta iudicia sunt.

Suf

g Susurratio est, per quam odiosæ adula *Hugo.*
tionis, vel derogationis sibilis quodam, al-
ter in alterius odium excitatur. Susurrari
est, inter amicos discordiam seminare.

h Qui contentiosus & murmurans exti *Cypri. in*
terit, iuxta arbitrium prioris tandiu pœ- *quada ep.*
niteat, quandiu culpæ qualitas extat.

Vide etiã in tit. Diabolus. e.

Natiuitas.

c **A**Vrum soluitur, quasi regi magno, *Augu. in*
tus immolat ut Deo myrrha præ *sermo. de*
betur tanquam pro salute omnium mori *Epiph.*

turo: habet enim prædicatores angelos,
narrantes cælos, adoratores magos.

b Nobilitas fuit Christi nascẽtis in vir- *Aug sup.*
ginitate parietis, nobilitas parientis in di *Ios. n.*
uinitate nascẽtis.

c Mihi enim impossibile est generatio- *Amb. con*
nis scire secretum: mens deficit, vox silet: *tra hare.*
non mea tantum, sed & angelorum supra
potestates, supra cherubin, & supra sera-
phin, & supra omnẽ sensum est: quia scri-
ptum est: Pax Christi supra omnem sen-
sum est. Quomodo non est supra omnem
sensem tanta generatio? Tu ergo ori ma-
num pone: seruari non licet superna my-
steria. Licet scire, quod natus sit, nõ licet
discutere, quomodo natus sit. Hoc enim
querere met usest. Ineffabilis enim est illa
gene

generatio: vnde Isaias ait: Generationem eius qui enatrabit? hæc humanū sensum & intelligentiam mundi excedit: hoc nõ capit humanæ intelligentiæ ratio, sed prudentiæ fidelis professio est.

Grego. ho. d. Nato regiarum offerimus, si in con-
10. *Cũ na* spectu illius claritate supremæ sapientiæ
tus esset respicemus. Tu offerimus, si cogitatio
Iesus in nes carnis per sancta orationum studia in
Beth. ara cordis incendimus, vt suauis odore per
cœlestis desiderium redolere valeamus.
Myrrham offerimus, si carnis desideria
per abstinentiam mortificamus.

Grego. in e Cœli rege nato, rex terræ turbatus
ho. est, quia nimirum terrena altitudo con-
funditur, quū celsitudo cœlestis aperitur.

Greg. lib f Cœli rege nato, angelorum chori in
27. mora. eius annuntiatione prodeunt: hymnum
dicunt, & deuicta prauæ vitæ discordia,
nos, quos dudū despexerant, ciues agno-
scent, consono ore prædicantes: Gloria
in excelsis Deo, &c. ac si dicant: Quos à
vobis malitia disiunxerat, iam nūc in ter-
ra bonitas nata coniungat.

Ber super g Fratres, generationē istam quis enar-
canic. rabit? Angelus nūtiat, virtus obumbrat,
subuenit spiritus, virgo credit, virgo par-
turit, virgo permanet. Quis non miretur?
Nascitur verbum, infans & agnoscitur,
longi

longitudo breuis, latitudo angusta, alti-
tudo subdita, profunditas plana. Ibi agno-
scitur lux non lucens, verbū infans, aq̄
sitiens, panis esuriens.

h O natiuitas illibata sanctitate hono-
rabilis mundo, amabilis hominibus colla-
ri multitudine beneficij, inuestigabilis
etiā angelis sacri profunditate mysterij:
& in his omnibus admirabilis singulari
excellencia nouitatis: vt pote, quæ nec pri-
mam similem visa est, nec habere sequen-
tem. O partus sine dolore, solus nesciens
pudoris, corruptionis ignarus, nõ referās
sed consecrans virginalis vreri templum.

i Iesus Christus filius Dei nascitur in *ibidem.*
Bethleem Iudæ, Iesus saluator. Quid tam
necessarium perditis, quid tam optabile
miseris, quid tam vtile desperatis.

k Nunquid plus potuit Adam in malo, *Ber de no*
quàm Christus in bono? Si ex Deo nati in *na melit.*
Christo electi sumus: quænam iustitia est,
vt plus noceat humana atq; terrena, quā
valeat diuina cœlestique generatio?

l Vbi aula regia? vbi thronus? vbi curia *Berna. in*
regalis frequentia? Nunquid aula est sta-
bulum? thronus præsepium? & totius cu-
ria frequentia Ioseph & Maria?
m Nunquid inuenerūt palatiū marmoris *Chr. sup.*
bus splendidū? nunquid aulā regiam diuer-
M. 11. 2. 17

trates do- sis populis personantē? nunquid hastatas
mū inue- siue clypeatas militū cateruas? nunquid
puerum. equos regalibus phaleris insignes? nūquid
 currus auro ostrōque fulgentes? nunquid
 matrem eius diademate coronatā, aut in
 lecto eburneo recumbentē? Nunquid pue
 rū bysso & purpura inuolutū? Vtiq; nō,
 sed potius angustum & humile tuguriū,
 vile, squalidūque præsepium, & magis
 animalibus quām hominibus aptum: pue
 rum vilibus pannis inuolutū, matrem vix
 tunicam habentem vnā, non ad ornatū
 corporis, sed ad tegumentum nuditatis,
Chr. su. il. n. Nō illius est filius fabri, quem putatis,
Matt. 14. sed fabricatoris omnīū, qui fabricatus est
Nōne hic Auroram & Solem. Nōne dicendum si
est fabri lius fuit agricolæ, & tamen radix fuit stir
fil. pis regiæ? Cur ergo Christum propter pa
 rentum ignobilitatem contemnant?
Leo papa Adorant Magi in carne verbum, in
in ser. de infantia sapientiam, in infirmitate virtu
apparitio- tem, & in hominis veritate dominum ma
 iestatis: vt sacramenta fidei suæ, intelligen
 tiæque manifestent, quod cordibus cre
 dūt, numeribus protestātur: tus pōtifici,
 myrrham homini, aurum offerunt Deo.
Fulgēsius p. Hæc stella nunquā ante apparuit: quia
ad Prob. nunquam eam puer iste creauit, & Magis
 ad se venientibus præuiam deputauit.

Gen

g Generationem eius quis enarrabit? Fra *maxima*
 tres, generatio Christi, si enarrari non *in ser. de*
 potest, si lingua deficit, fides proficit. Ma- *natali.*
 gnus enim profectus est fidei, cum tan
 tum de Deo suo potest concipere, tantum
 sermo non potest parturire.
 r Non mediocre tibi fidei hoc videatur *Et d. sup.*
 exemplum: non vilis persona pastorum, *Luc. li. 1:*
 certe quō vilior ad prudentiam, eō pretio
 sior ad fidem. Non sapientes, sed simpli
 ces, qui fucare audita nescirēt: Dominus
 sui præcones elegit, nō rhetores, sed pisca
 tores ad euangelizandum destinauit.
 s Contemnitatem suæ maiestatis ostēdit. *Cas. sup.*
 Hodie enim apud Deū nullo initio ince- *ill. Ps. Ego*
 pit: nullo sine concluditur: non enim ibi *hodie ge-*
 nuit vel erit: sed semper manet, semper *nūc ic.*
 est: & quicquid dixeris illi, hodie est.
 t Licet Deus cunctos dies creauerit, si- *Cas. super*
 gulariter tamē hunc diem fecisse dicitur, *ill. ps. Hæc*
 qui Christi Domini natiuitate sacrat' est, *est dies*
 in quo merito exultari cōuenit & letari: *quam.*
 quoniam in eo & diabolus ius perdidit, &
 salutem mundus accepit.
 Vide etiam in xi. Aduentus & Gaudii.
 p. Malitia k. l. Christus. i. a. d. *Natura. An. i. qua*
 a **N**illum quippe vitium ita contra *d. am. epi.*
 naturam, vt naturæ delectat extre
 ma vestigia:

Z 2

Am. in li. de Ioseph. b Vince naturā diligentia, exclude corporis somnum Naturam nobis formare non possumus p̄sumus diligentiam.

Hugo. c Natura creatrix, est quædam vis & potentia diuinitus rebus insita, alia ex aliis in suo genere producens.

Tull. in li. de natu. ra. quæst. d Natura an fuerit nouerca homini pro- iecto corpore fragili, anxio ad molestias molli ad labores, prono ad libidines.

Se. 10. ep. e Nulli naturalia corporis aut animi vitia ponuntur, quicquid infixum & ingentum est, lenitur arte, non vincitur.

Sene. in epist. f Tene da est via, quam natura præscripsit, nec ab illa declinandum: illam sequētibis omnia facilia & expedita sunt: contra illam uiuentibus non alia vita est, quā contra aquam nauigantibus.

Vide etiā in ti. Cōsuetudo. a b Ascensio. t. Diuitiæ. b i Homo a. k. m. Lasciuia. a. Otiositas. l. Paupertas. a f. Senectus. f.

Negligentia.

Grego. in moral. a **S**I curare parua negligimus insensibiliter seducti, audacter etiam maiora perpetramus.

Bo. de disciplina. b Sicut in vnoquoque mater est diligentia, ita vniuersæ doctrinæ & disciplinæ nouerca est negligentia.

Ioā. Casp. c Quodā modo custodiri negligētius solet quicquid faciē credi posse reparari.

Tur

d Turpissima est iactura, quæ per negligentia fit. Quem mihi dabis, qui aliquod pretiū temporari ponat, qui diē estimet, qui intelligat se quotidie mori? In hoc enim fallimur, q̄ mortē non prospicimus. Magna pars iam eius præterijt, quicquid ætatis retro est, mors tenet, tu verò omnes horas cōp̄ctere: sic fiet, vt minū ex crastino p̄deas, si hodierno manum inieceris.

e Negligētia est animi torpor, quo quis minus diligens est in exequendo quod exequi debet.

Vide etiā in ti. Consiliū. o. a. c. a d Correctio. a n. c. e. g. Exercitatio. h. i. Exēplū. m. Ingenium. d. Loquacitas. g. Natura. b.

Nobilitas.

a **S**ola apud Deum libertas est, non seruire peccatis. Summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus.

b Nulli te vnquam de generis nobilitate præponas: nec obscuriores quæstibet, & humili loco natas, te inferiores putes, nec scit religio nostra personas, nec conditio- nes hominum, sed animas inspicit.

c Ille apud Deū præest potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas seculi, sed quæ deuotio fidei & sancta vita cōmēdat.

d Nihil aliud video in nobilitate appetēdum, nisi q̄ nobiles quadam necessitate

constringuntur, ne ab antiquorū probitate degenerent. Non enim datur nobili patri palma, sed cursui, & plerunque nobilitas carnis ignobilitatem patit mentis.

Grego. in e. d. u. Nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mētis, vt minū se in hoc modo dispiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt.

Ber. in ep. f. ad. magi. Genus clarū, corpus aptum, forma euidens, ingeniu velox, eruditionis vtilitas, & morū honestas gloriosa quidem sunt: si tibi vsurpas, est qui quarat, & iudicet.

Caluo mō g. te. Nescio cum quo pacto virtus ignobilis placet, an fortē plus claret. si quidem ignobilis cum caret gloria, non facilē liquet,

Berna. in quad. ep. vtrum quia noluit, aut quia non possit habere, laudo factam de necessitate virtutē: sed plus illam, quam elegit libertas, non induxit necessitas.

Chry. sup. Matth. Ille clar⁹, ille sublimis, ille nobilis, ille tūc integrā nobilitatem suā putet, si deditur seruire vitij, & ab eis nō superari.

Chr. in il. l. u. d. M. u. Quid enim prodest ei quem sordidant mores, generatio clara? Aut qd nocet illi a. Patr⁹ generatio vilis, quē mores adornāt? Ipse n. se vacuum ab omnibus bonis ostendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cnam, quod fuerit Noē filius? nōne separatus de medio filiorum, qui secundū carnem

carne frater fuerat natus, secundum animā factus est seruus? nec familia eius sancta potuit defendere impios mores.

Chr. ibid. Quid Timotheo nocuisse creditur, qd fuit ex patre gētili: aut qd nocuit Abrahe quod patrē habuit Tharā luteorū deorū cultorē? nōne separat⁹ a genere suo, posit⁹ est in caput fidelū: vt iā non diceret fil⁹ peccatorū. sed pater sanctorum? nec potuerunt ei⁹ gloriā sordidare paterni errores.

ibidem. Stannū de argēto egreditur, sed non est argentū. Itaq; argētū colatū seruatur, stannū aut foras expellitur. Melius est de cōtēptibili genere clarū fieri, q̄ de claro genere contemptibilē nasci.

Qui. n. de claro genere clarus nascitur, gloria claritudinis eius, nō est eius solius: sed communis videt, qui aut de cōtēptibili genere clar⁹ egreditur, tota gloria claritudinis eius solius est, qui verō de cōtēptibili genere cōtēptibilis nascitur, turpitudine cōtēptibilitatis solius ei⁹ nō est, sed etiam generis. Qui aut de claro genere cōtēptibilis nascitur, omnis turpitudine est eius solius. Ideō melius est vt in te gloriētur parentes, quā tu in parentibus gloriēris. Nobilitas à me procedēs, est mihi cordi plus, q̄ quæ ex patrū pcedit notabilitate: quia in quo desinit cuiusq; nobilitas,

Cassio. in quad. ep.

tunc aorum nobilitate congruè indiget.
Caslib. 3. n. Sicut indigna polteritas laudes antiq.
epist. generis abnegat: ita præclara de patribus
 egregiè dicta confirmat, iuxta illud: Præ-
 conia veterum præfens docuit vena virtu-
 tū. Laudabilis enim vena suā seruat ori-
 ginem, & fideliter posteris tradit, quæ in
 se gloriosa transmissione promeruit.
Caslibid. o Similitudinē suorū felix vena custodit,
 quando pudet delinquere, qui similia ne-
 quit in suo genere reperire. Hinc est, q̄
 melius agnoscitur elegisse nobilem, quā
 fecisse felicem: quia iste commonitus per
 veterum se facta custodit: ille autem ex-
 emplum non habet nisi quod fecerit.
Ibidem. p. Nam si inueterata & per genus ductæ
 diuitiæ nobilitate faciunt, multo magis præ-
 stantior est nobilitas, cuius origo thesau-
 ris prudentiæ locuples inuenitur.
Senec. de q. Si possent homines facere sibi sortem
sententia nascēdi, nemo esset humilis, nemo egenus,
01. 41. vnusquisq; felicē domū inuaderet: sed quā
 diu nō sumus, natura nos regit, & in quā-
 cunq; vult casam nos mittit. Quemcunq;
 volueris reuoluere nobilē, ad humilitatē
 peruenies. Quid recēteam singulos, cum
 hæc vrbē tibi possem ostendere? nudi ste-
 tere coites, inter quos tamen effossa mœ-
 nia. Nihil est humili casa nobilius.

Eis

r. Eis, qui non nati sunt nobiles, sed facti, *Ibidem.*
 nihil crudelius, iuxta illud: Asperius ni-
 hil est humili, cū surgit in altum.
 s. Habet hoc optimū generosus animus, *Senec. 37.*
 quod concitatur ad honesta. Neminē ex-
 celsi ingenij virum humilia delectant &
 sordida. Felix, qui ad meliora imperium
 animi dedit: ponet se extra conditionem
 fortunæ prospera tentabit, aduersa cōmi-
 nuet, & alijs admiranda despiciet.
 t. Nobilitas animi, generositas est sensus: *Ibidem.*
 nobilitas hominis est generosus animus.
 v. Ingenuitas non recipit contumeliam. *Sen. ls. de*
 Vide etiam in tit. Natiuitas. n. *moribus.*

Nocvmentum.

a. **F**Acinus est, quod agit indomita cu-
 piditas, vt noceat alteri. *Au. super*
 b. Nec aliquid nocet fidelibus negata eo-
 rum corporibus sepultura, nec si exhibea-
 tur aliquid in fidelibus prodest. *Au. de cu-
ra pro mor-
tuis agen-
da.*
 c. Quantum ad peccati rationem perti-
 net, nocuit, qui nocere disposuit. *Hi. in epi.*
 d. Aliud quoq; est nocere, q̄ semper po-
 res, aliud, p̄desse cū possis, aliud nō facere *Hiero. ad*
 aliud nō operari bonū. Illud tibi rursus oc-
 currit nō sufficere christianū, si vnā partē
 iustitiæ impleat, cum vtraq; præcipitur.
 e. Sed vtinā soli impugnarēt nos maligni
 spiritus cū suggestionibus suis, & nihil noce-

Z 5

rent hoīes pernicioſis exōplis, perſuaſionibus importunis, ſermonib⁹ adulationis vel detractio- nis, atque alijs mille modis.

Chr. de re f Etſi omnes, qui mare & terrā habitant, *paratione* cōueniāt ad lædēdū, nocere nequaq̄ po-
lapſi. terunt ei, qui à ſemetipſo non læditur.

Iſi. de ſum g Rarò læditur homo ab extraneis, ſi ſui
mo bo. li- eum non lædant, magis enim inſidijs no-
brz l. ſtrorum, quā aliorum periclitamur.

Senec. in h Ridiculum eſt aliquem odio nocentis,
epiſt. innocētiam ſuam perdere, inſidioſiſſimè

nocer, cui gratiæ aguntur pro iniuria.

Vide etiam in ci. Crudelitas. c. Diabo-
lus. b. Homo. p. Inimicitia. n.

Obediencia.

Auguſ. de a Quid iniquius, quā velle ſibi ob-
opere mo- temperari à minoribus, & nolle
nacho. obtemperare maioribus?

Aug. ſup. b Non potuit Deus perfectius demonſtra-
ſſalm. re, quantum ſit bonum obedienciæ, niſi
cum prohibuit ab ea re, quæ non erat ma-
la. Sola ibi obediencia tenet palmam, ſola

Grego. 11. ibi obediencia inuenit pœnam.

moral. c Obediencia non ſeruili metu, ſed cha-
Gr. li. 35. ritatis affectu ſeruanda eſt: non timore
mora 112. pœnæ, ſed amore iuſtitiæ.

Et̄s illud d Obediencia ſola virtus eſt, quæ menti
i. Re. Me- cæteras virtutes inſerit, inſertaq; culto-
rior eſt o- dit. Melior eſt obediencia, quā victimæ,
obed

obediētia victimis iure præponitur, quia *bedientie*
per victimas aliena caro, per obediētiā *quiſicti-*
verò voluntas propriā macratur. *ma. 2. c.*

z Nec ſtudium bonæ actionis, nec oſtium *Ber de no*
ſanctæ cōtēplationis, ne clachrymæ po- *ua mili-*
nitentis extra Bethaniam eſſe poterunt. *ria.*

f Perfecta obediencia legem neſcit, ter- *Berna. de*
minis non arctatur: nec contēta anguſtijs *præcepto*
profeſſionis, largiori voluntate fertur in *& diſpen-*
latitudinem charitatis, & ad omne. quod *ſuone.*
iniungitur, ſpontaneo vigore liberalis,
alacriſq; animi motum non conſiderans
in infinitam libertatem extenditur.

g Mel⁹ eſt obedire Deo, q̄ hominib⁹, & *Ibidem.*

ipſis melius magiſtris, q̄ diſcipulis, porrò
in magiſtris melius noſtris, q̄ extraneis,
quibus aut melius cōſtat obedire. ipſis p-
culdubio non obedire, eſt deteſtabilis.

h Verus obediens mādātū nō pcrſtinat, *Bernard.*
ſed ſtatim parat aures auditui, ſigūā voci,
pedes itineri, man⁹ operi, & ſe totum in-
tus colligit, vt mādātū pagat imperātis.

i Nō artēdit ver⁹ obediēs, quale ſit quod *Ibidem.*
præcipit, hoc ſolo contētus, q̄ præcipit.

k In ipſa obedienciæ via tibi fortaliē ali- *Ber. ſerm.*
qua dura & aſpa occurrere poſſunt, vt ac- *22.*
cipias interdum præcepta nōnulla, quæ ſi-
cet ſalubria ſint, minis tamē ſuauiā vidē-
tur, hoc ſi moleſtē cōperis ſuſtinere, ſi di-
iudica

dicare prælatum, si murmurare in corde, etiã si exterius impleas quod iubetur, nõ est virtus patientiæ, sed vélamen malitię.

Bernard. l. Quisquis apertè vel occultè satagit, vt quod habet in volũtate, hoc ei spiritalis pater iniungat, ipse se seducit, & sibi quasi de obediẽtia blãditur: neque ipse in eare prælato, sed magis ei prælatus obedit.

Ber. i. ser. m. Nõ est dubiũ, quin ampliorẽ gratiam mereatur, q. paratũ se exhibet ante mãdatũ, q. qui obedire satagit post mandarum.

Berna. de n. In obediendi ratione hæc generalis regula teneatur, vt in difficilioribus quidẽ *præcepto* agendis obeditio grauior, quàm præuaricatio grauior iudicetur, & in facilioribus *et dispensatione.* minusq; onerosus contemptus damnabilior, quàm actus laudabilior æstimerur.

Ber. ibid. o. Solũ sensuerim fregisse votum, violasse propositũ, præuaricasse pactũ, qui & præceptũ cõtẽplent & remediũ: nõ illũ sanè dico securũ, qui etiã si interdũ obedire præterierit, consiliũ non respuit pœnitentiæ.

Ber. ibid. p. Si iubente seniore vt sileã, verbum mihi fortè per obliuionem elabitur, tẽũ me confiteor obediẽtiæ, sed venialiter. Si ex contemptu sciens & deliberans, sponte in verba prorupero, & rupero silentij legem, præuaricatorem me constituo, & criminaliter: & si impœnitens perseuero vsque

ad

ad mortem, peccauì damnabiliter.

q. Optimũ in morib⁹ dixerim, qm̃ in nullo proisus resistat prioribus, aut inuideat *Ber. super* *curr.*

paribus, aut subiectis i: supbia præsit: prælati obediẽs, focus cõgruus. subditis vtiliter condescendẽs: Deo deuotus, magistris subditus senioribus obediens, minoribus obtemperans, ange'is placẽs: verbo vtilis, corde humilis, omnibus mansuetus.

r. Multi deniq; sub præceptore quieti vi *ibidem.*

uunt, quos si iugo absolutas, videas nõ posse quiescere, nec se vllõ modo æqualibus seruare innoxios, simpliciter ac sine quere la inter fratres conuersari: super fratres, non solũ inutiliter, sed etiã insipienter & nequiter, minimè quidem egentes magistro, nec tamen idonei magisterio.

a. Nullo alio vitio tã præcipitè diabolus

monachũ perturbat ac perducit ad mortẽ, *Ioã. Cas.* quã cũ eũ neglectis cõsiliis seniorũ suo iudicio p̃suaserit diffinitionique confidere, *ne Abbat.* *is Moysi.* V. ù atque idem inobediẽtiæ genus est, vel propter operationis instantiã, vel *in collatio* propter ortij desiderium senioris præterire *ne Danie* *is abbat.* mandatum: tã inque dispendiosum est pro summo, quàm pro vigiliantia monasterij statuta conuellere. Tantum denique est abbatis transire præceptum, vt legas, quã tum si contemnas, vt dormias.

v Inob

*Hugo de v. Inobedienciæ morbus, ex superbiæ tra-
12. abusu.* more pcedit, sicut sanies ex vlcere: sic ex
superbia contemptus manat: hoc autem tri-
bus modis mederi solet, videlicet empla-
stro, vnguento, & ferro, id est, exemplo bo-
ni operis, verbo exhortationis, & discipli-
na correctionis. Quum enim vlcus non
emittit per confessionem saniem, vel ex
communicatione non promittit emenda-
tionem, restat vt ferri recipiat incisio-
nem, id est, correctionem disciplinæ.

Hugo ibi. x. Imponitur nomē obedientiæ præce-
pto, loco, & factō, vt designet quod præcipi-
tur, mōstret quod agitur, nominet locū in
quo quis moratur: prima facilis, secūda
gravis, tertia ad vtrāq; se habet. Leue est
enim præcipere, sed graue est adimplere:
loc⁹ verò aliquādo placet, aliquādo displicet:
placet quibusdam, non quia abundat
fratribus, sed quia piscibus, placet quia abū-
dat famulis & fabulis: placet, quia solus
cūcta possidet: & sic fit vt vocetur obedi-
entia, cum non sit: hanc obedientiam multi
desiderāt, vt extra obedientiā esse queāt.

Tullius. y. Inobediencia est ex duritia mentis ob-
stinatæ, cui debeas, imperanti nolle ob-
temperare.

z. Vide etiā in ti. Cōiugiū. a. f. Cupiditas:
m. Mādatū & Murmur, & Volūtas. x. a. h.

Obis

Obstinatio.

a *S* Vspirabam ligatus nō ferro alieno, *Augu. in
confession.* sed mea ferrea voluntate: velle meū
tenebat inimic⁹, & inde funes mihi fece-
rat: ex perversa enim voluntate facta est
consuetudo: & dum consuetudini nō resi-
stitur, facta est necessitas, quibus quasi
quibusdam annullis sibi met annexis, te-
nebat me strictē dura seruitus.

b Tres sunt species ordinatorum. Prima *Hugo de
eorū, qui ex correctione nō proficiūt. Se. 12. abusu.*
cūda, eorū, q ex cōmonitione deteriores
fiūt. Tertia eorū, qui emēdationē promit-
tūt, sed nō faciūt. Ex correctione Manaf-
ses fact⁹ est melior, Nabal ex cōmonitio-
ne deterior, Pharaō ex afflictione durior.

c Pertinacia est, ex irrationali & inflexibili *Tullius.*
mris obstinatiōe meliorib⁹ nolle cedere.

d Tūc est cōsummata infelicitas, vbi tur *Seneca in
pia nō solūm delectant, sed etiam placēt, pronarb.*
& desinit esse remedio locus, vbi, quæ
fuerant vitia, mores fiunt.

Vide etiā in ti. Charitas. x. Cōsuetudo.
i. k. a. e. a. f. a. g. Cor. e. & in tit. Desperatio.
per torum.

Ostentus.

a *N* Vllus fructus otij, imò magis dispē- *Augu. in
dium. otiosus Esau amisit primatus epiblo. ad
benedictionem, quia maluit cibum acci. Verce.*
pere, quàm querere.

b Nihil

Hiero. ad b Nihil in sanctis proposito. otio deteri^o
Demetri. est quod nō solummodo non acquirit no
 ua, sed etiam peracta consumit. sanctæ vi
 tæ ratio processu gaudet, & crescit: cessa
 tione torpescit & deficit: quotidianis ac
 recentibus virtutū incrementis instauran
 da mens est, & viuendi hoc iter nō de trā
 facto, sed de reliquo metiendum.

Hiero. in c Otium parit fastidium, exercitium fa
episto. mem: fames autē miro modo dulcia red
 dit. quæ fastidium facit insipida.

Hic. super d Otiosum verbū est, quod sine utilitate
Mat. li. 1. loquētis & audientis dicitur: qualis qui
 de rebus friuolis loquitur, & fabulas anti
 quas narrat: ceterū qui scurrilia repli
 cat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid
 turpitudinis profert, hic nō otiosis verbis,
 sed criminosis tenebitur reus.

Hiero. in e Sed aliquid operis facito, vt te diabol^o
sermo. inueniat occupatum: nō enim facile capi
 tur a diabolo, qui bono vacat exercitio.

Grego. in f Omne verbum otiosum, quod locuti
ho. 6. fuerint homines, reddent de eo rationem
 in die iudicii. otiosum quippe verbum est,
 quod aut utilitate rectitudinis, aut iustæ
 necessitatis caret.

Gre. ibid. g Nunquā Dei amor est otiosus. ope
 ratur enim magna, si est: si verò operari
 renuit, amor non est.

hOtiofi

h Otiositas mater est nugarum, & no- *Berna. in*
 uerca omnium virtutū: ipsa enim est, quæ *sermo.*
 virum fortem fortissimè præcipitat in rea
 tum: facit ei suffocare virtutem: superbiā
 & viam construere ad gehennam.

i Si rectè sapiens hortatur sapientiā scri *Ber. de cō*
 bi in otio, cauendum & in otio otium: su *sideratio-*
 gienda proinde otiositas mater nugarū, *ne lib. 2. p. e*
 nouerca virtutum. Inter seculares nugæ, *f. nem.*
 nugæ sunt: in ore sacerdotis, blasphemie.
 Interdum tamen si incidant, ferendæ, re
 ferendæ tamen nunquā.

k Sapientiam scribe in tempore otij: er- *Berna. si*
 go sapientiæ otia negotia sunt, & quod otio *per canti*
 lior sapientia, eò exercitior in suo genere. *ca.*

l Subitò procedēti de umbra ad Solem, *Bernard.*
 de otio ad laborem, graue cernitur omne
 quod incipit: sed quum ab his disuescere
 & ad illa se paulisper assuescere cœperit,
 vsus tollit difficultatem, inuenitq; facile
 quod impossibile antè putauit.

n Si propterea otiosum est verbum q̄ *Berna. in*
 nullam rationabilē causam habeat, quam *serm. de triplici*
 rationē de hoc reddere poterimus, quod *causā, manū,*
 est præter rationem? *in p. uice, & modis.*

o Qui otiosa quiete perfruitur, nisi spiri *Prosper.*
 tualiter vixerit, more pecudum viuit. *de vi. cōtē*
q Non dormientibus prouenit regnum *plutina.*
 cœlorum, nec otio & desidia torpentibus *Leo papa.*

A a

- in sermo.* beatitudo æternitatis ingeritur.
- Io. Cas. li. q.* Mens otiosa nihil aliud cogitare non
 10. *de spi* uit, quàm de escis, aut quàm de ventre.
- ritu acc-* Natura quædè hùana sicut duris labori-
 dia. bus instruitur, ita p otia torpètia fatuat.
- Cas. io. in l* Orium, quod industriæ & studio maxi-
epist. mè contrarium videtur, præcipuè subne-
Valerius. cti debet: nõ quo euanescit virtus, sed quo
 recreatur.
- Pet. Bles.* Solitudo est, quæ virū fortè fortissimè
 præcipit in reatū. Ea enim mediãte hon-
 nestas impudicitia arma sua reddit: dege-
 nerat sanctioris vitæ, ppositū, & odorife-
 ræ opinionis gloria dånabiliter euanescit.
- Seneca.* v Otiū sine literis, mors est, & viui hois
 sepultura oĩa nobis mala solitudo persua-
 det: circumspecte singulos: nemo est, cui nõ
 sanctius sit, cū quolibet esse, quàm secū.
- Senec. 8.* x Nullus mihi per otium dies exit: par-
epist. tem noctiū studiis vendico: non vaco som-
 no, sed succumbo, & oculos vigilia fatiga-
 tos cadentèsque in opere detineo.
- Senec. 68.* y Demetrius vitã otiosam, & sine vllis
epistol. fortunæ occursonibus, mare mortuū re-
 putat: in otio incõcussò iacere non est trã
 quillitas, malitia est. Malo, vt me fortuna
 in castris suis, quàm in delictis habeat.
- Senec. ep. 2* Gloriarì otio, iners ambitio est: vitam
 19. in odium otii adducere solet: & Sūt quo-
 rum

rum corpus innoxium est, & in mille faci-
 norum furias mens otiosa discurrit. *Senec. in
 prouer.*

Vide etiam in tit. Acedia, e, p. Homo, a
 b. Militia, q. Sollicitudo, a. e. Tempus, f.

Odiū.

- a **T**Ria sunt genera hominū quæ odit *Augu. de*
 Deus: remanentès, retro redeuntè, *nono can-*
 oberrantem. Excitandi sunt remanentes, *tico.*
 retro redeuntès reuocandi, errates in viã
 reducèdi, tardi exhortandi, celerès imi-
 tandi. Qui non proficit, remansit in via:
 qui fortè à meliori proposito declinat, ad
 illud quod deterius reliquerat, reuersus
 est retro: qui fidem deserit, à via errauit.
- b Hoc est perfecto odio odisse: vt vitia, *Aug. sup.*
 non homines oderis, nec vitia propter ho-
 mines diligas. *il psal. Per
 fectò odio*
- c Festuca in oculo, ira est, trabs in oculo, *oderam il
 los.*
- d Multum aliud est, quando quisq; ira-
 scens in aliquo verbo modum excedit, *Augu. su-*
 quod postea delectat pœnitendo. Aliud est *per Mat.*
 seruare insidias inclusas in corde: multū
 postremò inter hæc verba scripturæ tur-
 barus est præ ira oculus meus. De illo autè
 aliquid dictum est: qui odit fratrem suum
 homicida est: multum interest inter tur-
 barum oculum, & extinctum: festuca tur-
 bat, trabs extinguit.

Augu. de e. Odium, est vetus ira ex pluribus causis collecta, diuturno tempore perseverans.

Augu. in sermo. In comparatione odij, ira festuca est: sed festucā si nutrias, trabs erit: si euellas & proicias, nihil erit.

An. de Ve ra religio. Nemo potest perfectē diligere quōd vo camur, nisi oderit vnde reuocamur.

Hier. sup. Micheā. h Propemodum naturale est, vt nurus socrum, & socrus oderit nurum.

Hieron. in i. epist. Qui occidit, & q odit fratrem suū, & q ei detrahit, pari pœna digni esse mōstrant.

Grego. in k. homil. Tunc bene animam nostram odimus, quum eius carnalibus desideriis non acquiescimus, quum eius appetitum frangimus, quū eius voluptatibus reluctamur.

Greg 10. moral. l Vitam animæ quælibet culpa polluit, seruatus verò dolor cōtra proximū occidit: menti nāq; vt gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerū occulta pforatur.

Greg. super Mat. 5. in hom. m Qui ergo morum nocēdi habet in animo, debet iudicare se reū. Si autē prodeat in contumeliam aduersus fratrem, eget reconciliatione. Si autē non iudicat se reum nec fratri vult reconciliari, ex contēptu perseverans in odio, reus erit gehennæ.

Chry. sup. 1. class. 22. n Sicut rex in imagine sua honorat, sic Deus in homine diligitur & oditur. Non potest hominem odire, qui Deum amat: nec potest Deū amare, qui hominē odit.

Nemo

o Nemo potest aliquid obliuisci, quod diligit, aut retinere quod odit.

p Hæc est pugna periculosa & hæc gloriosa victoria, qui poterit odisse quod amat, & amare quod odit.

q Bonos quis nisi stultissimus oderit? malos verò odisse, ratione caret.

r Perfectū odium est, homines diligere, & eorū vitia semper horrere. nā in illa parte, qua creatura Dei sunt, amādos esse nō dubiū est; in illa iniquitate horrendi sunt.

in qua se polluerūt. Tales placere nō possunt, nisi eis, qui factis similibus replicant.

f Simul ista mundi rector Deus posuit, odium atq; regnum: odia qui nimium timeret, regnare nescit.

t Peiora sunt tecta odia, quàm aperta: & agnosci amat, qui odium ostendit.

v Propterea te loquax inimicus minus, quàm taciturnus offendit.

x Quisuis agas, vt ne quis merito tuo oderit: erunt tamen semper, qui te odient.

Vide etiam in tit. Amor, i. Correctio, e d. Diabolus, e. Homicidium, d. Ira, b, d, f, h. Labor, m. Loquacitas, m. Regimen, a m. & in tit. Venia.

a S Ic doce me, vt agam, nō vt tantūmodo sciam, quid agere debeam. Sicut enim dictum est de domino, q non noue

- rat peccatū, & intelligit non fecerat, sic & iustitiā ille verē dicēdus est nosse, q̄ facit.
- Ibidem.* b Bonū opus fiat nō timore, sed amore: non formidine pœnæ, sed dilectione iustitiæ: ipsa enim vera & summa libertas est.
- Augu. su- per Ioan.* c Bonū & rectū est omne, quod agimus, si nec memoriā decipiat obliuio, nec error intelligentiā, nec iniquitas voluntatē: ab his tribus est omne, quod agimus.
- Hierony.* d Vnusquisq; pro operibus suis mercedē accipiet: nec possunt in die iudicij aliorū virtutes, aliorum vitia subleuare.
- Grego. in hom.* e Quum desideria bona concipimus, semen in terra mittimus: quum verō opera recta incipimus, herba sumus: quum autē ad profectum boni operis crescimus, ad spicam peruenimus: quum in eiusdē boni operis perfectione solidamur, iam plentif frumentum in spica proferimus.
- Ibidem.* f Probatio dilectiōis, exhibitio est opis. Nō sibi aliquid credat, q̄c̄q; sibi animus, sine testatione opis respōdet: de dilectiōe cōditoris, mēs, lingua & vita requirit. Nū quā est amor dei otiosus, operatur eū magna, si ē: si verō opari reuirit, amor nō est.
- Grego. in moral.* g In opere perfectus non est, cui adhuc linguæ prauitas contradicit: nec in sermone laudabilis, qui hoc quod loquitur, opere non ostendit.

Ad

h Ad vos ipsos retrorsū recurrite: si Deū *Grego. in verē amatis, exquirite: nec tamen sibi cre-* *homi.*
dat, quicquid animus sine operis attestati-
one responderit: veniet profectō dies il-
le, in quo pastor pastorū appareat, & vni-
uscuiusque facta in publicum deducat.

i Non solū illa nostra sunt, quæ ipsi *Leo ī ser.*
gerimus, sed etiam illa, de quibus in alio-
rum actione gaudemus.

Vide etiā in tit. Amor, a m. Doctrina,
a b. Exemplum, d, z. Fama, d. Humilitas,
r. Intentio, b. Labor, m. Laus, t, a f. Otiosi-
tas, c. Oratio, a h. Salus, d. Sapiētia, r. Scri-
ptura, f.

Oratio.

a **M**ulti languescūt in orando, & in *Augu. su-*
nouitate conuersionis suæ feruē *per psal.*
ter orant: postea languidē, postea frigidē, 65,
postea negligenter, quasi securi sint: vigi-
lat hostis, dormis tu-
b Oratio tua, locutio est ad Deum: quā- *Augu. su-*
do legis, Deus tibi loquitur: quādo oras, *per psal.*
cum Deo loqueris. 85.

c Tunc porrō in toto corde clamatur, *Aug. su-*
quando aliunde non cogitatur: tales ora- *per psal.*
tiones raræ sunt multis, crebræ paucis, 118.

vtrum nec cuiquam nescio. *Aug. ī quo*

e Oratio si pura est, si casta fuerit, cœlos *dam ser.*
penetrans vacua non redibit. *Augu. ad*

f Dicuntur fratres in Aegypto crebras *Prebani.*

A a 4

quidem orationes habere, sed eas breuiffimas: ramentum & raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta, quæ orationi plurimum necessaria est, per productiores moras euanescat, atque hebetetur intentio.

Aug. i. lib. 9 Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitæ, & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. *Quid enim infirmo sit vtilius magis nouit medicus, quam ægrotus.*

Aug. in h. gl. Mat. 6 Oratio paucis verbis res multiplices comprehendit: ut sic citò simplicitas fidei sufficientia suæ salutis addisceret, & prudentia ingeniosorum, profunditate mysteriorum stupesceret.

Aug. in i. serm. Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, dæmonibus autem est flagellum.

August. k. Plus placet Deo latratibus canum, mugitibus bouum, grunnitibus porcorum, quam cantibus clericorum luxuriantium.

Ibidem. l. Oratio est animæ sanctæ præsidium, angelo bono solatiū, diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, & penitentiae religionis laus tota, perfecta gloria, spes certa, sanitas incorrupta.

Aug. ad Diofcor. Multum precari, est Deum quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quam sermonibus agit, plus fletu, quam assatu.

Hæ

n Hæ sunt duæ alæ orationis, quibus volatur ad Deum: si illud quod comunicatur, sermo. de ignoscit delinquenti, & donat egenti. *quadragesimo* Quum oras, clamas non voce, sed mente. Nam *sermo.* tacet exaudit Deus: nec querit locum, *Aug. in* quantum sensus. Hieremias confortatur in *serm.* carcere: Daniel inter leones exaltatur: Tres pueri in fornace tripudiant: Iob nudus in sterquilinio triumphat: paradysum de cruce latro inuenit: non est locus, ubi non sit Deus.

p De quotidianis breuibusque peccatis, *Aug. in* sine quibus hæc vita non ducitur, quoti- *encheirid.* diana oratio fidelium satisfacit.

q Oratio Deum vngit, sed lachryma commouet. *Aug. in* *sermo.*

r Ne deficias in oratione. Deus quod commouet, *Aug. su-* cessurus est, & si differt, non aufert: non le- *per psal.* uitate vitur, qui promissit: non facile de- *65.*

sententia mouetur: quod promissit est firmum: fallere non potest, habet unde faciat. *Aug. ibi.* s Orationis pure magna est virtus, & ve- *Aug. ibi.* lut fidelis nuntius, mandatum peragit, & penetrat, quod caro non peruenit.

t Oratio, refectio est ieiuniorum: duritiam cordis emollit: austeritatem temperat: ieiunium dulcificat. *Aug. in* *quodam* Sicut enim sine *sermo.* potu non est plena refectio, sic & ieiunium sine refectio orationis non potest animam perfecte nutrire.

A a 5

Ambr. de v Sit oratio pura, simplex, dilucida atque officis. manifesta, plena grauitatis & pōderis, nō affectata elegātia, sed nō itermissa gratia.

Ambr. de x Vbi est oratio, adest verbum, fugatur *Quiduis.* cupiditas, libido discedit.

Ambr. in y Si pro te rogas tantūm, pro te solus ro *hexame.* gabis: si autē pro omnibus rogas, omnes *lib. i.* pro te rogabunt.

Am. sup. z. Vide quā breuis est oratio, & omniū *ill. Ma. 6.* plena virtutum, primus sermo quantē est *Pater no-* gratiæ. O homo faciem tuam nō audebas *ster qui es* ad cœlum attollere, oculos tuos in terrā *in cœlis.* dirigebas, & subito accepisti gratiā Christi: omnia peccata dimissa sunt: ex malo seruo factus es bonus filius: idē præsume non de operatione tua, sed de gratia Dei.

Gratia enim saluati estis, vt dicit Apostolus. Non enim hęc arrogātia est, sed fides: prædicare quod acceperis, non est superbia, sed deuotio: ergo attole oculos ad patrem, qui per lauacrum te genuit, ad patrem, qui per filium te redemit, & dic, Pater noster: bona præsumptio, sed moderata: patrem dicis, quasi filius, sed noli specialiter tibi aliquid vëdicare, solius Christi est pater specialis, nobis omnibus in cōmuni est pater: quia illum solum genuit,

Am. li. de qui nos creauit.

pænit. a b Multi minimi, dum congregantur vnani

vnanimēs, sunt magni: & multorum preces impossibile est contemni.

a c Despiciūtur orationes leues, diffident *Am. sup.* res, inutiles, seculi curis anxie, plenę & re *psalm.*

rum corporalium impliciæ, bonorum operum fructibus infœcundæ.

ad Egre diētes de hospitio armet oratio: *Hieros. in* regredientibus de platea occurrat antē *epist.*

selesio, nec priūs corpusculum requiescat, quā animam pascat.

a e Ieiunio, pāsiones corporis, oratione *Hie super* pestes sanandæ sunt mentis. *Marcum.*

a f Quoties pro centum animabus psallimus, vel missa canitur, tantū prodest cui- *Hie. i. epi.* libet, quantum si pro qualibet caneretur.

a g Dominus noster sciens clemētia suā *Hie. super* pōdera atq; mensuras, interdum non ex- *Habuch.*

audit clamantē, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorē & puriorē faciat.

a h Lēctionē frequēter interrumpat oſo, *Hiero. ad* & animā iugiter adhærentem Deo, grata *Demetri.* vicissitudo sanctæ operationis accendat.

a i Error fuit, q̄ dū viuim⁹, mutuo p̄ no- *Hie. cōtra* bis orare possumus: postq̄ aut mortui sue *Vigilāti.* rimus, null⁹ sit p̄ alio exaudiēda oratio.

a k Quisquis pro aliis intercedere nitit̄, *Grego. in* sibi potius ex charitate suffragatur, & pro *moral.*

semetipso tantō citiūs exaudiri meretur, quan

- quantò magis deuotè pro aliis intercedit.
- Ibidem.* a l Tunc cor fiducia in oratione accipit, quum sibi vitæ prauitas nulla cõrradicat.
- Ibidem.* a m Omnipotens Deus sæpe eius precem in perturbatione deserit, qui præcepta illius in tranquillitate contemnit.
- Ibidem.* a n Dignum profecto est, vt ab eius beneficiis sit quisque extraneus, cuius iussioni bus non vult esse subiectus.
- Grego. in pasto.* a o Talis requirendus est ad orandũ, qui sit idoneus ad placandũ: quia quum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.
- Grego. in moral.* a p Ille Deo veram orationem exhibet, qui semetipsum cognoscit, quia puluis sit humiliter videt, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quæ agit, esse de misericordia Conditoris agnoscit.
- Ibidem.* a q Virtutis pondus oratio non habet, quam nequaquam perseuerantia cõtinui amoris tenet. Veraciter orare est, amoris in compunctione gemitus, & nõ composita verba resonare.
- Grego. in homil.* a r Quantò grauiori tumultu carnalium rerum premi mur, tantò orationi insistere ardentius debemus.
- Grego. in homil. sup. per euan.* a s Ecce stat, qui antè transibat: quia dum adhuc turbas phãtasmatũ in oratiõne pati mur, Iesum aliquaten⁹ trãscũtẽ sentim⁹.
- Quum

- Quum verò orationi vehementer infistimus: stat Iesus, vt lumẽ restituat: quia Deus in corde figitur, & lux amissa reparatur.
- a t Illam orationem Deus non exaudit, *Grego. in cui homo, quando psallit, non attendit. quadiãho.*
- a v Conditoris auribus illa maximè oratio commendatur, qua pro inimicis quo- *Grego. in moral.* que intercedere nitimur.
- a x Quãdo fidelis, & humilis, & feruens *Bernard.* oratio fuerit, cœlũ sine dubio penetrabit, vn̄ certũ est, quòd vacua redire nõ possit.
- a y Nemo nostrum paruipendat oratio *Ibidem.* nem suam: dico enim vobis, quòd ipse, ad quem oramus, non paruipedit eam. Postquã egressa est ab ore nostro, ipse scribit eam in libro suo, & vnũ ex duobus indubitanter sperare possumus: quoniã aut dabit quod petimus, aut quod nouit vtilius.
- a z Pro se orare necessitas cogit: pro aliis *Chry. sup. autem charitas fraternitatis hortatur: dulcior autem ante Dẽum est oratio, nõ quã necessitas transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat.*
- b a Non voce clamosa pulsandus est *Chry. sup. Deus: sed conscientia recta placãdus, quia Matt. 6.* nõ est vocis, sed cordis auditor. Orans nihil nouũ faciat, quod aspiciant homines, nec voce clamet, nec manus expãdat, nec oculos tollat, ac notabilis fiat.
- Dice

- Ibidem.* b c Dicendo, Pater noster, & veniam peccatorum & pœnarū interitum, & iustificationem, & sanctificationem, & liberationem, & filiorum adoptionem, & hæreditatem Dei, & fraternitatem cum vnigenito copulatā, & sancti spiritus dona largissimā, vno sermone significauit.
- Chry. sup. Mart. 18.* b e Nihil potentius homine orante, Qui orat cum ieiunio, duplices alas habet: nā neque oberrat, neque torquet.
- Chry. sup. Mart. 22.* b f Colonus Dei, concilium diaboli non quærit: colonus autem diaboli etsi auxilium Dei quærit, non inuenit. Vnde fur orat vt prosperetur, & fornicator sibi crucis signum facit, vt non comprehendatur & tantō citiùs capitur: quia nescit iustus Deus patrocinium criminibus dare.
- Chry. sup. Mart. 26.* b g Consuetudo erat ei, sine eis dare, in quo docemur tempore orationis quære secretum, & fugere tumultum.
- Chry. sup. Isidor. de sum. bon. ls. 3. ca. 8.* b i Qui vult cū Deo semper esse, frequenter debet orare & legere: nā cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cū verò legimus, Deus nobiscū loquitur: omnis profectus ex lectione & meditatione procedit.
- Ibidem.* b k Hoc est remedium eius, qui vitiorum tentamētis estuat, vt quoties quolibet vitio

- tio tangitur, toties orationē subdat: quia frequens oratio impugnationē vitiorum extinguit.
- b l Quid prodest strepitus labiorum, vbi *Ibidem.* cor est mutū? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum, sic oratio sine deuotione, est quasi mugitus boum.
- b m Oratio cordis est, nō labiorū: neque *Ibidem.* enim verba deprecātis Deus intendit, sed orātis cor aspicit. Melius est cum silentio orare corde sine sono vocis, quā solis verbis, sine intuitu mentis.
- b n Duobus modis oratio impeditur, ne *Ibid. ca. 1.* impetrare quisque valeat postulata, hoc est, si aut quisque adhuc mala committit: aut si delinquēdi sibi debita non dimittit.
- b o Sæpe multos Deus non exaudit ad *Ibidem.* voluntatem, vt exaudiat ad salutem.
- b p Orationibus mūdāmur, lectionibus *Ibid. c. 8.* instruimur: vtrumq; bonū est: si liceat: si nō licet vtrūq;, melius est orare, q̄ legere.
- b q Multū iuuat orationis puritate, si in *B. d. de tē omni loco vel tpe nos ab actibus tēpere- plo Sulo.* mus illicitis: si sēp ab otiosis sermocinationibus auditū pariter castigemus & linguā, q̄cūq;, n. sapius agere, loqui vel audire solemus, eadē necesse est sapius ad animū, quasi solitā, p̄priaq; recurrat ad sedē: & sicut volutabra sues palustria, columbę
- lym

- lympida solent frequentare fluenta: ita cogitationes puram mentem immundæ perturbant, castam spirituales sanctificat.
- Bernz. in examer. lib. 9.* b r Psalmus dæmones fugat, angelos ad adiutorium salutis inuitat, scutum est in nocturnis terroribus, diurnorum requies laborum, turela pueris, iuuenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus apriffimus decor, desertas habitari facit vrbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficitur elementū, profitentibus incrementum, perfectis stabile firmamentum.
- Ibidem.* b l Quomodo obtinebit quis vt in oratione sensus eius nō vegetur? si certus sit assistere ante oculos Domini?
- Ibidem.* b t Si quis intrēdat ita animā suā in singula verba psalmorū, sicut gustus intentus est ad discretionē saporis ciborū, iste est qui complet, quod dicitur: psallite sapienter.
- To. Cas. in collat. 10.* b v Deus in adiutoriū meū inrende, Domine ad adiuuandum, &c. Huius versiculi
- Isa. c. 10.* oratio in aduersis vt eruamur, in prosperis vt seruemur, ne extollamur, incessabili iugitate fundenda est: huius igitur versiculi meditatio in tuo pectore indrūpta voluat: hunc in opere quolibet siue ministerio, siue in itinere cōstitutus decantare nō desinas: hunc & dormiēs & reficiens & in vltimis naturæ necessitatibus meditare.
- Socr

- b x Socrates nihil vltra à diis immortalibus petendum arbitrabatur, quā vt bona tribuerent: quia hi demum scirēt, quid vnicuique esset vtile.
- b y Nō dicimus: pater meus: sed, noster: *Cy. de oratione dom.* nec, da mihi, sed, da nobis: quia Christiani nō sicut prius imprecantur: vt scilicet quis pro se tantū precetur, vnum enim orate pro omnibus voluit, quando in vno omnes ipse portauit.
- b z Ipsius est oratio perfecta, cuius & cau *Casi. sup. sa* clamat, & lingua, & actus, & sermo, & *psal. 16.* vita, & cogitatio.
- Exaudi*
c a Non solum cantantes, sed etiam intel *dom.* ligentes psallere debemus: nemo enim sapienter quicquā facit, quod non intelligit.
- Casi. sup. psal. psal.*
c b Pulchrē distinctū est psalmos esse valite sapienter.
- Casi. sup. ps.*
c c Magna voce ille clamat ad Dominū, in *Cons. r. i.* qui quauis lingua taceat, bonis tamen *ib. i. su. ps.* operibus perseuerenter clamat.
- Mis. mei.*
c e Oratio posita est, p quā ira Dei suspēditur, venia procurat, pœna refugitur, & *Casi. sup. psal.*
- prēmiorū largitas impetratur: cū Deo loquitur, cū iudice fabulatur, præsenti sibi facit, quē videre nō praualeat: ad penetralia iudicis p̄cator admittit, & nullus inde respuitur, nisi qui in ea tepid⁹ inuenitur.
- B b

Ibidem. c f Ipsa est suauissima virt⁹ harmoniæ, qñ vox cognoscit opibus cõsonare: nã si hædix res discrepabili varietate dissentiant, nequaquã possunt psalmodiæ tẽperatã efficere cantilenã: nec ad aures Domini venit quod se mutua contrarietate confundit.

Cass. super psal. 101. c g In psalmis vincitur mundus: plorando superatur diabolus: & cui nullæ cohortes ad pugnandum sufficiunt, oratione vnus pauperis inclinatur.

Ibidem. c h Virtutẽ sancte orationis intẽde: quia rãtõ se credit celerius audiendã, quãtõ deimis penetralibus clamat ad Dominum.

Cassiod. c i Psalmodia, est cõsolatio flentiu, cura dolentiu, sanitas ægrotoru, hæc animę remediu, hæc miseriaru oim cognoscit esse suffragiu. Nã qui tali munere priuatur, ab omni beneficio cõsolationis excluditur.

Ibidem. c k Oratio serenat cor, abstrahit a terrenis, mundat a vitiiis, subleuat ad cœlestia, reddit capacius, & dignius ad accipienda bona spiritualia.

Hug. c l Oratio est piæ mētis & hūilis ad Deū conuersio, fide, spe & charitate subnixā. Vide et in tri. Adiatoriu. v. Angelus. f. C. munitas. c. Cõtritiõ. h. Diuitiæ. g. l. Eleemosyna. a. q. a. f. Exẽplũ. f. ieiuniũ. y. z. Labor. b. Lachryma. f. g. p. Martyrium. c. Petitiõ & Prædicatiõ. g. Remuneratiõ. a. Si

clitas

clitas. d. Satisfactiõ. b. d. Seruitium. f. Votum. h.

Ordo.

a **M** Aritũ duarũ post baptismũ matronarũ clericũ nõ ordinãdũ: nec illũ *Augus. de diffinis.*

q viduã, vel repudiatã, vel meretricem in matrimonio sũpsit: nec eũ, q semetipsum quolibet corporis sui mẽbro, indignatiõẽ aliqua, vel iusto vel iniusto timore superatũ trũcauerit: neq; illũ, q vsuras accepisse cõuincit, aut i scena lusisse dignoscit, neq; illũ, q publica pñia mortalia crĩa defler: neq; eũ, qui per ambitionẽ ad imitationẽ Simonis Magi pecuniã offert: neq; illum, qui aliquãdo in furiam versus insanit, vel afflictione diaboli vexatus est, dicimus.

b Ne hi, qui ordinati sunt, pereant, pro- *Greg. in uideri debet, quales ordinẽtur: vt aspiciatur, si vita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium lectionis, si eleemosynæ amorem habuerunt.*

c Nullus debet ad altare accedere, nisi *Ib. lem.* cuius castitas ante susceptum ministeriũ fuerit approbata.

d Agnoscat vnusq;sq; ordinẽ suum, & qd *Orig. sup. dignũ sit eo ordẽ, quẽ suscipit: intelligat. Leuiticũ.* & ita libret a s̃ suos, ita etiã sermonem, incessum quoq; & habitũ moderetur, vt eũ ordinis sui professione conueniat, ne audiat dici ad se à Deo, quia propter vos

B. 2

blasphematur nomen meum inter gētes.

Vide etiam in ti. Acedia. c. Sacerdotes.

a k. Simonia. c. *Ornatus.*

Augus. ad a **N**olo, ut de ornamenti auri vel vestis properam habeas in prohibendo sententiam, nisi in eis, qui neque coniugati sunt, neque coniugari cupientes cogitare debent, quomodo placeant Deo.

Aug. lib. b Animaduertendum est non in solo re-
ser. domi. rum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus lutuosis esse posse iactantiam, & ed periculosiorem, quò sub nomine seruitutis Dei decipit.

Ibidem. c **Q**uanta amentia est, effigiem mutare naturæ, picturam quærere: tolerabilia propemodum in adulterio crimina sunt, ibi enim pudicitia, hic natura adulterat.

Au de do d Neglecta mundities, & inculta vestis, *Eri. Chri.* cultus ipse sine cultu.

Augu. ad e Fucare figmentis, quò vel rubicundior
Pofido. appareat, adulterina fallacia est, qua non dubito ipsos maritos se nolle decipi, quibus solis permittendæ sunt formæ ornate, sed secundum veniã, nõ secundum imperium, execranda autem est superstitio ligaturæ, quæ non ad placendum hominibus, sed ad seruandam dæmonibus adhibetur.

Ambro. in f Deles picturam Dei, mulier, si vultum
examer. tuum materiali candore oblinias, si ex-
qui

quisito rubore perfundas.

Am. li. 1. g. Collis catena cõstringit; pedes cõpedes *de Virgini.* includunt, nil refert an corpus auro liget, an ferro. Si ceruix p̄mitur, si grauatur incellus, nil pretium iuuat: nisi quod vos mulieres estis miserabiliores, quàm publico iure dånãt. Illi optãt viuos ligari, mulier sic ornata, est domus osum dæmonum infernalium.

h Neglecta decoris cura pl' placet: & hoc *Ibidem.* ipsum, quod nos nõ ornamus, ornatus est.

i Decor corporis nõ sit affectatus, sed naturalis, simplex, neglectus magis quàm ex *Ambro. de* *offi. lib. 1.* peditus, nõ pretiosis & albensibus adiutus vestimentis, sed communibus, ut honestati vel necessitati nil desit, nil accedat nitore.

k Vestes pullas æquè deuita ut candidas: *Hi. in epi.* ornatus & sordes pari modo fugiendæ sunt: *ad Nepo.* quia alterum delitijs, alterum gloria redolet.

l Inter sericum & linteamina, quibus tibi *Hi. in epi.* videris fulgidus & formosus, intellige te nudum, cõscissum, sordidum, mendicantem.

m Quid dicam de his, qui ambiunt ad sacerdotium? quibus cura est, ut vestes bene *Hiero. ad* *Eustochi.* oleant: ut pes laxa pelle nõ fordeat: quibus

ut crines calamistro rotentur: quibus ut digiti annulis radiant, & si via humidior fiat, vix in eam pedes vestigia imprimant?

n Si vir vel mulier se ornauerit, & vultu *Hierony.* *1.* hominum ad se prouocauerit, & si nul-

lum inde sequatur damnus: iudicium ta-
mē patietur æternum: quia venenum at-
tulit, si fuisset qui biberet.

Gr. in ho. o Sunt nonnulli, qui cultū subtilium pre-
tiosarūq; vestitū non putāt esse peccatū,
quod videlicet si culpa non esset, nequa-
quam sermo Dei tam vigilanter exprime-
ret, quōd diues, q̄ torquebatur apud in-
feros, bysso & purpura indurus fuisset.

Gre. ibid. p Quōd pro sola inani gloria vestimen-
tum pretiosius quæritur, res ipsa testatur:
quia nemo vult ibi pretiosis vestibus in-
dūi, vbi ab alijs non possit videri.

Ber. super q Quid de habitu dicā? in quo iā nō calor
missus est. sed color requirit: magisq; cultui vestitū q̄
virtutū insistitur: potest dicere: vincūt in
suo studio mulierculæ, qn̄ à monachis p̄-
tium affectatur in vestibus, nō necessitas.

Bernar. in r Vanū cor, vanitatis notitiā ingerit cor-
apole. pori. Exterior enim sup̄fluitas interioris
vanitatis indicium est. Molliā indumēta,
animi molliciem indicant, non tantum
curatur corpus cult⁹, nisi prius negle-
cta fuisset mens inculta virtutibus.

Chry. sup. s Quid autē? ab arte calceorū & textorum
Matth. multa abscindere oportet. Etenim ad lu-
xuriam deduxerūt necessitatem eius, cor-
rumpentes artem malæ arti commiscētes.

Cyp. in li. t Nō virgines tantum aut viduas, sed &
nup

nuptas puta, & omnes omnino scēminas *de habitu*
admonendas, quōd opus Dei & facturam *Virginū.*
eius, & plasma adulterare nullo modo de-
beāt, adhibito flauo colore vel nigro, pul-
uere, vel rubore, aut quomolibet linia-
mēta natiua corrūpente medicamine, &
subdit, manus Deo inferūt: qn̄ illud, quod
ille formauit, reformare contendunt.

v. Serico & purpura indutæ, Christum *Cypri. ibi.*
sincere induere nō possunt: auro & mar-
garitis adornatæ & monilibus, ornamen-
ta mentis & corporis perdidērunt.

x Superbus autem vt magnificus videat. *Imm. de vi*
tur, satagit vestiri duplicib⁹, indui molli- *litate cō-*
bus, pretiosis ornari: sed qd̄ aliud est, o ho- *di. huma-*
mo, pretiosior ornatus, quā sepulcrū fo- *na.*
ris dealbarum, intus autē spurcitiā? Hy-
acinthus, purpura, & crocus & byssus in li-
mo putrescunt: aurū & argentum, lapides
& gemmæ in luto sordescunt. Dignitas
& potestas in puluere, honor & gloria
malē sedent in cinere.

y Artificialis species superducitur, & fa- *ibidem.*
cies obducitur naturalis, tanquam homi-
nis artificium artem superet creatoris.

z Absit vt adulterinus color cōparabilis *ibid: m.*
sit natiuo. Quinimo cum facies adule-
rino colore fucatur, os abominabili fetore
corrumpitur. Vniuersa vanitas omnis

homo viuens. *Isaias*. Quid enim vanius quam crines pectere, planare caesariē, tingere genas, vngere faciem, producere supercilia? quandoquidem vana sit gloria & vana pulchritudo, omnis caro foenum, & omnis gloria eius tanquam flos agri.

Tullium.

a b In cultu obseruādū est, quod à forma remoueat^r oīs viro non dignus ornatus.

Ibidem.

a c Adhibenda est autē mūditiā nō odiosa neq; exquisita nimis, tantūque fugiat agrestem & inhumanam negligentiam.

Se. 81. ep.

a d Omnium istarū pulchritudinem cōtemnes, si expoliaueris. Equum emptur⁹, solui iubes strātū: detrahis vestimēta venalibus, ne qua vitia corporis lateant, ornamenta ipsa ementib⁹ suspecta sunt, siue crus, siue brachiū aspiceres alligatum, nudari iuberis, & ipsum corpus ostendi. Mulierem inuolutā æstimas: si vis illam æstimare, totāmq; scire qualis sit, fasciam solue: multum mali sub illa latet.

Sen. li. de a e motibus.

a e Adolefcentis si fœmineis ornamentis te ornaueris, iniuriam facere cogitas.

Vide etiam in tit. Gloria vana. ai. Homo. k. m. Hypocrit. b. d. Religio. a m. Virginitas. e.

Patientia.

Au. in ep. a ad Probā.

Per facile est vestem contemptā habere, inclinato capite incedere, velū super capillos demittere: sed verū humilem

lem patientia ostendit iniuriā.

h Virtus animi, quæ patientia dicitur, tā *Au. in li.* magnū Dei donum est, vt etiā ipfius, qui *de patientia* nobis eam largitur, patientia prædicetur. *ria.*

c Omnes iniquitates, quæ sunt in terra *Aug. sup.* ad tēpus, oēs felicitates hominū malorū, *psal. 93.*

oēs labores iustorum, meditāti die ac nocte legē Dei, nulli sunt, & tolerat omnia.

d Fili, si plores, piē plora: noli cū indignatione, nōlli cū typo superbiæ. Vnde plan- *Au. super*

gis? quod pateris, medicina est, nō pœna: castigatio, nō dānatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate,

noli attēdere, quam pœnam habeas in flagello, sed quem locum in testamento.

e Illud est magnificū, si subiectus cōtume *Amb. sup.* lijs iudiciū Dei laudes: si vexat^r ægritudi *Beati im-*

ne, iudicio Dei deputes: si te inopia p̄mit, *macula* nō reuocet, quo min⁹ laudes iustitiā Dei.

f Nullus perfect⁹ est, qui inter mala pro- *Gr. in mo-* ximorum patiens non est. Qui. n. æqua- *sup. illud,*

nimiter aliena mala non tolerat, ipse sibi *Frater* per impatientiam testis est, quia ab omni *fui dra-* plenitudine longē distat. Abel quippe re- *conum.*

nuit esse, quem Cain malitia nō exercet.

Sicut in tritura paleæ grana premūt^r, sic flores inter spinas prodeūt, & rosa quæ re-

dolet, crescit eum spina, quæ pungit.

Greg. sup.

g Patientia vera ipsum amat, quem portat; *Ez. e. ho. 7.*

- nam tolerasse & odisse, nō est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.
- Greg. sup. Eu. gela. homi. 35.* h Doctrina viri per paciētiā noscitur. Tāto ergo quisq; minus ostēditur doctus, quāto cōvincitur min⁹ paciēns. Nec. n. potest veraciter bona docēdo impēdere, si viuēdo aequanimiter nesciat mala tolerare.
- Grego. in mora.* i Si mēs forti intentiōe in Deū dirigitur, quodq; in hac vita sibi amarū sit, dulce cōstituit: omne, quod affligit, requiem putat.
- Greg. sup. Ez. ech.* k Donis suis Deus flagella permiscet, ut nobis omne, quod nos in seculo delectabat, amarescat, & illud incendium surgat in animo. quod nos semper ad cōleste desiderium inquietet & excitet, atque ut ita dicā, delectabiliter mordax, suaviter cruciet, hilariter contristet.
- Gr. in mo.* l Postquam non abstulit, nisi quod dedit, sua recepit, non nostra abstulit.
- Ibidem.* m Beatus Iob quot voces paciētiā in laudē Dei percussus reddidit, quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit, & actiora multo, quā m sibi inuit, infixit.
- n In hoc mēns iusta ab iniusta discernit, quod iusta omnipotentis Dei laudē inter aduersa cōstet, quod nō cū rebus frāgitur, quod non casu gloriæ exterioris cadit.
- Greg. sup. Ez. ech.* o Nulla sunt bona quæ agimus, si non aequanimiter proximorū mala toleramus.
- Pat

- p Patientia est, aliena mala aequanimiter *Gr. in bo* perpeti, contra eum quoque, qui mala ir- *sup. euang.* rogat, nullo dolore morderi. *Cum au-*
- q Tribus modis virtus paciētiæ exerceri *dicitur pte-* solet. Alia nāq; sunt, quæ a Deo: alia quæ *li. e.*
- ab antiquo aduersario: alia quæ à pximo *Greg. sup.* sustinemus, à pximo nāq; persecutiōes, *Ezech.* dāna, & cōtumelias sustinemus: ab antiquo *ho. 7.*
- aduersario tētamēta: à Deo autē flagella toleramus. Sed in his omnib⁹ modis vigiliā oculo semetipsā debet mēs circūspicere, ne cōtra mala pximi pertrahatur ad retributionē mali, ne cōtra tētamēta aduersarij seducātur ad delectationē vel consensum delicti, ne cōtra flagella Opificis prorumpat ad excessum murmurationis.
- r Sæpe hostis callidus, cū imparatam mē- *Gr. in mo.* tē ad tolerātiā videt, quid ab ea maximē diligatur, exquirit: & ibi scandali laqueos inserit, ut quod magis res quæque diligit, eò per eam facilius paciētia turbetur.
- s Nunquā est paciētiæ virtus in pro- *Gre. ibid.* speris. Ille verò paciēns est, qui & aduersis conteritur, & tamen à specie suæ rectitudinis non curuatur.
- t Qui à statu paciētiæ ante linguarum *Ibidem.* vulnera corrumpit, ipse sibi testis est, quod contra manifestæ gladios persecutionis non persisteret.
- Qui

- Gre. i. pas. v* Qui non tam, quæ ab altero tolerat, quam quæ ab ipso tolerantur, attentat: si tantum sua, quæ portantur considerat, ea quæ ab altero inferuntur, leuius sustinet.
- Ibidem. x* Impatientes dum perturbationi suæ minime obstitunt, etiã si quæ a se tranquilla mente fuerant bene gesta, confundunt, & improviso impulsu destruunt, quicquid forsitan diu labore prouido construxerunt.
- Ibidem. y* Ipsa quæ mater est omnium custòsque virtutum, per impatientiæ vitium virtutis charitatis amittitur.
- Gre. i. ho. z* Plerumque ideo patientes videmur, quia res sup. euãg. tribuere mala non possumus: sed quia idcirco *Quum au. dicitis.* malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubio patiens non est: quia patientia non in ostensione inquitur, sed in corde.
- Gre. ibid. a b* Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit etiam cum malis bonus: bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusauit.
- Ber. 2. de a c* Non bona patientia est, cum polys cõside. ad esse liber, seruum te permittere fieri. vera *Eugeniu.* patientia est pati, vel agere contra quod libear, sed non præter quod liceat.
- Berna. in quodã sermo.* ad Paupertatẽ æquo animo ferre, virtus patientiæ est: spõte appetere, sapietiæ laus est. Sunt quæ pauperes esse volunt, eo tamẽ pacto, vt nihil eis desit, & sic diligunt paupertatẽ, vt nullã patiãtur inopiã. Sunt & alij mi

tes.

tes, sed quãdiu dicitur, vel agitur nisi pro eorũ arbitrio, sed quã longè sunt à patientia, apparet, si leuis oriatur occasio.

a e Primus gradus patientiæ est, non incipere iniustitiã. Secundus, postquã inceptũ est, æqualibus non vindicari. Tertius est, non facere vexatũ ea, quæ passus es, sed quiescere. *stis quia dicitur est* Quartus, tribuere seipsum in patientia. Quintus est, amplius tribuere ille vult, qui fecit. Sextus, non odio habere qui opere ratur h. e. c. Septimus, diligere. Octauus, bene facere. Nonus, Deũ pro ipso deprecari. *Chry. sup. a f* Nihil ita cõfusione facit gerenti mala, episcopi ad He sicut fors tolerantia patientis, & neque in verbo neque in opere reddere vindictam. *Ori. super a g* O tu qui reus es, noli exiliũ tuũ cum maiore suscipere. Non enim mereberis misericordiam, si irasceris ad poenã: quoniam potius intelliges te dignũ eis, quæ pateris, & quũ te humiliaueris atque dixeris, iustũ de te factũ iudiciũ, forsitan misericordiam consequeris ab eo, qui potest post damnationem ad pristinum te statum reuocare.

a h Qui cum omni humilitate, siue dignè siue indignè depositi sunt, Deo iudicium derelinquunt, & patienter sustinent, quod de se iudicatum est: isti & à Deo misericordiam consequuntur, & frequenter etiam ab hominibus reuocantur ad pristinum gradum

dum & ad gloriam, quam amiserat.
Hug. li. 3. a i Magna virtus est, si non lædas, à quo
de anima. læsus: magna est gloria, si cui nocere potuisti parcas. Nobile vindictæ genus est, ignoscere victo.

Hug. i li. a k Impatentia est impetuofum animi
de clausf. motum non refrænatæ.

anim. a l Patientia est honestatis aut vtilitatis
Cas. super causa rerum arduarum ac difficilium vo-
psal. luntaria atque diuturna perpessio.

Ibidem. a m Patientia religiosi viri, est laborum
 ac dolorum omnium spe futurarum rerû;
 & amore Domini grata tolerantia.

Cas. ibid. a n Patiētia est, quæ omnia vincit aduer-
 sa nō colluctādo, sed sufferendo, nō mur-
 murando, sed gratias agendo: ipsa est, quæ
 fæcem totius voluptatis abstergit: ipsa est;

quæ lympidas animas Deo reddit.

psal. Ego a o Nihil potest esse forti⁹, nihil egregi⁹,
autem tā q̄ audire noxia, & nō respōdere cōtraria.
quā sard. a p Ovis, quia nō habet arma resultatio.

Cas. super nis, raptoribus suis p̄batur esse tenibilis.

psal. Opp. non enim aut cornu valet, aut dente con-
 hominū. tendit, aut fuga præsumit, sed manibus la-

Cas. super tronis patienter acquiescit, dum nulla se
psal. Volū reluctatione defendit, sic famuli Christi.

vari sacr. a q Voluntariè Deo sacrificant, qui inter
 sic: bo tibi angustias passionū iugiter gratias agunt.

Tul. i rhe a r Patiētia est virtus cōtumeliarū, & oīs
 aduerfitatis impet⁹ a quamimter portās.

a s Aequaliter se in aduersis gerere, quid *Phil. Max.*
 aliud est, quàm se uidentem fortunā in ad- *li. 3. de me*
 iutorium sui pudore victam conuertere? *mo. dictis*
 at Tarentinus intus villicum suum ma *Val. ibid.*
 lè meritum. Sumpsissem, inquit, supplicium *libr. 4.*

nisi tibi iratus essem. Maluit impunitum
 relinquere, quàm per iram amplius iusto-
 punire: nimis liberalis Tarentini Archy-
 tæ moderatio, quia alium, quem potius
 castigaret, inuenerat, id est se ipsum.

a v Nihil impatientius imperitia, quæ *Senec. in*
 rationes audire dedignatur. *episto.*

a x Feras nō culpes, q̄ mutari non potest.

a y Libenter feras quod necesse est. *Senec. in*

b a Xenophō maledicenti sibi cuidā, Tu. *proverb.*

inquit, maledicere didicisti: ego conscien- *Senec. de*
 tia teste didici maledicta contemnere. *moribus.*

b c Tacitus in senatu Lucio Metello ma- *In prou.*

ledicenti sibi, Facile est, inquit, in me dice *philosoph.*

re: quia ego responsurus non sum: potētia *Ibidem.*

ergo tua, non mea accusanda est patiētia.

b d Diogenes cum illi dixisset quidam, *Ibidem.*

vituperant te multi: Oportet, inquit, sa-

piēntiam ab insipientibus feriri: esse me-

liorem indicat lingua, quam carpit.

Vide etiā in ti. Cōsolatio. h. i. k. Cōiutiū.

h. m. n. Correctio. b. p. Cupiditas. m. Detra-

ctio a k. Doctrina. n. Dolor. b. k. Fortitu-

do. z. a b. Humilitas. h. Iniuria. c. f. g. h. l.

Ita.g.k.a.e.a.m.ar.Iustitia.p.Magnanimitas.e.r.Mansuetudo.h.i.p.Martyriū.d.e.f.Murmur.f.Passio.x.Reuerentia.a.Societas.c.Tribulatio.a.b.p.z.a.g.Virt^o.a.s.Vita.m.n.q.Voluntas.a.h. *Parentes.*

Augu in a **A** Mandus est generator, sed præpo-
quodā ser. **A** nendus est Creator.
Ambr. de b Est approbanda liberalitas: vt p̄ximos
offic. semini tui non despicias, si egere cogno-
 scas, non tamen vt illi ditiores fieri velint
Am. sup. ex eo. quòd tu potes conferre incipibus.
Lucam. c Nò iniuriosè negligit matrem nec ma-
Am. sup. ter negatur, quæ de cruce etià agnoscitur.
illud Ma. Religiosiores monstràtur copulæ mentiū
 19. *Hono-* quàm corporum, & corporali necessitati
ra patrē. præscriptorū celestium forma præfertur.
Hie. tra- d Primus gradus pietatis est iste, vt quos
ctās. illud auctores tibi voluit esse De^o, honores ob-
Honora sequiis, abstineas contumeliis: nec vultu
patrē **E** lædenda est pietas parentum.
matrem e Mæretur cæcitatibus subire supplicium,
Hie. super qui parentum vultus toruo visu despexe-
illud, Ho- rit, & elatis oculis læserit pietatem.
nora pa- g Si te caro à patre separat, tandiu no-
trēm **E** scas carnis copulam, quãdiu ille suum no-
Hie super uerit Creatorem.
illud, Di- h Ob amorem Christi omittenda est se-
mitte mor pultura patris, post cuius amorem nullus
tuos sepe. relinquitur inhumatus.

i Gladi

i Gladiū tenet hostis, vt me perimat, & *Hiero. in*
 ego de matris lachrymis cogitabo. *epist.*
 k Si necessitas venerit, vt amor parentū *Helio.*
 siue filiorum amoris Dei comparetur, & *Hier. sup.*
 non possit vtrūq; seruari, odium in suos, *ill. Matt.*
 pietas in Deum seruanda est. *10. Qui*
 l Diligamus illos, qui nobis cognatione *amat pa-*
 cōiuncti sunt, & quos p̄ximos nouimus *trem aut*
 diligamus, & quos aduersarios in via Dei *mat Ec.*
 cōpatimur, odiēdo & fugiēdo nesciamus. *Grego. in*
 m Fili, vinū nò habent. Quid mihi & tibi *quodāho.*
 est mulier? Vt quid, fratres, sic respondit *super euā*
 Christus: vtiq; p̄pter nos: vt cōuersos ad *gelin.*
 Deū iam nò sollicitè carnaliū cura paren *Be. sup. cā*
 tum: & necessitudines illæ non impediāt *ti. ser. 28.*
 exercitiū spirituale. Quãdiu em̄ de mūdo *Chry. sup.*
 sumus, debitores nos cōstat esse parētum: *ill. Matt.*
 at postquã reliquim^o nosmetipsos, multò *10. Qui*
 magis ab eorū sollicitudine liberi sumus. *amat pa-*
 n Non licet simpliciter odio habere pa- *trē Ec.*
 rentes, sed si voluerint plus diligi, in hoc *trē, Ec.*
 odio habeantur. *Chry. sup.*

o Dum Christus psuaderet populo, q̄ *il. mat. 12*
 esset filius Dei, diabolus procurauit aduē *Ecce ma-*
 tum matris, vt turbæ vidētes parētes car- *ter eius.*
 nales, diuinitatis eius obscuraret naturā. *Chry. sup.*
 p Docet nos X̄ps vsq; ad vltimā respira- *il. Mulier*
 tionē, parentū diligentiam habere: quia enim *ecce filius*
 aliis mulieribus adstātibus nihil dixit: *do inus, Ec.*

Cc

cet nos plus aliquid impēdere parētibus.
Chry. sup. q Quod enim est in herbis, aut in arbo-
illud Mat. ribus humor, hoc est in hominibus amor.
 19. *Relin* Sicut enim herbæ ex humore nascuntur &
quet ho- crescunt: sic homines per amorē incipiūt
mo, &c. & augētur. Humor quidē de radicib' ascē-
 dit in herbā: de herba autē non reuertitur
 ad radices, sed sursum transmittitur in se-
 men: sic & amor de parētibus ascendit in
 filios, de filiis autē non reuertit ad paren-
 tes: ideo parētes quidem diligūt, sed nō sic
 diligūtur a filiis: quia sicut herba nō deor-
 sum, sed sursum ad semen transmittit hu-
 morem: sic & homo nō ad parētes, sed ad
 procreandos filios transmittit affectum.
Beda sup. r Viscus amor possessionis, affect' cogna-
il. mat. 19 tionis, cupiditas honoris, voluptas carnis
Ecce ma- quibus anima irrecitur, ne pēnis cōtēpla-
ter tua. tionis per plateas Ierusalē currere possit.
Cass. super l Filios & parētes si aduersi sunt, aliena-
illud psal. ta debemus voluntate cōtēnere. Sepe enim
Iniquos quos flāma nō terruit, quos ferrū nō sub-
odio, &c. didit, necessitudinū blandimēta flexerūt.
Cassian. t Quem alienum tibi fidum inuenies, si
in quadā tuis hostis fueris? Qui fallere audebit pa-
epist. rentes. qualis erit in ceteros.
Pet. Rau. v Auelle à Sole Solis radiū: & nō lucet:
in quodā riuū à fonte, & arefcit: ramū ab arbore, &
ferm. ex:ccat: mēbrum à corpore, & putrescit:
 sepa

separa filium à deuotione paterna, & iam
 nō est filius, sed frater & collega illorū de
 quibus dicitur. Vos ex patre diabolo estis.
 x Iustissimē quadā pari vindicta parētū *Val. lib. 1.*
 ac Deorum violatio expianda est.
 y Decius imperator cūm Decii filiū suū *Val. max.*
 imperiali diademate pponeret insigniri, *lib. 4.*
 renuit filius, dicēs: Vereor ne si fiā impera-
 tor, dediscā esse filius. Malo nō esse impe-
 rator, sed humilis filius quā imperator
 & filius indeuorus. Imperet pater meus:
 meū imperiū sit, parēre humiliter imperā-
 ti. Nā parētū affectū exuit, q mole super-
 posita filiū extinguit. Prius enim alēdi &
 nutriendi sunt pueri, & quū præcesserint
 quos præcedere debēt, inuitē ascendunt.
 z Surdū te parentibus tuis præsta: bono *Senec. 31.*
 aīo malē precantur: & si vis esse felix, ora *epist.*
 Deos. nequid tibi ex his, quæ optātur ve-
 niat. Nō sunt bona, q in te cōgeri volūt.
 ac Iam non admiror, si omnia nos à pri-
 ma pueritia mala sequantur: inter execra-
 tiones parentum creuimus, exaudiūt dii
 quoq; nostrā pro nobis vocē gratuitam. *Scene. 32.*
 ad Contēptum tibi omnium opto, quo-
 rum tibi parentes copiam optauerunt. *Socrates*
 ae Iratus filio ipse te coërce pater, filio *in prouer-*
 modesto nunquā graue est, quod pater *bis philo-*
 iubet impossibile. *sophorum.*

Vide etiã in tir. Amicitia, b o. Coniugium, e. Correctio, z. Dilectio, g, h. Gloria bona, h. Liberalitas, i. Monachus, k, z. Relinquere, g, l. Sapientia, v. Virtus, d.

Passio.

Augu. ix a lib. de virginitate. **I**nspice vulnera pendētis, sanguinem morientis, pretiũ redimentis, cicatricis resurgentis: caput habet inclinatu ad osculandũ, cor apertum ad diligendũ, brachia extēsa ad amplexadũ, totũ corpus expositũ ad redimendũ. Hęc quanta sint cogitare: hęc in scatera vestri cordis appēdite, vt totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce.

August. in serm. **b** Multos filios Deus fecit, vnicus filius Dei emit sibi fratres sanguine suo, probatus, reprobatus, redemit venditus, honoratus iniuriatus, viuificauit occisus, venditis rebus nostris nullum maius earum pretium accipimus, quã nos ipsos: quia talibus implicati, nostri non eramus.

Augu. in lib. contri quinque hareses. **c** Fusus est sanguis medici, & factum est medicamentum phrenetici.

Augu. in lib. de alto birra. charu. xiiii. **d** Filius Dei ad crucē ducitur: expalmar, qui est vera palma victorię: spinis coronatur, q peccatorũ spinas venit cōfringere: ligno ligatũ, qui soluit cōpeditos: ligno suspenditur, q erigit elisos: aceto potatur fons vitę: disciplina cęditur, salus vulnerat: vita morit

moritur. Occidit ad tempus vitam mors, vt in perpetuum à vita occideretur mors.

Augu. de verbis apostoli. **e** Nulla res officiorum laborem ad portanda onera aliorum facit libenter impēdi, nisi quum cogitamus, quanta pro nobis pertulit Dominus.

Augu. ix ser. de natali domi. **f** Homo factus est hois factor, vt sugeret vbera regens sydera, vt esuriret panis, vt sitiret fons, dormiret lux, ab itinere via factus titigaretur, falsis testibus veritas occultaretur, iudex viuorũ & mortuorum à iudice mortali iudicaretur, ab iniustis iusticia dānaretur, flagellis disciplina cæderetur, spinis botrus coronaretur, in ligno fundamentum suspenderetur, virtus infirmaretur, salus vulneraretur, vita moreretur.

Augu. in serm. de quadratum. **g** Congruit nostrę deuotioni, vt qui domini crucifixi passionem celebraturi sumus, reprimendarum carnalium voluptatum crucem nobis ipsi etiam faciamus.

Augu. de verbis domini. **h** Quę vis cōtēnere, pretiũ eius atēde, & cū morte Christi totũ mundũ appende. *Aug. 2. li. de summo bono.* **i** O munde immunde, venit, qui te redemit, & turbaris? & tunc vis eum perdere, quando ille te disposuit liberare?

Augu. su-per loann. **k** Fratres, vt à peccato sanemur, Christi crucifixũ intueamur: quomodo qui intuebantur serpentē aeneũ in deserto, nõ peribāt moribus serpentũ: sic q intuetur fide

Xpi mortē, sanantē morsibus peccatorū.

Ambr. sup. l. Noli tantū amittere beneficium, ō ho-
per Beati mo: p̄pterea Christus dānationi mortis
immacu se subdidit, vt te à iugo damnationis erue-
lati, ret: Ille suscepit mortis seruitutē, vt tibi
tribueret vitæ æternæ libertatem.

Ambr. sup. m. Stultum est cū gladiis quærere eum, q̄
per illud vltro se offert: & in nocte per p̄ditorem
Matt. 26. inuestigare quasi latentē, qui quotidie in
Cum gla. tēplo docet: sed factū congruit tēpori, &
diis & s̄u personis: q̄a cū essent tenebræ, tenebro-
sibus. so tempore tenebrosū opus exercebāt.

Ambr. in n. Autor pietatis in cruce pendēs testa-
quodam mentū cōdidit, singulis pietatis opera di-
sermo. stribuens, apostolis persecutionē, Iudæis
corpus, patri spiritum, Virgini parany-
mum, latroni paradisum, peccatori infer-
num, Christianis pœnitentibus crucem.

Amb. sup. o. O stulte & cæce grex sacerdotū, nun-
ill. Mat. quid impossibile erat ei de paruo stipite li-
27. Si rex gni descēdere, qui descendit à cælorū alti-
Israël es. tudine? Nunquid tu a vincula possent il-
descende, lum tenere, quē cœli non possunt capere?
Ec. Non venit vt se liberaret, q̄ sub seruitute
nō erat, sed vt nos de seruitute redimeret.

Amb. sup. p. Doles Dñe non tua vulnera, sed mea,
Lucam. non tuā mortē, sed nostrā infirmitatem.
Hier. sup. q. Fraudulēta sacerdotū promissio, ma-
illud. mat. ius fecit: surgit de sepulchro, & non credi-

tis

tis, nec si de cruce descenderet, ctederetis. 27. Descē-
r Omnis creatura cōpatitur Christo mo *ante de cru-*
rienti, Sol obscuratur, terra mouetur, pe- *ce & cre.*
tre scindūtur, velū templi diuiditur, sepul- *Ec.*

chra aperiūtur: solus miser homo nō com *Hiero. su-*
patitur, pro quo solo Christus patitur. *per Matt.*
f Conspui voluit, vt nos lauaret: velari *Hieron. in*
voluit, vt velamen culpæ & ignorantie à quodam
cordibus nostris auferret: in capite percu- *sermo.*
ti, vt caput nostrum, id est Adam sanitati
restitueret: colaphis cædi, & verbis deride-
ri, vt nos ei labiis & manibus, id est verbis
& operibus applaudamus.

t Traditus est Iesus militibus verberan- *Hiero. su-*
tus, & illud sacratissimum corpus pectus *per Mar.*
que Dei capax flagella consumpserunt. *in fine.*
v Cum enim posset nobis etiā non mo *Grego. lib.*
riundo succurrere, voluit tamen homini- *morul.*
bus moriendo subuenire: quia nos videli-
cet minus amasset, nec vim suæ dilectio-
nis nobis ostenderet, nisi hoc, quod à no-
bis tolleretur, ad tempus ipse sustineret.

x Nihil adeo graue, quod non æquani- *Grego. in*
miter toleretur, si Christi passio ad me- *quadam*
moriā reducat. *epist.*

y Tantò De⁹ ab hoībus digni⁹ honoran- *ibidem.*
tus est, quātò pro hoīb⁹ indigna suscepit.

z Caput angelicis tremebūdū spiritibus *Ber. i quo*
densitate spinarū pūgitur: facies pulchra *dam ser.*

præ filiis hominum (spus Iudæorum deturpatur: oculi lucidiores Sole caligantur in morte: aures, quæ audiunt angelicos cætus, audiunt peccatorum insultus: os, quod docet angelos, felle & aceto potatur: pedes quorum scabellum adoratur, cruci clavo affiguntur: manus, quæ formauerunt cælos, sunt in cruce extensæ & clavis affixæ: corpus verberatur: latus lancea perforatur: & quid plura? non remansit in eo nisi lingua, ut pro peccatoribus oraret, & matrem discipulo commendaret.

Ber. super a b Passio tua Domine Iesu vltimum est refugium, singulare remediū deficiente sapientia, iustitia nõ sufficiente, sanctitatis succubentibus meritis, illa succurrit: quū tamē defecerit virtus mea, nõ cõ turbabor, non diffido: scio, quid faciã, calicē salutaris accipiã, & nomen Domini inuocabo.

Ber. super a c Quid tam efficax ad curadũ cõsciẽtię vulnera, nec nõ ad purgandũ aciem mētis, quàm Christi vulnerũ sedula meditatio?

Ber. in a d In passione Dñi tria specialiter cõuenit inrueri, opus, modũ, cãm. Nã in ope quãdã paciẽtia, in modo humilitas, in cãm charitas cõmẽdat: paciẽtia singularis, humilitas admirabilis, sed charitas inestimabilis.

a e Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt: Christus flagellis cæsus, spinis coronat

ronatus, clavis cõfossus, patibulo affixus, opprobriis saturatus, omnium tamen dolorum immemor, ait, Ignosce illis. Hinc multę miserię corporis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc guttũ sanguinis decurrentis in terram.

a f Quam dulciter Domine Iesu cum hominibus conuersatus es! quam abundanter multa & magna bona hominibus largitus es! quæ fortiter tam indigna, tam aspera & dura pro hominibus passus es! dura verba, duriora verbera, durissima supplicia.

a g O durus & induratus & obduratus filij *Ibidem.*

Adam, quos non emollit tanta flamma, tanta benignitas, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator: qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit!

a h O bone Iesu quid tibi est? Mori nos debuimus, & tu soluis? nos peccauimus, quodam & tu luis? opus sine exemplo, gratia sine merito, charitas sine modo.

a i Nonne satis propter te vulneratus sum? nunquid pro iniquitate tua afflictus sum? Cur addis afflictionẽ afflicto? Magis aggrauant me vulnera peccati tui, quã vulnera corporis mei.

a k Scio: quod merita mea mihi non sufficiunt: quod mihi deest, audacter usurpo in quodã ex visceribus Christi, quæ misericordia sermo.

affluunt, nec desunt foramina per quæ de
fluât. Paret enim arcanū cordis per forami-
na corporis: patent viscera misericordiæ
Dei nr̄i, in quibus visitauit nos oriēs ex alto.

Bernard.

a l Dilexit nos Deus dulciter, sapienter
fortiter: dulciter nepe dixerim, quia carmen
induit: sapienter, quia culpā vitauit: fortiter,
quia mortē sustinuit: sed super oīa reddit te
mihi amabile bone Iesu calix, quæ bibisti
opus nostræ redemptionis. hoc enim oīno
amore nostrū sibi vendicat: hoc in quā no-
strā deuotionē blāditiū allicit, iustitiū exi-
git, arētius stringit, & vehemētius afficit.

Ber. i per.

a m O homo, vide quæ pro te patior. Non
son. adomi est dolor sicut quo crucior: ad te clamo quæ
niin quo- pro te morior. Vide pœnas, quibus afficior:
dam ser. vide clauos, quibus cōfodior: cū sit dolor
tantus exterior, interior est planctus gra-
uior, quum te tam ingratum experior.

Chry. su.

a n Verè deserta erat Iudæa: vacua iusti-
per Matt. tia, plena peccatis, quā Deus plātauerat,
oēs prophætæ coluerāt. Illa autem nullū
fructum produxit, nisi spinas acerrimas,

Chry sup.

quibus dominum suum coronauit.

Matth. c.

a o Quæ nobis erit contumelia, postquā
27. Christus hæc passus est? neque enim vna
particula, sed totū corpus iniurias patie-
batur: caput per coronā: manus per arūdī
nem: os per acetū: facies inspuetur: gen-
næ

næ velabantur, & tandem totum corpus
in cruce extenditur & perforatur.

a p Si passio Redemptoris ad memoriam *Is. desum*
reducitur, nihil tā durū est, quod nō æquo *mo bon.*
animo toleretur. Parua enim toleramus,

si recor demur, quid biberit ad patibulū, quæ
nos inuitat ad cœlū. Ille enim opprobria,
irrisiones, cōrumelias, alapas, sputa, flagel-
la, spinæ coronam crucemque sustinuit, &
nos miseri ad nostrā confusionē vno ser-
mone fatigamur, vno verbo deicimur.

a q Magna misericordia, vt Dominus mū *Cas super*
di acciperet formam serui, panis esuri *li ps. Au*
ret, fons siciret, lux obscuraretur, virtus *gna mise-*
infirmaretur, vita moreret, Redēptor vē- *ricord.*
deretur, vt homo venditus redimeretur.

a r Vbi princeps tanta afflictione plange *Cas super*
bar: quis illo stente nō fletet: quis illo do- *psal. 50.*
lente non gemeret, quādo pro geminato
diademate rex cinerē gestabat in capite,
canus puluere, non ætate?

a l Christus in die crucifixionis suæ sic *Cas super*
obūbratus, atque defensus est, vt nec animus *illud psal.*
eius cōfusionē aliquā pateretur, nec caro *Obumbra*
ipsius corruptiōis iniuriā sustineret. Bene *Is caput*
diffinita est passio Domini, dies belli, scilicet *meum in*
cet, quādo diabolo victo infernorum clau *die bel.*

stra dirupta sunt: captiui liberati sunt. *Leo pap. ē*
a t Effusio pro iniustis, sanguinis iusti tā *ser. 7. mē.*
poten

potens fuit ad priuilegium, tam ditus ad pretium, vt si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent.

Anselm. a v Quid fecisti dulcissime puer, vt sic iudicareris? Quid cōmisti d̄ amantiſſime iuuenis, vt tã viliter tractareris? Quod scelus tuū? quæ noxa tua? quæ causa mortis? quæ occasio dānationis? Ego sum tui causa doloris, tuæ culpa occisionis. Ego tuæ passionis liuor, tui cruciatus labor, tuæ viæ meritum, tuæ vindictæ flagitium.

Vide et in ti. Ascēſio. k. l. Crux. Humilitas. b. Incarnatio. i. k. Proditio. a. b. Refurctio. c. Tribulatio. a. r. Christus. a. b. h.

Patria.

Au. su. il. a **C**Vi peregrinatio dulcis est, nō amat patriā. Si dulcis est patria, amaratur tribulati. est peregrinatio: tota die tribulatio, quanto in patria non est delectatio.

Ec. b Odit valde patriam, qui sibi bene putat *Au super* quum peregrinatur.

psal. 93. c Non solū Dominus & caput prophetarū, qui à Moysē propheta nominatur, *il. Luc. 4.* sed Elias & cæteri prophetae minū in patria, quā in cæteris ciuitatibus sunt honorati: quia propemodū naturale est, ciues ciuibus inuidere: non enim considerant præſentia viri opera, non virtutē, sed fragilis

gilis recordatur infantia: quasi nō & ipsi per eodē ætatis gradus ad maturā ætatem peruenerint.

d Nimis dulcis est recordatio patriæ, *Cass. su. il.* quæ in hostili terra probatur existere: nā *ps. Super* quanto hæc amara sentitur, tantō fit illa *flumi. Ba* suauior: de loco enim peregrinatiois, pro *bylon.* prii domicilij crescit affectus.

f Vt ait Ouidius: Nescio qua natale solū *Hu. de Sã* dulcedine cūctos Ducit, & imemores nō *cto Vist.* finit esse sui. Magnū virtutis principiū est *in didas.* vt discat paulatim exercitatus animus *lib. 3. c. 2.* sibi & trāſitoria primum cōmutare, vt postmodū possit derelinquere. Delicatus ille est adhuc, cui patria dulcis est: fortis autem iam, cui omne solum patria est: perfectus verò, cui mundus exilium est.

g Nōne exulauit Brutus: nōne exula *Per. Rau.* uit Aeneas? in eorū tamen exilio non degenerauerit Troiana nobilitas.

h Aequæ virtutis est, & bona patriæ au- *Val. Ma.* xisse, & eius mala in se trāſferre voluisse. *lib. 1.*

i Patria enim carere, nō est malum, quia *Au. Gel.* forti viro omnis locus patria est. Socrates *li. 1. cas. 15.* enim non stultè exilij libertatem, domesticæ seruituti anteposuit.

k Patriā meā trāſire nō possum, omnium *Se. de reo* vna est: extra hæc nemo proici pōt. Non *med. fort.* patria mihi interdicitur, sed locus. In quā
 cunq;

cunque terrā venio, in meam venio: nulla exilium est, sed altera patria est. Patria est vbi cūque bene est. Illud autem, per quod bene est in homine, nō in loco est. Si enim sapiēs est, peregrinatur: si stultus, exulat.

Seneca. l Nemo patriā diligit, quia magna, sed quia sua. Vlysses ad sua saxa Ithacæ properat, quemadmodū Agamēnon ad Mycēnarum nobiles muros.

Vide etiam in ti. Amicitia. b o. Dolor. q. Honor. d. r. *Paupertas.*

Augu. de a **N**on tibi displiceat paupertas tua: *Ger. apof.* nihil ea potes ditius inuenire. *Vifer. 28.* sus nobis est, q̄ locuples sit, cœlū em̄ quibus thesauris cōferri possit, q̄ paupertati videmus indulgētū: vt ad regnū cœlorum veniret, diues possessione sua obrinere nō potuit, nūc obrinet, vt cōtēptu pueniat.

Au. de ec **B**onū est facultates cum dispensatione *clesius. do.* pauperibus erogare, melius pro intētionē sequendi dominum in simul donare, & ab solutum sollicitudine egere cum Christo.

Aug. sup. **O**mnis philosophiæ magrā nobis ē ino *ps. il. 76.* pia: nō ita laudamus Ioseph, quū frumētū distribuebat: sicut cū carcerē habitabat.

Augu. de **H**i sunt pauperes spiritu, qui quando *verbo do.* faciunt aliquid bonum, Deum laudant: quando aliquid mali, se accusant.

Ibidem. **F**œcundus est ager pauperum, citò reddit

dit donantibus fructum: via cœli est pauper per quem venitur ad patrem: incipe erogare si non vis errare.

f Pauper Dei est in animo, nō in sacco. *Aug. sup.*

g Nihil grauius, quā vt fratres nostros *ps. il. 31.*

pauperiores superbo oculo despiciamus: *Am. sup.* cōformes nobis intolerabili repellamus *ps. Incre-*

fastidio, nostra indignos gratia iudican- *pasti sup.* res, quia sunt inopes, cū paupertas facilius Deo, quā thesaurus acceptior.

h Ob hoc maximē amāda est paupertas, *Hiero. in* quia a quo amaris, ostendit: quippe non *quadiap.* habet adulationem comitem sibi parcentem, fortunam hominis & non personam amantem.

i Difficilius arrogantia, quā auro & gem *Hierony.* mis caremus. His enim abiectis interdum *epi. 120.* gloriosius tumemus, & venerabilem paupertatem populari auræ offerimus. Plus enim est animum deposuisse quā cultum.

k Non absque amictu lineo accedere, sed *Hie in ep.* pretium vestium linearum nō habere lau *ad Nepor.* dabile est. Modica esca in hamo ponitur, vt matronarū in eo sacculi protrahantur, sic bestix, sic aues, sic capiuntur & pisces. *Ibidem.*

l Natus in paupere domo & in tugurio rusticano. qui vix milio & pane cibario rugientem satiare vētrem poteram: nunc simulam & mella fastidio.

Paup

Greg. sup. m Paupertas, inopia mentis est, non in
Ex. ec. ho quantitate possessionis: nam cui cum pau-

Gre. i ho n Quum quosdā pauperes aliqua repre-
Homo qui hensibilia perpetrare conspicitis, nolite
dam erat despiciere, quia fortasse quos superfluitas
diues. tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus
paupertatis curat.

Gre. i pa. o Offerenda est eis consolatio, quos cami-
nus paupertatis excoquit: atque illis infe-
rendus est timor, quos consolatio gloriae
temporalis extollit.

Chry. ser. p Paupertas est manu ductrix quædam in
18. su. epi. via, quæ ducit ad cælum, vinctio athletica,
ad Hebr. exercitatio quædam magna & admirabi-
lis, portus tranquillus. Nihil opulentius
eo, qui paupertatem sponte dirigit, & cū
alacritate suscipit.

Ieo papa q Semper diues est christiana paupertas,
sermo. 4. nec pauet in isto mundo indigētia labora-
de 40. re, cui donatum est in omnium rerum do-
mino omnia possidere. Operatibus ergo
quæ bona sunt, nō omninō metuendū ne
eis desit facultas operādī: cū & in duobus
minutis euāgelicæ illius viduæ sit lauda-
ta deuotio, & pro calice aquæ frigidę præ-
mium habeat gratuita largitio. Ex affecti-
bus enim piorum, benignitatis mensura
taxatur: & nūquā eū miserādi efficacia de-
ferit

ferit, in quo misericordia ipsa non deficit.
r Paupertatis tres sunt species. Sūt enim *Hugo de*
quidā qui rebus tēporalibus egēt, sed in- *clausf. a-*
uiti: & hæc vocari egestas solet: egēt enim *nima, lib.*
rebus, & egent bona volūate, qua ditius *l. c. 9.*

rihul esse potest. Sunt alij qui rebus abun-
dant, sunt tamen pauperes spiritu: & hæc
est aurea paupertas: quia licet affluant di-
uitiæ: corda tamen nolūt apponere. Ter-
tia est mediocritas, quam philosophi vo-
cant frugalitatem, quæ est voluntaria.

f Sunt enim quidā, qui de seculo veniūt *Ibidem.*
ad religionem, quorum paupertas beato
Augustino testante, talis erat, quod quā-
do foris erant, necessaria inuentre nō po-
terant: quorum cellario non hæreditas,
non patrimonium, sed manuum labor an-
nonam præbebat: & si manus cessaret, pa-
nis deficeret: & in ecclesia honorari vo-
lunt, qui in sua domo non nisi contempti-
biles esse poterant.

t Pauperes Dei sunt, qui mūdāna super- *Cas. sup.*
bia derelicta, humilitati se p omnia tradi- *psal. 71.*
derunt. Nā & si pauper superbiat, nō est
Dei pauper: & si locuples humilitatem di-
ligat: nō est seculi diues. Voluntates enim
talium sunt inspiciendæ, non nomina. *Cas. sup.*
v Videamus quā sit gloriosa ista pau- *ps. Laud.*
pertas, quā felix probetur inopia, quæ *bit domi.*

dominum & tacita laudat, & de paciētia suæ virtute cōcelebrat: murus est, si psallat superbus, pauper & inops laudat Deū etiam quum videretur habere silentium.

Cass. sup. x Pauperes Christi sunt, qui non solum *psal. 101.* pro suis malis, verum etiā pro totius calamitatibus mūdi intercedere cōprobātur. egent in hoc seculo, sed sunt locupletes Deo: vitis vacui, sed virtutibus pleni: defecti hominibus, sed acceptabiles Deo.

Imm. de Giv Omiserabilis cōditio mēdicāris! & si *litate con* petit, pudore confunditur: & si nō petit, *di. huma.* egestate cōsumitur, sed vt mendicet, necessitate compellitur. Deus causatur iniquus quod nō rectē diuidit: proximus criminatur malignus, quod non plenē subueniat, indignatur, marmurat, imprecatur. Vñ Salomon Melius est mori, quā indigere, etiā proximo suo odiosus erit. Fratres hominis pauperi? oderunt eum, insuper & amici recesserunt ab eo.

Se. ep. 10. x Non sibi Felix pauper erit, nisi felices cecidisse viderit. Honestas res, est laeta paupertas: illa verò non est paupertas, si laeta est: cui cum paupertate bene conuenit, diues est. Nō qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est.

Se. epi. 1. a b Nō iucunda res est aqua & polenta, aut frustum hordeacei panis: sed summa

volu

voluptas est ex his capere voluptatem, & ad id se deduxisse, quod eripere nulla fortuna iniquitas possit.

a c Paruo fames constat, magno fastidiū: *Se. ep. 17.* paupertas contenta est, desiderijs instantibus satisfacere.

a e Ob hoc vnum amanda est paupertas, *Se. ep. 20:* quod dā quibus amaris, ostendit.

a f Panem & aquam natura desiderat: *Se. ep. 25.* nemo ad hæc pauper est: intra quæ quisquis desiderii suum clausit, cum ipso Ioue de felicitate contendit.

a g Nec paupertas tibi immunda sit, nec *Se. de qua* parsimonia sordida, nec simplicitas *negle* *tuor* *Smt.* cta, nec lenitas languida, & si res tibi exiguæ sint, non sint tamen angustæ: nec tua desleas, nec aliena mireris.

a h Ne imparatos fortuna nos deprehē. *Se. ep. 19.* dat. fiat nobis paupertas familiaris. Securius diuites erimus, si experti fuerimus, quā non sit graue, pauperes esse. Ad paupertatem sua sponte descendere, praecipue est tela fortunæ.

a i Quod diuitiis nō potes scire, pauper. *Se. ep. 20.* tate scies: illa veros, certōsque retinebit amicos. discedit quis: nō te, sed tua sequebatur. Quando ille dies veniet, quo nemo in honorem tuum mentiat! *Se. ep. 20.*

a k Redige te ad parua, ex quibus cadere *Ibidem.*

non possis, inest paupertati, sine qua nihil est iocundum, securitas.

Se. de mo. a l Quis est pauper? qui sibi videtur pauper. Qui paupertatē timet, timendus est. Scire uti paupertate, maxima felicitas est.

Se. ep. 17. a m Multis ad philosophandum obstitere diuitiæ. Paupertas autem expedita secura est. Aut ergo pauper sis, aut pauperi similis, si animo vacare vis.

Se. in pro. a n Nudum latro dimisit: etiam in obses. sava via pauperi pax est.

Se. de re-med. fort. a o Paupertas mihi grauis est: imò tu paupertati: nō est in paupertate vitium, sed in paupere. Pauper es: quia pauper tibi videris. Nihil deest auib⁹, pecora in diē viuunt: feris in alimentis solitudo sufficit. Accepit ille grandem pecuniam, ergo & superbiam.

Philosop. a p Solū hoc in cōmodū paupertas paritur, quòd non possit egētibus subuenire.

Vide et̄ i. ti. Cōsolatio. e. Cōtēpt⁹. l. m. Cupiditas. m. Diuitiæ. Eleemosyna. n. o. p. r. a. i. Hypocritis. b. c. Liberalitas. p. Martyriū. i. k. Patiētia. a. e. Perfectio. p. q. Philosophia. f. Prædicatio. a. b. Religio. l. m. Relinquere b. q. r. t. a. c. Salus. c. Superbia. h. a. n. Superfluitas, & Tribulatio. a. f. Virtus a. g.

Augus. de a. h. a. i. Christus. n.

Pax.

Seruis do. asp. 158. a **P**ax est serenitas mētis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculū amo-

ris

ris, consortiū charitatis. Hæc est, q̄ similitates tollit, bella cōpescit, iras cōprimat, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos cōcordat, cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari: hæc qui acceperit teneat: qui pdiderit repetat: qui amiserit exquirat: quoniam qui in eadem non erit inuentus, à patre abdicatur, à filio exheredaē, nihilominus à spiritu sancto alienus efficitur: nec ad hæreditatem Domini poterit venire, qui testimonium pacis noluerit obseruare.

b Cōcorda cū aduersario tuo, nescis quādo vita finiat, cū vita finita fuerit, iudex restat, & minister, & carcer. At si seruaue-

*Augus. de
uersis do.
cap. 1.*

ris aduersario tuo bonam voluntatem, & cum eo cōsenferis, pro iudice inuenies patrem: p̄ ministro fauo angelū tollentem te in sinu Abrahæ: p̄ carcere paradysum.

c Tale bonū est bonum pacis: ut in rebus creatis nil gratiosius soleat audiri, nil delectabilius cōcupisci, & nihil vtilius possideri. Spiritus enim humanus nunquam viuificat mēbra, nisi fuerint vnita: sic spiritus sanctus nunquam viuificat ecclesiæ membra, nisi fuerint in pace vnita.

*Augus.
de ciuita
te Det.*

d Quisquis vel quod potest corrigi, vel quod nō potest corrigere, saluo pacis vinculo excludit: vel quā saluo pacis vinculo,

*Au. epist.
cōtra per
men. li. 2.*

excludere non potest, equitate improbat, firmitate supportat, hic est pacificus.

Au. super ill. ps. 84. *Iustitia* *Et pax* *osculata* *sunt.*
 Dux sunt amicæ, iustitia, & pax, tu forte es, qui nō velis pacē, sed nō omnes volūt opiri iustitiā. Interroga oēs homines, vis pacē? vno ore respōdebit tibi genus humanum: opto, cupio, amo, volo. Ama iustitiā quæ duæ amicæ sunt, iustitia & pax, ipse se osculantur, si amicam pacis nō amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te.

Hi. su. ps. f. Infelix populus Dei non potest in bono. *Quantum* no tantam habere concordiam, quantam cogitare mali habent in malo.

re & nani- g Inde nobis cum Deo pax robustior o- *miter.* ritur, vnde nobis ab aduersarijs durior

Gr. in mo. pugna generatur.

Gre. ibid. h. Nemo vires suas in pace cognoscit. Si enim bella defunt, virtutum experimenta non prodeunt.

Gr. in pa. i. Si Dei vocatur filij qui pacem faciunt, proculdubio Satanæ sunt filij, qui pacem confundunt.

Grego. in k bo. Quum pro re terrena pax à corde cum proximo scinduntur, liquidò apparet, quod res plus quam proximus amatur: certum est quòd minus diligit ereptorem suum qui minus intelligit periculum suum quod euasit: & vile solatiū defensoris deputat, qui virtutem aduersarij debilem putat.

I Sicut multum nocet, si vnitas deficit bono. *Grego. in nis,* ita valde est noxiū, si nō deficit malis. Si *past.*

ergo peruerforam nequitia in pace iugitur, pfectò eorū malis actib' robur augetur: quia quo sibi in malitia cōgruunt, eo se robusti' bonorū afflictionib' illudunt.

m Melior est talis pugna, quæ Deo pro- *Greg. Na-* ximū facit, quæ pax illa, quæ separata à Deo. *Raz. enus* nō timeas cōtra charitatē esse: si vnus in *appel.* scādalu, multorū recōpēsaueis pace. Me *Ber. in ep.* lius est enim vt pereat vnus, quam vnitas.

o Pax hominibus bonæ voluntatis. Non *Ber. super* bonæ, sed planè iniquæ volūtatis est, qui *cantic.* nequaquam pace contentus, superbo oculo, & insatiabili corde inquiet anhelatus ad gloriam mūdi, nec pacem perinde retinens, nec gloriam apprehendens.

p Intantum humanæ pacis Christus stu- *Hilarius* duit cōcordiæ, vt vnitatis merito omnia *sup. Mat.* quæ à Deo precanda sunt, impetrāda esse cōfirmet: & vbi duo vel tres pari spiritu & volunrate collecti sunt, ibi se medium eorum pollicetur futurum.

q Cōcordia malorū, contraria est bono- *Is. de sum.* rum, & sicut optandū est, vt boni pacē ha- *bono. li. 3.* beant ad inuicē: ita optandum est, vt mali sint discordes. Impeditur enim iter bonorum, si vnitas non diuiditur malorum.

r Pax, quæ de ore p̄dicatoris p̄fert, aut rege *Rab. su.*

ill. Matt. scit in domo, si i ea fuerit filii⁹ pacis: aut ad
 10. *Pax* ipsum prædicatorem reuertit tãquã fruct⁹.
Gestru ad s Tunc est vera pax hominis & vera li-
Sor reuer. bertas, quãdo & caro animo iudice regit,
Leo i ser. & animus Deo præside gubernatur.
Leo papa. t Hæc est vera Pax, à Dei voluntate non
 diuidi, & in his, quæ solius Dei sunt, dele-
 ctari, quãdo enim sensualitas nulla parte
 resistit voluntati, & voluntas nulla parte
 cõtradicit rationi, tunc est serenitas men-
 tis, & tunc est regnum Dei.
Hugo de
claustro
animæ. li.
 3. *cap. 9.* v Falsæ pacis tres sunt species. Est enim
 pax estimata, pax simulata, pax imperata.
 Dum . n. inter seculares pacẽ quærimus,
 dũ discordes ad cõcordiã reuocam⁹, æsti-
 mât seculares, quod pacẽ inter nos habea-
 mus: dũ in vestimētis ouiu⁹ foris eximus,
 & intus quasi lupi rapaces gregẽ simplicẽ
 fructum lacerãdo dispergimus, pacem si-
 mulamus, sed nõ habemus, dũ verò præ-
 lati subditis imperant, & eos disciplinẽ le-
 gibus nõ coarctant, solũmodo pacem do-
 cēt, & non tenent: æstimant pacem secu-
 lares, simulant peruersi claustrales, impe-
 rant, & nõ tenent tepidi pastores. Sic igitur
 æstimatur à nescientibus, simulatur à
 nõ habentibus, imperatur à non tenentibus:
 sed veræ pacis tres sunt species, scilicet
 pax p̄bata, pax confirmata, pax certa.

Ling

x Lingua quandoq; pacem prædicat, sed *Hug ibid.*
 sapius turbat, cum autem habitus, cor &
 lingua concordant, pacem seruant: ubi ve-
 rò dissoluta discurrit, pacem soluit.
 y Pax est concordantium in bono ani- *Cas. super*
 morum ordinata tranquillitas. *psal.*
 z Pax vera est, concordiam habere cum *Idem sup.*
 moribus probis, & litigare cum vitijs. *ps. Factus*
 a b Cum enim peccatores videntur lo- *est in pa-*
 cupletes; multisq; dominari populis, & in *ce locis*
 mundo non est quod timeant, pacẽ habe- *eius. Cas.*
 re putantur: sed pax ista cum conscientia *sup. psal.*
 semper litigat, rixatur intrinsecus, & cum
 hostem non habeat, secum decerat.
 a c Habeatis vnitarẽ spirit⁹ in vinculo pa- *Cas. sup.*
 cis, nec inueniri põt forma expressior cõ- *psal.*
 uersationis angelicæ, quã vnitas socialis.
 a d In hoc enim gratia regis extollitur, *Cas. lib. i.*
 & seruatur, si in æquitate pacis populum *epist. i.*
 dirigat, & in iustitię vigore cõseruet. Hęc
 enim est bonarum artium mater decora:
 hæc mortaliũ gen⁹ reparabili successione
 multiplicãs, facultates protendit, mores
 extollit, & tantarũ rerũ ignarus cognosci-
 tur, qui eam minimẽ quæsisse sentitur.
 a e Decet regalis apicis curiã, generalita- *Idem epi-*
 tis custodire cõcordiã, q̄ ad laudẽ regnan- *sto. 22.*
 tis trahitur, si ab omnib⁹ pax amet. Quod
 est enim, quod principẽ melius prædicet,

D d 5

quàm quietus populus, cōcors senatus, & tota res publica morū honestate vestita?
Sen. in li. a f Quietissimam vitam agerent homines in terra, si hæc duo verba à natura rerum omnium tollerētur, M^{um} & Tuum.

Boë. 4. de a g Nostine igitur, quòd omne quod est, tandiu manere atq; subsistere solet, quādiu sit vnum, sed interire atq; dissolui pariter, quando vnum esse desierit?

Vide etiam in ti. Bellum. h. a. h. Discordia & Gaudium. o. Regimē. a. h. Sollicitudo, t. a. b. Tentatio. o.

Au. in li. de baptis. a *Peccatum.*
 Siquærat a me, vtrum homo sine peccato potest esse in hac vita, confiteor posse per Dei gratiam & liberū eius arbitrium.

Ioannem. Augu. de Peccatum nihil est, & nihil sunt homines, cum peccant.

Sera religione. c Nullum peccatum cōmitti potest, nisi dum appetuntur ea, quæ Christus cōtempnit, aut fugiuntur, quæ ille sustinuit.

Au. in li. de baptis. d Nemo renascitur in Christi corpore, nisi prius nascat in peccati corruptione.

Augu. de ecclesiast. dogmat. e Nullus sanctus & iustus caret peccato, nec tamē ex hoc desinit esse iustus, vel sanctus, cum affectu teneat sanctitatem.

Au. in li. de fide ad Petr. f Si fuerit aliquis cōiugalis excessus, qui tamen legitimum non violat torum, habebit nonnullum, sed veniale peccatum.

g Nul

g Nullū scelus corā Deo tã abominabile est, q̄ p̄terita p̄tã vniciq; nostrū dimissa ad quidā remiscendo, gaudere, & inde exultare. *Au. in ep. comitem.*

h Qui pectus suum tundit, & se non corripit, peccata solidat, non tollit. *Augu. in quodā ser.*

i Quis peccat in eo, quod nullo modo caueri potest? *Aug li. 3. de libero arbit.*

k Ex quo incipit homo p̄cepti esse capax, ex illo incipit posse peccare. *Ibidem.*

l modis peccat, ante quàm sit sapiens: si aut se non accommodat ad accipiendum p̄ceptum: aut cum acceperit, nō obseruet, sapienter autem peccat, si se auertit à sapientia.

m Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia veratur. *Augu. de duabus animabus.*

n Sanè cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, nō quidem discernens esse faciēda: tenēs tamē & volēs libenter quæ statim, vt attigerūt animū, respui debere, *Aug. 12. lib. d. trinitate.*

o nō negandum est esse peccatum: sed iōgē minus, quàm si & opere statuatur implendum: & ideo de talib; quoq; cogitationibus venia petenda est, p̄ctūsq; percutiendum, atq; dicendū: Dimitte nobis debita nostra, faciendum quoq; quod sequitur, atq; in oratione iungendum, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

p Neq; enim sicut in illis duobus primis hominib; personā suam quisq; portabat, *Aug. ibi.*

& ideo

& idèd si solùm mulier cibũ edisset illicitum, sola utiq; mortis supplicio plecteretur: ita dici potest in homine vno: si delectationibus illicitis, à quibus se auertere deberet cõtinuò: cogitatione sola libèter pascatur, nec facièda decernantur mala, sed tñ suauiter in recordatione teneantur, quasi mulierè sine viro posse damnari, absit hoc credere: hic quippe vna persona est: vnus homo est, totũsque damnabitur: nisi hæc, quæ sine voluntate operãdi, sed tamen cũ voluntate animum talibus oblectandi solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittuntur.

Aug. 7 li. de d. cem chordis. **O** In ipsis alimentis, quæ vtrique cõcessa sunt, si fortè excedit modũ, & accipit amplius, quã est necesse, peccat: quotidiana sunt ista, quæ dico: sed tamè peccata sunt, & nõ sunt leuia, quia plura. Quia verò quotidiana & plurima sunt, timèda est ruina multitudinis. Talia peccatã dicim⁹, fratres, quotidianis eleemosynis posse mundari.

Aug. sup. psal. 5. **N**on regnet peccatum in vestro mortali corpore: non dicit, non fit: sed non regnet. Inest peccatum, quum delectaris, regnat, quum consenseris.

Augus. de d. cẽ chor. dis. **Q** Nolite contènere venialia, quia minima sunt: sed timete, quia plura. plerunque enim bestia minutæ multæ necant: nunquid

quid minutissima sunt grana arene, sed si arena amplius in nauì mittatur, mergit illam, vt pereat? quàm minutæ guttæ pluuia, nõnne flumina implèt & domos deiiciunt? Timenda est ergo ruina multitudinis, & si non magnitudinis.

Tribus gradibus ad peccatũ peruenitur suggestionè, delectatione, cõsensione. *li. de ser. 7* Itaq; ipsius peccati tres sunt differentiæ, in monte, & corde, in factò & in consuetudine, tanquã ponitur de tres mortes: vna quasi in domo. quũ corde *pæni. dist.* consentitur libidini: altera quasi prolata *secundã.* iam extra portam. quum in factũ procedit assensio: tertia, quum in cõsuetudinis malæ tanquã mole terrena premitur animus. quasi in sepulchro iam putrens: quæ tria genera mortuorũ Dominum resuscitasse quisquis Euãgelium legit, agnoscit.

Liberũ sic confitemur arbitriũ, vt dicamus, non semper indigere auxilio, & tam illos errare, qui cum Machabeo dicunt hunc *psal.* minem peccatum vitare non posse, quàm illos, qui cum Iouiniano dicunt hominẽ peccare non posse. Velle currere, est meũ.

Ambro. in quadaẽ e- pisto. **A**men. sine Dei tamen auxilio non erit meum. *Amen. in li. de spiritu sancto.* Peccare in spiritũ sanctũ, est per malitiã *sancto.* & inuidiã, fraternã impugnare charitatẽ. *Hier. li. 1.* Primum peccatum est, cogitasse, quæ *super Amala sunt: secundum, cogitationibus ac mos.* que

quieuisse peruersis: tertium, quod est deterius, opere cōpleuisse: quartū, post peccatum non facere pœnitentiā, & in suo cōplacere sibi delicto.

Hic super x. Cui Deus vēter est, ei Deus recens est. *psal. 80.* Quæcūq; vitia habem⁹, & quotcūq; peccata, non erit ira, tot recētes habemus deos. *Itat⁹ sum, inat⁹ Deus ira mihi Deus est. Vidi mulierē & cōcupi recens.* ui, libido mihi Deus est. Vnusquisq; enim quod cupit & venerat, hoc illi Deus est.

Hic i qua y. Sicut nonnūquā grauius est peccatum diligere, quām perpetrare, ita nequius est, odisse iustitiam, quām non fecisse.

Gr. li mo. z. Prioris peccati merito, peccatorū subsequentiū fouea regitur: vt qui malū sciēs perpetrat, deinceps iustē in alia etiam neficiens cadat. hoc quippe agitur, vt culpa culpa feriat, quatenus supplicia fiāt peccantium ipsa incrementa vitiorum.

Grego. ho. a b. Nōnūquā in paruis deterius, q̄ in maioribus peccatur. Maior. n. quōd citius quiescit *in partis.* culpa, cognoscitur: eō etiā celerius emēdatur: minor verō, dum quasi nulla creditur, eō peiūs, quōd & securiūs in vsu retinetur.

Gre. sc. cū- a c Hoc inter peccatum & delictū distat, *da partis* quōd peccatum est malum facere: delictū *sup. Eze.* quōd bona derelinquere, quæ sunt in opere tenenda. Vel peccatum in opere est, delictum in cogitatione.

Qua

ad Quatuor modis peccatū perpetratur *Isid. lib. 2.* in corde: quatuor contumatur in opere. *ca. 19. de* In corde nāq; suggestione, delectatione, *sum. bono* consensu & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per diaboli: delectatio per carnem: consensus per spiritum: defensionis audacia per elationem. Quatuor modis peccatū cōsumatur in opere. Prius nāque latēs culpa agitur: postmodū etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur: deinde & in consuetudinem ducitur. Ad extremū quoq; vel falsæ spei deductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur.

a e Peccatū quod ex peccato oritur: non *Grego. lib. 1.* iam peccatū tantūmodo, sed peccatū est, *24. ca. 2 b.* & pœna peccati: quia iusto iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat: vt precedentis peccati merito etiam in alia cadat: vt qui malum sciens perpetrat, deinceps iustē in alia etiam cadat.

a f Vilitata culpa obligat mentem, vt ne *Gre. in ho.* quaquam surgere possit ad rectitudinem: conatur, & labitur: quia vbi spōte diu persistit, ibi & quom noluerit, cadit.

ag Peccatum tribus modis admittitur. *Gre. in ho.* nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut *et potest* stultitia perpetratur: & grauius est quidem *tur de pœ-* infirmitate, quā ignorantia, sed multō *ni. di. 2.*

grauius

gravi⁹ studio, quàm infirmitate peccatur.
Ber. de li. arbitrio. a h Possè enim peccare, datù est homini
 nò vt p inde peccaret, sed vt gloriofior ap
 pareret, si non peccaret, cù peccare possèt,
Ber. ibid. a i Peccantis lapsus non dono ascribend⁹
 est potestatis, sed vitio voluntatis: & si da
 tum fuit voluntati, possè stare ne caderet,
 non tamen resurgere, si caderet. Nò enim
 tam facillè quis valet exire de fouea, sicut
 in eam labi.

Ber. i quo dā sermo. a k Quare peccas? quia nescis, qd facias?
 absit: quia cogers, vt facias: absit, sed quia
 placet, vt sic facias.

Isidor. de sum. bo. li. 2. c. 18. a l Tantò maius peccatù esse cognosci-
 tur, quãtò maior qui peccat habetur. Cre-
 meritorù: & sape quod minoribus igno-
 scitur, maioribus imputatur.

Isid. ibid. cap. 20. a m Maioris est culpæ manifestè, quàm
 occultè peccare, dupliciter enim reus est,
 qui apertè delinquit: qd & agit & docet.

Ibi. c. 23. a n Istis fomitibus quasi quibusdam gra-
 dibus coalescit omne peccatum: cogita-
 tio nanque praua delectationem parit: de-
 lectatio còsensionem: còsensio actionè:
 actio còsuetudinè: còsuetudo necessita-
 tem: necessitas mortem. sitq; in his vincu-
 lis homo implicatus quadam catena vi-
 tiorum tenetur adstrictus.

Dia

a o Diabolus nulla præcedentis peccati *Anselm⁹*
 vindicta superbiès peccauit: ego visa eius *in lib. de*
 pœna nò continès ad peccatù pperauit: *casu dia-*
 le in innocètia còstitutus, ego verò restitutus: ille perstitit in malicia Deo reprobans
 te: ego verò Deo reuocàte: ille verò obdu-
 ratur ad punientè, ego verò ad blàdientè:
 & sic vterq; còtra Deum: ille còtra morientem re-
 quirentem se: ego verò còtra morientem
 pro me. Ecce cuius imaginè horrebã, hor-
 rorem in multis aspicio me horribiorè.

a p Mortale peccatù, quantù mihi videt *Richa. de*
 triplici rectè ratione distinguit. Mortale *diff. mor*
 est, quod à quouis non pòt còmitti, sine *tal. & de*
 grãdi corruptione sui, sine graui læsione *malis.*

p ximi, & sine magno contèptu Dei. Cæ-
 tera verò oia vident mihi venialia. Venia-
 le peccatù, est reatus, cui quantù est in se
 solù fide mediãte nunq̄ debet pœna æter-
 nę dãnationis: mortale verò est reatus, cui
 q̄tù in se solù, sem p debet eterna dãnatio.

a q Hoc dicimus, qd tantù vnusquisq; à di- *Cass. sup.*
 uinitate repellit, quantù eius peccata cu- *psal. 5. Ex*
 mulãtur. Quãtitas em delicti mēsurã est *pelle eos,*
 repudij: quia tantù à Deo reus lōgior red *quoniã ir*
 ditur, quantù numerofo crimine dilatare. *ritauere.*

a r Tribus modis oē peccatù còtrahitur: *Cass. sup.*
 primus gradus delictorum est, nò reddere *psal. Pro*
 bona p bonis. Secùdus, reddere mala pro *eo & me*

E e

diligēt detrahebant. malis. Terti^o est, tribuere mala p bonis. Cōtra hęc sunt tria laudabilia. Primum, impēdere bona p bonis. Secundū, malum p malo nō reddere. Tertiū, pfectissimum virtutis genus est bonū, p malo tribuere.

Senec. in quadā. ep. a f Ideō peccamus, quia de partibus vitę oēs deliberamus, de rota nemo deliberat.

Sen. li. de mor. b. a t Bonus vir est, quicō vsque perducit affectu animum, vt non tantū peccare non velit, sed etiam non possit.

Senec. in prover. a v Plerique metu peccare cessant, non innocentia, pfectō tales timidi, non innocentes dicendi sunt.

Senec. ibi. a x Bis peccas, quum peccato obsequium accommodas: nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet.

Vide etiā in tit. Clericus. o. Cogitatio, a, b, c, e, h, k. Cōfessio, h, q. Cōiugiū, a. Cōscientia, a b. Cōsideratiō, a, a b. Cōsuetudo, e, g, i, k, o, y. Cōuersio, q. Correctio, y, a c, a t, b x. Cupiditas, a. Curiositas, d. Excusatio, a, b, i, l, x. Libertas, e. Maria, a. Passio, a k. Pax, a b. Pœna, a, d, r. Reciduatō, & resurrectio, e. Sanctitas, a. Virtus, e. Voluntas, c.

Pœna siue punitio.

Au. lib. 3. de li. arbi. trio. a **I**lla est pœna peccati iustissima, vt amittat vnusquisq; illud, quo bene vti noluit, cum sine vlla difficultate possit, si vellet, id est, vt q sciēs rectē nō facit, amittat

eat scire quid rectum sit: & q rectū facere cūm possit, noluit, amittat posse, cū velit.

b Iussisti Domine, & sic est, vt pœna sit tibi omnis inordinatus animus. *Aug. li. 1. cōfession.*

c Mitissima omnium pœnarū erit eorum, qui præter peccatū, quod originale contraxerunt, nullum insuper addiderunt. *Aug. in enchir. cap. 95.*

d Quia impunitū nō debet esse peccatū punitur à te, ne tu pro illo puniaris. Peccatū tuum iudicē te habeat, nō patronū. *Aug. de pœnit. cap. 95.*

e Sicut non impediūt iustum ab æterna vita quædā peccata venialia, sine quibus vita ista non geritur: sic ad salutē æternā nihil p sunt impio aliqua bona opera, si ne quibus difficillimē vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur. *Prosperi.*

f Qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis, prius purgabitur igne purgationis: hic ignis etsi non sit æternus, tamen modo grauis est: superat enim omnem pœnam, quam homo vnquam passus est in hac vita, vel pati potest. *Aug. in sermo. de gatorio. 25. dist. puniture.*

h In præsentī quidem vita delectationes temporales dulces sunt, & tribulationes amaræ: sed quis non bibat tribulationis poculum, metuens ignem infernalem?

Aut quis non contemnat delectationem seculi, inhians vitæ æternæ?

Hier. sup.

i Cui dubiū, quin inter res peccatores

imò impios, gentilem, hæreticū, ecclesiasticum, multò maioribus pœnis dignus sit, qui maioris fueris.

Augu. in k Tantò rectius maiori supplicio dignū
quadam iudicauerim animum, quantò vitiiis sub-
epist. dit instrumenta virtutum.

Greg. in l Electos Dei cernimus, & pia agere, &
moral. crudelia tolerare. Hinc ergo colligitur: di-
strictus iudex quāta illic feriat districtiōe
quos reprobat, si hīc cruciat, quos amat.

Ibidem. m Sicut vno Sole omnes tanguntur, nec
tamē sub eo vno ordine oēs æsttuamus qa
iuxta qualitatem corporis, sentitur etiā
pondus caloris: Sic damnatis vna est ge-
henna, quæ affligit, & tamen non omnes
vno calore comburit: quia quod hīc agit
dispar valitudo corporum, hoc illic exhi-
bet dispar causa meritum.

Ibidem. n Ad districti iudicij iustitiam pertinet,
vt nunquā careant supplicio, quorum
mens in hac vita nunquā voluit carere
peccato: & nullus derur iniquo terminus

Grego. ho. vltionis, quia quandiu valuit, habere no-
*13. super*luit terminum criminis.

Enā Sint o Nemo Dei longanimitatem negligat:
lumbi & quia tantò districtiorem iustitiam in iudi-
stri præ- cio exigit, quantò longiorem ante iudi-
cincti. cium patientiam prorogauit.

Ibidem. p Altissimus enim est patiens redditor:
patiens

patiens dicitur, quia peccata hominū &
patiē, & reddit. nam quos diu, vt cōuertā
tur, tolerat, nō conuersos durius damnat.

q Anima illic posita bene esse perdidit, *Greg. li. 4.*
& esse nō perdidit, ex qua re semper cogi *dialog.*

tur, vt & mortē sine morte, & defectum
sine defectu, & finem sine fine patiatur:
quarenus ei & mors immortalis sit, & de-
fectus indeficiens, & finis infinitus.

r Iniqui ideò cū sine deliquerūt, quia cū *Greg. ibi.*
sine vixerūt. Nā voluissent vtique sine sine
viuere, vt potuissent sine sine peccare. Ostē-
dūt enim quia in peccato semp viuere cu-
piunt, qa nunquā desinunt peccare, dum
viuunt. Ad magnā igitur iudicātis iustitiā

ptinet, vt nunquā careāt supplicio, qa in
hac vita nūquā voluerūt carere peccato.
f Iniustus quisq; eò atrocius in tormen- *Grego. in*
tis obruitur, quò altiùs in peccatis eleua- *moral.*
tur: trāsit quod extollit, permanet quod
punitur. Qui honoratur in via, in peruen-
tione dānabitur: & quasi per amœna pra-
ta ad carcerē peruenit, qui per præsentis
vitæ prospera ad interitum tendit.

t Pœna præfens, quæ iniusti animā à pra- *Grego. ibi.*
uis desideriis mutat, ab æternis suppliciis
nō liberat, quos mutat: nā quæ præsentia
mala nō corrigūt, ad sequētia perducūt.

v Iustū est, vt quos culpa simul inquinat *Ibidem.*

par etiā pœna adstringat: & q̄ nequaquā
dispari sunt iniquitate polluti, nequaquā tor
mēto crucientē dispari, quaten⁹ simul dāna
tio cōterat, quos similis elatio subleuabat.

Orego. ibi. x Horrendo modo fit miseris mors sine
morte, finis sine fine, defect⁹ sine defectū;
quia & mors semper uiuit, & finis semper
incipit: & deficere defectus nescit. Mors
perimit, & non extinguit: dolor cruciat,
sed nullatenus pauorem fugat: flāma cō
burit, sed nequaquam tenebras excutit.

Berna. in y Ob hoc inflexibilis & obstinatē mētis
epist. 152. malū puniit æternaliter, licet tēporaliter
perpetratū: quia quod breue fuit tēpore
vel opere, longū esse constat in pertinaci
voluntate: ita ut si nunquā moreretur,
nunquā uelle peccare desineret: imò semper
uiuere uellet, ut semper peccare posset.

ere. de 2 Quid tam pœnale, quā semper uelle
considera. quod nunquā erit, & semper nolle, quod
uione. nunquā non erit.

Chry. su. a b Iustus est em̄ iniustū iuste euadere, q̄
per Mat. iustū iniuste punire: q̄a reus & si semele
cap. 1. uaserit, pōt iterū perire, innocens autē, si
Chry. sup. semel perierit, iam non potest reuocari.
sl. Mat. 6 a c Noui, quod plurimi solam pertime
Excinde. scant gehennam: ego autem illius gloriæ
ur & in amissionem multò amarius, quā ipsius
genem. gehennæ dico esse supplicium, horribile
valde

valde quis ponit gehennas, nisi tale dictu
rus est, quale est à beatæ illius gloriæ ho
nore expelli, & esse exosum Christo.

a d *Quis* putas tunc mæror erit, quæ tri
stitia, quū separabūnt impij à cōfortio san
ctorū, & à uisione Dei, & traditi in præte
dæmonū ibūt cū ipsis ī ignē æternū: ibiq;
semper erūt sine fine, in luctū & gemitu, ubi
erit dolor intolerabilis, scetor incōparabi
lis, timor horribilis, mors corpis & aīæ, si
ne spe uenīæ & misericordiæ: ubi nec qui
torquet, aliquñ fatigatur, nec q̄ torquetur
aliquādo mori: sed sic moriētur, ut semper
uiuant, & sic uiuēt, ut semper moriantur.
a e Iustē puniuntur, qui licitis abutun
tur: iustius uerò puniuntur, qui aliena ra
pere conantur: sic Satanas cœlum, sic pro
toplastus perdidit paradysum.

a f Occultā culpā sequitur aperta p̄cus
sio, ut malis exteriorib⁹ interna puniant, & cor publicè corruat, q̄ latēter peccabat. *Dixit in
a g* Improbis autē pœna statuēda est: nec *siprens.*
uero minor his, qui secuti erunt alterum, *Tull. de*
quā his, qui fuerint impietatis duces. *amicitia.*
a h Lento enim gradu ad vindictam sui *Val. lib. 1.*
diuina procedit ira, & tarditatem suppli
cij grauitate pensat. *de memo.*
dictis.

a i Satis pœnatū est potuisse puniri: gra
uis tamē pœna est, quē pōt facti pœnitet. *Seneca in*
proverb.

Videetiam in tit. Baptismus, f, g. Caro, g. Confessio, i, k. Correctio, c, q, e, r, c, x, d. Gaudium, g. Gloria vana, z. Infernus. Hypocrisis, a. Labor, i. Lachryma, h. Lex, e. Pœnitentia, d. Timor, i, l. Tribulatio.

Pœnitentia.

Augu. de a ecc. dogm. c. 48. Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in vltimo vitæ spiritu, si admissorum pœniteat.

Au de 10 chordis. b Melius est modica amaritudo in faucibus, quam eternum tormētum in visceribus.

Augu. in c lib. de Scri ptis agent. c In tribunal mentis tuæ ascende contra te: & reum te constitue ante te: noli te ponere post te, ne Deus te ponat ante te.

pau. d Nolite negligere, quod vos pius Dominus peccantes sustinet: quia quātō diutius expectat vt emenderis, tantō grauius iudicabit, si neglexeritis.

Augu. su. per psal. e Sunt multi, quos peccare non pudet: ô incredibilis insania: de vulnere ipso non erubescis, & de ligatura vulneris erubescis. Nonne vulnus fœtidum & putridum est: confuge ergo ad medicum: age pœnitentiam: dic, Iniquitatē meā ego agnosco, & peccatum meū contra me est semper. Tibi soli peccavi: quia tu solus sine peccato.

Augu. su. per psal. f Iustitia de cælo prospexit tanquā Dei dicētis: Parcamus huic homini, quia ipse sibi non pepercit: ignoscamus, quia ipse agnos-

84.

scit:

scit: conuersus est ad puniendum peccatum suum, cōuertar & ego ad liberandum eum.

g Ad agendam pœnitentiā non sufficit *Augu. in mores in melius cōmutare, & à malefactis lib. de pœnitentia.*

recedere, nisi & de his, quæ facta sunt, satisfacias Deo per pœnitentiæ dolorem, p humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

h Iugum meū leue est, & sarcina mea leuis: hæc sarcina non est pondus onerati, sed *Augu. su. per psal.* alæ sunt volatori: habent enim & aues penarum suarum sarcinas, & quidem portant illas in terra: portantur ab illis in cœlum.

i Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat: nihil profunt lamenta, si replacentur peccata. Nihil valet à malis veniam poscere, & mala de nouo iterare.

k Pœnitentia languores sanat, leprosos *Augu. lib. curat & mortuos suscitatur, sanitatē auget, de pœnit.* gratiam cōseruat, claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum: vitia fugat, virtutes exornat, mentē munit & roborat.

l Qui per pœnitentiā peccata diluit, angelicæ felicitatis cōsors in æternum erit. *Au. li. de mira. sa-*

Si quis positus in extrema necessitate suæ egritudinis voluerit accipere pœnitentiā, & accipit, & mox reconciliatur, & *Aug. scri. 36.*

hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit: sed non presumimus quod be-

E e 5

ne hunc exit, si securus hinc exit, ego nescio
pœnitentiã dare possumus, securitatẽ aut
non. Non quidem dico, damnabitur: sed
nec dico, liberabit. Vis ergo à dubio libe-
rari? tene certũ, & dimitte incertum. Age
pœnitentiã, dum sanus es: si sic agis, dico
tibi, quod securus es, quia pœnitentiã egi-
sti eo tẽpore, quo peccare potuisti. Si vis
agere pœnitentiã quãdo iam peccare non

Au. ibid. n Quia rogare illos non delicti pœnitentiã, sed mortis vrgentis admonitio cõpel-
lit: nec dignus est in morte accipere sola-
tia, qui se non cogitavit moriturum.

Ibidem. o Quẽ enim morbus vrget, & pœna ter-
ret, ad verã vix veniet satisfactiõnẽ: maxi-
mẽ cum filij, quos illicitẽ dilexit, sint prã-
fentes: vxor & mũdus ad se vocẽt: multos
enim solet serotina pœnitentia decipere.

Aubr. de p David. Peccavit David, quod solent reges, sed
ls pœnitentiã gessit: fleuit, ingemuit, quod
bro 1. non solent reges. confessus est culpam, &
obsecrauit indulgentiam.

Aubr. ibi. q Quod David peccavit, conditionis est:
quod supplicavit, correctionis. Lapsus cõ-

Aubr. de munis. cõfessio specialis. In culpam itaq;
Cain & incidisse naturæ est: dolere, virtutis.

Abel. lib. 1. r Egressus malitiæ, virtutis operatur in-
gressum: eodẽmq; studio quo crimen ex-
clu

cluditur, innocentia copulatur.

f Qui pœnitentiã agit, paratus debet *Aubr. lib.*
esse ad opprobria perferenda, iniuriãque *de Ioseph.*
subeundas: nec commoueri, si quis ei pec-
cati sui crimen obiciat. c. 36.

t Nihil peccare, solus Dei est: emẽdare, *Am. epi.*
sapientis & corrigere erratũ, & pœnitentiã 3. *ad Sim*
agere de peccato: id tamen difficile est in *plicianũ.*
hac vita homini. Quid em̃ tã rarũ, quãt
inuenias virũ, qui se ipsum coarguat, & fa-
ctũ cõdẽnet suum? Rara itaq; confessio de
pctõ, rara pœnitentiã, rara in hoĩbus verbi
huius assertio. Repugnat enim natura, re-
pugnat verecũdia: natura, quia omnes sub
peccato: qui carnẽ gerit, culpæ obnoxius
est. Ergo repugnat natura carnis & illece-
bra seculi, innocentie integritatq;. Re-
pugnat etiam verecundia, quia erubescit
vnusquisque propriam culpam fateri, dũ
præsentia magis quàm futura cogitat.

v Fidelior factus est Petrus, postquã si *Aubr. in*
dem se perdidisse defleuit: atque ideo ma- *sermo. ad*
iorem gratiam reperit, quàm amisit. *Sincola.*

x Quando si pœnites, vt tibi amarum sa *Aubr. i n*
piat in anima, quod ante dulce fuit in vi- *quodã ser.*
ta, & quod te prius oblectabat in corpore
ipsum te cruciat in corde, iam tunc bene
ingemiscis ad Deum.

y Amaritudinem radicis dulcedo pomi *Hic. super*
comp

Mat. sup. compenſat: pericula maris ſpe lucri dele-
illud. Por- ſtant: dolorem medicinæ ſpes ſalutis miti-
ntemini gat. Qui deſiderat nucleū, frangit nucem
Et credi- pœnitentiã que agit, qui vult æterno
te euang. adhærere bono. Præconia Chriſti narra-
Et c. re poſſunt qui ad palmã indulgentiæ me-
 ruerunt peruenire.

Hic. i. quo 2 Apud Deum non tam valet menſura
dam ſer. temporis quã doloris, nõ abſtinẽtia tã
 ciborum, quã mortificatio vitiorum pro-
 pter quod tempora pœnitentiæ pro fide &
 conuerſatione pœnitentium abbreviãda
 præcipiuntur, & pro negligentia prote-
 landa exiſtimãtur, quum pro quibuſdam
 culpis modi pœnitentiæ ſunt impoſiti.

Hic. i. epi. a b Neceſſaria eſt pœnitentia, quæ aut
ad Suſan. æquet crimina, aut certè excedat.

Gre. mor. a c Quum mentem Deus ingreditur, con-
 ſtat proculdubio, quod mox pœnitentiæ
 gemitus ſequatur, vt ei iam ſalubriter fle-
 re liceat, quæ priuſin iniquitatibus, ſcãda
 iocunditate gaudebat: ſed quod vberius cul-
 pa fletur, eò altius agnitio veritatis attin-
 gitur: quia ad videndum lumen internæ
 bonitatis polluta dudum conſcientia, la-
 chrymis baptizata renouatur.

Grego. ho. a d Apud miſericordię iudicẽ nec ille ſal-
29. ſuper lax habebitur, q ad veritatẽ reuertitur, et
euang. poſtq̃ mëtitur: quia omnipotens Deus dũ
 liben-

libenter noſtrã pœnitentiã ſuſcipit, ipſe
 iudicio, hoc quod errauimus, abſcondit.

a c Quot habuit in ſe oblectamenta, tot *Grego. ho.*
 de ſe inuenit holocauſta: conuertit ad nu- *33. ſuper*
 merum virtutum, numerum criminum: *euang.*

totum ſeruiret Deo in pœnitentia, quic-
 quid ex ſe Deum contempſerat in culpa.

a f Qui mala q̃ perpetravit, inſinuat. ſed *Grego. in*
 flere, quæ inſinuarat, recuſat, quali ſubdu *mora.*

cta veſte vulnus detegit, ſed torpẽte men-
 te medicamentum vulnere non apponit.

a g Fit plerunque grator Deo, a amore *Grego. in*
 ardens vita poſt culpam, quã in ſecuri- *quadam*
 tate torpens innocentia. *ho.*

a h Quum in graui peccato miſer homo
 labi: ſuadet ei diabolus, ne pœniteat, ne

cõſiteatur, peccatũ leue & modicũ in cor-
 de affirmat: miſericordiã prædicat, longũ

ſpatiũ vitæ promittit: permanere in pec-
 cato ſuggerit: vt ſic in contemptum Dei,

& deſperationem ſui inducat, & pereat. *Gre. ſuper*

a i Vnuſquiſq; cõſciẽtia cõuenitur, vt tan *il. Mat. 3.*
 tõ maiora que rat bonorũ lucra p pniã, *Facite fru*

quantò grauiora intulit dãna per culpã. *Am. panti.*

a k Quæ verè pœniter, laborẽ pœnitentiæ *dig.*
 nõ abhorret: ſed q̃cqd ſibi pro culpa, quã *Grego. in*

odit, iniũgiſ, tacita cõſcientia amplecti. *in ho. qua*
 a l Deus & ſi pœnitenti veniã ſpõndit, *dam.*
 peccandi tamen craſtinum non promiſit. *ibidem.*

Quod

Berna. in ser. quodam. a m Quidnā maius miraculū, quā̄m tot iuuenes, tot adolēscētes, tot nobiles, vni uerſi denique, quos hīc video, uelut in carcere aperto tenentur sine uinculis: solo Dei timore cōfixi, quōd in tāta afflictioē perſeuerāt pœnitētiæ ultra uirtutē humanam, supra naturā, contra consuetudinē.

Ibidem. a n Equum indomitum flagella domāt, animam immitem contritio spiritus & assiduitas lachrymarum.

Ibidem. a o Nunc laudandi tempus est, nunc purificationem patet esse necessariam: quoniam nemo mundus à forde, nec infans cuius uita est vnus diei super terram.

Berna. in epist. 72. a p Quid leuius onere pœnitentiæ, quod non solum nō onerat, sed & portat omnē cui importandum imponitur? Mirum opus naturæ: unde gressescit materia, inde sarcina leuigatur, & quantum creſcit in massa, tantum decreſcit in pondere.

Berna. in quodam ser. a q Qui perfectē senserit onus peccati & animæ lēſionē, aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam, nec reputabit, quo peccata nouerit deleri p̄terita, & cauēri futura.

a r Fugite, inquit, de medio Babylonis, & saluate animas ueſtras, & uolate ad urbes refugij: ubi possitis & de p̄teritis agere pœnitentiā, & in p̄ſenti obtinere gratiam

tiā, & futurā gloriā fiducialiter p̄ſtolari. Nō uos retardet conſciētia, quia ubi peccata abundauerūt, superabundare conſueuit & gratia: nec pœnitētię austeritas ipsa deterreat. Nec enim cōdignæ sunt p̄ſiones huius temporis ad futurā gloriā, & p̄ſentem culpā, quæ remittitur, nec ad p̄ſentis gratiā cōſolationis, quæ immittitur, nō ad futurā gloriā quę promittit̄. Si uerbis nō creditis, operibus credite, exēplis acquieſcite plurimorū: currūt uindique peccatores ad pœnitentiā, & natura pariter & cōſuetudine delicati: nil credentibus impoſſibile, nil amantibus difficile, nil aſperam mitibus, nil humilibus arduū reperitur: quibus & gratia fit in auxilium & obediēti deuotio lenit imperium.

a f Si erramus paruam pœnitentiā imponendo, melius est de miſericordia Deo *Chry. sup. il. Matth.* rationē reddere, quā̄m de austeritate: ubi enim paterfamilias est largus diſp̄ſator, *Oneragra* nō debet esse auarus: & si Deus benignus, *uia.* ut quid sacerdos austerus?

a t Circa uitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus, audiant te homines paruā mandantem, & grauiā facientem.

a v Nunquā spernit Deus pœnitentiā, si *Chr. in li. de repara* ei ſyncrē & ſimpliciter offeratur, & si ad *uione lap.* ſummū qui perueniat malorum, & inde
ta

tamen velit reuerti ad virtutis viam, suscipit libenter & amplectitur. Non enim temporis longitudine, sed affectus synce-
ritate pœnitudo pensatur.

Ibidem.

a x Latro ille, qui pendeat in cruce non eguit prolixitate temporis, vt ingressum paradisi mereretur: sed tantū ei spatij sufficit quātum expedi potuit, donec vnum posset proferre sermonē: ita vt intra vnū momentum temporis totius vitæ sceleribus absolutus præcedere ad paradysum etiam apostolos mereretur.

Chryf. ho. a y Non dolere quia peccaueris, magis
32. *Super* indignari atque irasci facit Deū, quā il-
Matth. lud peccatum, quod antè perpetraueras.

Chry. sup. a z Tales sunt, qui graue pondus veniēti
ill. Matt. bus ad pœnitentiā ponūt: quia dicūt, & nō
Alligant faciūt: & sic dū pœna pœnitentiæ fugitur.
onera gra- uia. pœna peccati futura cōtemnitur. Si enim
uia. faciem super humeros adolefcētis, quē nō
potest baiulare, posueris: necesse habet, vt
aut faciem eiciat, aut sub pōdere confrin-
gatur: sic & homini cui graue pondus pœ-
nitentiæ imponis necesse est, vt aut pœni-
tentiā reiciat, aut suscipiens dum sufferre
non potest, scādalizatus amplius peccet,

Ibidem.

b a Clerici peccantes difficile pœnitenti-
am agant: erubescit enim aliquando fie-
ri reus, qui semper fuerat iudex.

Non

b c Nō est graue cadere luctantem, sed ia-
cere deiectū. Nō est perniciosum in præ-
lio vulnerari: sed post vulnus acceptū de-
monach.

speratione curā di medelā vulnere denega-
re. Sæpe ēt athletas videmus post frequen-
tes lapsus, & deiectiones plurimas, coro-
natos: militē quoq; scimus post multas fu-
gas virū fortem fuisse, & vicisse victores.

b d Sicut in præceptis medicinæ medica-
mentum quidem multas herbas recipit,
vnam autem dominantissimam: sic in pœ-
nitentia elemosyna dominantior & po-
tentior est, & vniuersum ipsa conficit.

b e Qui aliquādo videt clericū citō pœni-
tentiā agentē, & si deprensus humilia-
uerit se: non idē dolet, quia peccauerit,
sed cōfunditur, quia perdit gloriā suam.

b f Pœnitentia est medicamentum vulne-
ris, spes salutis, per quam peccatores sal-
uantur, per quam Deus ad misericordiam
prouocatur: quæ non tēpore pēfatur, sed
profunditate luctus & lacrymarum: pœ-
nitentia autem non mensum ac tempo-
rum cursu pœna pensatur, sed pœna, qua
anima cruciatur, & mortificatur caro.

b g Iugum meū suaue est, & onus meū le-
ue. Quid iugo Christi suauis? qd onere le-
uius? a scelere abstinere, bonum velle, om-
nes amare, nullū odisse, æterna consequi,

F f

presentibus non capi, nolle inferre alteri,
quod sibi perpeti sit molestum.

*Hug li. 3.
de myste.
ecclesiu.* b h Pœnitētia appellata quasi punientia,
eò, q̄ ipse homo in se pœnitēdo punit. q̄d
malè admittit. Tria enim quę sunt in per-
cussione pectoris. id est pectus, sonus, &
manus, significant. quòd pœnitētia est de
his, quæ mēte, voce & opera peccauimus.

*Cypri. de
litt. pœn.* b i O pœnitentia, quid de te noui referā?
omnia ligata tu soluis, omnia clausa tu
releras, omnia aduersa tu mitigas, omnia
contrita tu sanas, omnia confusa tu luci-
das, omnia desperata tu animas.

*Cass. sup.
psal. 6.* b k Senario psalmorum personam pœni-
tentis aprauit. quia sexta die homo crea-
tus, Christus pro peccatis crucifixus, in
ipso die primus homo peccauit.

*Cass. sup. il.
psal. Pro sum
nihil sal
uos fac.* b l Quid enim meruit latro vt sic paradisi
velociter introiret? quid publicanus,
nihil sal qui repente de templo absolutus exiuit?
ipse dedit confessionis subitum votū, qui
donauit, & præmium.

*Pet. Chry
sologus in
quod dicitur.* b m Quis in seculo peccauit enormiū
Paulo? quis in religione grauius Petro? Illi
tamen per pœnitentiā meruerūt assequi
non solum ministeriū, sed etiā magisteriū
sanctitatis: memor igitur misericordiæ,
quā filio prodigo reuertenti pater euāge-
licus legitur impendisse: & illud: Nolne
ergo

ergo ante tēpus iudicare, quousq; veniat
Dominus, & c. nam multa sunt, quæ de iu-
dicio Dei homines ignorāt: quia fortasse
quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ
vos reprehenditis, ille laudabit.

Vide etiā in ti. Abstinentia. m. n. o. r. x. Ani-
ma. p. Beatitudo. i. Caro. a. Cogitatio. g. Cō-
fessio & Contritio, & Conuersio, & Cor-
rectio. a. c. a. i. a. m. e. a. Crux. p. Desperatio.
g. h. k. l. Eleemosyna. a. l. Error. i. Ira. a. o. La-
chryma. a. b. d. i. l. Meritum. p. Mundus. v.
Oratio. p. Peccatū. h. Pœna. d. Restiturio
& Satisfactio & Tēpus. f. Tribulatio. a. k.
Venia. a. b. h. r. *Perfictio.*

a **A**ltior professio virtutis altiozem *Glossa.*
debet tenere viam viuendi.

In plenitudine charitatis propriè præce- *Au. in li.*
ptum illud impletur: diliges Dñm Deum *de perfec.*
& c. nam cum adhuc est aliquid carnalis *iusfite.*
concupiscentiæ, quod cōcipiendo fræne-
tur, nō omnino ex tota aīa diligitur De⁹.

b Cur nam præcipitur homini ista per- *ibi dem.*
fectio cū eam in hac vita nemo habeat?
non enim rectè curritur, si quò currē dum
est, nesciatur: quomodo ergo sciretur, si
nullis præceptis ostenderetur?

c Si vis perfectus esse, tu qui perfectū te *Et. in epi.*
esse pollicitus es. quid aliud, q̄ perfectam *ad Theo.*
sectatus es vitam? Perfectus autem seruus *monachū.*

Christi, nihil p̄ter Christū habet, aut si qd̄
p̄ter Christū habet, perfect' nō est, cū se
p̄fect' Deo sit pollicit', aut mēt' est. Os
aut̄ quod mēt' occidit animā. Igitur vt
cōcludā, si p̄fect' es, cur bona paterna de-
sideras? si p̄fect' nō es, Dominū fefellisti.

Ibidem.

Vnde om̄nia & c. Nec hoc ad perfectio-
nem sufficit, nisi post contemptas diuitias
Saluatorē sequatur, id est, relictiis malis,
faciat bona. Facilius enim sacculus con-
temnitur quā voluntas.

Hi. in epi. e Hęc est in omnibus sola perfectio, suę
ad Theo. imperfectionis cognitio.

Gre. li. 4. f. Plerūq; hi, quos iā perfectos homines
dialogor. æstimāt, adhuc in oculis summi Opificis
aliquid habent imperfectionis. Sic sæpe
imperiiti homines nedū perfectē sculpta
figilla conspiciamus: & iam quasi perfectā
laudamus, quę tamē adhuc artifex consi-
derat & limat: laudari iam audit, & tamē
ea tandem meliorando non desinit.

Gr. in bo. g. Tantō quisque perfectus est, quantō
perfectiūs sentit dolores alienos.

Cte. su. il. h. Mons altitudinē virtutū signat, ad quā
Genes. 19. angelus hortat: qui nō viderit se posse cō-
In monte scēdere, meli' est, vt in Segor, id est in par-
te saluum uula remaneat cōtētus laicali, & cōmuni
fac. vita, quā montē virtutis arripiat, & ad tē-
cularia redeat. Est ciuitas hęc iuxta & c.

Iuxta

Iuxta dicitur & tamē ad salutē tuta: quia
actiua vita est, nec a mūdi curis ex toto di-
screta, nec à gaudio æternę salutis aliena.
i Onus oneri additur, & minus onerat, *Bernar. in*
& sic oneri grauissimo legis accedes qua- *epist. 72.*
driga euangelij, & auxit perfectionem, &
minuit difficultatem.

k Nemo perfectus est, qui perfectior esse *Berna. in*
non appetit, & eō perfectiorem quisq; se *quadrup.*
pbat, quō ad maiorem tēdit perfectionē.

l Bonū acqrit gradū, qui bene ministra- *Be. in ser.*
uerit: meliorē fortē, q̄ benevacauerit deo:
optimū aut̄, qui perfectus est in vtroque.
m Deo, à quo nos sum' facti, reddamus, *Pres. li. 3.*
nec dominari nobis, ea, quib' sumus natu *de vita cō-*
raliter p̄positi, permittam', dominetur *temp' asi.*
vitijs ratio, subiiciatur corpus aīo, anim' ^o
Deo, & impleta est tota hoīs perfectio: vt
sicut viuētia vira carentibus, sensibilia nō
sentiētibus, immortalia mortalib' ratiōci
nādo p̄ponim': ita bene viuendo volu-
ptuosū vtilia, vtilibus honesta, honestis
sancta, & sanctus oīa perfectā p̄feram'.
n Si vis perfectus esse & c. Ille, qui muta- *Orig. sup.*
uit pro diuitijs paupertatem, vt fieret per *ill. Matt.*
fectus, non in ipso tempore, quo tradidit *20. c.*
bona sua pauperib', siebat omnino perfe-
ctus, sed ex illa die inceptit speculatio Dei
ducere eum ad omnes virtutes.

Ff 3

Cyp. epif. 5. de orat. dominica o Fiat voluntas tua. Voluntas Dei est, quã uerfatione: stabilitas in fide: uerẽdũia in uerbis: in factis iuftitã: in operibus mifericordia: in moribus difciplina: iniuriam facere nõ noffe, & factam poffe tolerare: cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere: amare in illo, quod pater eft: timere, quod Dominus eft, Chrifto nihil omnino præponere, quia nec nobis quicquam ille præpofuit.

Abb. 15 p Ieiunia, uigilia, meditatio fcripturarũ, nuditas ac priuatio omnium facultatum, nõ perfectio, fed perfectionis instrumenta funt: quia nõ in ipfis confiftit difciplinæ collat. 5. finis, fed per illa peruenitur ad finem.

Colla. 6. q Sunt qui euangelicam perfectionem fimulatẽ potiũs, quã in ueritate arripere uolunt, eorum fcilicet laudibus puocati, qui uniuerfis diuitijs mũdi perfectam Chrifci præferunt nuditatem.

Abb. 10. r Miserum eft cuiuflibet artis ac ftudij in col. 11. a. difciplinã quempiã profiteri, & ad perfectionem eius minimẽ peruenire.

Cafs. 13. 4. epiftolarũ epift. 31. s Ad finẽ debet perducere, quæ prudentũ intẽtio uifa eft fufcepiffe: quia ficut perfecta laudem pariunt, ita & uituperationem generant, quæ in medijs conatibus ægra deferuntur. Defectus. n. rerum, aut confilium

lium titubare, aut vires arguit de fuffe.

Vide etiã in ti. Anima. t. Cogitatio. d. Dolor. c. Error. b. c Exemplum. a. c. a. d. a. i. Favor. b. Fortitudo. q. Iuftitia. r. Laus. a. c. Meritũ. e. Præfumptio. a. Relinquere. h. a. l. a. m. Sacerdos. a. c. Sanctitas. b. Scãdalũ. a. Simplicitas. h. i. Chrifianus. a.

Periculum.

N Imiũ præcepẽs eft, qui tranfire con tendit, ubi confpexerit alium ceciñgulari diffe, & uehemẽter infrẽnis eft, cui non tate cleri incutitur timor alio pereunte. Amator eorum. autem eft falutis fuæ, qui & uitat alienæ mortis incurfum: & ipfe eft prouidus, qui follicitus fit cladibus cæterorum.

b Non quifquam fibi proponat & dicat: *Aug. ibi.* habere uolo, quod uincam, hoc eft dicere: uiuere defidero, & uolo fub ruina.

c Periclitatur caftitas in delictijs, humili tas in diuitijs, pietas in negotijs, ueritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.

d Bona turpitudõ eft, quæ periculũ uin cat. citius inuenitur periculũ, cũ contẽni. *Seneca in car. pronerb.* tur, nõ quã periculũ fine periculo uincit.

Vide et in ti. Confidentia. a. Mifericordia. b. Mors. b. z. Mundus. t. Prælatio. b. y.

Perfeuerantia.

Incallum bonum agitur, fi ante uitæ terminũ defcratur: quia frufta uelo. *Greg. li. 1. moralũ.*

citer currit, qui priusquam ad metas venerit, deficit.

Be. in qua b Perseuerantia est vnica filia summi re-
dant epi. gis, finis virtutum carumq; consumma-
tio, torii sq; boni repositorium & virtus,
sine qua nemo videbit Deum.

Ber. in epi c Absq; perseuerantia nec qui pugnat, vi-
sto. 129. ctoria, nec palmā victor cōsequitur: vigor
virii, virtutū cōsummatio est. Nutrix est
ad meritū, mediatrix ad prāmium, soror
est patientiæ, cōstantiæ filia, amica pacis,
amicitiarū nod', vnanimitatis vinculum,
sanctitatis propugnaculū. Tolle perseue-
ratiā, nec obsequium mercedē habet, nec
beneficiū gratiam, nec laudem fortitudo.
Deniq; non qui inceperit, sed qui perse-
uerauerit vsq; ad finem, hic saluus erit.

Ber. in 2. d Bonā vitā ego puto, mala pati, & bona
ser. i. vigi. facere, & sic perseuerare vsq; ad mortem.

Petr. 65 e Perseuerandum est, & assiduo studio ro-
Rom. apos. bur addendum, donec bona mēs sit, & bo-
Se. ep. 14. na voluntas est.

Sen. epi. 1. f Turpe est cedere oneri, & luctari cum
officio, quod semel recepisti. Non est vir
fortis ac strenuus, q laborē fugit, nec cre-
scit illi animus ipsa rerum difficultate.

Ib idem. g Nihil est quod non expugnet pertinax
opera, & intenta ac diligens cura.

Se. ep. 65. h In excelsis est beata vita, sed perseue-
rant

rantia penetrabilis.

Petitio.

a **Q**Uum aliquid aliquādo tardius dat *Aug. sup. de*
Deus, cōmendat dona, non negat. *Verbis do.*
Desiderata diu dulcius obrinetur, citò au *cap. 1.*
tem data vilescunt. Pete, quere, insta: petē-
do & quærendo crescas, vt capias. Seruat
tibi Deus, quod non vult citò dare, vt & tu
discas magna magis desiderare.

b Malè vsurus eo, quod vult accipere, *Aug. sup.*
Deo potius miserate nō accipit, proinde *To. c. 74.*
si hæc ab illo petitur, vnde homo læditur *Quod cū -*
exauditus, magis metuendum est, ne quod *que petie-*
posset non dare propitius, det iratus. *ritus.*

c Sæpe vox nostra eò perficitur, quò dif- *Greg. lib.*
fertur, & cum superficie tenus petitio ne- *moralium.*
gligitur, vota nostra altius in cogitatio-
num radice solidantur: sicut & semina
mesium gelu pressa solidantur: & quò ad
superficiem tardius exeunt, eò ad frugem
multipliciora confurgunt.

d Desideria vtique nostra dilatione ex- *Gre. ibid.*
tenduntur, vt proficiant, vt ad hoc quod
perceptura sunt, conualescant, excitātur
incertamine, vt maioribus cumulentur
præmiis. In retributione labor protrahi-
tur pugna, vt crescat corona victoriæ.

e Cum is, qui displicet, ad intercedendū *Greg. in*
mittitur, irati animus ad deteriora pro- *pastorali.*
uocatur.

Esid. lib. 3. f Non impetrat à Deo bonū, quod poscit, *desum. bo.* qui eius legi non obedit. Si enim id quod Deus præcepit, facimus, id quod petim⁹, sine dubio obrinebimus.

Chry. sup. g Petentis negligentia reprehenditur, *M. ut. Pe* ubi de dantis misericordia nō dubitatur. *iste Ec. h* Supplicatio est, quando desiderium *Hu. de sã* mentis cū magna deuotione exprimitur. *Ek. V. i. tã* i Iustum est, vt iugiter rogetur, qui si non *Cas. super* petatur, offenditur.

psal. Fac k Honestus est rem negare: quā in lon- *cũ ser. tuo* gos terminos dare: quia min⁹ decipitur, *Ec. Cas* cui celeriter negatur, vnde res ad multam *in quadi* instantiā exhibita, cara videtur emptori. *epist.* l Qui timidè rogat, docet negare.

Seneca. m Nil petas quod negaturus fuisti, nil *Ibidem.* negabis quod petiturus fuisti. *Senec. in n* Ingenuitate lædes, cū indignum ro- *promerb.* ges. Negat sibi ipse, qui qd̄ difficile est, petit. Petenti autoritas datur, cum credit dominum præstare posse quod petitur.

Vide etiā in ti. Adiutorium. k. Amicitia. *b. d.* Beneficentia. a. p. Clericus. b. Contri- *tio. h.* diuitiæ. b. r. Mund⁹. b. e. Oratio. b. a.

Philosophus.

Aug. li. 2. a S I quæ vera philosophi dixerunt, ab *de doctri.* eis sunt tanquā ab iniustis possesso- *Christi.* ribus vendicanda in vsum nostrum.

Au. in li. b Non est religio à Philosophis quæren- *da*

da, qui eadē sacra recipiebant cum popu- *de Sera* lis, & de suorum deorum natura ac sum *religio.* mo bono, diuersas contrariasq; sententias in scholis personabant.

c Philosophi eò damnabilius colebant *Aug. li. 6.* idola, quò illa quæ mendaciter agebant, *de ciuita* sic agerent, vt cum populo veraciter *te Det.* agere existimarentur.

d Qui de mensa & vino regis noluerunt *Hier. sup.* comedere, ne polluerentur, si sapientiam *Daniël.* atque doctrinam Babyloniorum scirent esse peccatum, nūquā acquiescerent di- *fcere,* quod non licebat.

e Res siquidem monstruosa est, Philoso- *Chry. li. 1.* phus curialis: & dum vtrunq; esse affectat, *de nugis* neutrum est, eò quòd curia philosophiā *curialiū.* excludit, & ineptias curiales philosophus *Ec. Gesti-* vsquequaque non recipit. *gus phila-*

f Quicumq; scientiā contingere cupit, si *sophorum.* relicta veritate artium, reliquis se impli- *Hug. in di* care voluerit. materiam laboris, vt ita di- *da. sc. li 3.* cam, infinitam plurimamq; inueniet, & fructū exiguū: quapropter mihi videtur primū opetam dādā esse aribus, vbi fundamēta sunt omniū, & pura simplē- que veritas aperit, & idē errat, qui reli- ctis artibus, quasdam sibi sciētias eligunt, in quibus se posse fieri perfectos putant.

g In philosophis. n. fuit venerabilis ima- *Hug. ib. 2.*

go virtutis, dū sine fine & dilectione virtutis substantia esse non possit: & vnam, inquit, inueniatur in nobis, quæ virtutis imaginem teneat. Quis enim umbras virtutum induit, quibus videmus floruisse gentiles? Quis enim Themistoclis diligentiam, Frontonis grauitatem, Socratis continentiam, Fabricij fidem, pudicitiam, Scipionis, loganimitatem, Vlisis, Catonis pietatem imitatur? qui quasi quedam seculorum suorum sidera splenduerunt, tempora sua illustrantes? Sed quia Christū non cognouerunt, in cogitationibus suis superbia tumescentes, vera humilitate carētes, humanam gloriam appetētes, & seipfos esse sapientes æstimantes & dicentes, stulti facti sunt. ad Romanos.

Ibidē, & scribitur de naturis verum. h O felicia antiquorum tempora, in quibus ipsi imperatores mundū regentes seipfos philosophiæ dederūt! vt patuit de Alexandro Macedone, de Iulio Cæsare, de Ptolemaeo rege. Cuiuslibet enim regni gloria creuit in immensum, quandiu artium liberarum studia in ipso floruerunt. Victoria enim militiae, & gloria, & philosophia simul creuerunt. Et merito, quia philosophia vera docet iustē & rectē regnare. Per me enim reges regnant, ait Sapientia.

Cass. super illud psal. i Pisces fortasse philosophos vocat, qui huius mundi naturam erraticā curiositate pertra-

pererant: nam sicut illi posita fronte itivolucres nera sibi refecant, pelagi inundatione cōculi & pifusa: ita & isti capite demisso venas rerū sces maris ratione humana assiduo labore perquirunt.

k Astrologiā sacrilegā summa mentione Cass. super fugiamus, quā etiam nobilium philosopho psal. 70. phorum iudicia damnauerunt.

l Vbi se in astrologiæ partem labilis error infuderit, & vitas mortalium decursu stellarū purauerit colligēdas: tunc abominandi, tunc potius cæci, quam se æstimāt quærit sibi. præuidere quæ Creator nobis vtiliter decreuit abscondere.

m Philosophia est disciplina, omnium rerum diuinarum & humanarum rationes inuestigans. *Tul. in li. de vniuersaliter.*

n O Philosophia dux vitæ, o virtutis indagatrix expultrixque vitiorum: tu inuentrix legū, tu magistra morū & discipline fuisti. *Tul. ibid.*

o Epictet^o Philosoph^o aiebat, literas atque doctrinas philosophiæ, cū in hominē fallsum atque degenerē tanquam in vas impurū atque pollutū influxissent. veterari, mutari, corrūpi, & ruinā fieri: & inquit eadē, nonnullos pecuniæ cupidos, gloriæ illectos, libidinū seruos, vt quū qualitate pugnet oratio. Reprehensibile enim apud philosophos fuit profiteri vitam philosophicā, & tamen non viuere secundum eā. *Aul. Gel. libr. 17.*

Nom

Isid. lib. 1. p Nomen philosophi à Pythagora ortum habuit, qui interrogatus quid p̄fiteretur, verecundo nomine φιλόσοφος id est amatorē sapientiæ se esse respōdit. qm̄ sapiētē p̄fiteri arrogatissimū videbatur: ita deinceps posteris plasuit, vt quantūcūq; quis sibi vel aliis in sapientia excellere videretur, non nisi philosophus vocaretur.

Sene. epi. 14. q Nunquā intantum conualescet nequitia, nunquam sic contra virtutes cōiurabitur, vt non philosophiæ nomen venerabile & sacrum maneat.

Sene. epi. 17. r Tandiu liberalibus artibus immorandum est, quā diu animus agere meliūs nō potest. rudimēta sunt, non opera. sunt autem liberalia dicta, quia libero digna.

Sene. epi. 18. t Sic discamus, vt quæ fuerūt verba: sine opa. Nullos autē perus mereri de omnib⁹ mortalib⁹ iudico. q̄ qui philosophiā, velut quoddā artificii: ū vt nale discernūt: qui aliter viuunt, quā viuendū esse p̄cipiūt.

Ibidem. v Vtinā quæadmodū vnice: sa mūdi facies in cōspectū venit, ita philosophia toto nobis possit occurrere similimū mūdo spectaculum. profectō oēs mortales in admirationē sui raperet. relicta his, quæ nunc magna magnorum ignorantia credimus.

Sen. epi. 20. x Facere docet philosophia, non dicere. & hoc exigit, vt ad legem suam quisque

vii

viuat, ne orationi vita diffentiat, vt verbis opera concordent.

v Hoc enim turpissimum est. quod nobis *Sene. epi.* obici solet: Verba philosophiæ, non opera nos tractare.

Vide etiam in tit. Curiositas. a b. a. i. a. l. a q. Doctrina. a m. Fides. l. Paupertas. a m. Relinquere. m. Studium. a m.

Pietas.

a **P**enes Deū nec pietas sine iustitia est, *Pe. Chry.* neque sine pietate iustitia, nec sine *in sermo.* pietate cor' est sensus, sine bonitate æqui 145. *de ge* tas: sine æquitate bonitas non habetur. *nera Chry* Virtutes si separatæ sunt, dilabuntur. *Ae-sti.* quitas sine bonitate, sicutia est, & iustitia sine pietate, crudelitas est.

b Pietas amica parentibus, grata Deo, *Amb sup.* dominum cōciliat, necessitudines fouet: *Beati iro* Dei cultura, merces parentū, filiorum *maculut.* pendium. Pietas inquam, iustorum tribunal, egenorum portus, miserorum suffragium, indulgentia peccatorum. *Ambr. in*

c Sæpe flectit humilitas, quod nec virtus *quadā en* potuit superare, nec ratio. *pist.*

d Necessitudinē generis diuinę religionis pietas antefertur. Nulla em̄ merces Deo *lib. de Si-* melior, q̄ ea, quæ habet pietatis munera. *duis.*

e Volēs discipulus reuerti domū, & suis *Etie. i epi.* omnia renuntiare, magistrī voce *ad Mart.* prohibetur

betur: sepultura patri non datur, & pietatis genus est, impium esse pro domino.

Hic. i. epi. f Clades in luos, pietas in Deū est. Nemo ad *Par.* pietatē debet anteferre religioni: q̄ amat filium aut filiā super me, non est me dignus.

Ibidem. g Ordinate in me charitatem. In canonicis. Rectus ordo est, post Deū amare patrem & amicos. Si tamen necessitas venit, ut utrunque seruari non possit, odium in suos, pietas est in Deum.

Gre. libro mo. h Ille bene agit q̄ pia sunt, q̄ scit prius seruire, q̄ iusta sunt: ut collat^o in proximos riuus misericordix de iustitiæ fonte ducat.

Ibidem. i Sunt nonnulli, q̄ pietatis suæ viscera tenere vsq; ad incognitos nesciūt, sed solū, quos per absiduitatē notitiæ didicerūt, miseretur: apud quos pl^o familiaritas quā naturaualet, dū quibusdā necessaria, nō quia homines, sed quia noti sunt, largiuntur.

Gre. ibid. k Beneficiū debet exhiberi per pietatem, & bonum verbum tribui per humilitatē.

Gre. i. qua dam ho. l Pensemus, si possumus, dispensationem supernę pietatis: si tibi, si ceciderint, mihi naturę penam: lapsis verò, ut surgere appetant, promittit misericordiam: considerantes namque quòd iustus est, nolite negligere peccata vestra: considerantes quòd pius est, nolite desperare.

Gre. libr. mo. m Nulla est scientia, si utilitatem pietatis

tis non habet: & valde inutilis est pietas, si scientiæ discretionē caret.

n O clementissima pietas, quæ non sua definit largiri beneficia, nō solū vbi nūl quodam lum inuenit meritum, sed plurimū etiam sermo. vbi totum videtur contrarium.

o Pietas est ex benignæ mentis dulcedi ne grata omnibus auxiliatrix, affectio, & diuini cultus religiosa deuotio. *Hugo in li. declar. anima.*

p Hęc. n. est pfecta pietas, quæ antè, q̄ sit castas precibus, nouit cōsiderare fatigatos. *4. epi. st. lib.*

q Pietas est, per quam sanguine iunctis patriæq; beneuolis officium, & diligens tribuitur cultus. *Tullius in sua rheto.*

r Eximia ciconiis inest pietas. nam quantum tēporis impenderūt foetibus educant dis, tantū & ipsæ à pullis inuicem aluntur. *Solinus in lib. de mirabilibus rebus.*

l Leonum clemētiæ indicia multa sunt, prostratis parcūt, in viros potiūs, q̄ in feminas leniūt, infantes nō nisi magna fame perimūt, nec à misericordia superant. *ibi.*

Vide etiā in ti Beneficētia, f. Charitas, m. Cōpassio. Deuotio, l. Eleemosyna, b. Misericordia. Relinquere, g, l. *Potestas.*

a **A**crius diuitibus, quā pauperibus inuideēt, & nō inopes, sed locupletiores inquietat infestatio sæua latronū. Plus duces & principes, q̄ milites ab hostibus appetunt in pugna, & violentiūs oppulstantur

vētis & turbibus cultrina quecūq; sunt
altiora: idēd magnopere, quō pl^o ceteris
vnusquisq; pōt, sciat esse sibi metuendum.

*Aug. lib. 13. de tri-
nita.* b Optandū est itaq; vt potestas non de-
tur nisi cōtra vitium: propter quā vincē-
da potētes nolunt esse homines, & volūt
propter vincēdos homines: vt quid hoc?

nisi vt verē victi, falsō vincant: nec sic sint
veritate, sed opinione victores. Hanc igitur
potentiam planē optet vnusquisque
atq; appetat, vt potēns sit in seipso, & mi-
ro modo aduersus seipsum pro seipso.

Grego. lib. moral. c Quāuis quolibet in loco positi, cogi-
tando, loquēdo, agendo peccemus, tunc
tamē per tria hęc animus effrēnaciū cap-
itur, quum mūdi huius p̄speritate suble-
uatur. nā quum præire potestate se ceteros
cōspicit, & quū autoritati vocis à nul-
lo resistitur, lingua licētius p̄ abrupta dis-
frēnat: quūmq; facere quodlibet licet, ius-
tē sibi omne æstimat licere quodlibet.

Gre. mor. d Cogitatio si assiduē mentē excoquit,
oēm superbix tumorē p̄mit, & p̄tātē ac-
ceptā nō honorē, sed onus æstimari facit.

Grego. lib. e Potestas namq; quum habetur, & co-
gitanda est ad vtilitatem, & dissimulanda
propter timorem: quatenus qui vtitur, vt
prodesse debeat, posse se nesciat.

Greg. lib. f. Tunc solū potestas bene geritur, quū
non

non amādo, sed timēdo retinetur, quæ vt *mora.*

ministrari rectē valeat, oportet primū, vt
hęc nō cupiditas, sed necessitas imponat.

g Bona est ordine suo potentia, sed cun-
cta regentis indiget vita. *Grego. lib.*

h Summū in regib^o bonū est, iustitiā co-
lere, ac sua vniciuiq; iura seruare, & in sub-
iectos non sœuire, nō sinere q̄ potestatis
est fieri, sed quod æquum est, cultodiri.

i Beatus David ita erat in potestate po-
situs, tanquā omnib^o ipse esset subiectus, *lib. de co-
& in folio regali erat, vt vincus in carcere punctione
& in purpura quali in cilicio iacebat cine cordis.*

re cōspersus & corde cōpunct^o. Aula rega-
lis erat ei tanq̄ eremi vastissima solitudo.

k Qui potestatem non cupit adipisci, nec
ereptionē vtiq; eius veretur: atq; non me-
tuens cūcta, quæ cum ea fiducia & liberta-
te, quæ Christiano cōuenit, exequet. nam
qui metuunt, & ne deponant tremunt,
amarā sustinent seruitutē, & quæ malis re-
dūder innumeris: atq; tam Deum, quàm
homines frequēter coguntur offendere.

l Sicut potentes potenter tormenta pa-
riuntur, sic & iustitiæ præmiis fruuntur
plenus, si rectē exercuerint potestatem: &
tantam in futuro præsubditus habebunt
gloriam, quanta virtute eos, in magna de-
linquendi licentia, præcesserunt.

Chry. sup. Mat. c. 2. m Semper enim grandis potestas maiori timori subiecta est: sicut ramum arborum in excelso positarum, etiã si leuis aura flauerit mouet: sic & sublimes in culmine dignitatum existetes, etiã leuis nuntij fama conturbat: humiles autẽ sicut in conualle plurimumq; in tranquillitate consistunt.

Leo papa in quadã epist. n Principatus quẽ aut seditio extorsit, aut ambitio occupauerit, etiã si moribus atq; actibus non offenderit, in ipsius tamen initij sui exemplo est semper vitiosus: & difficile est, vt bono peragatur exitu, quæ malo inchoata sunt principio.

Tullius in sua rheto. p Potẽtia est ad sua conseruãda, & alterius obtinenda, idonearũ rerum facultas.

Pet. Chrysologus in quodam sermo. p Potentia Domini non minor est in regno potentissimo cõferendo, quã in tugurio pauperis euertendo. Quis enim in

Græcia potentior fuit Alexandro: ei tamẽ successisse legitur non suus, sed saltatrici filius: successorem Iulio Cæsari fecit adoptio, non natura. Cæsareq; domus totũ relege, & reuolue pgressum, & inuenies q̃ breui perijt memoria eorũ, & ad inferos descendentes, quoniam à se scientiã Domini repulerũt, & ipsi repulsi sunt: eisq; Herodes, aut ignoti, aut extranei successerũt

Boët. de cõsola. li. 2. r Si ipsis dignitatib; ac potestatibus inesset aliquid naturalis ac propriij boni, nõ quã

quã pessimis prouenirent. Neq; enim sibi solent aduersa sociari: natura respuit, vt cõtraria quæq; iungãtur. Itaq; cũ pessimos plerunq; dignitatibus fungi dubiũ nõ sit, illud etiam liquet, natura sui bona non esse, quæ se pessimis hæere patiũtur.

Boët. de cõsola. lib. 4. f Infeliciores esse necesse est malos, cupiunt quum perfecerint, quã si ea, quæ cupiunt, implere non possent. Nam si miserũ est voluisse praua, potuisse, miserũ est.

t Princeps debet esse sermone affabilis, accessu facilis, vultu quo maximẽ popularis demulcet, amabilis, æquis propensus, iniquis acerbus. Talis, inquit, à tota ciuitate amatur, defenditur, colitur: hic princeps beneficio suo tutus nil p̃sidiis eget, arma, ornamenta animi pro se habet.

x Regnantibus multò peius periculum est, quã in his qui iudicantur: hi enim singulos timent, illi vniuersos.

Plato cũ vidisset Dionysium tyrannum corporis sui custodibus septũ, quid tantum mali, ait, fecisti, vt ita à multis custodiaris?

Vide etiã in tit. Ambitio & Apostoli, c. a. Diuitiã, c. f. Electio, c. e, f, n. Exactio & Excomunicatio, b. Exclũ, a. c. Hypocrisis, b. c. Prelatio, y. Rapina, c. d. Regimẽ, e, y, a. f. Sultitia, a. Superbia, a. d. Voluntas, a, q.

Prædestinatio, sive prouidentia diuina.

Aug. lib. a **P** Rædestinatio, est diuine voluntatis per gratiam electio.

de prædestinatione b Sicut tu memoria tua, non cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus præsentia

sancto. Aug. lib. sua non cogit faciendâ, quæ sunt futura.

3. de li. arc Prædestinatorum ita certus est numerus

bi. vt nec addatur eis quisquâ, nec minuatur

Aug. de ex eis. Tene ergo, quod habes, ne alius accipiat coronâ tuam. Si enim alius non est acceptus

prædestinatioe prurus, nisi iste perdidit, certus est numerus.

sancto. d Prædestinatio Dei multis est causâ stâ

Aug. li. de di, nemini est causâ labendi.

prædesti. e Sicut tu quædam, quæ fecisti, meministi,

sancto. sti, nec tamen, quæ meministi, omnia fecisti: ita Deus omnia, quorum ipse est actor

Aug. lib. 3. de li. ar præscit: hæc tamen omnium, quæ præscit, ipse actor est, quorum autem non est malis actor, iustus est vltor.

Aug. sup. f Nemo venit nisi tractus: quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle iudicare, si nō vis errare. Semel accipe & intellige.

Ioan. ho. 27. Nondum traheris: ora, vt traharis. Ramum videre ostendis oui, & trahis illam. Noces pro demonstratur & trahit, & quod currit, trahitur: amado trahitur, sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur.

Grego. in g Præscientia est vnâquamque rem ante, quam veniat videre, & id, quod futurum est,

dialog.

est, priusquam præsens sit, prouidere.

h Obtineri nequaquam possunt, quæ præ Grego in destinata non fuerat: sed ea, quæ sancti vitæ dialo. li. i. oratio efficiuntur: ita prædestinata sunt, vt

precibus obtineant. nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus postulatō mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare.

i Præfixi dies singulis ab æterna Dei præ Grego. in sciencia, nec augeri possunt, nec minui: nisi comora. tingat, vt ita præsciatur, vt aut optimis operibus longiores fiant, aut pessimis breuiiores.

k Prouidentia Dei ita omnia disposuit, quæ Orig. sup. nihil otiosum remanfit. Malitiâ non fecit illud. Ne cum tamen ab aliis inuentam prohibere mer. 22. possit, non prohibet. Si enim malitiâ non Stetit ante esset, virtus contrarium non haberet, nec gelus do-

clarefceret, nec examinatio fieret, non promini com- bata verò, nec examinata, virtus esset. tra Ba-

l Tolle malitiâ fratrum Ioseph & inuidiam, laam. simul perimes dispersionem Dei, & quæ in Orig. ibi.

Aegypto pro salute omnium gentium gesta sunt.

Si Ioseph non videret, somnium Pharaonis non exponit, nemo frumenta in Aegypto congregabit: peribit Aegyptus & finitimæ regiones, & ipse Israël, & semine eius quærens panem, Aegyptum non ingredietur, nec egredietur

in mirabilibus Dei, nec fiet virtutes, quas fecit p Moysen & Aaron: nemo mare rubrum sicco pede transibit, nō dabitur manna, neq; aqua de petra, nec lex in monte Sinai: terrā promissionis nullus intrabit.

Origi. ibi. m Tolle regis Balaac malitiā, & nusquā erunt pphetæ Balaā: aufer malitiā Iudæ, & proditiōē auferes pariter & crucem Xpi & passiōē. Si nō fuisset mors Xpi, nec resurrectio eius, nec aliquis primogenitus ex mortuis, nec spes resurrectionis.

ibidem. n Tolle astutias diaboli, nec erit corona victoriæ legitimè certanti: si desint obstantes, non erunt agones, nec victoribus munera parantur. Non solum ergo bonis utitur Deus ad opus bonum, sed etiā malis. Sunt vasa ad honorem, sunt ad contumeliā, vtraque tamen necessaria.

Cass. sup. psal. 79. o Persecutionibus crebris utitur, vt citò prædestinatorum numerus impleatur.

Vide etiam in tit. Ingratitudo, c. Homo, f, g. Malitiā, a. Pœnitentiā, d. Remuneratio, a.

Aug. sup. a per Ioan. S Ic debet esse sermo Dei fidelibus, tanquam pisce hamus: tunc capit, quando capitur, & reti & hamo piscatur perfectus, sed reti turba concluditur, hamo singularis eligitur.

Aug. de b In doctrina, sacræ scripturæ autoritatē debet

debet episcopus præferre nō seculariū lite rarum peritiam ostētare. Nō enim episcopi est officium, Grammaticam exponere, nec laudes Iouis personent ora pōtificis.

c Frequenter in longum protractus sermo, caret intelligentia.

d Ad panē vētis cū labore puenitur: quā

tō magis ad panē mētis statis, & auditis?

laborat ne moriat homo moritur, & nō per Ioan. laborat ne peccet homo in eternū videtur?

e Eos dicit Dominus furari verba sua, qd boni volūt videri, loquēdo quæ Dei sunt, cū mali sint, faciendo quæ sua sunt.

f Prædicator labore, vt intelligēter, vt

libenter, vt obedienter audiatur: & hoc se posse magis pietate orationū, quā oratoris facultate nō dubitet, vt orādo p se

ac pro illis, quos est allocuturus, sit prius orator, anteq̄ doctor, & ipsa hora accedēs

prius, quā m exerat proferentē linguā, ad

Deū leuet animā sitientē, vt ructet quod

biberit, vel quod impleuerit, fundat.

g Aperi os tuū, sed prius vt aperiat im-

plora. Vita enim verbū erigit, & acquirit,

sermo enim sine vita, non est Dei sermo.

i Liberē enim & sine adulatione veritatē prædicantes, & gesta prauæ vitæ arguēt

tes gratiam non habent apud homines.

k Qualis debet esse, qd euāgelizat regnū

Qualis debet esse, qd euāgelizat regnū

illud Lu. Dei, præceptis euāgelicis designatur: hoc
 10. *Nihil* est, vt subsidij secularis adminicula nō re-
tuleritis i q̄rat fides: q̄a tot⁹ Deo ih̄erēs p̄ret. quo
Via, &c minus ista req̄rat, magis posse suppetere.
Hic super l Oīs doct̄or, qui austeritatē scripturarū,
illud Vi per quā p̄t audientes corrigere, vertit ad
nū tuum gratiā, & ita loquitur, vt nō corrigat, sed
mistū est delectet audientes, vinū sanctarū scriptura-
aque. rarū violat, atque suo corrumpit sensu.
Hic, super m Qui speculator Dei futurus est, multo
Eze. ii. l. tempore debet quiescere, & dolere ea, quę
 vident: nihilq; habere in conscientia, quod
 in alijs correcturus est.

Hier. ibi. n Magnū discrimen est, Dei tacere sermo
Si dicētes ob triplicē causam, vel p̄pter timorē,
me ad im vel p̄pter pigritiā, vel p̄pter adulationē.
pium. o Notandū est, q̄ dicitur verba sapientū
Hic super pun gere, nō palpare, nec molli manu ar-
illud ecc. trahere lachrymam, sed errantibus tardis
Verba sa- pœnitentię dolores & vulnus infigere. Si
pientum cui⁹ igit sermo nō pūgit, sed oblectationē
quasi si facit audiētibus, iste sermo nō est sapiens.
muli. p Delicata doctrina est pugnanti ictus di-
Hic. i ep. ctare de muro, & cum ipse vnguentis deli-
ad Nepo. butus sit, cruētū militē accusare libidinis.
Hic. i epi. q Non confundant opera sermonē tuū,
eudem. ne quum in ecclesia loqueris, tacitus quili-
 ber respōdeat: cur ergo quę dicit, ipse nō
 facit? Delicatus magister est, qui pleno
 ventre

ventre de ieiunijs disputat: accusare avari-
 tiā & latro potest: sacerdotis Christi os,
 mens manūque concordant.

r Sermo presbyteri nisi lectiōe scriptura- *Ibidem.*
 rū cōdiat, verba voluit celeritate dicēdi.
 f Omne quod non ædificat audientes, in *Hiero. in*
 periculum vertitur audientium. *quadam*
 r Si iniquitas bene dispensata vertitur in *epist.*
 iustitiam, quantō magis sermo diuinus in *Ibidem.*
 quo nulla est iniquitas, qui apostolis est
 creditus, si bene fuerit dispensatus, dispen-
 satores suos leuabit ad cœlum?

v Vt lixiuium per cinerem humidū fluēs, *Ibidem.*
 lauat & non lauatur: ita bona doctrina
 per malum doctorem animas credentium
 lauat à sorde peccatorum.

r Fructus etenim terrę absq; pecunia co- *Grego. in*
 medere, est ex ecclesia quidē sumptus acci- *mo. expo-*
 pere, sed eidē ecclesię prædicationis pre- *nens illud*
 tiū nō præbere. Terrę igitur fructus absq; *Iob. Si fru-*
 pecunia comedit, qui ecclesię cōmoda ad *ctus rer-*
 vsum corporis percipit, sed exhortationis *ra comedi-*
 ministerium non impendit. Quid ad hoc *absque*
 nos pastores dicimus? qui aduētū districti *pec.*
 iudicis præcurrentes, officiū quidem præ-
 conis suscepimus, sed alimēta ecclesiastica
 muti māducamus? exigimus quod nostro
 debetur corpori, sed nō impēdimus quod
 subiectorum debemus cordi.

Vita

Greg. sup. Eze. ho. y Vita prædicantium sonat & ardet: ardet desiderio, sonat verbo. Aes ergo cades est prædicario accesa, sed de candenti aere scintillæ prodeunt: quia de eorum exhortationibus verba flammantia ad aures audientium procedunt. Rectè ergo prædicatorum verba scintillæ appellata sunt: quia eos, quos in corde tetigerint, incendunt.

Gre. ibid. hom. 10. z Sermo dulcedinem non habet, quem vita reprobam infra conscientiam remordet: unde necesse est, ut qui verba Dei loquitur, prius studeat scire qualiter viuat, ut post ex vita colligat, quæ & qualiter dicat.

Ibidem. a b Ad prædicandum namque plus conscientia sancti amoris ædificat, quam exercitatio sermonis. Qui enim vitam suam interiorius pensat, & exemplo suo foris admonendo alios ædificat, quasi in corde linguæ calamum tingit in eo, quod manu verbi proximis exteriorius scribit.

Gre. hom. II. super Eze. a c Ille sermo ab audiente libenter accipitur, qui à prædicante cum compassione animi profertur. Ille loqui veraciter nouit, qui prius benefacere didicit: & tunc verbi semen germinat, quando hoc in audientis

Ibi. Nas. peccatore pietas prædicantis rigat.

tunsicut turris Libani. a d Prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat foetores vitiorum odoresque virtutum.

Nisi

a e Nisi spiritus sanctus adsit cordi audiendi, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis euangelium. intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat.

a f Perdifficile negotium est in multitudine permixta atque diuersa, ubi ætas & instructio varia est, de rebus disputantem, & in apotheca velut multarum chordarum quædam cytharam ferientem, inuenire, & proferre aptum ad omnes prædicationis verbum, & ita velut plectrum singulis ad mouere, ut nusquam sonus offendat auditum.

a g Mundari prius oportet, & sic alios mundare: sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes: lumèn fieri, & sic alios illuminare: ad Deum accedere: & alios ad Deum adducere: sanctificari, & ita sanctificari: manus habere rectas, & sic indigentibus porrigere manum.

a h Lex ipsis prædicatoribus imposita est, ut ipsi viuendo illuminent, quæ loquendo suadere festinant: nam loquendi autoritas perditur, quando vox opere non adiuuatur.

a i Non debet prædicator infirmis innuare cuncta, quæ sentit, nec debet prædicare rudibus quanta cognoscit.

a k Ut longè ante nos reuerendæ memoriæ Gregorius Nazanzenus edocuit, non una

& ca

& eadem exhortatio cūctis cōgruit, quia nec cunctos par morū qualitas astringit. Sæpe nanque alius officium, quæ alibi profunt: quia pleiūq; herbę, quę alia nutriūt: alia occidunt: & leuis sibilus equos mitigat, & catulos instigat, & medicamentum quod hūc morbū mitigat, alteri vires iungit: & pectus, qui vitam fortium roborat, paruulorū necat. Pro qualitate igitur audientū formari debet sermo doctorum, vt tu singulis congruāt, & tamen à communis ædificationis arte nusquā recedat.

Ibidem. a l Ille vberes fructus prædicationis colligit, qui semina bonę operationis præmittit: nā loquendi autoritas perditur, quando vox opere non adiuuatur.

Ibidem. a m Vbi conscientia morder reatus criminis, linguam ligat timor confusionis.

Ibidem. a n Ille laudabiliter spicula emittit, qui prius quàm feriat, conspicit: malè nanque arcus validi cornua stringit, qui sagittam fortiter dirigens nescit quem ferit.

Ibidem. a o Qui ad veræ prædicationis verba se præparat necesse, vt causarum origines à sacris paginis sumat: vt omne, quod loquitur ad diuinę autoritatis fundamentū reuocet, atque in eo ædificiū suę locutiōis firmet.

Ibidem. a q Si negligis implere quod doces, aliis messem seminas, & ipse à frumenti participat

ipatione ieiunas.

a r Nequaquam debent homines in ætate infirma prædicare: quia sermo doctrinę non suppetit nisi in perfectæ ætate. Redemptor noster cum cœli sit conditor, & angelorum doctor, ante tricennale tempus in terra magister noluit fieri hominum, vt videlicet præcipitatis vim saluberrimi timoris infunderet, cum ipse etiam, qui labi non posset, perfectæ vitæ gratiam non nisi perfectæ ætate prædicaret.

a s Videat, quos à prædicationis officio ætas vel imperfectio prohibet, & tamen præcipitatio mouet, & ne cum intēpestiuè arripiant, quod non valent. perdant illud quod tempestiuè aliquoties implere possent: nā & puli auis, si ante pennarū perfectionem volare appetat, vnde in alta ire cupiūt, inde in ima cadūt: sic & conceptā sobolē, si priusquàm formetur, foemina profert, nō tā domū, quā tumultū replet.

a t Prædicatores boni & honorem propter adulationem fugiunt, & honorari tantum propter imitationem volunt.

a u Prædicator tantō districtius in paupere elationem feriat, quantō eum nūc illata paupertas inclinat: & tantō leuius humilitatem diuitum mulceat: quantō eos nunc abundantia, quæ subleuat, exaltat.

Debet

Grego. 3. a x Debet subtiliter is qui docet prospice
mo su. ill. re, ne plus audeat, quam ab audiente capi
Job. 29. tur. Prædicare debet ad infirmitatem au-
Stillabat dientiu, semeripsum contrahendo descen-
eloquium dere, ne dum paruis sublimia, & idcirco
meum. non profutura loquitur, se magis curet

ostendere quam auditoribus prodesse.

Grego. in a y Dispensanda est prædicatio pro loco
quadam & tēpore, & locorū capacitate, quæ si ra-
bo. ra fuerit, non sufficit: si assidua, vilescit.

Ibidem. a z Ad regnū æternæ beatitudinis perue-
nire nō valet, qui nō vult opere implere,
quod docet: nam cuius vita despicitur, re-
stat, vt eius prædicatio contemnat.

Gre. in fi- b a Vsurpau mihi cotis officiu, quæ fer-
ne past. lo rū reddit acutū, cū sit inutilis ad secandū.
quens de pulchrū depinxi hominem pictor fœdus:
seipso. aliōsque ad perfectionis litus dirigo, qui
adhuc in delictorum fluctibus versor.

Chryso. de b c Qui prædicationis suscipit officiu,
lau. Pau. non oportet mollem quendam esse atque
ho. 6. resolutum, sed fortem & per cuncta robu-
stum: nec enim saltē attingere quisquam
debet præclari huius muneris functionem
nisi paratus sit millies animam suam in
mortem tradere atque discrimina.

Orig. sup. b d Sicut cibus & delictis caro, ita spiritus
Leuiticu, verbis diuinis cōualefcit: nutrimenta igi-
hom. 39. tur spiritus sunt diuina lectio, orationes
assid-

assidua, sermo doctrinæ: his alitur cibus,
his conualefcit, his actor efficitur.

b e Fides ex auditu, auditus autem per ver-
Prof. li. r. bum dei, dicit apostolus. Si ergo quilibet
degrita cō sine prædicante non audit, sine auditu nō
templ. credit, sine fide nō intelligit, sine intelle-
ctu bene non agit: verbum Dei prædican-
dum est, vt audiens credat, credens intelli-
gat, & intelligens bonū opus perseveran-
ter exerceat: quoniam potentes vti libero
voluntatis arbitrio, nec opera sine fide,
nec sine operibus fides sola iustificat.

b f Prædicator non in verborum splendo
Ibidem. rem, sed in operū virtute totam prædican-
di fiduciam ponat: nō vocibus delectetur
populi clamātis, sed seribus, nec plausum
a populo studeat expectare. Si gemitum
lachrymāque, quas vult a suis auditori-
bus fundi, ipse primitus fundat, & sic eos
compunctione sui cordis accendat.

b g Solent mercatores duabus mensuris
Hug. li. 2. vt: quādoq; vna, qua vendētes sua distri-
de claus. buūt, quæ minor est: altera verò, qua emē
anim. tes aliena recipiūt, sed hæc maior est: ma-
iorem sibi, minorem proximō: sic quidam
prælati avaritiæ, & voluptatis mensura
vrentes, nimia parcitatis vasculo subiectis
ministrant: ipsi autē pleno superfluitatis
vrentes modio, parcitatem prædicāt, sub

icctis, sed ipsi voluptatem sequuntur.

Se. in qua b h Ad rem mouearis, non ad verba com-
dum epi. posita: nam oratio eius qui veritati operā
dat, in composita debet esse & simplex.

Sen. li. de b i Oratorem te puta, si tibi ipsi ante om-
morbis. nes, quod oportet, persuaseris: nihil enim
turpius est, quā quæ obicitur, in obici-
entis cognosci passionem.

St. ep. 24. b k Hæc sit ppositi nostri summa: Quod
sentimus, loqua mur: quod loquimur sen-
tiamus: concorder sermo cum vita.

Sen. deli b l Facillimè bono fruëris, si euitaueris
morbis. quæ vituperas, si bene te instruxeris. Pu-
deat te deteriora facere, quā persuaseris:
alteri ignoscito, tibi ipsi nunquam.

Vide et i ti. Adulatio. o. Amoria. f. Ange-
lus. e. f. apostoli. k. m. auditor. e. c. cōfessio. p.
confidētia. e. cōsiliū. a. c. cōtēplatio. h. k. cō-
uersatio. x. correctio. a. p. detrahitio. o. do-
ctrina. eloquētia. b. g. excusatio. g. exēplū.
f. n. fabula. g. gloria vana. e. g. r. r. honor. h.
hospitalitas. f. lachryma. e. magister. l. mi-
sericordia. g. philosophia. r. x. y. prælatio.
m. a. f. a. m. b. c. c. g. c. h. c. i. sacerdos. a. q. scri-
ptura. f. verbū. veritas. y. z. *Prælatio.*

An. li. de
pasto.

a Q Vicunque ita præpositus est, vt in
Geo, quod præpositus sit, gaudeat,
& honorem suum quærat, & commoda
sua solum respiciat, se pascit, non oues.

Si

b Si multas oues errare foris plangimus, *An. li. de*
væ quorum humeris & lateribus, & cor-
ouibus. nibus factum est.

c Diligendus est pastor, tolerandus est *An. li. de*
mercenarius: sed cauendus est latro. *Ger. dom.*

d Nihil est in hac vita facilius, maximè *Augus. in*
hoc tempore & læti⁹, & hominibus acce-
quodā ser. ptabilius, episcopi aut presbyteri officio:
sed si perfunctoriè atque adulatoriè res-
agarur, nihil apud Deum miserius.

e Nihil est in hac vita, & maximè hoc *ibidem.*
tempore difficilius, laboriosius, & pericu-
losius episcopi aut presbyteri officio: sed
apud Deum nihil beatius, si eo modo mi-
litemur, quo noster imperator iubet.

f Qui episcopatū desiderat, bonum opus *An. li. 19.*
desiderat. Apostol⁹ exponere voluit, quid *de ci. det.*
sit episcopat⁹, quia nomē operis est, nō ho-
noris, *omnos* quidem intentio est, ergo epi-
scopum, si velimus superintēdere, dicere
possumus, vt intelligat se episcopum non
esse, qui præesse dilexerit, non prodesse.

g Honor & sublimitas episcopalis nullis *Amb. in*
poterit cōparationibus adæquari, si regi *suo past.*
fulgori cōpares, & principum diademati,
lōgè erit id inferius, q̄ si plūbi metallū ad
auri fulgorē cōpares, quippe cū videas re-
gū colla, & principū submitti genib⁹ sacer-
dotum, & de osculata eorū dextra, oratio-

H. h. z

nibus eorum se credunt communiti.
Ibidem. n. Nihil in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri potest, ut cum dignitatem eorum oculis demonstramus, digne noscamus, quod sumus, & quod sumus profestione: actio potius, quam nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni, & actio respondeat nomini: ne sit honor sublimis, & vita proclivis, ne sit deifica profestio, & illicita actio, ne sit religiosus amictus, & irreligiosus profectus, ne sit gradus excelsus, & deformis excessus, ne locutione simulamus colubina, & mentem habeamus caninam, ne professionem monstremus ouinam, & ferocitatem habeamus lupinam, ne dignum nobis respondeat à Domino per prophetam: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.

Ibidem. i. Sicut senatorem chlamys ornat, sicut agricultura rusticum, sicut barbarum arma, sicut nautam nauigationis peritia, & singulos quosque opifices operis sui qualitas ipsos demonstrat actores, sic episcopus non aliter nisi episcopalis operatio designat: ut ex bono opere magis, quam ex profestione noscatur plus meritis esse episcopus, quam quod nomine vocitetur.

Ibidem. k. Sicut leuius est de plano corruere, sic grauius est, quod de sublimi ceciderit dignitate: quia ruina, quae de alto fit, grauiori casu colli

collidit. Honor quidem episcopalis coram hominibus proclarus est: sed si ruinam sustineat, dolor magnus est: nam quatum praeter ceteris gradus episcopalis altior est, tantum, si per negligentiam dilabitur, ruina grauior est. Non enim est tanti gaudij excelsa tenere, quantum meroris est de excelsis corruere. Nec constat tantam gloriam sequi victoriam, quantum ignominiam post ruinam. Magna sublimitas magnam debet habere cautelam: honor gradibus grandiori debet sollicitudine circumvallari. Cui plus creditur, plus ab eo exigitur, sicut scriptum est. Sciatis legem & non facienti, peccatum est grande, & seruus sciens voluntatem domini sui, si non fecerit eam, vapulabit multum.
 m. Sic polleat episcopus sapientia, ut non solum sibi *Ibidem.* creditum populum sufficienter doceat, verum et cum contrarium haesum quaerit conditiones à catholica repellere ecclesia, ne sua impietas imperitos minimè doceat, & huiusmodi casu prauecto eueniat illi, quod scriptum est: Si caecus caeco ducatum praebet, ambo in foueam cadunt: qui uerò talem se, ut diximus, esse ignorat, sacerdotium minime appetat, nec locum alterius usurpare praesumat, praesertim illius, qui fulgore suae sapientiae populorum potest corda illustrare.
 n. Non linguam ad conuicium relaxet episcopus, ne per eandem linguam, per quam laudes refert *Am. sup. ill. aposto.*

Non litigiosum. Deo & diuina libat sacrificia, litium venena pferat: quia non decet de ore episcopi benedictionem simul & maledictionem egredi,

ne per eandem linguam, qua Deus laudatur, homo maledicatur, quia non potest de vno fonte dulcem & amarum producere aquam.

Hi. su. ill. Si quis episcopus desiderat. Opus naturae, non dignitatem, laborem, non delicias, non crescere fastigium, sed humilitate decrescere, ut fiat seruus & minister hominum propter Christum, ut intermissa Rachelis decora facie, intret ad Liam oculis lippam, de monte cum Moyses descenderat ad campos, id est, de otio contemplationis, ad laborem actionis.

Hic. ibid. Tanta debet esse conuersatio & eruditio Praefatis, ut omnes motus & gressus & vniuersa eius opera notabilia sint. Veritate mente concipiat, & eam toto habitu resonet & ornata, ut quicquid agit, quicquid loquitur, doctrina sit populorum.

Hi. in qua dem. eps. Quidam non quaerunt eos in ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt ecclesiae prodesse: sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs delinuti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit, & ut deteriora taceam, qui ut clerici fierent, muneribus impetrant.

Ibidem. Apud viros bonos indigna ipsa sit dignitas, quam multi indigni possident, frustra

stram enim se iactat habere dignitatem, cuius non exhibet operationem.

Talis debet esse dispensatio regiminis, ut *Grego. 3.* is qui praestat, ea se circa subditos mensura *mora.*

moderetur, quatenus aridus timeri debeat, & iratus amari, ut eum nec nimia laetitia vile reddat, aut immoderata seueritas odiosum.

Miscenda est lenitas seueritati, faciendo quoddam ex utroque temperamentum: ut neque multa asperitate exulceretur subditi, neque nimia benignitate soluantur, hoc nimirum illa tabernaculi arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna erat: quia cum scripturae sacrae scientia in boni rectoris sit pectore, sit virga discretionis, sit manna dulcedinis.

Hinc David ait: Virga tua & baculus tuus &c. Virga enim percutimur, & baculo sustentamur. Sit ergo discretio virgae, quae feriat, sit & consolatio baculi, quae sustentet.

Moyles sic amauit eos, quibus praefuit, ut *Ibidem.*

pro eis nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic persecutus est, quos amauit, ut eos etiam Domino parcente prosterneret, utrobique legatus fortis, utrobique mediator admirabilis: causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gaudijs allegant. Subtilissima ars viuendi est culmen bene *Gr. in mo.* re, & gloriam reprimere, esse quod est potentia,

sed potentē se esse nescire, ad largiēda dona potentē se agnoscere, ad repetēda noxia omne quod potenter valet ignorare.

Gr. ho. 11. z Quisquis populi speculator ponitur, in *sup. Ez. ec.* alto debet stare per vitam, vt possit pro *Fils homi* desse per prouidentiam.

nis specu- a b Vbi subiectus ex sua culpa moritur, *laronē de-* ibi is, qui præest, quoniam tacuit, reus *di.* mortis tenetur.

Gre. ibid. a c Tunc fuit laudabile episcopatū quæ *Grego. in* rere, quando per hunc quandocunq; du- *pass.* bium non erat ad supplicia peruenire.

Grego. in a d Sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus *registro.* refugit, sacris est altaribus admouendus: sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus.

Gre. ibid. a e Deiecisti eos, cum alleuantur, cum alleuatur, deiicitur, qui honoribus proficit, & moribus cadit.

Gre. ho. 7. a f Quid nos, ô pastores, agimus, quādo *super: Di* mercedē cōsequimur, & tñ o parij nequa- *gnus ope-* quā sum? Fructus q ppe sanctę ecclesię in *rari meq* stipendio quotidiano pcipim⁹, sed tamē p *Ec.* æterna ecclesia minimē in prædicatione laboramus. Pensē' cui⁹ dānationis sit sine labore hęc pcipere mercedē laboris. Ecce ex oblatione fidelīū viuim⁹: sed quid pro animabus fidelīū laboram⁹? Illa in nostrū stipēdium sumimus, quæ pro redimendis

pec

peccatis suis fideles obtulerūt, nec tñ cōtra peccata eadē, vel orationis studio vel prædicationis, vt dignū est, insudamus.

a g Tolerabilius Deo est, vt in infirmis *Greg. sup.* tate quis atq; ignorantia cum humilitate *Ezech.* iaceat, quā cū elatione alta comprehēdat. Quāto quisque hęc alius erigitur, tantō curis grauioribus oneratur, eisque ipsi populis mente & cogitatione supponitur, quibus præponitur dignitate.

a h Malè se rectum putet, qui regulam *Gr. in mo.* summæ rectitudinis ignorat, nō debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene viuēdo præire, ne qui ad hoc eligitur, vt aliorum culpas corrigat, quæ & refecare debuit, ipse committat.

a i Locus regiminis cū regēdus offertur, *Grego. in* in se prius necesse est, vt quisq; discutiatur, *pass. G. in* si loco vita cōgruit, si ab onere actio non *mora.* dissentiat, ne iustus omnīū rector, eo pōst in tribulatione preces nō audiat, quo ipsa quoque eius, de quo tribulatio oritur, exordia honoris ignorat.

a k Ab imperitis pastorale magisterium *Gr. i past.* quāta temeritate suscipitur, cum sit artitū, regimen animarum, hoc est, magisterium disciplinę: vt culpis discretè nouerit parcere, & piè refecare.

a l Illi præ ceteris deū videre sublimē me *Gr. in ho.*

H h 5

rent, q̄ fidelibus gregibus p̄esse sollicitē sciunt, & dū ipsi p̄e super gregē vigilānt, diuina super eos gratia largiū coruscāt.

Gr. in mo. a m Cum igitur is, qui subest, seruit ad obsequiū, restat p̄culdubio, vt is, qui p̄e est, seruiat ad verbum, & cum is, qui subest, iussis obtemperat, oportet vt is, q̄ p̄e est, curam sollicitudinis impendat.

Greg. lib. 1. dialog. a n Vfus recte conuersationis est, vt p̄e esse nō audeat, qui subesse nō didicit: nec obedientiam subiectis imperet, quā p̄e latis non nouit exhibere.

Gr. in mo. a o Qui adhuc impugnantū certamina vitiorū p̄ cōsensum delectatiōis tolerāt, aliorū curā suscipere nō p̄sumant, cum verò tētationū bella iam subegerint, quoniam apud se de intima tranquillitate securi sunt, custodiam fortiantur animarū.

Ibidem. a p Cum maiores voluptati deseruiunt, minoribus lasciuiae fr̄ena laxantur, & tantō licentiū hostis ad feriendum occupat, quātō hi, qui pro culpis intercedere poterant, voluptati vacant.

Greg. in pastoral. a q Pensandū valde est, ad culmen regiminis quisque qualiter veniat: atq; ad hoc ritē perueniens qualiter viuat. & bene viuens qualiter doceat, & rectē docēs infirmitatem suam quotidie cognoscat, ne aut humilitas accessum fugiat, aut p̄uentioni

vita

vita cōtradicat: aut vitam doctrina destituat: aut doctrinam p̄sumptio extollat: virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus ne coact⁹ accedat. a s Tanto debet populū actionem actio transcendere p̄e sulis, quanto distare solet à grege vita pastoris.

a t Si delectationis testimonium est cura pastoralis, quisquis virtutibus pollēs regem Dei renuit pascere, summum pastorem conuincitur non amare.

a v Misisti manum ad aratrum, opus est fortitudinis & cōstantiae, speculator fact⁹ es, opus est prudentiae, debitor es sapientibus & insipientibus, opus est iustitiae, p̄dicare debes, opus est temperantiae.

a x Scholares & pueri, & impuberes adolescentuli, ob sanguinis carnalitātē, ad ecclesiasticas promouentur dignitates, & à ferula trāsferuntur ad principandū presbyteris: lætiores interim, q̄ virgas euaserint, quām quod meruerint principatū.

a y In alto posito non altum sapere difficile est, & omnino inusitatum: sed quātō inusitatus, tantō gloriosius.

a z Nunc audi canticum meum minus suaue, sed salutare. Mō struosa res, gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus

otio

otiosa: sermo multus & fructus nullus, vultus grauis, & actus leuis: caput canum, & cor vanum: facies rugosa, & lingua nugosa: ingens autoritas & nutans stabilitas.

Ber. super c. xxi sermo. 18. qa Nullus dicat esse vnus meriti siue virtutis, socialiter viuere, & vtiliter praesse. In moribus enim antecellunt, & superiores existunt, qui superiores esse sciunt. vnde illud, qui bene praesunt presbyteri, duplici habeantur honore.

Ber. in quad. 7. ep. bc Si rebus raritas pretium facit, nil in ecclesia pretiosius, nil optabilius est bono vtilique pastore. nepe rara avis est ista, iuxta illud: rara avis in terris nigroque simillima cygnus.

Ber. super cantica. bd Quomodo in pascua diuinorum eloquiorum educet greges dominicos pastor idiota? Sed si doctus quis fuerit, non autem bonus, verendum ne quantum nutriet doctrina verbi, tantum noceat vira sterili.

Ibidem. be Canales hodie in ecclesia multos habemus, cochas autem per paucas: tantae caritatis sunt, per quos nobis fluentia caelestia manant: vt ante infundere, quam infundi velint: loqui, quam audire paratiores: & prompti docere, quod didicerunt, & alius praesens gestieteris, qui seipsum regere nesciunt.

Tullius. bf. Discite subditorum patres vos esse debere, non dominos: studete magis amari, quam metui. & si interdum seueritate opus est, pater

terna sit, non tyrannica, matres fouendo, patres corripiendo vos exhibeatis. suspendite verba, producite verba, pectora lacte pinguescant, nec typo targeant.

bg Discant a te coepiscopi tui comatos *Ber. de comatos pueros, & comptos adolescentes secum non sideratione habere. certe inter mitratos discurrere cala libr. 4.* mitratos non decet.

bh Improbè satis posse affectas, quibus *Ber. super posse non curas: & quorum non zelus salutem, cantica.* subiectionem nimis ambitiosè tibi vèdicas.

bi Væ tibi, si praes, & non pdes: sed vae *Ber. i apo. graui, si quia posse metuis, posse refugis.*

bk Honores & dignitates ecclesiasticas *Ber. in eno ignoro debere his, quae eas dignè secundum praes. quam Deum administrare & velint & possint. nec dam.*

cuiquam plures in pluribus ecclesiis habere licet, nisi dispensatione quidem ob magnam vel ecclesiae vtilitatem, vel personae necessitate *Ber. in exsitatem, non propriam, sed communem, possessione re*

bl Negligentia prelatorum in eorum deordi *gula beati natione, & confusione induxit, quod in eis benedicti, est terra sursum, & caelum deorsum, pedes parte 3. c.* sunt supra caput, & facies retrò: Interiora *7. tractatus effusa sunt extra: Deo ibi conculcat, & terra illud pron.* ra deificatur: diabolus honorificè recipitur, *25. Caelum Deus verò contumeliosè repellitur. Terra sursum & sursum est, & caelum deorsum, vbi terrena terra deorum caelestibus preponuntur. pedes sunt super sum.*

cap

caput, vbi viri spirituales despiciuntur; ho-
mines verò terrena sapientes, ad regimen
temporalium vtilis in honore habentur.
facies est retro, cum in operibus, quæ videtur
bona, potius vtilitas terrena intèditur
quàm merces æterna. Interiora effusa sunt
extrà, quàm bona ãterna negliguntur, & ex-
teriora diliguntur: Deus verò conculcatur,
& terra deificatur: vbi deficit charitas &
regnat cupiditas, diabolus honorificè reci-
pitur, & Deus cõtumeliosè repellitur, vbi
raptores & vsurarij cùm honore recipiuntur,
& magnis expensis procurantur: boni verò
pauperes vel repulsam patiuntur, vel
malè procurantur.

Chryf. in b m. Multo cõsilio & prudentia opus est
dialog. li- pastori, & mille, vt dicitur, oculis ad specu-
bro 2. landam vndique hebetudinem earum, quas
gubernat animarum.

Chryf. ibi. b n. Nõ errores põtificum abscondi possunt
libro. 3. oculis, sed et exigua eorum celeriter inote-
scunt. nã & athleta quãdiu domi manet, &
cũ nullo cõgredi potest, quasi infirmus sit, la-
tere, quàm verò nudus in agone cõstiterit,
qualis sit, cõfessum probatur. ita ergo, & q.
priuatam vitam, & non multis occupatã
negotiis agunt, habet velamè delictorum suo-
rum ipsam solitudinẽ: quum verò adducuntur
in mediũ, & illo secreto sicut vestibus
exuunt.

exuuntur, per apparentes motus quasi nu-
das animas sistant oculis intuentium.
b o. Noui nõ paucos idoneos inueni fuisse *Chryf. ibi*
se rectores, multum in abstinentia & ieiuniis
laborantes, quibus quãdiu licuit esse priua-
tos, & nihil aliud curare quàm propria, &
Deo placebãt, & indies nõ modica Philo-
sophiæ incrementa capiebãt. At vbi ipse popu-
lo prodierunt: & multorum imperitias emẽ-
dere necesse fuit: aliqui inter exordia tantum
sustinere pòdus non potuerunt officij, qui
verò tolerare coacti sunt perdenes cõstã-
tiam & feueritatẽ priorẽ, & sibi intulerunt
magna stipendia, & nihil aliud profuerunt.
b p. Sit episcopus temperans & non super- *Ibidem.*
bus, sit reuerendus, sit negotiis opportunus,
regentis quoque auctoritate dignus, & plenus
sit. Sit etiã feuerus, sit mitis & humilis, sit
liber & vehemens: sit etiã mansuetus & con-
stans, vt eum quẽ dignum esse viderit, eum multa
potestate sistant, etiã si vniuersi obstiterint
indignum: etiã si multorum suffragia eum profe-
quantur, cum eadẽ auctoritate respuat, ni-
hil aliud respiciens nisi ædificationẽ eccle-
siæ: non quicquã faciat odio, vel amore.
b r. Quicquid desiderauerit primatum in *Ibidem.*
terra, inueniet cõfusionẽ in cælo: & inter
seruos Christi non computabitur. q. de prima-
tu tractauerit, nec vnusquisque eorum festinet
quo

quo aliis maior vi deat, sed quomodo omnibus in ferior appareat: quoniã non qui maior fuerit in honore, ille iustior fuerit, illè est maior. Cõuersatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

Chry. sup. Matth. b s Opus quidè desiderare bonũ, bonum est: primatum autem honoris concupiscere, vanitas est. Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se onerat.

Chry. sup. Matth. b t Nemo potest in valle stare, & de monte loqui: ubi stas, inde loquere, aut vnde loqueris, ibi sta. Si in terra est animus tuus, ut quid de caelo loqueris? In caelo consistite, si de caelo loqueris. Si iustitiã facere nõ vis, ut quid te preceptorẽ iustitię facis? Quare magistrũ vocas, cui nõ vis esse discipul?

Chr. super Matth. b v Prius in conuallib⁹ fit obscuritas die declinante, sic prius in laicis & secularib⁹ incedit in obscuritas. nunc autem quando videtur, quod sacerdotes positos in summo vertice dignitatum, qui montes dicuntur, apprehendit iniquitas tenebrosa, quomodo dubitetur, quin iam finis est mundi?

Is. li. 3. de sum. bon. cap. 40. b x Bonus doctor est, qui & in humilitate seruat disciplinam, & per disciplinam non incurrit superbiam.

Is. ibi. capit. 48. b y Oẽ, quod supereminet, plus mœroribus afficitur, quã honorib⁹ gaudet. quãto quisq; curis mudi maiorib⁹ occupat, tãto facit

facilius vitiis premitur. Si enim vix animus valet peccata deuigare quietus, quantum minus occupatione seculari deuictus? b z Quãto quisq; in superiori constitutus est loco, tantò in maiori versatur periculo: & quãto splendoris honore celsior quisq; est: tantò si delinquat, peccator maior est.

Hugo de claustr. anima li. 1. c. 1. c a Episcopi domos non impares ecclesiis magnitudine construunt: pictos delectantur habere thalamos: vestiuntur ibi imaginibus pretiosis colorum indumentis: pauperes autem sine vestibus incedit, & vacuo ventre clamor ad ostium, & vt verum fatear, spoliantur pauperes: sæpe, vt vestiuntur lapides & ligna: ornant prætoria columnis: fores domibus anteponunt, quã vtinam pauperes includerent, non excluderent.

Hugo de 12. abysso. clau. c b Sunt quidã, qui sciunt, & possunt & volunt præesse; quidam qui sciunt & possunt, nec volunt: quidam qui nesciunt, nec possunt, sed volunt: quidam qui nec sciunt, nec possunt, nec volunt. Scire posse, & velle, charitatis est, vel superbix. Scire & posse, & nolle, humilitatis est, vel inertie. Nec scire, nec posse, sed velle, cupiditatis est, & stultitię. Nec scire, nec posse, nec velle, discretionis est & prouidentix. Qui enim sciunt, & possunt, & volunt præesse, si ve

lint prodesse, charitatis est, alioquin supbia. Qui sciunt, possunt, & nolunt, humilitatis est, quod renouat: inertiae vero, cum sciatur omnino desistant: qui autem nec sciunt nec possunt, sed volunt, cupiditatis videtur: quod volunt, stultitiae, si velint, quod nec sciunt, nec possunt. Illi siquidem, qui nec sciunt nec possunt, nec volunt, prudenter agunt. Summa enim discretio est, nolle, quod non potes, fugere quod nescis.

Hugo ibi. c d Cunctis quidam se existimant amplius sapere, quibus se videtur amplius posse. Hoc amant scilicet videri sapientes, haec causa fuit angelicae & humanae ruinae. Ponam, inquit angelus, sedem meam ad Aquilonem: & homini ait, eritis quasi dii scientes bonum & malum. Timeat igitur praelatus, quod meruit homo & angelus. Angelus enim cum vellet esse potentior, corruit: homo cum videri vellet sapientior, desipuit.

Ibidem. c e Tres sunt species negligentium praelatorum: quidam qui bene viuunt, & subiectos male viuere permittunt: quidam qui male viuunt, & subiectos bene viuere cogunt: quidam qui male viuunt, & subiectos male viuere volunt. Qui bene viuunt, & subiectos male viuere permittunt, exemplo quidem praecedunt, sed quia corrigendo errantes non increpant, delinquunt. Licet enim bene

bene viuunt, necesse tamen est, ut de grege sibi commisso, Domino gregis rationem reddant. Illi vero, qui male viuunt, & subiectos bene viuere cogunt, errantes reuocant sed rectos & fortes occidunt: reuocant verbis, occidunt exemplis: de tertia specie non oportet facere mentionem.

c f Recolite quanta, & qualia me audiente & probante de administratione praesentis, de *Prosper de vita co* qui populi sui commissa cura posthabita, *templati.* ardentius bona praesentia desiderat quasi *lib. i.*

futura, oblitus & quod non solum de se, sed etiam de grege sibi credito, rationem pastori pastorum omnium reddet: sua suorumque detrimenta non cogitat, quem non delinquentium peccata contristant, nec proficientium bona laetificant, sed de se tantum: plerumque autem nec de se omnino sollicitus, quid suis boni aut mali negatur, ignorat: qui non praedicat perseuerantiam iustis, poenitentiam prauis, contemptum mundi conuersis, futuras poenas auersis.

c g Quapropter & sancte debet viuere *Prosper* propter exemplum, & docere propter suam *ibid.* administrationis officium, certus quod nihil ei sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur: quando quicumque alius perit, quem nulla docendi necessitas mouet, solus poenas sui sceleris da-

bit. Ille autem cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sanctè viuat, & tamè perditè viuètes arguere aut erubescit, aut metuit, cū omnibus, qui eo tacètè perierint, perit: & quid ei proderit, non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato?

*Presper
ibid.*

Ch Eli hominis, speculatorem deditè domui Israël: si impio locutus non fueris, vt se ab impietate sua custodiat, & ille perierit, sanguinem eius de manū tua requirā: hoc est dicere, si ei peccata sua non annūtiaueris, vt ab impietate sua conuertatur, & viuat, te, qui non increpasti, & ipsum, qui te tacente peccauit, flāmis perēnibus perdā. Rogo quis tam saxei pectoris, & tā ferreus erit, quem sententia ista non terreat? Quis tam alienus à fide, qui isti sententiæ non credat? Quis ad hæc nō contremiscat? Quis ista sine intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, nisi qui hæc non intelligit, aut futura non credit.

Ibidem.

Ci Si annuntiante te ad impium, vt à vis suis conuertatur, & non fuerit conuersus ipse impius in iniquitate sua morietur, & tu animam tuam liberaſti. Hic certè euidenter ostenditur, q̄ siue proficiant, siue non proficiant auditores, tacere eis nō debent sacerdotes: nec ideo rei sūnt, si fortè eorū verba populi nō audiunt, vel audita

contem

contemnunt, sed ab eis corrigendis abſtunt: quia sic nec exemplo vitæ propositorum suorū nec verbo doctrinæ populi cōtumaces emēdari voluerunt, ipsi causa suæ perditionis existūt: & doctores quorū exempla simul & verba despiciunt, inuoluerè criminibus suis omnino nō possunt.

C Quidam ante dignitatis adeptionem fatīs cōmendabiles extiterunt: sed super candelabrum ecclesiæ cōstituti, lucem in tenebras, & famam in infamiam conuer-

fer.

tunt, melius plerisq; fuisset adhuc latere sub modio, quàm cum infamia candelabrū ascendisse: adhuc enim turpitudō eorum sub paupertatis obscuro latèret, nisi eam dignitas diuulgasset. Creuit honor, & cū honore infamia: priuato peccati sepe parçitur, sed si prælatus deliquerit, in eius infamiā linguæ omnium acuntur.

C Certè nimis absurdum est in prælato, scurrilitati operam dare, & labia Christi euangelio consecrata, immunda & dannabili verborum procacitate polluere.

*Idem in
quodam
epist.*

Cm Prælatio simulationem aperit: illis enim difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionē se esse p̄bos simulauerunt. Sunt enim non ex animo, sed ex fortuna, modò humiles, modò elati. Omnium enim rerum nihil ad prælationes tenēdas

melius, quā diligere, nec alienius, quā timeri.
Tutius est volētibus, quā coactis imperare.

Innocen- c n Statim vt ambitiosus promotus est
sius de ad honorē, in superbiam extollitur, & in
sil. condi iactantiam effrānatur. Nō curat prodesse
tionis hu- sed gloriatur praeſſe: praeſumit ſe meliorē,
mana. quia ceruit ſe ſuperiorem: at bonum facit
non gradus, ſed virtus: non dignitas, ſed
honestas: priores dedignatur amicos, no-
tos ignorat heſternos, comites contēnit
antiquos: vultum auertit, ceruicem erigit
factum oſtendit, grandia loquitur, ſubli-
mia meditat, ſubefſe non patitur, prae-
eſſe molitur, praeceps & audax, glorioſus
& arrogans, grauis & importunus.

Vide etiam in ti. Abuſio, f. Ambitio, o.
Clericus, m. Cōpaſſio, h. Correſtio, a h,
b, i. Diuitiā, a x. Eccleſia, e. Eleſtio, o. Ex-
cuſatio, d. Exemplū, o, a, e. Honor, g i. Hu-
milis, a v. Iudex, p. Iuſtitia, f. Peccatum,
a l. Prædicatio, Puffillanimitas, d. Rapina,
d. Regimen, k, l, o, a, i. Sacerdos. Subiectio.
Superbia, a m. Tentatio, f.

Præſumptio.

Augu. de a **A** Liter aliqd ſapere, quā res ſe habet,
baptiſmo humana tentatio eſt: nimis autem
cōtra Do- amando ſententiam ſuā, vel inuidēdo me-
matistas. horibus, vſq; ad præcidēdā cōmunionis,
lib. 2. & condendī ſchiſmatis vel hæreſis, ſacrile-
gium

giū peruenire, diabolica præſumptio eſt.
In nullo autē aliter ſapere, quā res ſe ha-
bet, angelica perfectio eſt: vita itaq; homi-
nes ſumus, ſed ſpe angeli ſumus, quibus
ęquales in reſurrectiōe futuri ſumus: quā-
diu ergo nō habemus perfectiōē angeli,
nō habeamus præſumptionē diaboli.

c Nimiū præceps eſt, quā intrare cōtendit *Augu. lib.*
vb; alios cecidiſſe viderit: & vehemēter in- *de ſingu.*
frānis, cui nō incutit timor alio peunte. *cler.*

d Nulla præſumptio pernicioſior, quā *Augu. ſu-*
de propria iuſtitia, aut ſcientia ſuperbire. *per illud*

e Magnus vnusquifq; ſtudeat eſſe, ſi tñ *eccleſiaſti*
aliqūo modo ſe eſſe ſcīat, ne dum ſibi *ci 7. Non*
magnitudinē arrogāter tribuit, amittat. *re iuſtifi-*
f Quātalibet doctrina mens polleat, *gras ante*
uis imperitia eſt, velle docere ſapientiorē. *Deū, & c.*

Immēſa em̄ præſumptio eſt, à ſeniorē ſibi *Greg. in*
reuerentiā exigere, ſilētiū impare meliori. *homil.*

g In præcipiti pedē porrigit, quā mēſura- *Grego. in*
rum ſuarū limitē nō attendit, & plerūq; *mor. l.*
amittit, quod poterat, quā audacter ea, ad *ibidem.*
quę pertingere nō valet, arripere feſtinat.

h Pia cōditoris diſpenſatione agit, vt de *Greg. ibi.*
ſe cōfidens aīa, diſpēſatoria tētatiōe pulſe-
tur, quatenus inſirmata, quid ſit inueniat *Berna. de*
& præſumptiōis ppriā factum deponat. *12. grads-*
i Præſumptuoſus primus in cōuentibus *bus humi*
reſidet, in cōſiliis primus reſpōdet: non *litatis.*

vocatus accedit, nō missus se intromittit: reordinat ordinata, reficit facta: quicquid ipse non fecit aut ordinauit, nec recte factum, nec pulchre estimat ordinatum: iudicat iudicantes, praedicit iudicaturis: si quum tempus aduenit, non promouetur ad prioratum suū in abbatē, aut inuidum iudicat, aut deceptum.

Ber. ibid. k Quomodo praesumptuosus culpā suā confitebitur, qui necesse putat, nec putari culpabilis patitur: propterea, quum culpa ei imputatur, crescit, non amputatur.

Ibidem. l O superba praesumptio, praesumptio: sūperbia, quae non solum angelos Deo voluit adaequare, sed homines praesumpit deificare: pōtō quos erexit, deprostrat, & quos exaltauit, humiliat: hanc turrim euerit, linguam confudit, Goliath prostravit, Amam suspendit.

Cris. li. m Qui venit institui, antē, q̄ instituat, alios instituere cupit, & docere antē q̄ discat: priusquam erudiat, promulgare vult leges: & antē, q̄ discat ordines syllabarum, philosophari incipit: priusquam subiectum, vult habere subiectos: & antē, quā maiorū iussis obtemperet, eripit iubentis officium: & antē, quā instruitur, instruere ac monere usurpat.

Ioan. Cas. n Plevisq; euenit, vt dū fratribus praesse festiq;

stinant nunq̄ senioribus ipsi subiiciant, & *sa. in col.* à superbia inchoantes, dum alios instruere *latiōe Da* cupiunt, nec discere ipsi, nec agere ea, quae *niolō.* sunt docēda, mereantur. O stētationis nota nō caret, qui se ingerit, sed qui inuitat.

o Omne malum execrabilius redditur. *Cas. sup.* quādo publica praesumptione tractatur. *psal. Et nō p.* Constat eum de se praesumere, qui ad *defecit de* sacri ordinis cupit fastigia peruenire. *Me-* *plateis e-* *rita* enim suggerunt bonae apparentiae *vi. ius.* *sūs,* & in qualitate desiderij: potest mens *Cas. li. 4.* honesta cognosci: Quis enim palaestricā *epist. 25.* artis ignarus in stadium luctaturus introeat? aut quis certamini miscatur, quod virtutis conscientia nō suadetur? In ipsis conatibus aegra languescunt, quae meritōrum praesumptionibus non iuuantur.

q Cum nō sit nostrū quod sumus, quo *Val. epist.* modo nostrū est, quod habemus? Stultitiae *in quodā* genus est, vt cū alij debeas vitā beneficiū, *sermo.* tibi adscribas ornamenta virtutum.

r Temeritatis subiti & vehemētes sunt *Val. max.* impetus, quorū ictibus hominū mētes cō. *de memo-* *culsā* nec sua pericula respicere, nec alienis *ralibus di* na facta iusta aestimatione, psequi valent. *Stu lib. 9.* f. Rēx Indorū Xerxes, Graecis bellum in *Val. max.* dixit, cui familiarū vnus dicebat, *lib. 1.* aduētū nūtij belli nō expectaturos: sed ad primā aduētus famā terga versuros: alius

dicebat: Gratiā non vincis, sed obrui mole exercitias: alius timendū esse, ne vrbes vacuas vel desertas inuenirēt, nō habiturum regē vbi tātas vires exercere possit: alius dicebat: vix illi naturā rerum sufficere, angusta esse classibus maria, militib' castra, explicādis copiis equestrib' cāpestris, cœlū vix patēre sagittis: dum in hunc modū regē æstimatione nimia sui furentem confuscarēt, dixit Damaxat': Multitudo ista quæ tibi placet, tibi metuenda, verum est em̄ permagna nunquā posse regi, nec diu durare pōt, qđ regi nō pōt. Nihil tam magnum, quod perire nō possit: sic contigit, vt dixit Damaxatus. Nā vt fugax animal pauido regressu regnū suū repetere est coact'. Multi em̄ ignorāt vires suas, & dū credūt se tam magnos, sicut audūt, attraxere su puacua bella, & in discrimē puētura.

Veget. lib. 1. Imperita rusticitas plura promittit, & de re mi- credit se scire quæ nescit.

li. libr. 3. Vide etiam in ti. Bellum, b. Cōfidentia, a. b. c. i. Consideratio, c. d. a. h. Contemplatio, g. Contrēptus, f. Curiositas, c. Desperatio, a. Diuitiæ, h. Doctrina, i. Fortitudo, i. Humilitas, a. m. Iactantia, k. Iustitia. Prælatio, b. e. c. d. Securitas, j. Superbia, a. g.

Proditio.

Hiero. in a. **I**udas de Apostolatus fastigio in proditiōnis

ditionis tartarum labitur, nec familiarita *episto. ad te cōmuni*, nec in tinctiōne bucellæ, nec *Rusti. mo obsequij gratia* frangitur, ne hominē tra- *na.*

dat, quem filium Dei nouerat.

b Instrumēto pacis morrem irrogat: ser- *Amb. sup. uus dominum, discipulus magistrum sic illud ma. prodit: quasi, inquit, per instrumentū pa-* 26. *Ero-* cis perimis ipsam pacem, de osculo machi *scilicet est naris ipsam proditiōnem.*

c Cūm Socrati rex Persarum magnā pe- *Val. max. cuniam tentans, eius animū in proditiō-* *lib. 7.*

nem dirigeret, admitti legatos iussit: cūm fortè olera comederet, audite inquit, hoc prandium proditorem facit.

Vide etiā in tit. Ecclesia, n. Inimicitias. Militia, p. Societas, b. d. Veritas, y.

Profectus.

a **T**Ormenta animi non sentit in eccle *Aug. sup. sia, qui non proficit, putat em̄ quia psal. 29. pax est: sed incipiat proficere, & tunc videt in qua pressura est: quia cūm creuisset herba, & fructum fecisset, tunc appatuerunt & zizania.*

b Quantūcunque hoc profecerimus, ne- *Aug. sup. psal. 69. mo dicat: Sufficit mihi, iustus sum: qui di Ego Verò xit, remansit in via, non nouit peruenire. egen' & Vbi dixit sufficit mihi, ibi hæsit.* *pan. sum.*

c Quum cœperit homo Christianus co- *Aug. sup. gitare proficere, incipit patilinguas aduer* *psal. c. 19. fan*

sanctium, quicumque illas nondum passus est, nondum proficit, quicumque illas non patitur, nec conatur proficere.

Augu. de d Non tu in accipiendo proficis, & Deus
Serb. apo. in dādo deficit: quātūlibet, capaces fauces
cap. 16. capace vētē afferas, fons vincit sicientē.
Grego. lib. e Nemo quantum proficit, nisi inter ad-
24. mora. uersa cognoscit.

Cass. li. 1. f Sequens ætas cum aliqua opinabili no-
epist. 22. uitate succedit: nā si gloriosum est poste-
ris auitas ex tēdere facultates, quātō præ-
stantius hereditarias augere virtutes?

Se. 65. ep. g Veneror inuenta à sapiente: mihi ista
acquistā sunt, mihi laborata: sed agamus
bonum. patrem familiās: faciamus amplio-
ra, quæ accepimus: maior ista hereditas à
me ad posteros transeat. Multū adhuc re-
stat operis, multūque restabit, nec vlli
nato post mille secula præcludetur occa-
sio adhuc aliquid audiendi.

Vide etiam in ti. Exemplum h. Honor.
o. Otiositas. b. Studium. g. Tribulatio. x.

Promissio.

Amb. lib. a **E**St contra officiū nonnunquā pro-
i. de offic. missum soluere sacramentum, sicut
Herodes, qui necem Ioanni præstauit, ne
promissum negaret.

Cassio. in b Quid honestius, rem negare, aut lon-
quadr. ep. gos terminos dare? terminum termino ad-
dere

dere: negandi est hoc, tempus, calliditas,
negandi.

c Expectans expectaui dominū, nec in- *Pe. Chry-*
tendit mihi. Sperabam quòd daret effectū *solo. i. qua*
verbum suum, & gratiā quam verbis pro- *dam epi.*
miserat, operibus exhiberet: adhuc etiam
promissam expecto gratiā, fortasse sicut
Arcturum Britannia, sicut Iudæa Messia.
Magna enim debet esse in promissione di-
cretio: quia inanis promissio sæpe de ami-
cis sibi comparat inimicos.

d Timeo ne in nostra promissione illud *ibidem.*
vulgare prouerbum locum habeat: Dum
herba crescit, equus moritur: & dum fu-
gans canis mingit, fugiens lupus euadit.
dubitatur enim, an sit beneficium, cuius
dilatio cruciat expectantem.

e Sunt qui plura promittunt, & pauca *Glo. super*
reddunt, & eos quibus mentiēdo promit *eccles. 22.*
tunt, inimicos sibi faciunt.

Mores bo-
f Priusquā promittas, delibera: & quū *minū mē*
promiseris facies: prius si negaueris, fecit. *dac. sine.*
se postea fallere est. Id ergo agas, vt ne *Se. in lib.*
quis merito tuo te oderit. *de mori b.*

Vide etiam in ti. Beneficia. a d.

Proximus.

a **N**On diligis proximum tuum tan- *Augu. de*
quā te ipsum, si non ad id bonum *mor. li. 6.*
ad quod ipse tendis, adducis,

Qui

Aug. octa b Qui ergo amat homines, aut quia iusti
no. de tri. sunt, aut ut iusti sint, amare debet. Sic enim
cap. 6. & semetipsum amare debet, aut quia iustus

est, aut ut iustus sit. Sic enim diligit proximum tamquam seipsum sine ullo periculo.
Casi. sup. c Proximos diligimus, sicut nos ipsos, quoniam
psal. 33. nulli malum facimus, & omnes similes, ut nosmetipsos affectione tractamus.

Vide etiam in ti. Acceptio. d. Adiuutoriū.
o. a. f. Amor. y. a. e. a. m. a. n. Charitas. o. Cō-
passio. g. Consideratio. y. Cōtemplatio. l.
Conuersatio. a. m. Conuiciū. a. Dilectio.
l. Discordia. k. Excusatio. n. Voluntas. v.

Prosperitas.

Augu. de a **N**emo frangitur aduersorum mole
verbis do. istia, qui prosperorum delectatione
lib. 2. non capitur.

Aug. sup. b Nemo gratuletur homini, qui prope-
psal. 7. retur in via sua, cuius peccatis deest victor,
& adest laudator. Maior hic ira Domini
est: irritauit enim dominum peccator, ut
ista patiatur. id est, ut correctionis flagel-
la non patiatur.

Augu. de c Magnæ virtutis est cum felicitate lucta-
serbis do ri, ne illiciat, ne corrūpat, ne ipsa subuer-
cap. 13. tat felicitas: magnæ inquam virtutis cum
felicitate luctari: magnæ felicitatis est, à
felicitate non vinci.

Aug. sup. d Ideo Deus felicitatibus terrenis ama-
rit

ritudines miscet, ut illa queratur felicitas, *Matt. ser.*
cuius dulcedo non est fallax. 29.

e Prospera huius mundi asperitatem ha-
Aug. epi. bent veram, iocunditatem falsam: certum 36.

dolorem, incertam voluptatē, durum la-
borem, timidam quietem, rem plenā mi-
seriæ, spem beatitudinis inanem.

f Nulli res longa mortaliū est, omnisque
felicitas seculi, dū tenet, amittit: quō enim *Hic. super*
tribulationis tēpus aduenerit, omne quod *Isa. li. 7.*
præteritum est, nihil adiuuat sustinentem.

g Difficile, imò impossibile est, ut præ- *Hiero. in*
sentibus & futuris quis fruatur bonis, ut *epist. qua*
& hic ventrē, & ibi mentem impleat: ut à *damm.*
delitiis ad delitias transeat, & in utroque
seculo primus sit, ut in terra, & in cælo ap-
pareat gloriosus.

h Si haberes sapientiam Salomonis, si *Hic. su. il.*
pulchritudinem Absalonis, si fortitudinē *Matt. 17.*
Samsonis, si longæuitatem Enoch, si diui *Quid pro*
tias Cræsi, si potestatem Octauiani, quid *deft homi*
profunt hæc: quum tandem caro datur *ni si mun*
vermibus, & anima dæmonibus cum diui *dū lucre-*
te sine fine crucianda? *tur, ani-*

i Sancti viri quum sibi suppetere prope- *ma suade*
ra huius mundi conspiciunt, pauida suspi- *tri. Ec.*
cione turbantur: timēt enim ne hic labo- *Grego. in*
rum suorum fructus recipiant: timent ne *moral.*
quod diuina iustitia latens in eis vulnus
aspicit

aspiciat, & exterioribus os vulneribus curans ab intimis repellat.

Gre super k Quem nec abundantia in superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati.

Grego. in l Manifestum perditionis indicium est, quādo affectatis iniquitatibus. subsequēs fauet effectus, & nulla contrarietas impedit, quod mens peruersa concepit.

Ibidem. m Quum quis positus in prosperitate diligitur, incertum est utrum prosperitas, an persona diligatur. Amissio autem felicitatis interrogat vim dilectionis: nec prosperitas quippe amicū indicat: nec aduersitas inimicum celat.

Ibidem. n Iustis amplius placet ex aduersitate mala perpeti, quā ex prosperitate terrenæ dispensationis cura fatigari.

Gre. li. 25. o Sæpe omnipotens Deus cum auaræ menti vehementer irascitur, prius ei permittit ad votum cuncta suppetere, & post hæc per ultionem subtrahit, ut pro eis debeat supplicia æterna tolerare.

Grego. in p Iniquus prosperari in sua mala actione permittitur, quatenus & peruersa faciat, & tamen feliciter uiuat. Peruersus quisq; quāto citius peruenit ad desiderium, tanto facilius rapitur ad tormentum.

Ibidem. q Præsentis vitæ prosperitas in occidit testis non

nō est: quia multi ad perennē vitā per flagella redeunt, & plerique ad infinita supplicia perducendi sine flagello moriūtur.

r Præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorē vitam prouocet: aliquādo, ut in æternū plenius dānet.

f Solet rerū abundantia tantō magis à timore diuino mentem soluere, quāto magis hinc exigit diuersa cogitatione.

t Præferendus ille, & magnus est, cui inter prospera saltem, ritus indecentior, aut sermo insolentior, aut immoderatio cura vestis vel corporis non irrepit.

v Quid profuit illis superbia? quid diuitiarū iactantia? mundi potentia? vana voluptas? breuis lætitia? magna familia? mala concupiscētia post voluptatem? Vbi iocus? vbi risus? vbi iactantia? vbi arrogātia? heu de tanta lætitia quanta tristitia?

x Diuitiis & floribus, & maiorū nobilitate te iactas: de patria, & pulchritudine corporis & honorib⁹, q tibi ab hominib⁹ deferūtur, te exaltas: respice teipsum. quia mortales es, & q̄a terra es, & in terrā ibis: circumspecte eos, qui ante te syderis fulsere splendore. Vbi sunt, quos ambiabant ciuiū potētatus? vbi insuperabiles Oratores? vbi qui, conueniētius festa disponebant? vbi equorū splendidi nutritores? vbi exer-

cituum duces vbi satrapæ & tyrânî? nónne omnia puluis? nónne omnia fauilla? nónne in paucis versibus eorum vitæ memoria est? Respice sepulchra & vide, quis seruus, quis dominus, quis diues: discerne si potes victum à rege, fortè à debili, pulchrum à deformi. Memor itaque tui esto, ne aliquando extollaris: memor autem eris, si te ipsum respiceris.

Chry. li. 1. y Nouerca virtutis prosperitas, baculis de curia suis sic applaudit, vt noceat: & infelici succi nugis cessu sic fortunatis obsequitur, vt in fine *Es. 66. 11.* perniciem operetur: cõiuuiis suis ab initio *philosoph.* propinâs dulcia, & quî inebriati fuerint, letale virus miscet, & si quid deterius est quo specie sui clarescit, amplius eo stupentibus oculis densiorè infundit caliginem.

Cass. su. 11. 2 Suis quippe meritis putaret datum, si *ps. 145. 1.* peccator iugiter floreret illæsus: ideo *Daniel* saluatus est, & trium puerorum flammæ *resuscitand.* ma superata est. Dicamus ergo hunc versum in quibuslibet periculis, dicamus in gaudiis: quia talis confessio & ab erumnis eripit, & in prosperitate custodit.

Rabba. in a b Sæpius in altum quis atcollitur, vt *quodæser.* ruens fortius conuassecur. Nam sæpe videtur fortuna in principio prospera nunciare, sed medium & finem replet multis aduersitatibus, & concludit.

In

a c In omni aduersitate fortunæ infelicitissimum infortunij genus est, aliquândo *solar. li. 2.* fuisse felicem.

a d Quàm multis amaritudinibus humana felicitatis dulcedo respersa est. *Ibidem.*

a e Quem felicitas amicum, infortunium *Ibid. li. 2.* facit inimicum.

a f Cætera exempla fortunæ variantis in *Plin. li. 7* numera. Etenim quæ facit magna gaudia *historiarum* nisi ex malis? aut quæ mala immensa nisi mundi. ex ingentibus gaudiis? Nulla est profecto solidè felicitas, quam contumelia vilitatè rumpit.

a g Omnia, quæ superfluum nocent, segetem nimia sternit vbertas, rami onere *ad Lucil.* franguntur, ad maturitatem non peruenit nimia fecunditas. Idem quoque animis euenit, quos immoderata prosperitas rumpit, quia nō tantum in aliorum iniuriam, sed etiam in suam vtuntur.

a h Ad omne fortuitum bonum suspicio *Ibidem.* si & pauidi stare debemus, & fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur: munera ista fortunæ reputamus, infidiæ sunt, beneficia ista vilitata nos habere putamus.

a k Res est inquieta felicitas, ipsa se exagitat: mouet cerebrum: non vno genere alios in aliud irritat: hos in potentiam, alios in luxuriam, hos in flat, hos mollit.

Kk 2

& toros resoluunt.

Se. 85. ep. a l Ipsa, n. felicitas nisi temperetur, premit vel p̄terit. Multarū vrbiū in ipso flore luxuriosa imperia ceciderūt: & q̄quid virtute paratū erat, intēperantia corrui.

Se. 24. ep. a m Neminē eō fortuna p̄uexit, vt non tantum minaretur illi quātū promiserat.

Senec. li. 5. rhet. i. iua. a n Ludit de suis fortuna muneribus; & quæ dedit aufert; quæ abstulit reddit; nec vnquam tutius est illam experiri, quam cum locum iniuriæ non habet.

Se. de sen. orator. a o Magni animi calamitatibus magnis læpius euertitur, quietiora tēpora pauperes habuimus, aurato capitolio bella ciuilia gessimus, Diuitias puras aurum & argentum: ludibria sunt fortunæ, quæ inter iocum ipsis dominis veniunt. Omnis. n. blādiens fortunæ speciosus de periculo nitor est: & sine causa sæpe fluit, & sine ratione destituit. Nulla certa felicitas est. Ille Cræsus inter reges opulētissimus victis post tergum manibus ductus est.

Senec. in a. q. quadā ep. Non habet vt putamus; fortuna longas manus: neminem occupat, nisi hærētē sibi.

Sen. li. de a. r. tranquill. Lætiores relinquit, quos nunquam fortuna respexit, quā quos deseruit. Noli animi, vt huic tranquillitati confidere, in momēto comedētū. mare euertit: eodē die, quo tibi iulerant nauis

nauigia sorbentur.

a f Minus diligenda sunt prospera, quæ *Sen. ibid.* à desperationē sumunt principium.

a t Quæ cōcessit fortuna, temperet iustitia: quod iustitia inuenerit, tēperet mode *Socrat. in suis exhortantia*, si enim auxeris licentiam tuam, *ratiōib⁹* minuis gloriam.

a y Fortuna vt medicus ignarus multos *Tul. de excæcauit*, non autem ipsa fortuna cæca *amicitiā* est; sed eos cæcos plerunq̄ efficit, quos *complexa est.*

a x Errant, qui in prosperis omnes impetū fortunæ putāt fugisse: sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus aduersos reformidant. *Tul. 2. rhet.*

a y Semper humanæ lætitiæ tristitia repentina succedit, & qd' incipit à gaudio, *Innoc. de Sultate* definit in mœrorē. Mūdāna quippe felicitas multis amaritudinib⁹ est resperfa, *non humana.* uit ille, qui dixit, risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

a z Subito cū nō suspicatur infortunium *Innoc. ibi.* accidit, calamitas irruit, morbus inuadit, mors interceptit, quam nullus euadit. Vide ēt in ti. Amicitia. a. g. a. n. b. m. Amor. a. b. Aīa. a. f. Beatitudo. q. Bonū. g. Consiliū. v. Crux. f. Cupiditas. at. Diuitiæ. a. x. b. k. Gaudiū. i. r. Miseria. q. Potestas. f. Relinquere. n. Tētatio. o. Tribulatio. m. n. a. b.

Providentia, sive prudentia.

Au. in li. a **V** Bicumque fuerit providentia, fructu-
de singu- strantur vniuersa contraria, vbi au-
laritate tem providentia negligitur, omnia con-
cler. traria dominantur.

Au. li. de b Prudentia est amor, ea quibus adiuuatur,
mo. ecclē. ab eis quibus impeditur, sagaciter eligens.

Au. in li. c Cum viderimus aliquem seruum Dei pro-
de ser. do. uidere ne ista necessaria sibi desint, non
in mante. iudicemus eum de castino sollicitum esse:
nam & ipse Dominus propter exemplum
loculos habere dignatus est: & in actibus
Apostolorum scriptum est: Ea quæ ad vi-
ctum sunt necessaria, procurata esse in fu-
turum propter imminetentem famem.

Hier. sup. d Providentia Dei omnia gubernantur,
Ez. eccl. b. & quæ putatur pœna, medicina est.

Hic. in li. e Omnes sumus in minimis cauti, in ma-
de homine ximis negligentes, hoc itaque fit, quia
perfecto. vbi vera vita sit, ignoramus,

Gr. in ho. f Minus iacula feriunt, quæ prouidentur,
Cum au- & tolerabilius mala mundi suscipimus,
dieritis si contra hæc per prouidentia clypeum
prælia. munimur: sagitta enim præcognita faci-
lius evitatur.

Isid. in li. g Prudens dicitur quasi porro videns. Per-
cœli. picax est enim & incertos puidet casus.

Isid. Is. 4. i Scopulus ille vitandus est, vbi alter
epist. offendit: pecora ipsa vitare noscunt quæ ipse
636

sisse cognoscunt, itinera illa non repetunt,
vbi in foueam corruerunt. Tenaces laqueos
avis capra declinat: rete avis suspecta non
incidit: & omnia quæ possunt habere con-
traria, faciliter casus assumerent, si curam
salutis propriae non haberent.

k Quanto maiora timentur esse dispen- *Pet. Chr.*
dia, tanto promptior & perfectior debet
esse cautela.

l Imprudentia, est obtemperatio mentis, *Tull. 2.*
qua quis minus providens est in prouidē- *rhet.*
do præterita vel futura.

m Providentia est præsens notio futurum *Senec. de*
pertractans euentum. *4. virtut-*

n Si prudentiam amplecteris, vbiq; idem *ibid.*
eris, & prout rerum ac temporis varietas exi- *ibidem.*
git ita te accommodes temporis: nec te in aliq-
bus mutes, sed potius aptes, sicut manus
quæ eadem est, cum in palmam extendi-
tur, & cum in pugnum adstringitur.

o Prudentis proprium est, examinare con- *Sen. ibid.*
silia, & non cito facili credulitate ad falsa
prolabi: de dubiis non diffinias, sed suspen-
sam tene sententiam.

p Si prudens esse cupis, in futura prospe- *ibidem.*
ctum intede, & quæ possunt contingere, ani-
mo tuo cuncta propone: nihil tibi subitum
sit, sed totum ante aspicias, nam qui pro-
uidens est, non dicit: non putavi hoc fieri:

quia non dubitat, sed expectat: non suspi-
catur, sed cauet.

Ibidem.

q Si prudens est animus tuus, tribus tē-
poribus dispēsetur: præsētia ordinā, fu-
tura praeuide, praeſerita recordare, nā qui
nil de praeſeritis cogitat, vitam perdit: qui
nil de futuro praeſeditatur, in omniā
incautus incidit.

Ibidem.

r Prudens si terminos suos excedit, calli-
dus & inuestigator lacētium, & scrutator
qualiūcunq; noxarū ostenditur, maledi-
co faſtu plenus, verſipellis & ſimplicitatis
inimicus, cōmentator est culparū, & po-
ſtremo vno nomine à cūctis malus homo
vocabitur, in has ergo maculas prudētia
immenſurata perducet.

*Senec. 77.
epiſt.*

s Præcogitati mali mollis icēt⁹ venit, ideo
ſtultis fortunæ credentibus omnis vide-
tur noua rerum inopinata facies. Sapiens
autem aſſueſcit futuris malis, & quæ alij
diu patiēdo leuia faciunt, hic leuia facit
diu cogitando.

*Senec. de
mor.*

t Quicquid à ſapiente diligenter præui-
detur, cum ad rem agendam peruentum
fuerit, ſacilius ſuperatur, atq; decernitur.
Melius enim est ante tempus occurrere,
quàm poſt vulnus datum, remedium quæ-
rere, nam ſibi non est cauendi tempus in
medio malorum.

Boa

v Bonum est in alieno malo fugiēda in-
tueri. Ruina præcedentium docet poſte-
ros: & cautio est ſemper in reliquū lapſus
anterior: ex vtiō enim alterius ſapiēs e-
mēdat ſuum: & ignau⁹ nimis est, qui poſt
exemplum inuenitur incautus. Indemnis
autem est caſtigatio, quam perſuaſerunt
extranei, iuxta illud: Felix, quem faciunt
aliena pericula cautum.

x Grauius nocet, quodcunq; in expertū
accidit. Melius est præcauere, quàm pa-
uere, vtili⁹ est erubescere, quàm pauescere.

y Excludenda sunt omnibus modis lan-
guor à corpore, imperitia ab animo, luxu
à ventre, à ciuitate ſeditio, à domo diſ-
cordia, à cūctis reb⁹ intemperantia. Duo-
rum temporum maximè habēda est cura:

mane & vespere, in altero gerenda proſpi-
ce: in altero respice quæ geſiſti.

z Prudentis est, ne quem in caſum inci-
dat, cauere: & si quod fortè acciderit, forti-
ter ferre. Fortis nemo poteſt iudicari, niſi
& prudēs fuerit. Virtus ſine ſapientia, te-
meritas periculosa putandā est. Quid pru-
dētis opus est: eum poſſe & nolle nocere.

Quid ſtulti proprium? non poſſe, & velle
nocere. Quæ nā ſumma boni mens? quæ
ſibi conſcia recti.

Vide et in tit. Conſiliū. d. y. a. c. a. h. Di-

Kk 5

cretio & Homo. k. Liberalitas. k. Prælatio. z. Sapiëntia. z. Simplicitas. a d. Timor. a l. Tribulatio. q.

Pusillanimitas.

Cass. li. 1. a **S**egnissimi est, torpere, cum se ad pro
epist. 1. uectum cognoscat inuitasse.

Pet. Chr. b Deiectionis mentis est, qui familiaris rei
meminit, cum vocatur ad regnum. Iacis
animus plebeum numulum thesauris rega-
libus anteponit pauper sensus, qui paruis
incumbens, perdit magna, & inhians tem-
poralibus perdit sempiterna.

Seneca. c Contentus esto negotiis, in qua descen-
disti, nec luctare cum officio, quod semel
cepisti. Turpe est oneri cedere.

Pet. Chry. d Remissio qua prelati obstruit, qua
in quadam mentem eius deicit, qua adulatorem &
epist. venditorem olei facit, dum sibi quietem &
honorificentiam venator in fauorem prin-
cipum, hæc miseros precipitat in foueam
scandalorum: hæc est remissio, per quam
vnus ædificat parietem, & alius linit: per
quam laudatur peccator in desiderijs ani-
mæ suæ, & iniquus benedicitur, imò per
hanc canes muti non valentes latrare per
consensus vniformitatem, faciem & simi-
litudinem peccatorum assumunt, sicut scri-
ptum est: Viquequo iudicatis iniquitatem,
& facies peccatorum sumitis?

Vide

Vide etiã in tit. Acedia, & Correctio. f.
Discretio. e. o. Exemplum. h. Fortitudo. i. k.
r. Ira. m. Labor. l. Loquacitas. g. Perseuerã-
tia. f. Prælatio. b. i. Sollicitudo. p. q.

Quaerere Deum.

Quærite faciem eius semper. Si semp
a **Q**uæritur, quando inuenit? An semp *Aug. super*
per dixit in tota vita, quia hic viuatur? ex *p/ Gal. c. 4.*
quo hic debere nos facere cognouimus,
quando & inuentus quaerendus est. Iam
Deum inuenit fides, sed adhuc eum quaerit
spes, charitas autem & inuenit eum per fidem
& eum quaerit habere per spem, ubi tunc sit
inuenitur, ut ultra non quaeratur? Fortè eum
faciem ad faciem eum videre debimus, sicuti est,
adhuc perquirendus erit, & sine fine quaer-
endus, quia sine fine amandus.

b Quæramus inueniendum, quaeramus *Aug. sup.*
inuentum: ut inueniendus quaeratur, oc- *Ioannem.*
cultus est: ut inuentus quaeratur, immen-
sus est.

c Si homo ita creatus est, ut per id quod *Aug. de*
in eo præcellit, attingat illud, quod cuncta *ciuitate*
præcellit, id est, vnum verum optimum, sine *Dei.*
quo nulla natura subsistit, nulla doctrina
instruit, nullus vnus expedit, ipse quaeratur,
ubi nobis secura sunt omnia: ipse cernatur,
ubi nobis omnia certa sunt: ipse dili-
gatur, ubi nobis recta sunt omnia.

Quid

Aug. sup. d. Quid difficilius? quid solet dulcius
psal. ca. 3. inueniri?

Greg. lib. 6. Quærite Dominum dum inueniri po-
mo. 27. ca. test. modo nõ videtur Dominus, & propè
psal. 10. est. In iudicio videbitur, & propè nõ erit,
nec dũ in iudicio apparuit, & si quæratur
inuenitur, nam miro modo, quũ in iudicio
apparuerit, & videri potest, & inueniri
non potest.

Ber. de di f. Nemo te Domine quærere valet, nisi q
ligendo prius inuenierit. Vis ergo inueniri vt quæ-
Deo. raris, quæri vt inueniatis: potes quæri &
inueniri, non tamen præueniri.

Bern. ser. g. Si nolumus frustra quærere dominũ,
mo. 24. quæramus veraciter: quæramus frequenter:
quæramus perseverãter, vt nec quæramus
pro illo aliud, nec cum illo aliud, sed nec
ab illo ad aliud cõuertamur. Facilius enim
est cœlum & terram transire, quàm vt sic
quæres non inueniat, sic petens non acci-
piat, & sic pulsanti non aperiatur.

Chry. sup. 1. Si non vendideris omnia, nec emes: &
Matth. 13. si animam non habueris sollicitam, & quæ-
rentem; non inuenies. Duo enim oportet
adesse, & à vitã huius negotiis abesse, &
vigilantem esse.

Senec. in k. Id quære, quod potes inuenire: id discere
quadr. epe quod potes scire: id opta, quod optari bo-
sto. nis potest.

Vid.

Vide etiam in tit. Deus.v.

Rapina.

SI in ignem mittitur, qui non dedit re
propriam, vbi putas mittendus erit, *ver. dom.*
qui inuasit alienam. Si cum diabolo ardet *cap. 20.*
qui nudum nõ vestiuit, vbi putas arsurus
est, qui expoliavit? Non nocent mala præ-
terita, si non placent.

b. Si pœnale est, clanculo auferre, multo
maioris pœnæ est, violenter eripere.

c. Remota iustitia, quid sunt regna, nisi *Aug. ser.*
magna latrocinia? quia latrocinia quid sunt *in. 4. do-*
nisi praua regna: hoc malum tantum cre- *mi xl.*
scit, vt loca teneat, sedes cõstituat, ciuita- *Aug. 4.*
tes occupet, populos subiuget, & euidẽti? *de ciuita.*
regni nomen assumit. Quod ei iam in ma- *te. De. ca.*
nifesto confert non dempra cupiditas, sed *psal. 4.*
addita impunitas, ideo eleganter & vera-
citer Alexandro magno quidam Pirata cõ-
prehensus, respondit cum ab eo interroga-
retur, quid sibi vt mare haberet in festum:
ille liberata voce, quid tibi, inquit, vt or-
bem terrarum? sed ego, quia exiguo nau-
igio facio, latro vocor: quia tu magna
classe, impèrator.

d. Nostri quoque principes cum paupe- *Aug. in*
res delinquentes publicè arguant, & con- *glos. super*
fundant, diuitibus peiora peccãtibus, nec *psal. 3.* At-
nutum faciunt, in quorum domibus sunt *pulvis meũ.*

rapi

rapinæ, dū ecclesiæ opes sibi thesaurizāt,
& in delictis abutūtur, quæ ad sustentatio-
nem pauperum dātur: & sibi referuāt, nec
propinquis distribuunt, & aliorum inopiā
suas vel suorum faciunt diuitias.

Raba. s. e. Quid recipiet, qui aliena tulit, si sem-
per *Mat.* per ardebit, qui sua non dedit.

16. Esuri. f. Si sterilitas in ignem mittitur, & paci-
s non de- tas quid meretur? aut quid recipiet, qui
di. alienum tulerit, si semper ardebit, qui de

Fulg. tra. suo non dederit? Et si iudicium sine miseri-
cordia erit illi, qui non fecerit misericor-
Mat. Om diam, quale iudicium erit illi, qui fecerit
nis arbor, & rapinam?

Ec. g. Sicut ovis tondentem se non increpat,
Cas. super ita nec iustus cupiditatem se expoliantis
psalmū 8. accusat.

Cas. lib. 5. h. Pauperibus non dare tulisse est. & me-
episto. rito quando quis potest esurientibus sub-
venire, si non pascit, extinguit. Pudeat il-
lis tollere, quibus iubemur offerre. Ultra
omnes crudelitates est, diuitem velle fieri
de exiguitate mendici. Amentur honesta
lucra: horreatur damnosa cōpendia. Nul-
lus audeat inde tollere, quod debet colle-
ctum dispergere. addendo perdit, qui re-
tinendo colligit, & pauperatē potiùs
ad se trahit, si exigentium pecunias non
repellit.

Quis

i. Quis dicat vtile, hominem incommo- *Tull. irr*
do alterius suum cōmodum augere, & al *sua rheto*
terū alteri aliquid detrahere? hoc est ma- *ti. a.*

gis contra naturā, quā mors, quā pau-
pertas, quā dolor. nam principiò conui-
ctum hominū tollit. Si enim hæc affectio
nobis insit, vt quisq; ppter suū emolumē-
tum spoliet aut violet alterum, necesse est
diripi societate humani gñis, quæ est secū-
dum naturā. vt vnū quodq; membrū puta-
ret se plus valere, si proximi membrū ad se
valetudinē traduxisset, debilitari & interi-
re totū corpus necesse esset. ita est & in hu-
mana societate: nā sicut concessum est vt
quisq; malit sibi acquirere, quod ad vsum
vitæ pertineat, quā alteri, & hoc natura
non repugnāte: ita non patitur natura, vt
aliorum spoliis nostras facultates augea-
mus. Et si contra naturā magis detrahēre
alteri, sui cōmodi causa, quā mors, quā
dolor: ita magis secundum naturam, pro
omnibus, si fieri posset, labores & mole-
stias in maximis voluptatibus.

k. Rapina est, ex auidæ mentis impetu *Tul. ibid.*
violenta alienatum rerum distractio.

l. Quæsitū erat à Socrate cur rideret: re- *Val. Man*
spondens ait, Video magnos latrones du- *xi. libr. 7o.*
centes paruum latronem ad suspendium,
q̄ digniores sunt suspēdio. Sacrilegia in-
quit.

Vide etiã in tit. Correctio, a. i. Eleemo-
fyna, c. Odium, m. Venia.

Regim. n. sine regere.

*Augu. su
per Ioan.*

Recta domus, vbi vir imperat, fœ-
mina obtemperat. Rectus ergo il-
le homo, vbi spiritus imperat, caro seruit.

*Augu. in
ep. ad quẽ*

Pro omnibus tibi subiectis, qui in do-
mo tua sunt, rationem Deo reddes.

*dã omni
tem.*

C omnia indigēt Domino, & misera &
felicia, quia sine illo miser nõ subleuatur,

Aug. sup.

& felix non regitur.

psal. 32.

Quicumque proprium corpus, subege
rit, nec eius passionibus turbari animam

Amb. sup.

sua rector sui congrua viuacitate permi-
ttere

*psal. Ani
ma mea*

serit, is bene regia quadam potestare se co-
hibēs, rex dicitur: quòd regere se nouerit,

bus meis.

& arbiter sui iuris sit, nec captiuus trahat
in culpam. nec præceps feratur in vitium.

*Grego. in
Moral.*

Omnis, qui dispensandis terrenis rebus
přidet, occulti hostis iaculis latius patet.

Ibidem.

Magnopere curandũ est, vt qui regen-
dis hominibus præfertur, apud se intra se

cretariũ mētis in cathedra præsideat hu-
militatis: quũq; iudicãti ei a cæteris foris

adstatur, vigilãti oculo incessanter aspi-
ciat, cui quandoq; iudici ipse de his iudi-
candis adstet, vt quantò nunc ante eũ,

quem non videt sollicitus trepidat, tantò
eum, quum viderit, securior cernat.

Bene

g. Bene sancti viri, scripturæ sacre testi-
monio reges vocantur: quia prælati cum

ctis moribus carnis, modò luxurię appeti-
tum infręnant, modò æstum auaritię tẽ-

perãt, modò gloriam inclinãt, modò sug-
gestionibus liuoris obruunt, modò igne fu-

roris extinguunt: reges ergo sunt, qui ten-
tationũ suarũ moribus non cõsentiendo

succubere, sed regẽdo præesse nouerunt.

h. Sæpe suscepta cura regiminis cor per
diuersa diuerberat, & impar quisque inue-

nitur ad singula, dum confusa mente diui-
ditur ad multa.

i. Re vera mihi videtur esse ars artiũ, & Na-
disciplina disciplinarum, hominem rege-

re: quicertè est inter omnes animãtes ma-
ximè & moribus varius, & voluntate di-

uersus.

k. Sæpe à disciplinæ metu resoluimus
subditos, si nostro regimini hilaritatis frę-

nã relaxamus: quia dum nos quasi licen-
ter lætos aspiciunt, audacius ipsi ad illicita

resoluuntur.

l. Summus locus bene regitur, quum is,
qui præest, vitius potius, quàm fratribus

dominatur.

m. Caput quippe subiectorum sunt cun-
cti, qui præsunt, & vt recta pedes valeant
itinerà carpere, hic proculdubio caput ex-

quam dissimilem princeps possit formare Rempublicam. Is enim potest alios regere, qui se studuit sub decore tractare.

Cass. ibi. a b Tuta est conditio subiectorum, ubi uiuitur sub æquitate regnantium: principis autem opinionem longè lateq; disseminat subiectorum custodita securitas.

Cass. li. 3. epist. a c Qui republicæ statû, & generale cupit stare fastigium, ad vniuersa debet esse sollicitus: quia nõ est salus in corpore, nisi quam & membra potuerunt obtinere.

Ibidem. a d Communis prouincialium sermo est: annum bonum non tam de magnis fructibus, quam de iustè regnantibus existimandum.

Boët. lib. 1. de consol. a e Sententia Platonis est: Beatas fore res publicas, si eas vel studiosi sapientiæ regerent: vel earum rectores studere sapientiæ contigisset.

Sen. 3. ep. extrema partis. a f Inter homines antiquorum optimus animorûq; rector eligebatur: ideoq; summa felicitas erat gentium, in quibus non poterat esse potentior, nisi melior.

Sen. li. 10. rhet. sua. a g Quomodo aut cui tandem hic liberè imperabit, qui non potest, cupiditatibus suis imperare? Refrenet primùm libidines spernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat auaritiã; ceteras animi labes repellat: nunc incipiat aliis imperare, quum ipse

ipse improbissimis dominis dedecori ac turpitudini parère desierit, dũ quidè his obediens, liber habèdus omnino non erit.

a h Inexpugnabile munimentum, amor *Senec. de ciuium.* Quid pulchrius est, quam uiuere *demètia* oprãtibus cunctis? Quis huic audeat strue *ad Nero-* re aliquod periculũ, sub quo iustitia, pax, *nem.* securitas, dignitas florent? sub quo opulenta ciuitas copia bonorũ omnium abũdat?

a i Vt in corporibus, sic in imperio gra- *Seneca in* uissimus est morbus, qui à capite diffun- *quadam* ditur. *epist.*

a k Si vis omnia tibi subiicere, te subiice *Ibidem.* rationi. Multos reges, si te ratio rexerit, ab illa disces, quid & quemadmodum agredi debeas.

a l Gentes barbaras impatientesq; alieni *Ibidem.* arbitrij facilius est regere, quam animum suum continere, & sibi tradere.

Simul ista mundi rector Deus posuit *Ibidem.* odium atq; regnum: qui ergo odia nimia timet, regnare nescit.

a m Sicut hominibus reges, ita regibus *Ibidem.* dominandi desideria dominantur: hoc est regnum, nolle regnare cùm possis. Vis ergo regnum tibi dari magnum? rege te ipsum.

Socrates
a n Illud regnum in gradu æterno facilè *in suis exhortatiu* steterit, ubi minimum uirum Veneris pe-

cunīq; cupido sibi vendicauerit.

ibidem.

a o Qui multarum habet potestatem rerum, primū purgare conscientiam debet: vt quæ delicta corrigit, nō admittat, vitetq; quod vindicat. Stultum enim est, vt velit quis aliis imperare, cū sibi ipsi imperare non possit.

Vide etiam in tit. Caro, m. Cor, o. Correctio, v. Electio, c, v. Exactio. Fama, f. Honor, c. Ira, a, q. Iustitia, z. Odium, f. Pax, f. a, d, a. e. Pœnitentia, p. Perfectio, m, p. Philosophia, h. Potestas, g, h, i. Prælatio, f, t, v, x, a, q. Rapina, c, d. Sapiētia, k. Seruitiū, a.

Religio.

Augu. de a opere Monacho.

Non propterea in Christiana militia ad pietatē diuites humiliantur, vt pauperes ad superbiam extollantur: nullo enim modo docet, vt in ea vita vbi senatores sunt laborosi, ibi fiant opifices otiosi, & quomodo veniunt relictis de litis suis, qui fuerunt prædiorum domini, ibi sint rustici delicati.

Idē in regula ter tina.

b Non dicatis aliquid propriū, sed sint vobis omnia cōmunia, & distribuatur vni cuiq; vestrum à præposito vestro victus & tegumentū: nō æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potius vnicuiq; sicut cuiq; opus fuerit: sicut legitur in actibus Apostolorum, quia erant

eis

eis omnia cōmunia, & distribuabatur singulis, prout cuiq; opus erat. Qui aliquid habebant in seculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter voluerūt illud esse commune: qui autē non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere poterant: sed tamē eorum infirmitati, quod opus est, tribuatur, etiā si pauperes eorū, quando foris erant, nec ipsa necessaria poterat inuenire: tamen non idē putent se felices esse, quia inuenerūt victum & tegumentū, quale foris inuenire non potuerunt: nec erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebant, sed sursum cor habeant, & terrena bona non quærant, ne incipiant esse monasteria diuitibus vtilia, non pauperibus, si diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

Aug. ibi.

c Sed rursus etiam illi, qui aliquid videbantur in seculo esse, nō habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt: magis autē studeant, non de parentum dignitate, sed de pauperū fratrum societate gloriari: nec extollantur, si communi vitæ de suis facultatibus contulerint aliquid, nec de suis diuitiis magis superbiant, quia eas monasterio partiuntur, quàm si eis in seculo frue-

rentur: alia quippe quæcunque iniquitas in malis operibus exercet, vt fiant: superbia verò in bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperè fieri, si anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo.

Aug. ibi.

Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet aliis molestum esse, nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores: nec illos feliciores esse putet, quia sumunt, quod non sumunt ipsi, sed sibi potius gratulentur: quia valent, quod non valent illi.

Aug. in epist.

Quantumlibet vigilet disciplina domus meæ: homo sum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quàm arca Noë, vbi tantum inter octo homines vnus reprobus inuentus est: aut melior sit, quàm domus Abrahæ, cui dictum est: Euce ancillam, & filium eius: aut melior sit, quàm domus Isaac: cui de duobus geminis dictum est in Malachia: Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Simpliciter autem fateor charitati vestræ coram nostro Domino Deo, qui est testis mihi super animam meam ex quo Deo seruire cœpi, quoniam sicut

diffi

difficile sum expertus non esse meliores quàm qui in mundo profecerunt, ita non sum deteriores expertus, quàm qui in mundo defecerunt: hinc arbitror dictum in Apocalypsi: iustus iustificetur adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc.

g Amputetis occasionem turpium mundinarum, quibus existimatio vestra lædi de opere tur, & infirmis offendiculum ponitur, & monacho. ostendite hominibus non vos in otio facilem victum, sed per angustam & arctam viam regnum Dei querere.

h Latro est, & Domum Dei conuertit in speluncam latronum, qui lucra de religione sectatur, cultusque eius, non tam cultus Dei, quàm negotiationis occasio est.

i Pudet dicere: de cauernis cellularum vrbem damnamus in sacco & cinere, veluti de ipsis sententiam ferimus. Quid facit sub tunica pœnitentis regius animus, qui alios vult regere, & alios iudicare: & a nemine regi, a nemine iudicari?

k Sunt ditiores monachi, quàm fuerant seculares: possident opes sub Christo paupere, quas sub locuplete diabolo non habuerant, & sustinet eos ecclesia diuites, quos tenuit mundus antè mendicos. Ne-potianus noster aurum calcans, schedulas confectatur.

Aeg

Hic. i. ep. l. Aegyptiorum monasteria hunc tenēt,
ad Russi. morem, vt nullum absque opere aut labo
monach. re suscipiant: nō tam propter victus neces
 sitatem, quā propter animę saluationē.
Ibidem. Numum addunt nuino, & marsupium
 suffocantes, matronarum opes venantur
 obsequiis. Modica esca in hamo ponitur,
 vt matronarum in eo sacculi protrahan
 tur: sic bestia, sic aues, sic capiuntur & pi
 sces: parum tribuunt, vt amplius accipiāt:
 quæ magis venatio est appellanda, quā
 donatio.

Gre. super o Sæpe de vita proximorū querimur. mu
Ezechiel. tare locum, conamur secretum vitę remo
ho. 9. tioris eligere, videlicet ignorātes, quia si
 desit spiritus, nō adiuuat locus. Iste enim
 Loth, de quo loquimur, in Sodomis san
 ctus exiit, in mōte peccauit. Quod autē
 loca mentē non muniunt, ipse humani ge
 neris primus testatur parens, qui & in pa
 radiso cecidit. Sed minū sunt omnia, quæ
 loquimur ex terrā: nam si locus saluare po
 ruisset, Satan de cœlo non caderet.

Grego. in p Quia terreni principes magna se Deo
mora. humilitate subternunt, prauī homines
 idē ad fraudis argumēta vertuntur, quia
 illos religionem reuereri conspiciunt, ipsi
 cultum religionis assumunt: & bonorum
 vitā sub despectis vestibus, iniquis operi
 bus

bunt premūt: mūdi quippe dilectores sunt
 qui hoc in se, quod homines venerantur,
 ostendunt: atq; eis qui verē se despiciunt,
 nōn mente, sed veste copulātur: quia præ
 sentem gloriam amātes, assequi non pos
 sunt quam despicientes sequuntur: hono
 res enim fugiunt, vt honoribus obuiant.
 q Multi de inchoata iustitia laudari appe
 tunt: præesse cæteris melioribus concu
 piscunt, quos plerunque, dum iuxta votū
 præfens prosperitas sequitur, multò plus
 quā prius fuerant, de sanctitatis habitu
 peiores fiunt.

r Cuncta sollicitē fugiens portum mona
Grego. in. sterij petij, & relictis quæ mundi sunt, vt *prolo. mo.*
 frustrā tunc credidi, ac ex huius vitæ nau
 fragio nudus euasi: quia enim plerunque
 nauem incautē religatā etiam de sinu toti
 littoris vnda excutit, quum tempestas ex
 crescit: repentē me sub prætextu ecclesia
 stici ordinis in causarum secularium pela
 go reperi, & quietem monasterij quam
 habendo fortiter tenui: quā strictē tenen
 da fuerit perdendo cognoui.

f Eo quoq; tēpore, quo ad ministeriū alta *Ibidem.*
 ris accessi: hoc demū ignorāte me, actū est
 vt sacri ordinis pondus acciperem, quare *Ber. de pee*
 nus in terreno palatio licentius excubarē. *nit. C. dō*
 t De religiosis & bene ordinatis mona- *spensatio.*
 steriis

steris nullus professorum meo consilio
nec arctiori quidem desiderio sine licentia
sui senioris egreditur: egressus tamen, si
melius inuenerit & elegerit, meo nihilo-
minus iam consilio non regreditur ad infe-
rius bonum, quod reliquerat, & contem-
perat pro meliori.

*Bern. in
ser. 36.* v Attende diligenter quid diligas, quid
metuas, non gaudeas vel contristeris, &
sub habitu religionis animum secularem,
& sub pannis conuersationis inuenies cor
peruersum.

*Ber. ho. 4.
super mis-
sus est.* x Video quiddam, quod sine dolore videri
non debet: post aggressam Christi militiam
rursus implicari secularibus, rursus terre-
nis cupiditatibus immergi, cum magna cura
erigere muros, & negligere mores: sub
prætextu quoque communis utilitatis ver-
ba vendere diuitibus, & matronis saluta-
tiones, sed & contra sui imperatoris edi-
ctum concupiscere aliena, & sua cum lite
reperere: ita nec se mundo, nec sibi mun-
dum crucifixerunt. ut qui antè vix in suo
vico vel oppido cogniti fuerunt, modò
circumeuntes prouincias, & curias fre-
quentantes, regum notitias, principum
familiaritates assecuti sunt.

Ibidem. y Video, quod non parum doleo, post
spretam seculi pompam nonnullos in scho-
la hu-

la humilitatis superbiam magis addiscere,
ac sub alis mitis humilisque magistri gra-
uius insolescere, & impatientes amplius fe-
ri in claustro, quam fuissent in seculo.

z Plerique in domo Dei non patiuntur *Ibidem.*
contemptu haberi, qui in sua domo non ni-
si contemptibiles esse poterat: ut quia vi-
delicet ubi à pluribus honores appetun-
tur, ibi locum habere non meruerunt, sal-
tem ibi honorabiles videantur, ubi ab om-
nibus honores contemnuntur.

ab Inhumanè redarguis opera eorum, *Bern. sup.*
quorum refugis onera: temerariè obiurgat *cant. ser.*
virum reuertente de prælio, mulier nesciens in do-
mo: dico enim si is, qui de claustro est, eum
qui versatur in populo, interdum minus di-
cretè, minusve circumspectè sese agere de-
prehenderit: verbi gratia, in verbo, in cibo,
in risu, in ira, in iudicio, non ad iudicandum
cõfestim prosiliat, sed meminerit scriptum,
Melior est iniquitas viri, quam mulier be-
nefaciens. Nam tu, qui in tui custodia vi-
gilas, bene facis: sed qui iuuat multos,
melius facit & virilius: quòd si imple-
re non sufficit absque aliqua inæquali-
tate vitæ conuersationis suæ, memento
quia charitas operit multitudinem pecca-
torum. Hæc dicta sunt contra geminam
tentationem: quia sæpe viri religiosi epi-
scop

scoporum vel ambire gloriam, vel excessus temere iudicare, diabolicis instigationibus incitantur.

Ber. i quo a c Tu qui in cōgregatione es, bene viuere, *dam ser.* ordinabiliter, sociabiliter & humiliter: ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo.

Ber. in li. a d Qui secundū regulam viuere statuūt: *de penit.* & si non advinguem, vt dicitur, totam custodiunt: & si qua pro sui claustrī ritu vel mutant vel prætermittunt, à regulari tamen professione non discedunt, dum tamen sobriè & iustè & piè pro moribus viuere non desistunt.

Berna. in a e Claustralis paradīsus ad suauem spirans austru clementiam, quasi tot floribus *quadam* vernat, quot virtutibus abūdat. Dū enim *epist.* diabolus officinas fratrum circuit: debet eū fugare ab oratorio deuotio, à refectorio, lectio, à dormitorio stramenta vilia, à capitulo patientia.

Ber. super a f Non vultis esse contenti communi *ta,* *cant. ser.* vita, non sufficit vobis regulare ieiunium: non solennes vigiliæ, non imposta disciplina, non mensura, quam vobis partimur in vestimentis vel alimentis: priuata præferitis communibus, qui vestri curam semel nobis credidistis: quid rursus de vobis intromittitis? Nam illam, qua toties Deum *con*

consciētis vestris testibus offendistis, propria scilicet voluntatē vestram, ecce nōne iterum magistrā habetis nō me illa vos docet naturæ non parcere: rationi non acquiescere: seniorum consilio vel exemplo non obtemperare, nobis non obedire: an ignoratis quia melior est obediētia, quàm victimæ? Non legistis in regula vestra, quod quicquid fit sine voluntate vel consensu spiritalis patris, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi.

a g Si quid religionis oritur, quicumque *Berna. in* resistit, quicumq; repugnat, planè cū Aegyptiis paruulos Israëlitiçi germinis neca *quodam* *sermo.* re conatur: imò cum Herode nascentem persequitur Saluatorem.

a h Felix domus, & beata semper congregatio: vbi de Maria Martha conqueritur: *Ber. in ep.* *quadam.* tur: nam Mariam Marthæ æmulari indignum prorsus est.

a k Abundans est pauperi religio, medio *Hugo de* cri sufficiens, tolerabilis diuiti, infirmis *claus. ani* *ma. lib. 1.* languida, delicatis com patiens, fortioribus moderata, pœnitentibus misericors, peruersis seuera, bonis optima: hæc sunt beneficia religionis.

a m Quatuor sunt in habitu religionis notabilia: scilicet vilitas & superfluitas, paucitas & pretiositas: in vilitate vana

gloria & simulatio, in pretiositate superbia, & delectatorio, in paucitate intolerantia siue desperatio, in superfluitate verò amor seculi, non amor cœli, amor palatii, non paradisi notatur.

Hug. li. de an. claus. an. de iur. abusu scilicet. Habet enim lex claustralium iudices, & testes atque consiliarios suos. In lege eterna. nim. domini duo testes sunt: vita & conscientia: duo iudices, meditatio & scientia: duo consiliarij, amor Dei & proximi: Bonus testis, bona vita, bonus iudex, bona conscientia: coram Deo testis est conscientia, coram hominibus vita.

Ibidem. a o Qualis debet esse religionis habitus ostendit Apostolus, non in veste pretiosa, &c. sed hodie cappa canonici, & cucula monachi non differunt à pallio militis. Sed, ut ait quidam sapiens, miles & monachus eodẽ panuo partiuntur: iste sibi cucullam, ille chlamidem. non multam differunt habitus canonici regularis & secularis. Sed, si fortè regularem videas, archidiaconum vel episcopum te vidisse contendas.

Ibidem. a p Quam detestanda pueritas in monasterio, ut ubi sunt diuites laboriosi, sint pauperes delicati, qui in seculo pauperiores vixerat: quã nunc in claustro viuunt: & nunc in monasterio querunt, quæ foris habere non poterat. Metior ego: si non vidi, quo

quorum talis paupertas erat, quando foris erant, quòd nec ipsa necessaria inuenire poterant, erigentes sibi mentem voluerunt sociari his, ad quos foris accedere non audebant, & qui ante conuersionem lectulum proprium nusquam habebant, nunc si fortè volũtas eis fuerit eundi alicubi, ornamenta lectuli secum portant. Vidi & ego, ni fallor, monachum camisia vestitum iocantem & dicentem: & charior est stamina, quàm camisia, tunica verò vestiri magna est difficultas. Sed forsitan dicet: quoniam infirmus erat huiusmodi: imò sanus & petulans, & pingui residens equo, abundans rebus, & curias frequentans, qui tamen ante conuersionis habitum, pedes ire consueuerat, nec sæpe lineis induebatur.

a q Non ut multi quòd saturitate ventris *Ibidem.* sequitur leuitas operis, & vanitas mentis. Scriptum est. n. Sedit populus masticare, & bibere, & surrexit ludere, ludere inquit, non legere. Sunt qui post delicati cibi ferula, cum in claustro sedeant, non lectioni & silentio, sed rumicibus & curiositati vacant: qui locum loquendi & tacendi nusquam & nunquam seruant, sed instabiles & otiosi nunc hes, nunc illos ad loquendum vocant. Pone, inquit, ori meo custodiam, & ostium

circumstatiæ labijs meis, ostium dixit, nō murum. Si enim murus poneretur, loquē di licentia omnino negari videtur, sed ostium ponitur, quod tēpore & loco clauditur & aperitur. Est tempus & locus tacē di, & loquendi. Aperitur itaq; ostium hora constituta, scilicet in claustro lectioni, in capitulo cōfessione, in ecclesia orationi. Item clauditur ostium in claustro con-
fabulationi, in capitulo cōtentioni, in ecclesia vanæ modulationi.

ibidem.

a r Gaudent multi claustralium, cum de regibus fabulantur, dum casus militum narrāt, dum pro illis loquuntur, à quibus nō agnoscuntur, multorum partes defendunt, pro multis irascūtur, pro multis litigant, ignorant tamen quod negant, aut quod affirmant.

ibidem.

a s An nescis diabolū expulsū à capitulo cæli, Adā à capitulo paradisi, Iudā à capitulo Xpi? Primū capitulū fuit in cælo, secundum in paradiso, tertiu in horto, in vnoquoq; tamen præerat Deus. In primo culpā superbix, in secūdo inobediētiæ, in tertio auaritiæ. De primo dicitur: Ponam sedem meam ad Aquilonē, & ero similis altissimo. De secundo dicitur: De ligno sciētiæ boni & mali ne comedatis. De tertio dicitur: Et retulit triginta argenteos, & pro

& proiecit in tēplo, pœna primæ culpæ casus, secūdæ labor, tertij laqueus, de prima dicitur: Vidi Satan tāquam fulgur de cælo descēdenrem. De secunda: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. De tertia: Laqueo se suspendit. His tribus res claustralium ordines assimulantur. Hi scilicet primi: quoniam sedem prælationis querūt, & præesse nō possunt, alij qui nec obedire volunt, tertij familiares magistris loculos portantes, & in occulto detrahentes.

a t Sunt enim quidam, qui mente vagi, *Hug. ibid.* oculis attoniti, habitu dissoluti, plana parietum prospiciētes perlustrāt, aliud cantant, & aliud cogitant. In choro sunt corpore, & in foro mēte, nunc intus, nunc foris exeunt, psalmodiæ verba proferūt, sed psalmodiæ sensum non intelligunt. Sunt alij voce dissoluti, qui vocis modulatione gloriantur: non tantum gaudent de dono gratiæ, sed etiam alios spernunt. Tumentes elatione aliud cantant, quàm libri habeāt: & quanta est leuitas vocis, tanta forsitan est & mentis, cantant forsitan, vt placeant populo, magis quàm Deo. Si sic cantas, vt ab aliis laudem quæras, vocem tuam vendis, & facis eam non tuam, sed suam.

a v Ego autē quomodo accedā, qui por- *ibidem.*

to plumā struthionis in habitu religiōis, vt non placeā moribus, sed vestib°. Quasi enim struthio volatum simulo: sed tantū pedibus terram tango, volito habitu, sed tāgo affectu. Vnde & veritas dicit, Hi sunt qui veniunt ad vos in vestimentis ouiu, intus sunt lupi rapaces. Exterius enim contegor ouis vellere, intus autem sciuo cupiditate.

Hugo. a Superstitio dicitur veræ religioni superaddita falsa religio.

Prosper de Vita contemplatiua, libr. 1. Sunt quidam, qui velut conuersi ex pristinis moribus nihil abijciunt: nō mente mutantur, sed veste: non actu, sed habitu. Hi sunt, qui sermone tātū, nō opere seculo renuntiāsse cōtenti seculariter viuunt: & vitia sua inani professione vitæ melioris abscondunt: ac religionis imaginariæ nomine palliati, opinionem virtutis pro virtute suscipiunt, prædicant magna, nec faciunt, accusant vitia, nec deponūt, publicè sibi displicere simulāt, quod occultè committūt: magni student videri, non fieri.

Prosper ibid. a z Laudant eos, quorū cupiunt prædicatione laudari, ieiunant, vt vultus sui pallore perniciosi laudibus vendāt. Ad reprehendendū alios prompti, sed non patiuntur à quibuslibet vel leuiter reprehendi. Ad fac

faciem publicam patientiam fingūt, & in animo iracundiæ virus abscondūt, ad nocendum parati, cum nocendi tempus inuenerint: suorum actuum negligentes sūt, aliorū procaci libertate censors. Imprudenter affluunt virginibus sacris & viduis quibus conglutinantur affectu, vt facilius ab ecclesiæ (quod dictū quoque nefas est) quàm ab earum communione discedant: qui & si cum illis fortè nō peccant, tamen malæ suspicionis de se præbendo materiam, vitam maculis sinistra opinio nis infamant.

b a Religionis affectus nō solū deuotio ne corporis, sed magis arcano gerit cordis. *psal. 43.*
 b c Hæc tria studia otiosorum sunt in claustro, vagatio oculorum, superfluitas verborum, peruersitas cogitationū. Hæc tria vitia eijciunt fratrem de claustro. *psal. Agre dicitur foras*

b d Ad professionem nostram pertinet, subiectione & abiectione gaudere, paupertatis studium quærere, & non solū facultates, sed etiam ipsas volūtates de cordibus eradicare. Nihil enim habere interdum, res necessitatis est, nihil autē cupere, virtutis. *lo. Eccl. in admo. m. 25.*

b e Videte vocationem vestrā fratres charissimi, venire ad eremum, summa perfectio est, non perfectè in eremo viuere, *Casarius in admo. m. 28.*

summa damnatio est. Quid prodest, si in loco quies teneatur, & inquietudo in corde seruetur? Si in habitatione sit silentiū, & in habitatoribus, vitiorum sit tumultus, & colluctatio passionum? Si exteriora vestra serenitas teneat, & interiora tempestas?

Euseb. in quodā ser. b f. Verus religiosus debet esse neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conscientia, humilis ad merita, superbus ad vitia.

Pet. Chry. in quodā ser. b g. Iuxta sententiam cordis mei. Si paradus in hac vita presentis est, vel in claustro, vel in scholis est. Quicquid enim extra hæc duo est, plenum est anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, sollicitudine & dolore.

Ibidem.

b h. Spes fructuum releuat agricolam à labore, fortemq; pugilem cōtemnere facit molestias ictuū spes coronæ, tibi quoq; furetur grauamina claustrī, & gratæ seruitutis officium expectatio iubilei. Nudus athleta fortius dimicat, natator exiit, vt fluuium transeat, viator exoneratur à sarcinis, vt expeditius currat.

Tul. de na. sua a deo. rum. b i. Religio est, per quam reuerēti futurū a deo latu ceremoniæ diuini cultus exercētur. Vide etiā in ti. Abusio. d. Communitas

b. Con

b. Contemplatio. d. n. Deuotio. n. Fraternitas & Iactantia. a. Hypocrisis. e. f. g. Mā datum. k. Monachus & Murmur & Obedientia & Ordo. d. Paupertas. pax. v. Penitentia. a. d. Perfectio. c. Pietas. e. Relinquere & sacerdos. a. e. Sāctitas. f. Solitudo. Superbia. a. e. Tētatio. a. p. Voluntas. a. h.

Relinquere.

a. **V**Tilius terrena opulenta teneat hu milititer, quā superbè relinquatur. *Augu. ad Pau.*

b. Quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima misera superior efficitur diuitias contemnēdo, quā fuerat possidendo. *Augu. de vita cler.*

c. Qui celestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilis admisit, pfectè cognouerit, ea quæ in terris amaerat, cūcta derelinquit, in comparatione illius vilescūt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in celestib' animus, nil de terrenis libet, deforme conspicitur quicquid de terrenæ rei placebat specie: quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente. *Gr. in ho.*

d. Dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi fortè vt Eliseus boues suos occidit, & pauit pauperes ex eo quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica. *Amb. lib. 1. de offi.*

M m 5

Hier. sup. e Ecce, nos reliquimus omnia &c. Grandis fiducia. Petrus piscator erat, diues nō fuerat, cibos manu & arte quærebat, & tamen loquitur confidenter, reliquimus omnia, omnia enim reliquit, qui voluntatem habendi deseruit.

Hic. ibid. f Apostoli quantum ad diuitias nihil, quantum ad voluntatem; totum mundum reliquerunt:

Hic. in qua dum epi. g Licet in collo tuo paruulus dependeat nepos, licet sparso crine & scissis vestibus vbera, quib⁹ te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater iaceat, percalcato perge patre, & siccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est, in hac re te esse crudelem.

Hic. in epi. h Apostolici fastigij perfectæque virtutis est, omnia simul videri, & pauperibus erogare, & sic expeditum, cum Christo ad cœlestia volare.

Hic. ibid. i Festina quæso te, & habens in solo pedem, nauiculæ funem magis præcide quàm illi. *Matt. solue.*

Si vis per k Facilius sacculus contemnitur, quàm festus es. voluntas. Multi diuitias relinquentes Dominum non sequuntur. Sequitur autem *Eccl.* Dominum qui imitator eius est, & perve

Hic. in ep. ad Helio. l Gladium tenet hostis, vt perimat me, & ego

ego de matris lachrymis cogitabo? *m* Crates Thebanus, homo quidē ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putauit se simul posse virtutes & diuitias possidere: Abite, inquit, malæ cupiditates: ego vos mergam, ne submergar à vobis, philosophus gloriæ animalis, & popularis auræ vilem incipium totam simul sarcinam deposuit.

n Quasi quodam iugo seruitutis premuntur prospera appetuntur, premuntur aduersa, dum formidantur. At si quis semel dominationem desideriorum temporalium à collo mentis excusserit, quadam iam etiã in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur.

o Multum reliquit, qui sibi nil retinuit, multum reliquit, qui quantumlibet parum, totum deseruit. Certè nos & habita ex amore possidemus, & ea, quæ non habemus, ex desiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiserunt, quãdo vterque etiã desideria habendi dereliquit, multum dimisit, qui cum re possessa etiã concupiscentiis renuntiauit. A sequentibus ergo tanta dimissa sunt, quanta à non sequentibus concupisci potuerunt.

Mul

Ibidem. p Multa, fratres, relinquitis, si terrenis desiderijs renuntiatis, exteriora enim nostra, quãuis parua, Domino sufficiunt. cor namque & nõ substantiã pensat: nec perpendit, quantum in eius sacrificio, sed ex quanto proferatur.

Gre. in ho. q Quisquis diuini stimulo amoris exci-
sup. illud. tatus hæc possessa reliquerit, illic procul-
Vos qui re dubio culmen iudiciariæ potestatis obri-
liquistis, nebit: vt simul iudex tunc cum iudice ve-
Ec. niat, qui nunc consideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat.

Grego. in r Qui vult venire post me, abneget se-
ho. 32. metipsum &c. Ad se venientibus Dominus præcipit, vt renuntiemus nostris: quia qui ad fidei agônem venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Nihil autem maligni spiritus in hoc mundo possident propriũ: nudi ergo cum nudo luctari debemus. Nam si vestitus quisque cum nudo luctatur, citius ad terram deiicitur: quia habet vnde teneatur. Quid enim sunt terrena omnia, nisi corporis indumenta? Qui ergo contra diabolium ad certamen properat, vestimenta abiiciat, ne succumbat.

Grego. in s Si vultis, omnia detinẽdo relinquitis,
homil. vt cum tota mente ad æterna tendatis. Si enim nihil in hoc mundo amando possi-
detis

detis etiã possidendo cuncta relinquitis.
t Illi, qui ex possessis rebus subsidia egẽ *Gre. super*
tibus ministrant, in bonis quæ faciunt, la *Exec.*
cificium offerunt: quia aliquid Deo immo-
lant, & aliquid sibi referuant. Qui verò, ni-
hil sibi referuant, offerunt holocaustum,
quod maius est sacrificio.

v Ecce nos relinquimus omnia &c. Bene *Ber. i col-*
Petre, & non ad insipientiã tibi, nimirum *loquor ser.*
quia exultauit, vt gigas, ad currendã viã, *ad Petr.*
nec curtẽtem sequi poterat oneratus. Nõ
inutilis commutatio, pro eo qui super om-
nia est, omnia reliquisse.

x Omnia sanẽ dixerim, non tantũ posses- *Ber. ibid.*
siones, sed etiam cupiditates. Plus enim
mundi concupiscentia, quàm substantia
nocet, & hæc fugiendarum causa diuitia-
rum præcipua est, quod aut vix, aut nun-
quam sine amore valent possideri. Facile
enim cor humanum omnibus, quæ frequẽ
tat, adhæret.

y Age ergo qui relinquere disponis o- *Ibidem.*
mnia, te quoque inter relinquẽda nume-
rare memento: imò verò maximẽ & prin-
cipaliter abnega temetipsum, si desideras
sequi eum, qui exinauit propter te se-
metipsum.

z Zacchæus, cuius laus est in Euãgelio, *Ber. in ser*
dimidium bonorum suorum dedit paupe *mo. cap. 5.*
ribus

ribus. sed ego multos Zacchæos hic video qui nihil sibi ex omnibus reliquere. Quis mihi scribet hoc Euāgelium de Zacchæis istis, imo de Petris istis, qui fiducialiter loquuntur Domino: Ecce nos reliquimus omnia, & secari sumus te: sed scriptum est iam in Euāgelio æterno, In libro vitæ est scriptum & signatum.

Ibid. lib. 3. de sum. bon. a b Si itaque quis renuntiat omnibus: quæ possidet, & suis non renuntiat moribus, non est Christi discipulus. qui enim renuntiat rebus suis, sua abnegat: qui rerò renuntiat suis moribus, seipsum videlicet abnegat.

Ioan. Caf. a c de institu. tione mo. na. lib. 7. capi 21. Nihil proderit pecunias non habere, si voluntas fuerit in nobis possidendi. Miserabile autè est paupertatis ac nuditatis æstus tolerasse, fructus verò earum prauæ voluntatis vitio perdidisse.

Et: 2. Ibi. c. 27. a d Nemo est, qui non habeat, quod dimittat. Vniuersis renuntiauit facultatibus mundi, quicumque affectum possidendi eas radicitus amputauit.

Idem in prima col. latione ab talèta, bat: Moy sic, cap. 6. a e Nonnullos huius mundi maximas facultates, & non solum multa auri & argenti prædiorum magni pro scalpello, pro graphio, pro acu, pro calamo commoueri, qui si utique contemplatione cord

cordis mundi fixa tenerent: nunquam utique pro paruis rebus admitteret, quod ne pro magnis ac preciosis incurreret opibus, eadem penitus abicere maluerunt: nam plerumque tanto zelo codicem seruant, ut eum ne leuiter quidem legi, vel contingi ab aliquo patiatur: & inde furoris occasiones & impatientiæ ac mortis incurrant: inde et mouentur stipendia patientiæ & charitatis acquirere. Cumque omnes diuitias suas pro Christi amore disperferint, pristinum tamen cordis affectum in rebus paruis & minimis retentantes, & pro ipsis nonnumquam mobiliter irascentes, veluti qui non habeant apostolicam charitatem ex omnibus infructuosi sterileque redduntur.

a g Prima abrenuntiatio, qua corporaliter vniuersas diuitias mundi facultatesque contemnimus. *Idem in tertia col. la. Abba- affectusque pristinos animi, carnisque re- tis Pasum spuimus. Tertia qua. mente nostram de trij. cap. 6. præsentibus vniuersis ac visibilibus euocantes, futura tantummodo contemplanur, & ea, quæ sunt inuisibilia, concupiscimus.*

a h Prima renuntiatio rerum alienarum *Ibid. capi. est: ideoque per se solam perfectionem renun- te 10. tiati conferre non sufficit: nisi peruenierit ad secundam, quæ verè abrenuntiatio rerum nostrarum est, quam adepti expulsiōne omnium vitio*

viciorum, tertiæ quoque abrenútiationis fastigia conscendemus, vt ita demum illud supremum mereamur audire, quod dicitur ad Abraham: Veni in terram, quam tibi demonstrauro, quia perfectè renuntianti tribuitur, vt terrâ promissionis intrare mereatur.

Idem in collatone 4. Danie. capit. 20.
at Pudet dicere, itaque plerosque abrenuntiaffe cõspicim⁹, vt nihil ampliùs immutasse de interiorib⁹ vitiis ac morib⁹ cõprobentur, nisi ordinè tantum atque habitum secularem. Nam & acquirere pecunias gestiunt, quas nec antè possederunt, quòd famulos suos exinde, vel fratres alere se debere, iustū esse contēdunt, quibus profectò nō proderit maiores opes ac substantias contempisse: quia affectus carū, ob quos illę contemp̄t sunt, in res paruas atque exiguas transfulerunt. Nā vitii cupiditatis atque auaritiæ, quod erga species pretiosas exercere non possunt, circa viliores materias retinentes non abscessisse, sed immutasse se probant pristinam passionē. Nam nimia deuicti diligētia erga curam p̄sathij, sportellæ, sagelli, codicis mattæ, aliarumque similium rerum quāuis vilissimarum: eadem tamē, quia antè libidine detinent, & ab aliorū contrectatione defendunt, quæ vniuersis fratribus debent esse communia.

debet esse communia.

ak Quid differt, vtrum quis perturbatio *Ibidem.* nem cupiditatis erga opes amplas atque magnificas, an erga viliores exerceat species, nisi quod in eo reprehensibilior iudicandus est: quòd qui maxima spreuerit, in minimis oblongetur? Ideoq; perfectio nem cordis abrenuntiatio ista non obtinet, quia cum censum habeat pauperis, non abiecit diuitis voluntatem.

al Hoc distat inter renuntiare omnibus, *Beda in* & relinquere omnia: quia renuntiare, cõ- *glo. super* uenit omnibus qui ita licitè vtuntur mū- *Luc. 14.* danis, quæ possident, vt tamen mente tē- *Qui ad re-* dant ad æterna. Relinquere, est tantum- *nuntiane* modo perfectorum, qui omnia tēporalia *ris omni-* postponunt, & solis æternis inhiant. *bis quæ* *am* Non sufficit ad perfectionē omnia *possidet,* relinquere, nisi post contemptas diuitias *Esc.* Saluatorem sequatur, id est relictis malis, *Rab. in* faciat bona. Facilius sacculus contemni- *glo. super* tur, quàm voluntas. Multi diuitias relin- *Matt. 19.* quentes, Dominum non sequuntur. *Veni Escē* **an** Quēadmodū qui amorē exuere cona- *quere me.* tur, euitada est omnis admonitio corpo- *Sene. 70.* ris dilecti. Nihil enim facilius, quàm amor pu- *epist.* trescit: ita qui deponere vult desiderii rerū oīm, quarū cupiditate flagrauit, & aures & oculos ab his, quæ reliquit, auertat.

N a

Benec. 12. a o Sunt quidam, qui quæstum contem-
epist. pserunt, nulli alij rei, quam quæstui vacā-
tes. Excute illos, qui quæ cupiēre, deplo-
rant, & de earum rerum loquuntur fuga,
quibus vacare non possunt.

Rab. in ap Veni, dixit: non tam incesu pedum,
gloss. sup. quam renouatione morum: quod est, nō
Mat. Ve- ambire terrena, non caduca lucra sectari,
ni Et se- fugere honores infimos, contemptum o-
quere me. mnium mundiꝫ, & cœlestia libenter am-
plecti, cunctis prodesse, amare, iniurias
nulli inferre, ac illatas patienter sufferre,
sed & inferentibus veniam à Domino po-
stulare: non suam, sed conditoris sui glo-
riam quærere, quicquam valet ad amorē
supernorum, eligere: hæc & huiusmodi ge-
rere, est vestigia sequi Domini.

Vide etiam in tit. Abusio, c. Apostoli, l.
Auaritia, a. h. Contemplatio, c, d, a. d. Cō-
tempus, b. Gloria vana, i, r. Honor, p. Li-
beralitas, e. Perfectio, d. Pietas, d. Virtus,
l. Christus, n.

Remuneratio.

Boë. de cōa **M** Anet Spectator desup cunctorū
sola. lib. 5. præscius Deus, bonis præmia, ma-
lis supplicia dispēsans: nec frustra sunt in
Deo posita spes precesq;: quæ cum rectæ
sint, inefficaces esse nō possunt. Aversami-
ni igitur vitia, virtutes colite, ad rectas
spes

spes animum subleuate, humiles preces in
excelfo porrigite: magna vobis est, si diffi-
mulare non vultis, necessitas indicta pro-
bitatis, quum ante oculos agitis iudicis
cuncta cernentis.

b Nutriunt præmiorum exempla virtū, *Cas. lib. 2.*
tes: nec quicquam est, qui non ad morum *epist.*
summa nitatur ascendere, quādo irremu-
neratum non relinquitur, quod conscien-
tia teste laudatur.

c Graue nimis est, vt fructu laboris sui *Cas. ibid.*
fraudetur industrius: & cui debet pro se-
dulitate conferri præmiū, dispendium pa-
riatur iniustum: & malorū omnium pro-
batur extremum, vt inde quis cogitatur
detrimenta suscipere, vnde credebat auxi-
lia prouenire, molestiam pati sine causa,
pœnam sine culpa, damna sine delictis.

d Tribuenda est iustis laboribus compē-
ibidem. satio meritorum, quia exprobrata militia
creditur, si irremunerata transitur. Athle-
tam populis palma designat esse victorē:
sudores bellicos cincta corona restatur.
Expectant equos etiā præmia sua, & tan-
ta iustitiæ vis est, vt nec illis tardius detur
laboris pretium, qui sentire non poterāt
denegatum. Quod si ita est, dignum est
hæc huiusmodi reddere, qui per honesta
cognoscitur, obsequia placuisse.

Cas. li. 3. e. Aequum est enim vt vniciue proficiat labor suus, & sicut expendendo cognoscit incommoda; ita rebus perfectis consequatur augmenta.

Cas. li. 4. f. Gloriosum quippe est honores passim impèdere, sed laudabilius bene meritis digna præstare: quicquid em talibus tribuitur, pro generali potius vtilitate largitur.

Cas. ibi. g. In lucrum cedunt, quæ bene meritis conferuntur, & de ipso munere magis acquiritur quam optimis digna præstatur. Vide etiam in tit. Fauor. e. Glòria æterna, & Hospitalitas, o. Labor, d. Mandatù, l. Meritù & Mirabile, f. Otiositas, i. Opus, d. Peccatum, a r. Sacerdos, a l. Tentatio, b. Tribulatio, a k.

Au. in ep. ad quen- dā comitem.

Recidivatio.

NVllum scelus coram Deo tam abominabile fit, quam præterita peccata vniciq; nostrum dimissā, reminiscē-

Au. in pl. sup. illud b. Qui post lauacrum, mundi esse negligunt, qui post lachrymas vitæ innocentiæ baptismam non custodiunt; lauātur quidem, & *Zat. a.* mundi non sunt: quia commissa flere de mort. etc. sinunt, & iterum stēda committunt.

Glo. super c. Post fletum non committas, quod iterum necesse sit flere: nec defendas quod *19. Nō iste* malè locutus es, & quod malitiosa mente conce-

cepisti, pessima facta nereplices. *res Serbō*
d. Venisti per viam fornicationis, ambula per viam castitatis: venisti per viam auaquarum. ritæ, ambula per viam eleemosynæ: si autem per ipsam viam redieris, iterum sub regno vadis Herodis. *Chry. sup. Matth. 2. Per aliā*

e. Cogita, ð homo, grauiorē esse culpam post veniam, renouatum vulnus peius dolere post curam: molestius hominem fordidari post gratiam, quare indulgētiæ indignus est, qui semetipsum postquam sanatus est, vulnerat, nec mundari meret, qui semetipsum post gratiam fordidat.

f. Qui gaudet in bonis, quæ inuenit, & recordatur mala, quæ euasit, difficile redit ad malum. *Idem sup. Matt.*

g. Plerunque vtile est arrogantibus, deferri à Deo, quatenus suæ infirmitatis conscij ad humilitatem redeant, vt humiles post casum existant. *Isid. lib. 3. de summo bono.*

h. Vniuscuiusque casus tantò maioris est criminis, quantò priusquàm caderet, maioris erat virtutis. *Isid. ibid.*

Vide etiam in tit. Correctio, b. y. Peccatum, g. z. a. e. a. f. Pœnitētia, l. Verecūdia, l.

Restitutio.

QUod inuenisti, & non reddidisti, rapuisti: quantum potuisti fecisti, *Augu. de verbis apostoli. postoli.*

quia non plus potuisti, ideo non plus fecisti. Qui alienum negat, si potuit, tollit.

Aug. in b ep. ad Ma sed. Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur poenitentia, sed fingitur. Si autem non veraciter agitur, non remittetur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed, ut dixi, quum restitui potest.

Orig. sup. c Louitich. Multi sine peccato purant esse, si alienum, quod inuenerint, teneant, & dicunt: Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Discant ergo, peccatum hoc esse; simile rapinae, si quid inuentum, non reddant.

Resurrectio.

Aug. in a enchirid. **R**esurgent sanctorum corpora sine illo vitio; sine vlla deformitate, sine vlla corruptione, sine difficultate: in quibus tanta facilitas, quanta felicitas erat.

Aug. in b quodam ser. de pa schate. Surrexit Christus, exalter uaiuersus mundus. Par etenim est; ut sicut omnis Creatoris lugubri doluit ploratu in morte pro profecuta est exequias in cruce morientis, nunc triumphalem ab inferis reditum laeta suscipiat resurgentis.

Aug. ibi. c Ecce surrexit ab antro sepulchri rediuiua caro Phoenicis, quam cinnamomum decoxerat: pietatis: granum frumenti quod solum in terra mortificatum est in passio

ne

ne multum fructum attulit in resurrectione, solus enim mortuus est, sed solus minime resurrexit: quorum enim sepulchra in eius passione sunt patefacta, horum corpora Christo resurgente sunt de puluere suscitata: & sicut cum Domino surrexerunt, ita cum eo ascendente etiam ipsi ascendisse creduntur.

d Aug. ibi. Tres mortuos inuenimus a Domino resuscitados visibiliter, multos inuisibiliter: quos autem mortuos inuisibiliter suscitauerit, quis nouit? Non enim scripta sunt omnia signa, quae fecit, quae si scripta essent, arbitror totum mundum non posse libros capere.

e Aug. de Tres, scilicet filiam archisynagogi ad huc in domo iacentem, iuuenem filium viduae extra portam elatum, & Lazarum *verbis do mini.*

quatruiduanum sepultum. Sunt tria genera peccatorum, quos hodie suscitatus, delectationis, operis, consuetudinis.

f Aug. sine In hac die peccator de indulgentia desum sperare non debet. Si enim latro paradisi meruit, cur non mereatur veniam *Maxi. in ser. de pa schate.*

Christianus? & si illi Dominus, quum crucifigitur, miseretur: multo magis huic miserabitur, quum resurgit. Nam si passionis humilitas tantum praestitit contenti, resurrectionis gloria quantum tribuet de-

precanti? Largior enim solet esse ad præstandum læta victoria, quam addicta captiuitas.

Augu. in g. Raptus est Dei filius ab humanitate *gl. sup. il.* ad diuinitatem in assumptione, à passibili- *lud. apo.* tate ad immortalitatem in resurrectione. *calyp. 1. 2.* ne, à minoritate ad patris æqualitatem in *Raptus est* ascensione: quia quantus fuit descensus à *filium eius* sinu patris ad patibulum crucis, tantus *ad Deū.* fuit ascensus à patribus crucis vsque ad dexteram patris.

Augu. in h. Venit Christus, & complera sunt in *episto. ad* ortu eius, vita, dictis, factis, passionibus, *Volusia.* morte, resurrectione, ascensione, omnia præconia prophetarum.

Ambr. in i. Hæc est dies, quam fecit Dominus & c: *epi. de my* Quis dies? nempe ille, qui tribuit viuendi *sterio pa-* principium, lucis exordiū, auctor luminis *schæ.* ipse Dominus Iesus Christus, qui de semetipso ait: Ego sum, inquit, dies: qui per diē ambulat, non offendit. Est enim pascha verè anni principiū, primi mensis exordiū, nouella germinum, reparatio à terræ hyemis nocte discussa, primi veris restituta iocunditas: in quo Deus defixa humo cæli machinā suspendens, diem Solis ardore radiauit, splendorē Lunæ solatio noctis attribuit, pendente cæli cameram splendētiū syderū decorauit ornatu.

In

k In ipso raptu mors præueniat, & quasi per soporem egressa anima in momento redditur.

l Cerne manus Iudæe quas fixeras, cerne latus Romane quod foderas. Videte corpus, an idem sit, quod dicebatis clam tulisse discipulos.

n Redemptor noster suscepit mortem, nem, vt nos posse resurgere confidamus. Non casu factum est, vt discipulis Dominum videntibus post resurrectionem, electus ille discipulus tunc deesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet. Non casu gestum est, sed videndo & palpando factus est testis veræ resurrectionis.

o Quod discipuli tardè crediderunt, non tam infirmitas illorum, quam nostra firmitas fuit: nam illis dubitantibus, resurrectio multis argumentis mostratur: quia & comedit, & se oculis videndum, & manibus palpandum, & contrectandum præbuit quod de solo spiritu esse non potest. Minus Maria Magdalene præstitit, quæ statim credidit, quam Thomas, qui diu dubitauit.

p Sunt nonnulli considerantes, & spiritus

Amb. sup. ill. Theff.

Rapie- mur cū il- lis in nu- bis.

Hic. in e- m. pi. ad He- liod.

Grego. in mora. sup. illud Iob,

Scio quod redēptor,

Et c. Grego. in hom. tra- ctus illud

Ioan. 20. Quia Si-

disti me Thoma. Gre. super illud mat.

illud mat. Qui- test. dam autē dubitane runt.

Grego. in moral.

ritus à carne soluitur, quòd caro in putre-
dinem vertitur, quòd putredo in puluere
redigitur, quòd puluis in elemētis solu-
tur; vt nequaquam ab humanis oculis vi-
deatur: resurrectionē fieri posse desperat,
& dum arida ossa respiciunt, hæc vestiri
carnibus rursus quo ad vitā viridescere
posse diffidunt: qui si resurrectionis fidem
ex obedientia non tenent, certā hanc tene-
re ex ratione debuerāt. Quid enim quoti-
die nisi resurrectionē nostram in elemen-
tis suis mūdus imitatur? Nā per momen-
ta temporū cernimus arbusi aviriditatem
foliorum amittere, à fructuum prolatiōe
post largitionem cessare, & ecce subito,
quasi ex arefcēti ligno, velut quadā resur-
rectione veniente, videmus folia erumpe-
re, fructus grādescere, & totam arborem
rediuuio decore vestiri.

Greg. ibi. q. Consideremus paruum cuiuslibet arbo-
ris semen quòd in terra iacitur, vt arbor
ex illo producat, & cōprehendamus si
possumus, vbi in illa tanta paruitate semi-
nis tam immensa arbor latuit, quæ ex illo
processit, vbi lignū, vbi cortex, vbi viridi-
tas foliorū, vbi vbertas fructuū: Nūquid
non in femine tale aliquid videbatur, cū
in terra iaceretur? Quid ergo mirum, si te-
nuissimū puluere à nostris oculis i elemē-

tis

ris redactum, quum vult Deus in homi-
nem reformat, qui ex tenuissimis semini-
bus, immensa arbusi redintegrat.

r In omni re aut actū, virtus agendi spes *Chry. sup.*
est futuri. Qui enim arat, arat vt metat: *ill. Matr.*
qui pugnat, pugnat vt vincat: & post pau- *12. Qui*
ca: Tolle ergo spem resurrectionis, & reso- *discit non*
luta est; obseruatiā omnis pietatis: esse resur-
f Si igitur resurrectio non est, neq; Deus *resurrexerit*
est, neque prouidentia est: tunc casu om- *Damaſce-*
nia feruntur & aguntur. Videmus enim *nus lib. 4.*
plurimos iustos esurientes & iniuriam pa-
tientes, peccatores autem & iniustos in-
diuitis & in omni voluptate abundātes.
sed quis vnquam hoc iusti iudicij, vel sa-
pientis prouidentia opus bene sentiens
suspiciabitur? Erit ergo resurrectio: iustus
enim Deus est, & his, qui confidunt in eū,
mercedis retributor.

t Proh dolor: tēpus peccādi, terminus re- *Berna. in*
cidiuandi, facta est resurrectio saluatoris. *ser.*

v Resurget iustus vt iudicet, peccator vt *Ca. su. il.*
iudicetur, impius vt sine iudicio puniatur. *ps. Non re-*
x Affligimur in eius passione, gaudea- *sur. impij*
mus in eius resurrectione: sic enim possu- *in iud.*
mus pij dici, si eius dispensationibus me- *Ca. sup. ps.*
remur aptari.

y Est in Christo homine vnus cuiusque *Maxi. in*
nostrum caro, sanguis & portio: vbi ergo *ser. de pas-*
port

portio mea regnat, regnare me credo: vbi dominatur sanguis meus, dominari me sentio: vbi glorificatur caro mea, me gloriosum esse cognosco.

Raba. su. z Quia in paradiso mulier propinauit illud ma. viro mortem, à sepulchro mulier viris an vlt. tre re nuntiat vitam: vt sicut occasio sexus muliebri fuit introductio mortis, ita hinc ex tribus pietate sexus muliebris nuntiatio vite: vt *Pet.* quæ viro transfuderat culpam, transfundat & gratiam.

Pet. Ghr. a b Quòd apostoli surrexerunt Dominum mulieribus nuntiantibus, aut nõ credunt, aut deliramentum iudicasse referuntur, grauitè nemo arguat. Altrè dubitat, qd alitius credit: decipi non potest, qui non est facilis audire. Ignauus nimis est, qui post exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem concurrit, qui causam belli nescit, vim bellatoris ignorat: peritia autè est, non segnities, quum sensim miles veteranus accedit.

Seme. 36. a c Desinunt ista, non pereunt, etiã mors, quã pertimescimus ac recusamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in luce reponet, dies æquo animo debet rediturus exire. obserua orbem rerum in sermoneantium. Actus abiit, sed alter illa annus adducit: hyems occidit, referent illam

illam sui menses. Solem nox obruit, sed ipsam statim dies abiget.

Vide etiam in ti. Amor. a g. a h. Ascensio. c. d. h. i. l. y.

Reuerentia.

a **C**Ham nuditate patris irrisit, & se. *Glo. eccl.* men suum in seruitutem perpetuã; *su. illud* damnauit. Absalon quoque Dauid de re. *Hono. pa-* gno expulit, & concubinas eius incestauit. *trænum,* sed morte condignas poenas luit. Helisæi *Et subue-* caluitium pueri Bethel irriserunt, & duo *usat tibi* vrsi de saltu ex eis quadraginta duos lace *ben. Et c.* rauerunt: & puerilis stulticia Iudæorum in Caluarie loco Christum crucifixum irrisit: sed quadragesimo secundo anno post ascensionem eius duo vrsi, Vespasianus & Titus de saltu gentium egressi, illusores sæuisissime lanauerunt.

b Boni reuerendi sunt, ne offendantur. *Gre. super* ne fortasse per eos ille prouocetur ad iram *Ezrech.* qui eorum corda semper inhabitat.

d Dignitas, est alicuius cultus & honore *Tull. in* & verecundia digna autoritas. *rhet.*

e Obseruantia est, per quam homines alii *ibidem.* qua dignitate antecedentes, cultu quodam & honore veneramur.

f Reuerentia, est virtus aliqua prælatio. *ibidem.* ne sublimitatis debitæ honorificationis cultum exhibens.

Vener

- Ibidem.* g Veneratio, est virtus, qua reuerentiam exhibemus maioribus in corporis humilitate, gestu, nutu, & verborum emissione.
- Va. Max. libr. 8. de memor. dist.* h Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa est, ut quæ ab eò acceperat, in disputatione deducere nefas putarent. Qui etiam interpellati ad reddendam causam, hoc solum respondebant, ipsum dixisse magnus honor, sed scholasticus.
- Boet. li. 3. de consol.* i Non possumus ob honores reuerentia iudicare dignos, quos ipsis honoribus iudicamus indignos.
- Se. 40. ep.* k Bonus vir sine Deo nemo est. Ille dat consilia magnifica, & recta. Magnorum fluminum capita veneramur: coluntur aquarum calentium fontes & stagna, quæ vel opacitas, vel immensa altitudo sacrauit.
- Ibidem.* l Si hominem videris intrepidum, & inexpugnabilem periculis; intractum cupiditatibus, inter aduersa felicem, in mediis tempestatibus placidum, ex superiore loco homines videntem, non subiciit te veneratio eius? vis istuc diuina descendit.
- Se. 65. ep.* m Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt: suscipiendi tamen sunt, & ritu deorum colendi: quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si consuleyit deo

deo aut prætorem, omnia quibus honor haberi solet, faciam: equo desiliam, caput adaperiam, semita sedam. Quomodo ergo Marcum Catonem & Lælium sapientem, & Socratem cum Platone in animum meum sine dignatione summa recipiam? Ego illos veneror, & tantis nobilibus assurgo.

Vide etiã in ti. Angelus. i. o. Contemptus. i. Ecclesia. y. Honor & Martyrium. a.

Sacerdos.

- a **N**emo in ecclesia amplius nocet quã Grego. in qui peruersè agens nomen vel ordinem sanctitatis vel sacerdotis habet. Delinquentem nanque hunc redarguere nullus præsumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.
- b Contemplamini, quid sit populo sancto præesse, & considerate, quale sit diuinis sacramentis insistere. Altari placere debent, qui de altari viuunt: & talis cõuenit cura sinceritatis sacramentis, qualia sunt sacramenta ipsa, quibus exhibent officia seruitutis, ne contra Deum offendat, ipsa quæ tractant, aut contra populum incipiat impedire, quod prædicant.
- c Non despecta, non vetula absque affinitate peculiariter suscipienda est ad domesticum obsequium: quia magis cito delinquit

quitur, vbi sine suspitione, securū potest esse delictum: maxime quia libidini nulla deformitas, nulla despectio obstitit, cui diabolus pingens speciosum facit quicquid fœdam vel horridum fuerit.

Glo. Aug. d. Presbyteri, qui bene præsumt vita & do-
sup. i. Ti. ctrina, digni habentur à subditis duplici
5. Qui be- honore, scilicet vt spiritualiter eis obediāt
no præsur. & exteriora bona ministrant. Boni enim
dispensatores & fideles nō solum honore
sublimi præmiari debēt, sed & terreno: vt
non contristentur indigentia sumptuum
& gaudeant obedientia spiritualium: in-
stātior enim sit, si nō humilietur inopia,
& crescit in illo autoritas, quā videret se
etiam in præsentī laboris fructum percipere:
non vt abundet, sed vt non deficiat.

Glo. su. il. e. Qui animarū curā pro domino suscipit,
pronex. ii. vt errantes doceat, vel confoletur mœ-
Qui susci- stos: vel tēporalibus sustentet, vel reniten-
pit ani- tes ad remedia salutis protrahat, vel pasto-
mas sapi- re destitutos gubernet, vt secum plures
ens est. ad dominū perducat: sapiēs est, quia sibi,
Glo. su. il. vt sublimius cū dominō regnet, procurat.
pron. 27. f. Pastori ecclesiæ dicitur: diligenter adhi-
Diligēter be curam eis, quibus esse cōtigerit. agno-
agnosce sce animos & actus singulorum; si quid
cultrū pe- vitij in eis inueneris, citius castitare me-
cor. 146. mento.

Non

Non enim tu semper pascēdi dominicas
oues potestatem habebis, sed æternā per-
cipies coronā, si tuo tēpore bene paueris.

g Sobriam à rurbis grauitatem, sēueram *Amb. epi*
vitam, singulare pondus dignitas sibi ven-
sto. 6.
dicat sacerdotalis.

h Nihil in sacerdote tam periculosum *Ambr. in*
apud Deum, tam turpe apud homines; *episto. ad*
quā quod sentiat veritatem non liberē *Theo. im-*
pronuntiare. *perato.*

i Ex inordinata & indisciplinata multi *Ambr. in*
tudine sacerdotum, hodie datur cōtēptui *quodā ser.*
redemptoris nostri venerabile sacramen-
tum: nam qui debuerant esse vicarij apo-
stolorum & filij Petri, facti sunt socij Iu-
dæ, & præambuli Antichristi.

k Absit vt de his quicquā sinistra lo- *Hiero. in*
quar, qui apostolico gradui succedentes, *epi. qua-*
Christi corpus sacro ore conficiunt, per *dam.*
quos etiam nos christiani sumus, qui cla-
ues regni cœlorum habentes. quodammo-
do ante diem iudicij iudicant.

l Grandis dignitas sacerdotum, sed gran *Hie. super*
dis ruina, si peccāt. Lætatur ad ascēsum, *Ex. e. li. 2.*
sed timeamus ad lapsum. Non est tanti
gauj excelsa tenuisse, quāti mœroris de
sublimioribus corruisse: nec enim solum
pro nostris delictis reddemus rationem,
sed pro omnium, quorum abutimur do-

O o

nis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti.

Hier. sup. m. Cōsidera, sacerdotū esse officiū, de lege interrogatos respondere: si sacerdos est, sciat legem Domini: si ignorat legem Domini, ipse se arguit non esse sacerdotē Domini: sacerdotis enim est, scire legē, & ad interrogationem respondere de legē.

Hiero. in episto. ad Nepot. Coniuiua tibi vitanda sunt secularium & maximè eorum, qui honoribus tumēt. Turpe est enim ante fores sacerdotis Domini & pauperis crucifixi, & quicquid quoque vescebatur alieno, licētores consulum iudicemque prouinciae, & milites excubare. Melius est apud te prandere, quàm in palatio.

Hiero. in quādam epist. Inferiorum corda de mali presbyteri vita percutiuntur: securiores existentes, prolabantur licentijs in peccatum.

Grego. in moral. Penset ergo sacerdos, quia ad satisfaciendum districto iudici de sua tantummodo anima fortasse vix sufficit: & quot regēdis subditis: praeest reddendæ apud Deum rationis tempore, vt ita dicam, tot solus animas habeat.

Gre. ho. 6. sup. Ezech. Nihil tam onerosum ordini sacerdotum video quàm ipsōrem mentis comparitudo flectere, & cum personis superuenientibus animum mutare.

Not

r Nos, qui ex oblationibus fidelium viuimus, quas illi pro suis peccatis obtulerunt, si comedimus & tacemus, eorū proculdubio peccata manducamus.

s Pensate fratres quātē dānationis est, si ne labore percipere mercedē laboris, quā dignū est ti criminis, pretia peccatorū accipere, & nihil contra peccata prædicando dicere. t Semper in sacerdotali pectore cum terrore seueritatis custodiri debet virtus māserudinis, vt & iram mansuetudo custodiat, & māserudinem (ne fortē dissoluta sit) zelus discretionis accendat.

v Multi dum plus vitā sacerdotū, quàm suam discuriūt, in erroris foueā dilabuntur, minis considerantes, quod nō eos vitā sacerdotū læderet, si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarēt: sed hypocritarum more magna trabe vulneratos habentes oculos eamq; negligenter, festucam tenuem in aliorum oculis conspiciunt.

x Causa sunt ruinae populi, sacerdotes mali. Quis enim se pro populi peccatis intercessor obijciat, si sacerdos, qui orare debuerat, grauiora committat?

y Nullū ab aliis præiudiciū, quàm a sacerdotibus tolerat Deus, quādo eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de

O o 2

se exempla prauitatis cernis, plerunque, quod est grauius, sacerdotes, qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt plerunq; si quos humiliter, si quos continenter viuere conspiciunt, irrident.

Ibidem.

z Ingridiuntur electi, sacerdotum manibus expiati coelestem patriam, & sacerdotes Christi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui rei similes dixerim sacerdotes malos, nisi aqua baptismatis? quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum coeleste mittit, & ipsa in cloacas descendit.

G. 20. bo. 11. super Ezech.

a b Nos, qui sacerdotes vocamur, qui supra ea mala, quæ propria habemus, alienas quoq; mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus: & sequitur, tunc subiectus moritur sine te, quando in causa mortis te contradictorem pertulerit: nam morti cui non contradicis, adiungeris.

Berna. in epist. 2.

a c Quicquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de altari retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.

Be. in ser. 2 4. super cantic.

Timeant clerici, timeant ministri ecclesiarum, qui in terris sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, vt stipendijs, quæ sufficere debeant, minimè conteri, superflua, quibus egeni sustentandi foret, impiè
fact

sacrilegèq; sibi retinent, & in vsu suæ superbæ luxuriæ quæ victum pauperum consumere non verent, duplici profectò iniquitate peccant, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

a d Quid tibi cum fœminis, qui ad altare *Ibi. in ep.* cum domino familiaris es? Qualiter eisdem labijs oscularis in altari filium virginis, quibus oscularis in lupanari filiam meretricis? a e Heu, heu Domine Deus, quia ipsi *Ber. ibid.* sunt in percussione tua primi, qui videntur in ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum, arcem Simonis occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuersam deinceps liberè & potestatiuè tradunt incendio ciuitatem. Non est iam dicere, vt populus, sic sacerdos, quia nec sic populus, vt sacerdos.

a f Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis vt exaggerationem dicam, *Chryso. in suo dialo.* Elias fuit, non tamè illi comparandus est, qui traditus populo & multorum peccata ferre compulsus immobilis perseuerat & fortis. Si quis autem bene administrato sacerdotio illius propositi scilicet monachalis sudores conferat, tantum eos distare reperiet, quantum inter priuatum distat & regem.

Chr. de di a g **E**i qui vult alterum ad officium *sa* *cerdotale* *lib. 2.* dignitate / a *cerdotale* pertrahere, sufficere non iudico testimonium quod opinione collegerit, sed cum favore illius bonę opinionis etiã ipsum animum eius, qui eligitur, noscat diligenter.

Ibidem. a h **S**acerdotis aspice dignitatem: agit in terra, sed officium celestibus negotiis cõtinetur. Non enim homo, nõ angelus, nõ archãgel⁹, nõ aliqua alia creatura, nõ virtus, sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne mysterio fungi præstitit angelorum.

Chr. ibid. a i **P**er ipsos Christũ induimus, per ipsos Dei filio coniungimur, per ipsos membra beati ipsius capitis efficitur. Quomodo ergo nobis isti non solũ reuerendi magis, quã reges aut iudices? sed etiã nobis magis erunt honorabiles, quã parētes.

Ibidem. a k **S**apientissimum esse oportet & perspicacem in omnibus sacerdotem & milite, vt dicitur, ex omni parte oculos habentem, quippe qui non solũ sibi, sed etiam populo viuunt.

Ibidem. a l **Q**ui ordinant indignos, eisdẽ subiacet penis, quibus illi, qui indigni sunt ordinati, & si dicant se eorum vitia ignorasse, vnde apostolus ad Timotheum: Man⁹ citò nemini imposueris nec communica-

ueris

ueris peccatis alienis, imò ex hoc grãuius crimen efficitur: quoniam absoluerit vel promouerunt eum, quem ignorabant, atque id, quod putabatur esse excusatio, fiet accusatio.

a m **B**ene agente populo, vnusquisque *Chr. sup.* pro suo merito remuneratur, sacerdos autem *Matt. 25.* pro bonis omniũ, habebit enim pro *Amē dico* proprijs auream, & pro acquisitione aliorum aureolam. *Gobis sup. omnia.*

a n **M**ulti sacerdotes, & pauci sacerdotes, *Chr. sup.* multi in nomine, & pauci in ope. Videte *Matt. ho-* ergo quomodo sedearis super cathedrã: *mi. 25. tra* quia cathedra non facit sacerdotẽ, sed sacerdos cathedrã. Nõ locus sanctificat hominem, sed homo locũ. *Super ca-* qui bene sederit, honorem accipit ab illa, *Miner.* *Moyse.*

qui malè sederit, injuriam facit cathedrã.

In iudicio, nõ sedes, si bene vixeris quidem & bene docueris, & omniũ iudex eris: si autem bene docueris, & malè vixeris, tui solius. Nã bene viuẽdo, & bene docẽdo populũ instruis, quomodo debeat viuere. Bene autẽ docendo, & malè viuendo instruis Deum, quomodo te debeat cõdemnare.

a o **M**eli⁹ est ppter bonos et malos fouere, *Chr. ibid.* re: q̄ propter malos etiam bonos cõtrahere: ppter bonos ergo sacerdotes etiã malos honorare, ne ppter malos etiã bonos

conténatis. Melius est enim malis iniusta præstare, quàm bonis iusta subtrahere.

Ibid. lib. 3. a p Sacerdotes pro pópulorum iniquitate de summo damnantur, si eos aut ignoranter non erudiunt, aut peccantes nò arguunt. Sicut. n. bono. peccatorem conuenit argui, ita iustum non exulcerari.

Prosp. lib. primo de vita con- a q Sacerdotes si consolentur afflictos, si templati-
ua. pascant egenos, si vestiant nudos, si redi-
desperatis spem veniæ consequendæ promittât, & quicquid ad officium suum pertinet, constanter exerceant: quis sic erit alienus à fide, vt dubitet tales contemplatiuæ vitæ esse participes, quorù exemplo simul ac verbo plures sunt regnorum eodestitù cohæretes? isti sunt ministri verbi, adiutores Dei, oraculù Spiritus sancti, per tales Deus placatur in populo & populus instruitur Deo.

Hugo de a r Confidera diligenter vultum pecoris
clau. anti- tui. Vultum pecoris considerat, qui quid
ma. lib. 2. singuli subiectorù possint, non ignorat: cui per confessioné corda, per circumspectionem opera, per experimentum quid possint, per affectus quid velint, ratio manifestat & vocem, inquit, meam audiunt. Tres sunt pastoris voces, scilicet suavis, dulcis, & alta. Suavis ad infirmum, ad mo-
ric

rientem dulcis, ad furdum pertinet alta.
a s Accessit ad Iesum Petrus, accessit & *Hug. ibi.*
Iudas, accesserunt discipuli, accesserunt *de xij. a-*
& milites crucifigentes, accedunt & per- *bussioni.*
uersi sacerdotes: qui ea quæ offeruntur in mensa Christi, offerunt in mensa diabolli, ipsa est alea fabeti. In illa Deum inuocât, in ista periurant, legem Dei nesciunt nec discunt, vacantes otio, comestationibus & ebrietatibus student, terrenis inhiant, terrena sapiunt, assidui in plateis, in ecclesia rari, tardi ad inuestigandum culpam peccatoris, parati ad quærendum vestigia leporis, velociores ad congregandos canes, quàm ad vocandum pauperes. Libentius porrigunt panem cani, quàm pauperi, plures seruiunt ei ad mensam, quàm ad missam, famulos aut famulas secum habere volunt, sed clericos habere non possunt, quia nolunt. Hi sunt, quorum thalamus ornatiores ecclesia sua, mensa paratiores altari, cyphus calice pretiosior, equus carior missali, cappa pulchrior casula, camisia delicatior alba. Ecce quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum.

Vide etiã in titu. Confessio. e. p. r.

Correctio. b. x. b. y. Decima. f. Ebrietas. v.
 Eleemosyna. r. Eucharistia. k. Exemplū. s.
 Fama. d. Monachus. l. Otiositas. i. Ornat.
 m. Pœnitentia. a. p. a. q. Prælatio. d. h. a. d. b.
 h. c. g. ch. Sacramentum. b. c.

Sacramentum.

Au. in li. de vera religione. **A** B ipsa Dei sapientia homine assumpto, a quo in libertatem vocati sumus pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societate Christiani populi, hoc est sub vno Deo liberæ multitudinis continentur, sed quidam ipsam religionem nostram, quæq; manifestissimis & paucissimis celebrationum sacramentis Dei misericordia nolunt esse liberâ, seruis libus premunt oneribus.

Au. in li. contra Do. matthæ. **S**cio, quia lapis ex aqua fructum ferre non potest, & per lapideos carnales transit aqua ad areolas, & in canali lapideo nil generatur, sed hortus plurimum fructum affert, spiritualis verò virtus sacramenti vt lux pura ab illuminandis recipitur: sed per immundos transiens, non inquinatur.

Au. in li. de corpore Christi. **I**ntra catholicam ecclesiam, in ministerium corporis & sanguinis Domini nil à hono- maius, nil à malo minus perficitur sacerdote: quia nō in merito cōsecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris, & vir-
tute

tute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret, nūc autem sicut Christus ipse est, qui baptizat: ita ipse est, qui per spiritum sanctum efficit carnem, & transfundit in sanguinem. Credendum enim est, quod in verbis Christi sacramenta conficiantur, cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur ad melius.

Aug. con- tra epist. Per me. libr. 2. **O**mnia sacramenta, cum obsunt indignè tractantibus, profunt tamen per eos trā dignè sumentibus.

Vide etiam in tit. Baptismus & Eucharistia. f. n. v. excommunicatio. a. Misericordia. l. Salus. d.

Salus.

Au. in li. de diffin. Grego. ho. 22. super Ezech. Chry. sup. ill. Matt. 24. Vnus assumet alter. relinque. Hu. de sa men **N**illū credimus ad salutē, nisi Deo inuitante venire, nullū inuitatum de salutem, nisi Deo auxiliante, operari, nullū nisi orantem auxilium promereri, nullū voluntate Dei perire, sed permissu. **N**ullum omnipotenti Deo tale sacrificium, quale est zelus animarum. **M**onstratur, quod non omnes diuites pereunt, nec pauperes saluantur vniuersi: sed ex istis & illis saluantur & pereunt. **T**ria sunt, quæ ab initio, & ante aduentum Christi, & post, ad salutē obtinendam necessaria fuerunt, scilicet fides, & sacra-

era. lib. 1. méta fidei, & opera bona, quæ tria ita copari. 10. hærent, vt salutis effectum habere non possint, si simul nõ fuerint: quia nec fides meritum habet, si dum potest operari, negligitur: nec opus bonum est aliquid, si sine fide sit: & rursus fides operans hominẽ sanctificare non sufficit: si eam, quæ in sacramentis Dei constat, sanctificationem concipere contemnit.

Vide etiam in tit. Anima. i. y. Error. h. Vitium. p.

Sanctitas, vel sanctus.

Augus. de a diff. eccle. dogma. **N**illus sanctus & iustus caret peccato, nec tamen ex hoc definit esse iustus, vel sanctus, cum affectu teneat sanctitatem.

Augus. in lib. de doctina Christiana. **b** Ille iuste & sanctè viuit, qui rerũ interger æstimator est. Ipse est, qui ordinatam habet charitatem, ne aut diligit, quod nõ est diligendum, aut non diligit quod est diligendum, aut ampliùs diligit, quod minus est diligendũ, aut minus diligit, quod ampliùs est diligendũ, aut minus, aut ampliùs, quod æquè diligendum est.

Augus. ibidem. **c** Ista sunt, quæ sanctitatis causa seruanda sunt: Pudicitia corporis, castitas animæ, & veritas doctrinæ.

Augus. in li. de ciuitate Dei. **d** Quanto est quisque sanctior, & desiderij sancti plenior, tantò est eius in orando

do fletus vberior.

e Discamus ergo & sanctorũ inuidiam, *Ambr. in vt imitemur patientiam, & cognoscamus lib. de lo- illos non naturæ præstantioris fuisse, sed seph. obseruantix maioris, nec vitia nescisse, sed emendasse.*

f Nec rusticus, nec tantum simplex fra- *Hiero. in ter ideo se sanctum putet, si nihil nouerit, episto. ad nec peritus & eloquens in lingua æstimet Nepo. sanctitatem: multòque melius est de duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem.*

g Non Hierosolymis fuisse, sed Hieroso- *Hie. in e- lymis bene vixisse, laudandum est: quia & pistol. ad Hierosolymis, & de Britannia æqualiter Paulinũ. patet aula cœlestis.*

h Ab omni nequitia mundũ necesse est *Hieron. in esse, & dolo, qui cupit regnare cum Chri quadaẽ c- sto. Si vis habere partẽ cum Christo, Chri pisto. sti exemplo tibi vinendum est. Si sanctorum cupis habere consortium, à malitiæ & nequitix cogitatu pectus emunda: quia non nisi sanctos, & iustos, simplices, innocentes, & pueros cœlestis aula suscipiet.*

i Sancti viri, quo altiùs apud Deum vir- *Greg. in- ritum dignitate proficiunt, eò subeiliùs in- mor. dignos se esse deprehendunt: quia dũ proximi luci sunt, quicquid eos in seipsis latebat, inueniunt.*

San

Gre. ibid. k Sancti viri nec elatione sunt liberi, nec ex timore submissi: sed quæ rectitudo eos ad libertatem non erigit, consideratio infirmitatis ipsa in humilitate custodit.

*Ber. i quo-
dam ser.* l Tria sunt, quæ in festiuitatibus sanctorum vigilanter considerare debemus, auxiliium sancti, exemplum eius, confusionem nostram. Auxilium eius, quia qui potes in terra, potentior est in coelis ante faciem Domini sui. Si enim dū hîc adhuc viueret miseratus est peccatoribus, & orauit pro eis, nunc quanto amplius, quanto verius agnoscit misérias nostras? orat pro nobis patrem: quia beata illa patria charitatem eius nō mutauit, sed augmētauit: imò potius mouit sibi viscera misericordiæ, quæ ante fontem misericordiæ adhsit. Debemus etiam vitam eius attendere: quia quæ diu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est: non declinauit neque ad dexteram, neque ad sinistram: sed viam rectam tenuit, donec veniret ad illum, qui dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Item diligētiori intuitu, confusionem nostram aspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodem luto formatus, ex quo & nos. Quid ergo est, quod non solum difficile, sed impossibile credimus, vt faciamus opera quæ fecit, vt sequamur

mur vestigia eius?

m In sanctorum festiuitatibus, & gaude *Ber. ibid.* re & confundi debemus: gaudere, quia patronos præmisimus: confundi, quia eos sequi non possumus.

n Fidelis quippè sermo & omni acceptione dignus, vt quos solenni veneratione prosequimur, etiam cōsimili conuersatione sequamur. Quos beatissimos prædicamus, ad eorum beatitudinem rota auditate curramus: quorum delectamur præconiis, eorum subleuemur atrociniis.

o Summopere nobis desideranda sunt *Ibidem.* suffragia sanctorum, vt quod possibilitas nostra non obtinet, eorum intercessione donetur.

p Sanctorum virorum est, non inquirere *Chry. sup. mationem, vbi clariores sunt viri, sed vbi 24. Mar.* fidiiores: nec gaudent, vbi epulæ largæ *capit.* sunt, sed vbi sanctitas floret.

q Quæ est ista iustitia, sanctos colere, & *Ibidem.* sanctitatem contemnere? Primus gradus pietatis est, sanctitatem diligere, postea sanctos: quia non sancti ante sanctitatem fuerunt, sed sanctitas ante eos. Sine causa ergo iustos honorat, qui iustitiam spernit.

r Qui sanctorum merita religiosa charitate *Chry. ser- re imitatur, quicunq; iustorum glorias sic de confess. quentil laude colloquitur, eorum mores san scriba* cios

ctos, atque iustitiam imitetur: quoniam quæ delectat alicuius sancti meritum, delectare debet par circa cultum Dei obsequiū. Quare aut imitari debet, si laudat: aut laudare nō debet, si imitari detractat, vt qui sanctorum merita admiratur, mirabilis ipse vitæ sanctitate reddatur.

Orige. ho. s Qui peccat, de sanctis exit: non enim 42. *super* in locis sancta quærenda sunt, sed in acti illud *Le-* bus & vitæ moribus, quæ si secundū Deū *ui. De san* sint, & secundum præceptum Dei habeant *ctis nō ex* tur, etiam si in domo sis, etiā si in foro, & *hibit* *Ec.* quid dico in foro: etiam si in theatro inueniaris, verbo Dei deseruiens, in sanctis te esse non dubites.

Pet. Chri. t Ioannes virtutum schola, magisterium *in ser. de* vitæ, sanctitatis forma, norma iustitiæ, vir *Ioā. Bap.* ginitatis speculum, pudicitia titulus, castitatis exemplum, poenitentia via, peccatorum venia, fidei disciplina, Ioannes maior homine, par angelis, legis summa, euāgelij fatio, apostolorum vox, silentiū prophetarum, lucerna mūdi, officium præco

Beda sup. phetarum, lucerna mūdi, officium præco *Luc. li. x.* nis, præco iudicis, Domini testis, totius *tractās il* mediū trinitatis.

lud. Erāt v Plena laudatio est, quæ genus; mores *ambo iu-* officium, factum, iudiciūque cōprehen *si ante* dit: genus in maioribus, mores in æquitate, officium in sacerdotio, factum in mandato

dato in iustificatione iudiciū.

Pet. Chry x Nascitur Ioannes maior homine, par *sol. in ser.* angelis, tuba cœli, præco Christi, arcanū *de Ioanne* patris, filij nuntius, signifer stæpni regis, *Bapt. ser.* peccatorum venia, Iudæorum correctio, 91. *vocatio* Gentium, & vt propriè dicam, legis & gratiæ fibula.

y Stephanus, vt nominis sui coronam *Fulgē. in* meretur accipere, charitatē pro armis ha- *ser. de san* bebat, & per ipsam vbiq; vincebat: p̄ charitatem Dei sæuientibus Iudæis nō cessi, per charitatem proximi pro lapidantibus intercessit: per charitatem arguebat errantes, vt corrigerentur: per charitatem pro lapidantibus orabat, ne punirentur.

z Augustinus episcopus, acer ingenio, *Prosper* suavis eloquio, secularis literaturæ periti. *li. 3. de Ser* eus, in ecclesiasticis laboribus operosus, in *ta contem* quotidianis disputationibus clarus, in *o- pla.* omni sua actione compositus, in quæstionibus soluendis acutus, in conuincendis hæreticis circumspectus, in expositione fidei nostræ catholicus, in explanandis scripturis canonicis cautus, hæreticorum omnium malleus fortissimus.

a b O lucerna dignè super candelabrum *Paulinus* ecclesiæ posita, quæ latè catholicis vrbibus *in epi. ad* de septiformi ligno pastum, oleo lætitiæ *Eugenii.* lumen effundens, densas hæreticorum ca

ligines discutis, & lucem veritatis à confusione tenebrarū, splendore clarifici sermonis enubilas. Os enim tuum fistulam aque viuae & venam fontis æterni merito dixerim, ac fontem aquae viuae salientis in vitam æternam; cuius desiderio sitiuit in te anima mea, vt vbertate tui fluminis inebriari terra mea concupitit.

Ist. lib. 7. a c Augustinus tāta scripsit, vt diebus ac noctibus non solum scribere libros eius quisquam, sed nec legere quidem valet.

Ist. ibid. a d Hieronymus se sex milia librorum Origenis legisse fatetur.

Vide etiam in tit. Beatitudo, c. Exemplum, f. o. Militia, m. Solennitas, a. Solitudo, b. Superbia, a. c.

Sanitas.

Hierom. in a. **Q**uid boni habet sanitas, languor quadam ostendit, & in comparatione grauioris morbi sanos nos esse credimus.

Ist. lib. 4. b Sanitas, est integritas, & temperantia naturae ex calido & humido, quod est sanguis: vnde sanitas dicta est, quasi sanguinis status.

Cns. lib. 2. c Qui enim est mentis gaudio recreatus, facilius membrorum recipit sospitatem. Naturalis siquidem cura est, ægris dare letitiam. nam fac inualidum gaudere, & sanus est.

Vide

Vide etiam in tit. Confessio, a. c. Infirmas & Medicina.

Sapientia, vel scientia.

a **Q**ui se diligit stultum, non proficiet ad sapientiam, nec fiet quisq; qualis esse cupit, nisi oderit qualis est.

b Non aliam putes esse sapientiam nisi veritatē, in qua tenetur & cernitur summum bonū, nullo loco est, nusquam est, foris admonet, intus docet, dementes in se omnes in melius commutat, à nullo indeterius commutatur: nullus de illa iudicat, nullus de illa bene iudicat.

c Hæc tota scientia magna hominis, scire, quia ipse nihil est per se, & quoniam quicquid est, ex Deo est, & propter Deum est.

d Qui se dicit scire, quod nescit, temerarius est. Qui se negat scire quod scit, in- gratus est.

e Hæc est sapientiae & scientiae recta distinctio, vt ad sapientiam pertineat æternarum rerum cognitio intellectualis, ad scientiam verò temporalium rerum cognitio rationalis.

f Sapienti nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum: quocunq; accesserit, sua omnia, totus ei mundus possessio est: quo niam toto eo quasi suo vitur.

g Vbicunq; accesserit sapiens, vbiq; ci-

uis est, ubiq; sua intelligitur, nusquam se
Gl. Hier. peregrinū, nusquam hospitem se iudicat.
sap. illud h Qui thesauros effodit, terram reiciit,
pron. 2. Si foueā in altū facit, sedulus inficit, donec
sapientia inueniat quod querit: sic qui thesauros sa-
quæser. pientia inuenire desiderat, omne pondus
quasi pec. terrenum à se reiciat, in se fossam humili-
Et sicut tatis faciat, nec quiescat, donec inueniat.
thes. effo. i Nihil magis ad spem percipiendæ sa-
illum. pientiae mētes erigit, quā quū eos, quos
Glo. Hier. in sapientia clarēscere miramur, aliquādo
sap. il. pro. paruulos & indoctos fuisse meminimus.
4. Nā Et k Non aurum, non diuitias, non terre-
ego filius nam gloriam Salomon à Deo petiit: sed
sui patris ut sciret populum Dei regere & iudicare.
meisenel. Si hoc elegit rector corporum, multò ma-
Glo. super gis hoc eligere debent rectores animarū,
il. Reg. 2. ut ingressum ad fidem, & egressum ad spē
et Paral. populo Dei demonstrant.
1. c. Damis Huius mundi sapientia est, cor machi-
hi sap. nationibus tegere, sensum verbis velare,
stell. ut in quæ falsa sunt, vera ostentare: quæ vera
grediar et sunt, falsa demonstrare: hæc nimirum prae-
regn. et c. dentia vsu à iuuenibus scitur, hæc à pueris
Gre. 10. c. pretio discitur: hanc qui sciunt cæteros su-
27. mora perbiunt despiciendo, hanc qui nesciunt,
lium ex- subiecti & timidi in aliis mirantur, hæc si-
ponens il- bi obsequentibus præcipit honorum cul-
tud. Job. mina quærere, adepta temporalis gloria
 vani

vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala *12. Deri-*
 multi pliniūs reddere: quum vires suppe- *detur iu-*
 tunt, nullis resistentibus cedere, quum vir *si simpis.*
 tutis possibilitas deest, quicquid per mali-
 tiam explere non valent, hoc in pacifica
 bonitate simulare.

m Iustorum sapientia est, nil per ostenta *Grego. ibi.*
 tionem fingere, sensum verbis aperire: vera
 ut sunt diligere, falsa deuitare, bona
 gratis exhibere, mala libentiūs tolerare,
 quā facere, nullam iniurię vltionē qua-
 rere, pro veritate cōtumeliam lucrū puta-
 re: sed hæc iustorum simplicitas deridetur
 quia & à mundi sapientibus puritas virtu-
 tis fatuitas creditur. Quid nanq; stultius
 videtur mundo, quā mentē verbis osten-
 dere? nihil machinatione callida simulare?
 nullas iniuriis cōtumelias reddere? pro ma-
 ledicētibus orare? paupertatem quærere?
 possessa relinquere? rapienti non resistere?
 percutienti maxillam alteram præbere? *Gregor in*
 Ad veram sapientiam peruenire non *moral.*
 possunt, qui falsæ suæ sapientiaē fiducia
 desipiunt.

o Summa cura prouidendum est, ne ac- *Ibidem.*
 cepta sapientia, cum ignorantia tenebras
 illuminat, lumē humilitatis tollat, & iam
 sapientia esse nequeat: quæ & si locutionis
 virtute fulgeat, elationis tamen velamine

cor loquentis obscurat.

Grego. in p. moralib. Vera scientia afficit, non extollit. nec superbietes quos impleuerit, sed lametan-tes facit, qua quisq; quā repletus fuerit, priori loco, se scire appetit, & tam sui con- scius, tantò per illam robustius sapit quā tò se infirmū in illa veriùs recognoscit.

Gre. Na- zārenus in apolog. Greg. ibi. Prima sapientia est, vita laudabilis, & apud Deum pura mēs, per quam puri pu- ro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

r Ille mihi videtur esse sapiens, qui pau- ca quidē de virtute animi commonet & proloquitur, plura autem in suis actibus atq; operibus ostendit, & fidem verbi ope- rum suorum à stipulatione confirmat.

Ibidem. f Sapientia illa clara est, non quæ in ver- bis volat, sed quæ virtutibus constat.

Greg. in pastoralis. t Sæpe dum quosdam maior scientia eri- git, à cæterorum societate se disungūt, & quasi quò plus sapiunt, eò à còcordiæ vir- sute despiciunt: sed hi audiant, quid per semetipsam veritas dicat: Habere sal in vo- bis, & pacem habere inter vos. Sal quippe sine pace, non virtutis est donum, sed dā- nationis argumentum. Quo enim quisq; melius sapit, eò deterius delinquit, & id- circo inexcusabiliter merebitur suppli- cium, quia prudenter si voluisset, potuit vitare peccatum.

Ille

v Ille scire Deū familiarius adpetit, qui *Grego. in præ amore pietatis nescire desiderat, moralib.* quod carnaliter sciuit.

x Vides quòd non probat multa scien- *Berna. su- rem, si modum sciendi nescierit. Vides per canti.* quòmodo fructum & vtilitatem scientiæ *ser. 36. ex* in modo sciendi constituit. Quid ergo di- *ponens il-* cit, nisi vt scias quò ordine, quò studio, *lud Corin.* quo sine quæq; nosse oporteat: quò ordi- *Si quis* nē? vt illud prius quod maturius mouet *existimat* ad salutem; quo studio: vt illud ardentius *se scire,* quòd vehementius ad amorem: quo fines? *Ec.* vt non ad inane gloriā, curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad tuam & aliorum ædificationem.

y Sol non omnes, quibus lucet, etiam ca *Ber super lesaci:* sic sapientia multos, quos docet, *centi. ser.* quid sit faciendum, non continuo etiam *13.* accendit ad faciendum: Aliud est multas diuitias scire, aliud est possidere: nec noti- tia diuitem facit, sed possessio:

z O vtinam saperes, & intelligeres, ac *Berna. in* nouissima prouideres: saperes quæ Dei *quadam* sunt: intelligeres, quæ mundi sunt: prou *epist.* deres quæ inferni sunt: profecūo interna horrerēs, superna adpeterēs, quæ ad ma- nus sunt; contemnerēs.

a b Sunt qui scire volunt eo fine tantum *Ber. su. cō* vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt, *ser. 36.*

qui scire volunt, vt scientiam suam vendant: verbi causa, pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est: & sunt qui scire volunt, vt sciatur ipsi, & turpis vanitas est: sed sunt quoq; qui scire volunt, vt edificet, & charitas est: & sunt qui scire volūt vt ædificentur, & prudentia est.

Chryso. in a c Præcedit enim scientia virtutis cultum, quia nemo potest fideliter adpetere quod ignorat, & malum nisi cognitum sit, non timetur.

Isi. li. 2. de ad Ad maioris culpæ cumulum pertinet, scire quenquam, quid sequi debeat: & sequi nolle, quod sciat.

Ibidem. a e Pleriq; accepta scientia literarum, nõ ad Dei gloriam, sed ad suam laudem vtuntur, dum de ipsa extolluntur, & ibi peccant, vbi peccata emendare debuerant.

Ibidem. a g Quanto sunt maiora literaturæ studia, tantò animus arrogantia fastu, & in flatu maiore intumescit iactantia.

Hugo de a h Frustra in nobis diuinæ cognitionis abundantia crescit, nisi in nobis diuinæ dilectionis flammam augetur.

Richar. a i Nihil sapientia ardentius diligitur, nihil dulcius possidetur. Hinc est, quòd sapientes homines esse volunt, pauci tamen sapientes esse possunt. Iusti autem omnes esse potuissent, si esse iusti perfectè voluissent.

sent. Sapientiam & multum diligere potes, & ipsa carere potes: sed quãtò amplius iustitiam dilexeris, tantò iustior eris.

a k Oritum stultitiam, labor scientiam generat. Scientiæ labor in tria diuiditur, scilicet in laborem disciplinæ, exercitij, & doctrinæ. In pueritia labor disciplinæ, in iuuetute exercitij, in senio doctrinæ: vt quæ nescit, in pueritia discat, quæ didicit, in iuuetute ad vsum ducat, quod ad vsum duxerit, in senio doceat.

a l Si quis familiariter scientiam amare didicerit, & ei sæpius vacare voluerit, iocundam valde reddit vitam, & maximam in tribulatione præstat consolationem.

a n Scientia literarum, quod primum est in homine mores purgat, quod secundum verborum subministrat gratiam: ita vt troque beneficio, & tacitos ornat, & loquentes, cuius est facere de irato beneuolum, de suspecto placatum, de auctero mitem, de aduersante propitium.

a o Scientia violentia non aufertur, anti quitate nõ corrumpitur, absconsione minuitur, & cõmunicatione multiplicatur.

a p Nam ad Rempublicam plurima comoda veniunt: si moderatrix omnium re præsto est sapientia, hinc ad ipsos, qui eam adepti sunt, laus, honor, dignitas cõ-

fluere debent. In hac enim excolenda, sita est vitæ honestas, & in negligenda turpitudine.

Tullius 1 a q Sapiens est nihil admirari quum acciderit, nihil antè, quàm euenierit, nõ euenire posse arbitrari.

Pet. Rati. a r Totius prudentiæ compendium in literis cõtinetur. Si res publica regèda est, in quada

epist. si praelia committenda sunt, si castra muranda, si machinæ erigendæ, si renouandæ aggeres, si propugnacula faciendæ, si militiæ cultus, si reuerètia legum, si finitimarum gentium amicitie sunt seruandæ, libri hæc omnia erudiunt ad perfectum. Princeps quidè sine literis, est nauis sine remige, & volucris sine pennis.

Idem in quadæp. a f In literis prudens inuenit vnde sapiens fiat, ibi bellator reperit vnde animi virtute roboretur, inde princeps accipit, quomodo populos sub æqualitate componat, nec aliqua in mûdo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloria sua notitia.

Alan' de complan. stn nati. a t Cùm sapientia nostris temporibus nullius fructus præmieretur stipendiis, nullius famæ eam fauoris auri extollat ipsa verò pecunia, honores, titulos & laudis emat præconia: sola tamen sapientia super omnem possessionem præminet generosa

fa

sa possessio, quæ sparsa colligitur, erogata reuertitur, publicata suscipit incrementum: per quam nobilis conscientie thesaurus secretis penetralibus mentis innascitur, fructus internæ delectationis acquiritur, hæc est Sol, per quem mentis lumè diescit in tenebris, cordis oculus, delitiosus animi paradifus: hæc in cœleste terrenum, in immortale caducum, hominè in Deum deificæ mutationis auctoritate conuertit.

a v Hoc scio neminem posse bene viuere, *Sene. 17.* sed nec tolerabiliter, qui est sine sapientie studio, quum omnia habueris, tunc & habere scientiam voles, & sapientiam, hæc erit vltimum vitæ instrumentum.

a x Sapiens ad omnem incursum inuictus *Sene. 60.* & intentus est. Non si paupertas, nõ si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem refert, interitus cõtra illa ibit, & inter illa sapiens plenus est gaudio: hilaris & placidus etiam in concussis cum diis ex pari viuut.

a y Considerat, cum quibus viuut, quomodo quod acturus, cogitat semper qualis non quanta sit. *Sene. 71. epist.*

b a An existimem aliquem non futurum sapientem, qui literas nescit? sapientia res tradit non verba, de diuinis humanisque cogitat: de præteritis, de futuris, de caducis

cis

cis, de æternis, de tempore.

Se. in pro. b c Rem maximam promittit tibi sapientia, vt te reducat tibi: non ex singulis vocibus sapientes spectandi sunt, sed ex perpetuitate atque constantia.

Vide etiam in ti. Apostoli. a. Auaritia. a. x. Ciuitas. e. t. Cōsideratio. a. f. a. g. Cor. o. Curiositas. b. t. Discere. c. l. m. n. y. Doctrina. a. k. a. z. b. a. Eloquentia. h. Fortitudo. d. Homo. t. v. x. y. Ignorantia. Laus. a. k. Loquacitas. a. e. Misericordia. p. Otiositas. k. Regere. a. e. Sanctitas. f. Studium. Vitium. d.

Satis factio.

Aug. in so. a. liloquitis. Satisfactio est peccatorum causas excidere, & suggestionibus eorum adiutum non indulgere.

Au. anen b. chividio. cap. 71. De quotidianis breuibus leuibusque peccatis, sine quibus vita hæc nõ ducitur, quotidiana fidelium oratio satisfacit. Eorũ enim est dicere, Pater noster qui es in cœlis, qui iam regenerati sunt ex aqua & spiritu sancto. Delet hæc oratio minima & quotidiana peccata: delet etiam illa à quibus vita fidelium etiam sceleratè gesta, sed pœnitèdo in melius mutata discedit.

Gre. i. p. c Nequaquam satisfacimus, si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quoque, quas dileximus, e contrariò oppositis lamentis insequamur.

Oratio

d Oratione propitiatio Dei quæritur, i.e. *Leo papa* iunio concupiscentia carnis extinguitur, in ser. de eleemosynis peccata redimuntur: simul- *ie iun.* que per omnia Dei imago in nobis renouatur.

Vide etiam in ti. Abstinencia. a. c. Eleemosyna. a. l. Humilitas. a. e. Lachryma. à. Oratio. p. Pœnitentia. v. a. b.

Scandalium.

Hic. fu. il.

a Sicut necesse est ignem calere, & ni- *Matt. 18.* uè frigere, ita est necesse, vt iniqui- *Necesse* tas mundi erroribus plena, scandala pa- *est. Et Ge-* riat, perfectorum verò charitas pietatis *mat. scan-* operibus luceat. *dala.*

b Qui scandalizatur, paruulus est, maio- *Hic. fu. il.* res enim scandala non recipiunt. *Mat. Qui*

c In quantum possumus, sine peccato vi- *scandali-* tare proximorũ scandalum debemus. Si *zauerit* autem de veritate scandalum oritur, vt *vnnum de* lius scandalum nasci permittitur, quã ve- *pusillis* ritas relinquatur. *istis, & c.*

d Non omnium scandala æqua sunt, lan- *Greg. sup.* ce pensanda, aliter nanque accipièda sunt *Ezechse.* scandala pusillorum, & aliter Phariseo- *Berna. de* rum: illorum quippe scandalum de igno- *præcepto* rantia, istorum de malitia descendit. Illi *& dispes.* scandalizantur, quia veritatem nesciunt, *Berna. in* isti quia oderunt. *quodam*

e Constat, vbi veritas necessaria in cau- *epist.* sa

sa non est, nec licitè scandalum quodlibet posse committi, nec iustè præcipi, nec innoxie consentiri.

Bern. sup. sãt ser. 4. f Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum seducit, apertè denuntiat, quoniam vã homini illi per quem scandalum venit.

Vide etiam in titu. Correctio. k. a. o. b. h. Detractio. r. Exemplum. r. Pax. n. Præsumptio. o. Veritas. d.

Scriptura sacra.

*Aug. 2. a
episto. ad
Volusian.*

Tanta est Christianarum profunditas literarum, v̄ in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio, meliøre ingenio conaret addiscere: in quibus later altitudo sapientię: vt annotissimis, acutissimis, flagrantissimisque cupiditate discendi hoc cõtingat, quod eadem scriptura quodam loco habeat, Quum consummauerit homo, tunc incipit.

Ibidem.

b Modus ipse dicendi, quo sacra scriptura contextur, quãuis omnibus accessibilis, paucissimis tamen penetrabilis. Nam quæ aperta continet, ea quasi amicus familiaris sine succo ad cor loquitur indoctorum, atq; doctorũ. Ea verò, quæ in mysteriis occultat, nec eloquio ipso superbo

erigit

erigit, quò non audeat accedere mens tar diuscula, & inerudita, quasi pauper ad diticit: sed inuitat omnes humili sermone, quòd non solum manifesta, sed etiam secreta exerceat veritate hoc in promptis, quod in reconditis habens. Sed ne aperta fastidirentur, eadem rursus aperta desiderantur, desiderata quodã modo renouantur, renouata suauiter intimantur: his salubriter & praua corriguntur, & parua nuriuntur, & magna oblectantur ingenia.

c Quæ disputationes, quæ literæ quorūlibet Philosophorum, quæ leges quarūlibet ciuitatũ duobus præceptis sunt comparandæ: ex quibus Christus dicit totam legem, & prophetas pendere huiusmodi, Diliges dominum Deũ tuum ex toto corde, & proximũ tuũ, sicut teipsum? In his enim duobus mandatis lex pendet & propheta.

d Hic philosophia: quoniam omnes omnium naturarũ causæ in Deo creatore sunt. Hic Ethica: quoniã bona vita & honesta non aliunde formatur, quam quum ea, quæ diligenda sunt, & quemadmodum diligenda sunt, diliguntur: hoc est Deus & proximus. Hic Logica, quoniã veritas lumenq; animæ rationalis nõ nisi Deus est. Hic etiã laudabilis Reipublicæ salus: neque

que enim optimè custoditur ciuitas, nisi fundamento & vinculo fidei firmæque cõcordiæ, quum bonum commune diligigatur summum atque verissimū Deus est.

Aug. 2. de e trinitate. Scriptura & creatura ad hoc sunt, vt ipse quærat, ipse diligatur, & qui ipsam creauit, & illam inspirabit.

Aug. 3. de doctrina Christia. Hæc scientia nihil præcipit, nisi charitatem, nihil culpat, nisi cupiditatem. Quicquid ergo ad hoc pertinet, proprium eius est. Quicquid autem ad hoc nõ pertinet, fictum esse cognoscas.

Aug. 2. de Genesin. cap. 19. Sic loquitur scriptura, vt altitudine ferbos irrideat, profunditate atrêtos terreat, virtute magnos pascat, affabilitate paruulos nutriat.

Aug. de doctrina Christia. cap. 5. l. t. Quicquid homo extrâ didicerit, si noxium est, hîc damnatur. si vtile est, hîc inuenitur: & quum ibi quisque inuenit omnia, que vtiliter alibi didicit, multò abûdantiùs ibi inueniet ea, quæ nusquã alibi inuenire potuit.

Aug. de ciuit. Dei. li. 11. ca. 1. Ciuitatem Dei dicimus, cuius scriptura ea testis est, quæ non in fortunis animorum motibus. sed planè summę providentiæ dispositione super omnes omnium gentium literas, omnia sibi genera humanorum ingeniorum diuina excellens autoritate subiecit.

Mai

k Maior est huius scripturæ autoritas, *Aug. li. 11. quã* omnis humani ingenij perspicacitas. *sup. Gene.*

l Si in scriptura sacra tantum essent, quæ *ad literã.* facillimè intelligeretur, nec studiosè quæreretur, nec suauiter inueniretur veritas. *ra relig. m* Ad dignitatem scripturæ pertinet, vt *ibidem.*

sub vna litera multos sensus cõtineat: vt sic diuersis intellectibus hominum cõtueniens, vnusquisque miretur, se in diuina scriptura posse inuenire veritatem, quam mente conceperit: ac per hoc faciliùs contra infideles defenditur, dum, si aliquid, quod quisque ex sacra scriptura velit intelligere, falsum apparuerit, ad alium sensum recursum possit habere.

n Quilibet lector, qui expositurus sacra scripturam aggreditur, quum in sacrarum voluminibus literarum, aliqua velut diuersum sonante sententia sollicitatur. *Augu. de predestin. gratia, in prin.*

ta & incõcussa fide tenere debet, nusquã deesse veritatem, & si non facillè propter magnitudinem rei intellectus quærentibus occurrit.

o Sanctarum scripturarum autoritatibus *Aug. de ba colla subdenda sunt,* vt ad intellectũ quis *ptis. paru.* que per fidem veniat. *Augu. de*

p Titubat fides, si diuinarum scripturarum vacillet autoritas. Porro fide titubante *doctrina Christia.* te etiam ipsa charitas languescit.

Q9

Am. in li. q. Cœlestium scripturarum eloquia diu de Cain terere ac polire debemus, toto animo ac *Gen. Abel.* corde versantes, vt succus ille spiritualis cibi in omnes se venas animæ diffundat.

Hier. 2. epi. r. Vtere lectione diuina vice speculi, scæda ad Deme corrigedo, pulchra conseruando. & pulchriora faciendo: scriptura enim speculũ est scæda ostendens, & corrigi docens.

Hiero. in l. De scripturis disputantem non decet epistol. ad Aristotelis argumenta cõquirere: nec ex Dam. pa. flumine Tullianæ eloquẽtiæ ducẽdus est pam. riuulus: nec aures Quintiliani flosculis & scholari declamatione mulcendæ: sed pedestris & quotidianæ similitudinis, & nulla lucubratione redolẽs oratio necessaria est, quæ rẽ explicet, sensum edifferat, obscura manifestet.

Hier sup. r. Si iuxta apostolum Paulum, Christus *Isa. in pro.* Dei virtus est, & Dei sapientia: qui nescit scripturas: nescit Dei virtutem eiusque sapientiam. Ignorantia scripturarum, ignorantia Christi est.

Hier sup. v. Meditatio legis est, non solũ in legis *psal. x.* dis scripturis, sed in his etiam quæ scripta sunt faciendis.

Hier sup. x. Solent & viri, solent & monachi, *psal. c. 22.* solent & mulierculæ hoc inter se habere certamen, vt qui plus ediscunt scripturas, in eis se putent esse meliores.

Ille

Y. Ille plus didicit, qui plus facit. Cæte- *Ibidem.* rum, si quod tu ediscis; ego facio, magis mea opera scripturas tenent, quàm tuus sermo, qui vanè resonat.

z. Pinguissimus sermo diuinus est, omnes in se habens delicias, quicquid volueris, ex sermone diuino nascitur, sicut tradunt Iudæi, quoniam manna quando consumuntur *Hier. sup. il. ps. 147.* medebant, secũdum voluntatem vniuscuiusque. *Et adipe* cuiusque sic sapiebat in ore:

a b. Si quicquam est, quod in hac vita videri *Hier. sup.* sapientem teneat: & inter pressuras & turbines mudi æquo animo manere per- *epistol. ad Ephes. li. 1.* suadet, id esse primum reor, meditationẽ & scientiam scripturarum.

a c. Non putemus in verbis scripturarum esse euangelium, sed in sensu: non in superficie, sed in medulla: nõ in sermonum folijs, sed in radice rationis. *Ibidem.*

a d. Sicut stellas cœli non extinguit nox, sic menses fidelium in hærentes firmam *Hieron. in quadã ep.* mentem, nõ obscurat mundana iniquitas.

a e. Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilis fabri. Sola scripturarũ est ars, quam sibi passim omnes vendicant. *Hier. in pro. lo. B. c. 6.*

Scribimus indocti doctique poemata passim, hanc garrula anus, hanc delirus se-

Q. 2.

nex, hanc Sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt lacerare, docent antè, quàm discant.

Hiero. ad Demetr. Scirm. Ibidem. a f Literarum scripturarum ardor nulla prorsus ætate extinguitur, imò, vt singularis autoris vtar sententia, ipsa magis ætate inflammatur.

a g Sint scripturæ diuinæ semper in manibus, & iugiter mente voluantur, nec sufficere tibi putes mandata Dei memoria tenere, & operibus obliuisci, sed ideò illa cognosce, vt facias qcquid didiceris. Nò enim auditores legis iusti sunt, sed factores &c.

Ibidem. a h Diuinas scripturas sæpius lege, imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, in scripturis diuinis, p quas solas potes planè Dei intelligere voluntatem: prohiberi quædã, præcipi quædam, concedi aliqua, suaderi nonnulla, prohibentur mala, præcipiuntur bona, conceduntur media, suadentur perfecta.

Gr. in mo. a i Scriptura sacra mentis oculis quasi speculum quoddam opponitur: vt ibi interna facies nostra videatur, ibi enim fæda, ibi pulchra nostra còspicimus, ibi sentimus quantum proficimus, quantum uere

Gre. in pro à profectu longè distamus.

logo. mor. a k Sacra scriptura omnes scientias locution

tionis suæ more tràscédit: quia in vno eodémq; sermone, dum narrat textum, prodit mysterium, & sicut mysterijs sapiètes exercet, sic supficie simplices refouet, habet enim in publico, vnde mètes sublimiù admiratione suspèdat, quasi quidã fluuius, vt ita dixerim, planus & altus, in quo & agn⁹ ambulet, & elephas natet. Mirabilis fluuius est iste, qui est ita planus: quòd ibi agnus, id est simplex & illiteratus potest siccis pedibus tràsire, & elephas id est magn⁹ & subtilis potest natate, imò potest se submergere.

a l Omnem scientiam atque doctrinam *Gr. in mo.* sacra scriptura tràscédit: vt taceam, quòd vera prædicat, quòd ad cœlestem patriam inuitat, q; à terrenis desiderijs cor legentis reuocat, quòd dictis obscuriorib⁹ fortes exercet, & paruulis humili sermone blãditur. Nec igitur clausa est, vt pauesci debeat, nec sic patet, vt vilescat: sed vsu fastidium tollit, & tantò plus diligit, quantò amplius meditatur.

a m Scriptura sacra aliquãdo nobis cibus *Ibidem.* est; aliquãdo potus, cibus est in locis obscurioribus, quia quasi exponendo frangitur, & māducando glutitur, potus vero est in locis apertioribus: quia ita for-

Ibidem.

betur, sicut inuenitur.
 a n De statu suo cadente dicendum, Nemo superbiat; de lapsu etiam suo surgente dicendum, nemo desperet. Ecce quam mirabiliter scriptura sacra eodem verbo superbos pmit, quo verbo humiles eleuat. Vnam nanque rem gestam retulit, & diuerso modo. Superbos quidem ad humilitatis formidinem, humiles verò ad spei fiducia reuocauit. O inastimabile noui generis medicamentum: quod vno eodemque ordine positum, & premeudo tumetia exsiccat, & subleuando arentia infundit, de malorum nos lapsu terruit, sed de reparatione roborauit.

Grego. ho. 6. super a o Quia scriptura sacra ostendit statutam suam in ædificatione morum: ostendit

Ezech. altitudinem in promissione prætorum; ostendit horribilem aspectum in terroribus suppliciorum. Recta est enim in præceptis, alta in promissis, horribilis in minis.

Gre. ibid. a p Scriptura sacra in utroque testamento & monendo recta est, & promittendo alta, & minando terribilis.

Ibidem. a p Quod de scripturis sacris autoritate non habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.

Grego. ho. 7. super a r Diuina colloquia cum legere crescunt, *Ezech.* nam tantò illa quisque altius intelligit, quan

Quantò in eis altius intèdit, vnde nec eleuatur rotæ, si nõ eleuatur animalia, quia nisi legètiū mētes ad alta profecerint, diuina dicta velut in imis non intellecta iacent, cū enim legenti cuilibet, scripturæ sacræ sermo, si repidus diuini eloquij sensus videtur, eis mentem nõ excitat, & in cogitatione nullo interius lumine emicat rota otiosa, & in terra est, quia animal non eleuatur à terra.

a s Quò legentis spiritus intendit, illuc *Gre. ibid* diuina eloquia leuatur: quia si in eis altū quid videndo & consentiendo quæreris, hæc eadem sacra eloquia tecum crescunt, tecum in altioribus ascendunt.

a t Vadūt animalia ad vtilitatē proximi, *Ibidem.* stant ad custodiā sui, eleuatur ad contemplationem Dei, sed & rotæ pariter vadūt: stāt & eleuantur, quia quærta sacra lectio talis inueniē, qualis & sit ipse à quo quæratur. Ad actiua vitam p̄fecisti, ambulat tecū. Ad immobilitatē atq; cōstantiā profecisti, tecū stāt. Ad cōtemplatiua vitam per Dei gratiam peruenisti, volat tecum.

a v In sacro volumine scriptæ sunt lamē- *Gre. ho. 5.* tationes, id est poenitentia peccatorum, car- *sup. Eze.* men verò, quia ibi prænantiantur gaudia iustorum, vā autem, quia illic expressa est damnatio reproborum.

Greg. in bo. ax Tanta ac talis est diuinæ scripturæ sublimitas, vt nō solūm verba, quæ à sanctis vel ab ipso domino dicta referuntur, sed etiam circumstantiæ rerum, quæ simpliciter positæ vidētur, spiritualibus sunt plenæ mysterijs :

Gre. hom. 10. super Exech. ay Liber, qui viscera repleuit, dulcis in ore, sicut mel factus est: quia ipsi de omni potente Deo sciūt suauiter loqui, qui hūc didicerunt in cordis sui visceribus veraciter amare. In ei⁹ quippe ore scriptura sacra dulcis est, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur: quia ei suavis est ad loquēdum, cui interiorius impressa ad viuendum fuerit.

Chry. sup. Matt. c. 1. az Inter mille secularium sermonum tanta lenta vix centū denarios spiritualium poteris inuenire verborum, imò nec decem quidem obolos.

Chry. sup. Matt. 22. Omnia parata sunt. ba In scripturis enim ignorans inuenit, quid discat, contumax, quid timeat, laborans præmia, pusillanimis mediocris iustitiæ cibos, qui & si pinguem nō faciunt animam, mori tamē non permittunt. Qui autem magni animi est, inuenit ibi spirituales escas, quæ perducāt eum propè ad angelorum naturā, qui verò est vulneratus à diabolo, inuenit ibi cibos medicinalis, & salutem per pœnitentiam.

Quic

bc Quicquid terribile est in scripturis, *Chrys. bo. vsu vilescit*, p̄pterea clericus qui semper 25. *super* meditat scripturas, aut omnino obseruat. *Matth.* rurus est, & erit perfectus, aut si semel cœperit illa cōtemnare, nunquam excitatur in illis, vt timeat.

bd Omnis latitudo scripturarū in oratione Dominica, & symboli breuitate cōcluditur. *lib. 1.*

be Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarū, siue quia mētis intellectum erudit, seu quod à mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.

bf Quāto magis quisque in sacris eloquijs assiduus fuerit, tāto ex eis vberiorē intelligentiam capit. *Isid. ibid.*

bg Quid prodest in mundanis proficere doctrinis & inanescere in diuinis? caduca bris genti sequi figmēta, & cœlestia fastidire mysteria? Cauēdi igitur sunt tales libri, & propter amorem sanctarum scripturarū vitandi: qui exterioris eloquentia verborum nitent, & interioris vacui virtutis sapientia manēt. Eloquia autem sacra exterioris incorrupta verbis apparent, intrinsecus autem mysteriorum sapientia fulgent.

bh Sacra scriptura est liber vitæ, cuius origo æternus, cui⁹ incorporalis essentia, *Hugo de ar. Noē.*

Q9 5

cuius cognitio vita, cui⁹ scriptura indelebilis, cui⁹ inspectus desiderabilis, cui⁹ doctrina facilis, cuius scientia dulcis, cuius profunditas inscrutabilis, cuius verba innumerabilia, & vnū tātum verbū omni a

Hug. li. de anima. b i Nihil in hac vita dulcius sentitur, nihil aut diūs sumitur, nihil ita mentem ab amore mūdi separat, nihil sic animum cōtra tētationes roborat, nihil ita hominem excitat & adiuuat ad oē opus, & ad omnē laborem, sicut studium sacre scripturæ.

Hug. ibid. b k Ad sacre scripturæ cognitionē opus est intima cōpunctione, potiūs quā profunda inuestigatione, suspirijs, quā argumentis, crebris gemitibus, quā copiosis argumentationibus, lachrymis, quā sentētijs, oratione, quā lectione, gratia lachrymarum, quā scientia literarū, cœlestium potiūs cōtemplatione, quā terrestrium occupatione.

Hug. ibid. lib. 3. b l In refectorio sacre scripturæ tres mēsa, id est, tres intellectus diuinæ scripturę ponunt, videlicet historialis, mysticus & moralis, prima mensa simplicibus, secūda doctoribus, tertia communis est vtriusque. In prima cibus est grossior, in secūda subtilior, in tertia dulcior. Prima cōtinet saporem exemplorū, secūda vim mysteriorum, tertia dulcedinē morū. Prima pacit

scit miraculis, secūda figuris, tertia verbis b m In sacra scriptura quicquid docetur, *ibidem.* veritas, quicquid præcipit, bonitas, quicquid promittitur, felicitas est. Nam Deus Veritas est sine fallacia, Bonitas sine malitia, felicitas sine miseria.

b n Verē coruscus liber psalorum, ser. *Cas. sup. mo lāpalis,* cura sauciari cordis, fauus interioris hominis, occultarum lingua virtutum, quæ superbos humilitati inclinat, reges pauperibus subdit, affabilitate paruulos nutrit.

b o Schola cœlestis, eruditio vitalis, auditorium veritatis, disciplina certissimè *Cas. super psal. 15.* singularis, quę discipulos occupat sensibus fructuosus, non inanium lenocinatione verborum.

b p Alleluia, huius verbi tātus honor est, *Cas. sup. ut cū sit in Hebræa lingua recōditum, psal. 147.*

nullo tamen cōstat alio sermone translaturum; hoc tenet cuncta natio terrarum, & quicquid est deditum deitati, dignitatem huius nominis pia deuotione veneretur.

b q Cui alsimulabatur verba legis & prophetarum antē, quā venirēt Salomonis *Rabbi Moysesli. puteo,* cuius aquę sunt profunda & frigidæ, & non poterat homo bibere de illis, sed quid fecit quidam subtilis? coniunxit funem funi, & lineam lineæ, & hausit, & bib

bibit: sic processit Salomon de similitudine ad similitudinem, de parabola ad parabolam, donec stetit super secretis legis.

Vide etiã in tit. Adulatio. o. Detraçtio. a. Deuotio. k. Doctrina. a. m. Ecclesia. r. Excusatio. f. Fabula. a. b. g. Philosophia. a. Prædicario. l. Sanctitas. a. b. a. c.

Secularis.

Amb. sup. a. Beati m. maculat. **N**on mediocre periculum est, cum habeas tanta eloquia Dei, & Dei opera quæ fecit, illis prætermisissis loquaris, quæ seculi sunt, audias, quæ seculi sũt. Incumbit virtuti seculi, qui desperat de adiutorio Dei.

Gre. lib. 5. moraliũ. **H**unc mundus accipit, qui ad desideranda inuisibilia nõ surgit. Seculares enim mētes quãtò magis foris per secularia desideria dilatant, tantò magis sinum cordis ab eius receptione angustant.

Chry. sup. mat. 6. Si lumen **S**icut homo graues habens oculos, melius in loco tenebroso, quàm in Sole positus videt: sic homo terrenus in terrenis est astutus, & in spiritualibus cæcus.

est. Pet. Rau. **H**i sunt martyres seculi, mundi profiores, discipuli curiæ, milites eloquij, per multas siquidem tribulationes intrant iusti in regnum cœlorum: hi tamen per multas tribulationes promerentur infernum.

Vide

Vide etiam in tit. Martyrium. b. Otiofitas. i. Prædicatio. b. Scriptura. a. t.

Securitas.

Nemo securus debet esse in vita *As. li. 10.* ista, quæ tota tentatio nominatur, vt qui fieri potuit ex deteriore melior non fiat etiam ex meliore deterior.

Nemo securus est in his bonis, quæ potest inuitus amittere: veritatem autem atque sapientiam nemo amittit inuitus. *Aug. de libe. arbi. libro 20:*

Nunquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus, nec infra vnã cauernam habitans cum lupo tutus est agnus. Ipse voluit penetrari, qui hostem propriũ in suas partes induxit, & intestinum sibi gladium ipse supponit, qui locum habitationis suæ aduersarij ingressibus reseruauit.

Sæpe mens dum virtutis suæ securitate resolutur, insidiante aduersario inopinate culpæ talo perforatur: & inde à Deo in æternum longè fit, vnde ei ad tempus sine cautelæ custodia propinquauerit.

In cassum munita sunt cætera, quum locus vnus, de quo hosti patet aditus, non est munitus.

Væ nobis miseris, qui de electione nostra nullã adhuc Dei vocem cognouimus, & iam in otio quasi de securitate torpemus. Debet profectò in spe esse securitas, sed

etiam

etiam timor in conuersatione, vt & illam certantes foueat, & torpentes pungat.

Ibidem.

g Sæpe quæ tētationis certamen superare non valuit, sua deterius securitas frauit.

Gre. i ho.

h Quælibet oculta loca sine gratia infusa animas saluare non possunt: nā Loth in ipsa peruersa ciuitate iustus fuit, in mōte peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradiso iucundius: quid cælo securius? & tamen homo de paradiso, & angelus de cælo peccando cecidit.

quadam

est poni

tur 40.

distinct.

Gre. in pa
sto.

i Quibusdā sæpe magnitudo virtutis ocasio fuit perditionis: vt cū de confidētia viriū inordinatè securi essent, per negligentiam inordinatè morerentur. Mater enim negligentia solet esse securitas. Vidēdo ergo meretricē, id est Magdalenam, de tua liberatione non desperes, sed etiā Iudam cogitando, securus esse nō debes. Cōfidētia stantem euertit: & desperatio post lapsum exurgere non dimittat.

Bern. ad k

milites tē

pli.

Ber. in ser

mo.

o Vita securo, vbi absque formidine mors expectatur, imò & exoptatur cū dulcedine, & excipitur cum deuotione.

l Nusquam est securitas, fratres, nec in cælo, nec in paradiso: multò minus in mundo. In cælo enim cecidit angelus, sub præsentia diuinitatis, in paradiso Adami de

de loco voluptatis, in mundo Iudas de schola Saluatoris.

m Nihil potest esse securius, quàm illi *Cas. sape* omnia committere, qui nouit suis cultori *psal. 72.* bus congruè profutura præstare.

n Sic comedo, bibo & dormio securus, *Hugli. 3.* quasi iam transierim diem mortis, & eua de *ani-* ferim diem iudicij, & tormenta inferni. *ma.*

Sic ludo & rideo, quasi iam regnem tecum in regno tuo.

o Securitas est, incōmoditates imminē. *Tu. i Rhe-* res, & rei inchoatæ fines non formidare. *torica.*

p Securitas magna portio est, nihil ini- *Sene. 16.* què facere: confusam vitā & perturbatam *episto.* potentes agunt, tantum metuunt, quantum nocent.

q In ipsa securitate animus ad difficilia *Sene. 23.* se præparet, & contra iniuriam fortunæ *episto.* inter beneficia firmetur. Qui em̄ in ipsa re trepidare noluerit, ante rē se exerceat.

Vide etiā in tit. Auaritia. a f. Confidentia. Cōscientia. z. Contemplatio. e. Diuinitas. a o. Error. i. Fides. a. i. a o. Laus. b.

Senectus.

a **Q** Vum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi *Au. de ca-* longam infirmitatem. *techiz. an-* *dis rudē.*

b Sit senectus nostra puerilis, & pueritia *Aug. sup-* senilis, id est vt nec sapientia nostra sit cū *psal. 113.* super

superbia, nec humilitas sine sapientia.

Aug. in c. quodā ser. Oportet vt senilis sermo non solum sit grauis, sed etiam breuis.

Ibidem. d Infantia nostra innocentia sit, pueritia sit reuerentia, adolescentia, patientia, inuētus, virtus, senium meritū, senectus nihil aliud, quā canus sapiēsq; intellectus.

Aug. ibid. e Cū cuncta vitia in sene senescant, sola auaritia iuuenescit.

Ambr. in f. hexamer. lib. I. Quid naturam accusas, o homo? habet illa impedimenta quādam, senectutē & infirmitatē: sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consiliis subtilior, ad constantiam subeundæ mortis potior, ad reprimēdas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est.

Am. i ser. de pascha. g Pascha, hebraicè dicitur transitus, scilicet quia per hoc mysterium de peiorib⁹ ad meliora transitur. Bonus transitus est, de peccato transire ad iustitiam, de vitiis ad virtutes, de senectute ad infantiam: ad infantiam autem dico, non ætatis, sed simplicitatis.

Am. ibid. h Aetates quādam sunt meritorum: nam & senectus morū, inuenitur in pueris, & innocentia infantū inuenitur in senibus.

Hie. i quā dā episto. i Nemo enim tam fractis viribus & decrepitæ senectutis est, vt se nō putet vnum adhuc annum esse victurum.

Omni

k Omnes penē virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia, decrescunt cætera vires.

Hie. i epi. ad Nepotianum. l Senectus eorum, qui adolescentiā suā honestis artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, ætate fit doctior, vsu certior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum fructus dulcissimos meriti.

m Inter abusiones huius seculi, sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, qui quasi ad hostiū huius mundi positus, foris spectat, nec tamen vitæ presentis attēdit egressum, nec futuræ cōsiderat.

Audit nūtiōs mortis, & credere non vult eis. Tres sunt enim nūsi mortis, casus, infirmitas, senectus. Casus dubia, infirmitas grauias, senectus certa nūciat, Casus nūciat mortem latentem, infirmitas adparentem, senectus presentem. Ex incertitudine mortis timor, ex infirmitatis grauitate dolor, ex certitudine senectutis, non obstinatio, sed afflictio & humilitas sequi debet.

Chry. sup. epi. ad he. ser. 7. n Canicies tunc est venerabilis, quando ea gerit, quæ canicis decet: quum verō iuueniliter senex conuerfatur, plus iuuenibus ridiculus crit.

R r

Cyprian. o Plus omnibus religioni operam dare, senibus conuenit; quos præsentis seculi florida ætas transacta deseruit.

Ibidem. p Quid stolidius fieri potest, si menses ad perfectionem festinare non contendat? quando totius corporis habitu senectutem confectus homo ad interitum properat; dum oculi caligant, aures grauitèr audiunt, capilli fluunt, facies in pallorè mutatur; dentes lapsi numero minuuntur, cutis arefcit, flatu non suauiter olet; pectus suffocatur, tussis cachinnat; genua trepidant, talos & pedes tumor inflat. Homo interior, qui senescit, his omnibus aggrauatur, & hæc omnia ruituram iam domum nostri corporis citò prænantiant.

Ibidem. q Quid superest, nisi dum huius vitæ defectus appropinquat, nil aliud cogitare, quam quomodo futuræ aditus prosperitatis comprehendatur, quisque senex appetatur? Iuuenibus enim incertus huius vitæ terminus instat; senibus verò cunctis maturior ex hac luce recessus. Cauenda ergo sunt homini duæ particule, quæ in illius carne non veterascunt, & eorum hominem ad peccandum trahunt; cor videlicet, & lingua.

Ioan. Casp. r Sicut non sunt omnes uiuentes pari modo, vel feruentes spiritu, vel disciplinis ac mori

moribus optimis instituti: ita nec senes *la. abba-* quidè cuncti vno modo, vel perfecti potestis *Moyse* sunt, vel probatissimi reperiri. Diuitiæ *secunda* enim senem u non sunt canicies capitis, sed *cap. 12.* industria iuuentutis, ac laborum præteritorum stipendiis metienda.

s Non omnium seniorum, quorum *Ibidem.* capita canicies tegit, quosque vitæ longæuitas sola commendant, nobis sunt imitanda vestigia, vel sectanda, seu traditiones ac monita suscipienda: sed eorum, quos laudabiliter vitam suam, ac probatissime cõperimus in iuuentute signasse, nec præsumptionibus propriis, sed maiorum traditionibus institutos.

t Sunt nonnulli, quorum etiam, quod *Ibidem.* est lugubrius, maior pars sine dubio reperitur: qui in tempore suo, quæ ab adolescentia sua conceperunt, atque ignauia senescentes, auctoritatem sibi non maturitatem eorum, sed annorum numerositate conquirunt.

v Nihil est, quod senectuti magis noceat *Cassio. im* ac dies hominis abbreviet, quam tristitia, *quandam* languor animi, atque ira. Nihil enim est *epist.* hilari senectute iucundius.

x Amplectenda est & amanda senectus: *Sen. epist.* plena est voluptatis, si illa scias vti. Gratias *12.* sima sunt poma, quum fugiunt. Deditos

vino potio extrema delectat, quod in se iucundissimum hominis voluptas habet, in finem suum differt.

Ibidem. y Iucundissima est ætas deuexa iam, nõ tamen præceps: quàm dulce est cupiditate fatigasse aut reliquisse!

Senec. lib. 2. z Molestum est, mortem ante oculos habere. Primum ista tam seni ante oculos debet esse, quàm iuueni. Deinde nemo tam senex est, vt improbè vnum diem non speret. Vnus autem gradus vitæ est, vnus autem dies par omni est.

Sen. epist. 36. ab Gratias ago; non sentio in animo ætatis iniuriam, cum sentiam in corpore tantum vitia, & vitiorum ministeria: senum vt viget animus, & gaudet non multum petendus, nunquam recusandus.

Sen. epist. 12. ac Nihil turpius, quàm senem viuere insipientem.

Ibidem. 23. ad Numera annos tuos, & pudebit eadem velle, quæ volueras, moriantur ante te vitia.

Sen. epist. 50. ae Turpis & ridiculosa res est, elementarius senex. Desine eadè velle senex, quæ voluisti puer: hoc opus sit, hoc cogitatio, imponere veteribus malis finem.

Sen. in li. de morib. af Monstro similis est auaritia senilis. Quid em̄ stultius est, vt dici solet; quàm

via

via deficiente augere viaticum? *Ibid. Senec.*
ag Honestior est, qui ad otium senectutem retulit, quam qui in otio inuenit, & tunc laborare incipiat.

ah Anus quum ludit, morti delicias facit: heu quàm miserum est, fieri metuendo senem! Frustra ad senectam ventum est, cum repetas adolescentiam. Senectuti, familiaris est loquacitas: thesaurum in sepulchro ponit, qui senem hæredem facit.
ai Senex facillè prouocatur, & difficillè reuocatur: citò credit, & tardè discredet, tenax & cupidus, tristis & querulus; i velox ad loquendum, & tardus ad audiendum: laudat antiquos, & spernit modernos: vituperat præsentia; & commendat præterita; suspirat & anxiat, torpet & infirmatur. Audi Poëtam: Multa senem circumueniunt incommoda.

Vide etiam in tit. Auaritia, r. Castitas, p. Consilium, l. Cõuersio, ae. Correctio, a, v. Inuentus, b, d, e, f, g, i. Mors, b, i, c, f, c g. Regere, f. Vita, l, v.

Seruitus.

a **B**onus, etiam si seruit, liber est, maiorque, si regnat, seruus est, nec est vnus hominis: sed quod grauius est, tot dominorum, quot victiorum.

b Seruit quicumque vel metu frangitur,

Jacob, Es vel delectatione irretitur, vel cupiditatis ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mœnore deiciatur, seruilis enim est omnis passio.

Hierony. e. Est sapienti seruire, libertas: ex quo colligitur, quòd stultò imperare, seruitus est: *Simpliciana num.* & quod peius est, cum paucioribus præsit, pluribus dominis, & grauioribus seruit. Seruit enim propriis passionibus, seruit suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die fugari potest, quia intra se dominos habet, intra se seruitium patitur intolerabile.

Imo. de vi O extrema conditio seruitutis, natura liberos genuit, sed fortuna seruos constituit, seruus cogitur pati, & nemo finitur compati: dolere compellitur, & nemo cò dolere permittitur. Sic ipse verò seruus est, vt nemo sit sibi: miseri, q̄ castra sequuntur, & miserum est aliena viuere quadra. *Seneca. 28. epist.* Qui seruitutem contempserit, in qualibet turba dominantium liber est.

Seneca. 47. epist. Serui sunt, imò homines: serui sunt, imò contubernales: serui sunt, imò humiles amici: serui sunt, imò conferui, si cogitaueris tantundem in vtroq; licere fortuna. Itaque derideo istos, qui turpe existimant; cū seruo suo cœnare. Superbissima enim consuetudo cœnanti domino stantium

tium seruorum turbam circundare: maiestatis suæ diminutionem putant ad eandem mensam cum seruo accedere.

ibidem. In felicibus seruis mouere, labia, ne hoc quidē v̄ loquantur, licet: sed sic fit, vt isti de domino loquatur, quibus coram domino loqui non licet. At illi, quibus non tantum coram domino, sed cum ipso erat sermo, quorum os non contuebatur, parati erāt pro domino porrigere ceruicē, in cuius loquebant, sed in tormētis tacebāt.

Seneca. ibi. Vis tu cogitare illū, quem seruum tuū vocas; ex eisdē seminibus ortum, eodem frui cœlo, æquē spirare, æquē viuere, æquē mori: tam tu illū ingenuum viderē potes, quàm ille te seruum. Stare ante limen. Calisti dominum suum vidi, & aliis intransibus excludi: martiana clade multos splendidissimè natos fortuna depressit: aliū ex illis pastore, alium custodem castrorum fecit.

ibidem. Sic cum in inferiore viuas, quæ ad modum superiorē tecum viuere velis. Quoties in mentem venerit, quantum tibi in seruum liceat, veniat in mentem tantundem in te domino tuo licere. At ego, inquis, nullū habeo dominum, bona ætas est, forsitan habebis. Nascis qua ætate Hecuba seruire cœperit, qua Crœsus, qua Darij mater, qua Plato, qua Diogenes.

- Sen. ibid.* k Erras, si existimas me quosdam quasi
fordidioris operę reiecturum, ut pote illu-
mulionem, & illum bubulcum: non mini-
steriis illos æstimabo, sed moribus. Sibi
q; q; da timorēs, ministeria casus assignat.
Sen. 47. episf. l Servus est, sed fortasse liber animos.
servus est, ostendo quis non sit, alius libe-
dini, alius avaritię, alius ambitioni, om-
nes timori. Nulla servitus turpior est,
quàm voluntaria.
Sen. 22. episf. m Paucos servitus, plures servitutem
tenent.
Sen. li. de moribus. n Qui in servos suos irascitur, & crude-
lis est, satis ostendit potestatem aduersus
alienos sibi defuisse.
Sen. 47. episf. o Servus tuis hilarem te præstes, non su-
perbus superiorem te colat: potius, quàm
timeant.
Sen. 3. de beneficiis. p Si quis existimat servitutem in totum
hominem descendere, pars eius melior est
excepta: corpora obnoxia sunt, & adscri-
pra dominis, mens quidem sui iuris est.
Senec. de moribus. q Plerique hominum stulti sunt, qui ser-
viles cibos & servilem fugiunt vestem, ser-
viles mores non fugiunt.
Ibidem. r Liberi seruiq; personam veritas separ-
rat, servum liberumq; medicum miscet.
Aut. Gel. li. 2. s Cum Diogenes ex libertate in servitu-
tem venderetur, & eum quidã emere vel-

let

let, quid servitutis scisset; percussus est:
Respondit, novi, inquit, hominibus libe-
ris imperare: at ille eum manumisit, filioq;
ei tradens; Accipe, inquit, liberos meos,
quibus imperes.

Vide etiam tit. Caro, x, z. Diuitiæ, o.
Libertas, Mors, c. k. Patientia; a d. Relin-
quere; n. Sacramentum.

Servitium.

a **V** Is ut serviat carō tua animæ tuę? *Aug. su-
per Ioan.* Deo serviat anima tua: debes re-
gere, ut possis regere.

b **Q**uam mihi accidit, ut ne amplius ca-
rus, quàm res, quæ canitur moueat; pœna ro-
liter me peccare confiteor, & tunc mal-
le non audire cantantem.

c **P**rudenter sibi Deus serviri vult, nõ ut
nimicæte sua debiles fiant: & postea me-
dicorum suffragia requirant. Temperan-
dum est enim ut si fieri potest, cœptu ob-
sequiũ magis prouehatur, quàm per in-
cõsiderantiã minuatur: intemperatiã em-
ipfam animam inquietam facit, ut quæ de-
infirmitate sollicita est, non tantũ dedita
sit diuinis servitiis. Damnum ergo affert
improvidentiã. Anima enim in tranqvil-
litate posita totum cor extollit ad Deũ,
integrõ cõsilio obsecrãs, quę petẽda sunt.

Grego. in Moral.
d **Q**ui accingi in diuino servitio prope-

R r 5

rat, quid aliud, quàm se contra antiqui aduersarij certamen parat: vt liber in certamine ictus suscipiat, quietus sub tyrânide in captiuitate seruiat. Vnde cum Deo pax robustior oritur, nobis ab aduersarijs durior pugna reseruatur.

Grego. in e Nemo potest in vna & eadem re omnipotenti Deo seruire, atque eius hostibus *quada ho* gratis existere. Nam Deo amicum se *mil. super* negat, qui eius placet inimico. *Exechie.*

Grego. in f Nonnulli terreno iudici tota die adfite *moral.* re fortes sunt: in oratione verò corâ Domino etiam vnius horæ momento lassantur.

Ber. i quo g Reuelatur seruo Dei, potestas, mercena- *dam ser.* rio, felicitas, filio veritas. Seruus dicit: Vadam ad portas inferi. Mercenarius, non

videbo dominum Deum meum in terra viuentium. Filii, psalmos nostros cantabim, &c.

Cas. super h Decorem domus, non dicit, pulchritudinem parietum, aut ministrorum pretiosissimos apparatus, sed ipsorum actuum beatissimam qualitatem, quibus cuncta gaudet ecclesia, scilicet in psalmorum iubilatione, in precum sanctitate, in Christiani populi deuotione: subiungens, quia vbicūq; habitat Deus, gloria est, gloriosum efficit quicquid inhabitare dignatur, & ab hospiti

Cas. super tis merito crescit hospitij magnitudo. *psal. 100. i* Quauis hoc nec à laicis videatur expectum

ptum, specialiter tamen sacerdotibus probatur impositum, vt tales ministros habeant qui diuinis regulis non repugnet. *k* Deus sustinet vt corrigat, flagellat, vt *Cas. sup.* erudiat, probat, vt præter: si fas est, vt *cor psal. 102.* lum non cooperiat terram. non potest fieri, vt Deus non protegat sibi purissime seruientem.

l Iustum est publicis actionibus personas *Cas. li. 3.* inserere morum perspicuas, vt per obse- *eps. 25.* quia fidelium, omnibus crescat utilitatis augmentum.

m Mutat quasi libet largitates malorum *Cas. li. 5.* seruientium manus: quia sicut fontis puri *eps. 11.* tas per limosa corrumpitur: sic affluentia boni principis malis distributoribus immutatur.

n Hæc est consuetudo vestra, o diuites, *Se. in sen.* tandiu cordi vobis sumus, quâdiu vsui, vt *orator.* iniuriam vocetis finem seruitutis.

o Quandiu seruus præstat, quod à seruo *Sene. 3. de* exigi solet, ministerium est, vbi plusquâ à *cenefic.* seruo necesse, beneficiū est: vbi enim in affectu amici trahit, beneficiū vocari incipit.

Vide etiam in titu. Diabolus. f. Fraus. d. Homo. l.

Simplicitas.

H Abeto simplicitatem colubæ, ne *Hic. adru* cuiquâ machineris dolos: & astu *fic. mon.* tiam

tiam serpentis, ne aliorum supplanteris in siduis: quia non multum distat in vitio, aut decipere, aut decipi posse.

Hier. sup. Osee. b. Prudentia absque simplicitate, malicia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur.

Ambro. 2. sup. Ioan. c. Simplex eris, si te mundo non implicaueris, sed explicaueris: explicando enim te à mundo, simplex, implicando, duplex eris.

Hier. sup. Osee. d. Nihil diuitius viro simplici. Quid enim simplicitate diuitius? quæ sicut bonus patet familiaris satis sibi abundat, & sua puritate contenta, non quærit alienum: nec abrodire, sed de cæteris fingit, nec se in ortes varias sæpe cõmutat, sicut astutia: quæ ut sic cauta, timet omnia, nec suis cõsiliis credit, versat ipsa suas sententias: simplicitas autem timere nil nouit.

Grego. in mo. tract. e. Vtraque bene in admonitione conuertitur, ut simplicitatem columbæ, astutia serpentis instrueret, & rursus serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret.

Grego. in moral. f. Nihil simplici corde felicius: quia ex quo innocentiam erga alios exhibet, nihil est, quod pati ab aliis formidet. Habet enim quasi artem quandam simplicitatē suā: nec suspectus est, pati, quod se fecisse non meminit. At contrā mens praua semper

per in laboribus est: quia autem molitur mala, quæ inferat: aut metuit, nec sibi hæc ab aliis inferantur.

g. Omnibus nobis in cõuersionis initio, *Berna. in nulla virtus magis necessaria est, quàm simplicitas humilis, & grauitas verecunda. dam.*

h. De beato Iob dicitur, quod erat vir simplex & rectus. Simplex videlicet, per innocentiam mansuetudinis, rectus per cautelam discretionis simplex, quia nullum lædere, imò prodesse desiderabat: rectus, quia se à nullo corrumpi permittebat.

i. Simplicitas sine rectitudine dissoluta est, & stulta: rectitudo autem sine simplicitate austerior nimirum existit & dura: verum vtraque virtus coniuncta, perfectum reddit hominem.

Vide etiā in ti. Adulatio. i. Doctrina. a. k. Hypocritis. o. Meritum. c. Sapientia. m.

Simoniam.

Lepre autem Giezi à sancto suscepisse, *Ambro. in doralem se estimant pecuniis comparere, suo passo.*
b. Sicut validioribus morbis capite vitia. *Ibidem.*
to reliquum necesse est corpus inundatione superioris morbi letaliter irrigari: ita & hi, qui caput habentur ecclesiæ, morbo pestifero fratrum vitiant corpus, ita ut videas in ecclesia passim, quos non

non merita, sed pecuniæ ad episcopatus ordinem prouexerunt.

Ibidem. c Nempe hoc est, quod doleo: quòd archiepiscopus carnaliter episcopū fecit: nā propter pecunias specialiter leprosum ordinauit. Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem: quia donum sancti spiritus gratiæ pretio comparasti, & commercū mirabile in animalium exitium peregisti.

Ibidem. d Oculis quidem carnalibus videtur quis episcopus magnus, & diuinis obrutibus inspicitur leprosus magnus, qui per pecuniam acquisiuit indebitum ordinem, & apud Deum perdidit interiorem hominem caro suscepit dignitatem, & anima perdidit honestatem.

Ibidem. e Quod dedit cum episcopus ordinaretur, aurum fuit, & quod perdidit, anima fuit: cum alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit, & quod dedit, lepra fuit.

Hiero. in epist. f Sæpe sinistra principia ad felicem perueniunt exitum: vt Iacob per suplatationem peruenit ad benedictionē: vt fruges quæ leprosa manu feritur, munda tamen metitur. Vt ex adulterino concubitu pulchra soboles nascitur: sic & pecunia quæ per simoniā acquiritur, felicem exitū habet, quū pauperibus profutura erogatur: sed nihil horum simoniaciis patrocinatur.

Sicut

g Sicut episcopum non decet manum, *Gre. in re* quam imponit, vendere: ita minister vel *gistro.* notarius non debet in ordinatione sui, vocem vel calamitū venundare.

h Simonie hæresis contagium iam olim *Hug. li. 2.* in Balaā pullulauit: qui diuinationis pre- *de sacra.* tio proposito, ad maledicendū populum *parte 10.* Dei perrexit. dehinc huius duo leguntur autores emeruisse: alter sub prophetica, alter sub apostolica doctrina. Primus Giezi magister esse vendentium, deinde Simon videtur emptor. Horum autem sectatores sicut non sunt in errore diuersi: ita nec in damnatione diuisi.

i Certè acceptior est apud Deū iustitia, *Pet. Rom.* quā præbenda: ideo cū in vtraque possit h *in epist.* monia cōmitti: dānabilior tamen est omnis venalitas in exhibitione iustitiæ, quā in venditione decimæ, aut præbendæ.

Vide etiam in tit. Munus.g.

Sobrietas.

a **S**obrietās est mentis & sensus, membrorum omnium, corporisq; tutela. *Au. li. ad* castitatis, pudicitiaq; munimentū, *sacr. Sir.* pudori proxima, amicitia pacisq; serua, honestatiq; semper cōiuncta, criminūque & vitiorum omnium profuga.

b Sobrietas, est recti iudicij tenax, memoriæ recordationisq; inseparabilis sa- *Ibidem.*

pian

pientia, secretorum custos, arcani velamen, lectionum & doctrinae capax, studiorum & artium bonarum disciplina pariter & magistris ingeniorum & capiendorum pedisequa, bonae famae semper auida, salubria atque utilia creans, virtutis singulare auxilium, cuncta cum ratione disponens, in congregatione honestorum se semper ingerens.

Aug. 1. c. Sobrietatis temeritatem fugit, pericula cuncta declinat, mutuis officiis obtemperat: superbiam deridetur, domum familiamque cum moderatione gubernat, si dem sibi committentibus seruat.

Ibidem. d. Sobrietatis perseverantia, inestimabilis est animi fortitudo: omnes eam, virtutes & omnes laudum tituli concupiscunt: quia sine ipsa ornari aut placere non possunt.

Chrys. e. Simplicior victus & mensa mediocris plurimum iucunditatis habet & voluptatis: e contrario vero ditium mensae execrabiles quidem & horridae, ac membrorum contaminationis plene.

Orig. ho. f. Sobrietatis omnium virtutum mater est: sic e contrario ebrietas, omnium vitiorum origo.

Cas. sup. psal. 69. g. Sobrietatis felix, satietatis salutaris, quae quanto copiosius sumitur, tanto magis sobrietatem mentibus donare dignatur.

Rec.

h. Recens esca perceptio tam in vespertinis quam nocturnis orationibus pleuem tenuemque sensum non sinit inueniri: ideoque satis commodum & utile hora nona refectio: tempus indultum est, in quo reficiens stomachus non solum in nocturnis vigiliis levis ac vacuus, verum etiam in ipsis vespertinis solenitatibus digesto iam cibo aptissimus inuenitur.

i. Si quod naturae satis est, replere indigetiam velis, nihil est quod fortunae affluentiam petas: paucis enim minimisque natura contenta est: cuius facietatem si superfluis velis regere, aut iucundum, quod infuderis fiet, aut noxium.

k. Hanc sanam ac salubrem formam vitae tenere, ut corpori tantum indulgentiae, quarum bonae valetudinis satis est. Cibus famae cedet, potio sitim extinguat, vestis frigus arceat, domus munimentum sit adversus infecta corporis: haec utrum cespes erexerit, an vanus lapis gentis alienae, nihil interest. Scitote tam bene hominem culmo, quam auro tegi. Cogitare nihil preter animum esse miserabile, cui magno nihil magnum est.

l. Sine fastidio implendus est veter. Quid enim ad rem pertinet, quid accipiat, perditurus quicquid acceperit?

Ss

Tr. de of. m Sobrietas, est affectus moderationis cōtra incētiua crapulę, & diluuiū ebrietatis. Vide etiam in ti. Abſtinentia. Ebrietas. Gloria vana. a. l. Gula. Sacerdos. n. Temperantia. m.

Societas.

Aug. de ci a. mit. Dei.

Societas nullo modo fit maior accedente siue permanente conſorte poſſeſſionis bonitatis: imò poſſeſſionem bonitatis quātō latius, tantō concordius indiuidua ſociorum poſſidet charitas. Non habebit denique iſtam poſſeſſionem, qui eam noluerit habere communem: & tantō eam reperiet amplioſem, quātō amplius ſibi potuerit amare conſortem.

Amb. ſup. Luc. li. 4.

b Non turbatur nauis, quę Petrum habebat, ſed turbatur illa, quę iudam habebat: & ſi multa illorum diſcipulorum merita naufragabant: tamen adhuc perfidia proditoris agitabatur in vtraque Petrus: ſed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis. Caueamus igitur perſidum, caueamus proditorē, ne per vnum plurimi fluētuenus.

Ibid. li. 5.

c Voluit Chriſtus deſeri, voluit prodi, voluit ab apoſtolo ſuo tradi: vt cum ſis deſertus à ſocio, proditus ab ipſo, moderatē ſeras tuum erraſſe iudicium, periſſe beneficium.

Erat

d Erat in nauicula Simō Petrus, ſed e-
rat pariter & Iudas proditor: quāuis il-
lius fides fundaret nauiculam, hui⁹ tamē
perfidia eam perturbabat. Trāquillitas eſt,
vbi ſolus Petrus nauigat, tēpeſtas vbi Iu-
das adiungitur. Licet eſſe Petrus firmus
ſuis meritis: perturbabatur tamen crimi-
nibus proditoris, vnus igitur delicto cū-
ctorum merita quaſſantur.

e Tolerandi vbique ſunt proximi: quia
Abel fieri non valet, quem Cain malitia
non exercet: Vnum verò eſt, poſſetia, quā
vitari ſocietas malorum debeat, ne ſi for-
taſſe corrigi non valent, ad imitationem
trahant, & cum ipſi ſua malitia non mu-
tantur, eos qui ſibi coniuncti fuerint, per-
uertant.

f Bonus ſic malo connectitur, vt aut pa-
res reddantur: aut citō ab inuicem ſepa-
rentur. Amicitia enim pares aut querunt
aut faciunt.

g Rerum natura ſic eſt, vt quoties bonus
malo coniungitur, non ex bono malus
melioſetur, ſed ex malo bonus contami-
netur: diuerſitas enim rerum nunquam
poſteſt habere concordiam, & multos ſō-
licitat ſocietas nefanda.

h Vitioſus conſcientias vitioſorum non
refugit, & vbi omnes ſordent, vnus mi-

Ss 2

nimè fortè sentitur. *Isto. lib. i.* Ante ignem consistens, etiã si ferreus sis, aliquando dissolueris, proximus periculo diuturnus non erit. Per assiduitatem citò peccat homo. Sæpe familiaritas implacuit, sæpe occasiõnem peccandi dedit, sæpe quod voluntas nõ potuit, assiduitas superauit.

Ibidem. k Melius est habere malorum odium quàm consortium. Sicut bona multa habet communis, vita sanctorum, sic pluri- ma mala societas affert malorum.

Hug. li. 3. de anima. Amabilis socius omnibus est officiosus, & nulli onerosus, quia deuotus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundum, domini seruus, proximi socius, mundi dominus, superiora habet ad gaudium, æqualia ad consortium, inferiora ad seruitium.

Cas. super ill. ps. De- climate à n. me mali. Remedium enim est, quæ conuerti velle non videris, vitare, si possis. Ipsi quoque hominè duplices manus, socias aures, oculos geminos Diuina tribuerunt: vt robustius perageretur officium, quod duorum fuerat societate comple- dum.

Pet. Chr. o. Melior est societas simplicis inter sapiè- tes nutriti, quàm prudētis eum peccato- ribus educati. Dulcior est sapientia aspera

vit

vita inter sapientes, quàm dulcis inter in- sapientes. Si quis in cœlum ascendi sset, naturam que mundi & pulchritudinem syderum

pspe xisset, suauem illam admirationem sibi fore, quæ iocundissima fuisset, si alium cum natura haberet; sic natura solitarii nihil affert, quod non ab illa natura

q Magna pars peccatorum tollitur, si peccatori testis adsistit. Aliquem habeat animus quæ vereatur, cuius autoritate secre- tum suum sanctius faciat, iuxta illud: Vt vitium vitæ, vitique suspicionem, Semper eos tecum, quos verearis, habe.

r O felicem illum, qui sic aliquem vereri potest, vt ad memoriam quoque eius, se componat atque ordinet, qui sic aliquem vereri potest, citò erit verendus, vbi ad regulam praua corrigeret.

s Humanitas vetat superbum esse apud socios, vetat auarum, verbis, rebus, affectibus communem se; facilemque omnibus præstat, nullum alienum malum putat, bonum autem suum videt maximum, quod ali- cuius bonum futurum esse amat.

t Omnium societarum nulla præstantior est, nulla firmitior est, quàm cum viri boni, moribus similes, sunt familiaritate coniuncti. Nulla res magis animos inhonestos

& in prauum inclinabilis reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuersatio. Paulatim enim descendit in pectora & vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri.

Sen. ibid. x. Conuictor delicatus paulatim enervat, & emollit, necesse est, aut imiteris, aut oderis, vtrunq; aut deuitandum est, ne aut similis malis fias, quia multi sunt; ne vel inimic^o multis, quia dissimiles sunt. Cū his cōuersare, q̄ te meliorē facturi sunt, illos admittite, quostu potes facere meliores

Se. in epi. y. Nullius rei sine socio incunda est possessio. Non magis vtilitati est ager cum redbibus amplis, quàm vicinus æqualis cum moribus bonis. Sit tibi erga singulos salu libra sermonis; vt te blandum pueri, comem iuuenes, grauem senes metiantur.

Ibidem. z. Antè circumspectandum est, cūm quib^o edas & bibas, quàm quid edas & bibas. a b Comes facundus in via pro vehiculo est.

Vide etiam inti. Auaritia. b. x. d. a. Consolatio. q. Cōuersatio. d. g. a. m. a. n. a. p. a. t. d. x. a. y. Discere. l. Excusatio. e. Fraternalitas. Pax. a. c.

Augus. in a. quod iser. **T**oties enim dies natalitios sancto

eorum celebramus, quoties virtutes eorum recolimus, quibus claruerunt in terris: vt ad gloriam illius, à quo totum habuimus referamus.

b Melius faceret Iudæus in agro suo aliquid vtile, quàm in theatro seditiosus existeret: & melius sceminæ eorum die sabbati lanam nerent, quàm tota die in nemijs suis impudicè saltarent.

c Dominico die à labore terreno cessandum est, atq; omnimodo orationibus insistendum, vt si quid negligentæ per sex dies agitur, per diem resurrectionis dominicæ precibus expietur.

d Quid prodest interesse festis hominū, si contingat deesse festis angelorum?

e Valde absurdum est nimia saturitate velle honorare martyrem, quem sciamus Deo placuisse ieiunijs.

f Si desinas ab omnibus secularibus operibus, & nihil mundanum geras, sed spiritalibus operibus vaces, ad ecclesiam conuenias, lectionibus diuinis aurem præbeas, de cælestibus cogites, de futura spe solitudinem geras, venturum iudicium præ oculis habeas, non respicias ad præsentia & visibilia, sed ad inuisibilia & futura: hæc est obseruatio sabbati Christiano.

Vide etiam in tit. Sanctitas. k. l. m. p. q.
Sollicitudo, sive occupatio.

Gr. in mo.

A Mant peruersi homines pro huius mundi gloria tribulationes, cunctisq; pro ea sudoribus libenter seruiunt, & grauium laboru iugo deuotissime colla submitunt, quod bene sub Ephraim specie Osee propheterante describit, qui ait; Ephraim vitula docta diligens tritura. Vitula enim tritura laboribus assueta, relaxata, plerunq; ad eundem laboris vsu etiam non compulsa reuertitur. Ita prauoru mes huius mundi seruitio dedita, & reru temporalium fatigationibus assueta: etiam si sibi libere vacare liceat, subesse tamen terrenis sudoribus festinat.

Gre. ibid.

b Cessationem Dominus a mundi laboribus imperat, sancte quietis dulcedinem persuadet, & tamen vesana iniquoru mes plus se affeque aspera carnaliter, quam tenere blada spiritualiter gaudet: plus acerbitate fatigationis, quam quiete dulcedinis pascitur.

Ibidem.

c Quid per porcos & capras exprimitur, quae plerunq; qui comedunt, lachrymas emittunt: nisi difficultas vitae praesentis, quae a dilectoribus suis & si non sine luctu agatur: tamen cum lachrymis agatur? Manna sibi deferentes cum peponibus ac carnibus

nibus; porcos caprasque quietes, quia videlicet peruersae mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius mundi itinera etiam lachrymis plena concupiscunt, contemnunt habere, vbi spiritualiter gaudeant, & desiderate appetunt, vbi carnaliter gemant.

d Plus in hoc mundo honor, quam despectio occupat, & magis prosperitatis sublimitas, quam necessitatis aduersitas grauat. Mens dum pro blanda occupatione premitur, libens ad exteriora deriuatur. *Ibidem.*
e Qui rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora disponunt, cum sollicitudine ad interiora refugiunt, quum nequaquam perturbationem strepitus diligunt, se apud semetipsos intus in tranquillitatis sinu requiescunt.

f Nonnunquam qui quietus alicuius esse meriti creditur, positus in qualibet actione diuiditur. *Ibidem.*

g Saepe qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt, & saepe, qui occupati bene vsibus humanis viuerent, gladio suae quietis extincti sunt. Nonnulli hominum ita otiosae mentis sunt, vt si eos labor occupationis excipiat, in ipsa operis inchoatione succumbant.

Ibidem. h In istis visibilibus, quæ intuemur, cor nostrum extra se spargitur, & quicquid de se intrinsecus agatur, obliuiscitur, dū extrinsecus occupatur.

Ibidem. i Occupatio secularium dignitatum tantò facilioribus vitijs premitur, quanto maioribus curis grauatur.

Ibidem. k Sæpe misericors Deus, quos suos tenere diligit, eos sollicitè ab exteriorib⁹ actionibus custodit. Nam & plerunq; paterfamilias ad eū laborem seruos dirigit à quo subtiles filios suspendit.

Be. in quo
dam ser. l Præoccupatum quippe secularibus desiderijs animum delectatio sancta declinat, nec misceri poterunt vana veris, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis: vt pariter sapiat, quæ sursum sunt, & quæ super terram.

Ibidem. m Cor meum, quando futurum non curat gaudiū implicatur amore terrestrium, cumq; illis inuoluitur, vanitas recipit, curiositas deducit, voluptas inficit, cupiditas afficit, luxuria inquinat, torquet inuidia, cruciat tristitia, turbat iracundia, sicq; miser casibus, vitijs omnibus, & quasi per

Chry. sup. multa mens dispergitur, quærit nec inuenit, vbi requiescere possit.

Da nobis
hodie. n Nequaquam vltioris cura dici te conterat: cuius enim dici spatium te visurum

surum nescis, quam ob causam illius solitudine torqueris?

o O infelix anima, quid sollicita es erga Ricar. de plurima? porro cum vnū sit necessarium, *San. Gild.* dilige vnū in quo sunt omnia, & ibi fige cor tuū, & desiderium. Nam felices illius ciuitatis ciues, cui⁹ participes in idipsum, mundus. n. transit, & cōcupiscentia eius.

p Sollicitus dicitur, quasi solerctus, in *Ist. li. c. 19.* quantum scilicet aliquis ex quadam soler molog. ria animi, velox est ad prosequendum ea, quæ sunt agenda.

q Nam sicut homo nunquam inuitus bene *Max. epi.* ne seruit: ita nec occupatus bene commē- *scopus in* data custodit. *quodā ser.*

r Non inuenio, cū quo te malim esse, quā *Sene. epi.* tecū, si potes, obduc te, & occupationibus *sto. 19.*

istis nec iactare debes, nec abscondere. Id

age, vt ortum tuū non emineat, sed appareat, si latebras times, te satis priora monstrabūt. Tenebras habere nō potes, sequetur quocūq; fugeris multū pristinae lucis, quietem potes vendicare sine illius odio.

s Vbicūque mecum sum, rebus enim *Sene. epi.* me non trado, sed commodo. *sto. 55.*

t Nunquid non succedent occupationes *Sene. 72.* nouæ? serimus illas, ex vna exēit plures.

v Cū Diogeni fur de nocte sacculum *In proier.* cum nūmis subtrahere conaretur, & ille *philosoph.* senti

sentiret: tollē, inquit, infelix: vt facias vtrosque dormire.

Vide etiam in tit. Auaritia. a. g. Caro. o. Contemplatio. f. m. a. f. Cupiditas. s. Deuotio. b. Diuitiæ. a. n. b. q. b. r. Gratiæ. k. n. Iudex. i. g. q. Labor. e. Mundus. g. Prælatio. b. z. Prosperitas. s. Regimen. h. Simplicitas. b. Solitudo. a. l. s. v. a. b. a. h.

Aug. li. 2. de singul. l. 1. de singularitate. cle.
M Inus voluptatibus stimulatū: qui non est vbi frequentia voluptatum, & minus auaritiæ molestias patitur, qui diuitias non videt.

Hic. cōtra Ioh. i. 1. 2.
Sapiens nunquam solus esse potest: habet enim secū omnes qui sunt, & qui fuerunt boni, & animū liberum, & quod cūq; vult profere & transfere, & quod corpore non potest, cogitatione complectitur: & si hominū inopia fuerit, loquitur cum Deo nunquam bonus solus erit.

Hic. i. epi. ad Helio.
Infinita eremi vastitas te terret, sed tu paradisum mente deambula: quotiescunque cogitatione ac mente illud conscenderis, tōies in eremo non eris, scabra sine balneo contrahitur cutis: sed qui in Christo semel foras est, non illi necesse est iterum lauari.

Hic. i. epi. ad Rusti.
Solitariam vitam nunquid reprehendis? minimè, quippe quā saepe laudamus.

mus, sed de monasteriis his nolimus egredi. Milites quoque eremi dura rudimenta nō terreāt, qui specie conuersationis multo tēpore dederūt, qui omnī fuerunt minimi, vt primi omnīū fierēt: quos nec esurics, nec satietas aliquādo superauit, qui paupertate lætātur, quorum habitus, sermo incessus, vultus doctrina virtutū est.

Gr. li. 30.
Si carni, quod licet abscindimus, mox in spiritu, quod delectat, inuenimus. Intentioni quippe animæ si exterior euagatio clauditur, interior accessus aperitur: nam quod extra se spargi, ppter disciplinā mens nō potest eo super se, intendere per prouectū potest: quia & in altū crescere arbor cogitur, que per ramos diffundī prohibetur, & quum riuos fontis obstruimus, fluentia surgere ad superiora prouocamus.

Gre. ibi sit per illud.
Qui corpore remotus viuit, sed tumultibus conuersationis humanæ terrenorū desideriorum cogitatione se inserit, non est in solitudine: si vero prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullo secularium curarū tumultu in corde patiatur, non est in vrbe.

B. r. ad So. phia vir.
Malū, quod nemo videt, nemo arguit, accedit tēpator, licentiū perpetratur iniquitas. In conuētū verò, si qua bona agis, nemo

nemo prohibet. Malū autem facere si vis,
non licet: si ergo de fatuis virginibus es,
congregatio tibi necessaria est: si de prudē-
tibus, tu congregationi.

Ori. hom. h Quādiū quis permittus est turbis, &
81. *super* in multitudine fluctuantium volutatur,
Leuitic. non vacat soli Deo, nec segregatus est à
vulgo, nec potest esse sanctus.

Ioā. Cas. i Solitudo sicut nouit emendatis mori-
de instit. bus contemplationem purissimā reserare
monacho. & intuitū sincerissimo spiritualiū sacra-
lib. 9. mentorū scientiam reuellare: ita eorū qui
minus emendati sunt, vitia non solum ser-
uare, sed etiam exaggerare cōsuevit. Tā-
diū patiens sibi quisque videtur & humi-
lis donec nullius hominū commiseretur
e confortio: ad naturam pristinam reuersu-
rus, quum interpellauerit cuiuslibet occa-
sionis commotio.

Val. Ma. k Crates cum vidisset secretō ambulan-
ES Senec. tem adolescētulū, interrogauit, quid illi
solum faceret: mecum, inquit, loquor. cui
Crates: caue, inquit, rogo, & diligēter at-
tende, ne cum homine malo loquaris.

Sen. li. 2. l Proiice quæcunque cor tuum laniant,
episto. quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum
cum illis euellendum erat.

Senec. epi- m Quidam adeo in latebras refugiūt, vt
sol. 2. putēt in turbido esse, quicquid in luce est.

Lug

n Lugentem timentēmq; custodire sole *Senec. epi-*
mus, ne solitudine malē vtatur. Nemo est *sto. 10.*
ex imprudētibus, qui relinqui sibi debeat.
Illud enim quod solitudo habet commo-
dum, est non timere iudicem.

o Quid autē prodest recōdere se, & antē, *Senec. epi-*
oculos hominum, aurēque vitare? Bona *sto. 92.*
conscientia turbam aduocat, mala & soli-
tudine anxia est, atque sollicita. Si honesta
sunt quæ facis, omnes sciāt: si turpia, quid
refert neminem scire, cum tu scias? O te
miserum, si contemnis hunc testem!

p Qui res & homines fugit, ille est quem *Senec. 56.*
cupiditatum suarū infelicitas relegauit: *epistol.*
qui alios feliciores videre non potuit, qui
se velut timidum atq; iners animal metu
occultauit: ille sibi nō viuit, sed quod tur-
pissimum est, ventri, somno, libidini, non
sibi viuit, qui nemini.

q Viuit is, qui multis vsui est: viuitis, quī *Senec. 62.*
se vitur: qui verō latitant & torpent, mor *episto.*
tem suam antecesserunt.

r Omnia nobis mala solitudo persuadet, *ibidem.*
nemo est, cui non sanctius sit cum quoli-
bet esse quā secum.

t Licet foris resonent omnia, dum intus *ibidem.*
tumultus non sit, dum inter se non rixen-
tur cupiditas & timor: dum auaritia luxu-
riæque non dissideant, nec altera alteram

vex

vexet, bene est animo. Nā quid pdest totius regionis silentiū, si affectus fremunt?

Sen. 7. e. v. pisto. Quid tibi præcipue vitandū existimes, quæris: turbam. Nunquam illi tu te commiseris, nunquā à turba mores, quos ex tu li, refero. Aliquid ex eo, quod composui, turbatur, aliquid ex his, quæ fugavi redit, inimica est multorum conuersatio: nam aut aliquid vitij nobis ingerit, aut cōmodat, aut imprimit: quo maior est populus, cui miscemur, hinc periculi plus est.

Ibidem. x Nihil tam damnosum bonis moribus, quam in spectaculo residere. tūc enim per voluptatem facilius vitia subrepunt.

Senec. epi. sto. 8. z Secessi nō tantū ab hominibus, sed à rebus, & in primis à rebus meis. Qui nihil videntur agere, maiora agunt.

Senec. 2. 2. epi. sto. a b Tumultuosam probātes vitā, quotidie cum difficultatibus rerum magno animo colluctantur. Sapiens feret ista, nō eliget, & mallet esse in pace, quā in pugna.

Senec. 5. e. v. pisto. a c Iocundum est esse secum, quum quis se dignū diuissimè quo fruatur efficit.

Senec. epi. sto. 57. a d Animalia quædam, ne inueniri possent, sua circa ipsum cubile cōfundūt. Idē tibi faciendū est: aliōquin nō deerunt qui persequantur. Multi aperta transeūt, capita & obstusa rimantur, furem signata sollicitant, vile videtur quicquid patet.

Am

a e Amplectēdum est otium, quod inter *Senec. 74.* Deos agitur, quod Deos facit: sed forrē *epist.*

cōquereris virtutē abscondi. Nulla virtus latet, & latuisse, non ipsius est damnum.

a f Solitudinem quærit, qui vult cum in- *Sen. li. de* nocentibus viuere. Oprimus animus & morib. pulcherrimus Dei cultor est.

a g Non viuas aliter in solitudine, alter *Sen. ibid.* in foro.

a h Euge multitudinem, fuge paucitatē, *Senec. in* fuge & vnum. Vnus pro populo mihi est, *quadam* & populus pro vno. Mihi satis est vnus, *sa. epist.* tis est nullus.

a i Omnes vacant qui volunt, neminem *Senec. in* res sequuntur, ipsi illas amplexantur, & *epist.* argumentū felicitatis occupationem esse putant.

Vide etiam in tit. Acedia, k. Detractio, m. Otiositas. Prælatio, b, n, b, o. Societas, o. Taciturnitas, x.

Sortilegium, & Diuinitio.

a V Arro dixit quatuor esse diuinitio *Is. li. 8. c.* nis genera, terram, aquam, aëra & 9. Sibi ple ignem: hinc Geomantiam, hydromantiā *vnus de o-* aëromantiā, pyromantiam, dictam con- *mnibus* stat. Diuini dicti sunt, quasi Deo pleni, di *agitur &* uinitate enim se plenos simulant, & astu- *ex Aug. in* tia quadā fraudulenta hominibus futura *dec. q. 26.*

T t

coniectat. Duo sunt autem genera diuinationis: ars & furor. Incantatores dicti sunt qui peragunt verbis artem: sunt arioli, sunt aruspices, sunt augures: qui & auspices & sortilegi, auspicia & auguria: sunt phytones, genethliaci, sunt salifatores, sunt & præstigia. Cuncta autē hæc sunt à Christiano vitanda, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda, nam in his omnibus ars, dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum, & malorum angelorum exorta.

Tull. in 2. de diuin. b Diuination est earum rerum prædictio, & præsentio, quæ sunt fortuitæ.

Augu. in c. lib. de ciuitate Dei. c Qui sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat se prudētem fieri posse, non sanus, sed æger, non prudens, sed stultus in ægritudine assidua laborabit, & in cæcitate noxia stultus, & demens permanebit, ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à diuinis, & Magis, vel ab ipsi dæmoniis idololorum cultura expetitur, mors potius dicenda, quàm vita.

Aug. lib. 3. confessi. d Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam: quod quasi nullum eis sacrificiū & nullas preces ad aliquem spiritū ob diuinationem

nem

nem dirigeretur, quod tamen Christiana & vera pietas consequenter expellit, & damnat.

c. Huiusmodi artes nugatorie: vel noxiæ *Aug. li. 9. de doctrinate hominum.* & dæmonum, quasi peccata Christiana infidelis & dolosæ amicitie constituta, *siiana.* penitus sunt repudiandæ, & fugiendæ Christiano.

f. Non est absurdum credere, aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non doctissime arte magica, sed dispensatione occultæ, quæ Phironissam & Saulem latebat.

se ostēderet spiritus iusti aspectibus regis, diuina eum sententia percussurus: vel non verè spiritus Samuelis à reque sua exciatus est, sed aliquod phantasma & illusio imaginaria diaboli machinationibus facta quam scriptura Samuelem appellat, sicut solent imagines rerū suarum nominibus appellari.

g. Non debemus sub exemplo Ionæ sortibus credere, vel illud de actibus Apostolorum huius testimonio copulare, vbi sortibus Mathias in apostolatum eligitur.

h. Si quis ariolus, aruspices vel incantatores obserauerit, aut phylacteriis vsus fuerit, anathema sit.

Beda sup. act. apo. i Non exemplo Mathiæ, vel quòd Io-
nas propheta forte deprehensus sit, indif-
ferenter fortibus est credendum, cum pri-
uilegia singulorum communem legem o-
mnino facere non possunt. Si qui tamen
necessitate aliqua compulsi, Deum pu-
tant fortibus Apostolorum exemplo esse
consulendum, videant hoc ipsos aposto-
los, non nisi collecto fratrum cœtu, & pre-
cibus ad Deum fuis egisse.

Isi. lib. etymolog. k Sortilegium, est quoddam genus cul-
turæ idolorum, ex dæmonum consulta-
tionibus futura prædicendo.

Spes.

Aug. de a. spirit. & littera. **M**ihi magis videtur fidei filius, qui
nouit, à quo speret, quod non-
dum habet, quàm qui sibi tribuit, quod
habet.

Aug. sup. b. psal. c. 3. Vita vitæ mortalis, spes est vitæ im-
mortalis.

Aug. de c. charitat. Qui gaudet in spe, tenebit & rem: qui
autem spem non habet, ad rem non pote-
rit peruenire: spes & charitas erunt idem.

Aug. in d. enchirid. Fides credit: spes & charitas orant: sed
sine fide esse non possunt: at per hæc & fi-
des orat.

Ambro. in e. examer De diuina miseratione tunc speran-
dum amplius est, quum præsidia huma-
na

na defecerint.

f Spes commodi, furatur labores, & me *Idē. super
psal. 12.*
tum abscondit periculi.

g Omne opus leue fieri solet, quum eius *Hiero. in
pretium cogitatur, & spes præmij solatiū
epist.*
fit laboris.

h Spes in æternitatem animum erigit, *Greg. lib.
& idcirco nulla mala exterius, quæ tole-
rat, sentit.* *6. mora.*

i De spe incassum præsumit, qui timere *Grego. lib.
Deum in suis operibus renuit.* *moral.*

j De creatore desperare est, spem in crea- *Grego. in
tura ponere.* *moral.*

k Tu es Domine spes mea: Quicquid agē *Bern. ser.
dum, quicquid declinandum, quicquid to-
lerandum, quicquid optandum, tu es Do-
mine spes mea, hæc vna mihi omniū pro-
missionum causa, hæc tota ratio meæ ex-
pectationis: præterdat alter meritum, su-
stinere se iactet pondus diei, & æstus, ieiun-
nare bis in sabbato se dicat, postremò nõ
esse, sicut cæteros hominum gloriatur. Mi-
hi autem adhærere Deo bonum est, & po-
nere in Domino Deo spem meam.*

l Si mihi præmia promittuntur p te obti- *Bern. ibi.*
nenda, sperabo: si insurgant aduersum me
prælia, si sæuiat mundus, si fremat mali-
gnus, si ipsa caro aduersus spiritum concu-

piscit, in te ego sperabo.

Idem ibi. m. Ut quid cunctamur omnino abicere spes miseras, vanas, inutiles, seductorias, & huic vni tam solida, quam perfecta, tam beata: spei tota deuotione animi, toto feruore spe inhaerere?

Idem ser. n. Dicit fides: parata sunt magna in excogitabilia bona a Deo fidelibus suis: dicit *10. super* Qui habet spes: mihi illa seruantur, nam tertia quidem charitas: curro ego, ait, ad illa.

Bernard. o. Tria confidero, in quibus tota spes mea consistit: charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. Non est via ad regnum sine praemiis regni, nec sperare potest coeleste regnum, cui nec super propria regnare membra adhuc donatur.

Ibidem. p. Tu es patientia mea. Si tribulatio infertur, per te superabo: tu es spes mea: si praemia promittantur, per te obtinebo: si insurgat hostis, non nisi in te sperabo.

Orig. sup. Exo. ho. 9. q. Futurorum spes laborantibus requies parit, sicut in agone positus dolorem vulnerum mitigat spes coronae.

Casi. sup. psal. r. Spes, est virtus, qua speramus praemium vitae aeternae iustorum meritis reddendum.

Senec. in solat. f. Spes est vltimum aduersarum rerum solat

solatium, memoriae minimū tribuit quis *quadam* que, spei plurimum. *epist.*

t. Spe bonorum, quicquid indignitatis *Senec. in* imponitur, ferre conuenit: remedium bonorum futura spes est, nec innocentem debilitat conscientiam, quum in aduersis solatium est, non meruisse, quae patitur. *proverb.* Fortuna innocentem deserit saepe, at bona spes nunquā.

Vide etiam in rit. Desperatio, f. Resurrectio, r. Tribulatio, k, a, l.

Spiritus sanctus.

a. S. ANCTUM semper opus in me spira, vt *Augm. in* cogitem: cōpelle vt faciam: suade vt *epistol. ad* te diligam: confirma me, vt te teneam: cu *quendam* stodi me, ne te perdam. *comitem.*

b. Spiritus sapientiae negligentiam impi *Hier. sup.* grē repellit, spiritus intellectus diligen *Marcum.* tiam rationabiliter quaerit, spiritus confilij diuinam prouidentiam prudenter inuenit, spiritus virtutis instigationes fortiter recōdit, spiritus scientiae obliuionem lubricam diu esse integrē non sinit, spiritus pietatis humanam fragilitatem clementer indulget, spiritus timoris Dei improuidam ignorantiam ardentem decoquit, & bene replet.

c. Sapientia domū aedificat, intellectus *Hier. ibi.*

gubernacula inuenit, consilium bona discretetia facit, virtus in paciētia animā possidet: sciētia diuitiā Dei & salutis acquiruntur, pietate prosperitas præsentis vitæ & futuræ consistit, timore humanitas conseruatur, & omne peccatum expellitur.

Greg. in moral.

d. Porro ad faciendum bonum quid in nobis bonus spiritus operatur? profectō monet, mouet & docet: monet memoriā, mouet voluntatem, & docet rationem: nec minimam paleam intra cordis, quod possidet, habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circumspectionis & compunctionis exurit spiritus dulcis & suavis.

Grego. ibi.

e. Habitare in corpore animam, probāt vitales sensus corporis, habitare in anima spiritum, probat vita spiritualis. Illud ex vsu & auditu dignoscitur, istud ex charitate & humilitate, ceterisq; virtutibus.

Greg. sup. f. Ezech.

f. Septem gradū erat ascensus ciuitatis. Sunt enim multi, qui iam per septem gradus, id est, per sancti spiritus septiformem gratiam, aditum vitæ celestis inueniunt: per timorem Dei humiles, per pietatis studium misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectū prouidi, per sapien-

tiā maturi.

g. Spiritus sanctus in colūba & igne adparuit: quia omne cor, quod eius gratia tangitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iustitiæ fit accensum.

h. Spiritus sanctus contra singula tentamenta erudit, & in septē virtutibus temperat, vt contra stultitiā sapientiā, contra hebetudinem intellectū, cōtra præcipationē consiliū, contra timorē fortitudinē cōtra ignorātiā scientiā, contra duritiā pietatē, contra superbiam det timorem.

i. Spiritus sanctus in linguis igneis adparuit, quia omnes quos repleuit, ardentis hō. Si quis pariter & loquentes fecit. *Grego. in moral. diligit.*

k. Quia Dominus discipulos & zelo succensos, & verbo eruditos intus reddit, foras linguas igneas ostendit: in significatione admodum sunt elementa, vt ignem & sonitum sentirent corpora, igne verò inuisibili, & voce sine sonitu docerentur corda. Foris ergo fuit ignis qui adparuit, sed intus qui scientiam dedit.

l. Idecirco spiritus sanctus in igne & colūba nobis monstratus est, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentis exhibet. Nequaquam ergo spiritus sancto ple-

nus est: qui aut in tranquillitate mansuetudinis feruorē emulacionis desecit, aut rursus in emulacionis ardore virtutem mansuetudinis amittit.

Grego. ho. 13. In terra datur spiritus, vt diligatur proximus: è cœlo datur spiritus, vt diligatur Deus: sicut ergo vna est charitas & duo pcepta: ita vnus spiritus, & duo dona.

Greg. sup. Exech. Considero patres noui & veteres testamenti, Dauid, Danielē, Amos, Petrus, Paulum, & Matthæum. & apertis oculis fide inueor: implet nanq; spiritus sanctus puerum citharœdum & psalmistam facit: implet abstinentem puerū, & iudicē senum facit: implet pastorem armentarium, & prophētā facit, implet piscatorē, & principem apostolorum facit, implet persecutorē, & doctorē gentiū facit, implet publicanū & euāgelistā facit, quā ergo infans sumus, qui hunc spiritū nō quærimus?

Greg. sup. illud Ma. 4. Ductus Abisq; vlla dubitatione cōueniēter accipitur, vt à spiritu sancto ductus credatur, vt illic eū suus spiritus ducener, vbi eū ad tentandum spiritus malignus inueniret. *à spiritu. Ber. super can. jer. 5.* Cum absque corporis adminiculo nec bestialis spiritus seruilis conditionis debitu soluere, nec spiritualis cœlestisque creatura implere ministeriū pietatis, nec ratio

rationalis anima tam proximo, quā etiā sibi sufficiat consulere ad salutem, liquet omnem creatum spiritum, siue vt iuuet, siue vt iuuetur, siue simul vt iuuet & iuuetur, corporeo prorsus indigere solatio. Spiritus paracletus dat pignus salutis, Berna. in robur vitæ, sciētiae lumen: pignus salutis, sermo. 2. vt ipse reddat testimonium spiritui tuo, *Pente.* quod filius Dei sis. Robur vitæ, vt quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam eius non solum possibile: sed etiam facile fiat lumen sciētiae, vt cum omnia benefeceris, te seruum inutilem putes, & quicquid boni in te inuenieris, illi tribuas à quo omne bonum est. In tribus istis spiritus sanctus docebit te omnia, quæ pertinent ad salutem.

Spiritus sanctus multiplex dicitur, quia *Ber. ser. 3.* multipliciter filius inspiratur: conceditur enim ad vsum, ad miraculū, ad salutem ad auxiliū, ad solatiū, ad feruorē. Ad vsum vitæ, bonis & malis cōmunia bona abundā tissimē tribuēs. Ad miraculū, in signis & prodigiis. Ad salutem, quū toto corde reuertimur ad dominum Deum. Ad auxiliū, quum in omni colluctatione adiuar infirmitatem nostram. Ad solatiū, quū testimoniū perhibet spiritui nostro, quod

quod filij Dei sumus ad feruorem: quum in cordibus perfectorum vehementius spirans validum ignem charitatis accedit, vt non solum in spe filiorum Dei, sed etiam in tribulationibus gloriantur, cōtumelia gloriam reportantes.

Bernard. Spiritus Iesu spiritus bonus, spiritus sanctus, spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus fortis in firma roboras, aspera planas, corda purificas, quicquid in hoc seculo, nequam videtur, difficile, & angustum, leue facit, & hic illatum opprobrium gaudium iudicat, despectionem exaltationem esse persuadet.

Leo papa O quam velox est sermo sapientia: & vbi in ser. de Deus magister est, cito discitur quod docetur. Non est adhibita interpretatio ad audiendum, non consuetudo ad usum, non tempus ad studium, sed spirante, vbi voluit, spiritu veritatis, propriae singulorum gentium voces factae sunt in ecclesia ore communes. Ab hoc igitur die tuba eua-

Bed. ho. 9. gelicæ praedicationis insonuit, ab hoc die sup. illud imbres charismatum, flumina benedictionum. *Luc. Exur* num, omne desertum & vniuersam aridam rigauerunt.

via abiit Nulla in discendo mora est, vbi spiritus sanctus doctorem adest.

Vide

Vide etiam in titu. Baptismus. c. Peccatum. t. Praedicatio. a. c. Superbia. a. b.

Studium.

Sedulò monendi sunt scholastici, vt *Au. in li.* humiliate induti Christiana discant *de cathedra* non contemnere, quos cognoscunt: *mo-* *chiz adis* rum vitia, quam verborum amplius dei *rudibus.* tare, sed casto cordi linguam exercitatum non conferre audeant, quam etiam praefere consueuerant: his enim maxime est vtile nosse, ita esse proponendas verbis sententias, vt praepositur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quam discretiores inuenire sermones, sicut malle debent prudentiores, quam formosiores habere amicos.

b. Quid est inuenire, nisi in id venire quod *Aug. li. 9.* quaeritur? quae autem vltro occurrunt *de trinit.* menti, non dicuntur inuenta, quauis dicantur cognita: quia non tendebat anima ad illa quaerenda.

c. Legimus aliqua, ne negligantur, legi *Ambros.* *sum.* mus, ne ignoremus. legimus, non vt teneamus. *Luc. lib. 1.* mus, sed vt repudiemus.

d. Sit ipsa lectio temperata, cui finem *Hiero. ad.* consilium, non lassitudo imponat: nam, vt *Demetri.* immoderata ieiunia, & ardor abstinentiae, *Sirgs.* & inordinatae vigiliae, intemperantiae coar-

gu

guantur, & nimietate sua pereunt, vt hæc ipsa postea quæ nec mediocriter fieri possunt: ita studiū intemperas lectionis in reprehensionem cadit, & quod laudabile est in genere suo, fit nimietate sui culpabile.

Grego. in moral. Idecirco & desidiosus ingenii saepe accipit, vt de negligētia iustus puniatur: quia quod sine labore assequi potuit, scire contempnit: & ideo nonnunquam studiosus tarditate intelligētiæ premitur, vt ed: maiora præmia retributiōis inueniat, quod magis in studio inuētionis elaborat. Nihil ergo est in terra sine causa, quando & studioso tarditas ad præmium proficit, & desidiosus velocitas ad supplicium crescit.

Chr. de curial nugis Omnino iniquum est, nobiliora ingenia studiis dehonestari minoribus, & eos quos ardua & grauiora expectant officia, voluptatis & vanitatis occupationibus agitari.

Isido. li. 3. de sct. bo. Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit, quæ enim nescimus, lectione discimus, quæ didicimus, meditationibus conseruamus.

Orig. sup. Exod. Punge, & dabit lachrymam: fringementem, & dabit intellectu. Nihil enim tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile.

Tria

Triasunt studentibus necessaria, natura, exercitium, disciplina. In natura consideratur, vt facile audita percipiat, & percepta firmiter retineat. In exercitio, vt labore & sedulitate naturalem sensum excolat. In disciplina: vt laudabiliter viuens, mores cum scientia componat.

Tria sunt, quæ precipuè studiis legentium obesse solent: negligentia, imprudentia, fortuna: negligentia est, quando ea quæ discenda sunt, vel profus prætermittimus, vel minus studiosè discimus: imprudentia est, quando congruum ordinem in his, quæ discimus, non seruamus: fortuna est in euentu casuum, siue naturaliter contingente: quando vel paupertate, vel infirmitate, vel naturali tarditate, siue etiam doctorum raritate à proposito nostro retrahimus. In his autem tribus de primo, id est, negligentia lector admonendus est, de secundo verò, id est, imprudentia instruendus, de tertio id est, fortuna adiuuandus.

Noli contemnere minima, quia paulatim defluit, qui minima contemnit. Si primò alphabetum discere contempseris, nunc inter grammaticos tantum nomen non haberes. Scio quosdam esse, qui statim phil

- philosophari volūt: quorū scientia formæ
 aſini ſimilis eſt: noli huiusmodi imitari.
 Paruis imbutus, tentabis grandia tutus.
Ibid. li. 3. m Sapiens ille vir Græciæ Demotheſenes
 cūm expletis 107. annis ſe mori cerneret,
 dixiſſe fertur, ſe dolere, quòd egredere-
 tur de vita quando ſapere cœpiſſet. Plato
 octuageſimo anno, ſcribēs, mortuus eſt.
 Socrates nonageſimum octauū in docen-
 di & ſcribendi labore compleuit. Refert
 Homerus quòd de lingua Neſtōris iam
 vetuli & penē decrepiti dulcior melle ora-
 tio fluxerit.
- Ibidem.* n Prudens lector vel auditor omnes libe-
 ter audit, omnia legit, non ſcripturam,
 non perſonam, nō doctrinam ſpernit: ab
 omnibus indifferenter quod ſibi deeſſe
 videt, quærit: non quantum ſciat ſed quā-
 tum ignorat, conſiderat.
- Ibidem.* o Studium eſt aſidua ac ſagax retracta-
 tio cogitationis, aliquid inuolutum expli-
 care nitēs, vel ſcrutās penetrare occultū.
- Ibidem.* p Meditatio eſt frequens cogitatio, mo-
 dum & cauſam & rationem vniuſcuuſq;
 rei inueſtigans.
- Hugo.* q Studium, eſt animi aſidua & vehe-
 mens applicatio ad aliquid agēdum, cum
 ſumma voluntate occupati.

Quia

- r. Quia pauci ſtudia nunc honorāt. ſimul *Sido. li. 5.*
 & naturali iudicio fixum eſt, & radicātū *epiſto.*
 peſtoribus humanis, vt qui non intelli-
 gunt artes, non mirentur artifices,
 ſ Tu quoque ſi vis lumine claro cernere *Boet. li. 1.*
 verum: Tramite recto carpere callē, *Gau de conſol.*
 dia pelle, pelle timorem, Spēmque fuga-
 to, nec dolor ad ſit: Nubila mēs eſt victi-
 que fræntis, hæc vbi regnant,
 t. Studia te clarum & nobilem efficiunt, *Se. 21. ep.*
 ſine ſtudio æger eſt animus. Si gula, inqt
 Epicurus, tangeris, notioſorem te epiſtole
 meæ faciunt, quàm omnia iſta quæ colis,
 & propter quæ coleris: ſtudiis ingenio-
 rum creſcit dignatio, nec ipſis tantum ho-
 nor habetur, ſed quicquid illorum memo-
 riæ adhæſit, excipitur.
- v. Studio me dabo, omnia alia negligen- *Se. 53. ep.*
 da ſunt: vt huic aſſideamus, cui nullum tē-
 pus ſatis magnum eſt: etiam ſi à pueritia
 vſque ad longiſſimos ætatis terminos
 vita perducat, reſiſtendum eſt occupa-
 tionibus.
- x. Omne quidem tempus idoneum eſt *Ibidem.*
 ſtudio ſalutari: multi verò inter illa non
 ſtudent, propter quæ ſtudentum eſt.
- y. Studia etiam ſaluti corporis profunt. *Se. 81. ep.*
 In remediū enim cedunt. honeſta ſolatia.

V v

& quicquid animum exererit, etiã corpore
 ri prodest. Cogito quã multã corpora
 exerceant, ingesta quã panem, quã us ad
 spectaculum lusorum vel luctatorum fiat
 concursus, quanta sit mentis bonã solitũ
 do; quã imbecilli animo sunt, quorum
 laceratos humerosque minantur, quã
 Se. 87. ep. 2. Omnũ sine literis, m̃bris est; & vni homi-
 nis sepultura: Aut lectio ingenium & stu-
 dio fatigatum; non sine studio tamen re-
 fiet: nec scribere tantũ, nec legere dete-
 hemus: altera res consternabit vires, &
 exhaustet; de istilo dico: altera soluet mac-
 diluet inuicem: hoc & illo commutãdũ
 est; & alterum altero temperãdũ, vt
 quicquid lectio:ne colestũ est, stylus ter-
 digat in corpus. *ibidem*
 ab Apes debemus imitari, quã vt magan-
 tur & flores ad mel faciendũ, idoneos
 carpunt; deinde quicquid attulere, dispo-
 nunt; ac per fauos digerunt. ita debemus
 quicquid ex diuersa lectio:ne condessũ-
 mus separare: melius enim distincta ser-
 uantur; deinde ad debitã facultatem in-
 genij in vnum sapientiam varia illa liba-
 menta confundere, vt etiam si ad parua sit
 vnde sumprum est, aliud tamẽ esse, quã
 vnde sumprum est; adpareat. *ibidem*
 Quod

ac Quod in corpore nostro videmus o- *ibidem*
 perari naturam, alimenta quã accepim⁹,
 quãdiu in sua quantitate perdurant, & soli-
 da innatant stomacho, oneri sunt; at cũ
 ex eo quod erãt, mutata sunt, tunc demũ
 in vires & sanguinẽ trãseunt. Idẽ in illis,
 quib⁹ aluntur ingenia, prestemus, vt que-
 cunque hausimus, non patiamur inte gra
 esse: ne aliena sint, coquam⁹ illa: alioquin
 in memoriã nõ ibunt, non in ingenium.
 Nostra illa facimus. Vnum quidẽ fiet ex
 multis, hæc faciat animus noster, omnia
 quibus est adiutus, abscondat; ipsum ta-
 men ostendat, quod efficit.
 ad. Quicquid facies, redi à corpore ad *Se. 15. ep.*
 animum, illum dieb⁹ ac noctibus exerce,
 labore modico colitur ille, hanc exercita-
 tionẽ non frigus, nõ æstus, impiediet: nec
 senectus quidem. Neq; ego te iubeo sem-
 per imminere libro aut pugilatibus, dan-
 dum est aliquod interuallum animo: ita
 tamen vt non resoluatur, sed muretur.
 ac Solet plus prodesse si pauca sapien- *Se. li. 1. de*
 tiã precepta teneas, sed illa in propriũ, vt *benefic.*
 in vtu tibi sint, quã si multa quidem die
 diceris. & illa ad manus non habeas.
 af Non refert quã multa sciat lucta- *ibidem*
 tor, si scit quantum victoriã satis est. Sic
 V V 2

in studio multa delectant, pauca vincunt, licet nefcias, quæ ratio Oceanū effundat, & reuocet, quid sit, quod geminorum cōceptum separet: partum tamen iungat, vtrum vnus cōcubitus spargatur in duos, an toties cōcubuerit, cur pariter natis fata non tibi nocebit transisse, quæ nec licet scire, nec prodest, quicquid enim nos meliores beatōsq; facturum est, aut in aperto, aut in proximo posuit.

Se. in epi. a g Certis ingenijs innutriti & immorari oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat.

Ibidem. a h Vitā in peregrinatione agētibz hoc euenit, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias, idem accidit his, qui nullius in genio se familiariter applicāt, sed omnia cursim & pperanter transeunt. Nō pdest cibus, qui statim sumptus emittitur. Nihil ita sanitatem impedit sicut remediōrū crebra mutatio. Non conualescit planta, quæ sæpe transfertur. Nihil ita vtile est, quod in transitu proste, sed modò, inquis, hunc librum euoluere volo, modò illum, fastidiētis stomachi est, multa degustare, quæ vbi varia sunt & diuersa, inquinant non alunt. Cum igitur multa percurreris, vnum exercepe, quod illa die concoquas.

Lab

a i Labor scholasticus, otium est, sed ne- *Se. in epi.* gotiosum, & quod animum reddit ad honesta sollicitum.

a k Studijs & diuitijs pariter vacare non *Se. 17. ep.* potes, nec animam illam dignatur habita re sapientiā, quam videt infectam desiderijs, & curis temporalibus inuolutam.

a l Si vis vacare animo, aut pauper sis, aut *Ibidem;* pauperi similis. Multis enim ad philosophandum obstitere diuitiæ, paupertas autem expedita est secuta.

a m Omnibus quidem prodest subinde *Se. 1. rher.* animum relaxare, excitatur enim otio *vi. sua.*

gor, & omnis tristitia, quæ continuatione studij pertinacis adducitur, feriarum hilaritate discutitur. Studia enim leniter tacta delectant, contracta & propius admodum fastidio sunt.

Vide etiam in ti. Contemptus. a. Curiositas. n. p. y. Discere. Discretio. a. Doctrina. a. c. a. p. a. q. Exercitatio & honestas. d. Ingeniū. Labor. a. Otiositas. p. Perfectio. r. Philosophia. s. Sapientia. h. i. a. g. a. k. Sobrietas. b. Taciturnitas. n. o.

Sultritia.

a **R**escindenda insipienti potestas est, *Ambrosio* non adijcienda libertas. Insipientis in libertate ruina vehementior est.

Vv 3

- Gr. in mo.* b Stulti tantò intensius de alieno iudicant, quanto tua profundius ignorant.
- Ibidem.* c Stultus viator est, qui in via amena prata conspiciens, obliuiscitur, quò tendebat.
- Grego. lib. mor. a.* d Tantò quisq; intus amplius stultior fit, quanto conatur exterius sapiens videri.
- Ibid.* e Stultus est, qui per ignominiam non commouetur ad dolorem, & qui non mouetur ad iniuriam.
- Se. 13. ep.* f Inter cætera mala hoc quoque habet stulticia: semper incipit viuere.
- Se. 10. ep.* g Stulto nulla re opus est, nulla enim vti scit, sed omnibus eget, omnis stulticia laborat fastidio sui. Nemo est ex imprudentibus, qui relinquit sibi debeat.
- Se. 36. ep.* h Humilis est stulticia, res abiecta, sordida, ferulis, multis affectibus & sæuissimis subdita.
- Sen. ibid.* i Si quando fatuo delectari volo, non est mihi longè quærendus. me video.
- Vide etiam in tit. Fortitudo. d. Sapiencia. a. Seruitus. c. Simplicitas. d.
- Subiectio.*
- Gr. in pa.* a **T**ales sese, qui præsumunt, exhibeant, vt quibus subiecti occulta quoq; sua proferre non erubescant; & cum reuocationum suarum paruum tolerant, ad patior

- storis mentè, quasi ad patris sinum recurrant.
- Gr. ibid.* b Curandum est, vt rectorem subditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina, atque inter hæc sollicita circumspectione prouidendum, ne aut districtiorigida, aut pietas sit remissa.
- Grego. in regist.* c Si erga subditos sollicitudo laudabilis exhibetur cum mansuetudine disciplina, sic eum discretionè correctio: irâ benignitas mitiget; benignitatem zelus exacuet; & irâ alterum cõducitur ex altero, vt nec immõderata vltio; plusquam oportet affligat; nec irerum frangat rectitudinem disciplinæ remissio.
- Ist. li. 1. de sum. bon.* d Non est caro subiecta animæ, nec vita rationi; si animus non est subditus Creatori. Tunc autem rectè nobis subiectantur omnia, quæ sub nobis sunt, si nos subiectiurei; a quo nobis illa subiecta sunt.
- Cal. super psal. 104.* e Talis vicissitudo recipitur, vt qui amanati domino seruire noluerunt, odientibus inimicis iusto iudicio probarentur esse subiecti.
- Vide etiam in tit. Doctrina. o. Exactio. a. Excusatio. d. potestas & prelatio & Regimen. k. m. v. a. b.

Suffragium.

Au. in li. a **S**unt, quos nihil adiuuant ista, quæ de cura promeritis agens. **S**unt pro mortuis: seu pro eis fiant, quorum tam mala sunt merita, ut neq; talibus digni sunt adiuuari: siue p. eis, quorum tam bona sunt merita, ut talibus nō indigeant adiuuēris, genere igitur vitæ quod gessit quisq; per corpus, efficitur, ut profint quæcunq; pro illo fiunt piæ, cum reliquerit corp^o. Nam meritum, si nullū per quod ista profunt, comparatum est in hac vitā, frustra post hanc vitam quæritur.

Aug. ibi **b** Non æstimemus ad mortuos, quorum curā agimus, peruenire, nisi, quod pro eis siue altaris, siue orationū, siue ecclesiārum sacrificijs solēniter supplicam^o, quamuis, nō pro quibus fiunt omnibus profint, sed his tantum, à quibus, dum viuunt, cōparatur, ut profint. Sed quia nō discernim^o qui sint, oportet pro regeneratis omnibus facere, ut null^o prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint, & debeant peruenire. Melius. n. supererunt eis ista, quibus nec obfunt, nec profunt, quàm eis deerunt, quibus profunt.

Au. li. 83. quæst. **c** Tēpus, quod inter hominis mortem & vltimā resurrectionē positum est, animas abditis receptaculis continet: sicut vnaquæque

quæque digna est vel requie, vel ærumna: pro eo quod sortita est in carne, dū viueret: neq; negandū est, defunctorū animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt: sed eis hæc profunt, qui cum viuerent, hæc sibi vel postea possent prodesse, metuerunt. Est n. quidam viuendi modus, nec tam bon^o, ut nō requirat ista post mortē: nec tā malus, ut ei nō profint ista post mortem. Est verò talis in bono, ut hæc non requirat, & rursus talis in malo, ut nec his valeat, quæ hæc vita transferit, adiuuari.

Aug. ibi. **d** Cum ergo sacrificia siue altaris siue quarumcunq; eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis propitiationses sunt, pro valde malis, etiā si nulla sunt adiuuēta mortuorum, qualescunq; sunt consolationes viuorum.

Ibidem. **e** Monumenta non ob aliud dicuntur, nisi quod hi, qui viuentium oculis mortibus subtrahantur, in memoriam reuocentur, & admonendo faciant cogitari, vnde monumentum, eò quod moneat

mentem, nuncupatur. Ad hoc ergo sunt adumenta mortuorum, et dum homines recolunt eorum, quos diligunt, corpora, eisdem sanctis illos tanquam patronis sui sepeos apud Dominum adiuuando & orando commendent.

Aug. de cura pro mortuis agenda.
f. Cum igitur recollimus, ubi repositam sit charissimam corpus, & occurrat animam dilectam commendat, recordantis affectus. Quod igitur ad sepulchrum fidelis mater recurrit, & filium precibus magis commendat, adiuuat defuncti spiritum, non mortui corporis locus, sed ex loci memoria viuis matris affectus.

Vide etiam in tit. Monumentum. b.

Aug. de civitate dei.
Magnus est maior misericordia humilis datus, nisi de nobis iniquis aliorum tibi invidibus.
b. Cetera vitia in male factis valent, sola superbia etiam in recte factis est caueda.
Aug. de ci. dei. lib. 14.
c. Audeo dicere superbis esse vile cadere in aliquod apertum & manifestum peccatum unde sibi displiceant, qui iam sibi placendo considerant. Salubris enim Petrus displicuit, quia se hunc, qua sibi placuit, quando praesumit, hoc dicit facit psalmi. Imple facies eorum ignominia & cetera.

Quo

d. Quonia delicto alio nisi superbia non est tamen maius peccatum, quam apostata esse. Deo: quod est initium superbiae hominis. Et verissime immaculatus est, qui etiam hoc delicto caret, quia hoc est ultimum redemptio maxime unibus ad Deum, quod recedentibus primimum fuit.

e. Vria quippe cetera in peccatis, superbia vero in recte factis timenda est: ne illa, quae laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.

f. Si vix toleratur diues superbus, pauperem superbum quis ferat?

g. Vermis diuitiarum est superbia. Difficile est, ut non sit superbus, qui diues est.

h. Quid prodest dispergendo dare pauperibus, pauperem fieri, cum anima superbia efficitur diuitias contemnedo, quam fuerat possidendo.

i. Humilitas homines sanctis angelis similes facit, & superbia ex angelis demones facit: & ut euidenter ostendam, ipsa est omnium peccatorum initium, & finis, & causa, quia non solum peccatum est ipsa superbia, sed etiam nullum peccatum potest, aut potest, aut poterit esse sine superbia.

k. Praeceptum diuitibus huius seculi ante

omnia

ser. de ver- bis domi. omnia nō superbè sapere. Nihil est enim quod sic generent diuitiæ, quomodo superbiam: omne pomum, omne granum, omne frumentum, omne lignum habet vermē suum, & alius vermīs mali, alius pyri, alius fabæ, alius tritici. Vermis diuitiarum superbia: ergo præcipe diuitibus huius mundi nō superbè sapere, excludit vitium, docet vsum.

Ber. serm. 37. ad so- rorem. Superbia & cupiditas intantū est vnum malū, vt nec superbia sine cupiditate, nec sine superbia possit cupiditas inueniri.

Aug. lib. de confis- sionē Satio- riu & Cir- tuum. Superbia dicit: Ecce multis, imò pedē omnibus meliores verbo, scientia, diuitiis, honoribus & cunctis, quæ carnalibus vel spiritualibus suppetunt charismatibus. Cunctos ergo despice, cūctis temiptum superiorem attende.

Augu. in reg. Alia quæcunq; iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: superbia verò in bonis operibus insidiatur, vt pereant.

Augu. in quadā e- pisto. Fit miris modis in anima hominis, vt de falsa humilitate magis infletur, quàm si apertiùs superbiret; & nonnunquam deicit Deus occultam mentis superbiam per carnis manifestam luxuriam.

Hierony. Superbia natione celestis, sublimium appetitentes, & quasi ad proprios reuolans

lans ortus, appetit gloriam, & potestatem hominum irrumpere, quæ de gloria & puritatem angelorū erupit, vt quos inuenit participes naturæ, faciat consortes ruine; q. Quid tam superbum, quid tam ingratum videri potest, quàm aduersus eius viuere voluntatem, à quo ipsum viuere acceperis: quàm illum præcepta despiceret, qui ideò aliquid imperat, vt causam habeat remunerandi?

r. Multò illa deformior est superbia: quæ sub quibusdā humilitatis signis latet. Ne- scio enim quomodo turpia sunt vitia, quū virtutum specie celantur.

s. Aliquando minus est in corruptionem cadere, quàm cogitatione tacita delibata elatione peccare: sed quum minus turpis superbia creditur, minus vitatur. Luxuriam verò eò magis erubescunt homines, quò simul omnes turpem nouerint, vnde fit plerunq; vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes: ex aperto casu malum culpæ latentis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant: quum prostrati in minimis grauiùs confunduntur.

t. Plerūq; lateat superbia, vt castitas innotescit, atq; ideò tenta diu castitas, circa finem vitæ perditur: quia cooperta superbia

vsq

v. lque ad finem correpta retinetur.

Gre. ibid. v. Superborum mens semper est ad irrogandas contumelias valida; ad tolerandas infirma; ad obediendum pigra, ad lacessendos alios importuna, ad ea quae facere debet, & praeualere ignava; ad ea autem, quae nec facere debet, nec praevaleat, parata; hoc in eo quod sponte non appetit, nullis exhortationibus flectitur. Ad hoc autem quod latentem desiderat, quae fit ut cogatur; quia dum metuit ex desiderio suo vilesceat, optat vim in sua voluntate tolerare.

Ibidem. x. Omnis superbia eo ipso in imo latet, quo in alto se erigit, ut inde magis supposita cunctis sit; unde cunctis appetit superesse.

Ibidem. y. Vitium superbiae ab ipsa radice secandum est, ut quum latentem oritur, tunc vigilantem abscindatur, ne prouentu vigeat, nec visu roboretur.

Ibidem. z. Radix quippe cuncti mali, & regina omnium vitiorum superbia est; de qua scriptura attestante dicitur. In titulo omnis peccati superbia. Septem principalia vitia de superbiae virulenta radice proferuntur; scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluvies, & luxuria. Nam quia his septem superbiae vitii nos captos diabo

diabolus tenet, idcirco redemptor noster ad spirituale liberationis bellum septiformis gratiae plenus venit.

a b. Plerumque mali eo magis contra Deum superbiunt, quo ab eius largitate & contra meritum distantur; & qui prouocati bonis ad meliora debuerunt, domus peiores sunt.

a c. Vicina esse potentibus solet superbia, & penes semper rebus affluentibus elatio sociatur; quia & saepe honoris abundantia duntaxat dat tumoris.

a d. Quum is, qui de terrena prius gloria superbiebat, postmodum de sanctitate extollitur, nequaquam elatio corpus eius deseruit, sed ad eum consueta veniens, ut cognosci nesciat, esse in mutauit.

a e. Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur; quum bonum aut a semetipsis habere se estimant; aut sibi datum de super credunt; & pro suis se hoc accepisse meritis putant; aut certe quum iactant se habere quod non habent; aut de spectis ceteris, singulariter, videri habere appetunt.

a f. Quae maior superbia, quam ut unus homo ut congregationis iudicium suum praeferat, tanquam ipse solus habeat spiritum Dei.

Magna

- Ber. de di ag* Magna superbia, & delictū maximū
ligendo est, vti datis tanquam innatis, & in acco-
Deco. ptis beneficiis gloriā vsurpare beneficij.
Ber. i ser. a h Septemplex occupauit nos lepra
3. in resur superbiæ; in pprietate possessionū; in glo-
re. Dom. ria vestium, in voluptate corporū. In ore
 quoq; dupliciter, similiter & in corde, in
 ore, quum in aduersis murmuramus, & in
 prosperis arroganter cōmēdamus; in cor-
 de propria volūtas, & proprium consiliū.
Berna. in a i Superbia de superis cœlestibus ad ima
quodā ser precipitat, humilitas ab imis ad alta leuat.
monē. Angelus in cœlo ad tartara corrūit; homo
 in mundo ad cœlum ascendit.
Bernard. a k Trabs in oculo grandis, & grossa in
 mente superbia est: quæ quasi corpulentia
 sui vana non sanat, tumida non solidat,
 oculum mētis obscurat & veritatem ob-
 umbrat.
Ber. super a l Videas plerōq; in ecclesia de ignobi-
missus est. libus nobiles, de pauperibus diuites fa-
circa finē. ctos subito intumescere, pristinae obliui-
 sci adiectionis, genus quoque suum erube-
 scere, & infirmos de lignari parentes. Vi-
 deas & homines pecuniosos ad honores
 quoque ecclesiasticos peruolare, & mox
 sibi applaudere sanctitatem, vestium mu-
 tatione, non mentium: & dignos se æsti-
 mare

- mare dignitate, ad quam ambiendo per-
 uenerunt; quodq; (nō audeo dicere) ade-
 pti sunt numis, at tribuere meritis.
 a m Quosdam superbos diuites rerum *Isi. li. 3. de*
 copia facit elatos, quorum non sunt opes *sum. bo.*
 in vitio sed volūtas, nam crimen in rebus
 non est sed in vsu agēris, & est elatio pau-
 perum, quos non diuitiæ eleuant, sed vo-
 luntas sola in eis superbia est.
 a n Superbus dictus est, quia suprà vult. *Isi. lib. ety*
 videri, quàm est: qui enim vult supergre- *molog.*
 di. superbus est.
 a o Omni vitio deterior est superbia, seu *Isi. li. 3. de*
 quia à summis personis assumitur, seu *sum. bo.*
 quod de opere iustitiæ & virtutis exori-
 tur, minūsq; culpa eius sentitur. Luxuria
 verò carnis ideò omnibus notabilis est,
 quoniam statim per se turpis est: & tamē
 pensante Deo superbia minor est.
 a p Arrogantia, est animi motus, quo *Isi. lib. ety*
 quis mouetur ad iactādū se habere, quod *molog.*
 non habet.
 a q Quid superbit terra & cinis? vt ho- *Orige. ho.*
 mo arrogantia subleuetur, oblitus quid *i. sup. Eze*
 erit, & quàm fragili vasculo contineatur. *chielem.*
 & quibus stercorebus immersus sit, & qua
 lia semper purgamenta de sua carne pro-
 iiciat.
 a r Lactantia est, fastu mentis id agente, *Hugo.*

maiora quam sunt de se promittere.

Hugo. a f Superbia, est elatio viriosa, quæ inferioriorem despiciens, superioribus & paribus satagit dominari.

Hug. li. 1. a t Superbia in cælo nata est, sed velut de anima immemor qua via inde cecidit, illuc postea redire non potuit.

Hug. ibid. a v Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur: ut luxuria pudicitia, ira patientiam: sola verò superbia contra cunctas animi virtutes se erigit, & quasi generalis & pestifer morbus omnes corrumpit, signa autem superbiæ hæc sunt: clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione.

Hugo de a Quatuor enim sunt, quæ trahunt elationis currus: amor dominandi, amor pro
ma. lib. 1. prie laudis, contemptus & inobediencia.

Rotæ verò sunt: instantia mentis & arrogantia, verbositas & leuitas: auriga in hoc curru est spiritus superbiæ: amatores mundi sunt, qui feruntur in hoc curru: in frænes sunt equi, volubiles rotæ auriga peruersus, & qui portatur, infirmus.

Cass. sup. psal. 18. a y Superbia de angelo diabolum fecit, & homini mortem intulit, & concessa beatitudo

titudine vacauit, omnium malorum mater, scelerum fons, vena nequitie.

a z Mansueti suscipiuntur in cælum, superbi deiiciuntur in terram, ut permuta- *Cass. super illud psal. 113.* tione vicaria vnde humilis leuatus est, ibi *Suscipies* superbus corruat, & vnde *Satanas* elatus *ma. suctos* cecidit, fidelis homo subleuatus *dominus* ascendet.

a b Familiare est hominibus extolli, quò *Cass. in bene de se cognouerint æstimari.* *quidam*

b c Superbia turrim euertit, linguam *epist.* confudit, prostrauit Goliath, suspendit *Innoc. de Aman,* interfecit *Nichanorem,* peremit *Giltare Antiochum,* Pharaonem submersit, & Sen *coditionis* nacherib interemit, sedes ducum *super- humana.* borum destruxit Deus, & radices gentium superborum arefecit.

b d Omnis ferè vitiosus diligit sibi simi *ibidem.* lem, solus superbus odit elatum, vnde inter superbos semper sunt iurgia.

b e Heu, hominum vnde iste fastus, ista *Alanus* superbia? cuius erummosa necessitas, cuius *lib. de cõ-* vitam laboriosa deuoluit pœnalitas, *placita nã* cuius pœnalitatem pœnaliore mortis *cura.* concludit necessitas: cui esse momentum, vita naufragium, mundus exilium, cui vita aut abest, aut spondet absentiam, mors aut instat, aut minatur instantiam.

b f Nunquam in solido stetit superba *Senec. de firm. orat.*

felicitas, & ingenium, imperiorum magna fastigia obliuione fragilitatis humanae collapsa sunt.

Vide etiam in tit. Auaritia, a. f. Charitas, h. Cōtemplatio, g. Cor, f. Cupiditas, b. Curiositas, d. Diuitiæ, c, d. Doctrina, t. Eleemosyna, a. h. Gratitude, b. Homo, n. Humilitas & Iactātia, & Inuidia, a. Laus, x. Paupertas, i. Porestas, d. Prælatio, c, d. Præsumptio & Sapientia, o, t, a. e.

Superfluitas.

Ambr. ad Vercellē. **N**ihil tam necessariū, quàm cognoscere, quid sibi sit necessarium.

Hieron. sub per. Mat. Simplex vestimentū dicitur, quicquid necessarium est alicui secundum qualitate. *Neg;* tem loci, vel tēporis. Duplex autem quod duas tu- extra necessitatem est: non enim duas dicit, vt quis in locis Scotiæ glaciali niue rigentibus vnica tunica debeat esse contentus: sed quomodo in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiti, aliud nobis futurorum timore seruemus.

Hiero. 23. c ad Fabio hon. Quicquid corpora nostra defendere potest, & humana succurrere imbecillitati, quos nudos natura profudit, hæc vna appellanda est tunica. & quicquid in præsentibus alimentis est necessarium, hoc vnus diei victus appellatur.

Vide etiam in tit. Auaritia, a. i. Caro, l.

Cle

Clericus, i, l. Diuitiæ, a. c. Ebrietas & Ordinatus, & Prosperitas, a. h. Sobrietas & Studium, d.

Suspicio.

Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: sic difficile aliquem per Mat. suspicatur bonum, qui ipse malus est.

b Omnis homo ex se æstimat alterum, fornicarius neminem putat castum, castus de fornicario non facile suspicatur, superbus neminem putat humilem, humilis neminem putat esse superbum: sic qui non est ex Deo sacerdos, nemine putat sacerdotem ex Deo.

c Facilius vitia vnus cuiusque, quàm virtutes intendimus: nec quid boni quisque gesserit, agnoscere, sed quid mali egerit, perscrutamur.

d Fidelem si putaueris, facies quidem fallere docuerunt, dum timent falli, & illius peccati occasionem suspicando fecerunt.

e Hoc habet omnis affectus, vt in quod ipse insanit, in idē putet ceteros insanire.

Vide etiam in tit. Charitas, x. Conso-latio, m, o. Detractio, f. Excusatio, h. Fama, a. Mulier, g. Testimonium, g. Tristitia, f.

Taciturnitas.

Quamplures vidi loquendo peccatum incidisse, vix quenquam ta-

cendo. Ideoq; tacere nosse difficilius est, quàm loqui. Scio loqui plerofq; cum tacere nesciant. Rarum est tacere quenuq; cum sibi loqui nihil proffit: sapiens est ergo, qui nouit tacere.

Amb. iij. b. Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuiciarum, sunt maxima fundamenta virtutum.

Hieron. in quadam epist. Diu considera quid loquendum sit, & adhuc tacens provide, ne quid dixisse poeniter, sapiens vt loquatur, multa prius considerat: quid, aut cui, quo loco, vel tempore dicat.

Grego. in moral. Ille scit rectè dicere, qui & ordinate nouit tacere.

Grego. in pastor. Plerunq; nimis taciti, quum iniuste aliqua patiuntur, eò in acriorem dolorem prodeunt, vulnera quippe clausa plus cruciant: quia quum putredo, quæ intus feruet, eicitur, ad salutem dolor aperitur.

Grego. in hom. quada. Sancti viri quum prodesse audientibus nequeunt, etiam despici tacentes volunt.

Greg. sup. Ez. ecb. Quasi quoddam nutrimentum verbi est centura silentij: & rectè quandoq; excrescentiam sermonis accipit, qui prius ordinate per humilitatem tacet.

Grego. in pastor. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore relinquit.

Vtinam

in Vtinam recedendo vel tacendo compe *Chryst. iudicet*, quos respondendo non potuit: *per Mast. quia malitia non docetur sermonibus, c. 21.*

sed excitatur, vnde malum hominem tacendo melius, quàm respondendo vincere potes.

k. Et loqui, & tacere, perfectio est. Est *Val. ep. in autem vtriusq; partis causa, verborum tenuitate mensuram. Aliquoties nimia taciturnitas stultitiæ adscribitur, sicut & verborum nimietas ad furorem refertur, secundum illud sapientis: Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens tempus apti temporis: de qua re si nostri sententiam requiras arbitrij, iam malo aliquis in tacendo stultus, quàm nimium loquendo iudicetur infans.*

l. Hæc regalis proculdubio virtus *Caes. lib. 3. rarius necessaria sentire, & tardius in verba prorumpere: nescit enim poenitenda loqui, qui proferenda suo prius tradit examini.*

m. Natura compertum est, vt omnibus *Sidon. lib. artibus hæc sit scientiæ pretiosior pars, quò rarior. 2. epist.*

n. Pythagoras discipulis aduenientibus, *Sidon. lib. prius legitur tacendi patientiam, quàm loquendi monstrasse doctrinam, & sic incipientem quenuq; inter disputantium coæ-*

rañeorũ cathedras mutũ sustinuisse quin quenniũ : vt etiam celeriora quorumpiã ingenia nõ liceret antè laudari, quã deberent agnosci: quia donec scientiam non combiberis, non maior est gloria dixisse quod noueris, quã siluisse quod nescias.

*Hug. in di
da. scilicet
lib. 3.* Pythagoras hanc in studiis suis cõfuetudinem seruasse legitur, vt vsq; ad septennium iuxta numerum septẽ liberaliũ artium nullus discipulorum suorum de his, quæ ab ipso disciebantur, rationẽ poscere auderet, sed fidem dare verbis magistri, quousq; omnia audiuisset. Scholares vero nostri, aut nolunt, aut nesciunt modũ cõgruũ in discẽdo seruare, & idcirco multos studẽtes, paucos sapientes inuenimus.

*Val. max. p
lib. 7. de
sapient.
dictis.* Quid Xenocratis responsũ, quã laudabile: cum maledico sermone quorũdam summo silẽtio intercesset, vno ex his querente, cur solus linguam cohiberet? quia, inquit, dixisse me aliquando pernituit, tacuisse nunquam. Et illud; Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

*Senec. de t
sent. orat.* Loqui ignorabit qui tacere nescit. Sapienti expedit tacere pro se, quã loqui contra se.

Senec. ibi. Xenocrates loquaci cuidam: audi, inquit, melius; os vnũ à natura, aures duas accepimus.

Nihil

x Nihil æquẽ proderit quã quiescere, *Senec. 16^a* & minimum cum aliis loqui, & plurimũ *epist.* secum.

y In hoc incumbere, vt libentius audias *Senec. in* quã loquaris: quod tacitum velis, nemi *lib. de mo* ni dixeris. Auribus frequentius, quã lin *ribus.*

qua vtere. Quicquid dicturuses, antè, quã aliis, tibi dixeris.

z Taciturnitas stulto homini pro sapientia est: tacere qui nescit, nescit loqui. *Senec. in* *proverb.*

Vide etiam in tit. Loquacitas. Religio, a. p. Solitudo.

Temperantia.

a **M**Vnus temperantiæ est in coërcẽdis *Aug. in* sedandisq; cupiditatibus, quibus *lib. de mo* contrariamus in ea, quæ nos auertunt à *rib. eccl.*

legibus Dei, & à fructu bonitatis eius, cuius officium est, contemnere omnes corporeas illecebras, laudemq; popularem.

b Vir temperatus in rebus huius vitæ habet regulam vtroque testamento confirmatam, vt eorum nihil diligit, nihil per se appetendum putet.

c In temperantia maximè honesti cura, *Ambros. de* decoris consideratio spectatur & quæri. *offi.*

tur.

d Qui acceptis rebus nõ extollitur, qui *Gre. ho. t.* eas ad vsum vanæ gloriæ non inorquet, *sup. Eze.* q solus possidet, quod accepit: sed hoc in *chise super*

Illud. Scio diligentius misericorditer diuidit, scit abundare. Qui acceptis alimentis non ad *Es ubun- dante* ingurgitationem ventris vitur, sed ad re *pena. pa.* parationē virtutis: nec plus carni tribuit, quā necessitas petit, scit satiari. Qui autem alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus agit aliquid, vnde anima laqueum peccati incurrat, scit esurire, quem ergo nec in abundantia superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati.

Prosper de Vita cō- sempla. Temperantia facit abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, taciturnum & verecundum, hæc virtus si in animo habitat, libidines frænat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra nos cōfusa ordinat, cogitationes prauas remouet, scientias inserit, ignē libidinosæ voluptatis extinguit, mentem placida trāquillitate componit, & totam ab omni semper tēpestate vitiorum defendit.

Sene. Glr. epist. Temperantia voluptatibus imperat, alias odit atque abigit, alias dispensat, & ad sanum modum dirigit, nec vnquam ad illas propter ipsas venit. scit optimū, esse modum cupitorum, non quantum velis, sed quantum debeat sumere.

Vide

Vide etiam in titulo Abstinentia & Fortitudo, q. Modestia & Prosperitas, a n. Sobrietas & Studium, d. Virtus, h.

Tentatio.

a **I**ustus ex fide uiuit, fides tua, iustitia tua, quia utiq; si credis, caues, si *Aug sup. psal. 32.* autē caues, conaris, & conatum tuum nouit Deus, & voluntatem tuam inspicit. & luctam cum carne cōsiderat, & hortatur, ut pugnes, & adiuuat, ut vincas, & certantem spectat, & deficientē subleuat, & vincentem coronat.

b Vita nostra in hac peregrinatione non *Idē psal.* potest esse sine peccato, sine tentatione: 60. quia profectus noster per tentationē nostram fit: nec sibi quisquā innotescit, nisi tentatus, nec potest coronari, nisi vicerit, nec potest vincere, nisi certauerit, nec potest certare, nisi inimicum & tentationes habuerit.

c Tandiu diabolus sopitum ignem sine *Aug. de vllis flāmis occultat,* donec duas faculas *singu. cle.* iungens simul ambas accendat, & tandiu cessat sequitæ suæ tela supponere, donec sicut peritus venator, quod occisurus est, laquei vinculis alliget.

d Tātū admittitur diabolus tētare, quan *Aug. sup. psal. 62.* tum

tum tibi prodest, vt exercearis, vt proberis, vt qui te nesciebas, à teipso inueniaris.

Augu. in e Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi: blâditur enim vt decipiat: terret vt frangat: nô nos teneat voluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est mundus: ad vtrosque aditus occurrit Christus, & non vincitur christianus.

Augu. de f Bonus si fuerit, qui tibi præest, nutritor verbi dei: ruus est: malus si fuerit, têtator tuus est, ser. 6. & nutrimenta libenter accipe, & in tentatione approba te.

Ambr. in g Nulla mens est, nulla anima, quæ non li. de Noe. recipiat etiam malorum motus agrestes cogitationum.

Ambr. in h Tentamenta tua, si ad te respicias, grâ quadaep. dia sunt: si ad bellatorem fortissimum, ludus & umbra certaminis. Nemo miles cû vxore pergit ad bellum.

Ibidem. i Deus ipse omnium rector ac dominus, cum omni angelorum militia certamentum expectat, tibi que contra diabolum dimicanti parat æternitatis coronam.

Hiero. in k Dum paruus est hostis, interfice, vt nequitia elidatur in semine.

Grego. in l Præceptum anima dum antè non præuider. tra- det, ne incautè videat quod concupiscat, cæc

cæca postea incipit desiderare quod vidit *trans ill.* sanctus vir, vt cogitationes castè desiderata *Pepigi se* re posset, fœdus cum oculis pepigit, ne *das cû o-* prius incautè respiceret, quod postmodû *sulis meis.* inuitus amaret.

m Valde nanque est, quod caro deorsum *Ibidem.* trahit, & semel species formæ cordi per oculos illigata, vix magni luctaminis luctu soluitur. Ne ergo quædam lubrica in cogitatione versentur, prouidendum nobis est, quia intueri non debet, quod concupisci non licet.

n Ad Iudæam Dominus per Ieremiam di *Ibidem.* cit: Quousque morabuntur in te cogitationes noxiæ? neque enim reprehêditur cur veniunt, sed cur morantur: in bonis enim cordibus cogitationes illicitæ veniunt, sed tamen morari prohibentur: quia recti quippe, ne captiuandam domum conscientiæ præbeant, ab ipso cordis limine hostem fugant, qui & si quando repētinis suggestionibus vsque ad primum vestibulum subrepat, ad cōsensum tamen ianuam non pertingit.

o Multos sua peiûs felicitas frauit, mul *Ibidem.* tos diuturna pax victos reddidit, eoque illos inopinatos hostes grauius pertulit, quò longo quietis vsu negligentes inuenit. Vnde sancti viri, quum multa se profice

ficere virtutem prosperitate considerant. quodam superba dispensationis modamine exerceri se etiã tentationibus exultant: quia tantò robustiùs acceptam virtutum gloriam custodiunt, quanto tentationis impulsu concussi, infirmitatẽ suam humiliùs agnoscunt.

Gre. ho. 2. p Plerunque, qui plus in contemplatione rapitur, contingit vt amplius in tentatione fatigetur, sicut quibusdam sæpe cõtingere bene proficientibus solet, quorũ mentem dum aut compunctio mentis afficit, aut contemplatio super semetipsam rapit, statim etiam tentatio sequitur: ne de his, ad quã rapta est, extollatur.

Ibidem. q Hostis noster quantò magis nos sibi rebellare conspicit, tantò amplius expugnare contendit: eos enim pulsare negligit, quos quieto iure se possidere sentit.

Grego. in l. p. f. Si tentationi in corde nascenti festinè non resistitur, eadem, qua nutritur, hora roboratur: & existens foris in operibus vix præualet, quia ipsam intus membrorum dominam mentem captiuam tenet.

Ibidem. t Humanum est in corde tentationẽ perpetuã: demoniacum verò est, in tentationis certamine, & in operatione superari.

Grego. in moral. v Ibi inimicus disciplinam ponit, vbi semitam mētis esse conspicit: quia illic periculi

riculum deceptionis inserit, vbi viam esse propinquã inuenerit cogitationis.

x Hostis nostri malicia tanta arte se paliat, vt plerunque ante deceptã mentis oculos, culpas virtutes fingat, vt inde quisque quasi expectet præmia, vnde æterna dignus est inuenire tormenta.

y Sicut sæpe tentatio per oculos trahitur, sic nonnunquam concepta intrinsecus compellit sibi extrinsecus oculos deseruire.

z Quis sit spiritus, qui loquitur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnalis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur.

a b Antiquus hostis ex proprio certamine dum se succumbere considerat, ad alia tentationum bella restaurat. Intuetur humani generis vniuersiisque mores, cui vitio sint propinqui, & illa opponit ante faciem ad quã facilius nouit inclinare mentem.

a c Fratres, si modò præsentem videremus *Berna, in* Adã in eo articulo positum, ascendẽtib; *ser. omnium* cogitationibus in cor eius, & coarctatis *san.* inter precem vxoris & præceptum Creatoris, nonne clamarem; aduersus eum dicentes: Caue tibi miser: vide ne feceris, seducta est mulier: non acquiescas ei: ve quid

quid ergo quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobis ipsis?

Bernard. ad Poreft inimicus excitare tentationis motum, sed in te est, si volueris dare seu negare consensum.

Berna. in ser. 12. in psal. Qui habet. a e Quoties grauiſſima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemens immi- nere, inuoca custodem tuum, dictatorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus tuis. In tribulatione clama eum, & dic, Domine, Salua nos, perimus: non dormitat, neque dormit. & si quando ad tempus diffimulet.

Io. Caf. de inſtr. mo. a f Exire de carne, est in corpore commorantes vicia nostra cum fragili carne aculeis non sentire.

Chry sup. Matth. a g In primis grauis & insufferibilis est impetus diaboli. Quod si quis forti animo sustinuerit eum, quum sero venerit, inueniet diabolū infirmiore: quanto enim plus percussus fuerit, magis refrigerat & deficit.

Chry sup. il. Ma. A. a h Non impulit, non tetigit, sed tantum dixit: Mitte te, Deorsum, vt intelligamus quod qui obedit diabolo, ipse se deorsum ponit: diabolus enim suggerere poreft, cogere non poreft.

Orig. sup. li. nume. a i Sicut caro, si sale non aspergatur, quam

quamuis sit magna & præcipua, corrumpitur: ita & anima nisi tentationibus assiduis fatiatur, continuo resoluitur & relaxatur.

a k Non definit, antiquus hostis tetatio- num laqueos vbiuis prætere, vt quomodo- *Leo papa in sermo.*

quo modo fidem credentium valeat corrumpere. Nouit enim cui illecebras carnis ingerat, cui virtus inuidia infundat, cui incitamenta luxuriæ apponat: nouit, quæ mœrore cõturbet, quæ gaudio fallat, quem metu opprimat, quæ admiratione seducat: omniū discutit mores, omnium vtilitat. causas, omniū scrutatur affectus, & ibi quærit causas nocendi, vbi viderit quemquam diligentius occupari.

a Nulla sunt sine tentationum experientis opera virtutis, nulla sine perturbationibus fides: nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria. *Leo sermo. 35.*

a m Fili accedens ad seruitutem Dei, præpara animam suam ad tentationem. Vir sapientia Dei plenus, sciens stadium religionis laborem habere certaminis, cum prævideret pugne periculum, antè admonuit pugnaturum, ne forſitan, si ad ignorantem tetator accederet, imparatum citius vulneraret. *Ibidem.*

a 2 Saepe, antiquus hostis postquam men- *Beda sup. Luc. lib.*

ti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit: non vt illatæ malitiæ finem præbeat; sed vt corda, quæ per quietem secunda reddidit, repente rediens facilius inopinatè irrumpat.

Prosper a o Ad magnam vtilitatem fidelium materia est referuata certantium; vt non furibit sanctitas, dñi pulsatur infirmitas. *Gen. li. 1.* a p Diabolus quando decipere quemquã *Hug. li. 2.* tentat, prius naturam vniuscuiusque intendit, & inde se applicat, vnde a primum hominem ad peccandum aspicit: blandis & lenibus moribus sæpe luxuriam, aut vanam gloriam proponit: asperis verò mentibus iram & superbiam cum crudelitate.

Hugo de ab. i. f. an. ma. lib. 1. a q Quatuor sunt causæ tentationum. Prima est loci amoenitas: vt ciuitates & oppida, quæ non tantum ex situ loci amoenitatem recipiunt: sed ex inhabitantium gratia. Secunda verò causa est, locus diuitiarum, vbi enim diuitiæ, ibi periculum: tertia verò causa est pretiosus ornatus: vt est equorum cura pinguium, & vestimentorum exquisitæ varietates. Quarta autem mulierum species, quarum vox blanditur auribus, & facies oculis.

Ibidem. a r Audiant igitur hæc vt sibi caseant illi qui loculos portant, qui pecunias seruant

naat, qui nundinas & fora pro necessitatibus fratrum frequentant, qui secularium domos & curias perlustrant, deuitent igitur huiusmodi fratres solatium Bersabeæ, biuium Thamar, thalamum Amon, deuitent personas infames, hospitalia suspecta, munus clam dare, & accipere, pecuniam plurimam congregare, ne in ipsa laqueus lateat, in quo cum alio, scilicet Iuda pereant.

a s Bellum graue, quia occultum, quia *Cas. sup.* cum fortiore, quia hostis, hostis insidiæ *ps. 50. Tora* non videntur, aduersarius nec labore *die bellas* facit, nec victus aliquando discedit, sed *tribula* tantò atrocior redditur, quanto eum per *uit me* diuinam gratiam debellari posse contingerit.

a t Fili accedens ad seruitutem Dei, sta, *Pet. Chris.* & c. Mundus aduersus desertores suos *for solo. equa* rius pugnat: & egredientes vitæ *dam epi.* secularis illecebras, grauior congressus expectat. Nam & in exitu Israël de Aegypto Pharaõ vehementius excandescit, & Saram egrediens ab homine, quem ab infantia tenuerat, ipsum grauius in egressu discepit. Communis cursus vitæ presentis, est tentationibus apprehendi, nam ad virtutis exercitum Hierosolymis relictus est Heliseus, vel Iebusen, & apostolo spi-

ritus Satanæ datus est, ne reuelationibus extollatur. Arenam pugnæ ancipitis ingressus es, in qua non apprehendes brauium, nisi curras, non coronaberis, nisi pugnes.

Vide etiam in tit. Angelus. n. Caro. l. v. Cogitatio. a. b. c. p. Concupiscentia & Coniugium. g. Consuetudo. f. Cōuersio. l. m. v. y. Crux. d. Deuotio. f. g. Diabolus & Humilitas. t. Ieiunium. m. Regimen. g. Securitas. e. g. Seruitium. d. Tribulatio. y. Vitium. l.

Tempus, sive temporale.

Aug. li. 1. a **I**Nter temporalia & æterna hoc inter-
de doctri- **I**est, quod temporale plus diligitur,
na christi. antè, quàm habeatur: vilescit autem cum
aduenerit, non enim satiant animam, cui
verax & cetera sedes æternitas, æternum
autem ardentius diligitur adeptum,
quàm desideratum, nulli enim desiran-
ti conceditur plus de illo æstimare, quàm
se habet, vt ei vilescat, cum minus inue-
nerit: sed quantum quisque veniens æsti-
mare potuerit, plus perueniens inuentu-
rus est.

Augul. in b **D**iscernendum est quid præcedat æter-
quodifer. nitate, quid tempore, quid electione, quid
origine, æternitate, sicut Deus omnia:
tempore sicut flos fructum: electione, si-
cut

cut fructus florem: origine, sicut sonus
cantum.

c Fallax in temporalibus bonis suauitas, *Am. ibid.*
labor & perpetuus timor, & periculosa
iucunditas, initium sine prouidentia, &
finis eum pœnitentia.

d Nil longum, quod finem habet, æter- *Hic. sup.*
nitati comparatum omne tempus breue *Hiere. li.*
est. *bro 2.*

e Ne dicas priora tempora meliora fue- *Hiere. sup.*
re, quàm nunc sunt, virtutes faciunt dies *ill. eccle.*
bonos, vitia malos. *41. Nō est*

f Nemo vestrum parui æstimet tempus *dicere, hęc*
quod in verbis consumitur otiosis. Volat *nequiss. il*
verbum irreuocabile, volat tempus irre- *lo, omnia*

mediabile, nec aduertit inspiens quid a- *enim Sc.*
mittat, licet fabulari, dicunt, donec hora

prætereat, ò donec prætereat hora, quam *Bern. ser. de*
tibi ad agendam pœnitentiam, ad obti- *triplic. in*
nendam veniam, ad acquirendam gratiã, *res. dia, manus*
ad promerendam gloriã, miseratio con- *lingue, & cordis,*

ditoris indulgeat, donec transeat tem-
pus, quo diuinam propitiare debueras:

pietatem, properare ad angelicam socie-
tatem, suspirare ad amissam hęreditatem,

excitare remissam voluntatem, flere com-
missam iniquitatem.

g Nil pretiosius tempore, & heu nil ho- *ber. ibid.*

die eo vilius inuenitur, tranſiit dies ſalutis, & nemo recogitat, nemo ſibi perire diem, & nunquam rediturum cauſatur, ſed ſicut capillus de capite, ſic nec momentum peribit de tempore.

Se. 69. ep. h Nihil horum temporalium ſtabile neque ſolidum eſt: nos tamen cupimus tanquam aut ſemper futura, aut ſemper habituri.

Se. 67. ep. i Fluunt omnia, & in aſſidua diminutione ſunt corpora noſtra, rapiuntur fluminum more. Quicquid vides, eurrat cum tempore, homo, fluida eſt materia & cauduca, & omnibus obnoxia caſibus.

Sen. ep. 8. k Nemo ſe iudicat quicquam debere, qui tempus accepit, cum interim hoc vnum eſt, quod ne gratus quidem poteſt redere.

Seneca in proverb. l Omnia aliena ſunt, tempus tantum noſtrum eſt, quotidie deterior poſterior dies. Vide etiam in ti. Amor. b. e. Cupiditas. n. Delitia. g. Delectatio. a. Gaudium. b. Sollicitudo. c. Vita. a. b.

Teſtimonium.

Amb. de aſpirituſancto, libr. 1. **T**R-s teſtes vnum ſunt, ſicut Ioannes dixit: aqua, ſanguis, & ſpiritus, vñ in myſterio, non in natura. Aqua igitur teſtis eſt ſepulturæ, ſanguis verò teſtis eſt mortis, ſpiritus teſtis eſt vitæ. Si

qua

qua ergo in aqua gratia, non ex natura aquæ, ſed ex præſentia ſpiritus eſt.

b Duobus aut tribus teſtibus ſtat omne verbum, ſed illis teſtibus, qui ante diem hæſternum, aut nodiſtertius non fuerunt inimici, ne irati nocere cupiant: ne læſi vlceris ſe velint. In offenſus igitur affectus teſtium quaritur: ita tamen, vt accuſator propius in medium procedat.

c Teſtibus falſis conuictis, tardè mendacij falſitas reperit, quòd ſi ſeparatim fuerint, examine iudicis citò manifeſtantur: nã ſicut in vnitæte prauorũ grãdis eſt fortitudo, ita in ſeparatione maior infirmitas.

d Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius, primò Deo, quem periurando contemnit: conſequenter iudici, què mentiendo fallit: poſtremò innocenti, quem falſo teſtimonio lædit.

e Nil eſt puero teſte certius vtiq; quinquenni, nam & ad eos peruenit, vt intelligat, & ad eos, quibus fingere non valet.

f Si quis ea, quæ videt in proximi ſui licito, vel non indicat, vel in teſtimonium vocatus non quæ vera ſunt, dixerit, peccatum quod commiſit ille qui celat, ipſe ſuſcipit, & poena commiſi reuertitur ad conſcium.

Cass. sup. g. Sæpe enim pro malis bonum testimonium dicimus, & de bonis mala dicimus *maculati* incurrat, qui ignorans aliquid asseuerat. Sæpe enim probatur incerta suspicio, quæ viro non conuenit Christiano.

Tullius. h. In ferendo testimonio, quantacunque alicui sit autoritas, propter coniunctionem affinitas minor putanda est.

Se. in pro. i. Nullum putaueris esse locum sine teste. Vide etiam in tit. Societas. q.

Timor.

Aug. con- a. **Q**uando timore pœnæ non amore *tra Pela-* iustitiæ sit bonum, nondum bene *giu lib. 2.* fit bonum, nec fit in corde, quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impunè.

August. de b. Quid timet hominem homo in sinu *verb. do-* Dei positus? Tu de illi^o sinu nolis cadere, *mi.* quicquid ibi passus fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem.

Au. super e. Timor præfens securitatem generat *psal.* sempiternam. Time Deum, qui super omnes est, & hominem non formidabis.

Hier. sup. d. Timor Dei corrigit, timor hominum differt actionem, sed voluntatem non auferit: sed audiores reddit ad crimen, quod aliquando suspendit à crimine.

Qui

e. Qui timet Deum, nihil negligit: time- *Gr. in mo-* re Deum est: nulla quæ faciendæ sunt bona prætereire.

f. In via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem veniatur: nam sicut in via seculi audacia fortitudinem, ita in via Dei audacia debilitatem parit. Et sicut in via seculi timor debilitatem, ita in via Dei timor fortitudinem gignit.

g. Cum quis timore adhuc bona agit, à *Ibidem.* malo penitus non recessit: quia eo ipso peccat, quo peccare vellet, si inultè potuisset.

h. Nullum genus mortis bono & rectè *Grego.* uenti metuendum est.

i. Si adhuc à praua actione formidata pœ- *Greg. in* na prohibet, profectò formidantis animi *pastorali.* nulla spiritus libertas tenet: nam & si pœnam non metueret, culpam proculdubio perpetraret.

k. Ignorat itaq; gratiam libertatis, quem *Ibidem.* ligat seruitus timoris. *Greg. sup.*

l. Quum ex peccato præfens pœna me- *ill. Iob. 3.* tuitur, & annexa Dei facies non amatur, *Quare nõ* timor ex timore est, non ex humili- *in pulua,* tate. *Ec.*

m. Noueris te, vt Deum timeas, noueris *Ber. super* ipsum, vt æquè ipsum diligas, in altero *cant. ser-* inuitiaris ad sapientiam, in altero con- *mo. 37.*

Y y 5

summaris, quia initium salutis. timor domini, & plenitudo legis, est charitas, quæ admodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ex Dei notitia. Dei tunc est amor: sic e contrario. de ignorantia tui, superbia, & De ignorantia venit desperatio.

Ber. ibid. nō Deum time, & mandata eius obserua, *serm. 20.* hoc est omnis homo: ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo.

Berna. in o. quadā sp. Fugit ouis tremebunda veniente lupo, abscondit se columba tremens, accipitre viso, de cauerna mus exire non audent elurians, ambiente cato, & tu videns furem, currebas cum eo?

Chryso. in ser. de Io. p Facile deusat à iustitia. qui in causis nō Deum, sed homines pertimescit, hic timor peccandi facultatem differre potest,

Bapt. voluntatem auferre non potest, solus est Dei timor, qui mētes corrigit, fugat crimina, innocentiam seruat, & omnis boni tribuit facultatem.

Ia. Casia. q. de instr. mon. li. 4. Principium nostræ salutis sapientiæq;

secundum scripturas, timor Domini est salutaris. De compūctio cordis procedit abrenūtiatio, id est, nuditas & cōtempus omnium facultatum. De nuditate humilitas procreatur. De humilitate mortificat

ficatio voluntatum generatur. De voluntatum mortificatione extirpantur atque marcescūt vniuersa vitia. Vitiōrum expulsiōne virtutes fructificant atq; succrescūt, Virtutum pollutione puritas cordis acquiritur, per cordis puritatem apostolicæ charitatis perfectio possidetur. Vera est beati Antonij sententia.

1 Si amor Dei te tenere non potest, saltē *Hug. li. 3. de anima* teneat & terreat: timor iudicis, metus gehēnæ, laquei mortis, dolores inferi, ignis vrens, vermis corrodens, sulphur fœrens, flamma tartarea, & omnia mala.

s Breuis & plena communitio, qua do *Cas. super* mino amabili de timore seruitur. Nam *psal. Ser-* sicut remissa securitas culpas admittit, *nite domi* ita timor desiderabilis delicta semper excludit. *no in tim.*

2 Humanus timor diffidentiam tribuit. *Cas. super* diuinus autem, spei firmamētia concedit. *psalm. 4.* v Qui Deum bene timet & amat, qui bene *Erramē* ne amat, & timet, res illæ in cœlesti deitū est do. *Idē super* uotione sociatæ sunt.

3 Cum audis, quod Dominus tuus dulcis *psal 32.* est, attēde quid diligas, cum audis quod *Cas. su. il-* rectus, attēde quid timeas, vt amore & *lud psal.* timore Dei excitatus legem eius custodias. *Dulcis est rectus do.*

4 Nos & venturo torquemur, & præ- *Se. 13. et.* terit

terito: multa bona nostra nobis nocent: timoris tormentum memoria reducit, providentia anticipat: nemo tantum præsentibus miser est.

Sen. ibid. a b Plura sunt, quæ nos terrent, quæ præmunt, & sæpius opinione amplius laboramus, quàm re. Citò accedimus opinioni, & sic vertimus terga, quemadmodum aliquos pulvis motus fuga pecorù exuit castris: aut quos aliqua fabula sine autore conterruit: nescio quomodo vana perturbant. Vera enim modum suum habent: verisimile est, aliquid futurum mali, nõ statim verum est, quàm multa inexpectata venerunt: quàm multa expectata nunquam comparuerunt.

Senec. 24. episto. a d Quid enim prodest mala accrescere, & præsens tempus futuri metu perdere? Stultum est, quasi antè futurus miser, esse iam miserum. Quicquid veteris ne eueniat, euentum utiq; propone, & quod quodque est illud malum, totum ipse metire, actorem tuum taxa. Intelleges aut nõ magnum aut nõ longum esse, quod metuis.

Senec. 71. episto. a f Stulticia est, timore mortis mori. Venit qui occidat, expecta quod occupet. Cur suscipis alienæ crudelitatis procuracionem? Vtrum inuides carnifici tuo, an parcis.

Quem

a g Quemadmodum aues inanis fundæ *Senec. 75. episto.* sonus territat; ita nos non ad ictum tantum excitamur, sed ad strepitum: inter spectata malè viuunt. Infirmus animus antè quàm malis opprimatur, quæritur, præsumit illa, & ante tempus cadit. Quid autem dementius, quàm angere futuris, nec se tormento reseruare, sed accersire sibi miseras?

a h Nemo tam timidus est, ut malit semper pendere, quàm semel cadere. *Senec. 23. episto.*

a i Quod nimis volunt miseri, hoc facile credunt: imò quod metuunt nimis, nõquam amoueri nec tolli putant. *Sen. i. epist.*

a k Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus, sic omne fortuitum incommodum magis instat timenti & auerso. *Senec. 79. episto.*

a l Qui infidias timer, in nullas accidet. *Idè de senec. oratorum.* nec citò perit ruina, qui ruinã timet. Semper enim metuendo sapiens vitat malum. Nam inimicum quantum humilem, docti est metuere, iuxta illud: Parua necat mortu su spatiosum vipera tauri. A cane nõ magno sæpe tenetur aper. Causa pusilla nocet, sapiens nocentia vitat.

a m Multos in summa pericula misit venturi timor ipse mali, fortissimus ille est, qui promptus metuenda patit. *Ibidem.*

Quæ

tribulatio irruēs bonos probat, purgat & eligit: malos reprobat, exterminat, & annihilat.

Aug. in e- Non facili inueniuntur in aduersitate
pisto. praesidia, quæ nõ fuerunt in pace quaesita.

Hic. in e- i Quantò in hoc seculo persecutioni-
pistol. ad bus, paupertate, inimicorum potentia, vel
Cypri. morborum crudelitate fuerimus afflicti:
tantò post resurrectionem in futuro maio-

Gre. i ho. ra praemia consequemur.

Homo qui k Plerumque postquam in hoc mundo nõ
dum fecit possumus obtinere quod volumus, post-
cenā ma- quam in terrenis desideriis de impossibili-
gnam. tate lassamur, tunc mentem ad Deũ re-
ducimus: tum placere incipit, quod dis-
plicebat: & quæ nobis amara fuerat, præ-
cepta repenti dulcescunt in memoria, pec-
catix anima, quæ adultera conata esse
non potuit, decernit esse fideliter coniũx.

Qui ergo huius mundi aduersitatibus fra-
cti ad Dei amorem redeunt, neque à præ-
sentis vitæ desideriis corriguntur. quid i-
sti fratres charissimi, nisi vt intrent, com-
pelluntur.

Gre. i mo. l Tantò spes in Deo solidior surgit, qua-
tò pro illo quisq; grauiora pertulerit: quia
nequaquam retributionis gaudiũ de æter-
nitate colligitur, quod non hinc prius pia
tribulatione seminatur.

Omni

m. Omnipotens electorum suorum ad-
uersarios temporaliter permittit exresce-
re: vt per malorum seuitiam purgetur vi-
ta bonorũ. Nunquã quippe Dominus
aduersarios bonis permittit, nisi in quan-
tum prodesse viderit. Nam dum iniusti se
uiunt, iusti purgantur, & vtilitati inno-
centium militat vita prauorum: dum hæc
& premedo humiliat, & humiliãdo sem-
per ad melius format: quia mala reprobo-
rum bonos, dum cruciant, purgant. Vtili-
tati iustorum militat etiam potestas pra-
uorum.

n. Nulla aduersitas deicit, quem prospe-
ritas nulla corrumpit. Qui enim veritati
inheret: vanitati nullo modo succumbit:
quia dum forti pede cogitationis intrus
intentionem fixerit, omne quod foris
mutabiliter agitur, ad arcem mentis mini-
mè pertingit.

o. Carmen in nocte, est lætitia in tribu-
latione.

p. Aurem cordis tribulatio aperit, quam
sæpe prosperitas huius mundi elaudit.

q. Quisquis aduersitate & tribulatione
frangitur, à quo factus est, minimè con-
templatur: nam qui quod non erat, fecit
factum sine gubernatione non deserit: &

Z z

- qui benignè hominem condidit, nequaquam iniuste cruciari permittit, nec sine neglectè perire, quod est: qui hoc etiam, quod non fuit, creauit, vt effect.
- Gre. ibid.* r. Tanto quisque aduersitate minus vincitur, quanto contra illam præsciendo paratus inuenitur.
- Ibidem.* s. Quisquis in solo desiderio æternitatis figitur, nec prosperitate attollitur: nec aduersitate cassatur, dum nihil habet in mundo, quod appetat: nihil est, quod de mundo pertimescat.
- Ibidem.* t. Si iniquus quisq; in hac vita permittitur prosperari, necesse est, vt electus Dei debeat sub flagelli fræno retineri.
- Ibidem.* v. Non exteret exterius numerus hominum, quem non deuasat interioris turbariorum. In hac vita, qui nulla prospera appetit, nulla aduersa pertimescit.
- Ibidem.* x. Electis suis ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requie quasi via: amœnitate pascitur, magis eum diu pergere, quam citius peruenire delegit: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria.
- Ibidem.* y. Nemo quantum profecerit, nisi inter aduersa, cognoscit: quia vnusquisq; superni

- perni doni gratiam in tràquillitate quietis percipit, sed quantum perceperit, in aduersitate perturbationis ostendit.
- z. Sanctorum mentes æternitatis præmia præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt: quia crescente pugna gloriosorem sibi non ambigunt manere victoriã. Electorum desideria dum premuntur, aduersitate proficiunt: sicut ignis flatu premitur, vt crescat, & vnde quasi extinguitur, inde roboratur.
- a b. Aduersitas, quæ bonis votis aut viris obicitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis. Quis enim nesciat quam prosperum fuit, quod beatus Paulus apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat: & tamen veniens naufragium per tulit: sed tamen cordis in fluctibus integer stetit.
- a c. Quum recognosco Iob in sterquilinio, Ioannem esurientem in eremo, Petrum extensum in patibulo, Iacobum de collatum ab Herodis gladio, cogito, qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobabit: qui ita durè affligit, quos amat.
- a d. Afflicti terrena perdimus, sed afflictio nem humiliter sustinentes cælestia multiplicamus.

Grego. ibi. a e Tantò maior fiducia mentem roborat. quantò hanc fortior pro veritate angustat afflicto.

Ibidem. a f Virtus per quietem se exercuit, scilicet in Jobb; sed virtutis opinio commora per flagella fragrauit: sicut aromata fragrantiam suam. non nisi quum incenduntur. expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutibus redoler, in tribulationibus innotescit.

Grego. ho. a g Mala Lazari purgavit ignis inopia; & bona diuitis remuneravit felicitas transigentis vitæ: illum paupertas afflixit & torfit: istum abundantia remuneravit & repulit.

Grego. in mora. a h Tribus modis nos conditor interrogare consuevit: quum aut flagelli districtio- ne nos percussit, & quanta nobis in sit vel defuit patientia, ostendit: aut quædam que nolumus nobis præcepit, & nostram nobis obedientiam vel inobedientiam patefacit: aut aliqua nobis occulta aperit, & aliqua abscondit, & mensuram nobis nostræ humilitatis ostendit, & innotescit.

Ber super canti. a i Quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent, sic vera virtus, quæ sæpe in prosperis non adparet, in aduersis eminet: illud sanè cautelæ est, hoc necessitatis.

Bernard. a k Fratres in hoc mundo quasi in cam-
po

põ certaminis positi sumus, & qui hic de in quodam
loris, aut plagas, aut tribulationes nõ sunt. *Jermo.*

sceperit, in futuro inglorius adparebit. *al.* Si quis viam laboriosam æstimat, suæ *Chr. sup.*
defidiæ est accusatio. Si enim minaces nau *Muth.*

tis pelagi fluctus, si tempestates atq; hymes agricolis: si vulnera, & defiq; militibus, si grauissimi ictus, plagaq; pugilibus leues videntur, & tolerabiles sunt propter spem temporalium, ac pereuntium commodorum: multò magis, quum cælum præparatur in præmium, nihil ex presentibus asperitatibus debet sentire: maxime labores mitigat in benignum finem venire promissum; nec aspicias, quòd via est aspera, sed quò ducit, nec aliam, quæ lata est, sed vbi desinit.

a m. Ne indignemini, si mali in hoc mundo *Beda, &*
do floreat, & vos patimini: quia non est *est gl. sup.*
Christianæ religionis in mundo exaltari, *in ad. ludo*
sed deprimi; mali nihil habent in cælo, *bi.* Oxime
vos nihil in mundo, sed spe illius boni, ad *gaudium*
quod tenditis, quicquid in via contigerit, *exi. fruct.*
gaudere debetis.

a n. Forsitan tẽporaliter te punit, vt æter *Pet. Chry*
næ mortis ardores pœna redimat tempo *sol. in qua*
ralis: in ædificatiõe enim tẽporali omnes *dãm epi.*
lapides prius malleis tundebantur, ne in
illorù positione sonus mallei audiretur:

nec in horreo Domini reponitur granum; donec flagellis aut triturationum pedibus sit excussum: sic & viui lapides, qui ponendi sunt in illa: cœlesti Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, variis infortuniorum concussionibus poliuntur prius quàm in ædificio cœlestis habitaculi collocentur.

Idem in a. o. Hæc omnia fortasse operatur Dominus, vt det nobis vexatio intellectum: trituratur granum, vt reponatur in horreo: quadratur lapis, vt sine sonitu mallei in ædificio templi collocetur. Mouerur turbo, vt Elias rapinatur in cœlum. Maximū est remedium interioris hominis: si in hac area mundi variis passionum flagellis triturerur exterior.

Ibidem. a p Omnis cordis aut corporis afflictio, citra meritum & fructum salatis est, sine patientiæ condimento.

Innocē. de vilitate eondi. h. ma. a r O quanta mortales angit anxietas, affligit cura, solitudo molestat, dolor affligit, conturbat tristitia, contristat turbatio: pauper & diues, seruus & dominus denique bonus & malus omnes mundanis cruciatibus affliguntur, & mundanis afflictionibus cruciantur, experto crede magistro.

Cass. sup. psal. a f Parua toleramus, si recordemur, quid bibe

biberit ad patibulum, qui nos inuitat ad cœlum.

a r Nihil eripit fortuna, nisi quod dedit, *Senec. in virtutem non dedit, ideò non detrahit: quadam itaque sapiens nihil perdit: in vnius possessione virtutis est, ex qua depelli nunquam potest.*

Vide etiam in tit. A diutorium, s. i. Cōpassio, m. Fides, f. Fortitudo, z. Gaudium, m. Humilitas, n. Infirmitas, b. Iustitia, q. Mundus, b. Patientia, d, k, a. C. Pœna, h, l, t. Pœnitentiā, b. Profectus, a. Prosperitas & Sollicitudo, a. Veritas, q. Vita, n, o, q.

Trinitas.

a **V**bi quæritur vnitas Trinitatis patris & filij & spiritus sancti, nec per *Aug. lib. de trin.* ricolosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quæritur, nec fructuosius aliquid inuenitur. Non pigebit me sicubi hæsit, quærere: nec pudebit sicubi erro, discere. Quisquis ergo hoc audit, vel legit, vbi pariter certus est, pergat mecum, vbi pariter hæsit, quærat mecum, vbi errorem suū cognoscit, redeat ad me: vbi mecum, reuocet me. Ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad eum, de quo scriptum est: Quærite faciem eius semper.

Aug. lib. b. 6. de tri. Qui hoc, id est, Trinitatis mysterium, velle ex parte vel per speculum & in ænigmate videt, gaudeat, cognoscens Deum, & gratias agat, qui verò non videt, redat per pietatem ad videndum, non per cecitatem ad calumniandum: quoniam vnus est Deus, sed tamen Trinitas.

Aug. ibi. c. In summa trinitate tantum est vna, quantum tres simul sunt, & nec plus aliquid sunt duæ, quàm vnà res, & in se infinita sunt: ita & singula sunt in singulis, & etiam omnia in singulis, & singula in omnibus, & omnia in omnibus, & vnum omnia.

Aug. de verbis de trinitate. Videmus Solem in cælo currentem, fulgentem, calentem: Similiter ignis tria habet, hoc est motù lucem & feruorem. Diuide ergo, si potes, Ariane Solè vel ignè, & tunc demum diuide trinitatem.

Gregor. in moral. Apertè tunc videbimus quomodo, & vnum diuisibiliter tria sunt, & indiuisibiliter tria vnum.

Bern. ser. f. 11. sup. c. a. trina. O veritas, charitas, æternitas. O beata & beatificans Trinitas: ad te mea misera Trinitas miserabiliter suspirat, quoniam à te infeliciter exulat: discedens a te quantis se inuicauit erroribus, doloribus, timoribus! Ratio sepius in iudiciis fallitur, voluntas quadruplici perturbatione iactatur,

tur, & memoria multiplici obliuione confunditur: Triplici huic vanitati nobilis creatura subiecta esse non volens, in spe tamen, heu qualem pro te commurauimus trinitatè! cor meum conturbatù est, & inde dolor! dereliquit me virtus mea, & inde pavor! & lumen oculorum meorum non est mecum, & inde error. En quàm distimilem trinitatem! Ô anima mea trinitas exules offendisti. Veruntamen quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, quum videlicet à ratione error, à voluntate dolor, atque à memoria timor omnino recesserit: & successerit illa, quum speramus, mira serenitas, plena suauitas, æterna securitas. Primum faciet veritas Deus, secundum charitas Deus, tertium summa potestas Deus, vt sit Deus omnia in nobis, ratione, recipiente lucem in extingubilem, voluntate pacem in perturbabilem, consequente memoria fontini deficienti æternaliter inhzrente.

g Est trinitas creatrix, Pater & filius & *Berna. in ser. paru. 1. quò- rum le-* spiritus sanctus, ex qua cecidit creatura trinitas, memoria, ratio & volùtas. Et est trinitas, per quam cecidit, videlicet per suggestionem, delectationem consensum. Et ge.

est trinitas, in qua cecidit, videlicet, impotentia, cæcitas, immunditia. Rursus trinitas, quæ cecidit, id est memoria, ratio, voluntas. Singulæ cuiusque tripartitus excidit casus. Memoria cecidit in tres species cogitationum: affectuosas, onerosas, otiosas. Ratio in triplicem ignorantiam, boni & mali, veri & falsi, commodi & incommodi. Voluntas in concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, ambitionem seculi. Est trinitas, per quam resurgit fides, spes, charitas. Quæ trimembres habent subdiuisiones. Est enim fides præceptorum, signorū, promissorū. Est & spes veniæ, gratiæ, gloriæ. Et est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.

Ber. ibid. h. Inquirere de Trinitate, peruersa curiositas est, & credere, & tenere sicut sancta ecclesia tenet, fides & securitas est. Videre autem eam sicuti est, perfecta & summa felicitas est.

Cass. sup. psal. 49. i. Summum proprium diuinitatis est verbum quod tempore nō mutatur, sed semper ad est: & ibi aliud sacramentum, quod vna syllaba tribus literis continetur, vt sancta Trinitas in cælis vnus Deus esse docet.

Tri

a. **M**emoria quasi venter est animi, *Au. in li. lætitia verò atque tristitia quasi confessio.* cibus dulcis & amarus.

b. Nulla res ita inebriat, & animi perturbatio, id est, tristitia, quæ ducit hominem ad mortem: hæc abominanda ebrietas est.

c. Vis nunquam esse tristis; bene viuere: *Hug. li. 3. bona vita semper gaudium habet.* *de anni-*

d. Tristitiam si pones, non admiseris, sed nec omnibus ostenderis. *Sen. li. de*

e. Nunquam tristis sis, si tibi ipsi incommodo vixeris. *Ibidem.*

f. Ad tristem parrem strenua suspitio.

g. Socrates virtutem sic coluit, vt nunquam vultum eius lætitiæ blanda vanitas exhilararet; nec tristitia vlla cōtraheret. *ten. orato.*

h. Vide etiã in titu. Compassio. n. Conscientia. k. Cōsolatio. a. b. f. Gaudium. f. i. q. Misericordia. Senectus. v.

Venia.

a. **D**ebet ecclesia catholica correctis & firmatis filiis libenter ignoscere: *Au. de agone Christi.* cum ipsi Petro personam eius gestanti & cum in mari titubasset: & cum Deum carnaliter à passione reuocasset: & cum autem serui gladio præcidisset, & cum ipsum dominum etiam negasset, & cum in simulatione postea superstitiosam lapsus esset,

vid

videamus veniam esse concessam, eumq;
correctum atque firmatum vsque ad do-
minicæ passionis gloriam peruenisse.

Augu. de b. vita cler. Nullus debita gratioris poenæ acci-
pit veniam, nili qualemunque, & si
lib. 10. longè minorem, quam debeat, soluerit
poenam.

Augu. de c. ver. dom. Audistis formam, si septuagies septies
Christu peccata tibi donauit; si huic usq;
iratt. ill. ignouit, & ultra negauit: pone & tu limi-
apost. Do- tem, & ulterius nulli ignoscere.
nates vo- di. Dicit Dominus, dimitte; & dimitterur
bis in tip. tibi. Si ergo prior dimisi, dimitte illis po-
Ibidem. stea: nam si non dimiseris, reuocabo te,
& que quid dimiseram, replicabo tibi.

Augu. de verbis do. ser. 15. Dimitte nobis debita nostra, sicut. &
dicas in lingua, ignosco: & corde differas.
noui mentem cum dicas: Vocem tuam audit
homo, conscientiam tuam Deus inspicit.
Melius est enim, dum non clamas ore, &
dimittis in corde, quam blandus ore, cru-
delis in corde.

Au. E. ser. de. 40. Negligens inimicitias finire obliuisci-
tur, pertinax veniam non vult concede-
re, sed dedignatur, his tribus inimicis vi-
uunt homines: sed animas, in quibus non
moriuntur, occidunt. Vigilat contra ne-
gligentiam memoria, contra pertinaciam

mis

misericordia, contra superbam verecun-
diam submissa prudentia.

g. In hac petitione si mentitur, totius o-
rationis nullus est fructus: pecuniam ali-
quando repetere conceditur, sed debitis
peccatorum petenti veniam, nunquam
iuste negatur.

h. Gratia tua deputo & misericordia,
quod peccata mea tanquam glaciem sol-
uisti: gratia tua deputo, & quæcunque
non feci mala: quæ enim non facere po-
tui, & omnia mihi dimissa esse fateor, &
quæ mea sponte feci mala, & quæ te duce
non feci.

i. Beneficium se putabat accepisse au-
gustæ memoriæ Theodosius, cum roga-
retur ignoscere, & tunc propior erat ve-

nia: cum fuisset commotio maior ira-
cundiæ, & oprabatur in eo, quod time-
batur in aliis, vt irasceretur: hoc erat re-
mèdium reorum, qui cum haberet su-
pra omnes potestatem, quasi parens po-
stulari malebat, quam quasi iudex pu-
niri, æquitatis iudex, non poenæ arbi-
ter: qui nunquam veniam consentire ne-
guit.

k. Discas frequenter ignoscere: nec indi-
gnatione tenere. Nihil est enim quo pos-
sit offendi, cui ignoscendi est cõsuetudo.

Tant

Ibidem. l. Tantæ pietatis est Dominus Iesus; ut ipsi Iudæ donaret veniam, si Christi expectasset misericordiam.

Amb. su. m. Pulcherrimum affectandæ conuersationis exemplum, quod tam citò latroni venia relaxatur, & vberior gratia quâ precatio: semper enim plus tribuit quàm rogatur.

Hier. sup. n. Non vsque septies, sed vsque septuaginta vicibus, ut toties peccanti fratri dimittere in die, quoties ipse peccare non possit.

Hic. su. il. o. Si peccauerit in nos frater noster, & *Mat. 24.* in qualibet causa non læserit, dimitte. *Si peccau.* di habemus potestatem, imò necessitatem: quia Dominus præcipit, ut debitoribus nostris debita dimittamus. Si autem in Deum quis peccauerit, non est nostri arbitrij, ut dicit scriptura. Si autem peccauerit homo in hominem, rogabit pro eo sacerdos: si autem peccauerit in Deum, quis rogabit pro eo? & nos econtrariò in Dei iniuria benigni sumus, & in nostris contumeliis odia exercemus.

Ibid. sup. p. O formidolosa sententia, si parua fratrum tribus non dimittimus, magna nobis à *remi. pec.* Deo non dimittuntur.

Apud

q. Apud misericordem iudicem, nequam sine venia culpa relinquitur, quum *Grego. in moral.*

per feruorem zeli ex eius amore peccatur. Sæpe nanque magnis hoc doctoribus mirandisq; contingit, quod vt alta charitate seruent, modum correctionis exagerent, & lingua aliquid, quod nõ debet, dicat: quia mentem dilectio quantum debet inflammat, sed verbum prolata cõtumeliæ tantũ citius partitur, quantò & ex qua radice prodeat pensatur.

r. Peccatores, qui operum peccata deplorant, debent præsumere misericordiam, quam postulant: non enim piè Dominus antè delinquentium oculos stenda peccata opponeret: si per semetipsum ea distinctè ferire voluisset.

f. Sciendum est, quòd qui dimittit, & *Grego. in moral.* non dat, & minimè dimittit: omnino misericordiam nullam facit, quia ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod obligato corde ex malitia profertur.

r. Si hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nobis iam per poenitentiam dimissum fuisse gaudeamus.

v. Sunt aliqui sic donantes iniuriam, vt non vlciscantur, quò tamè sæpius impropera

perant. Sunt alij, qui licet flectant: maner-
tamen alta mente repositum, & ranco-
rem tenent in animo: quarum neutra ple-
na indulgentia est: longè ab his omnibus
benignissima diuinitatis natura libenter
agit, ignoscit plenariè: ita dicunt: nò pro-
pter fiduciam peccati, sed pœnitentiam.
Vbi abundauit delictum, solet & gratia
superabundare.

Ibidem. x Tam liberaliter Dominus omnem do-
nauit iniuriam, vt iam nec damnet vlcis-
cendos, nec confundat improperado, nec
minùs diligit imputando.

Ibidem. y Omnino propter mansuetudinẽ, quã
in te predicatur, currimus post te Domi-
ne Iesu, audientes quòd non spernas pau-
perem; peccatorem non abhorreas: non
horruisti consistentem latronem, non la-
chrymantem peccatricẽ nẽ Chananzã
supplicantem, non dep: ehenfam in adul-
terio, non sedentem in teloneo, non sup-
plicantem publicanum, non negantẽ di-
scipulũ, non persecutorem discipulorum,
non ipsos crucifixores tuos. In odorẽ ho-
rum vnguentorum currimus.

Isido li. 3. de sit. bo. z Multi aliorum vitia cernunt, sua non
aspiciunt, & cum ipsi maximis criminibus
obnoxij teneantur, peccata: minora fra-
tribus non dimittunt.

Qui

a b Qui captiuos redimere, & pãperes *Casarius*
pascere vel vestire non praualet; contra *in admo.*
nullum hominem odium in corde reser- *ritione se*
uet; & inimicis suis nò solùm malum pro *cumdu.*
malo non reddat, sed etiam diligit: &
pro eis orare non desinat, ceteris de mise-
ricordia, vel de promissione domini sui:
libera conscientia ante tribunal Christi
dicere poterit: Da domine, quia dedi, di-
mitte quia dimisi.

a c Homo sine peccato esse non potes: & *Pet. Chr.*
vis semper tibi dimitti totum, dimitte *ser. 67. su*
semper: quantum vis dimitti tibi, tantum *per. il. Di*
dimitte. Quoties vis dimitti tibi, toties *mit. nob.*
tu dimitte: imò quia vis totum dimitti
tibi, totum dimitte: homo intellige,
quòd remittendo alij, veniam tibi tu ipse
dedisti.

a d Dimittenda sunt debita, non pecu- *Idem in*
nia solum, sed omnium causarum, culpa- *ser. 68.*
rum, criminũ, quicquid homo incurrere
poteris, in his tibi, quum incurrerit alter,
ignosce, fidens peccatis suis veniam petit,
qui peccanti libenter ignoscit.

a e Nulla sit negli genti venia, vbi de salu *Veget. de*
te certatur. *re milit.*

a f Magnarum virium est, negligere la- *lib. 2.*
dentem. *Se. de mo.*

a g Optimum est semper ignoscere, tan- *Se. in pro.*

AA

quàm si tu ipsi quotidie pecces. Alteri sepe ignoscito, tibi nunquam.

Vide etiam in titulo Compassio. f. Cōmunitas. a. Confessio. a. d. Correctio. b. z. c. h. c. f. Desperatio. g. Eleemofyna. c. Eucharistia. m. Inimicitia. a. Iniuria. a. Ira. e. Magnanimitas. e. Oratio. b. g. Patientia. a. k. Pœnitentia. a. c. Reconciliatio. c. Residuiatio. e. Resurrectio. f.

Verbum.

Ans. de be a ned. Esau **S**Imul pluit Dominus super segetes & super spinas: sed segeti pluit ad horream, spinis ad ignem: & tamen vnâ est pluuia: sic verbum Dei, omnes compluit, videat quisque, qualem radicem habeat: videat quisque quo trahit pluuiam bonam si eam trahit, vt generet spinas, nunquid pluuiâ Dei accusanda est antè, quàm veniat ad radicem? dulcis est pluuiâ illa, dulce est verbû Dei, donec veniat ad cor malum.

Ans. su. il. ps. in quo corrigit adole. **b** Custoditio verborum Dei intelligenda est operatione præceptorum: frustra enim custodiuntur memoria, si nō custodiuntur & vita: nam verba Dei tenendo agunt quidam, ne obliuiscantur: nec agunt viuendo, ne corrigantur.

Quid

e Quid vobis plus esse videtur, verbum Dei, aut corpus Christi? Si vultis, verû respondere, hoc vtq; dicere debetis, quòd non sit minus verbum Dei, quàm corpus Christi, & ideo non minus reus, qui verbum Dei negligèter audierit, quàm ille, qui corpus Christi in terram negligentia sua cadere permittit.

d Quisquis verbo Christi pascitur, terrenum pabulum non requirit. Nec enim potest panè seculi capere, qui pane reficitur Saluatoris. Negligit famem corporis, qui pabulo lectionis intendit, nec ventris curam habere poterit, qui alimentum cibi celestis acquirit. Ipsa enim est omnium refectio, quæ sagnat animâ, quæ impinguat viscera, cum de diuinis scripturis cibum eloquij perennis accipimus.

e Quomodo possunt verba Dei, dulcia esse in faucibus tuis, in quibus est amaritudo nequitia?

f Plus est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem mortituræ carnis terreno satiare.

g Verba Dei tunc veriùs mens intelligit, cum in eis semetipsam quaerit.

h Quaerit anima verbum, cui consentiat ad correctionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutè quo

reformatur ad sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fecunditatem, quo fruatur ad iucunditatem.

Vide etiam in tit. Anima. h. Adiuor. g. Inimicitia. b. Maria. e. Pietas.

Verecundia.

Ambr. de a offic. lib. 1. cap. 19. **P**ulchra virtus est verecundia, & sua quis gratia, quæ non solum in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus, ne modum progrediatis loquendi, ne quid indecorum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis plerumque in verbis refulget; ipsum vocis sonum liberet modestia; ne cuiusquam offendat autem, vox fortior denique in ipso canendi genere, prima disciplina verecundia; imò in omni usu loquendi.

Ibidem. **b.** Tacebat in periculis Susanna, & gratius verecundia quam vitæ damnum putabat: nec arbitrabatur periculo pudoris tuendam salutem: soli Deo loquebatur, cui poterat casta verecundia eloqui refugiebat ora intueri virorum.

Ibidem. **c.** Est enim verecundia pudicitia comites cuius societate castitas ipsa tutior est. Nonne hæc prætulit publicanum, & commendavit eum, qui nec oculos suos audebat ad cælum levare? Paulus orationem deferris præcepit cum verecundia & sobrietate.

Ver

d. Verecundia, cum sit omnibus gratibus, *ibidem.* personis, temporibus & locis apta, tamen adolentes iuuenilesq; annos maxime decet, ut artifex in materia commodiore melius operari solet: sic verecundia, in ipso quoque corporis decore plus eminet. Ita tamen, ut etiam ipse non sit affectatus decor corporis, sed naturalis; simplex, neglectus magis quam expeditus.

e. Hominem vereris presentem, Dei patris & filij & Spiritus sancti non vereris presentiam. *Amb. sup. Beati im maculati*

f. Ubique in virgine comes singularum virtutum est pudor, hic individuus debet esse virginitatis, sine quo non potest esse virginitas, teritur officijs pudor, audacia emicat, risus obrepit, modestia soluitur, dum urbanitas affectatur.

g. Erubescere debemus, & condemnare peccatum, non defendere, quoniam pudore culpa minuitur, defensione cumulat. *Ambr. de morte Abel & Cain.*

h. Ingenia liberaliter educata facilius verecundia; quam metus superat, & quos tormenta non vident, interdum vincit pudor. *Hiero. ad Pammachium de morte Pauli.*

i. Sit sermo virginis pudorosus, modestus & rarus, nec tam eloquentia pretiosus, quam pudore. Est etiam in ipso motu, habitu, incessu, verecundia. *Hic. ibid.*

Ibidem. k. Quicquid pudet dicere, pudeat etiam cogitare.

Gr. in ho. l. Frontem cordis imprudentia atterit culpa frequens, atq; quò crebrius admittitur, eo de illa committentis animus minus verecundatur.

Grego. in ho. m. Sicut verecundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum, sapientia est: bonum verò erubescere fatuitatis.

Qui erubescit mala poenitudo, quæ fecit, ad vitam libertatem peruenit: qui verò erubescit bona facere, à statu rectitudinis cadit, atque ad damnationem tendit: sicut per redemptorem dicitur, qui me erubescit & meos sermone &c.

Bern. sup. n. Quid amabilius verecundo adolescenti? quam pulchra & quam splendida gemma morum est verecundia, in vita & vultu adolescentis: quam vera & minime dubia bonæ spei nuntia, bonæ indolis index! Virga disciplinæ, expugnatrice malorum, propugnatrix puritatis innate, specialis gloria conscientia, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutū primitiæ, naturæ laus & insigne totius honesti.

Bern. ibid. o. Verecundia soror est continentia: nullum æquè manifestum iudicium columbinæ

binæ simplicitatis: & ideo etiam testis est innocentia, lampas pudicitia mentis iugiter lucens: vt nil in ea turpè vel indecorum refidere attentet, quod non illa illico perdat.

p. Hæc dicentibus erubescenda essent, si *Hu. de in p.* a facientibus præsumpta non fuissent, *stirutione* nunc autem sustineat in audiendo verecundiam; qui involuit in faciendo habere disciplinam.

q. Pudoris etiam disciplinam inter defun- *Soli. li. de* cta corpora natura discernit. At si quan- *mirab.* do cadauera necatorum fluctibus euehantur, virorum supina fluctuant, prona foeminarum.

r. Verecundia, parens est omni honesti *Val. Ma.* consilij, tutela solennium officiorum, magistratuum innocentia, chara proximis, accepta alienis, omni loco, omni tempore fauocabilem præ se ferens vultum.

s. Bonum in adolescente signum est, cum *Senec. ir.* illi ex alto rubor suffundit: magis in iu- *epist.* uenibus adparet, quibus & plus calor est, & tenera frons, veteranos nihilominus & senes tangit. Quidam autem non magis, quam cum erubuerint, timendi sunt, quasi omnem verecundiam effuderint.

t. Artifices scenici hoc indicio imitantur *Sen. ibid.* verecundiam; deijciunt vultum, verba sub-

mittunt, figunt in terram oculos, & depri-
munt, ruborem sibi exprimere non pos-
sunt, nec prohibetur hic, nec adijcitur, nil
aduersus hunc sapientia proficit, sui iuris
est, iniussus venit, iniussus discedit.

Sen. 25. ep. v. Nutriendus est pudor, qui quandiu in
animo durauerit, aliquis erit bonæ spei
locus.

Senec. in x. Recta ingenia debilitat verecundia,
proverb. praua confirmat audacia.

ibidem. y. Turpiam dixeris, paulatim enim pu-
dor per verba, discutitur.

ibidem. z. Verborum turpium licentia impuden-
tiæ nutrit.

Vide etiam in tit. Confessio. a g. Con-
uerfatio. a b. Correctio. a e.

Veritas.

Aug. ad a. **V**eritas dulcis est, & amara, quando
Christi- dulcis est, parcit: & quando amara,
num. curat.

Aug. sup. b. Veritas panis est: mentes reficit, nec
Ioan. deficit, mutat vescentem, nec ipsa in ve-
scentem mutatur.

Au. li. de c. Veritatis & sapientiæ pulchritudo nec
lib. arbit. multitudo ne audientium cõstipata exclu-
dit venientes, nec peragitur tempore, nec
mitigatur locis, nec nocte interruptitur,
nec umbra intercluditur, nec sensib⁹ cor-
poris subiacet.

Si

d. Si de veritate scandalum sumitur, vti
lius permittitur nasci scandalum, quam
veritas relinquatur.

e. Nullus reprehensor formidandus est
amatori veritatis. Etenim aut inimicus
reprehensurus est aut amicus, si inimicus
insultat, ferend⁹ est, amicus autem, si er-
rat, docendus est, si docet, audiendus.

f. Incomparabiliter pulchrior est veri-
tas Christianorum, quam Helena Græco-
rum.

g. Errat quisquis se veritatem cognosce-
reputat, qui adhuc nequiter viuit.

h. Qui veritatem occultat, & qui pro-
dit mendacium, vterq; reus est: ille, quia
prodesse non vult, iste, quia nocere desi-
derat.

i. Liberè enim & sine adulatione verita-
tem prædicantes, & gesta prauæ vitæ ar-
guentes, gratiam non habent apud ho-
mines.

k. Hæc est conditio veritatis vt eam sem-
per inimicitie persecutur, sicut per adu-
latione perniciosæ amicitie comparan-
tur, libenter enim quod delectat audim⁹,
& offendit omne, quod nolumus.

l. Mentiri, atque iurare lingua tua pro-
fus ignoret, tantu⁹ que in te fit veritatis
amor, vt quicquid dixeris, iuratum putes.

Hier. sup. m Non creterur audire veritatem, qui
Ezech. fraudulenter interrogat.

Grego. in n Nihil est ad defendendum puritate
ho. tutius, nihil ad dicendum veritate facilius.

Gre. ibid. o Ille veritatis defensor esse debet, qui
quam rectè sentit, loqui non metuit, nec
erubescit.

Ibidem. p Qui necessitate cogente vera Dei dona
loquitur, tantò magis humilitati iungitur,
quantò & veritati sociatur.

Gr. li. 10. q Bonorum mens quò duriora pro veritate
moral. toletat, eò aternitatis præmia certius sperat.

Berna. de r Inquirimus veritatem in nobis, in pro-
gra. hum. ximis, in sui natura. In nobis, nosmetipsos
dijudicando: in proximis, eorum malis
compatiendo: in sui natura, mundo corde
contemplando.

Bern. ibid. s Cùm sint tres gradus seu status veritatis,
ad primum ascendimus per laborè hu-
militatis; ad secundum per affectum com-
passionis, ad tertium per excessum con-
templationis. In primo veritas reperitur
seuera, in secundo pia, in tertia pura. Ad
primum ratio ducit, qua nos discutimus:
ad secundum affectus producit, quò alijs
miseremur: ad tertium puritas rapit, qua
ad inuisibilia subleuamur.

Veri

t Veritas sola liberat, sola saluat, sola lau-
uat. *Berna. in ser.*

v Non amat veritas angulos; non ei di-
Ibidem. uersoria placent. In medio stat, communi
vita disciplina, communibus studijs dele-
ctatur.

x Talis est conditio falsitatis, vel erroris, *Chryst. de*
vt etiam nullo sibi adistente consenscat *laudibus*
ac desinat, talis autem ediuerso veritatis *Pau. ho. 3*
status, vt etiam multis impugnantibus
suscitetur, & crescat.

y Non solùm proditor est veritatis, qui *Chryst. sup.*
mendacium pro veritate loquitur: sed qui *Matt.*
non liberè pronuntiat veritatem, quam
pronuntiare oportet: aut non liberè defen-
dit veritatem, quam defendere oportet.

z Si propter timorem mortis tacere veri-
Chr. ibid. tatem, impietas est, quomodo nõ est ma-
ior impietas propter miserum vèrem &
honoris vani spem tacere veritatem? Vi-
detur meliorem facere gratiam panis &
honoris, quam gloriam veritatis.

a b Veritatis rerum atque vtilitas sem-
Cass. in
per à paucis sapientibus melius inueni-
quada ep.
tur, quàm per multitudinem clamorosa
discutiat: multitudo enim onerosa nil
habet honesti.

a c Diuites cum omnia habeant, vnum *Se. in qua*
illis deest, scilicet qui verum dicat. Si enim *dum epi.*
incl

in clientelam felicis hominis, potentium-
que peruenis, aut veritas, aut amicitia
perdenda est.

*Senec. in ad. Magna est vis veritatis, quæ contra
episto. omnium ingenia, caliditatem, solertiam,
& cõtra fictas hominum insidiã facilem
se per se ipsam defendit.*

*Senec. in a. e. Nimum altercando veritas amitti-
pron. tur.*

Vide etiam in titu. Adulatio. b. d. Ami-
cicia. b. k. Amor. b. d. Consuetudo. a. d. Cor-
rectio. a. f. Doctrina. b. o. b. p. Exercitatio.
k. Misericordia. i. Periculum. c. Prædicatio. i.
Quætere. h. Sapientia. b. Scandalum. c.
Tribulatio. a. d.

Victoria.

*Ambr. de a. Non est gloriosa victoria, nisi vbi
officia. fuerint laboriosa certamina.*

*Ber. in e- b. Verè tuta pro Christo, & cum Christo
pist. pugna, in qua nec vulneratus, nec prostra-
tus, nec conculcatus fraudaberis à victo-
ria, tantum ne fugias: sola causa, qua per-
dere possis victoriam, fuga est: fugiendo
potes illam amittere, moriendo non po-
tes: & beatus, si pugnando moriaris, quia
mox coronaberis.*

*Seneca in c. Victoria sine aduersario brevis est laus,
prouer. bis vincit, qui se vincit in victoria: bis in-
terimitur, qui suis armis perit.*

Vide

Vide etiam in tit. Bellum. a. b. a. l. a. x. a.
y. Iniuria. q. Poenitentia. a. r.

Vitium.

Tibi non tam expellenda sunt vi-
tia, quàm refellenda. Quid vtiq;
facilius est, non suscipere, quàm susce-
pta dem. semel deponere: nec eorum tanta dulcedo
est, vt ea debeamus præferre virtutibus,
cum nec in omnib⁹ sit delectationis ille-
cebra, & à plerisque etiam ea, quæ viden-
tur dulcissima, respuantur.

b. Duo sunt ex omnibus vitia, quæ ma-
ximè homines decipiunt sui voluptate:
gula, scilicet ac libido, quæ deponere eò
difficilius est, quò eis vti dulcius: & hæc
vitia tam molesta, tamque delectatione
sui periculosa, ita à multis calcari vidi-
mus, vt tota ætate sua virgines perman-
setint in sua abstinentia, vt de illis taceã,
qui post deliciarum longum luxum, & in-
ueteratum vsum libidinis & castitati ac
temperantiæ se dederunt: & vtriusque vi-
tium contraria sibi virtute mutauerunt.
Aliorum vitiorum est longè diuersa ratio,
quæ cum nihil auconditatis, sed multum
amaritudinis habeant: quæ cum ad vitã
dam sint faciliora, rarò tamen à quibus vi-
tentur, inuenies.

c. Quid, oro, inuido delectationis præ-
stat

stat inuidia? Quid alter ab odio mercedis accipit? Quid iracundo furor suos confert? Similiter curre per singula, & inuenies toranimæ tormenta, quot vitia; quæ vtique eò facilius vinci possunt, quo nulla nos allicitur voluptate.

Ibidem.

d. Summa tibi scientia, summa notitia sit, vitia virtutésque distinguere: quæ quanquam sibi contraria semper sint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur similitudine vt discerni omnino vix possint.

Ibidem.

e. Quidam superbiam libertatis loco ducunt adulationem pro humilitate suscipiunt, malitiam prudentiæ vice amplectuntur, & stultitiæ simplicitatis nomen imponunt: hac fallaci ac pessima similitudine decepti, vitiiis pro virtutibus gloriantur.

Gre. super f. Sunt quædam vitia quasi per quandam
Ezec. ho. cogationem sibi propinqua: sicut dissolutio spiritus, appetitus gulæ, & immunditia, luxuriæ, multiloquium, fallacia, atque periurium. Ex dissolutione spiritus mens ad ingluuiem vêtis rapitur: & dum cibus venter extêditur, ad luxuriam carotrahitur. Ex multiloquio fallacia generatur, quia difficile est, vt qui multa loquitur, non etiam mentiatur: & sepe mendacium

etiam etiam periurio regitur, vt ante humana iudicia veletur.

g. Si forti nos studio contra vitiorum incientia strigimus, ipsa etiam vitia ad v-

sum virtutis immutamus. Nonnullos namque ira possidet: sed hanc ad defensionem iustitiæ in vocem liberæ autoritatis immutant: nonnullos fortitudo carnis illecebrat, sed dum exercendis piis operibus corpus subdunt, vnde iniquitatis stimulum passî sunt, inde pietatis lucra merentur.

h. Quauis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus infunditur in hac tamen nequitia, id est, inuidia, tota sua viscera serpens cõcutit, & imprimẽdæ malitiæ pestem vomit.

i. Prima vitia deceptæ menti quasi sub quadam ratione se ingerunt: sed quæ sequuntur, dum mentem ad omnem infamiam protrahunt, quasi bestiali clamore mentem confundunt.

k. Capitalia vitia tanta sibi coniunctione coniunguntur, vt non nisi vnum de altero proferatur: prima namque superbiæ soboles inanis est gloria, quæ dum oppressam mentem corruperit, mox inuidiam gignit: quia nimitum dum vani hominis gloriam appetit, ne quis hæc alius adipisci valeat:

leat, tabescit inuidia, iram generat: quia quanto interno liuoris vulnere animus fauciat, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur. Ex ira tristitia oritur: quia turbata mens quo inordinate se concurrit, eo adiiciendo confundit, tristitia ad auaritiam deriuatur: quia dum confusum cor, bonum letitiæ in semetipso intus amittit, unde consolari debuerat, foras querit: & tanto magis exteriora bona adipisci desiderat, quanto gaudium non habet, ad quod intus recurrat.

Hugo. I. Vitium, est affectus naturalis præter ordinem, & supra mensuram ordinem transgrediens, quando mouetur ad ea, quæ nõ debet: mensuram excedens, quando mouetur plusquam debet.

Cas. super illud psal. Iniqua via est, quæ nos perducit ad vitam: recta verò virtutum, quæ nobis indulgentiam tribuit ad salutem.

Omnem viam iniquam. Multum prodest vitia proiecisse, si cù alienis rixandum est.

Sen. 2. e. pist. Vitia te mercede sollicitam, auaritia pecuniam promittit, luxuria multas ac va-

Sen. 59. e. pist. rias voluptates, ambitio purpuram & plausum, & ex hoc potèntiam, & quicquid potentia ponit.

Sen. 40. e. pist. In vitia alter alterum trudimus, quomodo ad salutem reuocari potest, quem nul-

nullus retrahit, & populus impellit?

Vide etiam in tit. Consuetudo. Fraus, b. Virtus, c. o. z.

Violentia.

a **N**emo inuitus bene agit, etiam si bonum est, quod facit. *Aug. lib. 1. confessi.*

b Multa enim bona præstantur inuitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati: qua ipsi sibi inueniuntur esse inuiti. *Aug. in enchir. cap. 72.*

c In ecclesia non coactum, sed acquiescentem oportet ad meliora conuerti. Non est enim, qui curare possit inuitum. *Chryso. in dial. li. 2.*

d Plus valet quod violentia cogit, quam quod suadet, & præcipit verecundia. *Val. max. lib. 3.*

e Nulla res tam facilis, quin difficilis sit, si inuitus facias. *Senec. in epist.*

f Da operam, ne quid vnquam inuitus facias. Non enim qui iustus aliquid facit, miser est, sed qui inuitus. Itaque sic animum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus, & in primis finem nostri sine tristitia cogitemus. *Senec. 62. e. pist.*

Vide etiam in tit. Securitas, b.

Virginitas.

a **Q**uid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile coniugium, quam superba virginitas. *Aug. sup. psal. 29.*

b Quæ est virginitas mentis, integra si-

des, solida spes, sincera charitas.

*Augu. in c. lib. ad sa-
cras & s-
gines.* c Dominica virgo debet agnoscere, qui-
bus præceptis conueniat insistere: vel à
quantis vitiis debeat abstinere: si vult in se-
culo posita cum Deo esse, & cum eodem
post huius vitæ resolutionem in charita-
te cœlesti regnare.

Aug. ibi. d Dominica virgo primitus publicos de-
bet vitare conspectus, & platearum fre-
quentiam deuitare: atque in domo posi-
ta operi lanificio insistere, vel lectioni di-
uinæ.

Ibidem. e Dominica virgo nec ornatu capitis,
nec habitu comæ, nec oculis erectis aut
lætis, sed crinibus ad terram cum vultu
demisso procedat, ne in se viles inducat a-
mores: & si non pereat, aliis causa perdi-
tionis existat.

Ibidem. f Dominica virgo ab omni inuerecundo
sermone vel risu debet se penitus abstinere,
& cum silentio & disciplina omnem vi-
tam suam ornare.

Ibidem. g Dominica virgo, vt docet A postolus
de viduis, casta iudicari nõ potest sermo-
ne garrula, aut loquacitate verborosa, vel cu-
riosityate superflua, imò prostituta, & ad
luxuriam magis accendi.

Ibidem. h Dominica virgo nec sermonis iactan-
tia, nec diuitiis, nec generis nobilitate se
debet

debet extollere, sed in humilitate, & pau-
pertate spiritus Christo accepta, debet
quandiu vixerit, permanere.

i Bona pudicitia coniugalis, sed melior *Augu. de
continentia virginalis vel vidualis. sancta &*

k Quanta est virginitatis gratia! quæ me *sancta &
duita. Amb. lib.
de offi.* ruit à Christo eligit, vt esset corporale Dei
templum in qua corporaliter habitauit
plenitudo diuinitatis: virgo genuit mun-
di salutem, virgo peperit vitam vniuer-
sorum.

l Supercreditur virginitas conditionem *Ambr. in
lib. de Si-
mone.* humanæ naturæ, per quam homines an-
gelus assimilantur. Maior tamen est victo-
ria virginum, quàm angelorum. Angeli
enim sine carne viuunt, virgines verò in
carne triumphant.

m Non fallit veritas, non circumscribit *Ambr. de
virg. li. 2.* iustitia, non decipit virtus: quòd si nõ cre-
ditis oraculo, saltem credatis exemplo.

Memoria vestra dudum puella nobilis se-
culo, nunc nobilior Deo, cum vrgeretur
ad nuptias à parentibus & propinquis, ad
sacrosanctum altare confugit. Quò enim
melius virgo confugeret, quàm vbi sacri-
ficium virginitatis offerretur, & caput om-
niũ Christus quotidie cõsecratur? Stabat
ad arã Dei pudoris hostia, victima castita-

tis nuncupati dexteram sacerdotis imponens, precem poscens, quæ ait parētibus: Quid agitis vos propinqui? quid exquirēdis adhuc nuptiis sollicitatis animū? Iam dudum promissum habeo: sponsum offeratis: meliorem, quàm aliàs reperiri possit, inueni. Quaslibet exagitate diuitias, nobilitatem iactate, potentiam prædicate, habeo enim cui nemo se comparare potest: diuitem mundo, potentem imperio, nobilem cælo: si talem habetis, non refuto optionem, si non reperitis, non prouidetis mihi parentes, sed inuidetis.

Ambrosii de virginis. n. Claude vās tuū, ne vnguentum effluat, claudē virginitatē, verecundia loquendi, & abstinentia gloriandi.

Ambrosii de virg. li. 2. o. Pulchritudinem quis potest maiorem æstimare decore virginis, quæ amatur à rege, probatur à iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo.

Hieronimus in epistol. ad Eugenium. q. Virginitas in eo facilior est, qui carnis incentiuā non nouit, & viduitas in eo sollicitior, quòd præteritas in eo recollit voluptates.

Gregorius super Ezechiel. f. Flos est virginitas, flos martyriū, flos actio bona. In horto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo.

Gregorius in t. Virginitas altus mons est, ad quam angelus

gelus hortatur: sed qui videt se non posse gl. sup. ascendere, maneat in Segor, id est in legitimo matrimonio: quia melius est medio *Gene sis 19. In* crisi bono vti, quàm per abrupta libidinū *mōte sal-* præcipitari. *mū te fac.*

v. Virgo carne, non mente, nullum præmium habet in repromissione. *Is. de sum bon. lib. 2.*

x. Nunc nobis ad virgines sermo est, quarum quòd sublimior est gloria, maior est cura. Flos enim est ille ecclesiastici gemitus, decus, atque ornamentum gratiæ spiritualis, illustrior portio gregis Christi.

y. Virginitas est fortor angelorum, victoria libidinum, regina virtutum, possessio omnium bonorum. *Cyp. ibid.*

Vrde etiam in tit. Castitas & Coniugium, d. Maria, h, n, a l. & in tit. Verecundia, per totum.

Virtus.

a. **I**N hac vita virtus non est, nisi diligere: re quòd diligendum est, id diligere, prudentia est: nullis inde auerti molestiis fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nulla superbia, iustitia est. *Aug. in epistol. ad Macedonium.*

b. Virtus eò pluris æstimanda est, quòd plura contemnit. Magnæ virtutis est cum felicitate luctari, magnæ felicitatis est, à sermo felicitate non vinci. *Aug. in quodam sermo.*

Aug. ibi. c Mens non potest habere regnum virtutum, nisi prius excusserit iugum viciorum.

Amb. sup. Lucam. e Non virtus est non posse peccare, sed nolle: atque ita tenere perseverantiam voluntatis, ut voluntas infantiam, versus imitetur naturam.

Amb. sup. Beati im macul. f Qui deficit sibi, ut virtuti adhæreat, amittit quod suum est, accipit quod æternum est.

Amb. ibi. g Nulla sine labore virtus est, quia labor processus est virtutis.

Ambr. de off. g Bonus circuitus est, si iustitia quærit, prudentia inuenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, ut iustitia sit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu.

Hieron. in quadam epist. k Omnes virtutes sibi ita cohærent, ut qui vna caruerit, omnibus careat: qui ergo vnam habet, omnes habet.

Hie. ibid. l Philosophus, gloriæ animalis, & popularis auræ mancipium, totam simul fascinam deposuit, & tu reputas in virtutum culmine positum, si partem ex toto offeras: te ipsum vult Dominus.

Gregor. in moral. m Sicut quibusdam visum est, ut de primis quatuor virtutibus loquar: prudentia, temperantia, fortitudine atque iustitia: quantum perfectæ sunt singulæ, tantò sibi sunt

sunt coniunctæ: disjunctæ autem perfectæ esse nequaquam possunt: quia nec prudentia vera est, quæ iusta & temperans, & fortis non est: nec temperantia perfecta, quæ fortis, iusta & prudens non est: nec fortitudo integra quæ prudens, & fortis & temperans non est.

n Mensuretur perfectorum fidelium virtus per quadrum, & tantum habeat spiritalis atrij latus vnum, quantum latera singula: quia vnusquisque tantum prudens est, quantum temperans, fortis, & iniustus: tantum temperans quantum prudens, iustus & fortis fuerit.

o Quid est virtus, nisi medicamentum? & quid est vitium, nisi vulnus? quia ergo nos, ubi de medicamento vulnus facimus, facit Deus de vulnere medicamentum, ut qui virtute percutimur, vitio curemur.

p Non est ad virtutem vlla talis exhortatio, qualis est peccatorum recordatio. Sicut virtus onerosa est vitio: ita virtus amico vitiosa est amara voluptas.

r Ethicam scripserunt gentium Philosophi, in qua quasi membra quædam virtutum de corpore bonitatis truncata pinxe sunt: sed membra viua esse non possunt sine corpore charitatis Dei.

Senec. 67. t. epist. Errare mihi videtur, qui dixit: Gravior est pulchro veniens è corpore virtus. Nō enim vllō honestamento eger, ipsa magnum sui est decus, & corpus suum consecrat. Potest ex casa vir magnus exire, & ex deformi humilique corpusculo formosus animus, ac liber & magnus.

Ibidem. Vt Aequè laudabilis virtus est in corpore valido ac libero posita, atque in morbido ac vincto. Ergo ob tuam virtutē non magis laudaberis, si corpus tuum integrum fortuna præstitit, quàm si ex aliqua parte mutilatum. Aliòquin hoc erit, ex seruorū habitu dominum æstimare. Omnia enim ista, in quæ dominiū casus exercet, serua sunt. Pecunia, corpus & honores imbecilla sunt; fluida, mortalia, possessiōes incertæ. Si hucusq; perucneris, vt magis diligas integrum omnibus membris & illæsum, quàm debilem & luscum, paulatim fastidium tuum eò vsq; procedet, vt è duobus æquè iustis & prudentibus, comarum & enisipum malis. Sed quis vnquam censurā inter filios agit, vt filium sanum, quàm ægeum magis diligat, procerum & excelsum, quàm breuem ac modicum?

Senec. in x. epist. Nulla possessio, nulla vis auri, & argenti, pluris quàm virtus æstimanda est.

Vnus

y Vnusquisq; commendat virtutem, in *Ibidem.* qua viger, & reprehendit vitium, in quo deliquit.

z Omnia beneficia in luce se collocari *Senec. ibi.* volunt, sed tamen nullum theatrum virtuti conscientia maius est.

a b Vnum hominis bonum, ipsa virtus *Seneca.* est, quæ inter hanc fortunam, & illam superba incedit, cum magno vtriusq; contemptu. Virtus rectorem ducemq; desiderat, sed sine magistro vitia discuntur.

a c Nulli non virtus & viuo & mortuo *Senec. 80.* retulit gratiam, si illam bona secutus est fide.

a e Quemadmodum minuta lumina claritas Solis obscurat: sic dolores, molestias iniurias virtus magnitudine suâ elidit atque opprimit, nec magis vllam portionē habent incommoda, quàm in virtutem inciderint, quàm in mari.

a f Pone ex vna parte virum bonum diuitiis abundantem, sed in se omnia bene disponentem, vtroque modo æquè vir bonus erit, etiam si fortuna dispari vtatur.

a g Nulli præclusa est virtus, omnibus *Ibidem.* patet, omnes admittit, omnes inuitat, nō eligit dominum, non censum, nudo homine contenta est.

a h Ille bonus artifex est, qui de omni *Se 89. ep.*

materia facit optimum, quod fieri possit. Phidias statuarum artifex non tantum ex ebore statuas sciebat facere, sed meliora ex ære: & si marmor illi adesset, & de illo similiter faceret. Si viliores materiã obtulisset, ex illa fecisset, quale optimum fieri posset. Sic sapiens, si licebit, virtutem in diuitiis explicabit, si minus, in paupertate quamcunque fortunam acceperit, aliquid memorabile ex illa efficiet.

Seneca in a. 1 Scias eum multis virtutibus abundare, qui alienas amat.

Vide etiam in ti. Bonum, a. Discretio, b. Diuitiã, z. Fortitudo, r. Gloria vana, q. Gratiitudo, l. Homo, y. Honor, h. Humilitas, o. Innocẽtia, g. Mors, c. Philosophia, g. Prosperitas, c. Tribulatio, a. b. Tristitia, g. Vitium, d. e.

Vita humana præsens.

Aug. sup. a. 1 Longitudinem vitæ huius sentire non facit, nisi spes viuendæ: nam nihil videtur esse celerius, quã quicquid in eam præteritũ est. Quum ergo dies iudicij venerit, tũc sentient peccatores, quoniam non sit longa nimis vita quæ trãsit.

Id. psu. 36. b. Si toto tempore illo viueres, ex quo *adhuc p. 1* Adam de paradiso emissus est, vsq; in *psu. 36. b.* diurnum diem, certè videres vitam tuam non

non fuisse diurnam, quæ sic euolasset: non eris vnus autem cuiusque vitã hominis quam peccator. ta est: adde quanto sibi annos, duclõgissimam senectutẽ: quid ergo? Nonne hora matutina est? ergo longè sit dies iudicij, quando erit retributio iustorũ & iniustorum: tuus certè vltimus dies abesse nõ potest longè, adhuc te præpara: qualis enim exieris de hac vita, talis redderis illi vitæ.

c. Longam cœnam, malam nemo vult *Aug. in ser. 1* habere nec ferre: longam vitam malã pe-

nè omnes volunt habere: vtique si grande est quod viuimus, bonũ sit ipsum grande. Quid enim vis malè? dic mihi. Puto nihil in omnibus actionibus, cogitationibus, cupiditatibus nihil malè vis: terram malam non vis, segetem malam non vis, vtique sed bonam. Bonam arborem vis, equum bonum. Seruum bonum, amicum bonum, filium bonum, vxorem bonã, & quid hæc magna? quoniam quidẽ ipsam vestem malam non vis habere, sed bonam, caligam postremò non vis habere, nisi bonam: aut da mihi aliquid te velle quod malum est, solam animam his habere malam. Quid te offendisti? Quid de te tu ipse meruisti? Non vis esse malum, nisi te solum.

d. Plenitudo est & beatitudo perfecta, vt *Aug. de doctrin. christ. 1* citò

citò quisque intelligat & bene viuat. Sed si fortè vtrunq; nõ potest, melius est bene viuere, quàm citò intelligere. Qui enim bene viuít, meretur amplius intelligere: qui male viuít, & quod intelligit perdet.

Augu. in quodam ser. e Non est vera vita, nisi vbi feliciter viuítur, nec vera incorruptio, nisi vbi salus nullo dolo corrumpitur.

Ibidem. f Hæc est iustitia hominis in hac vita, elemosyna, ieiunium, oratio: poenitentia cruciat, iustitia tranquillat, vita æterna glorificat.

Aug sup. Ioan. h Vita hominum media est inter vitã angelorum & peccatorũ. Si viuít homo secundum carnẽ, pecoribus cõparatur: si viuít secundum spiritum, angelis sociatur.

Ambr. in ser. de 40. k Tantis malis hæc vita repleta est, vt comparatione eius mors remedium putetur esse non poena, nam ideò breuẽ illam Deus facit, vt molestiæ eius, quæ prosperitate vinci vel tolli non poterãt, temporis exiguitate finirentur: deniq; sanctus Iob dicit: Militia est vita hominis super terram.

Ibid lib. 3. ser. Amos. l Nihil fugacius seculo, rebúsque seculi, quas dum tenemus, amittimus: & per infantiam, pueritiam, iuuentutem ac virilẽ ac ingrauescentem, ac maturam ætatem, ann

annòsque vltimos senectutis vtique septẽ spatia Philo vitam describit humanam. mutamur & currimus, nescientes ad mortis terminos peruenimus.

m Qui Dei æternitate perspecta, breue *Hiero. ad Ephes. 1. 2.* & penè ad puncti instar humanæ vitę spatium cogitauerit, ante oculos suos habebit semper interitum, & erit humilis atq; delectus.

n Secreto dei consilio agitur, vt huius peregrinationis tempore electorum vita *Grego. in moral.* turbetur. Via quippe est vita præsens, qua ad patriam tendimus, & idcirco híc occulto iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus.

p Quot dies vitæ peragimus, quasi in *Ibidem.* itinere ad locum propositum tot passibus propinquamus. Præsentem vitam quasi viam subigendo transimus.

q Mala vitæ præsentis tantò durius animus sentit, quanò pensare bonum, quod sequitur, negligit: nequaquam nos gratia in aduersitate deserit: quia quo nos durius & dispensatione percutit, eò amplius ex pietate custodit.

r Reproborum mentes idcirco multa *Ibidem.* nequiter agunt, quia se hic viuere diutius arbitrantur. Iusti verò dum breuitatẽ vitæ

tæ suæ considerant, elationis & immun-
ditæ culpas declinant.

Tull. li. 2. f. rhetoric. Qui nihil habet in vita iucundius vita,
is cum virtute vitam non potest colere.

*Val. max. t. Humanæ vitæ conditionem primus &
libr. 9. de vltimus dies continet: quia plurimum
me. diff. cap. 12.* interest, quibus auspiciis inchoetur, &
quo sine claudatur. Ideo que eum demum
felicem fuisse iudicamus, cui & accipe-
re lucem prosperè, & reddere placidè
contingit: medijs temporis cursus prout
fortuna gubernaculum rexit, modò as-
pero, modo tranquillo modo peragitur,
spe semper minore, dum & cupidè votis
extenditur, & ferè sine ratione consu-
mitur.

Se. 22. ep. x. Nemo quàm bene viuatur, sed quan-
diu considerat, cum omnibus possit con-
ringere, vt bene viuatur, vt diu nulli.

Se. 78. ep. y. Vita non est imperfecta, si honesta est.
Vbicunq; desines, si bene desinas, tota
est: sed & fortiter desinendum est. Nò est
res magna viuere: omnes serui tui & ani-
malia viuunt.

Ibidem. z. Quomodo fabula, sic & vita, non
quandiu, sed quàm bene acta sit, refert.
Nil ad ré pertinet, quo loco desinas, quo-
cunq; voles, desine: tantùm bonam clau-
sulam impone.

Dum

a b Dum differtur vita transcurrit: om-
nia mi Lucilli aliena sunt: tempus tantùm
nostrum est. In huius rei fugacis & lubri-
cæ possessionem natura nos misit.

a c Læti dicamus, vixi, & quem dederat
cursum fortuna, peregi: crastinum si adie-
cerit, læti recipiamus.

a d Quidam tunc incipiunt viuere, quum
desinendum est: imò quidam antè desie-
runt viuere, quàm inciperent.

a e Pulchrum est consummare vitam an-
te mortem: & expectare securè reliquam
temporis partem.

a f De partibus vitæ omnes deliberamus,
de tora nemo deliberat.

a g Omnes infantes in terra nuda vita ex-
cipit. Non te ergo pudet sordidius viuere
quàm nasci?

a h Longa vita bonis, optabilis bonis,
fruitur bona conscientia. Malis homini-
bus utilissimum est citò fugere.

a k Hoc vnum discas, vitam contemne-
re. Nemo illam bene rexit, nisi qui
contempserint. Nulli potest secura vita
contingere, qui de producenda nimis co-
gitat.

a l Sapiens cogitat semper qualis vita,
non quanta sit. Non enim viuere bonum
est, sed bene viuere.

Hom

Se. in pro. a m Homo vitæ commodatus, non donatus est. Heu quàm multa pœnitenda occurrunt diu viuendo!

Ibidem. a n Malè viuunt, qui se semper victuros putant: volunt homines ita præceptum esse, vt viuant: non ita viuere, vt præceptum est.

Socrat. in a o. Non viuut, cui nihil est in mente, nisi vt viuat. Ede & bibas, vt bene viuas, non viuas, vt tantùm edas & bibas.

Vide etiam in titul. Amor. q. Auaritia. a g. Caro. à c. a. d. Cõuersatio. a r. a r. a f. Diuitiæ. f. Doctrina. a d. Mors. b g. b l. Perseuerantia. d. Sanctitas. g. Securitas. a. Spes. b. h. Tribulatio. b. v.

Voluntas.

Aug. li. 3. a de trinit. **M**ala voluntate non solùm quisque miser efficitur, sed inferior potestate, qua desiderium malę voluntatis impletur.

Au. de ci. b Dei. li. 12. Quum se voluntas relicto superiore ad inferiora conuertit, efficitur mala: non quia malum est, quo se cõuertit, sed quia peruersa est ipsa conuersio.

Ibidem. c Nemo quærat efficientem causam voluntatis malę: non est efficiens, sed deficiens: quia nec effectio, sed defectio est.

Iustit

d Iustitia Dei est aliquando, vt sanus sis, *Aug. sup. aliquando vt ægrotas.* Si quãdo sanus es, *psal. 35.* dulcis est voluntas Dei, & quando ægrotas, amara est voluntas Dei. Non recto corde es. Quare? quia non vis dirigere voluntatem tuam ad voluntatem Dei, sed Dei vis curuare ad tuam: illa recta est, sed tu curuus. Volũtas tua corrigenda est ad illam, non illa curuanda est ad te, & rectum habebis cor.

e. Quia Deus cor quærit: cor inspicit in- *Aug. sup. tus: testis est, iudex, approbator, adiutor, psal. 134.* coronator: sufficit vt offeras voluntatem, quũ potes ore cõfiteri ad salutem: quum autem non potes ore, crede ad iustitiam: corde laudas, corde benedicis, corde in ara conscientię victimas sacras imponis: & responderet tibi, pax in terra hominibus bonę voluntatis.

f Nihil omnino tam difficile est bonę *August. voluntati, quàm ipsa sibi, & hoc sufficit Deo.*

g. Quicquid vis, & non potes, factum *Aug. sup. Deus computat.* *psal. 57.*

h Voluntas auersa ab incommutabili bono, & conuersa ad proprium bonum, aut *Au. li. de libe. arbi.* exterius, aut ad inferius, peccat. Ad proprium conuertitur, quum suę potestatis vult esse. Ad exterius, quũ aliorum pro-

C C

patria, vel quæcunque ad se non pertinet, cognoscere studet. Ad inferius, quum voluptatem corporis diligit.

Au. de li- i Voluntas cum nihil liberum habeat, *be. arbit.* nisi se, meritò non iudicatur nisi ex se, *Et Bern.* siquidem nec tardum ingenium, nec labilis memoria, nec inquietus appetitus, nec sensus obrusus, nec vita languens reum per se statuerunt hominem: sicut nec contraria innocentem: & hoc non ob aliud, nisi quia & hæc necessariò ac præter voluntatem posse provenire probantur.

Ibi. Et po- k Si cui non contingat facultas concum-
nitur de bendi cum vxore aliena, planum tamen
pans. di. x. sit, aliquo modo cupere, & si potestas de-
tur, esse futurum, non minùs est reus, quàm
si in ipso facto deprehenderetur.

Ibidem. l Si propterea non facis furtum, quia tim-
mes ne videaris: inrus in corde fecisti: fur-
ti reus tenebris, & si nihil tulisti.

Au. de Ge m Bona voluntas est, qua appetimus re-
m religio. ctè honestè que viuere, & ad summam sa-
pientiam peruenire.

Au. de li- n Nihil mirum, si miseri homines non
ber. arbit. adipiscuntur, quod volùt, id est, beatam vi-
tam: illud enim, cui comes est, & sine quo
nemo ea dignus est, rectè scilicet viuere nõ
itidem voluit: hæc æterna lex incommu-
tab.

tabili stabilitate firmavit, vt in voluntate meritum sit, in bonitate autem miseria, præmium atque supplicium.

o Sicut homo ab humanis in diuina por- *Aug. sup.*
rigitur, cum voluntati humanæ diuina *Ioan.*
voluntas præponitur.

p Dilige, & quiduis fac, nihil tam facile *Augus. de*
bonæ voluntati, quàm ipsa sibi, & hoc *Ger. dom.*
sufficit Deo.

q Cum vult, non potest: quia quando po *Augus. de*
tuit, noluit: ideo per malum, velle perdi- *Ger. apo-*
dit bonum posse. *stolorum*

r Sola voluntate miser quisque efficitur: *Petri Et*
sed inferior, cum desiderium malæ vo- *Pauli.*
luntatis impletur. *Aug. ibi.*

s Volens Deus rationabilem creaturam *Hier. De-*
voluntarij boni munere, & liberi arbitrij *metr.*
potestate dotare, vt boni ac mali capax
vtrumque naturaliter posset, & alterum
voluntate delectaret: licet quippe nobis
eligere, refutare, pbare, respuere, nec est
quò magis rationalis creatura cæteris præ-
feratur, nisi quòd cum omnia aliis condi-
tionis tantum ac necessitatis bonum ha-
beant, hæc sola habet etiam voluntatis.

t Qui viderit mulierem ad concupiscen- *Hic. ibid.*
dum eam &c. Apud Deum, cui nota sunt
omnia antequàm fiant, voluntas perfe-
cta faciendi, pro opere reputatur facti,

Gre. ho. 5. v. sup. enag. Nihil offertur Deo ditius bona voluntate. Voluntas autem bona est, sic proximi aduersa sicut nostra pertimescere: sic de prosperitate proximi, sicut de nostro profectu gratulari: aliena damna nostra credere: aliena lucra nostra deputare: amicum non propter mundum, sed propter Deum diligere, inimicum etiam amando tolerare, nulli, quod pati non vis, facere, quod tibi iuste impleri desideras, denegare: necessitati proximi iuxta vires occurrere, sed prodesse & ultra vires velle.

Be. ser. 3. x. De refur- rectione domini. Cesset voluntas propria & infernus non erit. In quem enim deserviet ignis ille, nisi in propriam voluntatem? Nam propria voluntas Deum impugnat, & aduersus eum extollitur. Ipsa est, quæ paradisum spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi euacuat, & ditioni diaboli mundum subiugat.

Berna. in quadam ep. Voluntati nec leges imperant, nec principes dominantur, libera est, & maxime, si spiritu ducitur: quia ubi spiritus, ibi libertas.

Ber. li. de lib. arbor. Voluntas sola in rationali creatura, misericordie sue beatitudinis capax est. Cetera siquidem, id est vita, sensus vel appetitus nec miserum per se faciunt, nec beatum: alioquin

quin & arbores ex vita, & pecudes etiam ex reliquis duobus, vel misericordie possent esse obnoxie, vel idonee beatitudinis, quod omnino impossibile est: communem habentes vitam quidem cum arboribus, sensum verò & appetitum & æquè vitam cum pecoribus, id quod dicitur, voluntas nos ab utrisque discernit.

a b Voluntas, est motus rationalis & sensus sui præsidēs, & appetitus: habet sanè quocumque se voluerit, rationem semper comitem, & quodammodo pedissequam: non quòd semper ex ratione, sed quòd nunquam absque ratione moueatur, ita ut multa faciat per ipsam, contra ipsam, hoc est, per eius quasi ministerium contra eius consilium siue iudicium. Est verò data ratio voluntati, ut instruat illam, non destruat.

a c Infans vel infantibus, itentque domesticis nihil quòd faciunt, vel bonum, vel malum, imputatur: quia nimirum sicut suæ nõ sunt compotes rationis, sic nec usum retinent propriæ voluntatis, ac per hoc ne iudicium libertatis. Cum igitur voluntas nil liberum habeat nisi se, merito non iudicatur nisi ex se.

a d Grande malum propria voluntas, qua fit, ut bona tua tibi bona non sint. Propria

voluntas est, quæ non est communis contra Deo & hominibus, sed nostra tantum: quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo, & prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs motibus animorum. Huic contraria est charitas, quæ Deus est. Porro voluntas propria, quo furore dominum maiestatis impugnat, audiant & timeant serui propriæ voluntatis, primo namq; seipsam subtrahit, & subducit dominatui eius: cui tanquam auctori seruire iure debuerat, dum efficitur sua. Sed nunc quid contenta erit hac iniuria? Adde adhuc, & quod in se est, omnia quoque quæ Dei sunt, tollit & diripit.

Ibidem.

a e Dico fiducialiter: nemini qui sit in propria voluntate, posset vniuersus mundus sufficere. Utinam propria voluntas rebus istis esset contenta, nec in ipsum (horribile dictu) desuieret autorem. Omnino enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eum non esse Deum: quæ quantum in ipso est, vult eum aut impotentem, aut iniustum, aut insipientem esse, crudelis planè est & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, iust

iustitiam, sapientiam perire desiderat. Qui autem vult Deum esse iniustum, vult Deum non esse Deum, & qui desiderat Deum non esse, nonne quantum in se est Deum occidit?

a f Voluntas dicta est à volatu, quoniam *Cass. sup. psal. 13.* animus quod vult, nimia velocitate transfertur. fertur.

a g Inter has utrasque concupiscentias *In coll. 4.* animæ, voluntas in medulatio est quod à *Dani. ab-* vituperabiliore consistens: nec vitiorum *bars capi* flagitijs oblectatur, nec virtutum dolori- *te. 12.* bus acquiescit, sic quærens à passionibus temperari carnalibus, ut nequaquam velit dolores necessarios sustinere, sine quibus virtutes spiritus nequeunt possideri, absq; castigatione carnis castimoniam cupiens obtinere: sine vigiliarum labore cordis acquirere puritatem: cum requie carnis spiritualibus exuberare virtutibus, absque vilius exasperatione conuicij patientiæ gratiâ possidere: humilitatem Christi sine honoris mundani exercere iactura: religionis simplicitatē cum seculari ambitione sectari. Christo cum hominum laude ac favore seruire: restrictionem veritatis sine cuiuspiam vel tenui offensione proferre; postremò sic vult futura consequi bona, ut præsentia non amittat.

Sene. 72. a h Valentior enim fortuna est voluntas, & in veranq; parte ipsa res suas ducit, beatæq; ac miseræ vitæ sibi causa est.

Vide etiã in tit. Beneficentia. b. a f. In-tectio. Liberalitas. q. t. Misericordia. b. Obstina-tio. a. Relinquere. e. p.

Voluptas.

Aug. de a **M**inüs voluptatibus stimulatür qui singulari- non est ubi frequentia est volupta-
are cler. tum. Minüs avaritiæ moléstias patitur, qui diuitias non videt.

Amb. sup. b Nihil prodigæ fatis est voluptati. *Sem- Luc. 11. 6.* per famem patitur sui, qui alimentis per-
petuis nescit impleri.

Hic. in ep. c Semper voluptas famem sui habet, & ad dama. transacta non satiat.

I. fid. lib. 3. d Licet sæpe in medio carnalium Deus de summo proregat vitam electorum, tamen satis hono. rarum est, vt quisque inter seculi volu-
ptates positus, à vitijs maneat illibatus, in- quibus & si non citò implicetur, ali-
quando tamen attrahitur, nec enim diu potest esse securus, qui periculo fuerit proximus.

Is. in Sy- e Voluptas, est cum quadam lubrica
nozymis. suauitate ad illicita foedæ mentis incli-
natio.

Tull. li. 1. f Non est consentaneum, qui metu non de off. cis. frangitur, cum frangi cupiditate, & qui inuict

inuictum se à labore præstiterit, vinci à voluptate.

g **Q**uid de corporis voluptatibus loquar? *Boë. lib. 3. de consul.* quarum appetentia quidem plena est anxietatis: satietas verò poenitentia? quarum motus quid habeat incunditatis, ignoro. Tristes verò esse voluptatum exitus, quisquis reminiscitur libidinum suarum, intelliget, quæ si beatos explicare possent, nihil cause, quin pecudes quoq; beata esse dicantur.

i **Q**uis hostis in quenquam tam contu- *Sene. 28. meliosus fuit, quàm in quosdam volupta*
epist. res suæ? Quidam se voluptatibus immer-
gunt, quibus in consuetudinem adductis carere nõ possunt: ob hoc miserimi sunt, quòd eò peruenerunt, vt illis quæ super-
uacua fuerunt, facta sunt necessaria, ser-
uiunt itaque voluptatibus, non fruuntur, & mala sua, quod malorum vltimum est, amant.

k Indurandus est animus & blandimen- *Ibidem.* tis voluptatum procul abstractus. Viria Annibalem hyberna soluerit, & indomitum illum niuibus atq; alpiibus viri exterminauerunt. Fomenta Campaniæ armis vicit, vitijs victus est.

l Nobis quoque militandum est, & qui- *Ibidem.* dem genere militiæ, quo nõquam otium

atur. Debellandæ sunt in primis voluptates, quæ ut vides, sæua quoque ingenia rapuerūt. Si voluptati cesserō, cedendum est dolori, cedendum est simul labori, cedendum est paupertati.

Ibidem.

m Aspice illum, cui somnus laxæ domus silentio quæritur, cuius aures ne quis agitet, omnis seruatorum turba conticuit, huc nempe vagatur atque illuc, somnum inter ægritudines leuem captans. Qui non audit, audisse se conqueritur. Qui in causa putas esse? animus illi obstreperit: hic placandus est: huius seditio compescenda est.

Vide etiam in tit. Abstinencia. a. o. Bonū. e. Caro. c. i. Delitię. Excusatio. m. Fortitudo. b. Gratia. k. Gula. p. Labor. k. n. Luxuria. b. Solitudo. a. Vitium. e.

Votum.

Augus. in a. episto. ad Armeniam **Q**uia iam vouisti, iam te adstringit, aliud tibi facere non licet. Non talis eris, si nō feceris quod vouisti, quæsi mansisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses non peior, modò autem, quod ab sit, miserior, si Deo fidem fregeris: quantò beator, si persolueris.

Hiero. ad Palærium in episto. b Ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non impendere, tamen causa dilectionis impendimus.

Au. in ep. c Non te nouisse poeniteat, imò gaude iam

iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Felix necessitas, quæ in meliora compellit.

Paulin.

d In vouendo fuit stultus, qui discretionem non adhibuit, & in reddendo im-

Paulin. Iudic. 11.

e In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum. Quod incaute vouisti, non facias: impia est promissio, quæ scelere adimpletur.

Isi. li. 2. sē- liloquio.

f Bonum quidem votum, si tamen tibi nihil admisceatur aduersum. Nam licet ubique deceat iustitiam custodiri: in illis tamen rebus maximè necessaria est, quæ diuinis obtutibus offeruntur: ne putemus ignorare Deum vnde accipiat, si fraudatis oblationibus acquiescat.

g Sancti quidem & honesti propositi dilatio, magna ruina est. Vnde sapiens, Quicquid potest manus tua, cum instatia operare. Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

h Quidam turpissima vota diis in susurrant, si quis amouerit aurem conticent,

episto.

& quod scire homines nolunt, Deo nar- rant. Sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat: sic loquere cum Deo tanquã homines audiant.

Ber. i. ser.

i Melius est non vouere, quàm vouere illud

quodam.

illud quod sibi is, cui promittitur, nolit exolui.

Berna. de k Absq; necessitate remissio voti, non *praecepto* dispensatio, sed prauaricatio est: & restrictio *Et dispensatio* contra voluntatem, murmur est, non profectus.

Ber. i. epi. l. Iustè exigitur ad soluendum, qui non cogitur ad vouendum.

Ber. epi. st. m Ego non arbitror minora vota impedire debere maiora, nec Deum exigere quodcunque sibi promissum bonum, si pro eo melius aliquid fuerit persolurum. Enimuero alicui forte debenti vobis 12. nummos, nunquid si pro eis die constituta marcã solueret agenti, iusti irascimini?

Vtilitas.

Ber. i. quo a **V**Tilior est in conflictu lorica ferream fer. rea, quàm stola lineã: licet hæc oneri sit, illa honori.

Chry. sup. b Hæc dicta sunt de sermone, de virtute, *ill. Matt. de pecuniis*, de omni dispensatione quæ *24. Beat. vnique* commissa est. Vnumquenque *seruus.* enim ad communem vtilitatem vti oportet his, quæ habet, siue sapiëntia, siue principatu, siue diuitiis, non ad nocumentum conseruorum.

Cas. li. 2. c Commodum enim debet esse cum modo tantum: si mensuram æqualitatis excessi

cesserit, vim sui nominis non habebit.

d Mihi autem non minori curæ est, qua *Tulli. de* Respublica post mortem meam futura *amicitia.* sit, quàm qualis hodie sit.

Vide etiam in ritu. Amicitia. b. a. c. f. c. g. Beneficentia. k. Communitas. d. Doctrina. b. g. Fortitudo. t. Iustitia. f. g. Solitudo. q.

Vsura.

ET esca vsura est, & vestis vsura est: *Amb. lib.* & quodcunque sorti accedit, vsura *1. de Da-* est. Quod velis ei nomèn imponas, vsu. *uid.* ra est,

b Similis est pecunia vsurarij, morsui *Chry. su-* aspidis. Percussus enim ab aspide quasi per *skud* delectatus vadit in somnum, & per sua- *Mat 5. Et* uitatem soporis moritur: quia tunc ve- *Solēi: mæ* nenum latenter per omnia membra de- *ruare.* currit: sic qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit: sed vsura per omnes eius facultates decurrit, & totum conuertit indebitum.

F I N I S.